

หนังสือ

เรื่องกฎหมาย เมืองไทย

ได้ ทาน แล้ว ฎก ท้อง กั้น กับ ฅบับ หลวง ทุค เฒ่ม

เมื่อ รุค คักวาช ๑๒๓๕ ปี ระกา แญจศก

กฎหมาย ฅมค ท้วก กั้น เป็น หนังสื สมุค ไทย ๕๕ เฒ่ม

ไค้ แบ่ง ทำ เป็น หนังสื สิมพ์ สอง เฒ่ม

ใน เฒ่ม ที่ ๒ นี้ ๒๑ เว็ง ตาม ที่ ไค้ ขก ไร่ ใน ที่ สุก หนังสื สิมพ์ นี้

ไค้ คี สิมพ์ ฅวาว ที่ ๔ เมื่อ รุค คักวาช ๑๒๔๓ ปี มเสง ฅวีสก

ข้าพเจ้า ฅมอ ฅวักเถ

ไค้ คี สิมพ์ ฅม บ็อม ฅาก ฅลง ฅาง กชก ไค้ญ

ณะกรุงเทพ

ราคาหนังสือ

๑	โคเก็ดเล่ม หนึ่ง	ราคา ๔ บาท
๒	ห้องสิน สองเล่ม	ราคา ๘ บาท
๓	เลย์ค กักห้าเล่ม	ราคา ๒๕ บาท
๔	ไซ่ฮัน สองเล่ม	ราคา ๘ บาท
๕	กั้งฮันเล่ม หนึ่ง	ราคา ๖ บาท
๖	สาม กักสี่เล่ม	ราคา ๕ ตำลึง
๗	ไซ่จัน สองเล่ม	ราคา ๘ บาท
๘	กั้งจัน สามเล่ม	ราคา ๑๘ บาท
๙	น้ำขี้ก เล่ม หนึ่ง	ราคา ๖ บาท
๑๐	ไก่ฮันเล่ม หนึ่ง	ราคา ๒ บาท
๑๑	เสาขี้ก เล่ม หนึ่ง	ราคา ๒ บาท
๑๒	ซ็อนกัยเจงกัร เล่ม หนึ่ง	ราคา ๓ บาท
๑๓	สี่เตงซันเจงไซร สองเล่ม	ราคา ๘ บาท
๑๔	บัวนช่วยเตลา เล่ม หนึ่ง	ราคา ๑๐ ตำลึง
๑๕	โจวโรว์เพงไซ เล่ม หนึ่ง	ราคา ๔ บาท
๑๖	โจวโรว์เพงหน้า เล่ม หนึ่ง	ราคา ๒ บาท
๑๗	ซ็องกั้งห้าเล่ม	ราคา ๕ ตำลึง
๑๘	เองเลย์คกัวัน เล่ม หนึ่ง	ราคา ๔ บาท
๑๙	อิวจันนำ เล่ม หนึ่ง	ราคา ๑๐ ตำลึง
๒๐	ไถอั้งเผา สองเล่ม	ราคา ๗ บาท
๒๑	เซียวอั้งเผา เล่ม หนึ่ง	ราคา ๓ บาท
๒๒	เนี้ยหน้าอิกซื่อ สองเล่ม	ราคา ๖ บาท
๒๓	เม่งมวกเซงฉ้อ เล่ม หนึ่ง	ราคา ๔ บาท
๒๔	กฎหมาย สองเล่ม	ราคา ๑๓ บาท
๒๕	พระราชพงษาวดาร สองเล่ม	ราคา ๑๐ บาท
๒๖	ราชาธิราช เล่ม หนึ่ง	ราคา ๖ บาท

มูลศกัวิภาท

๑ จักกล่าว มูลศกัวิภาท อันจะให้บังเกิด ความช่วยแบ่ง บั้น บ้านฉะ
 แยก หมู่ } กัน ตาม ฝ่าย ทหาร } โดย ยาวี่มีใน พระธรรม สาคกร ว่า
 ชา) พลเรือน)
 ศกัวิภาท เป็นต้น ดังนี้ มี อรรถาธิบายถึง พรรณา มาแล้ว นะ

๑ แต่ นี้ จะ สืบ สาละ คติคือถึง ความ ตาม พระราช บัญญัติ อันโบราณ
 ราช กระษัตริย์ คำนี้ ตาม คำกัร พระธรรม สาคกร เป็น บท มาตรา สืบ มา ดังนี้

๑ วัน ศุกร เดือน ทำขึ้น คำหนึ่ง จุล ศักราช ๑๐๕๒ ปี มีเมียนกัษัตริ์ โทศก
 สมเด็จ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู๋ หัว เสกัจ พระราช ตำาเดิน ออก พระที่นั่ง ศรี
 สุริยาทติสมรินทร์ มีพระราชโองการ มารพระบดินทร์สุรัสสีหนาททำรัสแก่ผู้เฝ้า
 ทั้งปวง ว่า มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้แต่ก่อน สืบ ๆ กัน มา ให้เจ้าพระยา
 แล พระยา มหาราชครู พระหลวงเมือง เจ้าราชนิกุล ชุน หมื่น พัน ทนาย ฝ่าย
 ทหาร ฝ่าย พลเรือน สมใน สมนอก สังกัท พันทั้งปวง ให้ยื่น เถี่ยน ทางว่า
 หมู่ไพร่ หลวง แล พรรค พวก สมกำลัง เลวไท เลวทาศ ชันไว้ แก่ พระสัคคั ซ้าย

ชาว จงทุก หมู่ทุก กรม ตาม ประเพณียแต่ ก่อน ถ้า แลเจ้า หมู่ฝ่าย ทหาร
 พลเรือน)
 ผู้ใดมิได้ยื่น เถี่ยน ทางว่า แล บัง หมู่ไพร่ หลวง พรรค พวก สมกำลัง เลวไท
 เลวทาศ มิเอา มา ใช้ ราชการ แล เสกโสไพร่ หลวง ซึ่ง ท่าน มอบไว้ ไปต่าง

หมู่ต่างกรมก็ตั้ง จะหาผู้ นั้น เป็นโทษ ตาม พระอัยการ แลให้ พระ

สัทธิ ^{ซ้าย} } บังคับบัญชา ว่ากล่าว ให้ สำเร็จ ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย แล

ให้เจ้า หมู่ฝ่าย ^{ทหาร พลเรือน} } ทั้งปวง เร่ง พิจารณา หา บ่าวไพร่ จง ทุก หมู่ทุก กรม

แล้วให้ ขึ้น เถี่ยขึ้น ทางว่าว ^{ขึ้นไว้} แก่ พระสัทธิ ^{ซ้าย} } ให้ สิ้นเชิง ช่างให้

หลง หลอ ชู้ไก่ ถ้า แล สืบ ไป เบื้อง หน้า เจ้า หมู่ ใด ๆ กรมใด ๆ เขาไพร่ หมู่

หมาย หมู่ถูก ทลาน หมู่ มา พิจารณา ตาม สำมโนครวี แลผู้ นั้น ให้ การ ว่า พ่อแม่

พี่น้องญาติ นั้น เป็น ^{หมู่ กรม} } นั้น แล สม ด้วย คำผู้ นั้น ให้ การ จึง ให้ คง หมู่ ชู้

ตาม หมู่ ตาม กรม ถ้า แล ผู้ ให้ การ ว่า พี่น้อง ญาติ นั้น ต่าง หมู่ ต่าง กรม ต่าง

บ้าน ต่างอำเภอ ประการ ใด ๆ คดี นั้น ให้ พระสัทธิ พิจารณา ดู เถี่ยขึ้น ทางว่าว

ตามคำผู้ นั้น ให้ การ ถ้า แล ภย ^{ชู้} } พ่อ)

คนใดคน หนึ่ง สม กุฯ หนึ่ง คำผู้ นั้น ให้ การ จึง ให้ พระสัทธิ แบ่ง บั้น ตาม พระ

อัยการ ขาน แสนก ถ้า มี สม กุฯ หนึ่ง ผู้ นั้น ให้ การ หา ^{ชู้} } พ่อ)

เถี่ยขึ้น ทางว่าว มิได้ นั้น ด้วยผู้ นั้น จะ หลีก แก่ ราชการ ผู้ เป็น เจ้า แล แล

ผู้ นั้น จึง ให้ การ ให้ ผิด บ้าน ผิด ตำบล นั้น ช่างให้ ฟัง แล ให้ พระสัทธิ บังคับให้

คง อยู่ แก่ เจ้า หมู่ ผู้ มี เถี่ยขึ้น ทางว่าว นั้น จง สิ้น แล ให้ ไทใหม่ แล มี โทษ แก่

ผู้ ให้ การ นั้น ตาม ทานบน มหันต์ หา เถี่ยขึ้น ทางว่าว มิได้ โดย พระโอัยการ หนึ่ง

ถ้า เจ้า หมู่ใด กรมใด ๆ วิวาทกัน ด้วยไพร่ หมู่ แล ช้าง หนึ่ง ว่า มี เถี่ยขึ้น ก็ คดี

ข้างหนึ่งว่า มีแต่ ทางว่าวต่าง เถี่ยน ก็ดี ให้พระสัคคี บังคับให้แก่เจ้า หมู
 ผู้มีเถี่ยน นั้น แลผู้มีแต่ ทางว่าวต่าง เถี่ยน นั้น มิให้ฟัง แลให้คง ไพร
 ชยู่ แก่เจ้า หมูผู้มีเถี่ยน ทางว่าวก่อน นั้น หนึ่ง มีเถี่ยน ทางว่าวด้วยกัน
 ปี เดือน วัน คืน ต้อง กัน ข้างหนึ่งฝ่ายทหาร ข้างหนึ่งฝ่ายพลเรือน ให้พระ
 สัคคี บังคับให้แก่เจ้า หมูฝ่ายทหาร ถ้า แลฝ่ายพลเรือน มีเถี่ยน ทางว่าว
 แลข้าง ฝ่ายทหาร หาเถี่ยน ทางว่าว มิได้ ให้พระสัคคี บังคับให้แก่ฝ่ายพล

เรือน ผู้มีเถี่ยน ทางว่าว ถ้า แลเจ้า หมู นั้น ฝ่าย ทหาร } ด้วยกัน ก็ดี มี
 พลเรือน }

เถี่ยน ทางว่าวด้วยกัน แลปี เดือน วัน คืน ต้อง กัน ให้พระ สัคคี บังคับให้แก่
 เจ้า หมูผู้มี ราชการ หนัก กว่า ข้าง หนึ่ง นั้น ถ้า แลไพร่ นั้น สอง คน ให้พระ
 สัคคี บังคับให้แก่เจ้า หมูข้าง ละคน ถ้า แล มากกว่านั้นไปให้แบ่ง ขึ้น ตาม
 พระอัยการ บานแผนก ถ้า แล นายฝ่ายแม่ นั้นให้ มีชื่อ ๓ ชื่อ สูง ชื่อ หน้า ถ้า
 แล นายฝ่ายพ่อ นั้นให้ มีชื่อ ๒ ชื่อ สูง ชื่อ ฮาวในเถี่ยน ทางว่าวนั้น จึงให้แบ่ง
 ขึ้น ถ้า แล หาชื่อ ข้างฝ่ายพ่อฝ่ายแม่ในเถี่ยน ทางว่าวมิได้นั้น อย่าให้แบ่ง
 ขึ้น ให้แก่นายฝ่ายข้าง หนึ่ง นั้นเลย หนึ่ง ถ้า แลไพร่ หมู โถกกรมโต ๆ หลบ
 หลีก หนี ราชการไป จาก บ้าน จากตำบล ก็ดี แลเจ้า หมู เถี่ยน ทางว่าว จำ

หน้ายไว้ ก็ดี หนีในคง เถี่ยน ก็ดี ตาย หาย เปรน ประการใด ๆ ก็ดี แลเจ้า หมู
 สืบสาว จับตัวได้ ก็ดี แต่ พ่อ แม่ พี่ น้อง ลูก เมียญาติ คนใดคนหนึ่งพิจารณา
 ถาม สำนวนครวแล้ว ผู้นั้น มาให้การ ว่าพ่อแม่ พี่ น้อง ลูก เมียญาติ แลผู้นั้น มิ
 ได้ไปเป็น หมู นั้น กรม นั้น แลมิได้ อยู่บ้าน นั้น ตำบล นั้น แลเจ้า หมู อ่าง ได้ดู

เถี่ยน ก็ดี ทางว่าวต่าง เถี่ยน ก็ดี มีชื่อ พ่อ } ชื่อ ๓ } ชื่อ หน้า }
 ๒ } ชื่อ สูง } ชื่อ ฮาว } ตามฝ่ายพ่อ

ก็ดีฝ่ายแม่ก็ดี พันชื่อแต่คนหนึ่งในเถี่ยนก็ดี ในทางว่าวต่างเถี่ยน
 ก็ดีให้ไปเป็น สม ข้าง เจ้า หมู ถ้า แลผู้ให้การ นั้น คิดใจว่าผิดที่ บ้านที่ แหวง

ว่า สงฆ์ อาญุ ว่า หาลัก หมายถึง มิได้เป็น ประการใด ๆ ก็ดี ย้ำให้ฟัง
 ด้วยผู้หนึ่ง จะ หลีกหนี ราชการ ผู้เป็น เจ้า แลให้พระ สัตย์ บังคับให้ตั้ง อยู่ใน
 หมู่ นั้น กรม นั้น จง สัน หนึ่ง เจ้า หมู่ พิจารณา หาไฟร์ หลวง โดยกำหนดกฎ
 หมายถึง แลมีผู้ใด ๆ ว่า กล่าวแก่ เจ้า หมู่ว่า เป็น ข่าไฟร์ ของผู้หนึ่ง ก็
 ดี ว่า เป็น ทาย ของผู้หนึ่ง ก็ดี เป็น นี้ ของผู้หนึ่ง ก็ดี แลว่า มุต นายให้
 มาให้ว่า กล่าวเป็น ประการใด ๆ ก็ดี แล มา ยั้ง ยืน ว่า ผู้ให้ การ นั้น มิได้
 เป็น หมู่ นั้น กรม นั้น หา มิได้ แลให้ พระ สัตย์ เรียก เขา ทานบน โดย คดี นั้น
 แลให้ จ้าง ให้ พิจารณา ดูเถี่ยน ทางว่า ตามคำ ผู้ มา ว่า กล่าว ถ้า มิ สม ด้วย
 ทานบน ผู้ มา ว่า กล่าว แล หา เถี่ยน ทางว่า มิได้ นั้น ให้ ใหม่ โดย ขนาด โท
 ไฟร์ หลวง แล ผู้ให้ การ นั้น ใหม่ โดย วราง อ่าพราง ตาม พระ อัยการ ถ้า แล
 สม ด้วย ทานบน ผู้ นั้น จ้าง ให้ ฟัง หนึ่ง ถ้า แล เจ้า หมู่ ทั้ง สอง ฝ่าย แล ผู้ให้
 การ นั้น หา เถี่ยน ทางว่า มิได้ ด้วยกัน มี แต่ ว่า น เควื่อ ใน หมู่ นั้น กรม นั้น
 แลให้ พระ สัตย์ เขา เรือง รว นั้น เข้า กราบ บังคม ทูล พระ กรุณา แต่ สมเด็จ
 บรม บพิตร พระ พุทเจ้า ชยุ ทวี จะให้ มี โทษ แก่ เจ้า หมู่ ผู้ มิได้ ยืน เถี่ยน ทาง
 ว่า นั้น แต่ ไฟร์ ที่ หมายถึง หมู่ มาก น้อย เท่าใด ให้ คง อยู่ใน หมู่ นั้น กรม นั้น
 จง สัน หนึ่ง ย้ำ ให้ เจ้า หมู่ ฝ่าย ทหาร พลเรือน เขาไฟร์ หลวง ซึ่ง ท่าน ได้ ใช้
 ราชการ ไป ยืน ว่า เป็น ข่าไฟร์ ข้า ของ ตน แล ย้ำ ให้ เจ้า หมู่ ใช้ไฟร์
 ทำ การ ของ ตน ตุฯ ทาย แลให้ สารถ ลง ตาม พระราชกำหนด ฎีกาเก่าใหม่
 ถ้าผู้ใด มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย ใด นั้น ให้ ลงโทษ โดยโทษา
 นุโทษ แปร สถาน สถาน หนึ่ง ให้ ชำ เลี้ย สถาน หนึ่ง ให้ ริม ราชบาท เขา
 ทวี เป็น หน้า ช้าง สถาน หนึ่ง ให้ ทวน ท้าย ลวด หนึ่ง ๒๐ ที่ สถาน หนึ่ง
 ให้ เขา ทวี ออกจาก ราชการ เป็นไฟร์ สถาน หนึ่ง ให้ โหม จัก รุกน สถาน
 หนึ่ง ให้ โหม ทิว่ณ สถาน หนึ่ง ให้ โหม ถา หนึ่ง สถาน หนึ่ง ให้ ภาค ทินท

ไว้ แลให้พระสัทคีตย์ชวา แลเจ้าหมู่ฝ่ายทหาร พลเรือน สมณ
สังกัตต์ทั้งปวงทำ ตาม พระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อนนั้น จงทุก ประการ

๑ วันศุกร เดือนแปดขึ้นสิบค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๓ ปีกุน ตรี ศก ท้าย
พระทิว ๑ สมุทพวลาโหมรบกับพระราชโองการไล่เกล้าฯ สิ่งว่า เลกฝ่าย
กลาโหมแลทหารโยธาฝ่ายพลเรือน แลว่าทหารในกรม ทพ่น บั้น ลูก หมู่
วิวาท แก่กันนั้น ชุน วิจารณ์งาน พึ่งให้กราบทูล พระกรุณาว่า มี พระอัย
การ บทนี้ไว้ว่า

๑๑ มาตราหนึ่ง ฉิระบั้น สมรคใน ฝ่ายทหารโยธาแลทพ่นใช้ ให้บั้นโดย
ธรรมเนียมทหารนั้น แต่ฝ่ายพลเรือนด้วยกัน พระเทพา ผู้เป็น พระเพชรบุรี

พระศรี กาศ สมุทพวร่วมกัน ได้แบ่งกันแต่ก่อน ๆ สิบมา กรมม้า } เป็น
ข้าง
ทพ่น

ทหารโยธา จะแบ่งบั้น ลูก หมู่ที่ไล่เล็ดลา ฝ่ายพลเรือนแต่ข้าพระ แล สม สงฆ
สัง กัตต์ หมู่ สิบสองกำหนด ข้า ส่วย สัจพิศยาการ แต่ฝ่ายพลเรือน แล ทหาร โยธา
ฝ่ายทหาร พลเรือน จะแบ่ง บั้น บาน แฉนค กับ หมู่ ๔ คำรวจ แลทหารโยธาใน
ซ้ายในขวา อาษา หค เหล่า ชาย หญิง เป็น ทหารฝ่าย กลาโหมได้เลือก สิบ ๆ มา
แต่ก่อนนั้น ก็ให้แบ่งบั้น บาน แฉนค หมู่ ทหารใน แม่เป็น หมู่ ทพ่น มีลูก
สี่ คนทหารได้เล็ดถนั้น ลูก อ้ายไ้ฝ่ายทหารนั้น หญิงเด็กที่ จะ ได้ฝ่ายทพ่น
นั้น สิบ แลชายที่ จะ ไ้ฝ่ายทหาร สองคน ให้บั้น แก่ ทพ่น คน หนึ่ง ครวิ
หนึ่งนั้น พ่อเป็น หมู่ ทหาร แม่เป็น หมู่ ทพ่น มีลูก สาม คน ลูก อ้ายนั้นไ้
ฝ่าย พ่อ หมู่ ทหารใน แลอันคัยนั้น ให้แบ่ง บั้น ตาม บาน แฉนค

๑๒ มาตราหนึ่ง ชายทหาร หญิงทหาร สมรคด้วยกัน เกิดลูกชายลูก
หญิง แต่คน หนึ่ง สอง คน ขึ้น ไปถึง สิบเอ็ดคน สิบสองคนก็ตี แล ลูก อ้าย

ก็ตั้งลูกเขยก็ตั้งลูกหัวบ้านให้ไว้แก่ชายฝ่ายแม่
กว่านั้นให้ขึ้นตามบ้าน แฉกเส้นโยง ๖๖

๓๐ มาตราหนึ่ง ชายททวาร ถ่ายผู้หญิง ททวาร ต่าง กรมเป็น เมียเกิด
ลูกสามคนใช้ให้สิทธิแก่พ่อมัน ถ้าเกิดลูกสี่คนใช้ให้ขึ้นแก่ฝ่ายแม่คน
หนึ่ง เกิดห้าคนให้ชายฝ่ายพ่อมัน เลือกลูกเอาสามคน ถ้าเกิดลูกหกคน
ให้ฝ่ายแม่ เลือกลูกเอาสองคน ๖๗

๔๐ มาตราหนึ่ง ชายททวาร ถ่ายหญิง พลเรือน เป็นเมียเกิดลูกเท่าใด
ให้สิทธิแก่พ่อมัน ๖๘

๕๐ มาตราหนึ่ง ถ้าแลผู้หญิง ฝ่ายททวาร แล ถ่ายผู้ชายททวาร ต่าง
กรมเป็นผัว แลเกิดลูกสองคนให้สิทธิแก่แม่มัน ถ้าแลเกิดลูกสาม
คนให้แม่มัน เลือกลูกเอาสองคน แลให้ชายฝ่ายพ่อเลือกลูกคนหนึ่ง ถ้า
แลเกิดลูกสี่คนให้แม่มัน เลือกลูกเอาสามคน ถ้าเกิดลูกมากกว่านี้ให้ขึ้น
โดยธรรมเนียมเลือกลูกเอานี้ แล ๖๙

๖๐ มาตราหนึ่ง ผู้หญิง ททวาร ถ่ายผู้ชายฝ่าย พลเรือน เป็นผัวเกิดลูก
เท่าใดให้สิทธิแก่แม่มัน ๗๐

๗๐ มาตราหนึ่ง ผู้ชายฝ่าย พลเรือน ถ่ายผู้หญิงฝ่ายททวาร เป็นเมีย
ถ้าแลเกิดลูกสามคนให้สิทธิแก่พ่อมัน ถ้าเกิดลูกสี่คนให้ขึ้นแก่แม่มัน
คนหนึ่ง ถ้าเกิดลูกห้าคนให้แบ่งขึ้นให้แก่พ่อมัน สามคน ถ้าเกิดลูก
หกคนให้ชายฝ่ายแม่ มัน ฝ่ายททวาร เลือกลูกเอาสองคน ถ้าเกิดลูกมากกว่า
นี้ให้ขึ้นโดยธรรมเนียมเลือกลูกเอานี้ ๗๑

๘๐ มาตราหนึ่ง ผู้หญิงฝ่าย พลเรือน ถ่ายผู้ชายฝ่ายททวาร เป็นผัวเกิด
ลูกสามคน เป็น สิทธิแก่แม่มัน ถ้าเกิดลูกสี่คนให้ชายฝ่ายพ่อเลือกลูก
คนหนึ่ง ถ้าเกิดลูกห้าคนให้ชายฝ่ายพ่อเลือกลูกเอาสองคน ถ้าเกิดลูก

ทุกคนให้นายฝ่ายแม่ เลือด เขา สี่ คน ถ้าเกิดลูกมากกว่านี้ให้ชั้นโดยธรรม
นิยมเลือดเขา นี้เกิด

๘๐ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ชายพลเรือน ถ่ายผู้หญิง พลเรือน ต่างกรรม เช่น
เมื่อเกิดลูก สาม คนให้สิทธิแก่นายฝ่ายพ่อมัน ถ้าเกิดลูกสี่คนให้นายฝ่าย
พ่อเลือดเขา สามคนให้ฝ่ายแม่คนหนึ่ง ถ้าเกิดลูกห้าคนให้นายฝ่ายแม่
เลือดเขา สามคนไว้แก่นายฝ่ายแม่สองคน ถ้าเกิดลูกหกคนให้นายฝ่าย
พ่อเลือดเขา สี่คนไว้แก่นายฝ่ายแม่สองคน ถ้าเกิดลูกเจ็ดคนให้นาย
ฝ่ายพ่อเลือดเขา สี่คนให้ฝ่ายแม่สามคน ถ้าเกิดลูกแปดคนให้นายฝ่าย
พ่อเลือดเขาห้าคนให้ฝ่ายแม่สามคน ถ้าเกิดลูกเก้าคน สิบคนให้นาย
ฝ่ายพ่อ หกคนให้นายฝ่ายแม่ สามคน สี่คน

๘๑ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้หญิงฝ่ายพลเรือน ถ่ายผู้ชายพลเรือน ต่างกรรมเป็น
ผู้เกิดลูกสามคนให้สิทธิแก่นายฝ่ายแม่ ถ้าเกิดลูกสี่คนให้ชั้นให้นาย
ฝ่ายพ่อคนหนึ่ง ถ้าเกิดลูกห้าคน หกคนให้นายฝ่ายพ่อเลือดเขาสองคน
ถ้าเกิดลูกเก้าคน สิบคนให้นายฝ่ายแม่เลือดเขาเจ็ดคน ให้นายฝ่ายพ่อ
สามคน

๘๒ ๐ มาตราหนึ่ง ชายฝ่ายทหาร เขา ทายฝ่ายพลเรือน เป็นเมีย เกิด
ลูก ท้ายหญิง ทายนั้น สี่คนให้สิทธิแก่เจ้าแห่งข้าฝ่ายพลเรือน ถ้าเกิดลูก
ห้าคนให้นายฝ่ายพ่อเลือดเขาคนหนึ่ง ถ้าเกิดลูกหกคนให้เจ้าฝ่ายพล
เรือนเลือดเขาสี่คน ถ้าเกิดลูกเจ็ดคน ให้นายฝ่ายพ่อเลือดเขาสองคน
ถ้าเกิดลูกเก้าคน สิบคน ให้นายฝ่ายพ่อเลือดเขาสามคน ให้เจ้าฝ่าย
พลเรือนแปดคน

๘๓ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ชายฝ่ายพลเรือน เขา ทายฝ่ายทหาร เป็นเมีย เกิด
ลูกเจ็ดคน ให้สิทธิแก่เจ้าทนายฝ่ายผู้หญิง ถ้าเกิดลูกแปดคน ให้เจ้า

ทนายฝ่ายหญิง เลื่อนเขา เจ้าคน ถ้าเกิดลูกแก่ คน สิบ คน ให้นายฝ่ายพ่อ
เลื่อนเขา สองคน ๖๖

๑๓๐ ๑ มาตรา หนึ่ง หญิงไท สมรส ด้วย ชายทนาย ท่านเกิดลูก แจก แยก
คน กี่ก็ ให้ปันให้แก่เจ้าคน หนึ่ง ถ้าเกิดลูกแก่ คน สิบ คนก็ ให้
ปันให้แก่เจ้าผู้ ชาย สอง คน ๖๗

๑๔๐ ๑ มาตรา หนึ่ง สมท้าว พระยา พระ หลวง หัวเมือง ชุน หมื่น พัน ทนาย
ฝ่ายทหาร พลเรือน ทั้งปวง สมรส ด้วย หญิง ไพร่ เกิดลูก ชาย หญิง เท่า ไ้ใช้
ให้คงแก่ หมู่ไพร่ หลวง จง สิ้น ฆ่าให้ปันเอาเลย ถ้าแล ชายนั้น ไพร่ หลวง
สมรส ด้วย หญิง สมท้าว พระยา พระ หลวง หัวเมือง ชุน หมื่น พัน ทนายฝ่ายทหาร
พลเรือน เกิดลูก ชาย หญิง เท่า ไ้ใช้ ให้แบ่ง ปัน ตาม พระราชกำหนดกฎ
บ้านแผนก ๖๘

๑๕๐ ๑ มาตรา หนึ่ง ทนาย แล ทนาย สมรส ด้วย กัน เกิด ลูก ชาย หญิง ณ
บ้านเรือนเจ้าเงิน กี่ก็ แล บ้านเรือน พี่น้องเจ้าเงิน กี่ก็ ลูก นั้น เท่า ไ้
ให้สิทธิ์แก่ เจ้าทนาย ช้าง ผู้ หญิง จง สิ้น ๖๙

๑๖๐ ๑ มาตรา หนึ่ง ชายพลเรือน สมรส ด้วย หญิง พลเรือน เกิดลูกชาย หัว
ขี้ไต้แก่นายฝ่ายแม่ ลูก เออชยหัว ขี้ไต้แก่นายฝ่ายพ่อ กว่านั้นให้ปัน
ตาม บ้านแผนก เส้นโยง ๗๐

๑๗๐ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้มีศักดิ์แก่ นา ๔๐๐ ชนไป ถึง นา ๑๐๐๐ } กี่ก็
๑๐๐๐๐ }
เขาถูก ทลาน พี่น้องไพร่ พัวจำบ้าน เป็น เมีย เกิดลูก ชาย หญิง มากน้อย เท่า
ใดก็ กี่ ฆ่า ปันเอาลูกผู้มีศักดิ์ มาเป็น ไพร่ เลย ๗๑

๑๘๐ ๑ มาตรา หนึ่ง ลูก หมู่ ชาย แต่ ขวบ หนึ่ง ไป จน แยก ขวบ ฆ่า เขา
บ้านแผนกแบ่งปันเลย ทั้งแต่ แก้ว ขวบ ชน ไป ให้เขา เข้า บ้านแผนก ถ้า
เข้า บ้านแผนก แล้ว ตาย ตาม โสภ เจ้า หมู่ นั้น เกิด ๗๒

๑๘๑ ๑ มาตรา หนึ่ง ไพโรโจทย นายพิจารณา เป็นสัทย คง เกษียร ทาง
ว่าวในโรงสั๊กให้ทวนโดยสกรรช ๕๐ ที่ มีสกรรช ๒๕ ที่ แล้วคืนให้
นายสั๊ก ทนาย หมูไว้ ๖

๑ ๑ ชายทหาร ทญิงทหาร ชายพลเรือน ทญิงพลเรือน เกิดลูก ชายล้วน

ให้แบ่ง ชันดังนี้ พ่อ อ้าย—แม่ พ่อ อ้าย—แม่ พ่อ—ญี่ } แม่
ญี่ สาม

อ้าย—แม่ อ้าย—แม่ อ้าย—แม่
พ่อ—ญี่ พ่อ—ญี่ พ่อ—ญี่
สาม—แม่ สาม—แม่ สาม—แม่
พ่อ—โส พ่อ—โส พ่อ—โส
จัว—แม่ จัว—แม่ จัว—แม่
พ่อ—ลก พ่อ—ลก พ่อ—ลก

อ้าย—แม่ อ้าย—แม่ อ้าย—แม่
พ่อ—ญี่ พ่อ—ญี่ พ่อ—ญี่
สาม—แม่ สาม—แม่ สาม—แม่
พ่อ—โส พ่อ—โส พ่อ—โส
จัว—แม่ จัว—แม่ จัว—แม่
พ่อ—ลก พ่อ—ลก พ่อ—ลก
เจก—แม่ เจก—แม่ เจก—แม่
พ่อ—แปก พ่อ—แปก พ่อ—แปก
เจา—แม่ เจา—แม่ เจา—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—ญี่
 สาม—แม่
 พ่อ—ใส
 จ๊ว—แม่
 พ่อ—ลก
 เจต—แม่
 พ่อ—แปด
 เจา—แม่
 พ่อ—จิ้ง
 นึ่ง—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—ญี่
 สาม—แม่
 พ่อ—ใส
 จ๊ว—แม่
 พ่อ—ลก
 เจต—แม่
 พ่อ—แปด
 เจา—แม่
 พ่อ—จิ้ง
 นึ่ง—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—ญี่
 สาม—แม่
 พ่อ—ใส
 จ๊ว—แม่
 พ่อ—ลก
 เจต—แม่
 พ่อ—แปด
 เจา—แม่
 พ่อ—จิ้ง
 นึ่ง—แม่
 พ่อ—สอง

๒๐ หญิงทวาร ชายพลเรือน สมรสด้วยกัน เกิด ลูก หญิงล้วน ให้แบ่ง

บั้นคั้ง พ่อ— ^๕ เฮอช อ้าย—แม่ พ่อ— ^๕ อี่ สาม—แม่ พ่อ—ไอ อัว—แม่	พ่อ— ^๕ เฮอช อ้าย—แม่ พ่อ— ^๕ อี่ สาม—แม่ พ่อ—ไอ อัว—แม่	พ่อ— ^๕ เฮอช อ้าย—แม่ พ่อ— ^๕ อี่ สาม—แม่ พ่อ—ไอ อัว—แม่ พ่อ—อก
---	---	---

พ่อ—^ฮเฮอຍ—แม่
พ่อ—^ออ

ฮาม—แม่
พ่อ—^{ไอ}ไอ
ฮัว—แม่

พ่อ—^{ฮก}ฮก
เฮก—แม่

พ่อ—^ฮเฮอຍ—แม่
พ่อ—^ออ

ฮาม—แม่
พ่อ—^{ไอ}ไอ
ฮัว—แม่

พ่อ—^{เฮก}เฮก
เฮก—แม่

พ่อ—^{แฮก}แฮก
เฮา—แม่

^ฮเฮอຍ—แม่
พ่อ—^ออ

ฮาม—แม่
พ่อ—^{ไอ}ไอ
ฮัว—แม่

พ่อ—^{ฮก}ฮก
เฮก—แม่

พ่อ—^{แฮก}แฮก
^ฮเฮอຍ—แม่

พ่อ—^ออ
ฮาม—แม่

พ่อ—^{ไอ}ไอ
ฮัว—แม่
พ่อ—^{ฮก}ฮก

เฮก—แม่
พ่อ—^{แฮก}แฮก

เฮา—แม่
พ่อ—^{ฮัง}ฮัง

๓๐ ชายพลเรือน หมิง พงษ์พวน สมรส ทั่วยกกัน เกิดลูก ชายหัวที่ หมิง

แกม ให้แบ่งขันทั้งนี้ พ่อ ^ฮฮาย—แม่ พ่อ ^ฮฮาย—แม่ ^ฮฮาย—แม่
^ฮเฮอຍ—แม่ ^ฮเฮอຍ—แม่ ^ฮเฮอຍ—แม่

พ่อ—^ฮฮาย—แม่
^ฮเฮอຍ—แม่
ญี่—แม่

พ่อ—^ฮฮาย—แม่
^ฮเฮอຍ—แม่
พ่อ—^{ญี่}ญี่
อี่—แม่

พ่อ—^ฮฮาย—แม่
^ฮเฮอຍ—แม่
พ่อ—^{ญี่}ญี่
อี่—แม่
สาม—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—ฮาม

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 ญี่—แม่
 อี้—แม่
 พ่อ—สาม
 พ่อ—ฮาม—แม่
 พ่อ—ไค

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 พ่อ—สาม
 ฮาม—แม่
 ไค—แม่
 พ่อ—ไอ

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่

พ่อ—สาม
 ฮาม—แม่
 ไค—แม่
 พ่อ—ไอ

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 ญี่—แม่

พ่อ—อี้
 พ่อ—สาม
 พ่อ—ฮาม

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮอຍ
 ญี่—แม่
 อี้—แม่

พ่อ—สาม
 พ่อ—ฮาม
 ไค—แม่

จัว—แม่
 อ้าย—แม่

พ่อ—เฮอຍ
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 สาม—แม่

ไค—แม่
 ไอ—แม่
 พ่อ—จัว

ฮัว—แม่
 พ่อ—ถัก

ไอ—แม่
 พ่อ—จัว
 ฮัว—แม่

พ่อ—ฮาม
 ไค—แม่

พ่อ—ไอ
 พ่อ—จัว

ฮัว—แม่

พ่อ—ถัก
 พ่อ—ฮก

๔ • ชาย พลเรือน ทนึ่ง พลเรือน เกิดลูก ทนึ่ง หัวที่ ชายแถม ให้

แบ่ง บั๋น ทังนี้	พ่อ	เฮีย—แม่	พ่อ—เฮีย เฮีย—แม่ ฮ้าย	พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ พ่อ—ฮือ
------------------	-----	----------	------------------------------	---------------------------------

พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่	พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่	พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่
พ่อ—ญี่	พ่อ—ญี่ ฮาม—แม่	พ่อ—ญี่ ฮาม—แม่
		พ่อ—สาม

พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่	พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่	พ่อ—เฮีย ฮ้าย—แม่ ฮือ—แม่
พ่อ—ญี่ ฮาม—แม่ สาม—แม่	พ่อ—ญี่ ฮาม—แม่	พ่อ—ญี่ ฮาม—แม่
พ่อ—ไอ	พ่อ—สาม พ่อ—ไอ ไอ—แม่	พ่อ—สาม พ่อ—ไอ ไอ—แม่ ฮัว—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี—แม่
 พ่อ—ญี่
 พ่อ—ฮาม—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่
 ฮัว—แม่
 พ่อ—จิว

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี—แม่
 พ่อ—ญี่
 พ่อ—ฮาม
 สาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่
 พ่อ—ฮัว
 พ่อ—จิว
 ฮก—แม่

พ่อ—เฮีย—แม่
 อ้าย—แม่
 พ่อ—อี
 พ่อ—ญี่
 ฮาม—แม่
 พ่อ—สาม
 ไอ—แม่
 ไส—แม่
 พ่อ—ฮัว
 จิว—แม่
 ฮก—แม่
 พ่อ—ลก

๕๐ ชายทหาร หลิ่ง พลเรือน สมรสด้วยกันเกิดลูก ชายล้วน ให้แบ่ง

บั้นกึ่งนี้ พ่อ อ้าย—แม่ พ่อ—อ้าย—แม่ พ่อ { อ้าย—แม่
 ญี่—แม่
 สาม

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก
 แปรต—แม่

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก
 แปรต—แม่

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก
 แปรต—แม่
 พ่อ—เจา
 จัง—แม่

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก
 แปรต—แม่
 พ่อ—เจา
 จัง—แม่
 พ่อ—นึ่ง

พ่อ—อ้าย
 ญี่—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 ลก—แม่
 พ่อ—เจก
 แปรต—แม่
 พ่อ—เจา
 จัง—แม่
 พ่อ—นึ่ง
 สอง—แม่

๖ ๑ ชายทหาร หลึง พลเรือน สวมศท้วยกัน เกิด ลูก หลึง ล้วน ให้แบ่ง

มีน ทังนี้ พ่อ เอื้อย—แม่ พ่อ } แม่ พ่อ }
 เอื้อย } เอื้อย }
 อี—แม่ } อี—แม่ }
 อี— } อาม พ่อ—อาม }
 ไอ—แม่ }

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่
 พ่อ — เอก
 แอ — แม่

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่
 พ่อ — เอก
 แอ — แม่
 พ่อ — เอก
 แอ — แม่
 พ่อ — เอก
 อัง — แม่

พ่อ — เอ๋ย
 อี — แม่
 พ่อ — อาม
 ไอ — แม่
 พ่อ — อัว
 อก — แม่
 พ่อ — เอก
 แอ — แม่
 พ่อ — เอก
 อัง — แม่

๗๐ ชายทหาร หญิง พดเวธน์ สมรสด้วยกัน เกิดลูก ชายหัวที่ หญิงแกม

ได้บั้นตั้งนั้น พ่อ อ้าย แม่ พ่อ อ้าย แม่ พ่อ อ้าย แม่
 เอ๋ย เอ๋ย เอ๋ย
 อี อี อี
 แม่ แม่ แม่
 พ่อ อ้าย เอ๋ย อี
 เอ๋ย อี อี
 อี อี อี
 แม่ แม่ แม่
 พ่อ อี อี อี
 สาม สาม สาม
 อาม — แม่

พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่
ญี่—แม่

พ่อ—อี่
พ่อ—สาม
พ่อ—ฮาม
ไต่—แม่

พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่
ญี่—แม่

พ่อ—อี่
พ่อ—สาม
ฮาม—แม่

พ่อ—ไต่
ไอ—แม่
จ๊ว—แม่

พ่อ—ฮัว

พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่
ญี่—แม่

พ่อ—อี่
สาม—แม่

พ่อ—ฮาม
พ่อ—ไต่
ไอ—แม่

พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่

พ่อ—ญี่
พ่อ—อี่
สาม—แม่

ฮาม—แม่
พ่อ—ไต่
พ่อ—ไอ

จ๊ว—แม่
พ่อ—ฮัว
ลก—แม่

พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่
ญี่—แม่

พ่อ—อี่
สาม—แม่

พ่อ—ฮาม
พ่อ—ไต่
ไอ—แม่

พ่อ—จ๊ว
พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่

พ่อ—ญี่
พ่อ—อี่
สาม—แม่

ฮาม—แม่
พ่อ—ไต่
พ่อ—ไอ

จ๊ว—แม่
พ่อ—ฮัว
ลก—แม่

ฮก—แม่

๘๐ ชายทหาร ส้มรถ กล้วย ทนึ่ง พลเรือน เกิด ลูก ทนึ่ง หัวที่ ชายแถม ให้

แม่ยัง บั้นกั้น พ่อ เฮีย—แม่ พ่อ—แม่ พ่อ—อ้าย
เฮีย—แม่ อ้าย พ่อ—อี่

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 อี — แม่
 พ่อ — ญี่
 พ่อ — อาม

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม
 พ่อ — สาม
 ไอ่ — แม่

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม
 สาม — แม่
 ไอ่ — แม่
 พ่อ — ไส

สาม — แม่
 เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม
 สาม — แม่
 ไอ่ — แม่
 พ่อ — ไส
 พ่อ — อัว

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 อาม — แม่
 พ่อ — สาม
 ไอ่ — แม่
 พ่อ — ไส
 พ่อ — อัว
 จัว — แม่

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 พ่อ — อี
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม
 พ่อ — สาม
 ไอ่ — แม่
 ไส — แม่
 พ่อ — อัว
 จัว — แม่
 พ่อ — อาก

เฮื่อย — แม่
 พ่อ — อ้าย
 อี — แม่
 ญี่ — แม่
 พ่อ — อาม
 สาม — แม่
 พ่อ — ไอ่
 พ่อ — ไส
 อัว — แม่
 พ่อ — จัว
 พ่อ — อาก
 อาก — แม่

๗๐ ทนึ่ง ทหาร สมรค ก้วย ชายพลเรือน เกิดลูก ทนึ่ง ล้วน ให้แบ่ง

บ่หคิงนี้	พ่อ	อ้าย—แม่	พ่อ	อ้าย—แม่	พ่อ—อ้าย	} แม่
			อ้าย	แม่	อ้าย	
			อ้าย	แม่	อ้าย	
			อ้าย	แม่	อ้าย	

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
อ้าย—แม่
สาม—แม่
พ่อ—ใส

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
อ้าย—แม่
สาม—แม่
พ่อ—ใส
จัว—แม่

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
สาม—แม่
พ่อ—ใส
จัว—แม่
พ่อ—

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
อ้าย—แม่
สาม—แม่
พ่อ—ใส
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
อ้าย—แม่
สาม—แม่
พ่อ—ใส
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่

อ้าย—แม่
พ่อ—อ้าย
อ้าย—แม่
สาม—แม่
พ่อ—ใส
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่
พ่อ—ลก
จัว—แม่

อ้าย—แม่	อ้าย—แม่	อ้าย—แม่
พ่อ—ญี่	พ่อ—ญี่	พ่อ—ญี่
สาม—แม่	สาม—แม่	สาม—แม่
พ่อ—ไส	พ่อ—ไส	พ่อ—ไส
จิว—แม่	จิว—แม่	จิว—แม่
พ่อ—ลก	พ่อ—ลก	พ่อ—ลก
เจก—แม่	เจก—แม่	เจก—แม่
พ่อ—แปก	พ่อ—แปก	พ่อ—แปก
เจา—แม่	เจา—แม่	เจา—แม่
พ่อ—จิง	พ่อ—จิง	พ่อ—จิง
นึ่ง—แม่	นึ่ง—แม่	นึ่ง—แม่
		พ่อ—สอง

••••• ทหาร สมรค ้วย ชาย พลเรือน เกิด ลูก หลาน ึ่ง วัน ใ้ แบ่ง ัน

คิง ^ข พ่อ ^ข เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่
	แม่ พ่อ—อี่	แม่	พ่อ—อี่
		ชาม	ชาม—แม่
			พ่อ—ไอ
เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่	เออ ^ข —แม่
พ่อ—อี่	พ่อ—อี่	พ่อ—อี่	พ่อ—อี่
ชาม—แม่	ชาม—แม่	ชาม—แม่	ชาม—แม่
พ่อ—ไอ	พ่อ—ไอ	ไอ	ไอ
อวิ—แม่	อวิ—แม่	อวิ—แม่	อวิ—แม่
พ่อ—อก	อก	อก	อก—แม่

พ่อ—^หเฮีย—แม่
 พ่อ—^ออ
 อาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 อัว—แม่
 พ่อ—อก
 เขก—แม่
 พ่อ—แอก
 เขา—แม่

พ่อ—^หเฮีย—แม่
 พ่อ—^ออ
 อาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 อัว—แม่
 พ่อ—อก
 เขก—แม่
 พ่อ—แอก
 เขา—แม่

พ่อ—^หเฮีย—แม่
 อาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 อัว—แม่
 พ่อ—อก
 เขก—แม่
 พ่อ—แอก
 เขา—แม่
 พ่อ—อิง

๑๑๐ ๐ ทนึ่งททาร สมวศด้วย ซายพลเรือน เกิดลูก ซายทวิที่ ทนึ่งแกม ให้

แม่ขงขันถึงนี้ พ่อ อ้าย—แม่ อ้าย—แม่ } แม่
 พ่อ—^หเฮีย—แม่ }
 พ่อ—^ออ—แม่ }

พ่อ { อ้าย—แม่
 { ^หเฮีย
 { ^ออ—แม่

พ่อ { อ้าย—แม่
 { ^หเฮีย
 { ^ออ—แม่
 { สาม } แม่

พ่อ { อ้าย—แม่
 { ^หเฮีย
 { ^ออ—แม่
 { สาม—แม่
 พ่อ—อาม

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—สาม
 พ่อ—ไส
 ไส—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 พ่อ—สาม
 สาม—แม่
 ไส—แม่
 พ่อ—ไส
 จิว—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 พ่อ—ญี่
 อี้—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 พ่อ—ไส
 พ่อ—จิว
 อิว—แม่

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 ญี่—แม่
 อี้—แม่
 พ่อ—สาม
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 อิว—แม่
 พ่อ—ลก

อ้าย—แม่
 พ่อ—เฮ้อย
 ญี่—แม่
 อี้—แม่
 พ่อ—สาม
 พ่อ—สาม
 ไส—แม่
 ไส—แม่
 พ่อ—จิว
 อิว—แม่
 พ่อ—ลก
 พ่อ—ลก

๑๒๐ ๐ ทญี่ที่หาร สมารคด้วย ชายพลเรือน เกิดลูก ทญี่ทัวที่ชายนกม โท

แข่งขันทั้งนี้ พ่อ เฮ้อย—แม่ พ่อ—เฮ้อย—แม่ พ่อ—เฮ้อย—แม่
 อ้าย—แม่
 อี้—แม่

พ่อ—เฮีย—แม่
 พ่อ—อ้าย
 พ่อ—อี่
 ญี่—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—ญี่
 พ่อ—ชาม
 สาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—จ๊ว
 จา—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่
 พ่อ—สาม
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 พ่อ—อี่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่
 สาม—แม่
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—จ๊ว
 จา—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 พ่อ—อี่
 ญี่—แม่
 ชาม—แม่

พ่อ—สาม
 พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 อี่—แม่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่

พ่อ—สาม
 พ่อ—ไอ
 ไส—แม่
 อี่—แม่

พ่อ—เฮีย
 อ้าย—แม่
 พ่อ—อี่
 พ่อ—ญี่
 ชาม—แม่

พ่อ—สาม
 ไอ—แม่
 ไส—แม่
 พ่อ—อี่

จ๊ว—แม่
 จา—แม่
 พ่อ—ลูก

๑	ช้าย
๑	ญี่
๑	สาม
๑	ไส
๑	จัว
๑	ลก
๑	๑๒
๑	๑๓
๑	๑๔
๑	๑๕
๑	๑๖
๑	๑๗
๑	๑๘
๑	๑๙
๑	๒๐

๑ ชื่อชาย

๑๒

๑ ชื่อหญิง

๑๑

๑	เออีย
๑	อี่
๑	อาม
๑	ไอ
๑	อิว
๑	๑๑
๑	๑๒
๑	๑๓
๑	๑๔
๑	๑๕
๑	๑๖
๑	๑๗
๑	๑๘
๑	๑๙
๑	๒๐

๑ ฅวัน ๗๑๒๖ ค่ำ รุกคักราช ๑๘๐๕ ปี ฅลฺเบญจ ฅก พระสุภาวดีเฮา
 ฅนอฅวม ฅึง เจ้า หมู่ แล สักคี่ ฅวาทกัณ ฅนั ฅกราย ฅึงฅมทูล พระกรุณาว่า เลก
 ฅึง ฅายแล ฅนั ฅพิลล ฅจริต ฅลฺกมิฅี่เว แล ฅมี ฅรับสัง ฅเฮาไป ฅทำ ฅถบ้ฅน ฅนั ฅวัน
 ฅมี ฅราชการ สักคี่ ฅเฮาเลก ฅนั ฅจ่าย ฅตาม ฅจำนวน ฅึง เจ้า หมู่ ฅนั ฅวัน ฅนั ฅเลก ฅนั ฅมิ ฅได้
 ฅง ฅอยู่ ฅคฺ ฅบาย ฅชั ฅนั ฅว้ ฅหา ฅมิ ฅได้ แล เจ้า หมู่ สมุทบาย ฅชั ฅจํา ฅนําย ฅล่ง ฅบ้ ฅง ฅมา
 สักคี่ ฅมิ ฅพ้ง เจ้า หมู่ สมุทบาย ฅชั ฅได้ ฅจ้ง ฅทก ฅรอง ฅแทน ฅได้ ฅความ ฅยาก ฅแค้น ฅทอ ฅครบ
 สิบ ฅขบ ฅจ้ง ฅได้ ฅช้ ฅระ ฅบาย ฅชั ฅท้ง ฅจํา ฅนําย แล ฅทำ ฅถบ้ฅน ฅรับ ฅว้ แล สักคี่ ฅจ้ง ฅพ้ง ฅนั
 ฅทรง ฅพระกรุณา ฅไป ฅรค ฅเลก ๑ ส้ง ว่า ฅแค้น ฅนั ฅไป ฅเมือ ฅนํ่า ถ้า ฅเลก ฅตาย ฅนั ฅพิลล ฅจริต
 ฅให้ ฅสมุทบาย ฅชั ฅว่า ฅแ่ง ฅเจ้า ฅกรม ฅปลต ฅกรม ฅใน ฅกรม ฅนั แล ฅให้ ฅเจ้า ฅกรม ฅปลต ฅกรม
 ฅใน ฅกรม ฅนั สิบ ฅสาว ฅคฺ ถ้า ฅจรง ฅคฺ ฅนั ฅถ้อย ฅคํา ฅเจ้า หมู่ แล สมุทบาย ฅชั ฅจํา ฅนําย
 ฅแล ฅว้ ฅจ้ง ฅให้ ฅเจ้า หมู่ แล สมุทบาย ฅชั ฅทำ ฅเป ฅน ฅนั ฅสือ ฅทาน ฅบ ฅน ว่า เลก ฅึง ฅาย

ฝูงคน พิกัด จริต นั้น อยู่ บ้าน นั้น กำบถ นั้น รูปพรรณ นั้น สูงต่ำ คำขาว วิกา
 มารท บุทร ภรรยา แล ตัว ชื่อ นั้น หนี ตาย พิกัด จริต พุทฺธิชีวิต นี้ นั้น เกื้อหนุน นี้
 ถ้าแล มี ตาย มี หนี มี เปน พิกัด จริต พุทฺธิชีวิต เจ้า หมู่ หาก ทั้ง ขาญชี จำหน่าย
 แล แกล้ง เกียจ กัน อำพราง ไว้ ถ้า จับ ได้ เปน สติย ไซ้ เลก ตัว หนึ่ง ใต้ โทม
 เขา แก่ เจ้ากรรม ปลัดกรรม สมุท ขาญชี เจ้า หมู่ คน หนึ่ง เปน คน สักคน แล
 ใต้ ประทับ ทวา เจ้ากรรม ปลัดกรรม แล สมุท ขาญชี เจ้า หมู่ ประดับ กัน สาม ทวง
 สักทวง ทาม มี ทวา จำนำ ถ้า ทา ทวา จำนำ มี ใต้ ประทับ หนึ่ง สือ ทาน บน นั้น แล
 ถ้า เลก ฝ่าย ทหาร ให้ เขา หมาย วัชสัง แล หมาย ทาน บน นั้น มา ว่า แก่ พระธรรม
 ไทโยโลกย ถ้า เลก ฝ่าย พลเรือน ให้ เขา ว่า แก่ พระสุภาวดี แล ซึ่ง ทาน บน
 นี้ ก็ ให้ วัชสัง ให้ พิจารณา กักจน ถ้า เหน ควร จึง ส่ง เลก นั้น ไป ทาม วัชสัง
 แล หมาย นั้น ชำ เพื่อ ส่ง ให้ แต่ อำพอใจ ก่อน ถ้า เลก ฝ่าย พลเรือน ให้ พระ
 สุภาวดี เขา เหน ความ ไป ว่า แก่ สมุท นาย กผู้ ว่า ราชการ ที่ มหาค ไทย ถ้า เลก
 ฝ่าย ทหาร ให้ พระธรรม ไทโยโลกย ว่า แก่ สมุท พระกลา โทม ถ้า เหน ชอบ ด้วย
 แล จึง ให้ ทำ ทาม บังคับ มหาค ไทย แล กลา โทม นั้น ถ้า แล เลก หมู่ นั้น ชัก
 สุน เหน จะ สำเร็จ ใน จักกรี กลา โทม มี ใต้ ให้ เขา ว่า แก่ พระธรรม ไทโยโลกย
 พระสุภาวดี เขา เหน ความ กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ผลของ ฝ่าย ทหาร พล
 เรือน ถ้า พระธรรม ไทโยโลกย พระราช สุภาวดี บัวย เจ็บ ฝ่าย ทหาร ให้ ทลวง
 ทพ ว่า แทน ฝ่าย พลเรือน ให้ พระศรี กภาพ สมุท ว่า แทน ถ้า ทรง พระกรุณา
 โปรด เกล้า โปรด กระหม่อม ประการ ไท จึง ให้ ทำ ทาม ถ้า แล เลก หมู่ นั้น เจ้า
 กรรม ปลัดกรรม เปน ตำแหน่ง เจ้า ทูล ของ ชูลี พระบาท ใต้ อยู่ แล ให้ เขา หมาย
 นี้ กราบ ทูล พระกรุณา ผลของ เอง ถ้า แล ทรง พระกรุณา ส่ง ให้ ส่ง หมู่ นั้น
 ไป ก็ ให้ เจ้า หมู่ สมุท ขาญชี แล ทนาย เจ้า หมู่ เขา กฎหมาย ใน วัชสัง นั้น ไป
 ยอก พระธรรม ไทโยโลกย พระสุภาวดี ให้ กฎหมาย ไว้ เปน พยาน กัน ทาม ฝ่าย ทหาร

พลเรือน ทุก ครั้ง นี้เร เลก ซึ่งเจ้ากรม ปลัดกรม แล นาย หมวก สมุหยาญชี แล ทนายเจ้า หมูผู้ พิจารณา สืบสาว ไต่โลก ขึ้นใหม่ ทำ เกือบนั้น ครั้น แล เจ้า หมู สมุหยาญชี จะ ยื่น ขอ เกือบนี้ ใช้ กสิกรรม สักดิ์ จะ เอา เลก นั้น จำย จึง จะ มี ยื่น ยาญชีไว้ แก่ พระสัดดี จง สิ้น ทาม พิจารณา ไต่ มาก แล นั้น ยื่น นั้น ย่า ให้ พระสัดดี เอา เลก นั้น จำย แก่ อำพะใจ ก่ณ ถ้า แล พระสัดดี เห็น ว่า เลก หมู นั้น พิจารณา ไต่ มา จะ แล ยื่น เอา จำย ราชการ ไต่ ก็ ให้ สัดดี เขา เนื้อ ความ กราบ ทูล พระ กรุณา ถ้า ทรง พระกรุณา โปรท เกลา โปรท กระหม่อม ประการ ไต่ จึง ให้ พระ สัดดี ทำ ตาม ซึ่ง มี พระราชโองการ โปรท เกลา โปรท กระหม่อม ถ้า แล เจ้า หมู สมุหยาญชี มี ไต่ ทำ ตาม กฎ ซึ่ง ทรง พระกรุณา โปรท เกลา โปรท กระหม่อม นี้ ค่อ กรม พระสัดดี จะ เอา เลก นั้น จำย แล เจ้า หมู จึง มา จำหน่าย เลก นั้น ย่า ให้ พระสัดดี ฟัง แล ให้ พระสัดดี เขา เนื้อ ความ กราบ ทูล พระกรุณา เขา ทวี เปน โทษ ตาม โทษานุโทษ ถ้า เลก หมู นั้น กรม นั้น แล เจ้า หมู สมุหยาญชี ไต่ ทำ กุช หนึ่ง กฎ นี้ แล แล พระสัดดี มี ฟัง ก็ ให้ เจ้า หมู แล สมุหยาญชี เขา เนื้อ ความ ไป ร้อง ฟ้อง ลุก ชุน ณ ศาลา แล มุลา นาย อาณา ประชาบาล เขา เนื้อ ความ ทูล พระ กรุณา ให้ ทววย ไต่ ผ่า ลของ ชูลี พระบาท แล จะ เอา พระสัดดี เปน โทษ ตาม โทษานุโทษ แล ให้ พระสัดดี ซ้าย ขวา ใน นอก กฎหมาย บอก แก่ เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น เจ้า หมู แล สมุหยาญชี แล ทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้ง ปวง จง ทวี ถ้า แล บอก มี ทวี จะ เอา สัดดี เปน โทษ ถ้า บอก ทวี แล ผู้ใด มี ทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย นี้ จะ เอา ทวี เปน โทษ จะ

๑ วัน ๕ - ๑๑ ตุลาคม ๑๐๘๖ ปี มีโรง ผดศก จมื่น เสมอใจ ราช วัช พระราชโองการ ไล่ เกลา ๑ สั่ง ว่า จึง เจ้า หมู ฝ่าย ทหาร พลเรือน พิจารณา ลุก หมู ๆ ไต่ ว่า ไต่ ทุก ข ยาก ไป เปน ทาย ผู้มี ชื่อ แล เจ้า กรม ปลัด กรม สมุห ยาญชี นาย หมวก ผู้ใด ผู้หนึ่ง รู้ เห็น ทวย ว่า ไพร หมู นั้น ทุก ข ยาก แล ให้ เจ้า กรม

ปลัดกรมสมุทขนานยี่ช่วยไว้ คง หมู่นั้น ควร ถ้าแลเจ้ากรม ปลัดกรม สมุท
 ขานยี่ ชักสน อยู่ แล กรมอื่น จะช่วยนั้น ให้บอกกล่าว มุล นายผู้ใดผู้
 หนึ่ง เป็นมันคง แลให้สมุทขนานยี่ โอน ขานยี่ ว่าไฟไป ยาก อยู่ กรมนี้ ๆ
 ใน พระอัยการ เก่า นั้น ว่าชขอบให้เอาตัวผู้นั้นใช้ ราชการ เดือน หนึ่ง ใช้เจ้า
 เงินเดือน หนึ่งนั้น ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า สั่งว่า เหน ยาก แค้น แก่ไฟ
 ผู้นั้น ทนิก ท้ายที่ใช้เจ้าเงิน ผู้นั้น เจ้าเงิน จะให้ให้เข้า ปลา อาหาร กิน อยู่
 ครั้น ที่รับ ราชการ เดือน หนึ่งนั้น หาผู้ใด จะแบ่งเสียบง อาหาร มาให้กิน มิ
 ใ้ ข้างเจ้าเงิน ถือ เบียดว่า บัวยการ เงิน อยู่ แล้วไม่ให้เสียบง มา ถ้า
 ไฟ คนนั้น หนีไป ข้างเจ้าเงิน ที่ใจ ท้าย จะได้ เกาะกุม เอาผู้ ขาย แล นาย ประ
 กัน แล ข้างไฟ ทอม หาก จะสูญไป แล แค้น นี้ สืบไป เมื่อน่า ถ้าผล
 ไฟ หมู ไต กรมใด ๆ ทุกข ยาก แล มุล นายนั้น รู้ เหน เป็น สัตย์ ว่าไฟ หมู
 ทุกข ยาก แล ได้ บอก กล่าว มุล นาย รู้ เหน เป็น มันคง จริงใช้ ก็ให้ ย่น
 เป็น สาม ส่วน แลให้ นายเอาใช้ ราชการ เดือน หนึ่ง ให้เจ้าเงิน ใช้ เดือน
 หนึ่ง ให้ทำกิน เป็น เสียบง เดือน หนึ่ง แลให้ เจ้า หมู ฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้ง
 บวงทำ ทาม รับสั่งนี้ แล อ้อให้ มุล นาย หมู ไต กรมใด ทำไว้ไว้ ไฟ มี
 ยาก ว่า ยากไฟ ยาก ว่า มิ ยาก แล เหน แก่ สิ้นจ้าง สิ้นบน คัก แปลง ขานยี่
 เสีย มีผู้ว่า กล่าว รู้ เหน เป็น สัตย์ ใช้ จะเอาตัว นายแลไฟ ผู้นั้น เป็นโทษ
 โดยโทษานุโทษ แปร สฐาน ให้ สัตย์ ทนาย บอก ให้ทั่วทุก หมูทุก กรม

๑ คับ ๑ พณ ๑ สมุท พระกลาโหม รับ พระราชโองการใส่เกล้า ๆ สั่งว่า ให้
 เจ้ากรม ปลัดกรม สมุท ขานยี่ ฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้งยวง ให้เป็นใจ จับ ร้อน คับ
 ราชการ ให้เร่งพิจารณา สืบสาวเอา เลก ซึ่ง จำคนายไปต่าง หมู แล มี ขวรด
 คดี พ่อ แม่ บอก ว่า ขวรด เป็น เณร เป็น ภิกษุ เลก ซึ่งไป อยู่ต่าง หมู ให้ เจ้า กรม
 ปลัดกรม สมุท ขานยี่ พิจารณา เอา ตัว คดี มา ให้ คง หมู จงได้ แล มี ขวรด คดี ให้

พระลาการพิจารณาให้แล้วแต่ใน สามเดือน ข้า ได้ให้ขาด ราชการ ให้เจ้า
 กรม ปลัดกรม สมุหนายกชี้เอา ลูก หมู่ ซึ่ง พ่อ แม่ บอก ว่า เป็น เณร เป็น ภิกษุ
 มาพิจารณาเป็น ลักยว่า บวช อยู่ ก็ให้ รัว เรือน สืบ ไป ถ้า แล ภิกษุ เณร คัก
 พัน ขวบ หนึ่ง มี เมีย ก็ คัก หา เมีย มิ ใ้ คัก ก็ ให้ สมุหนายก ชี้ บอก ขึ้น เป็น สกรรณ
 ใช้ ราชการ ถ้า สมุหนายก มิ ใ้ บอก ขึ้น จะ เขา ทั่ว เป็น โทษ โดย โทษานุโทษ
 แปรต สุฐาน ให้ สัก คัก หมาย บอก ให้ ทั่ว ๆ ก หมู่ ๆ ก กรม ข้า ให้ ขาด ได้ หมาย
 มาณ วัน ๓-๖-๑๐ คำ รุค ศัก ราช ๑๐๘๘ ปี ขาน จัตุวา ศก ๖๕

๑. ศุภมัตถุ ศัก ราช ๑๑๘๘ กุกกุฏสังวัจจรธสาธมาเสศุกขักเขจาทุกคัมภี
 วิวาระ บริเวท กาล กัทนท พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า
 ชยู่ ทวี ผู้ ทรง ทศพิช ราชธรรม ฉนันทคุณ วิบูลย ปวีชา ญาณ อิน มหา ประเสริฐ
 เสถิง ออก ณ พระที่นั่ง ฉมวินทรวินิจฉัย มไทย สุวัย พิมาน โดย สถาน อัคราภิมุข พรีฉม
 ทัวย อคัมหา เสนา พุคณา มาศยา มนตรี กระวีชาติราช ปรีพิตา ไทวาจวีย ชาติกุลของ
 รุคิ พระบาท เถ้า ชยู่ โดย ฉนตยิ พระยา เทพวรชุน นัว เขา ช้อ ความ ซึ่ง กรมการ
 เมือง เขฉน ฉนช บอก ขึ้น มา ให้ กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ว่า หลวง ยุกระบัตริ
 ไป ราชการ ลาด ทรฆวน ฉ้าย สลท ณ วัน ๓-๑๒-๘ คำ ปี ปรกา นพศก ฉ้าย ผู้ ร้าย
 ประมาณ ๓๐ คน รุกคย เพลิง ขึ้น เรือน หลวง ยุกระบัตริ ฉ้าย ผู้ ร้าย ถ้อ เครือง
 สลท รารูช เขา ขวาก ขัก รวยทาง เขา กระสุน ยิง ร้อง กัม โศก ว่า ถ้า ใคร มา ช่วย
 จะ ฆ่า เสีย ให้ ตาย ชาว บ้าน เรือน ไกล เคียง คั่น อยู่ จะ มา ช่วย ก็ ถวาย ฉ้าย ผู้ ร้าย
 ฉ้าย ผู้ ร้าย ถือบ เขา ทวพิย สิ่ง ของ หลวง ยุกระบัตริ ลง เรือน ไป ชาว บ้าน จึง ตี
 ความ ไป ก ว่า เหน ฉ้าย ผู้ ร้าย ลง เรือน สำ บั้น ที่ โรง ทลทัก ท่น สวย ใช้น้ำ เมือง นคร
 เขฉน ฉนช พาย ขัม ฟาก ไป ข้าง มั่ง ทวน ออก แล แล้ว ถลบ เข้ว คลอง ขึ้น มา ข้าง ๖๕

จึงมี พระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้มี พระลการ ชำระ สืบสวน เอาตัวอ้ายผู้
ร้าย พระลการ ชำระ ได้ความ จับตัวอ้าย ม่วงอ้ายอิน เศวร ได้มา ตาม รับ เป็น
ลตยชก พวกเพื่อน เป็น อัน มาก ว่า ได้ ไป ปล้น ใน แขวง กรุง เทพ ฯ แล แขวง
เมือง นนทบุรี แขวง กรุงเก่า แขวง เมือง สาคกร บรู๊ แต่ ปล้น บ้าน ๔๗ ตำบล

ปล้น เรือ ๕ ตำบล อ้ายผู้ร้าย ที่ ชั่ง ชัก นั้น คน นี้

คุก	}	ก็มี บ้าง จึง
ทวง		

ทิม

ทรง พระกรุณา คำรัส เหนือเกล้าฯ ว่า อ้ายผู้ร้าย เหล่า นี้ คบหากัน ไปที่ ชิง
วัง รว สกต สกม ปล้น บ้าน เรือ น ชุ ชุม ชื่น มาก หนักหนา เพราะ กรม พระนคร
บาล กรม พระตำรวจ ละ เสด็จ ให้ อ้ายผู้ร้าย นี้ อ้ายผู้ร้าย จึง ไม่ เช็ก ทลาบ
ชก ชวน พวก เพื่อน ไป เทียบ ปล้น สกม ย่ง เขากระทำโจกรรม อีก บิดา มารดา
พี่น้อง อ้ายผู้ร้าย ก็ ทำ กักขับ กักข่า ว่า กล่าว สั่ง สอน ห้าม ปราบ กัน ไม่ ครั้น ผู้มี
ชื่อ เจ้าของ ทว พย จับตัว ได้ เขา ความ มา ร้อง พ้อง ว่า กล่าว บิดา มารดา ญาติ พี่น้อง
มุล นาย ก็ เป็น ใจ ด้วย อ้ายผู้ร้าย ช่วย คิด ทาม เติง เติง สดก เสีย สิบบน ลาง
ที มุล นาย คิก ขุบาย ยก ย้าย เสีย ไม่ ชั่ง ทวี จน ความ เวิศ ร้าง ค้าง อยู่ เป็น ทลาย
วาย กรม พระนครบาล ก็ ไม่ เร่ง รัค มุล นาย ให้ กราบ บัง คม ทูล พระกรุณา ให้
ทราบ อ้ายผู้ร้าย จึง กำ เวิม คบหากัน เทียบ ปล้น บ้าน เรือ น รัย แขวง กรมการ
กำนัน พัน นาย บ้าน พระยา พระหลวง ชุนหมื่น ชาว บ้าน ที่ อยู่ เรือ น ใกล้ เคียง
ก็ ทำ ช่วย กัน จับ เอา ตัว อ้ายผู้ร้าย ไม่ กลย แก้ว ทวี ว่า อ้ายผู้ร้าย บัก ขจาก ราช
ธาง แล ก็ อ เครื่อง สาคกร วุช เขา กระสุน ยิง ร้อง ลำ ทับ กัน โชก ว่า ถ้า ผู้ ไท มา
ช่วย จะ พัน แทง เสีย ให้ ทาย เพื่อน บ้าน กลัว จึง มิ ได้ มา ช่วย ใช้ ว่า อ้ายผู้
ร้าย จะมี เครื่อง สาคกร วุช แต่ ฝ่าย เทียบ เครื่อง สาคกร วุช สำหรับ มี อ ก็ มี อยู่ ทุก
บ้าน ทุก เรือ น ด้วย กัน ครั้น เกิด ใจ ผู้ร้าย ปล้น บ้าน เรือ น ชาว บ้าน ซึ่ง อยู่ ใกล้

เตียงในที่เจตกร แทน เตียงกัน ร้องให้ช่วยก็หา มีผู้ใดช่วยไม่ อ้ายผู้ร้ายจึง
ของคาง กล้าหาญ กระทำ ท้ายบช้าไต่ตังนี้ จึง มีพระราชโองการ มารพระนันท

สุรัสวดี นาท กำเนิดเห็นเอเกล้า ๗ สังกักรม	หลวง วิภษนเรศ	ประชุม ลูกขุน
	ขุน วาม อิศเรศ	
	ขุน พิพิธภเบนทร	
	หมื่น ไกรสรวิจิตร	

ณ ศาลาลูกขุน ณ ศาล หลวง เชิญ พระราชกำหนดเดิม ออก มาดูให้ต่าง เป็น
พระราช บัญญัติเพิ่มเติม ขึ้นใหม่ ให้ถูก ตั้ง กับ สันตทาน คน พาล ท้ายบช้า
ใน ครั้งนี้ ข้าพระพุทธเจ้า

เจ้าพระยา บดินทรเดชา ที่ สมุท นายก เจ้าพระยา พระคลังว่าที่ สมุท พระกระลาโหม เจ้าพระยา พลเทพ เจ้าพระยา ธรรมมา เจ้าพระยา ยมราช พระยา ศรี พิพัฒน์ พระยา ราชสุภาวดี พระยา ราชมนตรี	พระยา ชีเยศ บดี พระยา มหาอำมาตย์ พระยา ชาติ วัฒน ฤทธิ พระยา เทพ วรรณ พระยา พิพัฒน์ โภษา พระยา ศรี สหเทพ พระ มหา เทพ พระ มหา มนตรี พระ ศรี ภริ ปรินชา เจ้า กรม พระขาลักขณ	ลูกขุน ณ ศาล ๑๗ คน	๒๗๗ คน
---	---	--------------------------	--------

พระ มหา ราชครู มหธร พระ ครู พิเชต พระ ครู พิราม หลวง เทพราชธาดา หลวง ธรรมสาทร	หลวง ญาณ ประกาศ หลวง จักว ปาณ หลวง อัทธยา พระ กระเชม พระ ไกรศรี	ลูกขุน ณ ศาล หลวง ๑๐ คน	๒๗๗ คน
---	---	----------------------------	--------

พร้อมกัน เชิญ พระราชกำหนดเดิม ออก มาดู มีพระราชกำหนดไว้ว่า เมื่อ
ครั้ง ศักดิ์ราช ๑๑๐๕ ปี กุนเบญจ ศก กรม พระนครบาล เคลื่อน ศาล เขา อ้ายผู้

ร้าย ออกใช้สอยบ้าง ทำให้ข้ายผู้ร้ายหนีไปได้บ้าง เหนแก่-ยามิศ สนิบน
 ปล่อยเสีย บ้าง เพราะเหตุดังนี้ข้ายผู้ร้ายจึง ชุกชุมขึ้น ให้ชำระ ข้ายผู้ร้ายเก่า
 ซึ่งจำ ชู่ณ กุค ถ้า ข้ายผู้ร้ายโทษ ปล้น ปล้น สกม ครั้ง หนึ่ง ให้ทักหูข้าง หนึ่ง
 ถ้า สอง ครั้งให้ทักหูเสียทั้งสองข้าง ถ้า สาม ครั้งให้ฆ่าเสีย ถ้าแล ข้ายผู้
 ร้ายโทษเบา ลง มา พิจารณาเป็น ลจ ให้ สัก หน้า สักอก ไว้ ตามโทษ พระอัยการ จง
 ทุกคน ถ้าข้ายผู้ร้ายมี นายประาน แล ละ พระยศ อัน ร้ายแล้ว กรม พระนคร
 บาลแต่งตั้งให้เป็น ชุนหมื่นใช้ราชการที่ เย่าให้ทักหูแล สัก หน้า เลย ให้
 ชุน ทาย ด้ กักกับ กรม พระนครบาล ให้มี หมายชี้ ข้ายผู้ร้ายแล คนโทษ ซึ่ง จำ
 ชู่ณ กุค แลโทษต้อง จำเป็น หัว สิบข้าง แล กรม พระนครบาล เขา ออก
 ใช้ ราชการใช้ เป็น กู้มือ แล้ว ชุน พักที่ เขา หมายชี้ ข้ายผู้ร้าย แล คนโทษ ตาม
 มี หมายชี้ กู้มือ ชุน ทาย นั้น ขึ้นไว้ ต่อ มณฑลไทย สมัย หนึ่ง แล้วให้

การวจใน
 ชุน ทาย ชาววัง) กักกับกัน ไป ทตรวจผู้ร้ายใน กุค เก็ดณ ละ สอง ครั้ง สาม
 ประแกงจัน

ครั้ง จง ทา เก็ดณ ถ้า แล คน ช่ว มิได้กลัว พระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่
 ไปทำ ร้ายขึ้นใหม่ อีก ให้เอา ทิวข้ายผู้ร้ายเป็นโทษ ตามกฎนี้ แล้วให้เอา
 ยึกา มารกา พันธง ข้ายผู้ร้ายนั้น เป็นโทษ ท้วย กุค หนึ่ง มุลนายข้ายผู้ร้ายนั้น จง
 ทุกคน ถ้า ข้ายผู้ร้าย ปล้น ใน กุค นอก กุค ให้ ชาว บ้าน ซึ่ง ชู่ณ เรือณ โกลด์เคียง
 ใน ๓ เส้น ๑๕ วา ช่วยกัน รบ ฟ่ง จับกุมเอา ทิวข้ายผู้ร้ายให้ จงได้ ถ้า ข้ายผู้
 ร้าย หนีไปทางไกล ก็ให้ติดตามไป ๆ ถึง บ้าน ข้าง น่านั้น ให้ไป บอก แก่ ชาว
 บ้าน ข้าง น่งให้ ออกมา ช่วยติดตาม สืบไป ถ้า แล ชาว บ้าน ใน ๓ เส้น ๑๕ วา
 มิได้ ออก ช่วยติดตาม รบ ฟ่ง จับกุมเอา ทิวข้ายผู้ร้าย ๆ เอา ทรวัย สิ่งของ ไป
 ได้ ก็ให้ เจ้า ทรวัย ชาว บ้าน นายอำเภอ นครบาล สืบ เสาะ จับเอา ทิวข้ายผู้ร้าย

ให้ไว้แต่ในสามวัน ถ้าผู้ใดสอคนแถมจับได้ตัวอ้ายผู้ร้ายพิจารณาเป็น สัจ
 ใจ ให้เอาทรัพย์สินซึ่ง อ้ายผู้ร้าย ปล้น เขาไป แบ่ง เป็น สาม ส่วน ให้ยก เป็น บำ
 เหน็จ แก่ผู้ สอคน แถม จับอ้ายผู้ร้าย ได้ นั้น ส่วน หนึ่ง ส่ง ให้เจ้า ทรพีย สอง ส่วน
 ถ้า สอคน แถม จับอ้ายผู้ร้าย มิได้ ก็ให้เอาทรัพย์สินซึ่ง อ้ายผู้ร้าย ปล้น เขาไป นั้น
 ทั้ง เป็น สาม ส่วน ให้เจ้า ทรพีย ยก เสีย เพราะ มิได้ ระวัง ระวัง นั้น ส่วน หนึ่ง
 ให้คน คร บาล ใจ เพราะ มิได้ สอคน แถม จับอ้ายผู้ร้าย นั้น ส่วน หนึ่ง ให้ ชาว บ้าน
 ใน สาม เส้น สิบห้า วา ใจ เพราะ มิได้ ออก จับกุม อ้ายผู้ร้าย ได้ นั้น ส่วน หนึ่ง
 แล ส่วน ชาว บ้าน จะ ได้ ใช้นั้น ส่วน หนึ่ง ให้ แบ่ง ออก เป็น หก ส่วน ให้ ผู้ อยู่
 ใน เส้น หนึ่ง ใจ สาม ส่วน ผู้ อยู่ ใน สอง เส้น ใจ สอง ส่วน ผู้ อยู่ ใน สาม เส้น สิบ
 ห้า วา ใจ ส่วน หนึ่ง เจ้า ทรพีย กรม พระนคร บาล ชาว บ้าน จึง จะ ได้ เป็น ใจ กัน
 สอคน แถม จับกุม เขา ตัว อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง ทำ ร้าย แก่ ราษฎร นั้น แล ทรพีย สิ่ง ของ
 ซึ่ง อ้ายผู้ร้าย เขา ไป นั้น เกิด ถ้อ ว่า เจ้า ทรพีย จะ มิ ว่า ตาม จริง อ้ายผู้ร้าย เขา
 ไป น้อย จะ ว่า เขา ไป มาก ปรารถนา จะ ให้ คุ้ม ทรพีย จะ ต้อง ยก เสีย เป็น บำ เหน็จ แก่
 ผู้ สอคน แถม นั้น แล ให้คน คร บาล ผู้ รับ ทราสิน เขา เจ้า ทรพีย ทั้ง บุตร ภรรยา ชาย
 หญิง เป็น คน สนธิ อยู่นั้น เต็ม ใจ กัน เจ้า ทรพีย นั้น ให้ สบถ สาบาล ตัว จง หนัก
 หนัก ก่อน จึง ให้ การ ทรพีย สิ่ง ของ แก่ ตาม สัตย์ ตาม จริง อย่า ให้ เขา เจริญ มา ได้
 การ กฏหมาย เจ้า ทรพีย นคร บาล ชาว บ้าน นายอำเภอ จึง ขมกั กขเม่น สืบเสาะ
 สอคน แถม จับกุม เขา ตัว อ้ายผู้ร้าย ๆ จะ เห็น ว่า เจ้า ทรพีย นคร บาล ชาว บ้าน
 นายอำเภอ เป็น ใจ สอคน แถม จับกุม เป็น หลาย เหล่า อยู่ แล้ว ก็ จะ เช็ก ขาม กลัว
 เกรง จะ มิ อาจ ทำ ร้าย แก่ ราษฎร ได้ แล ชาว บ้าน ใน สาม เส้น สิบห้า วา นั้น
 ถ้า มิ ได้ เป็น ผู้ ร้าย แล มิ ได้ เป็น ผู้ ชัก นำ สม รุ้ ร่วม คึก ค้วย อ้ายผู้ร้าย ทา มิ ได้
 แล ชาว บ้าน ทั้ง นี้ จะ ต้อง แบ่ง ส่วน ช่วย ใจ ทรพีย เจ้า ของ ทรพีย อยู่ ค้วย ห้าม
 อย่า ให้ ปรียบ โหม เขา เป็น โทษ เลมิก ตาม พระราช กำหนด เลย มี ใน พระราช

กำหนดไว้แต่ก่อนดังนี้ ข้าพระพุทธเจ้าพร้อมกันแทนด้วยเกล้าฯ ว่า อ้ายผู้ร้าย

ซึ่งจำ อยู่ ณ	คุก	} สอดเสี้ย สิบบนให้กับพระลาการ กรม พระนครบาล
	ตาราง	
	ทิม	

นายพทํามรวง ผู้คุม กรม พระตำรวจ เหน้ แก่ ฮามิศ เป็น ฮาณา ประโยชน์ ไล่ ทรวน
 ลต ปล้ดอยปะ ให้ อ้ายผู้ร้าย หนี ฝ่าย หัวเมือง เจ้าเมือง กรมการ พิจารณา อ้ายผู้ร้าย
 เป็น สัตย์แล้ว ก็ไม่บอก ส่ง อ้ายผู้ร้าย เข้ามา ณ กรุง เทพ ฯ เขาจำไว้ใช้
 สรวย ณ ตาราง หัวเมือง เขา สิบบน ปล้ดอยเสี้ย บ้าง ทำให้ หนี ไป บ้าง อ้าย
 ผู้ร้าย จึง มีใจกำเริบ ซัก ชวน พวก เพื่อน ที่ สบาย ผั้น ชาย ผั้น แล พวก ที่ มี ไ้ เป็น
 ผู้ร้าย ก็ เป็น ผู้ร้าย ซึ้น อี ก ภา กั น ไป เที ยว กระ ทำ โจ ร กรม เป็น อัน มาก ครั้น
 จะ ให้ ปรึ บั โทษ กรม พระนครบาล นายพทํามรวง ผู้คุม กรม พระตำรวจ
 เจ้าเมือง กรมการ ตาม พระราช กำหนด เล่า กรม พระนครบาล นายพทํามรวง ผู้
 คุม กรม พระตำรวจ เจ้าเมือง กรมการ ผู้กระทำผิด ดังนี้ คุย เชียง หย่าง กัน กระ
 ทำ ผิด มา ซ้ำ นาน ที่ คาย ไป แล ้ว ก็ มี ที่ ยิง อยู่ ก็ มี เป็น ทัง นี้ มาก กว่า มาก

ขอพระราชทานให้ภาคโทษ	กรมพระนครบาล	} แลเจ้าเมืองกรมการไว้ แต่
	นายพทํามรวงผู้คุม	
	กรมพระตำรวจ	

อย่าให้ คุย เชียง หย่าง กัน กระทำ ดังนี้ สับ ท้อ ไป แล อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง จำ อยู่ ณ ตาราง
 ณ ทิม พิจารณา เป็น สัตย์ ยัง มี ไ้ ส่ง ซึ้น คุก ก็ มี ที่ พิจารณา ยัง มี ไ้ เป็น สัตย์ จำ
 ไว้ ที่ ตาราง ก็ มี ที่ ทิม ก็ มี เป็น หลาย พวก หลาย เหล่า ขอ พระราชทาน ได้ ชุ น
 พศั ค์ ทำ ทาง ว่าว ประทับ ทรวง จำนวน นักโทษ จำ อยู่ ณ คุก ยึ้น ไว้ แก่ กรม มทาค ไทย
 กรม พระกลาโหม ให้ รู ้ ว่า ผู้ร้าย ซึ้น นั้น อยู่ บ้าน นั้น ภรรยา ซึ้น นั้น โทษ สิ่ง นั้น
 สัก หน้า โทษ สิ่ง นั้น มี ไ้ สัก หน้า ถ้า อ้ายผู้ร้าย คาย ให้ ้บอก กับ เวร มทาค

โทษกลาโหม กรมวังกำกับกัน ไปดู ชาติภ
แล้วจึงให้หัก จำนวน บัญชี นัก
โทษที่ ตายนั้น ลง ถ้าอ้ายผู้ร้ายพิจารณา เป็น สัตย์ ส่ง ขึ้น คุกใหม่ให้ บอ
ขานัญชี ขึ้น ทุก ครั้ง อย่าให้ บัญชี พันเพื่อน ไปได้ ให้มหาดเล็ก ชาววัง ทำ
ตรวจ มหาดไทย กลาโหมกำกับ กัน ไป ตรวจ อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง ต้อง จำ คุก ณ คุก
ทิม ตราง เตือน ละ ครั้ง ถ้า ชาติด้วย เหตุ ประการใด ก็ให้มหาดเล็ก กรมบทูล
พระกรุณา จะได้ ลงโทษ ผู้ กระทำผิด บท พระอัยการ ความ ผู้ร้าย ทัวเมือง พิจาร
ณา เป็น สัตย์ แล้ว ให้เจ้าเมือง กรมการ เร่ง บอส่ง เจ้า มา ยัง กรุง เทพ ฯ จะ
ได้ ส่ง ขึ้น คุก อย่าให้ กัก ชัง หน่วง เหนียว ไว้ ให้ ซ้ำ หนึ่ง อ้ายผู้ ปล้น ฆ่า
คน ตาย ทั้ง ไฟ ย่อง เบา ลัก ช้าง ม้า โค กระบือ ล้วง เรือ ผด ซึ่ง วัง รว ลอก ทอง
พระลัก ของ สงฆ โทษเก่าใหม่ ซึ่ง ตระลาการ พิจารณา เป็น สัตย์ แล้ว ก็ ให้
สัก เป็น อักษร ไว้ ที่ หน้า อ้ายผู้ร้าย ตามโทษ ถ้าโทษ ปล้น บ้าน ปล้น เรือ หนึ่ง คี
เรือ ฆ่า เจ้า เรือ น ตาย ลอก ทอง พระ ทั้ง ไฟ เช่น อุกฤษฐ โทษ มหันตโทษ ก็ ให้ สัก
หน้าผาก ลง อักษร ว่า โทษ อัน นั้น ถึง ประหาร ชีวิต ถ้าโทษ เขา ลง มา เป็น

ลัทธิ ของ สงฆ	} โทษ	ลัทธิ ของ สงฆ	
ย่อง เบา		ย่อง เบา	
แต่โทษ		ให้ สัก หน้าผาก ลง) อักษร ตามโทษ ว่า)	
ลัทธิ ช้าง ม้า โค กระบือ		ลัทธิ ช้าง ม้า โค กระบือ	
ผด ซึ่ง วัง รว		ผด ซึ่ง วัง รว	

จำ ไว้ ณ คุก จน ตาย แต่ อ้ายผู้ร้าย ลัก เรือ ลัก ของ สวน ลัก ไม้ ชุง ลัก
เบี้ย เสว็จ เล็ก น้อย นั้น อย่าให้ สัก หน้า มี นเลย แต่ให้ เรียก เขา นาย ประกัน

ไว้ ให้ มี นคง เมื่อ จะ สัก หน้า อ้ายผู้ร้าย นั้น ให้	มหาดไทย	} ไปกำกับ พร้อม
	กลาโหม	
	กรมวัง	
	มหาดเล็ก	

ด้วย กรม พระ สัก คี ให้ สัก จง ปรวากฎ ให้ ชัก อย่า ให้ อักษร ลบ เลือน อ้ายผู้

ร้ายหนักๆ ไป ลายสัก จะได้เป็น สำคัญติดตัว อ้ายผู้ร้ายอยู่ ไปถึง บ้านโต
เมืองโต เจ้าเมือง กรมการ นายอำเภอ กำนัน พัน นายบ้าน จะได้เห็น เป็น สำคัญ

๑ ๒ ๓ ๔	ให้ มี พระราช บัญญัติ ไว้ ณ เมือง ให้ ประกาศ ไป แก่ นายอำเภอ กำนัน พัน นาย
------------------	---

บ้าน คำนวณ จนเห็นให้ รุ่ง จังทั่ว ถ้าเห็น เป็น ลายสัก ไซ้ ก็ให้จับเอาตัว มา ส่ง
 ยิง กรม พระตำรวจ กรม พระนครบาล เจ้าเมือง กรมการ ถ้า แล นายอำเภอ
 กำนัน พัน นายบ้าน คำนวณ ทังปวง มิได้ จับเอาตัว มา ส่ง สมคย ปก บัดไว้
 จับ อ้ายผู้ร้าย สัก หน้า ใต้ ณ บ้านโต จะให้เอาตัว นายอำเภอ กำนัน พัน นายบ้าน
 ชาวบ้าน เช่น โทษ ตามโทษานุโทษ ถ้า อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง สัก หน้า ละ พยศ อิน ร้าย
 แลแล้ว ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ให้ พันโทษ จะให้ มี หนังสือ ประทับตรา
 พระราช สืบ พระคช สืบ พระนนทกาล ชี้ สิ่ง ท ให้ไว้ กับ ตัว อ้ายผู้ร้าย เป็น สำ
 คัญ ถ้า ผู้ใด นอก จาก เจ้าพนักงาน ผู้รักษา อ้ายผู้ร้าย จับตัว อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง
 หนักๆ มา ส่ง ได้ ให้ เจ้าพนักงาน ผู้กำกับ ทรวจ กราบ ขูล พระกรุณา จะโปรด
 พระราชทาน บำเหน็จ ให้ ผู้จับ ผู้ร้าย คน หนึ่ง เป็น เงิน สิบ ตำลึง ผ้านุ่ง ห่ม สำรับ
 หนึ่ง ถ้า แล เกิด ผู้ร้าย ปล้น ที่ โต ตำบล โต ให้ กรม พระนครบาล สืบเสาะ เขา
 ตัว อ้ายผู้ร้าย จะได้ ตัว ก็ ดี ยิง มิได้ ตัว ก็ ดี ให้ เจ้า พระยายมราช กราบ บัง
 คมทูล พระกรุณา ให้ ทราบ แต่ ใน สาม วัน ถ้า เจ้า พระยา ยมราช ไป ราชการ
 ให้ พระยารองเมือง กราบ บัง คมทูล พระกรุณา ถ้า พระยารองเมือง บัวยุ้ย ไซ้ แล ไป
 ราชการ ให้ กรม พระนครบาล ที่มี ตำแหน่ง ผู้ใด ผู้หนึ่ง กราบ บัง คมทูล
 พระกรุณา ถ้า กรม พระนครบาล ปก บัด ความไว้ มิได้ กราบ บัง คมทูล พระกรุ
 ณา ให้ ลง โทษ ปรบ โทษ ใหม่ ไซ้ ทุน ทรพ ให้ แก่ เจ้าของ ทรพ ซึ่ง ผู้ร้าย สัก เขา
 ไป นั้น จง เต็ม แลแล้ว ให้ ทวน โดย ยก ถาคัก ก็ ถ้า เกิด ผู้ร้าย ใน แขวง จังหวัด
 หัวเมือง โต ๆ ก็ ก็ ให้ เจ้าเมือง กรมการ สืบเสาะ จับเอา ตัว อ้ายผู้ร้าย ถึง ยิง

มิได้ตัวก็ได้บอกข้อความเข้า มา ให้กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ให้ทราบ ขอ
 ทุก ครั้ง ถ้าผู้รักษาเมือง กรมการ บังคับ ความโจร ผู้ร้ายไว้ ไม่บอกส่งเข้า
 มาให้กราบ บังคม ทูล พระกรุณา มีผู้เอา ความ มาว่า พิจารณา เปน สัตย์
 เถนเมือง กรมการ เล่มิต พระราชาธญา ให้ลง โทษ ปรับโทษ แก่ผู้รักษา เมือง กรม
 การ ให้ใช้ ทุน ทรพีย แก่เจ้าของ ทรพีย ซึ่งผู้ร้ายลัก เขาไป แล้วให้ทวนโทษ
 ผิดระงมิ ผิดระงโดยยศตาคักที่ ถ้าผู้ร้ายลักข้าง มาโค กระบือ ควร จะชำระ
 ได้ตัวผู้ร้าย คง เปน สัตย์ มาก น้อย เท่าใด ก็ให้บอก ส่ง เข้า มา ณ กรุง เทพ
 ถ้า จะชำระ มิได้ก็ ข่า หนอง เหนือ ไร่ ให้เนิน ชั่ว ให้บอก ส่ง โทษ จำเลย เข้า
 มา จะไป รุก เกลา ให มีพระราชากรมการ ชำระ เขาตัว อ้ายผู้ร้าย ได้ จึง ได้

๑. ซึ่งมี พระราชกำหนดแต่ก่อนไว้ว่า ถ้าโจร ปล้น ให้ราษฎร ชาวบ้าน
 ชวน กัน จับ อ้ายผู้ร้ายไว้ เสด็จ แทนที่ รั้งไว้ ๓ เส้น ๑๕ วา นั้น น้อยนัก ด้วยครั้ง

นี้ พิจารณา ได้ ความ ว่า อ้ายผู้ร้าย ปล้น พวก หนึ่ง ราย หนึ่ง ถึง ๑๘
๑๕ คน ก็ มี
๑๖
๑๗

หมู่บ้าน ในที่ อ้ายผู้ร้าย ไป ปล้น นั้น บางแห่ง บ้าน น้อย บางแห่ง บ้าน มาก ไม่
 เสมอ กัน ทอดที่ รั้งไว้ สาม เส้น สิบห้า วา ถ้า ที่ บ้าน น้อย คน ในที่ รั้งไว้
 ซึ่ง จะ จับ อ้ายผู้ร้าย หา ภาวไม่ จึง ให้เพิ่ม ที่ เสด็จ แทน รั้งไว้ ซึ้น อีก เส้น ห้า วา
 เก่า ใหม่ ให้ ได้ ทำ เล็น จะ ได้ คน มาก ช่วย กัน จับ อ้ายผู้ร้าย ให้ นาย อานภ
 กำนิณ พัน นายบ้าน บอก ประกาศ ชาว บ้าน ให้ทำ เกลละ ไว้ สำหรับ บ้าน ส่วทรม
 เรือน งามทุก เรือน ถ้า อ้ายผู้ร้าย เขา สาก กระทุ้ง แลไม้ กระทุ้ง ประทุ จุกคย
 เหลิง เข้า ปล้น บ้าน เรือน แห่งใด เจ้าของ เรือน กลัว อ้ายผู้ร้าย จะ ร้อง บอก ชาว
 บ้าน มิได้ แล เพื่อน บ้าน เรือน ไกล เคียง ก็ คง จะ รู้ว่า อ้ายผู้ร้าย ปล้น เรือน นั้น
 รู้ แล ให้ตี เกลละ สัตยญา เรือน ไท ไท ยิน แล ให้ตี เกลละ บอก กัน ท่อ ๆ ไป
 ให้ คน ใน เรือน ที่ รั้งไว้ ทำ เล็น มา ช่วย กัน จับ อ้ายผู้ร้าย ได้ ก็ หั้น อ้ายผู้ร้าย ยัง

ชู้บนเรือนเจ้าของทรัพย์ ลักข้ายผู้ร้ายเอาชวากบักเขาไม้ที่เขน ถิ่นกินที่ข
 ควาง เขากระสุนยิง กวาดไว้ จะเข้าไปช่วยจับ ข้ายผู้ร้ายที่เรือน ข้ายผู้ร้าย
 ปล้นนั้นมิได้ ก็ให้ชาวบ้านช่วยกันล้อมไว้ ข้ายผู้ร้ายได้ทรัพย์สิ่งของ
 แล้วกลับออกมาที่คง จะจับเอาตัวได้ คนหนึ่ง บ้าง สรง คน บ้าง, ภาจะไ้
 ความพิจารณา สืบต่อไป ได้ชาวบ้านไม่พอใจ จับข้ายผู้ร้าย ชาวบ้าน
 ก็มีความผิดของโทษ เลมิต ครั้น จะให้ยกโทษ เลมิตเสียตาม พระราชกำหนด
 เกมิ ชาวบ้านที่ อยู่ใน รั้ววัดห้าเส้นก็ จะ ละเอียดใจ หาช่วยกัน จับกุมข้ายผู้ร้าย
 ได้ได้ไม่ ถ้าข้ายผู้ร้าย ปล้น บ้านใด เรือนใด ราษฎร ชาว บ้าน กลัว จะต้อง
 ปรับไหม ตาม ศักดิ์ ภา ชาว บ้าน ก็ จะ พร้อมใจ กัน ระวีระวี รั้วบ้าน รั้วยา
 เรือน ตระเทวียม คอย จับกุม ข้ายผู้ร้าย แฉง แรง ข้ายผู้ร้ายก็ จะ หา หา
 เข้า ปล้น บ้าน ปล้น เรือน ไ้ไม่ ซึ่ง กฎหมาย เกมิว่า ให้เอาทรัพย์ซึ่ง ข้าย
 ผู้ร้ายลักเขาไปนั้น ทั้ง ปรับไหม ชาว บ้าน ซึ่ง อยู่ใน ที่ รั้ววัด แบ่ง ส่วน ให้ให้
 ทุนทรัพย์ ซึ่ง ข้ายผู้ร้ายลัก เขา ไป ถ้า ทรัพย์ มาก ชาวบ้าน ซึ่ง อยู่ใน ที่ รั้ววัด
 บ้าน เบ็ดเตล็ด คน น้อย จะ ต้อง ปรับไหม ผู้มี บันคา ศักดิ์ หา บันคา ศักดิ์ มิได้
 เสมอ เท่า กัน ใช้ทุนทรัพย์ เจ้าของทรัพย์ ตาม กฎหมาย เกมิ นั้น ที่ บันคา
 ศักดิ์ น้อย ก็ จะ เหลือ ล้น พัน ตังไม่มี ทรัพย์ จะ ใช้ เจ้า ทรัพย์ ก็ จะ ต้อง ระง รั้ว
 ได้ ความ ผาก แค้น เกิด วัชช ชาวบ้าน ใน ที่ รั้ววัด ผิด โดย โทษ เลมิต ก็ จะ ให้
 ปรับไหม โดย ตาม โทษ เลมิต ตาม บันคา ศักดิ์ ราษฎร ไม่มี ศักดิ์ ก็ จะ ได้ เสีย แ่
 น้อย ที่ บันคา ศักดิ์ มาก กลัว จะ ต้อง เสีย ทรัพย์ มาก ก็ จะ ไ้ แฉง แรง กำชั้น
 กำชา ผู้มี บันคา ศักดิ์ น้อย ให้ ระวีระวี ช่วย กัน จับ ข้ายผู้ร้าย แล เสน ที่ ปรับ
 ไหม เขา มา ใช้ ทุนทรัพย์ ที่ ข้ายผู้ร้ายลัก เขา ไปนั้น เมื่อ ไม่ ภา ทุนทรัพย์ เจ้าของ
 ทรัพย์ แบ่ง ส่วน แล้วย มาก น้อย เท่า ไ้ จะ พระราชทาน เงิน ทลง ใช้ ให้ จง ครอบ
 ซึ่ง ให้ ปรับไหม กรมพระนครบาล ให้ ช่วย ใช้ ทุนทรัพย์ ค้วยนั้น กรมพระนครบาล

หาได้ เยื่อเรณูใกล้เคียงเจ้าทรัพย์ไม่ อ้ายผู้ร้าย ปล้น แล้วเจ้าของทรัพย์รอกฎหมายตราสิน จึงได้รู้ ให้ยกปรับใหม่ กรมพระนครบาลเลย เมื่อชาวบ้านจับตัวอ้ายผู้ร้ายในทันทีนั้น มิได้ ก็เป็น พนักงาน ระยะเวลา กรมพระนครบาล จะไต่สวน พิพากษาเอาตัวอ้ายผู้ร้าย สืบต่อไป ทั้งแต่นี้ อ้ายผู้ร้าย ปล้นแห่งใด ชาวบ้าน จับตัวอ้ายผู้ร้าย มิได้ ให้ระยะเวลา ทอดเข็ด รังวัด ชาวบ้าน ในเขตแดนที่ห้าเส้น ถ้าล่ากระโถง คลอง เล็ก กว้าง จะเข้ามา ช่วยกัน ไม่ได้ มาช่วย จึงให้ทอดเส้น เข็ด รังวัด ทัด ตรงไป ถ้า คลองใหญ่ กว้าง ทั้งแก่ง ๑๐ วา ขึ้น ไป จะ ลุยกโกลน ทวาย น้ำ เข้ามา ช่วย มิได้ ให้ทอดเส้น เข็ด รังวัด อ้อมไป ตาม ทพาน ข้าม คลอง ถ้า รั้ว ที่ บำแก่ง นั้น มี ประตู เจาะ ทาง เหนือ ก็ได้ ทอดเส้น เข็ด รังวัด ตาม ประตู คน เหนือ ถ้า เส้น เข็ด รังวัด อ้อมไป ตก พัน นอก ห้าเส้น แล้ว ก็ อย่า ให้ ปรับ ใหม่ เลย แต่ ชาวบ้าน ซึ่ง อยู่ ฟาก คลอง ใน รั้ว นั้น ใน กำแพง นั้น เรณู ใกล้ เคียง กับ เรณู ซึ่ง อ้ายผู้ร้าย ปล้น นั้น จะ หนึ่ง เสีย ไม่ ช่วย ได้ ที่ เกลวระ โห้ ร้อง กอง เพลิง ขึ้น ให้ สว่าง จะได้ เห็น ตัว อ้ายผู้ร้าย คน ชาวบ้าน ซึ่ง อยู่ใน ที่ ห้า เส้น จะ ได้ ช่วย กัน จับ เอา ตัว อ้ายผู้ร้าย ถ้า จับ อ้ายผู้ร้าย มิ ได้ ทำ ให้ ใหม่ ชาวบ้าน ชาย สกรรช สม สัก อยู่ใน ที่ รังวัด ห้าเส้น โดย ถาน เหม มี ตัง แต่ นา ๑๕ ไร่ ขึ้น ไป ถึง ๑๕๐ ไร่ คน หนึ่ง เป็น เงิน ทำ ทำ ถึง ถ้า สูง นา ๑๐๐ ไร่ ขึ้น ไป ถึง นา ๑๐๐๐ ไร่ ปรับ ใหม่ โดย ถาน เหม มี ตัง ตาม บัญชา ศักดิ์ ถ้า ผู้ ต่ำ นา ๑๐ ไร่ ลง มา ถึง นา ๕ ไร่ อย่า ให้ ปรับ ใหม่ เลย ให้ แต่ ทวน มัน คน ๑๕ ที่ ถ้า ผู้ใด อยู่ใน รังวัด ได้ ไป ช่วย จับ โจร ๆ พัน แห่ง มี บาก เข็ม ท่าน ว่า คัม โทษ อย่า ให้ ปรับ ใหม่ เลย แล เงิน ซึ่ง ปรับ ใหม่ ราษฎร ชาว บ้าน ใน เขตแดน แคน รังวัด ๕ เส้น นั้น ให้ ระยะเวลา รุ่ง เร็ว ึก เอา มา ไว้ เป็น กลาง ก้อน ถ้า ผู้ใด ซึ่ง อยู่ใน ที่ รังวัด ๕ เส้น จับ ตัว อ้ายผู้ร้าย มา ส่ง ได้ ก็ ดี แล สืบ ได้ ความ ว่า อ้ายผู้ร้าย ไป สำนักนี้ ฮา ไรวัย อยู่ แห่ง ใด ทำ บลใด จะ จับ ตัว มา ส่ง มิ ได้

เอาความมา บอก กับ ทระลาการ ๆ ไป จับเอาตัวอ้ายผู้ร้ายมาได้ พิจารณา
 อ้ายผู้ร้ายเปน สัตย์แล้ว ก็ให้ทระลาการ คืนเงิน ปรับใหม่ให้แก่ ชาวบ้านใน
 ที่วังวัด ๕ เส้น ของผู้ใดก็ให้ผู้นั้นไป ขอให้ทระลาการ เรียกเอาค่าฤชา สิบ
 สดเลย ถ้าผู้ใดซึ่ง อยู่นอกเขตวังวัด สิบเสาะ จับตัวอ้ายผู้ร้ายได้ ก็ให้
 ทระลาการ เขา เงิน รายที่ เรียก ค่า วังวัดมาไว้ นั้น ให้เป็น บำเหน็จ แก่ผู้จับโจร
 ได้เป็นเงิน ซึ่ง หนึ่ง ถ้า สิบ เสาะ จับตัวผู้ร้ายมิได้ เจ้าทรัพย์ เสียทรัพย์
 ไป แก่โจร มาก น้อยเท่าใด ก็ให้เจ้าทรัพย์ สบายลทวัง หนัก แล้วให้เขาทรัพย์
 ใน ตรา สิ้น ที่อ้ายผู้ร้ายลัก เขาไป นั้น ทำ เป็น สาม ส่วน ยก เป็น ฎีกา ไปกับเจ้า
 ทรัพย์ ส่วน หนึ่ง เพราะ มิได้ ระวังไว้ ยัง สอง ส่วน นั้น ให้เอาเงิน ปรับใหม่
 ชาวบ้าน มาใช้ ถ้าไม่ ภาอให้ ทระลาการ เบิก เขา เงิน หลวง มาใช้ ให้เจ้าของ
 ทรัพย์ รง ครอบ ถ้า เงิน ปรับใหม่ ใน วังวัด ๕ เส้น ใช้ ทุนทรัพย์ ให้แก่ เจ้าของ
 ทรัพย์แล้ว ยัง เหลือ อยู่ มาก น้อยเท่าใด ให้ส่งไว้ แก่ พระคลัง มหา สมบัติ
 ส้าทวี ะ ได้ พระราชทาน ให้เป็น บำเหน็จ แก่ผู้จับผู้ร้ายได้

๑. หนึ่ง บ่าวไพร่ เสมียน ทนาย สม ทาษ เชลย ของผู้ใด แดชุน หมื่น พัน
 ทนาย กรมใด เป็นผู้ร้าย ต้อง ซัก ทระลาการ ให้ มุลงนาย ส่ง ตัว มา พิจารณา มุลง
 นายไม่ เจ็บ ร้อน ด้วย ราชการแผ่นดิน เทน กับ บ่าวไพร่ ปก บัด อำพราง ไว้ ไม่ ทน
 ว่า ทน ลาง ที่ไม่ รับ ว่าเป็น ชุนหมื่น พัน ทนาย อยู่ใน กรมไม่ รับว่า เป็น บ่าว
 ไพร่ ของตัว คิดอุบาย แต่ที่ จะ ไม่ ส่ง ตัว ให้ ความ จัก ราง ที่ มุลงนาย เป็น ทนนี้ ก็
 มิ ตั้งแต่ นี้ สืบ ไป ถ้าผู้ร้าย ให้ การ ซัก ทอด ถึง ชุน หมื่น พัน ทนาย เสมียน สม
 ทาษ ของผู้ใด ว่าเป็นผู้ร้าย ให้ทระลาการ เอาตัว ส่ง กัด มุลงนาย ซึ่ง เป็น เจ้าหมู่
 มุลงนาย ๆ เงิน แดผู้เอา มา ยัง แต่ง ให้ เป็น หมื่น พัน มา บังคับ ให้ ส่ง ตัว ผู้ต้อง
 ซัก มา ให้ ทระลาการ พิจารณา ถ้า ส่ง กัด มุลงนาย ว่า ผู้ต้อง ซัก นั้น หลบ หนี ไป เขา
 จิว ส่ง อธิ มิ ได้ ให้ ทระลาการ เรียกเอาเงิน แก่ส่ง กัด มุลงนาย บ่าว เป็นผู้ร้าย คน

หนึ่ง ปรบ ชั่ง หนึ่ง ถ้า ข้าวทอง ชัก หลายคน ก็ได้ ปรบ เรียงตัว คณะซึ่ง ได้ เรือมา
 เขา เงิน มาไว้ เปรน กลาง ก่อน มุณนาย จึง จะไม่ได้ คิด ยักย้าย ปรบก็ เขาตัวไว้
 ถ้า สังกัด มุณนาย ทิด ตาม เขาตัว มา ส่ง ได้ คน หนึ่ง สอง คน ก็ได้ ระยะเวลา การ คั้น
 เงิน ให้ แก่ สังกัด มุณนาย ไป ตาม ซึ่ง ได้ ตัว มา ส่ง ถ้า สังกัด มุณนาย สืบเสาะ คิด
 ตาม เขาตัว ข้าว มา ส่ง มิได้ ผู้อื่น นอก จาก สังกัด มุณนาย สืบเสาะ จับ เขาตัว
 ผู้ต้อง ชัก นั้น มา ได้ ให้ ระยะเวลา เขาเงิน ที่ เรือมา เขา มา จาก สังกัด มุณนาย
 อ้ายผู้ ร้าย คณะ ซึ่ง นั้น ให้ เป็น ย่าเหม็ง แก่ ผู้จับ ถ้า ระยะเวลา พิจารณา ผู้ นั้น
 เขา เป็น สัตย์ ว่า เป็น ผู้ ร้าย ไม่ แล จะ คั้น เขาเงิน ย่าเหม็ง ซึ่ง หนึ่ง ให้ แก่ สังกัด
 มุณนาย ไป นั้น มี ชะยะ ท้าย ว่า ผู้ นั้น เขา ญู่ ว่า กล่าว ท่อ สู้ ตาม จริง ไม่ หนี ไป
 ได้ ยาก แก่ ความ เมือง ท่าน ระยะเวลา ต้อง เขาเงิน ที่ ส่ง ไว้ ให้ เป็น ย่าเหม็ง
 แก่ ผู้จับ จึง ได้ ตัว มา ชั่งนี้ ให้ ระยะเวลา เขิก เขาเงิน หลวง ซึ่ง หนึ่ง มา ใช้ ให้
 แก่ มุณนาย ไป แล ข้าว ต้อง ชัก พิจารณา เขา เป็น สัตย์ ไม่นั้น ก็ได้ ส่ง ไป กรม
 พระ สักดิ์ สัก แปลง เป็น โพร หลวง ถ้า สังกัด มุณนาย ท่อ สู้ ว่า ผู้ ที่ ต้อง ชัก นั้น
 เขา ได้ เป็น ชุนหมื่น พันทนาย เสมียร ข้าว ทาย ไม่ ให้ ระยะเวลา เขิก เขาเงิน หลวง
 ไน ต้อง พระคลัง ซึ่ง หนึ่ง ไป เสีย ให้ เป็น ย่าเหม็ง แก่ ผู้จับ ถ้า ได้ ตัว ผู้ต้อง ชัก
 มา ระยะเวลา พิจารณา ได้ ถ้ามได้ ความ ว่า ผู้ต้อง ชัก เป็น ชุนหมื่น เป็น เสมียร
 ทนาย ข้าว โพร ทาย อยู่ กับ ผู้ นั้น แต่ สังกัด มุณนาย เห็น ว่า ผู้ต้อง ชัก นั้น หลบ
 หนี จะ ส่ง ตัว มิได้ กลัว จะ ต้อง เสีย เงิน จึง บัญชี เสก ทาย รับ ว่า ผู้ต้อง ชัก นั้น เป็น
 ข้าว โพร ไม่ ให้ ปรบ ใหม่ สังกัด มุณนาย ทวี คุณ เป็น เงิน สอง ซึ่ง ทัก ใช้
 เงิน หลวง ซึ่ง เสีย ย่าเหม็ง ไป ก่อน นั้น ซึ่ง หนึ่ง ยัง เงิน อีก ซึ่ง หนึ่ง นั้น ให้ ส่ง
 ไว้ ณ คลัง มหาสมยัตี สำหรับ จะ ได้ เป็น ย่าเหม็ง แก่ ผู้จับ ผู้ ร้าย มา ได้ สืบ ไป
 ถ้า อ้ายผู้ ร้าย เป็น สัตย์ ชัก พวก เพื่อน ท่อไป แต่ ทารู ว่า เป็น ข้าว โพร ของ ผู้ใด
 ไม่ ท่อ ได้ ตัว ผู้ ที่ ต้อง ชัก มา พิจารณา จึง ได้ ความ ว่า เป็น ชุนหมื่น พันทนาย

นิเวศน์ เขาก็กับผู้นั้น ข้าให้มิโทษปรับใหม่เรียกเอาเงินซึ่งหนึ่งแต่สังกั
 มุณนายเลย มุณนายก็ยังไม่ไต่มา รับผิดชอบโทษต่อพระลาการ แต่ก่อนก็ไม่รู้
 ว่าเป็นข่าวของผู้หนึ่ง ท้อได้ตัวมา จึงได้รู้ว่า เป็นข่าวของผู้หนึ่ง ให้ยกเงิน
 ปรับซึ่งหนึ่งเสีย แต่ มุณนาย มิได้ปราบปรามข่าวไพร่ ของตัว ละให้ข่าวไพร่
 เป็นโรหิตันผู้ร้ายทั้งนี้ มีพระราชกำหนดเดิมว่า พิจารณาได้ตัวร้ายผู้ร้าย ปล้น
 ปรน ข่าวไพร่ ของผู้ใดให้มิโทษแก่ มุณนายท่วย พระราชบัญญัติครั้งนี้ก็ให้
 มิโทษแก่ มุณนายคงไว้ ตามพระราชกำหนดเดิม ถ้าแลผู้ร้ายจับตกถึง
 มหาศาล แล หมู่ไพร่หลวงว่าเป็นผู้ร้าย ให้หัวหมื่น นายมหาศาล
 เจ้ากรมปลัดกรมไพร่หลวงส่งตัวผู้ต้อง จับนั้น มาให้พระลาการ พิจารณา ถ้า
 หัวหมื่น นายเวณ มหาศาล เจ้ากรมปลัดกรมไพร่หลวงส่งตัวมิได้ ให้พระ
 ลาการเอาข้อความขึ้น กราบ บังคม ทูล พระกรุณา จะพระราชทานเงิน หลวง
 ให้แก่ผู้จับคน ซึ่ง ด้วยเหตุว่า มหาศาล หมู่ไพร่ หลวงนั้น หาเหมือน ชุน
 หมื่น กรมอื่น ข้าเจ้าต่างกรม หากกรมมิได้ ข้าราชการอื่น ไม่ หัวหมื่น นายเวณ
 เจ้ากรมปลัดกรมเป็น แต่ นายควบคุม ชุนหมื่น กรมอื่น มุณนายเอา มาตั้งแต่ง
 เอง มิได้ตัวมา ส่ง จึงให้ปรับใหม่เอาแก่ มุณนายผู้ตั้งแต่ง ให้พระลาการ
 พิจารณาเอาตัวโรหิตันผู้ร้าย ซึ่งเป็น เลียน ทนาคินให้สิ้นเชิง ฯ

๑๐ อนึ่ง มีพระฮัยการไว้แต่ก่อนว่า บิศา มารดา พี่น้อง บ้า หน้า ชาวธา หลาน
 เหลน คือผู้ใด มรณภาพ ญาติพี่น้องช่วยกัน ปลูกศพเผาผีเสร็จแล้ว ทวพิษมรคา
 ของผู้มรณภาพนั้น ยัง เหลืออยู่ อีกมากน้อยเท่าใด ให้แบ่งแจก ให้แก่ บิศา มารดา
 พี่ น้อง บ้า หน้า ชาวธา หลาน เหลน คือ ซึ่ง ได้ รับราชการ แล มิได้ รับราชการ ตาม
 สนิท แล ต่าง นั้น ญาติที่ผู้ใด ส่วนแบ่ง บั้น ทวพิษมรคา ไป เช่น ขาดนาประโยชน์
 ทั้ง นี้ เสมอกัน ถ้าบุตร หลาน ญาติ พี่น้อง ผู้ใด หา อยู่ในโอรพาคำ ตั้งสน บิศา
 มารดา ญาติ พี่น้อง ไม่ คบพี่เขน เป็นผู้ร้าย เทียบ ปล้น สกม ย่องเขาเอา ทวพิษ สิ่ง

ของ ราษฎรไป บิคา มารท ญาตีพี่น้อง ว่ากล่าวห้ามปราม หาพึ่งไม่ อย่าให้ บิคา
 มารท ญาตีพี่น้อง ปกปิดอำพรางไว้ ให้เขา ความมา ว่ากล่าว บอก นายวน ศล
 ลา ลูกชุน ใน ให้ นายเวียน ลูกชุน ณศาลา สั่งเจ้า พนักงาน ให้เขาตัวผู้นั้นมา จ้ง
 ของให้มันคง กว่า จะมีผู้รับของ บิคา มารท ญาตีพี่น้อง จ้งจะ พันโทษ ถ้า บิคา
 มารท ญาตีพี่น้อง หา ได้ มา ว่ากล่าว บอกศาลา เปน คำนี้บ ไม่ สืบไป เมื่อนำ บุคร
 ทลาน ญาตีพี่น้อง ผู้นั้น เปน ผู้ร้าย ปล้น สกม โทษ ถึง วิทยราชบาท เขา บุคร ภรว
 ยา ทพย สิ่งของ เปน หลวง แล มี พระราชกำหนดไว้ แท่ก่อน ว่า ถ้าพี่น้อง ลูก
 ทลาน เปนโจร ปล้น สกม ก็ให้เขา บิคา มารท เปน โทษ ด้วย คุรุ มุลงนาย อ้ายผู้
 ร้าย ซึ่งให้ มี โทษ กับ พี่น้อง อ้ายผู้ร้าย นั้น หา ปรากฏ ว่า ให้เขาโทษ สกน ไค
 ไม่ แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้า อ้ายผู้ร้าย ปล้น ได้ ทพย ไป มาก น้อย เท่า ไค ให้
 เขา ทพย ที่ อ้ายผู้ร้าย ปล้น ไป นั้น ทั้ง ปรบใหม่ บิคา มารท ญาตีพี่น้อง บ้าน้ำ
 ชา บุคร ทลาน เหลน ล้อ ซึ่ง ได้ รับ ราชการ แล มี ได้ รับ ราชการ เรียงตัว ไป ทาม
 กฎหมาย ที่ได้ ส่วน แบ่ง บั้น ทพย มรท ทาม สนิท แล ท่าง เปน พิไนย หลวง เหตุ
 ว่า บิคา มารท ญาตีพี่น้อง มี ได้ สั่ง สอน ห้ามปราม ละเลย ให้ บุคร ทลาน กระทำ
 ความชั่ว มี ได้ เขา ความมา บอก ศาลา เปน คำนี้บ แล เงิน ซึ่ง ปรบใหม่ ญาตี พี่
 น้อง นั้น ให้ ตระลาการ เรียก เขา เงิน ค่า ปรบมือไว้ ค้าง มหารสมบัตี สำหรับ จะ ได้
 พระราชทาน ผู้บ่าเห็นใจ ความชอพิจารณา ได้ ทั่วโจรผู้ร้าย แล ใช้ แทน เงิน หลวง
 ที่ จะ ต้อง ใช้ ทุน ทพย เจ้าของ ทพย ซึ่ง ปรบใหม่ คน ใน วังวัด ไม่ กอน นั้น ค่อยไป

๑) หนึ่ง ให้ กรม พระนครบาล อำเภอ ตระลาการ เวนตาม หน้า ที่ ซึ่ง ทน รคย ได้
 รักษา พยาบาล อยู่ นั้น ตาม พระอัยการ เติม ให้ มหาดไทย กลา โหม กรมท่า
 กรม พระสัคคี แยก พระราชบัญญัติ นี้ ประกาศ ไป ใน กรุง นอก กรุง แล ทั่ว

เมือง ๒๓) ปาก ได้ ฝ่าย เหนือ ให้ รุ่ง ทั่ว ๑๖

๑ กฎสามสิบหกข้อ

- เจ้าพระยา สรศรี
- เจ้าพระยา ชำนาญบริรักษ์
- พระยา กลาโหม
- พระยา ขรรมา
- พระยา พหลเทพ
- พระยา ราชภักดิ์
- พระยา ยมราช
- พระกำแหง
- หมื่น เสมอใจ ราช
- พระราชตร. พระตร. พิเศษ
- พระจักรปาณี
- พระขรรمصาทร
- พระกระษेम
- ขุนหลวง พระไกรศรี
- ขุนราชพิริงใจ
- ขุนศรี ขรรมา

๑ ข้า ๑ ลูกขุน ณ ศาลา

๑ ข้า ๑ ลูกขุน
ณ ศาล หลวง

๑๗
๑๖ } คน ปลูกษา พรหม

ดังนี้ ครั้งสมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ใน พระบรมโกศ ให้ มี } ๑๒
กฎ รับสั่ง ๔๐ }
กฎ ขณะ ๒ }

ครั้ง สมเด็จพระพุทธเจ้าหลวง ใน พระบรมโกศ ครั้งนี้ ให้ ระเบียบ } ๑๒
กฎ รับสั่ง ๕ }
กฎ รับสั่ง ๑ }

พระราชทาน คงไว้ กฎ ๒๒ } ๓๖ ข้อ แลคักเขาแต่ข้อใจ ความ กราบทูล
รับสั่ง ๑๔ }

พระกรุณา ขอพระ

๑๐ หนึ่ง มีกฎให้ไว้ว่า ถ้าบ่าวไพร่ผู้ใด มีกิจศุขทุกข์ ประการใด แล
ร้อง ฟ้อง ได้ กราบทูล พระกรุณานั้น ถ้า มุลนาอฝ่าย ทหาร ให้ เจริญด้วย สมุท
กลาโหม ถ้า พลเรือน ให้ เจริญด้วย สมุท นายก แล เนื้อความเป็น กระ
ทรวงใดให้สั่ง ตาม กระทรวง กฎให้ไว้ ณ วัน พุฒ เดือน สี่ ขึ้น หก ค่ำ จุลศัค
กราช ๑๑๑๒ ปี จาน โทศก

๑๑ หนึ่ง มีกฎ ข้อ หนึ่ง ว่า ราษฎรทำ หนังสือ ร้องฟ้อง หา ความแก่ กษ
ตระลาการ เขา ชี้ ยังมี สัจไว้ โจท จำเลย จะ ฟ้อง ออก นอกลำนวนถึง ที่สถาน
อย่าให้ ตระลาการ ผู้ใดพิจารณา รับ หนังสือ ฟ้อง โจท จำเลย นั้น ว่า กฎให้
ไว้ ณ วัน อังคาร เดือน เจ็ด ขึ้น เก้า ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๖ ปี มีโรง ผอศก

๑๒ หนึ่ง รมัน ไวรนากร ตรี พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ถ้า มีมหาด
เล็ก ขอเข้า ข้างหลวง กรมใดก็ดี จะ รับสั่ง เจ้ากรมนี้ มา สั่งด้วยกิจ เนื้อ ความ
แลราชการ สิ่งใด ๆ แก่ผู้ อยู่เวรตำรวใน ตำรวจนอก ขาววัง มหาดไทย
ถ้า แลผู้รับสั่งนี้ รู้จัก หน้าก็ดี ให้พิจารณาใน เนื้อความ นั้น ก่อน ถ้า
เป็นการเร็ว ให้ จกหมายไว้ ก่อน จึง ให้ ส่งไป แลให้เอา เรื่องราว นั้น ได้ สำ
กรม ปลัดกรม กราบทูล พระกรุณา ของ รับสั่ง ให้ไว้ ณ วัน พุศัศกัศเกิด เนื้อ
แรม สอง ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๖ ปี มีโรง ผอศก

๑๓ หนึ่ง มีกฎให้ไว้ แก่ ตระลาการ ว่า ถ้า โจท จำเลย นัก ขี้ สอง คู่ ข้าง
แล ผู้ตั้ง คนส่ง ทรวัย สิ่งใด สิ่งหนึ่ง ถ้า แล ขาค นัก ขาค ผู้ถึง สาม ครั้ง
จึง ได้ ตระลาการ รัย เขา ถ้อย คำ นั้น ว่า กล่าว ถ้า โจท จำเลย นัก ตาม นัก
เกิน เสด็จ ขี้ ขาค ครั้น ถึง นัก ถ้า มา ขอก นัก ว่า ช่วย เจ็บ ประการใด ให้ผู้

มา บด นำไปฉันสูตรกุ ถ้า สมถัง มา บด แล้วให้ทุเลาไปใหม่ ถ้า ทุเลา แล้วมีไต้มา ให้เขา เนื้อความ เปน แพ้ตาม พระโธยายาร กฎให้ไว้ณ วันพุกมเกิดณ ห้า แรม สิบห้าค่ำ รุกคักวราช ๑๑๒๗ ปี มีแสง ลิปตศก ๖

๕ ๑. หนึ่งในมีกฎให้ไว้แก่ลูกขุน ณ ศาลหลวงว่า ราษฎรผู้มีอรรถคดี เปน ความแก่กัน ย่อมหวังถึง พุลา นอก ส่วนวน เปน กระเบียด กระเสี้ยน พิ รากษาให้ ปรียบ เปน สีนไหมพินอย ท้อง ปรียบ นอก ส่วนวน ได้ความ ยาก แค้น น้า แต่นี้ สืบไปเมื่อหน้า ถ้าโทษจำเลยท้วง ถึงทุเลา เปน แพ้ กระเบียด กระเสี้ยน มิได้ตัก ส่วนวน เปน แพ้ เปน ชนะ อย่า เพื่อพิรากษาให้ ปรียบ ถ้า ตัก ส่วนวน เปน แพ้ เปน ชนะ จึงพิรากษาให้ ปรียบ ที่คักยว กฎให้ไว้ณ วัน จันทร์ เกิดณ สิบเอ็ดค่ำ รุกคักวราช ๑๑๓๒ ปี ขอโทษศก ๖

๖ ๑. หนึ่งในมีกฎให้ไว้ว่า ราษฎร จะ ร้อง ฟ้อง หา ความแก่กัน ณ โรงศาล กรมโต ๆ ก็คือ แลโทษจำเลยนี้ อย่าให้ทำ เปน อายวน เคลือบ แอบ แฝง เปน กล ย่น ย่อไว้ใน ข้อ หา แลให้ผู้พิจารณา ๆ ฟ้อง ถ้า แล เคลือบ แฝง เปน กล อยู่ อย่าให้รับ หนึ่งถ้า ฝ่าย จำเลย ให้การ เปน กล ความ อย่า ให้ตระลาการผู้ พิจารณา เข็ม เขาคำ ให้การ ถ้า แล ตระลาการ ผู้ พิจารณา รับ ฟ้อง แล เข็ม เขาคำ ให้การ ซึ่ง เปน กล นั้น ให้เขา ตระลาการ ผู้ พิจารณา แล โทษ จำเลย ซึ่งว่า เนื้อ ความ เปน กล นั้น เปน โทษ จงหนัก กฎให้ไว้ณ วัน พุกคักเกิดณ หก ขึ้น สิบเอ็ดค่ำ รุกคักวราช ๑๑๓๓ ปี กุน ทวี ศก ๖

๗ ๑. หนึ่งใน พระมหา มนทวี รัญ พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ให้ชาญา ไว้แก่ลูกขุน ณ ศาลหลวงว่า ถ้า ตระลาการคุม เขา ลูกความ ไป ชี้ แก่ลูกขุน ณศาลหลวง ถ้า ลูกความ พิกใจ ตระลาการ ให้มีคำขึ้น แก่ ขุนราชพิริงใจผู้ เสนอ ให้รับเขา ถ้อยคำนั้น เสนอ แก่ ลูกขุน ถ้า พิกใจ ลูกขุน ว่า พิจารณา เนื้อ ความ ขวค เพื่อ ก็ให้ลูกความ ถึง ทุเลา ถ้า ถึง ทุเลา ชอบ ให้ พิจารณา หา ความชอบ

คืน สืบไป ขยำให้สุก ความท่งเถียง ตบยี้ตู่กชุน เปน อัน หยาบช้า ถ้า แล
 ตบยี้ตู่กชุน หยาบช้าให้เอาไม้แบน ตบ ปาก ถ้า ลูกความ หยาบช้า เปนอัน
 มีที่ ให้เอา กระดาษ ขนตบ ปาก แล้วให้ตระลาการ เขา ลูกความไว้ให้มัน
 คง แลให้ลูกชุนเขา เนื้อ ความ กราบทูล พระกรุณา จะให้ส่ง พระราชอาญา
 เข็มยง หน้า แล้วให้ปรับโทษเขา ตามโทษานุโทษ นั้น รับสั่งให้ไว้ ณวัน
 อังคาร เดือนแปดขึ้น สองค่ำจุลศักราช ๑๐๓๔ ปีชวภจัตวาศก ๖๖

๘ ๑๐ หนึ่งมีกฎให้ไว้ว่า สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้า เยี่ยมหัวเสด็จ ออก
 ณที่ใด ๆ ไซ้ ผู้จะเข้าเฝ้าทั้งปวง แล จะถือ สมุกเข้าเฝ้า นั้น แต่ สมุก
 นายนก สมุก พระกลาโหม หลวง ราชนิภูต ไทราชันย์ ถ้า จะเข้าเฝ้าด้วย
 กิจ ราชการ หนึ่งสี่ไปมา แล กิจ ราชการ ถ้อย ความ สารบัญชี่ กี่ก็ ให้
 พิจารณา แล ถามด้วย กิจ ราชการ สิ่งใด ๆ ก็คือ แล นำ กราบทูล พระกรุณา
 กี่ก็ ให้ถือแต่ สมุกเข้าเฝ้า แล พระยาพระ หลวง นอกกว่านี้ ถ้า มิได้
 ทวง พระกรุณาให้ พิจารณา สารบัญชี่ เนื้อ ความ กิจ ราชการ แล มิได้นำ กราบ
 ทูล ขยำให้ถือ สมุกเข้าเฝ้า กฎให้ไว้ ณวัน พุฒเดือน สยาม แรม สิบสามค่ำ
 จุลศักราช ๑๐๓๔ ปีชวภจัตวาศก ๖๖

๘ ๑๑ หนึ่งสมุหนายก รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ระยะเวลา
 โงง ศาลกรรมใด ๆ ได้ พิจารณา เนื้อ ความ แห่ง นั้น ขยำให้ตู่กชุนติดใจไว้
 ถ้าใจจางลงติดใจทะเลลาการ ให้ส่ง ตำนวนคู้ ความไปให้ตระลาการ ขึ้น
 พิจารณา คาม กระทรวม สืบไป รับสั่งให้ไว้ ณวัน อากติยเดือน เดือนแรม สี่ค่ำ
 จุลศักราช ๑๐๓๕ ปีฉลุเบญจศก ๖๖

๑๐ ๑๒ รับพระมหาเทพ รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ณวัน จันทร์
 เดือนอ้ายแรม สิบสามค่ำจุลศักราช ๑๐๔๓ ปีภกาทศศก เวลาเช้าเสด็จออก
 ทอดพระเนตร แต่งทิวไม้วัดขม นายเทศ มหาณลก เขาพ้องจีนกิ่งซึ่ง ก่อถาง

โทษ ชุนพิไร นายทองอินเสมียร์ พิจารณาเมื่อ ความ มีโทษ สยบ สาบาลทั่ว ทาม
กฎ รัชสัง นั้น กรายทูล พระกรุณา ฯ กล่าวโทษ นายทองอิน เสมียร์ จึง ทรง
พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า จะเชื่อฟัง แล สยบ มีโทษ แล้ว แต่ นี้ สยบไป
เมื่อหน้า ถ้าราษฎรผู้มี อรรถ คดีฟ้อง ให้ กรายทูล พระกรุณา ฯ แล ทำฎีกา
ทูลเกล้า ฯ ถวาย แล ฟ้อง ร้อง ศาลา ณ โรง ศาล กรมโตเก้ก็ ขยำให้ตระ
ลาการ ฝ่ายโทษ จำเลย สยบ สาบาลเถย ถ้า ทรง พระกรุณา ฯ สั่ง จำเภาะจึง
ให้ตระลาการ ฝ่ายโทษ จำเลย สยบ สาบาล ทาม รัชสัง หมายถึงมา ณ วัน พุม
เดือน อ้ายแรม สิบสอง ค่ำ รุกศักราช ๑๐๔๓ ปี ระกา ทวี ศก ๖๖

๑๑ ๑๐ ซึ่งมี กฎให้ไว้ แก่ตระลาการ ผู้พิจารณาความ ขยำให้ล่าเชียง
เจ้าทวยฝ่ายโทษ ฝ่ายจำเลย แล อายวน ความไว้ให้ ขำ ให้พิจารณาให้แล้ว
แต่ใน สามเดือน ถ้า พยาน อยู่ไกลทาง ๑๕ วัน เดือนหนึ่ง ให้กฎหมาย ทาม
ไกลแลไกล ขยำให้ล่อง พัน ฮายุ ความ ทาม ระยะ ทางไกลไกล นั้นได้ หนึ่ง
โทษ ทาจำเลย แก่นั้น ให้ว่าแต่ ตามจริง ขยำให้เอาเท็จ มา ทามาแก้ ถ้า
มีทำ ความ พระราชกำหนดกฎหมาย จะ เอาตัวเป็นโทษ กฎให้ไว้ ณ วัน อังคาร
เดือน สิบเอ็ด แรม สิบเอ็ด ค่ำ รุกศักราช ๑๐๔๔ ปี จาน อัฐศก ๖๖

๑๒ ๑๑ ซึ่งมี กฎให้ไว้ แก่ ชุนอาญา จักรราช ปลัดว่า ราษฎร เปน กลั้มุก มิใช่
พิน่าพี มิใช่ น่องว่า นัง แล แดบอ้างว่า เปน ญาติ พี่น้อง เจ้า ทา ความ
ต่าง แก่กรรมต่าง แต่ง หนังสือ ร้อง ฟ้อง ให้ราษฎร ทา ความ แก่กัน แล ถิก
ฮวงให้ ถ้อยคำ แก่ ราษฎร นั้น ให้พิจารณา สืบสาว เอาตัวให้ ได้ จะ เอาตัว เปนโทษ
ฮวงหากุ ก ส่ง ลงสำเนา ส่ง เปนหัวสิบข้าง ให้ ชุนอาญา จักรราช ปลัด ทา ทาม
กฎให้ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน ตกขึ้น ค่ำ หนึ่ง รุกศักราช ๑๐๔๕ ปี เภาะ นพ ศก ๖๖

๑๓ ๑๒ ซึ่งมี ออก พระมทานนทวี นิย พระราชโองการ ไล่เกล้า ฯ สั่งว่า ให้
ราษฎร ภายไว้ แก่ผู้พิจารณา ทั้งปวง ถ้า แล มี รัชสัง ให้ ลง พระราช อาญา ตี ทาม

๕.

กฎ สามสิบหกข้อ

เขียน ถ้าม จะ เขา เนื้อ ความ ถ้าผู้ต้อง รับพระราชอาญานั้น หลัง ยังมีเศษรับ
พระราชอาญา แต่มีรับสั่งให้ตี จงหนักหนาให้ตีแต่ ๒๐ ที ถ้าให้เขียน จง
หนักหนาให้เขียน ๓๐ ที ถ้าผู้ต้อง รับพระราชอาญานั้น เคยรับพระราช
อาญา อยู่แล้ว จงให้ คบตาม ขรรมนิยมเขียน ถ้ามที่ ถ้าม แต่ก่อน รับ
สั่งให้ไว้ ณวัน พุทธศักราช ๒๔๕๕ ปีชวด จัตวา ศก

๑๔ ๐ หนึ่ง มีกฎให้ไว้แก่ ทรลาการ ทั้งปวง ว่า ราษฎร ผู้มี ก็ เห็น ว่า
เนื้อ ความ เพื่อง พลับ ลง ย่อม พัง หากกล่าวโทษ ทรลาการ แล เบิก คู่ ความ
ไปถึง สอง ศาล สาม ศาล สี่ ศาล ให้ เสีย ค่า ฤชา ทูค ศาล พยายาม ผู้ว่า เนื้อ
ความ ข้ำ ชู้ ปรน หลาย เกื้อน หลาย ปี เพราะ ทรลาการ มิได้ พิจารณา ตัดสิน
เนื้อ ความ ให้ ซาก จึง ผัน แปร เนื้อ ความ ยัก ยาว มิ รู้ แล้ว ถ้า เนื้อ ความ
เช่น จะ แพ้ แล้ว จะ หา อาญา อุดหนุน แก่ ทรลาการ ให้ ทรลาการ ใหม่ พิจารณา
อย่า เพื่อ เบิก ให้ ลูก ความ ไป จาก ทรลาการ เก่า ก่อน ให้ เขา แต่ ทรลาการ จึง
ตั้ง อาญา อุดหนุน ไป พิจารณา ก่อน ถ้า ทรลาการ มิได้ แพ้ เก่า อาญา อุดหนุน ก็ ให้ ส่ง
ตัว โทษ นั้น ส่ง ไป ให้ ทรลาการ เก่า ให้ เขา ความ เกิม นั้น เช่น แพ้ ด้วย ถ้า
ทรลาการ แพ้ แก่ โทษ ใน ของ กอ อุดหนุน ให้ ยก ส่วน นวน เก่า นั้น เสีย ให้ เขา พ้อง เก่า
นั้น พิจารณา ตาม เรื่อ ง ราว เก่า นั้น สืบ ไป อย่า ให้ กลับ โทษ เป็น จำนวน กฎ
ให้ไว้ ณ วัน พุทธศักราช ๒๔๕๕ ปีเมษ จัตวา ศก

๑๕ ๐ หนึ่ง กฎให้ไว้ว่า ให้ พระกระหม่อม ชุน หลวง พระ เกร ศรี เขา พระ อัยการ
ใส่ ทียบ สัน กุญแจ มย ไร่ ณ ศาล หลวง อย่า ให้ เขา ไป ย้าน ถ้า จะ ปรบ เนื้อ
ความ ให้ ปรบ ต่อ หน้า ลูก ชุน ถ้า ผิด แล ชอบ ประการใด ให้ ลูก ชุน ช่วย คิ เต็ม
ให้ ต้อง ด้วย ข้อ รวาง หนึ่ง อย่า ให้ ปรบ เนื้อ ความ ค้าง ข้ำ ไว้ ให้ ปรบ ได้
แล้ว แต่ ใน สาม วัน กฎให้ไว้ ณ วัน อังคาร เกื้อน ศก ขึ้น สิบห้า คำ รุค ศก
ราช ๑๐๗๑ ปี นล เอกศก

จะ

๑๖ ๐ หนึ่ง มีกฎให้ไว้แก่ผู้พิจารณาทั้งปวง
ความยังมีสำเร็จก่อน ขอให้เปิดคู่อความนั้นไป
ความแลให้เปิดไปโดยเสด็จ ; จึงให้เปิดไป
เก้าชั้นห้าห้า รุกศักราช ๑๐๗๑ ปี ผลอุเทศก

ถ้ามีตราเปิดคู่อความแล
เมื่อใดมีราชการ ณรงค สง
กฎให้ไว้ ณวัน ชาติทยเถื่อน
ฯ

๑๗ ๐ หนึ่ง มีกฎให้ไว้แก่ ตระลาการทั้งปวง
ความแก่กัน ด้วยเนื้อความสิ่งใด ๆ
พิรุทธ จะแพ้แลยอมแก่กันก็ตี
ถึง ไบ สักขยปรับมา แล้วก็ตี
การเก่าเรียกเอาสินไหมพินัยก่อน จึงให้ส่ง
ให้จับเอาตัวผู้ไปเปิด นั้นไปว่าแก่ ลูกขุน ณศาล ทลวงให้ บังคับบัญญัติ
ให้ไว้ ณวันอังคาร เดือนอ้ายขึ้น สองค่ำ รุกศักราช ๑๐๗๑ ปี ผลอุเทศก

ถ้า ราชฎร จะ ร้อง ฟ้อง ทา
ถ้า แลลูก ความเนื้อความ ของ ตัวนั้น
ตระลาการ พิจารณาถึง ชี้ สำนวน ซากก็ตี
ถ้า จะ อาญาอุทธร แก่ ตระลาการ ให้ ตระลา
ถ้า ผู้ไป เปิด มิฟัง จะ เขาไปให้ ได้
ถ้า แลลูก ความเนื้อความ ของ ตัวนั้น
ถ้า ร้อง ฟ้อง ฎการ ทนายแล นายบ้าน
ฎการ ทนายแล นายบ้าน

๑๘ ๐ หนึ่ง ทลวงจำแสนฎการ รียบ พระนิพนธ์ใส่เกล้าฯ ; สั่งว่า
ร้องฟ้อง ณโรงศาลกรมใด ๆ
นายอำเภอส่ง ๆ โต้แก่ คน หนึ่ง สองคน
ถ้า แลผู้ต้อง ชรบถคคั้นไปทำฎการทลวงเกล้าฯ ; ทวาย
ศาลกรมใด ๆ จะ แก่เนื้อ ความ ซึ่งเขาฟ้องไว้ยังมีโต้ แก่กันนั้น
คืนไบ ฎการแลตัวให้แก่ นาย
ศาล ทลวง ให้ ปรับใหม่เอาตัวเป็นโทษ ตามพระอัยการ
อังการ เดือนอ้ายขึ้น สองค่ำ รุกศักราช ๑๐๗๑ ปี ผลอุเทศก

ถ้า มีผู้
ร้อง ฟ้อง ณโรง ศาลกรมใด ๆ
ยังมีโต้ นายประกัน ยังมีโต้ ทนาย
ฎการ ทนายแล นายบ้าน
ฎการ ทนายแล นายบ้าน
ฎการ ทนายแล นายบ้าน
ฎการ ทนายแล นายบ้าน
ฎการ ทนายแล นายบ้าน

๑๙ ๐ หนึ่ง ทลวง ราชนิกุล รียบ พระราชโองการใส่เกล้าฯ ; สั่งว่า
ผู้ใดว่า เนื้อ ความทั้งปวงนั้น ให้เกาะโทจ่าเลยให้เร่งว่า เนื้อ ความนั้น กว่า จะ
แล้ว รียบสั่งให้ไว้ ณวันพุธ เดือนอ้ายแรม ๑๔ ค่ำ รุกศักราช ๑๐๗๑ ปี ชานโทศก

ตระลาการ
ผู้ใดว่า เนื้อ ความทั้งปวงนั้น ให้เกาะโทจ่าเลยให้เร่งว่า เนื้อ ความนั้น กว่า จะ
แล้ว รียบสั่งให้ไว้ ณวันพุธ เดือนอ้ายแรม ๑๔ ค่ำ รุกศักราช ๑๐๗๑ ปี ชานโทศก

๒๐ ๑. หนึ่ง มีกฎให้ไว้ว่า บ่าวไพร่ใน หมู่ ย่อมโจทก์ ออกไปต่าง หมู่ ครั้นเจ้า หมู่ ผู้พิจารณา เกาะ มาพิจารณา ย่อมไป พ้อง หากกล่าวโทษ ผู้พิจารณา แล มุสดนายนั้น อย่าให้ ตระลาการ เรียก คำ ถูทษาแก่ ผู้พิจารณา แล เจ้าหมู่ หนึ่ง ราษฎร ร้อง พ้อง หา ความ แก่กัน ด้วย เนื้อ ความ สิ่งใด ๆ แล ลูก ความ เหน ความ ช้าง ทัวนั้น พิรุทอ แล กลับทำ ฎีกาทูลเกล้า ฯ ถวาย กล่าวโทษ อาญาอุทธร ตระลาการ ๔ ข้อ ๕ ข้อ ถ้า โทท แพ้ แก่ ตระลาการ แต่ ข้อ หนึ่ง ใจ เนื้อ ความ ซึ่ง หา อาญาอุทธร ๔ ข้อ ๕ ข้อ แล เนื้อ ความ เถิม นั้น ให้เอา เป็น แพ้ ด้วย จง สิ้น ถ้า เป็น เนื้อ ความ หลวง ให้ ชับ เหยียน โทท ผู้ แพ้ นั้น จง ทนิก ให้ วิชาชบ ทว เขา ทัว เข้า คุก ถ้า เนื้อ ความ ราษฎร หา แก่กัน ให้ ปรีย โหม เขา ตาม บันคา ศักดิ์ ตาม พระอัยการ ให้ ใช้ ทุน ผู้ ชนะ ถ้า ตระลาการ แพ้ แก่ อุทธร ถ้า เป็น เนื้อ ความ หลวง ให้ ชับ เหยียน โบาย ที่ เขา ทัว เป็น โทท ถ้า เนื้อ ความ ราษฎร หา แก่กัน ให้ ปรีย โหม ตาม บันคา ศักดิ์ แล้ว ให้ ใช้ ทุน ผู้ ชนะ แล คู่ เบิก นั้น ให้ ส่ง ไป แก่ ตระลาการ อื่น ให้ พิจารณา ถ้า หา กัน ทิท พินธ พระราชศรี พย เป็น หลวง ให้ กัก เนื้อ ความ กราบ ทูล พระกรุณา หนึ่ง ถ้า ราษฎร พ้อง ร้อง หา ความ แก่กัน ด้วย เนื้อ ความ สิ่งใด ๆ ตระลาการ ยัง ไม่ ได้ ถาม ต่อ กัน ฝ่าย ช้าง จำเตย ไป พ้อง ร้อง เนื้อ พ้อง โทท อย่าให้ ตระลาการ เขา เนื้อ ความ ใน พ้อง จำ เลช ตาม โทท กลับ เป็น จำเตย แล ให้ ตระลาการ เขา เรื่อง เนื้อ ความ โทท พ้อง ก่อน นั้น แดง รวาง ไป ให้ ปรีย จำเตย ซึ่ง ยัง มิ ได้ แก่ พ้อง ก่อน กลับ มา พ้อง เมื่อ ภาย หลัง เนื้อ พ้อง นั้น ถ้า ปรีย มา เป็น ประการ ไค ได้ ตระลาการ ทำ ตาม กฎ ๆ ให้ ไว้ ณ วัน พุทม เตือน แปร ชัน สิบ คำ รุส ศัก ราช ๑๐๗๓ ปี เถาะ ทวี ศก

๒๐ ๒. หนึ่ง มีกฎให้ไว้ว่า ท่วยใช้ ผู้ ถูทรา ไป เอา คู่ ความ ณ ทัว เมือง แล แขวง จังทวัก นั้น ให้ เอา ค่า เจริง เถิน — ๑. — ถ้า ไป ถิง เมือง อินท เมือง พรหม เมือง สิงฆ เมือง นนท เมือง ธน เมือง นครไชยศรี เมือง นครนายก เมือง สุพรรณ

เมือง ประจิม ให้เอาค่าเชิงเดิน - ๒ ถ้าไปถึงเมืองไชยนาท เมือง สวรรค
เมือง เพ็ชรบุรี เมือง ฉะเทวาทรา ให้เอาค่าเชิงเดิน - ๒ ถ้าไปถึง เมือง นคร
สวรรค เมือง นครราชสีมา เมือง พิษณุ เมือง กุย เมือง ปราณ เมือง จันทบุรี
เมือง กาญจนบุรี เมือง ศรีสวัสดิ์ ให้เอาค่าเชิงเดิน - ๒ ถ้าไปถึง เมือง พิษณุ
โลกย เมือง กำแพงเพชร เมือง พิไชย เมือง สวรรคโลกย เมือง ทนาว เมือง นคร
พัทลุง ให้เอาค่าเชิงเดิน ๓ - ค่าเบี้ยเลี้ยง ๑.๒๐ แล ควัน กรมการ ส่ง จำเลยให้
แก่ผู้ถือทรา ถ้า ความ รับผิดชอบให้ผู้ถือทราเอาค่า ลกจำ แต่ - ๒ ถ้า พ้อง
โรงศาลให้ผู้ถือทราเอาค่า ลกจำ แต่ - ๑ อย่าให้เรียก เขาถ้า เหลือ นอกกว่า
นั้น กฎให้ไว้ ณ วัน อภิตย เตือน ชัย ชัน คำ หนึ่ง รุส ศักวราช ๑๐๑๕ ปี
มเสงเบญจศก

๓๖

๒๒๓ ๑ หนึ่ง ออกหลวง มหามนตรี รัช พระราชโองการไว้เกล้าฯ สั่งว่า ผู้ใด
จะ ร้อง ฟ้อง ทั่วย เนื้อ ความ สิ่ง ไท ๆ ให้ ร้อง ฟ้อง แก่ มุขนาย ขานาพยาบาล ตาม
กระทรวงก่อน ถ้า มุขนาย ขานาพยาบาล มิ รัช ชุระ จึง ให้ ฟ้อง แก่ ลูกขุน
ณ ศาลา ถ้า ลูกขุน ณ ศาลา มิ รัช จึง ให้ ทำ ฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย รัช สั่ง ให้
ไว้ ณ วัน เสาร์ เตือน เจ็ด แรม สิบสอง คำ รุส ศักวราช ๑๐๑๖ ปี มเมีย ศศก

๒๒๓ ๑ หนึ่ง พระณทิวเจ้าท่าน โภษา จิบที รัช พระราชโองการไว้เกล้าฯ สั่งว่า
ถ้า ราษฎร หมู่ใด กรมใด ๆ จะ ร้อง ฟ้อง ชุขทุกข สิ่ง ไท ๆ ให้ ชุนโรง ชุนศาล
ทั้งปวง พิจารณา ดูใน หนังสือ ใน ฟ้อง นั้น ให้ มันคง ถ้า เห็น ใน หนังสือ ฟ้อง นั้น
ผิด พัน เขา ความ มิ จริง มาก ล่าว โทษ เขา แล มิ ได้ เป็น กระทรวง ของ ทัว ได้
ว่า อย่า ให้ รัช พิจารณา ถ้า เป็น กระทรวง จึง ให้ รัช เขา พิจารณา ถ้า เห็น แก่
คำ ถูก ขา รัช เขา เนื้อ ความ ซึ่ง มิ ได้ เป็น กระทรวง ของ ทัว มา พิจารณา จะ เขา
ทัว เป็น โทษ ตาม พระอัยการ รัช สั่ง ให้ ไว้ ณ วัน อภิตย เตือน แแปด แรม คำ หนึ่ง
รุส ศักวราช ๑๐๑๖ ปี มเมีย ศศก

๓๖

๒๔ ๐ หนึ่ง ออกยา ขรรมา รัช พระราชา ของการใส่เกล้าฯ สั้งว่า ให้ขุนโรง
 ขุนศาลทั้งยวง ถวาย ความให้ ถวาย เป็น สอง สฐาน ข่าให้ ถวาย เป็น สี่ สฐาน
 เมื่อ ความ จะ ยัก ยาว ไป ให้ ถวาย เหมือน ชาววัง ทำ รวง ใน รัช สั้ง ให้ ได้
 ณ วัน ศุกร เดือน แปร ขึ้น สิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๐ ปีจอ สัมฤทธิศก

๒๕ ๐ หนึ่ง มี กฎ ให้ไว้แก่ ราชการ ทั้งยวง แล ใน กฎ นั้น มี รวง รว ลำ
 เนา กฎ ทั้งยวง กฎ ซึ่ง หา อาณาอุทธร ราชการ เก่า ใหม่ นั้น แล แต่ ออก
 เมื่อ ความ ข้อ หนึ่ง ว่า ถ้า ลุก ความ ตึกใจ ทำ ฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย กล่าว
 โทษ ราชการ แล ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ โปรดกระหม่อม ให้เอา ราชการ
 เก่า มา พิจารณา ถ้า แล ราชการ เช่น ขุนโรง ขุนศาล ก็ได้ กักเอา ส่วน
 เก่า สั้ง ให้ เจ้ากรม ปลัดกรม กราบ ทูล พระกรุณา ให้ แจ้ง ก่อน ถ้า ราชการ
 เก่า เป็น เจ้าพระยา แล พระยา พระ หลวง ขุน หมื่น ผู้มี บัญท ศักดิ์ ข้ำ ทูล ของ
 ขลุ่ พระบาท ก็ให้เอา ส่วน เก่า กราบ ทูล พระกรุณา ให้ แจ้ง ถ้า ทรง พระกรุ
 ณา ให้ ราชการ ใหม่ เอา ราชการ เก่า มา พิจารณา จึง ให้ ท่วง ตาม รัช สั้ง กฎ
 ให้ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน แปร แรม แยกค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๑ ปีชวด โทศก

- เจ้าพระยาจักรี
- พระยามหาเสนา
- พระยา ขรรมา
- พระยา พลเทพ
- พระยา พระคลัง
- พระยา ยมราช

ไผ่

๒๖ ๐ หนึ่ง มี กฎ ให้ไว้ว่า ถ้า มี หนึ่ง สือ ประทับตรา

ถึง ผู้รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เมือง ไท ๆ ตาม ข้อ ความ ถ้า มี สารตรา ได้ มา
 แก่ กรมการ แล ผู้ถือ ตรา กับ กรมการ ผู้ รับ ตรา ย่อม คิด อ่า เป็นใจ ด้วย กัน
 ฉลาด ท้องตรา แล ชื่อ คน เว้น เงิน ก็มี ถ้า แล จะ มี ตรา กรม ไท ๆ จะ ไป ถึง
 กรมการ ด้วย ให้ สังกคน แล ของ มรรฎก เว้น เงิน เป็น หลวง ก็ ก็ ให้ มี ตรา

แจ้งทราบแล ฯ นั้นให้ที่ตราประจำชื่อคนเรือนเงิน แล้วให้ใส่กลักมีสาย
 เข็มอก พอก ครั่งติดโอบรอบ กลักที่ตราประจำครั้ง แลให้ผู้รับตราเอาตรา
 ดับตราแจ้งทานกันค ถ้าชื่อคนเรือนเงินต้องกัน จึงให้ทำตาม ถ้ามี
 ต้องกันก็ให้บอกหนังสือส่งตัวผู้ถือตราเข้ามายังลูกขุน ณ ศาลา นั้น
 ถ้าฟ้องหาแก่กันเป็นพวก ๘ คน ๑๐ คน ขึ้นไป ให้ส่งแต่ต้นเหตุคนหนึ่ง
 ๒ คน ๓ คน ๔ คน มาแก้ต่างกัน ตามกฎ กฎให้ไว้ ณ วันอาทิตย์เดือนสิบ
 แรม สิบค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีชาน จัตวา ศก ๖๖

๖๗ ๑ หนึ่งพระราชสงคราม รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ถ้ามีผู้
 ร้องฟ้องให้ทราบทุกพระกรุณาทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายด้วยเนื้อความประการ
 ไท ๆ ถ้ามีรับสั่งให้ตระลาการ กรมไท ๆ ให้พิจารณา แลให้ผู้หนึ่งกำกับกัน
 นั้น ให้แต่งเสมียนมาลอกเอาสำนวนโท จำเลยมาไว้เป็นคู่ มีอรรถหนึ่ง
 ร้องสั่งให้ไว้ ณ วัน ศุกรเดือนอ้ายขึ้นค่ำหนึ่ง จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีมเมีย อัฐศก

๖๘ ๑ หนึ่งมีกฎให้ไว้ว่า มีผู้ร้องฟ้องในกรมไท แลให้เจ้ากรมปลัด
 กรมส่งฟ้องไปโรงศาล ผู้ไต่ความให้พิจารณาตาม กระบวน อย่าให้เจ้า
 พระยา แล พระยา พระ หลวง ชน หมื่น เอา ความ เป็น ความนำโรง กฎให้ไว้
 ณ วัน อาทิตย์เดือนห้า แรมห้าค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีมแม นพศก ๖๖

๖๙ ๑ หนึ่งมีกฎให้ไว้ว่า ถ้าผู้ไต่ให้เรียกลูกนี้ แลหาว่าได้สารกรม
 ขรรคมรรคา มากก็ ว่าลูกนี้คู่นี้ ของตนก็ให้ไว้ทักเนแก่ ๑๐ ปี ลงมา
 ได้สมถักนักการพิจารณาบังคับบัญชาให้เขาจงเป็นขรรม ถ้าพ้นกว่า ๑๐ ปี
 อย่าให้พิจารณาเลย ถ้าลูกนี้หนีไป อยู่บ้านอื่น เมืองไกล เจ้าสิ้นได้บอกไว้
 แก่สมถักนักการ แพร่งสุภาจำเมืองให้กฎหมายไว้ แลลูกนี้กลับมาแล้วใช้
 มั่นพัน ๑๐ ปีก็ให้รับเขาไว้พิจารณาตามรูปความนั้น กฎให้ไว้
 ณ วัน พฤหัสบดีเดือนเก้า แรมห้าค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีมแม นพศก

๓๐ ๑) หนึ่ง หลวง วิสุทธิโยชามาตย์รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ ตั้งว่า ถ้า แลจะมีตราพระราชสิทธิ์ ตราพระยศสิทธิ์ ตรากรมท่า ไปถึงหัวเมืองด้วยราชการ สิ่งใด ๆ ถ้า แลข้าหลวง ชุน ทมื่น มหาทเลก ชาวที่ รับสั่งตามกิจราชการ สิ่งใด นั้น ขอให้เขาซื้อผู้รับสั่งไว้ในทั้งตรา ให้ว่า ทรง พระกรุณาฯ แล้วให้จดหมายเขาซื้อผู้รับสั่งไว้แก่นายเวน แลเจ้าตราให้มันคง แล้วจึงให้ตราไป รับสั่งให้ไว้ ณวัน อังคาร เดือน สิบ ขึ้น หก ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๘ ปี มแม นพศก

๓๑ ๑) หนึ่ง มีกฎให้ไว้แก่ ทะระลาการ ผู้ได้พิจารณาเนื้อความ ถ้า แลราษฎร มีคดี หาความแก่กัน ให้ผู้คุมเกาะโจทจำเลยไว้ ขอให้ชาก ถ้า แลเนื้อ ความ เพทล แลผู้ชนะ ให้เขาคน จำนำไว้ต่างตัว แลผู้แพ้ให้เกาะตัวไว้กว่าจะไต่พิไนย หนึ่ง คน กลางนั้นให้เอาไว้ กลาง ทะระลาการ ถ้า แลเนื้อ ความ สำเร็จ แล้วพิจารณา ตกลง ช่างผู้ใด จึงให้สั่ง ให้แก่ผู้นั้น กฎให้ไว้ ณวัน พุม เดือนเจ็ด แรม ค่ำ หนึ่ง จุลศักราช ๑๐๘๕ ปี ฉลุ เบญจศก

๓๒ ๑) หนึ่ง มีกฎให้ไว้ว่า เจ้าพระยา แล พระยา พระ หลวง ชุน ทมื่น จะไปต่างใด ๆ ก็ดี ให้มี สัตโตน คนใช้ รู้เหน ไปมาด้วย ถ้า แล มีกิจ ขจร สุข ทุกขอใช้เจ็บทำบุญ ฟัง ธรรม มิได้ เป็น ญาติ พี่น้องกัน ขอให้ไป มา หา คู่กัน ขึ้นเล่น เย้า เวื่อนตัก จวนที่ สังกทั้งปวง นั้น ถ้า สัตโตน คนใช้ รู้เหนให้เขา มา ว่า แก่ มหาไทย กลาโหม ณศาลาลูกชุน จึงคุ้มตัว สัตโตน ผู้นั้น ถ้า แล มีฟังไป มา หากันให้ผิดด้วยพระราช กำหนด กฎหมาย จะเอาตัวเป็นโทษ แล สัตโตน คนใช้ รู้เหน แล้ว มิเอา มา ว่า กล่าว จะเอา เป็น โทษ ด้วย กฎให้ไว้ ณวัน พฤหัสบดี เดือน เจ็ด แรม ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๕ ปี ฉลุ เบญจศก

๓๓ ๑) หนึ่ง มีกฎให้ไว้แก่ผู้พิจารณาเนื้อ ความผู้ร้าย ถ้าโจรลัก ช้าง ม้า โค กระบือ ทรัพย์สินสิ่งของ ถ้าลักที่ หนึ่ง ให้ สัก รูป อัน ลัก ไว้ ณ ชก จึงให้ปรับ

ใหม่ ถ้าลัก ของ ที่ให้ สัก ออก ที่ด้วย ลวด หนึ่ง ๒๕ ที่ แล้วให้ปรับใหม่
 ถ้าลัก สาม ที่ให้ สัก หน้าไว้ เอาขึ้น ขาหย่าง ประจาน ไว้ สามวัน ให้ที่ด้วย
 ลวด หนึ่ง ๓๐ ที่ ส่ง ลง หมาย ช่าง ถ้าลัก สี่ ที่ให้ ตัก นิ้ว มือ ขวาน นิ้ว เท้า ขวาน
 เสีย จน สิ้น นิ้ว แล้วให้ สัก หน้า ให้ รู้ ว่า ลัก สี่ ที่ แล้ว ปลดปล่อย เสีย ถ้าลัก ห้า
 ที่ให้ ตัก นิ้ว มือ เสีย ทั้งสอง ช่าง อย่าให้ กุม สาทรวา รุข ใต้ ถ้า จะ ปลดปล่อย สัก ให้
 ให้ กายโทษ ตาม บท พระอัยการ กฎให้ไว้ ฌวัน อังคาร เดือน แปรค แรม สอง
 คำ รุคคักราช ๑๐๙๙ ปี มีโรง อัฐศก ๖๖

๓๔ ๑๐ หนึ่ง ออก พระยา มหาเสนา รับ พระราชโองการ ไล่เกล้า ๆ สั่งว่า จะ
 ไป ด้วยกิจ ราชการ สิ่ง ไก ๆ ก็ที่ นาย พท่ามรณ แล หมู่ พนักงาน ทั้งปวง นั้น
 ให้ มี ฉรา ของ นายที่ ครัง ติคไม่ ว่า เคน เปน สำคัญ ถ้า ทา ตรา มุข นาย มิได้
 ให้ ถือ ใต้ เพลิง เคน ๖๖

๑๑ หนึ่ง ถึง วัน แปรค คำ สิบห้า คำ ฆ่าให้ ตก เบ็ด ทอด แหก ตก ลอบ ตัก คุล
 ตัก สัน ใน กรุง เทพ ๖ นอก กรุง เทพ ๖ ถ้า ผู้ใด มิ ได้ ทำ ตาม รับ สั่ง นครบาล
 จัย ทั่ว ใต้ ให้ ใหม่ ปรับ เอา เงิน ซ้อ ฟั้น เมา อัฐ เมา ปูน ทำ กำแพง รอย กรุง ถ้า
 อนาคตา ทา เงิน จะ เสีย มิได้ ให้ เอา ตัว มา ทำ กำแพง กว่า จะ แล้ว ๖๖

๑๒ หนึ่ง ถ้า ผู้ไป กระเวน จับ ใต้ ผู้ ล้วง บ้าน ล้วง เรือน ล้วง เฝิง พิจารณา
 เปน สัตย ให้ ปรับ ใหม่ เปน พิไนย ซ้อ ฟั้น เมา อัฐ ถ้า ทา เงิน จะ เสีย มิได้ ให้ ส่ง
 ตัว ไป เปน ทวี สิบห้า รับ สั่ง ให้ไว้ ฌวัน เสาร์ เดือน เจ็ด แรม สิบสาม คำ รุคคั
 กราช ๑๑๐๑ ปี มีแม่ เอกศก ๖๖

๑๓ ๑๑ ๑๑ หนึ่ง ด้วย พระยา กลาใหม่ ผู้ว่า ราชการ ณ ที่ มหา ไทโย รับ พระราชโองการ
 ไล่เกล้า ๆ สั่งว่า เงิน หลวง ติค ค้าง ญู่ แก่ ชุนหมื่น นาย ชาญ แล ผู้ทำ ภาษี
 แล ผู้ใด ๆ บัณคา เงิน หลวง ติค ค้าง นั้น ครัน ฌาก จน ตาย ไป ก็ที่ ผู้ พิจาร
 ณา เร่ง เงิน หลวง นั้น ให้ เกาะ ญาติ พี่ น้อง มา ปรับ ใหม่ ด้วย ตาม พระอัยการ

ให้ช่วยใช้เงิน หลวง ตาม กฎ แล พิจารณาเรียก เขาค่าเชิง ประกัน ค่าพิ
 ภาควา ค่า ปรับค่า ตัดเผา แก่ผู้ มี ชื่อ นชก เงิน หลวง นั้น ด้วยอีก แลผู้ มี ชื่อ
 ต้อง เสียเงิน ปรับใหม่ ใช้แทน ญาติพี่น้อง เปน หลวง ตาม ส่วน ญาติสนิท แล
 ต่าง นั้น แล มา ต้อง เสียเงินค่า เชิงประกัน ค่าพิภาควา ค่า ปรับค่า ตัดเผา ค่า
 ฤทธา ฤทธาการ ซ้ำอีก เล่า นั้น มีชบ แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำผู้ จะ เปน ฤทธาการ
 บันดา อันได้ พิจารณาเงิน หลวง ทิดค่าง จะ เขา เครือญาติกา มา ปรับใหม่ได้
 ช่วยใช้ แทน เงิน หลวง นั้น ถ้าได้ ตัวผู้ มีชื่อ เครือญาติกา มาถาม ให้การ ตาม
 สัตย์ ตามจริง ฤทธาการ หาได้ ต้อง พิจารณา สืบสาว ถึง พยาน เปน ความ มีคู่
 ไม่ ห้ามอย่า ให้ เรียก เขาค่า เชิงประกัน ค่าพิภาควา ค่า ปรับค่า ตัดเผา แก่ ญาติ
 พี่น้องผู้ ต้อง ใช้เงิน หลวง แทน นั้น ซากที่ เกี่ยว แลให้ เรียก เขา แต่ค่า เผาเงิน
 นั้น ต้อง เสียค่า ถ่าน ครั้น เงิน ที่ อยู่ผู้ เผา ๆ ซุกไป แลผู้ เผา ต้อง ใช้ ครั้น
 จะ มีเผาเงิน จะ ส่ง เข้า พระคลัง นั้น เกลือก จะ เปน เงิน หุ้มเงิน รวง เงิน เคลือบ
 เงิน ทองแดง เงิน ซึ่ง จะ เปน เงิน หลวง จะ มี วิสฤทธิ ด้วย เพราะ เหตุ ฉะนั้น จึง
 ให้เผา เรียก เขาค่า เผาเงิน ตาม ขรรมนิยม แลให้ ผู้ พิจารณาเงิน หลวง ทั้ง
 ปวง ทำตาม รับสั่งนี้ ถ้า แล มีผู้ มา ร้อง พ้อง ประการ ไต พิจารณา เปน สัตย์
 จะ เขาผู้ กระทำผิด เปน โทษ ตาม โทษานุโทษ แลให้ ทนาย เวณ มหาทไทย กระลา
 โหม ทนาย บอกร ข้ำทูล ของ ขลุ้ พระบาท จงทั่ว ตาม มี รับสั่ง รับสั่ง ให้ไว้ ณ
 วัน พฤตศักราช เดือน สิบ ขึ้น เจ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๐ ปี มีโรง สำฤทธิ ศก
 ๓๕ ๑) หนึ่ง หลวงอินทร มนตรี รับ พระราชโองการ ไล่เกล้าฯ สั่งว่า ถ้าผู้
 มีชื่อ ร้อง พ้องวิวาทชิง หมุกกัน แล ฤทธาการ โรง ศาล กรมไต ๆ พิจารณา
 แล ลูกขุน ณ ศาล ลูกขุน ณ ศาล หลวง จะ พิจารณา อย่าให้ เรียก เขาค่า ฤ
 ธา ฤทธาการ แก่ผู้ มีชื่อ แต่ สิ่ง หนึ่ง สิ่ง ไตได้ รับสั่ง ให้ไว้ ณ วัน อังคาร เดือน
 อ้ายขึ้น สองค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๖ ปี จอ ฉศ ศก

๓๖ ● หนึ่งมีกฎให้ไว้แก่ผู้พิจารณาผู้ร้ายว่า ถ้า ถ้า พระ ปลั้ สกม ถ้า
 ช้างม้าเป็น สัตย์ให้จำทำ ประการไว้ในคุก ให้ชาน ยาม ถ้าโจร จักเห็น
 แลโจร สกม ทามยังมิรบ แล ถ้าโค กระบือให้จำแต่ ชื่อ คาคกรวนไว้ นำ
 คุก ถ้าโจร ชัก ทนาย โฉนดไป มิได้ ทั่วได้ แต่ สมุหยาญชี นายหมวก นายเลว
 ฉกส่ง ศิวยัง มิได้ ส่ง ให้ ประกันไว้ ณ ทบ ตำมวง หนึ่งผู้ ร้อง ฟ้อง ว่าโจร ปล้น
 สกม เป็น สาเหตุ มีคำ พิรุธให้ จำ ทั่วไว้ นำ คุก กฎให้ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน อ้าย
 ขึ้น สามคำ รุก ศกักราช ๑๑๑๘ ปี ชวศก อัฐ ศก ๖

๖ กล่าว มาด้วย กฎ สามสิบหก ข้อ สิ้น ลง แต่ เพียง นี้ ๖

สาริกธาตุ พระอุโบสถ พระแก้ว มรกต พระกระษेत्र ราชสุภาวดี ศรี มณฑลคุณยราช
 กราย บังคมทูล พระกรุณา ด้วยพระยานนทบุรี ศรีมหาสมุทร กรมการ บอกล่อง
 ระวัง นายเทศ ปลัดเวณ มหาตลก พ้องว่า ไป ราชการ จน อีสุนทรกรุงเก่า อยู่ภาย
 หลัง นายเกศทำ ชู้ด้วย ฉิม ภรรยา นายเทศ จะให้ใหม่ นายเกศ ชาย ชู้ บท พระ
 ราชกฤษฎีกา บท หนึ่งว่า ด้วไป ราชการต่าง เมือง เมื่อ มี ชู้ให้ใหม่ ทว่า คุณ
 บท หนึ่ง ว่า ด้วค้าเมืองเดียวกันนี้ หนึ่ง มี มา จาก จาก ด้ว เมืองกัน เมืองใด เป็น
 เมือง เดียว เมืองใด เป็นต่าง เมือง ใน บท พระโอยการ มิได้ มี ๑ ช้า ๑ มิรู้ที่
 จะ ปรับ จึง มี พระราชโองการ มารพระบัณชุกรสุรัสสีหนาท คำหรัส เห็นเกล้า เห็น
 กระทบ่อม สั่งว่า บท พระอัยการ คำโบราณ ท่านว่า ไว้คู่ชชุม คัมฉีภาพ ยก
 ที่ บุทกล จะรู้ ด้วไป ราชการ จน อีสุนทร กรุงเก่า ทางเพียง นี้ เมื่อ มี ชู้ คู่ ชายอื่น
 สู้เจ้า จะว่าต่าง เมือง ใหม่ ทว่า คุณ ได้ แล้ว ฤ กำหนด กฎ มณเข็ยรบาล กระ
 ษัตริย์ แต่ปาง ก่อน ให้ อนุญาต ราชวงษ เป็น พระยามทานคร ครอบ ครอง เป็น

เจ้าของ	เมือง พิศณุโลกย	}	เมือง สักนาโดย	๑๒ เมืองนี้
	เมือง กำแพง เพ็ชร		เมือง ตาก	
	เมือง นคร ราชสีมา		เมือง พิไชย	
	เมือง เพ็ชรบูรณ์		เมือง ทกั่วป่า	
	เมือง ทกั่วทุ่ง		เมือง พัทลุง	
	เมือง สงขลา		เมือง ถลาง	
	เมือง จันทบุรี		เมือง นคร ศรี ขรรพราช	
	เมือง ทนาวศรี		เมือง ทวาย	

ได้ชื่อ ว่าต่าง เมือง ถ้า ด้วไป ราชการ ๑๒ เมืองนี้ อยู่ภาย หลัง เมื่อ มี
 ชู้ คู่ ชายอื่น ให้ ให้ใหม่ ทว่า คุณ ต้อง ตาม บท พระอัยการ แล เมือง นอก กว่า ๑๒
 เมืองนี้ ต้อง บท เป็น เมืองเดียวกัน ถ้า ด้วไป ราชการ เมือง เดียว กัน อยู่

ภายหลัง มีชายมาทำ คู่ด้วยเมียมัน จะใหม่ทวีคุณ มัน มิได้
กรุณา ปฤกษาคด้วย

ลูกขุน ณศาลา	เจ้าพระยา รัตนพิพิธ ผู้ว่า ราชการ ที่ สมุห หนายก เจ้าพระยามหาเสนา พระยา ขมราช พระยา ชรรมา พระยา สุธรรม มนตรี พระยา พิพัท โภษา พระยามหาอำมาตย์	พระยา พลเทพ เจ้าพระยา เพชรพิไชย พระยา ศรี ชรรมาชิราช พระยา พระคลัง พระยา ชรรมีไกรยโลกย พระยา สุรเสนา พระยา ราชนิกุล	๑๕ คณ
ลูกขุน ณ ศาล ทลวง	พระมหาราชครูมหิศร พระราชครู พิเชต พระครู พิวาม พระเทพราช ฐาก	หลวง อภัย หลวง ชรรมาศกร หลวง ญาณปกาย	๗

กับข้าทูล ของ รุ่ล พระบาทบันดา เฝ้า อยู่ นั้น เหน พร้อม กัน ทุกหนึ่งทรงพระ
พิภาคษา ให้ ทรา เป็น พระราชบัญญัติไว้ ใช้ ประกอบ ยก พระอัยการ แห่งโย
รณ ราช กระษัตริย์ บัญญัติ สืบ มา นั้น เด็ด

๓ ๑ ศุภมัศกศักราช ๑๑๔๘ ศก นี้ กษัตริย์ อิศเร สัจจวรรธราชสุมาเสกาศพิบ้นช
ทักษิณัตถ์ยัง โสธรวาระ บวิเขตกาล กำหนด สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
เจ้า อยู่ หวัง ผู้ทรง ทศพิชราชธรรม ฉนนต สัมภาราภิเรก ฉเนกคุณ สุนทรภาพ ทรง
พระมหา กรุณา แก่ สมณ พราหมณา มาตยาภิมุข มนตรี แล ราชครู ทั้งปวง เสก
ออก พระที่นั่ง สวัสดิคัมภคตามหาสุลิตปราสาท โดย บุรพาพิมุข พร้มด้วย มุขมาตยา
เสวกาจารย์มนตรี กระวีชาติราชประังคิตาโหรราชครู เฝ้า พระบาทบงกษมาศ จึง มี

พระราชโองการमारพระบิดนุสรสุรสีหนาททำหรัสเหนือเกล้าฯ สั้งว่า บท พระ
 อัยการแต่ก่อนว่า โจรผู้ร้าย แทง พันฆ่าเจ้าเรือนเจ้าบ้าน ทาย พิจารณา
 เปน สักยส่งทิวโจรไปให้เจ้า ภาพ เจ้าภาพ ปล่อยเสียบ้าง เขาเงิน บ้าง
 ให้ บวช บ้าง ให้ หนี บ้าง ตามใจเจ้าภาพไม่ ชอบ สั้งให้ พระมหาราชคร
 ให้ลูกขุนให้ผู้ปรับไต่ตั้ง กฎ ยก บท พระอัยการเก่า นั้นเสีย แต่หนี สืบไปถ้า
 เกิดวิวาท ซกที่ พัน แทงกัน ผู้ร้ายทำ ประการใด ๆ ถึง ทายพิจารณาเปน
 สักยใช้ ให้เอาโทษ ทายตกไปตามกัน

ฯ

๔ ๑ ศุภมัศก ศักราช ๑๓๔๘ ศก นักษัตรอิศระสังวัจฉระ มีกะสิระมาศ ศุภมัศก
 ทิศมี ทิศยัง คุรุวาร บริเวทกาลกำหนด สมเด็จพระนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
 เจ้า อยู่หัวผู้ทรง พระมทา กรุณาแก่ ราช บรมพลทวังปวง เสด็จ ออก ณ พระ
 ที่นั่ง ชุบชกมาลา มาหาจักรพรรดิ พิมาณ พร้อมด้วยหมู่ มุขมาตยา โครา ราชมนตรี
 ภาวะวิชาติ ราชครู ประโศทิจาจารย์ เจ้าเมือง มาท บงกชมาศ จึงมี พระราชโองการ
 มารพระบิดนุสร สุรสีหนาททำหรัสเหนือเกล้าฯ สั้งว่า แต่หนี สืบไปเมืองหน้า
 ถ้ามีการ สงคราม จะ ยกทัพ ไปปราบปัจจามิตร ฆ่าศึก บันดก ถ้อยความโรง
 ศาลทังปวงได้ พิจารณานั้น ไ้คงไว้ก่อนกว่าทัพ จะ กลับ มา ถึง จึงได้
 พิจารณา ตาม ทาย ชวรมเนียม สืบไป

ฯ

๕ ๑ ศุภมัศก ศักราช ๑๓๕๐ ศก นักษัตรมกระฐะสังวัจฉระเชษฐมาศศุภมัศก
 บัณระสีทียังพุทธวาระบริเวทกาลกำหนด สมเด็จพระนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
 เจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิชราชธรรมภา มาหาอุปถัมภก พระพุทธศาสนา เสด็จ ออก
 ณ พระที่นั่ง สวัสดิทิมังคลา คุสิท มหาปราสาทโดยอุตราภิมุข พร้อมด้วยอัครมหา
 เสนา มาคยา ภิมุขมนตรี ภาวะวิชาติ ราชประโศทิจาโหราจารย์ทังปวง เจ้าพระบาท
 บงกชมาศ พระมหาราชคร กราบ บังคมทูล พระกรุณาว่า ทุกวันนี้ ราชฎร ทัง
 ปวง เปน ความกัน ซกซมกัน จะ ขอพระราชทาน พระเศษ พระคุณ ปก เล้า ฯ

จะให้ประทับ เป็น ความเก่าแก่เสียก่อน ถ้า มี ตก ลง กัน จึง อนุญาตให้ประทับ ให้ เจ้า ภาระทรวง พิจารณาเอา สิ้นใหม่พิไนย จึง มี พระราชโองการ มารพระ บัณฑิต สรสังฆาททำทรัส เนื้อเกล้า ๖ สั่งว่า เป็น หย่าง อรรถนิยม บัณฑิต มี ช้อยุ ฉะนี้ ให้ทำตาม พระมหาราชครู กราบทูล พระกรุณา เลิก ๖๖

๖๐ ศุภมัศกศักราช ๑๑๕๐ ศกนี้ กษัตริย์มกระฐ์สังวัจระธาสาฬวะมาศศุภมัศกษัตริย์ กษัตริย์กษัตริย์ จันทราระ บริเวศกาลกำหนด สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า ช้อยุ หิว ผู้ทรง พระมหากษัตริย์ มหาธิราช ชันที แก่ ราช บรมพลทิว ทั้งปวง เสกข์ อุดก ณ พระที่นั่ง มหาทักษิณาทานาพิพิรัตน มหาจักรพรรดิ พิมาณ พร้อมด้วย มุข มาทยา เสวกาชาติ ราชกระวี มนต์วี ราชประวิทธิตา โหราจารย์ ใฝ่ เบื้อง บาท บงกช มาศ พระครูพิราม กราบบังคมทูล พระกรุณาว่า นายสทภาช้อยู่ภาช้อยู่คง ทาย ภรรยา พระเสนาหนไปทำ ชู้ แล ส่งช้อยู่ส่งช้อยู่ให้ นายชุนทอง ๆ ทำชู้ด้วย ช้อยู่ด้วยช้อยู่ แล ส่งช้อยู่ส่งช้อยู่ให้นายท้วง ๆ ภา ไปณบ้าน อ่างกา นาย ท้วงทำ ชู้ด้วยช้อยู่ นายท้วงส่งช้อยู่ให้นายสมบุญ ๆ ทำ ชู้ด้วยช้อยู่เขาช้อยู่ ไปฝากไว้ แก่ อำแดงเหม บ้าน บางปลาสร้อย นายทองอยู่ทำ ชู้ด้วยช้อยู่ นาย ทองอยู่ป่วย คาย ข้อ ความ ประการนี้ ข้าพระพุทธเจ้า คำน บท พระอัยการ ทา ภัยไม่ ที่ จะ ปรียใหม่ได้ไม่ได้ จน ท้ายเกล้า ๖ ขอ พระราชทาน พระเศษ พระคุณ ปกเกล้า ๖ จึง มี พระราชโองการ มารพระบัณฑิต สรสังฆาททำทรัส สั่ง เนื้อเกล้า ๖ สั่งว่า ข้อความชายทำชู้ด้วยภรรยาท่านต่อกัน ถึงหัวต่อโทษ หนักเกิน กฎหมาย ประเวณีแผ่นดิน ย่าให้ ปรียเอา สิ้นใหม่พิไนยเลย ใต้

กรมพระนครบาลเขียน ฮ้าย)
ชุนทอง)
ท้วง)
สมบุญ)
ชายชู้คนละ ๒๐๐ ที่ ให้เขียน เป็น

สก

สามครั้งจึงครบ ๒๐๐ ที่ แล้วให้จำอ้าย	ขุนทอง ทอง	เซียมหิว ๓๒ ส่งไว้ ณ กุศ
	สมบุญ	

แลทิวี่อยู่อังก ทญิง ร้าย นั้น ให้ทวน โดย สกนั้น มิ สกนั้น แล้วให้ทิวี่อยู่อังกให้
ขุนเสนาหนท

๗ ๑ ศุภมัศก ศักดิ์ราช ๑๑๕๐ ศกนักษัตร กุกกุฏสังวัจนระสาวณะมาเสกาพบั๊กเซ
ททิมมีทิดยั้ง ฮาทิตยวาระ บริเวทกาลก้าหนท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระ
พุทธเจ้า เยอหิว ผู้ทรง พระราชศรัทธา สาสนูปถัมภก พระพุทธศาสนา เสด็จ ออก
ณ พระที่นั่ง สวัสดิ์มงคลา กุสิต มหาปราสาท พร้อมด้วย สมเด็จ พระราชโอรสา
พระภาคินัยนารถราช มหาค้ามาทย มนตรี ภาวะวิชาติ ราชปะโรหิตา ไทรวราชครู ผู้เ้า
พระบาทของเกษมมาศ พระยาสุรเสนา เจ้าคำ ลูกขุน ณ ศาล หลวง ปฤกษาโทษ นาย
ภิกขอ้าแดงบู่ พุกจาภาอ้มุก ภรรยา หมื่นวิภัยบริบาล ไปชายแก่ นายแก่นจัน
เมืองสมุทสงคราม เปน เงิน สิบสอง ตำลึง นายเกิด เปน นายประจัน เขา โทษ ทวน
ปรับใหม่ กราบทูล พระกรุณา จึง มี พระราชโองการ มารพระบัณฑูรสุรัสสีหนาทคำ
ทวีส หนี้อเกล้า ๑ สั่งว่า ให้ใหม่แลทวน มิถึงโทษเขานัก ให้ ปฤกษา ปรับใหม่
พระครูพิราม กราบบังคมทูล พระกรุณา ว่า ลูกขุนทั้งปวงไม่ เหน ทิวบท ทิวว่า
มัน มิได้ ชาย คน ๖ } แห่ง จะ เขา พระราชกำหนด ชาย คน ปรับ จะไม่ ต้อง
ข้อความ จึง ทรง พระกรุณา ทวีส หนี้อเกล้า ๑ ว่า เปนไรไม่แย้งกันให้
ลูกขุน ณ ศาลา ทักสิ้น ได้ ตาม หย่าง ขรรมนิยม ลูกขุน ณ ศาล หลวงฉิก อยู่ ให้
ชกโทษไว้ ครั้ง หนึ่ง แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า ถ้าผู้ใด ลัก ภา ผู้คน ลูก เมีย ชัก
โทษ บ่าวไพร่ ท่าน ไปชาย ก็ ที่ แล ลัก คน หลวงไปชาย ก็ ที่ มิได้ ชาย ก็ ที่ จับ
ไว้ พิจารณา เปน สักย ให้ ปรับโทษ ตาม พระราชกำหนด ชาย คน สอง แห่ง สาม
แห่ง ที่ ข้อให้มันไป เปน ทิวสิบข้างนั้น ให้มันไปนอน สมายฤา ไม่ เขา

เขานัก ให้ส่ง มัน ไป เป็น ทพูน หนุ้า ช้าง จะ ได้ เข็ด ขยาค ทั้ง เขา โทษ อ้าย
ซุนแพ่งท่าจีน อ้าย มี ชื่อ ลัก คน หาม พระ วอ ๖

๙๐ ๑ ศุภมัตตศักราช ๑๑๕๒ ศก นักษัตริ โสนะสังวัจระ มิคะศิระ มาศ ศุภ
บั๊กษย บัษระลี ตีถียังภูมวาระ บริเวทกาล กำหนด สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร
พระพุทธรเจ้า ชู่ทิว ผู้ทรง ทศพิช ราชธรรม ฉันท มหากรรณาทิคุณ แก่ สมณ
พรหมณา เสวกา มาตย ราชฎร ทั้งปวง ให้ตั้ง อยู่ใน ศุข ประโยชน ช้าง ปุบัน
ทั้ง อนาคต เสด็จ ออก ณพระที่นั่ง สวัสดิ มี กลตา กุสิต มหาปราสาท พร้อมด้วย
ด้วยมุขมาตยา มนตรี ภาวะวิชาติ ราชปะโรหิตา ไหวราชครุ เฝ้า เบื้อง พระบาท บง
กษมาศ เจ้าพระยามหาเสนา กราบ บังคมทูล พระกรุณาว่า พระศรี วิโรช นาย
ตราให้กราบทูล พระกรุณาว่า ทุกวันนี้ นั้ ก่เล่น ชนไก่ พนัน เป็น อัน
มาก จึง มี พระราชโองการ ฆารพระบัณฑูร สรุสัหนาททำหรัส เห็นเอเกล้า ๑ ตั้ง
ว่า การ เล่น ชนไก่ พนัน เป็น การ ขาป แต่ นั้ สืบไป เมื่อนำ ออย่าให้ ผู้มี ชื่อ
ตั้ง บ่อนไก่ แล คบ ทากัน เล่น ชนไก่ พนัน เป็น อันขาดที่ เกี่ยว ถ้าผู้ใด มี
ตั้ง คบ ทากัน ตั้ง บ่อนไก่ แล ลัก เล่น ชนไก่ พนัน ก็ให้จับ เขา ทิว ผู้ นั้ ส่ง เขา
ไปยัง ศาลา ลูกซุน เขา กราบทูล พระกรุณา เขา ทิว เป็น โทษ ๖

๙๐ ๒ ศุภมัตตศักราช ๑๑๕๔ ศก นักษัตริ มุสิกะสังวัจระ อาสาพิระ มาศ กภาพักษย
จัตุระตีถียัง โสระวาระ บริเวทกาล กำหนด สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร พระพุท
ธรเจ้า ชู่ทิว ผู้ทรง ซึ่ง พระอัสสันนิยาตะสรณาคม อุดม ด้วย พระธรรมคุณ อัน
มหา ประเสริฐ เสด็จ ออก ณพระที่นั่ง บุษบกมาลา มหาจักรพรรดิพิमान พร้อมด้วย
ด้วยมุขมาตยา มนตรี ภาวะวิชาติ ราชปะโรหิตา ไหวราชครุ เฝ้า พระบาท บงกษมาศ
มี พระราชโองการ ฆารพระบัณฑูร สรุสัหนาททำหรัส เห็นเอเกล้า ๑ ตั้ง ว่า ลูกซุนผู้
พิภคษาผู้ปรบย ถ้า คดี ของ ราชฎร ร้อง คิติใจ ประการใด ให้ผู้พิภคษา แล ทระ
ลาการ ตักสิน ให้ตาม กฎหมาย ถ้าผู้ มี คดี มิได้ ร้อง คิติใจ ใน สามวัน พัน สาม

วันแล้วมา รุ่ง ทุกช ราม ภายปฏิภา กล่าวโทษ ผู้พิภษา ตรีลาการ ผู้ปรัย
ประการใด จะเอาผู้ถวายฎีกาเป็นโทษ จง หนัก ๗

๑๐๑ ศกมคคศักราช ๑๑๕๔ ศก นักษัตริ มุสลิละตั้งวิจิตรเสาวณะมาศศกษักษย
บัญญัติมีที่ถึงยัง จันทวาระบริเวทกาลกำหนด สมเด็จพระบรมนาถบรมบพิตร พระพุทธ
เจ้า เยี่ยม ด้ ทรงพระเมตตา เป็น บรมจาริกบุญภาค แก่ ราชบรรพตัตวทั้งปวง เสด็จ
ออก ณ พระที่นั่ง สวัสดิ์มงคลามหาจุลิศปราชสท พัว้อม ทวยอัครมหาเสนา มาททยา
มุขมนตรีกรวีชาศิริราชประโรหิตาโหวาจารย์ เมื่อ พระบาทบงกษมาศ พระมหาราชครู
พิรามราชสุภาวดีศรีเวทธุชามณิศวีบรมหงษ กรายบัณฑิตมูล พระกรรณาว่า คดี ราช
ฎีก กล่าวโทษ กัน ปฎายา ซักซ่ง ๓ ฌบับ ขอ พระเกษพระคุณ ปกเกล้า ๑ คู่ หนึ่ง
พระยาถัยมรพลิง พึ่งว่า อีเชื้อวทำ สวร กรมชรรวม ชายทัวอีเชื้อว แปร ทำลิ่ง
บุตร อีเชื้อว สิบเอ็ด ทำลิ่ง สอง บาท เป็น เงิน สิบเก้า ทำลิ่ง สอง บาท พระยาถัย
มรพลิง ว่า ถ้าอีเชื้อว ให้บุตร พระยาถัยมรพลิง กิน นม ถ้า บุตรใหญ่ หย่า นม
แล้วไม่เอาเงิน ๔— คำ ทัวอีเชื้อว ๗ ให้บุตร พระยาถัยมรพลิง กิน นมได้ ๓ ปี
เสศ อีเชื้อวลัก ทของคำ พระยาถัยมรพลิง ๗ จำทรวน อีเชื้อวไว้ อีเชื้อว หัก
ทรวน ภา อ้ายเยอ หนี ไป เจ็ด ปี เสศ ได้ทัวอีเชื้อว ๗ รับ ว่าคำทัวอีเชื้อว เจ็ด ทำ
ลิ่ง คำทัวอ้ายเยอ ลี่ ทำลิ่ง สองบาท เป็น เงิน สิบเอ็ด ทำลิ่ง สอง บาท อีเชื้อว ให้
บุตร พระยาถัยมรพลิง กิน นม ได้ สาม ปี เสศ บุตร พระยาถัยมรพลิง เอาไม่
คว่างเอา บุตร อีเชื้อว ๗ บชก พระยาถัยมรพลิง โกรธ ที อีเชื้อว คีตะ แตก จำ
ทรวน อีเชื้อวไว้ อีเชื้อว หนี ไป ที ซ้อ สัญญา ว่า ให้บุตร พระยาถัยมรพลิง กิน นม
อีเชื้อว หนี ใหญ่ หย่า นม แล้วคำทัวอีเชื้อวไม่เอา แล อีเชื้อว ให้ กิน นม สาม ปี
เสศ จะ ลกเงิน คำทัว ประการใดไม่ ภายพระราชกฤษฎีกา จึง มี พระราชโอง
การ มาร พระบันฑิตสุรสีสันทาคำทวัส เห็นเอเกล้า ๑ ตั้ง ว่า ช่วยคน มาให้ ลก
กิน นม ปราณท จะ ให้ กิน หนี ใหญ่ หย่า นม จึง จะ ลกเงิน คำทัวให้ ถึง พระยา

ชกัษรเพลิง จะที่ จะท่า ซอบแต่ จะ อยู่ เลียง บุตร พระยาชกัษรเพลิง จนใหญ่
หย่า นมก็ จะได้นำว่า เป็น แม่ นมกุมารอีก แลชี่เจียวให้กินนม แต่ สามชั
เสศแล้ว หนีไป เลียง ให้บุตร พระยาชกัษรเพลิง ชก นม ชกันั้น ให้เร่งเอา
แต่เงิน ค่าตัวชี่เจียวให้แก่ พระยาชกัษรเพลิง ได้ครบ

๑๑๐ ศกัหมักศกักราช ๑๑๕๔ ศกันักษัตริ์มุสิกะสังวัจระสวณะมาศกาพิชัษย
ชติยมีคิถึยงชกัชวาระ บริเฉทกาลกำหนด สมเด็จ พระพุทธเจ้า เยอ หวัผู้ทรง กศ
พิช ราชธรรมอนัน มหาประเสริฐ เสถียร ออก ณ พระที่นั่ง บุษบกมาลา มหาจักรพรรดิ
พิमान พร้อมด้วยชกัษสมุหชัคมหาเสนาชิบถึ มณฑรั่มชมาตยากระวัชาติราชย์เม
ชชิตยาโหวราชชกรู เผ้าพระบาทชกัศ วิมลมาศ พระกระษेत्रราชสุภาวถึ กวรายบั้ง
คมทูล พระกรูณา ด้วยช้อ ความอ้ายขุนนาคชัผู้รัยกับ พวกมี ช้อ สิบสามคน ลัก
กระบือของ สมเด็จ พระเจ้าหลานเชอกรมพระราชวังหลัง ๒๐ ตัว นายกันชัผู้
ชกัทัวไป กรมพระนครบาล พิจารณาเป็น สัตย จะปรับไหมชัคชองไม่ ภายบท
พระอัยการ โจว ลักโคกระบือของ กรมพระราชวังหลัง บวรสรฐานภิมุช ฝ่าย หลัง

แล ของ สมเด็จ พระเจ้า

ลิก	}	เชอนั้น	จึง มี พระราชโองการ मारพระบิเชอชรส
หลาน			

สีหนาททำหรัสเหนือเกล้า ๑ สั่งว่า แต่ชี่ สิบไปถึโจว ลักโคกระบือของกรม

พระราชวังบวรสรฐานภิมุช ฝ่าย หลัง แล ลัก

โค	}	ของ สมเด็จ พระเจ้า ลูกเช
กระบือ		

พระเจ้า หลานเชอ เยอให้ปรับไหม ชกัหนึ่ง ลักโคกระบือของ ราชกรูร เลข ให้
ลงโทษ โดย อาญาหลวง แลให้เร่งเอาทุนโคกระบือให้ครบ แลให้จำไว้ณ
ชกักว่า จะ ทาย

๑๒๐ ศกัหมักศกักราช ๑๑๕๔ ศกันักษัตริ์มุสิกะสังวัจระ ชาสชมาศ กาพิ
ชัษย เชอกระสี คิถึยงชกัชวาระ บริเฉท กาลกำหนด สมเด็จ บรมนารถ บรมชติย

พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง พระสุจริต ชนม ฌนัต สัมภารากิเวธ เชนกคุณ เสถิจ
ออก ณ พระที่นั่ง สวัสดิภิมังคลา กุสิล มหาปราสาท พร้อมด้วย มุขมาตยาภิมุขมณ
ตรี กระวีราช ชาติพุทธมาโหราจารย์ เจ้า พระบาท บงกชมาศ ๑ พณ ๑ พระยา

พระคลัง เจ้าคำ ลูกขุน ปฤกษาโทษ อ้ายจันทา }
คน มีชื่อ } กราบ บังคมทูล พระกรุณา จึง

มี พระราชโองการ มารพระบิณฑูร สรุปลีหนาททำหรัส หนึะเถลล้า ๑ สั่งว่า พิจาร
ณาไค้ความว่า จันทาทำชู้ด้วยอี่เซาทาย ภรรยาจันลิมจี ภากัน สำนึกนึ
ธาไค้รอย อยู่ณเรือน ชุนวิสุท อ่าแวงไล่เป้นแม่ ลื้อ จันแหเป้นผู้ส่ง จันยง
เป้น เจ้าเรือให้เถียรสถาน ไปนึ้น ลูกขุน ปรัยให้ เหมี่ยนไป ทพุ่น ตาม กฏ ลักภา
คน ชายนึ้น หนักหนา แต่ นึ้ ลื้อไปอ้าย พวก ลักภา ลูก เมีย ช้าคน ไพรฟ้า ประ
ชา รามฎวไป พิจารณาเป้น ลักยว่า มิน ลักภาผู้ คน ลูก เมีย เขา มิน มีไค้
เขาไป ชื้อเขาขายต่อผู้ใดไค้ ให้ ปรัยใหม่เขาโทษ ตาม พระอัยการ เติม ถ้า ลัก
ภาผู้ คน ลูก เมีย เขา ขายต่อไป ให้ เหมี่ยนผู้ ลักภาผู้ เป้นใจ เขาโทษ ตาม
พระราชกำหนด ชายคน ๒ } แห่งส่งไป เป้น ทพุ่น หนุ้า ช้าง ถ้าทำ ชู้กัน ด้วย
ให้ใหม่ ชัก โสศ หนึ่ง โดย ลักขณณิก เมีย นึ้น ๑๖

๑๓๑ ศุภมัศก ศักราช ๑๑๕๕ ศกนี้ยัตริ มุสิละสังวัจจรวิสาขมาศกาฬปักษย
ณมีกัถยั้ง ธาติคยวาระ บริเขต กาลกำหนด สม่เก็ง บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
เจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิชราชชรมอิน มหาประเสริฐ เสถิจ ออก ณพระที่นั่ง บุษ
บกมาลา มหาจักรพรรดิพิมาน พร้อมด้วย อัครมหาเสนาเสวกามาตยราชมนตริกระ
วีชาติ ราชประโรหิตาโหราจารย์ทั้งปวง เจ้า พระบาทบงกชมาศ พระครู พิวรมราชสุ
ภวที จุชามณั ตรี บรมทงษ กราบ บังคมทูล พระกรุณาว่า ชุนพิพัตนาการ พ้อง ว่า
นายทอง ชายอี่มี เมียไว้ แก่ ชุนพิพัตนาการ แต่ตัน เป้นเงิน ลิบสอง ตำลึง หนีเสีย
เงิน สิบบน ๕๑— เบี้ยป่วยการ เงิน ๕๑— เป้น เงิน ชั่ง ๖ ตำลึง อี่มีให้ การ ว่า นาย

ทอง ชายอี่มีไว้ แก่ ชุนพิพิธนากร ๆ ทำชู้กับอี่มี ๆ ทั้งลูกได้ ๒๒ เห็น
 แล้ว ชุนพิพิธนากร ยก อี่มีให้เป็น เมียอ้ายทกผู้ทษ อี่มีไม่ สมัก หนีไป
 หานายของผู้ผู้ผู้ ลูกชุน ณ ศาลหลวง พวกหนึ่ง ฎาษาว่า อี่มีรับว่าเป็น
 ทายให้เร่งเอา เงิน ตามรับ ที่ ช้อชุนพิพิธนากร ทำชู้กับอี่มีนั้น ใ้ร้องฟ้อง
 ตาม กฎหมาย ลูกชุน ณ ศาล หลวง พวกหนึ่ง ฎาษาว่า ถ้าเป็น ลัตยว่า
 ชุนพิพิธนากร ทำ ชู้กับอี่มี เกิก บุตร ต้อง กฎหมาย จะเอา ค่าตัวมิได้ ช้อนี้
 ครั้นไม่พิจารณาเอา ความจริง เห็นไม่ เป็น ลัตยเป็น ขรรณ จึง มี พระราช
 โองการ มารพระบัณฑิต สุรัสือหนาททำหรัส เห็นเอาล้า ๑ สั่งว่า ช้อซึ่งอี่มีให้
 การว่า ชุนพิพิธนากร ทำ ชู้กับอี่มี ๆ ทั้งลูก แล้ว ยก อี่มีให้เป็น เมียอ้ายทก
 ให้พิจารณา ตามตัวอี่มี ถ้า เป็น ลัตยนายของ เจ้าผู้ว่าต่อ ตระลาการ ไม่เอา
 สิ้นใหม่ จะ ขอ แแต่ค่าตัว หลก ก็ให้ชุนพิพิธนากร คืน เอา สารกรมขรรณ แล
 ส่งตัวอี่มีให้แก่ นายของผู้ผู้

๗๐

๑๔ ๑ ศกมัสัก คัวราช ๑๑๕๔ ศก นักษักร มุสิระ สัจวัจระณคณมาตกาพิภษอ
 คตยมีภักถิง คุวาระ บริเขตกาลกำหนด สมเด็จ ขรรณารถ ขรรณพิทร พระพุทธ
 เจ้าอยู่หัว เสด็จ ออก ณพระที่นั่ง สุรัสือ มังคลา มหากุสิท ปราสาท พระมทวย
 มุขมกตยา เสวกาชาติ ราชมนตรี กระวีวงษ พงษพฤคณาโหรราชครุทั้งปวง เฝ้า
 พระบาท บงกษมาศ พระกรูพิราม ราชสุภาวดี จุฑามณี ศรี ขรรณทษ กราบบังคม
 ทูล พระกรูณา ว่าพันไกรมีเฟชพ้องว่า ช่วยอี่มี มา เป็น ภรรยา แล้วเขาไป
 ชายไว้แก่ ของสูก กำนัล ทลาท ๆ ให้อี่มี นอน เฝ้าเรือ เวลา กลาง คืน จินใหม่
 เข้า ช่มฉั้น แบทบ จะ ถึง ช้าเวา ครั้น จะ พิจารณา ลีบไป มี รับสั่ง เจ้า กรมหมื่น
 นรินทร พิภษ ให้หา ตระลาการไป สั่งว่าอี่มี เป็น คนชั่ว ครั้นถามอี่มี ๆ
 รับว่า เป็น คน นครโสภณี่ ทั่นสาเก แต่ แ่นเงิน หลง มี บท พระอัยการไว้ว่า หมิง
 แผลสา ชายไท ทำชู้ช่มฉั้น มิได้ ปรบใหม่ ชายชู้ จึง มี พระราชโองการ มารพระ

นั้นทูลสุวสีตนาทกำหรัสเห็นเอเกล้าฯ สั่งว่าแต่หนี้สยไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดเขา
 ทนึ่งนควโรธเน็เป็น ภรรยา อยู่เป็นคู่สามีคู่เมียกัน จนเกิดบุตร^๒ คน ชายใด
 ทำชู้ก็กั้มชู้ขึ้นก็กั้ม มีน รัง ฟ้องให้รับบังคับบัญญัติให้ ถ้ามีนยัง มิเกิด
 บุตรด้วยกัน อย่าให้รับฟ้องไว้ บังคับ บัญชาเป็นอันขาดที่เกี่ยว แล พัน
 ไกรมีเอเพชเอาอีมีคน นครโรธเน็เป็น ภรรยา แล มา ฟ้อง ว่า จันใหม่ ช่มชู้ให้
 ชายผู้ใดของชู้ดี พระบาท นั้น ให้ลง พระราชอาญาพันไกรมีเอเพชทำที่ แล
 ให้เลิก ฟ้อง พันไกรมีเอเพชเสีย

ฯ

๑๕๐ ศุภมัศก ศักราช ๑๖๕๕ ศก นักษัตริย์สุภุสวัจระ อาสาพระมาศ กาล
 บัษย จักฤธสีถียังโสรวาระ บริเขตกาล กำหนด สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตรพระ
 พุทธเจ้า ผู้ทรง ทศพิธ ราชธรรมอันมหา ประเสริฐ เสกข์ อชกณ พระที่นั่ง
 บุษบกมาลามหาจักรพรรดิพิमान พร้อมด้วยมุขมาตยามนตรี ภาวะวิราชชาติฤควา
 ไทราจารย์เจ้า พระบาท บงกชมาศ เจ้าพระยา สุธรรมมนตรี กราบบังคมทูล พระ
 กรุณาว่า หลวงศรี สึงหนาทฟ้องว่า ช่วยอีคุ้มมาเป็นเงิน ชั่งหนึ่ง เลี้ยงเป็น
 ภรรยา ออก ความว่า นายบุญมาทำชู้ด้วยอีคุ้มถึง ชำเราพิจารณา มิได้ ความ
 จึงมี พระราชโองการมรพระบิณฑูรสุวสีตนาทกำหรัสเห็นเอเกล้าฯ สั่งว่า ให้
 เขาทวีโทษทวีจำเลย ทนึ่งน กลาง เข้า ไปทรง ชำระนำ พระที่นั่ง ใต้ ความ
 ว่า อีคุ้มเป็น คนนักเลง เล่นเบี้ย มาก ชู้หลายตัว แล จึง มาทำ ชู้กับ นายบุญ
 มา จึง ทรง พระกรุณาไปบอกเกล้าฯ สั่งว่า ให้ นายบุญมา ชายชู้เสียเงินค่า
 ทวีอีคุ้มเป็นเงิน ชั่ง หนึ่ง คืนให้แก่ หลวงศรี สึงหนาทเจ้าตัว ถ้า มิได้เงิน
 ให้ช่มชู้ นายบุญมาเอาเงินค่าทวีอีคุ้ม จงได้ แล ให้ ลัก หน้าอีคุ้มไว้ว่า จะ
 มาฟ้อง โรง ศาลใด ๆ อย่าให้รับฟ้อง แล ให้ ส่งทวีอีคุ้มไปให้แก่ นายบุญ
 มาชายชู้ให้ยกเลิก ความกัน เสีย อย่าให้ปรียชายชู้ขึ้นเลย

ฯ

๑๖๐ ๑ ศุภมัทศุคักราช ๑๑๕๕ ศก นักษัตริย์สุภมัทศุคักราช รัชชบพทศ ศุภมัทศุคักราช
 ทัษมิวัถิยัง ชาติขยวาระบวิเขตกาลกำหนด สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
 เจ้า เยื้องหัว ผู้ทรงทพิชราชธรรมเนนิตตามหากฤณาทฤคฤณ แก่ สมณพรหมณา
 มาตยา อาณา ประชา ราชฎร ทั้งปวง เสถียร อชถณ พระที่นั่ง บุษบก มาลา มทาจักร
 พรวิพิमान พว้ชมช่วย พราหมณพฤคมาทาเสนามาตยามนตรี กระวัชาติราชบัณฑิต
 ทิทยาโหวราชครู ผู้เ้า พระบาทบง กษมาศ ใ้เอาคำ ลูกลชุน ณ ศาล หลวง ปฤคษา

โทษ ^{อ้าแกงแจ่ม}_{อ้อย} } ว่า ทยายช้ำแก่ พระครูปิราม ปรวิไทม เปน เงิน ^{๑๒๐} กกราย

บั้งคมทูล พระกรรณา จึงมี พระราชโองการ มาวพระชั้นทุร สุรสีหนาททำหวิศ
 เหนือเอเกทั ๑ สั้งว่า พระครูปิราม เปน ธิบที่ จะเอา สิ้นไทม นั้นไม่ควรไ้ชยก
 เลี้ย แต่นี้ สืบไปผู้ใด เจรจา ทยาย ช้ำ อัน มิตี แก่ผู้ มี บันภา ศักกัศนา ๔๐๐ ชัน
 ไปพิจารณา เปน สัตย ไ้ทวน ๕๐ ที แล้วให้ตัก ปากเลี้ยบ เปน ช่าให้คู้เยื้อง
 ทูย่าง ถิน สืบไป ๑๖

๑๖๑ ๑ ศุภมัทศุคักราช ๑๑๕๖ ศก นักษัตริย์ พยัคฆะสังวัจจร มาชมะค กาศ
 ฟ้าษยฉะมีวัถิยัง ภูมวาระ บวิเขตกาลกำหนด สมเด็จ บรมนารถบรมบพิตรพระพุทธ
 เจ้า เยื้องหัว ผู้ทรง พระบวรราชธรรม อันมหาประเสริฐ เสถียร อชถณ พระที่นั่ง สวัสดิ
 มังกลามหาภูสิตปราสาท พว้ชมด้วย มุขมคามัจจาเสนาราชมนตรี กระวัชาติ ราช
 พฤคมาโหวราชครู ผู้เ้า พระบาท บงกษมาศ พระเกษมราชสุภาวดี กรายบั้งคมทูล
 พระกรรณาว่า ชุนสุภาไชยศาลแพ่ง กลาง สั้ง สัตยมา ให้ปรบ ในระวาง หา ว่า
 นายท้วง หนุ่ม ทา เมีย มิไ้ ช่มชั้น แจ่ม ทนึ่ง ชายุ ทกชวบกับ แปก เต็ม มิ ฐ
 เทียงษา จที่ลัถ ทา ถึง ช่าเวาไม่ ช่าพระพุทธเจ้า เจริญ บท พระอัยการ มา ต่อ ทนัว
 ลูกลชุน ณ ศาล หลวง ภบ พระอัยการ แต่ ว่าชาย มีเมีย แล้วช่มชั้น เต็ก ไม่ ฐ เทียง
 ษา ที่ชายไม่ มีเมีย ช่มชั้น เต็ก ไม่ ฐ เทียงษา นั้น มิไ้ ภบ พระราช กฤ

ฎีกา จึงมีพระราชโองการ มารพระบันฑูรสุรัสสีหนาททำหรัสเหนือเกล้าฯ สั่ง
 ว่า ทุกวันนี้ ชายพาลทุจริต ทนบช้าไม่มีหิริโอตปะ ทั้งชุกชุมขึ้น หาเกรง
 กลัวโดย พุทธจักร } ไม่ ครั้น มีปราบปรามก็จะไปสู่อัจฉริยะอัน
 อาณาจักร }

มาก แลให้ตราพระราชบัญญัติไว้ แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าชายมีเมียแล้ว
 ก็ให้หาเมียไม่ก็ให้ กระทำทุจริต ช่มชู้ เต็มไม่รู้จักเขินอาย แต่อายุ ๑๒ ขวบ ลง
 มามิได้ถึง ชำเรา ให้ใหม่โดยปลดปล่อยเมีย ถ้าโลหิตตกถึงชำเราให้ใหม่โดย
 ปลดปล่อยเมียทั้งคู่ ตาม บันฑาคำก็ไป สิ้นใหม่ ถึงพิไนยถึง ให้ลง พระราชเอา

ญาเพิ่มขึ้น ๑๐๐ ที่กระเวณ ^{บก ๓} _{เรอ ๓} } วัน แล้วส่งไปเป็น ทพุน หล้า ช้าง หลวง

๑๔ ๑ ศุภมัศกศักราช ๑๕๔๗ ศก นักยัตร์ สืบสังวรจักรระ มิคระศิริมาศกาลบัพ ษย
 รัศตุฤทธิยงโสรระวาระบริเวทกาลกำหนดก สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า
 อยู่หัวผู้ทรง พระบรมราชธรรมคุณอันมหาประเสริฐ เลิศง ออก ณพระที่นั่ง บุษบก
 มาลา มหากิจรพรทิพิมาน พระัมด้วยเสวกามาตยา ราชกรวั มนต์วิมุข ลุกขุน
 ทั้งปวงแล้ว พระยาท บงกชมาศ เจ้าพระยาเพชรพิไชยกรวย บังคมทูล พระกรุณา
 ด้วยข้อความ หลวงอุทุมจินทา ราชบัณฑิตย กล่าวโทษ นายบุรอก นายเกศว่า
 อีเชียวทฆ ภรรยา หลวง อุทุมจินทา บอก ความว่า นายบุรอก นายเกศช่มชู้
 อีเชียวถึงชำเรา จึงมีพระราชโองการ มารพระบันฑูรสุรัสสีหนาททำหรัสเหนือ
 เกล้าฯ สั่งให้ชำระไต่ความว่า อีเชียวทฆ ภรรยา หลวง อุทุมจินทา เลี้ยงไม่
 เป็น ธรรมฉัน เมีย ใช้ให้อีเชียวไปจ้าง ชน เข้า ชน ผาง เหมือนเอา ออกเขี้ย
 รายวัน อีเชียวไปจ้าง ชน เข้า นายบุรอก เสียเงิน สลึง อีเชียวให้นายบุรอก
 ทำชู้ถึงชำเรา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่ง แก่ ลุกขุน ณ ศาล หลวง
 ว่า แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้ามีผู้ใดมา ร้องฟ้อง ว่า ชายทำชู้ด้วย ทฆ ภรรยา

ให้ชักใช้ สืบสวน ออกให้แจ้ง ถ้าได้ความเป็น เหมือน อื่น เขียว ดังนี้ ข่า
ให้ลูกขุน ๓ คน หลวง รับฟัง ผู้นั้นไว้ พิจารณาเป็น อันจากที่ เกี่ยว

๑๘ ๑ ศกมัตถุ ศักิราช ๑๑๖๑ ศก นกัษักร อัสสังวัจระ มาฆมาศ ศก บัษย
สัษมัตถุ กัษักร บรเษทกาลกำหนก สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
เจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิช ราชธรรมอัน มหาประเสริฐ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง
ทิพยสวริยา มหาสุคติปราสาท พร้อมด้วย มุขมนตรี มหาเสวกาชาดิ ราชสุริวงษ พงษ
กระวี มนตรี พฤตมา โทรรราชาร ทั้งปวง เฝ้า พระบาทของชมาศ สมเด็จ พระเจ้า
หลานเธอ เจ้าฟ้า กรมหลวง เทพทวีภย พระยา ราชภักดิ์ พระศรีวิโรจ เขา ข้อ
ความ แยมั โจทย คุณจำเลย กราบบังคมทูล พระกรุณาว่า คุณ กัษ บุตร เป็น
เจ้ามือกำ หน้าแดง แทง ไต้ค้ำง คุณ สิบห้า ซึ่ง กรมการ มีเง จันทรบุรี บด ส่ง เจ้า
มา นายแยมั ทิกใจ เก็บเขาไปว่า แก่ ลูกขุน ๓ คน หลวง ๆ ปรกษาให้ตัก
ออกอ่านให้ นายแยมั ฟัง นายแยมั ทิกใจ ทั้ง สำนวนว่า มิใช่ ถ้อยคำ สำนวน
จึง มี พระราชโองการมารพระบัณนุร สุรัสือหนาทกำหรัสเห็นอเกล้า ๑ สั่งว่า เป็น
หย่าง ธรรมเนียม วิวาทกัน ด้วย บ่เงิน สุกแต่ พระศรี วิโรจ นาย ทราว่า กล่าว
ซึ่ง เขาไปให้ลูกขุน ตักสัน นั้นผิด หย่าง ธรรมเนียม แต่ นี้ สืบไปเมื่อ หน้า ถ่า
วิวาทกัน ด้วยเงิน ตักค้ำง เป็นการ บ่เงิน ข่าให้เขาไปว่า โรงศาล แด ลูกขุน
เลย ให้ไปว่า แก่ พระศรี วิโรจ นาย ทรา ให้ตักสัน ว่า กล่าว ตาม หย่าง
ธรรมเนียม ตักกัน บ่เงิน

๒๐ ๑ ศกมัตถุ ศักิราช ๑๑๖๒ ศก นกัษักร มัษฏะ สังวัจระ วิสาฆมาศ กาศ
บัษยติถัษักร บรเษทกาล กำหนก พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร
พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิช ราชธรรม อันทุกคุณ สุนทเรศ วิเสศ ศรีทชามหา
ธาสนุปลำภก พระพุทธสาสนวรา มหากรุณาธิคุณ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง บุษบก
มาลา มหาจักรพรรดิพิมาน พร้อมด้วย มุขมนตรี กระวี วิชาติราช ปรโรทกา โทรรราช

ครุ เจ้าพระยาบงกชมหาศ จึงมีพระราชโองการ มานพระบัณฑูรสุรสีหนาททำ
 ทวิตเหนือเกล้าฯ สั่งว่า หย่าง ขรรมนิยมแต่ก่อน สืบ มา จะ นุ่ง ผ้า สมัยกัซง
 นาก แลใส่ เสื้อครุย กรวงคอ กรวงทันแขน กรวง ปลายแขน จะ คาค วิกประ
 คค ทนนามขนุน ไ้แต่ มทาทไทย กลาโหม จิตุสคม แล แต่ง บุตร แล หลาน ขุน
 นาง ผู้ใหญ่ผู้น้อย ไ้แต่ เสมอ แล จักักจัน จำหลัก ประดับ พลอยแต่เพียง นี้
 แลทุกวันนี้ ข้า ราชการ ผู้น้อยนุ่งห่ม มิได้ทำ ตาม หย่าง ขรรมนิยมแต่ก่อน ผู้
 น้อยก็ นุ่ง สมัยกัซงนาก ใส่ เสื้อครุย กรวงคอ กรวงมือ กรวง สักวียน กรวง
 สมรค คาค วิกประคค ทนนามขนุน ก็น ร่มผ้า ศวีสัง ทลออกไป จนตำรวจเลว
 แล ลูกค้า วาณิช ก็น ร่มผ้า ศวีสัง ก้วยแต่ง บุตร แล หลาน เล่า ลูก ลูก ประ
 หล่า จำหลัก ประดับ พลอย แล จักักจัน ประดับ พลอย เพชร ฌมยา ราชาวที
 ไ้ เกี้ยวมี กระจังประจำยาม สักทิส ลูก ภาควจัน ฌมยา ประดับ เพ็ชร ประดับ พลอย
 สายเข็มขัด มีคอก ประจำยาม เข้า หย่างต้อง ห้าม เภิน บันทาศักก็ผิด ชยู่ แต่
 นี้ สืบ ไป เมื่อน่า ให้ข้า ราชการ แล ราษฎร ทำ ตาม หย่าง ขรรมนิยมแต่ก่อน
 ครั้งนี้ ไปรคเกล้าฯ ให้แต่ ขุนนาง ผู้ใหญ่ก็น ร่มผ้า ศวีสัง คาค วิกประคค ทน
 นาม ขนุน ห้าม ขอให้ข้า ราชการ ผู้น้อยใส่ เสื้อครุย กรวงคอ กรวงสักวียน กรวง
 สมรค คาค วิกประคค ทนนาม ขนุน นุ่ง สมัยกัซงนาก สายเข็มขัด ขอให้มิ
 ทอก ประจำยาม ก็น ร่มผ้า ศวีสัง ใส่ เสื้อครุยไ้แต่ กรวง ปลายมือ จะ แต่ง

บุตร แล หลาน ก็ไ้ใส่ไ้แต่ เสมอ ภาควจัน	}	จำหลัก ประดับ พลอย แต่ง เจียว	} แต่ เท่านั้น
---	---	-------------------------------------	----------------

ขอให้ประดับเพชร ฌมยา ราชาวที ลูก ประหล่าเล่า ก็ไ้ใส่ไ้แต่ สายเทง แล
 เกลียง เกี้ยว ขอให้มิ กระจัง ประจำยาม สักทิส แล ขอให้ไ้ใส่ กระจังบังพริค
 มคค ของค่า กำไล ของค่าใส่เท้า ขอให้ข้า ราชการ ผู้น้อย แล ราษฎร ก็น ร่มผ้า

ตรีฝั่ง แล กระทำให้ผิดด้วย หย่าง ธรรมเนียม เกิน บันคาศักดิ์ เปนอัน ซากติ

เกี่ยว แล ห้าม ข้่าให้ช่างทองทั้งปวง รับจ้าง แล ทำ เสม่า ฎีกาจัน } ประทับ เพ็ชร

กรมยา ราชวาทิ แล พริกเทศ } กะจับบั้ง } ของคำ แล แทวน กรมยา ราชวาทิ ประทับ พลชย

ห้าม มีให้ ซ้อ ชาย เปน อัน ซาก ที่ เกี่ยว ถ้า ข้่า ราชการ ผู้น้อย แล อาณา ประชา ราษฎร ช่างทอง กระทำให้ผิดด้วย หย่าง ธรรมเนียม แต่ ก่ณ จะ เอา ตัว เปน โทษ จง หนัก ให้ พระสุริยวาทิ ข้่า ย } หมายถึง บอกรเจ้าพระยา แล พระยาพระ หลวง

เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนทมัน ทนาย ฝ่าย ทหาร ฝ่าย พลวิธิน แล มหาดเลก ขอ ด้่า ข้่า เจ้าท่า กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แล พระราช วงษ์ ขวร สฐาน มงคล พระราช วงษ์ ขวร สฐาน ภิมุข ฝ่าย หลง กับ หัว เมือง ๒๓) ปาก ให้ ฝ่าย เหนือ แล ให้ กรม

พระนครบาล ที่ ช้ ของ สำคัญ บั้ว ร้อง ประกาศ แก่ ราษฎร ทั้งปวง ให้ รู้ จง ท้ว

๒๓ ๑ ศุภมัศัศักราช ๑๑๖๖ ศกนักษัตร มุสิกระ สัจจระมานมาศกาล บั้ กษต คีฉิศุกรวาระ พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า ชู หั้ว ผู้ ทรง ทศพิธราชธรรม อนันตคุณ พิบูลยธรรม สัมภาราภิเรก เอกชติยา ธินที เสกัจ ออก ณ พระที่นั่ง บุษบกมาลา มหาจักรพรรดิ พิमान พร้อ ม ด้วย มุขมนตรี ภิระวี เสวกา มาตยา ราชปะโวศิกา โหราจาวีรราชบัณฑิตย เฝ้า พระบาท บงกษมาศ พระราช พิณิจ จัย กราบ บังคม ทูล พระกรุณา ว่า มี พระราช ก่าหนด ชู ว่า คู่ ความ ทา ชาญ อุทธ ติระลาการ ๆ แพ้ แก่ อาญา อุทธ แล ให้ ส่ง คู่ ความ เติม ไป ให้ ติระลาการ พิจารณา ตาม กระทรวง แล ทุกวัน นี้ ติระลาการ ศาล อุทธ ทา ทำ ตาม พระราช

กำหนดไม่ ครั้นพิจารณาข้ออุทธรณ์แล้ว ส่งคู่ ความ เติม ไปแก่ กระทรวง นคร

บาล ศาลเก็บ ที่คู่ความ เติม เป็น ^{แพ่ง} อาญา } ทาส่งไป ตามกระทรวง ไม่ เขา

ไว้ พิจารณาใน ศาลอุทธรณ์ สำเร็จ จึง มี พระราชโองการ มาน พระบัณฑิตสุร
สีหนาท กำรัส เห็น อรรถ ๑. สั่งว่า ซึ่ง ระยะเวลา ศาลอุทธรณ์ เขา คู่ ความ เติม

ซึ่งเป็น ^{แพ่ง} อาญา } ไว้ พิจารณา นั้น ผิด ชอยู่ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ถ้า ระยะเวลา ศาล

อุทธรณ์ พิจารณา ว่า กล่าว ข้ออุทธรณ์ เสร็จ แล้ว คู่ ความ เติม เป็น อาญา ^{แพ่ง} แล
นครบาล

กระทรวงใด ๆ ก็ดี ก็ให้ส่งให้ เจ้ากระทรวง พิจารณา ตาม พระธรรมนูญ ตาม
กฎหมายแต่โบราณ สืบมา ถ้า เป็น ความ วัปลัง ๑ ทรง ๑ สั่ง ให้ ศาลอุทธรณ์ พิจาร
ณา จึง ให้ ศาลอุทธรณ์ พิจารณา ตาม วัปลัง ๑

๒๒๒ • ศุภมัศกัศิกวราช ๑๑๖๗ ศค นักษัตรอุสุภสังวัจจรเซษฐุมาศศุกษัษษ
นวมักถิงจันทรवारบริเขตกาลกำหนด พระบาท สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร พระ
พุทธเจ้า ญัห วั ผู้ทรง ทศพิช ราชธรรมอิน มหา ประเสริฐ สกัจ อกณ พระที่นั่ง
บุษบกมาลาอุตราภิมุข ศุสิตมหาปราสาท พร้อมด้วย หม่อม มุขมนตรี ภิระวีชาติราช
ประโรหิกาโหราจารย์ เจ้า พระบาทบงกชมาศ ทรง พระราชอุสาท ทรง ชำระ พระราช
กำหนด บท พระอัยการ ลักษณะ ทาษ เชลย ซึ่ง เสนาอำมาตย์ ข้าราชการ ทหารโยธา
ทั้งปวง ไปกระทำ การนรกสงกรรมที่ นครใด ๆ มีไชย ชำระ ได้ ชาย หลึง หมู
มัจจามิตร มา เป็น เชลย ทาษ ซาก สิทธิ ผู้ใด นั้น เป็น อิศรภาพ เลี้ยง บุ วิชา
บาง ที่ ก็ มี ฆตา ใช้ สย โทษ ปรกติ ดิน บุ ธร ดิน ทลาน แล ให้ บวช เวียน ก็ มี
ข้าง ผู้ใด ไซลย มา ไม่ เมตา ปรานี วัย กาง ทยาบ ซ้ำ ใช้ สย เกิน การ ทน
ทาน อยู่ วัย มิ ได้ ไป ทา เงิน มา จะ ส่ง ค่า วั ครั้น จะ ถือ ว่า เป็น เชลย ทาษ

ตีทัพได้มา จะมิให้ส่งค่าตัวเล่า เชลยทาส ก็ เปน ข้า แผ่นดิน เหมือน กัน
 สัตว์ผู้ยาก จะได้รับความเดือดร้อน ครั้น จะให้ส่งค่าตัวตาม กระเมียร อายุ เสมอ
 ลุก ทาส ลุก ครอบ เล่า ผู้ไป การ ผนวคสงคราม มีความเห็นขยยาก ได้เชลย มา
 เลี้ยง รักษาใช้สอยโดย สุจริต ทาส หาก ร้ายไม่ กระตัญญู คุณ นายก็ มิ บัง
 จะให้ทาส เชลย เลือค่าตัว เหมือน ลุก ทาส ลุก ครอบ นั้น หา ควร ไม่ จึง ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่าแต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ผู้ใด ทาส เชลย มา ขา
 ทาส ไป ให้ มีค่า ตัว แล้ว มัน มิ สมัก ญู ก็ให้ส่งเงิน ตามค่าตัว ถ้า ยัง หา ค่า
 ตัว มิได้ จะ ส่งเงิน แก่ ผู้ใด มา นั้น ให้ ทวี ชัน ชาย สกน ค่า ๑๖ |— หนึ่ง สกน
 ค่า ๑๔ |— ที่ อายุ เก็ก แล แก่ นั้น ให้ ลก ตาม หลัน เทียบ กระเมียร อายุ พระอัย
 การ เติม เหตุว่า ผู้ใด มา นั้น ได้ ้วย ยาก ถ้า หนึ่ง ทาส เชลย นั้น เกิด ลุก
 ชาย หนึ่ง ณ กรุง แล้ว ถ้า มัน จะ ส่งเงิน ไป ฆ่า ให้ คิก เขา ค่า ตัว ลุก มัน เปน
 ทวีคณ เลย ให้ คิก เขา ค่า ตัว ลุก มัน ตาม กระเมียร อายุ บท พระอัยการ เติม หนึ่ง
 ผู้ใด เชลย มา นั้น ยก เชลย ให้ ไป แก่ ผู้อื่น แล แลก เปลี่ยน กัน ไป กับ ทาส
 มิได้ เปน เชลย ก็ คี แล ผู้ใด เชลย มา นั้น ทาย ยัง แต่ บุคร ภรรยา ญาติ พี่นัง
 ได้ ทาส เชลย เปน มรฎก ไว้ ก็ คี ถ้า มัน มิ สมัก ญู ให้ คิก เขา ค่า ตัว ตาม กระ
 เมียร อายุ โดย บท พระอัยการ เติม

● กล่าว มา ้วย พระราช บัญญัติ สิ้น ลง แต่ เพียง นี้ ๗๘

ลักษณะ พิสูทง กำน้ำ ลุยเพลิง

๑ ศกมัตถุ ศักราช ๘๘๘ ศก อธิสังวัจฉระ ๘๘๘ มาศ ศก บัญย ตติยวิถี ศก
 วาระ บริเวทกาล กำหนก พระบาท สมเด็จพระเจ้า รามาชัยที่ ศรีสินทร บรมจักร
 พรทิสว บวรธรรมิกมหาราชชาธิราชเจ้า ผู้ผ่าน พิกพ ฤทธิยราช ศิริสมบัติน ใน กรุง
 เทพ ๑ บวร ทวารวดี ศรีเขตขยา มหาคิลกภาพนพัตน ราชธานี บุรีรมย์อุดม ราช
 มหาสถาน เสด็จ ออกณ พระที่นั่ง มังคลาภิเศก พร้อมด้วยชาวเจ้าเง่ายุพราช
 มุขมัทยา มณฑวี ภาวะวิชาติ ราชประเวทิก ไทวา ราชบัณฑิตย เจ้า บำเรอ ยาท จึง
 มี พระราชโองการ मारพระบัณฑูร สุรัสือหนาท คำทรัสเหนือเกล้า ๑ สั่งว่า ถ้า
 ชาตินา ประชากรยฎฐ จ้ำ ขอบเขตจร จันชเสมา มณฑล จะพิพาท ทา คดี แก่กัน
 ถึง พิสูทง แก่กัน ให้ กระทำ ตาม พระราช บัญญูคี่นี้

๑ มาตรา หนึ่ง มี พระราชกฤษฎีกาไว้ว่า ถ้า

โททย	}	จะ ถึง พิสูทง แก่
จำเลย		

 กัน มี ๗ ประการ ประการ หนึ่ง ให้ตั้ง ทกั้ว หนึ่ง สามาล หนึ่ง ลุยเพลิง ด้วย
 กัน หนึ่ง กำน้ำด้วยกัน หนึ่ง ว่ายชัน น้ำ แข่งกัน หนึ่ง ว่ายข้าม ฟาก แข่งกัน

หนึ่ง ตามที่เห็น คล่อมเท่ากัน หนึ่ง เมื่อแรก จะพิสดาร นั้น ให้ ทรระลาการ

- ๕๕
- จึ้ง
- ท้ายคียบ
- ผัก ส้มขี้เฒ
- ผล มกรรท
- ม่อเข้าใหม่
- ม่อแกงใหม่
- ผ้านุ่ง
- ผ้าห่ม

กุม ลูก ความ ทั้งสอง ไป ซ้อได้ เป็น แห่งเดียวกัน ซ้อ

แต่ง

เดียวกัน จ่าย เครื่อง หมายศรี แห่งเดียวกัน แล้วให้ ทรระลาการ เกาะ ลูก ความ ทั้งสอง ไว้ ใน ทรระลาการ ให้ ลูก ความ นุ่ง ขาว ห่ม ขาว อยู่ กรรม ใน ทรระลาการ สาม วัน อย่าให้ คุ้ ความ เติบ ไป มา นอก กรรม แล ให้ ทรระลาการ หุง เข้า ให้ ลูก ความ กิน ให้ คย ลูก ความ จะ ที่ จะ ร้าย ประการ ไท ถ้า ลูก ความ ผู้ใด ทำ ที่ ลูก ความ ข้าง หนึ่ง ท่าน ว่า มัน พิรุธ ให้ เขา มัน ผู้ทำ ผู้ที่ นี้ เป็น แพ้ หนึ่ง ถ้า คุ้ ความ อยู่ กรรม ใน ทรระลาการ คย ระวัง อย่าให้ ผู้ใด ไป มา ทาสู้ พุค จากัน ไท แล ลูก ความ ข้าง หนึ่ง หนี ออก ไป นอก กรรม ท่าน ให้ เขา มัน ผู้ หนี ออก ไป จาก กรรม นั้น เป็น แพ้ หนึ่ง ถ้า โทษ จำเลย จะ ถึง พิสดาร ตำน้ำ แก่กัน ให้ ทรระลาการ บัก หลัก ห่าง กัน หก สอก เมื่อ จะ ทำ น้ำ ให้ ปลุก โรง ปลุก ศาล บวงสรวง เทพยท แล ให้ แต่ง เครื่อง บวงสรวง ชั้น ศาล ง ถัน

- ผ้าขาว หัวคียบ สองผืน
- ขี้ด สองทิว
- คิงนี้ ไก่ผู้ สองทิว
- ม่อเข้าใหม่ สี่ใบ
- ม่อแกงใหม่ สี่ใบ

เครื่อง หมายศรี ครอบ ๆ คุ้ ปเทียบ บุษบา เทพยท ก่น

๗๐ มาตราหนึ่ง ถ้าจะพิสดาร อุยเพลิงค่าน้ำที่ตักกัน ให้ตระลาการหมาย
 ให้แก่ นาย ประกัน ให้เรียกเอาเงินแก่ โทษจำเลย เงินใส่ ครากข้าง ละ - | ๒๐
 ค่าอาณ ค่าสัจจาชียฐานเสียให้แก่ ฮาลักษณ์ข้างละ - | ๑๐ ค่า ชุ่มคอข้าง ละ - | ๒๐
 ค่า ทิว ทลักข้าง ละ - | ๑๐ ค่า ชุ่มข้างข้าง ละ - | ๒๐ ค่าที่ นั้งข้าง ละ - | ๑๐ ค่า กลึง
 ข้าง ละ - | ๒๐ ค่า ผู้คุมข้างละ - | ๑๐ เครื่อง กระบวนการทั้งนี้ กระแส ข้าง
 ละ สอง ผืน ถ้าขาว นุ่ง ท่มข้าง ละ ส้าหรับ ผ้าขาว รวง ฝว้า ข้าง ละ ผืน ใก่อ้ว
 ด้ว รุ ชัน ประจำยามข้างละ ส้าหรับ ใก่อ้ว บังสุกุล ไหว้ เทพารักษ ข้าง ละ สอง ส้าหรับ เหล้า
 ไหว้ เทพารักษข้างละ สอง ผาก เหล้าเลี้ยง ตระลาการข้าง ละ สอง ผาก เข้าสาร
 เข้าเจ้า ข้างละ สอง แล่ง เข้าสาร เข้าเหนียวข้าง ละ สอง แล่ง ม่อเจ้าใหม่ ม่อ
 แกลง ไค่ม มีฝาละมี ครบ ข้างละ ส้าหรับ กัลลอมน้ำใหม่ ใก่อ้ว ข้างละ โย ครกกาฐ
 เบื่อ สากกระเบือ จวก กระบวยข้างละ ส้าหรับ จอก รวง เหล้าข้าง ละ สอง โย ซึ
 ้ง แสงหนัก ข้าง ละ หก บาท ท้ายใส่ ครากค้ายวง มงคลสทร แลผก ประเด็น
 ข้าง ละ ถอก พริกเทศ กระเทียม หะมตไคว้ ซ้า กระชาย ส้าหรับ ระทำใก่อ้ว หมาย
 พลุ ป่น ยาสูบเคยเกลือ ซึ่ง จะกิน ใน มณฑล แลเลี้ยงตระลาการทั้ง สาม วิธี
 ให้ครบ ให้แบ่งหาเครื่องทั้งนี้ กุล กิ่ง ทวีตางมข้างละอิน น้ำมัน กระสระ จะ
 จันทน แลไม้เสาไม้ รวาว กระแส ซึ่ง ตระลาการ จะ อยู่ ตกแก่ โทษจำเลย
 เท่ากัน แลให้นายประกันว่าแก่โทษว่า แก่ จำเลยให้เอา เครื่องทั้งนี้ ถอก
 มา ยัง ตระลาการ ใน เวลา พระอาทิตย์บ่าย คล้อย สอง โมงให้มา พัวงกัน ให้
 เข้า มณฑล ซึ่ง จะ อุยเพลิง แลค่าน้ำ กัน นั้น หนึ่งไม้ ทลัก ตก แก่ นายทาส คือ
 ชุ่มอง ตก แก่ ตระลาการ เมื่อ จะค่าน้ำ ตก แก่ ทนาย กรรม บุญบริทร กลัน ถ้า
 พ้น สาม กลัน แลให้ จักทำมวง ลง ยกโทษ ยก จำเลย ขึ้น ทั้งสอง ข้าง ถ้ากลัน
 มิไร ผู้ค ชัน ก่อน นั้น ก็ให้ จักทำมวง ยกเอาผู้ ชัน นั้น มา แลให้ ตระลาการ
 ธรรมผู้ แม้ ซึ่ง ผู้ค ก่อน ให้ รู้ เหตุ แลว่า เป็น กระไร จึง ผู้ค ชัน มา จะ

ลักษณะ พิสดาร

๓๐ มาตรา นั้น ถ้า จะ พิสดาร ลุยเพลิง แก่กัน ท่านให้ ชุก ราง เพลิง ยาว
 หก ศอก กว้าง ศอกหนึ่ง หก ศอกหนึ่ง ถ่านเพลิง หนา คืบหนึ่ง ได้ ๓๖
 ตระการ เวชก เขาเงินค่า ขรรณเนียม แก่ โทษ แก่ จำเลย ค่าที่นี้ข้าง ละ ตำลึง
 ค่าอ่าน สัจจาธิฐาน ข้าง ละ หก สลึง ค่าอ่านสำนวนข้าง ละ หก สลึง ค่าผู้คุม
 ข้าง ละ หก สลึง ค่า บานศรี ข้างละ สาม สลึง พิสดาร เพลิง หนา พระกาฬข้างละ
 สาม สลึง ใส่ ๓ ราวข้าง ละ สิบ สลึง รวมกัน เป็น เงิน สาม ตำลึง สาม บาท สอง
 สลึง ให้ โทษ ให้ จำเลย ล้างเท้า เสียจง หมก ให้ผู้คุม แล ตระลาการ ผู้อ่าน
 สัจจาธิฐาน พิจารณาผ้า เท้านี้วเท้า โทษ จำเลย เป็น บาท แผลด ฟก ข้ำ ชุ่มเก่า
 ใหม่ ประการ ไท บ้าง ให้ ตระลาการ ผู้อ่าน สัจจาธิฐาน เขียน เป็น รูป นีว เท้า ผ้า
 เท้า แล ให้ กฎหมายไว้ ด้วยกัน หนึ่ง เมื่อ ลุยเพลิง แล ให้ ดู ไปกว่า จะ ถึง สาม
 วัน ห้า วัน เจ็ด วัน จน สิ้นกำหนด จึง ให้ ล้างเท้า หนึ่ง ถ้า เหน้ สำคัญ ให้ ดง เข้ม
 หนึ่ง ถ้า พิสดาร ลุยเพลิง พง หลงเท้า หลงนี้ว จะ เขา เป็น แพ้นั้น มิได้ ถ้า แล โทษ
 จำเลย มิได้ พง ด้วยกัน ทั้งสอง ข้าง ย่อม มี ความ สัจจริง จริง ด้วยกัน ทั้งสอง
 ข้าง จึง ให้ พิสดาร ทำน้ำ ต่อไป ถ้า โทษ จำเลย พง ด้วยกัน ทั้งสอง ข้าง
 ท่าน ว่า มีน ย่อม มี เทจ ทั้งสอง ข้าง จึง พง ด้วยกัน ๒

๔๐ มาตรา นั้น ว่า เนื้อ ความ มีน ทั้งสอง พิกาศา ถึง พิสดาร ลุยเพลิง ถ้า
 มีน ข้าง หนึ่ง เป็น กล โดทก ฐู เวท ฮาคม มนตรา เสก เข้า มีน ผู้ นั้น ไม่ พง ให้
 ข้าง หนึ่ง พง แล พง ด้วยกัน ก็ ก็ ให้ เสมี ย ผู้คุม ระวัง ดู ถ้า เหน้ พิสดาร
 มีน ทำ ดัง นั้น เขา มา พิจารณา สืบ ต่อไป ๒

๕๐ มาตรา นั้น โทษ หา ว่า กู้ เบี้ย ยืม เงิน ของ ผ้า แพร พรณ สรรพทพย
 สิ่ง ไท ๆ ก็ ก็ หา จำเลย ออก มา ยัง ตระลาการ ต่อ คก็ ก้วย โทษ แล ตระลาการ
 งาม จำเลย แล จำเลย ฐู เสท ชัน พิสดาร ฝ่าย โทษ หา สัก จี พยาน มิ ได้ ต่อ พิ
 สดาร กัน ก้วย ทำน้ำ ด้วย ลุยเพลิง ก้วย ว่าย ชัน น้ำ แข่งกัน ก้วย ว่าย ชำม ฟาก

แข่งกันก็ดี ตามเทียบ แข่งกัน ก็ดี ให้เขาทำรวกบู้เจ้าแห่งใด ๆ ตามสำ
 นวนชั้น พิศุข ทั่วกันนั้น แม้น โจรย ปร่าไชยแก่พิศุข ก็ดี จำเลยปร่าไชย
 แก่พิศุข ก็ดี ท่านว่าเทพยตามิเข้าด้วยคนใจร้าย อัน หากความสัตย์มิได้
 ท่านให้ตั้งค่าทรัพย์สินสิ่งของ อันชั้นพนันต่อกันนั้น ลง ให้ใหม่ผู้แพ้แก่พิศุข
 ทั่วกัน ขาทนทรัพย์สินให้เจ้าของ เหลือนั้นเป็นสินใหม่ถึงพิไนยถึง ถ้า
 แลพิศุข ทั่วกัน เสมอกันใช้ ให้เขาพิไนยทั้งสองข้าง ๖๕

๖ ๑ มากวาหนึ่ง สองต่อสองเป็น ความทั่วกัน ในแพ่ง แห่ง กระทรวง
 ไต่ก็ดี แลความนั้น จะถึง พิศุข แลผู้พิพากษาให้โจทยจำเลยพิศุขต่อกัน
 ท่านว่าให้เรียกเขาเงินไว้กลางจำนำ งเท่ากัน จึงให้พิศุข อนึ่ง ถ้าจะพิศุข
 ตามเทียบ ให้ยุกรบิทร แล นาย ความทั้งสอง แล นาย สมุทให้นั่ง ทั่วกันก็
 ผิดแล ชอบ ให้นั่ง อยู่ อย่าให้ต่อเถียงกัน แลผู้ใดปาก ร้ายคำก่อนผู้นั้นพิ
 รุทเพราะสำนวน มัน พวอง มันจึง แกล้งใส่ กลท่าน ๆ ให้ตกเขาก็มัน เป็น
 แพ้ ถ้าเป็ดไก่ทิบให้จากหมายไว้ ให้พื้นเทียบ งเท่ากัน ทั่วกันนั้นเสียให้
 เท่ากันให้ทำไม้ตั้งเทียบ เมื่อตามเทียบ นั้น ถ้าแมลงวันแลสิ่งใด ๆ จับ
 เทียนข้าง หนึ่ง เทียนคืบ ก็ดี คืบเองก็ดี ให้เขาผู้นั้นเป็นแพ้ให้ใหม่ ทั่วกัน

๗ ๑ มากวาหนึ่ง จะทำน้ำกันให้ฮาลักษณ์ เขาคำ ล้ำจาธิฐาน อ่าน ประกาศ
 เทพพยา แล้ว ให้โจทยจำเลยสะหัวแล้วชนไก่ เมื่อจะ ลง ทำน้ำกันนั้นให้
 บัก หลัก ต่างกัน ๖ สอก แล้วให้ตระลาการ เข้า เชื้อก ผูก บั้นเอวทั้งโจทยทั้ง
 จำเลยยึด หลัก เขาไม้พาคบ่าไว้ ที่มุมอง ๓ ก็ จุ่มคอ ขยอน เชื้อก ลงไป ให้
 ดำ ลงไปให้พร้อมกัน ถึง ต้น หลัก ทั้ง นาฬิกาให้พร้อมกัน ขณะเมื่อดำ ลง
 ไปนั้น ถ้าผู้ใดผูกก่อนให้เขากล้งสวมคอ แล้วให้ชัก เชื้อก ลงไป เขาผู้
 มิได้ผูกขึ้น มา ถ้าได้ หก บาทแล้ว โจทยจำเลยมิได้ผูกขึ้น มาให้ชัก
 เชื้อก ลงไป เอาหัว ขึ้น มา ๖๖

๑ ศรีสวัสดิ บังคมครุ ฤทธิวิทย์ รัตนไตรยางค โดยบัญญัติจางค สโมสว ยอ
 ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ ศรีสวัสดิ บังคมครุ ฤทธิวิทย์ รัตนไตรยางค โดยบัญญัติจางค สโมสว ยอ
 ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ วิรุฬปัก กุรุราช อิศวานารณอุมา มีฤทธา วรรณารายน ทั้ง พระพาย ฤทธิ
 ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

๑ วิรุฬปัก กุรุราช อิศวานารณอุมา มีฤทธา วรรณารายน ทั้ง พระพาย ฤทธิ
 ๒ ๓ ๔ ๕ ๖ ๗ ๘ ๙ ๑๐ ๑๑ ๑๒ ๑๓ ๑๔ ๑๕ ๑๖ ๑๗ ๑๘ ๑๙ ๒๐ ๒๑ ๒๒ ๒๓ ๒๔ ๒๕ ๒๖ ๒๗ ๒๘ ๒๙ ๓๐ ๓๑ ๓๒ ๓๓ ๓๔ ๓๕ ๓๖ ๓๗ ๓๘ ๓๙ ๔๐ ๔๑ ๔๒ ๔๓ ๔๔ ๔๕ ๔๖ ๔๗ ๔๘ ๔๙ ๕๐ ๕๑ ๕๒ ๕๓ ๕๔ ๕๕ ๕๖ ๕๗ ๕๘ ๕๙ ๖๐ ๖๑ ๖๒ ๖๓ ๖๔ ๖๕ ๖๖ ๖๗ ๖๘ ๖๙ ๗๐ ๗๑ ๗๒ ๗๓ ๗๔ ๗๕ ๗๖ ๗๗ ๗๘ ๗๙ ๘๐ ๘๑ ๘๒ ๘๓ ๘๔ ๘๕ ๘๖ ๘๗ ๘๘ ๘๙ ๙๐ ๙๑ ๙๒ ๙๓ ๙๔ ๙๕ ๙๖ ๙๗ ๙๘ ๙๙ ๑๐๐

- ๑๖ ๐ เทววัน บรรพททั้ง มวณู ห้วย หนอง คลอง ควรรณ คำนี้้ง รำพึง เลง ญาน
- ๐ ๐ เสือเมื่อง เวียง ยศ วิศาล ทรงเมือง ฤทธิ ชำญ หลักเมื่อง บันเทิง วิชา
- ๐ ๐ สระน้ำ ถ้ำ ถิ่น รว บำ สิ่งขร พฤกษา คุหา แล บ่อ ท่อ ขาว
- ๐ ๐ เมษลา ท่าน เจ้า สิ่ง สฐาน ใน สมุท กันการ นที่ วารี คงคา
- ๐ ๐ เบื้องใต้ ท่า ถึง อัญญา พัน ภพ สุขา นาคา วิรุฬห์ แคนดิน
- ๐ ๐ เบื้อง บน ึ่ง พรหม สุก สัน อัญญิ ฐุมินทร นเรศ เรือง ฤทธิ พด
- ๐ ๐ ไกรลาศ บรรพท ทาว หล สิโลกานนท วิมล พระ อิศรา
- ๐ ๐ นารายณ ฤทธิ เศษ ศักกกา อากาศ เทวา นเรศ เที้ยว เลง ญาน
- ๐ ๐ ไคร เท็จ ขวน กัน สังหาร ขยำ ไว้ เนิน นาน ึ่ง ผลาญ ขยำ ทิน ุบริบทา
- ๐ ๐ สิทธิ ศักกิ อารักษ เทวา สำแดง ฤทธา ให้ เหน ประจักษ์ ทิน ุโต
- ๐ ๐ อาเพศ เปน ูเงือก ใน พรายน้ำ เที่ยใหญ่ รวย รัต กระหวัด ฆาธา
- ๐ ๐ เปน รูป ฤสุเรนท ยักษษา แยก เจี้ยว ไ้ยว ทา คำราม คคือ ถือ คธ
- ๐ ๐ คั้น คาย กุญ เคี้ยว เขี้ยว งอ ถ้ำ สัน พึง ภอ ุระมัน ุระมัน พึง กลวิ
- ๐ ๐ แลย ถิ่น ปลิ้น ทา แสง หวี ทนวก เควา พัน พัว ท้อง พลุ่ย ชลย กำนำ
- ๐ ๐ หลอ หลอ ไล้ รุม วัน ท่า ทบ ที่ อวม อ่า คำราม ใน พัน คงคา
- ๐ ๐ ให้ ุค หลก โลก ชัน มา จาก หลัก คลาศ คลา มฤษา เขา เท็จ เปน ัจริง
- ๐ ๐ หนึ่ง ี่ เสือ น้ำ อยู่ สิง ใน ถ้ำ อาร ชิง ขวน กัน แต่ ล้วน ี่ สาง
- ๐ ๐ ทาย โกง โกง ใ้คง กลาง ทาง ทาย พราย นชน ุรง ทก น้ำ แล ุ้ ี่ ทาย
- ๐ ๐ เสือ ขบ ข้าง ทาง แรก ควาย ขวัก ขวัก ใจ หาย แล ทาย ใน พัน ุ้ ี่
- ๐ ๐ ไคร เท็จ ขวน กัน ขำ ยี่ เข้า กลุ้ม รุม ี่ ให้ ุค ขยำ ทิน อิก ใจ
- ๐ ๐ ุ้ เท็จ ันกาล เหน โภย ฤท พราย ทวี ใหญ่ ัจร เช้ แล ปลา โลมา
- ๐ ๐ มังกร เงือก น้ำ เหวา ผลาม ว่า ยมา สพรัง สพรัง วม ถ้ ่ม ทน
- ๐ ๐ เข้า กัก รัต รวย อดล ข้าง ท่า ข้าง บน พิกล ให้ หลก ุค ุค ุค

- ขึ้นมา หน้า สรวกผีตาย เมื่อเสวรา หมอง หมาย ใจ พรัน ประหวิน ขวัญ หนี
- ความจริง ครันท่า ชาติ หน้า แยก แตก หนี เย่า มีพิโรธ สำแดง
- ออกแต่ กายา ผ่า แผลง เกศ ฤทธิ แรง เทเวศร ช่วย ภิบาล
- หายใจ เข้า ออก สำราญ น้ำ แหวก แยก ฉาน ทำลง สบาย หายใจ
- ความจริง เย่า ไก่ ควัน ไหว อุบัติ ผิก โภย งาม ไกล เย่า มี กล้า กลาย
- ไกร ชอบ งาม เยื่อ สบาย เย่า มี อันตราย ประเภท หลาก สัก อัน
- ไทย จำเลย เท็จ สัน ไล่ ถ้อย ความ อัน วิบัติ ร้าย ชาติ
- ผู้ เท็จ มฤชา วาที ไป ถวาย บัณฑลี แก่ เทพย พฤกษ ผี สาง
- ขอจ้าง โภย สาคร เวทางค มนต คน เมื่อ ปลาย จะ แพ้ แด จะ ให้ มี ไชย
- ฆาง คาย ทอด สิ้น จ้าง ใน ขอ เสีย ให้ ไกล ใน คำ อุกฤษ สัจจา
- บันจบ ทั่วย ผู้สุภา เปลี่ยน ถ้อย คำ คลา ให้ เคลื่อน แด เลื่อน สำนวน
- ละครากการ เข้า ความคิด ควร แปลง แปร ผ่อน ผวน ประเภท ทำ เลศ อุบาย
- กำน ท้าว เทเวศร ทั้งหลาย ทำ กล บังวาย มิ ไท่ พิณีจ ตรี ทรวง
- วัช เครื่อง พลักรวม เจ้า ของ ผู้ เท็จ ปูน ฆอง ประโยชน์ ให้ มี ไชย
- ผู้จริง บ มิ ไท่ สงไสย กล่าว โทษ โดยใน แด จริง มี ใน บวงสรวง
- เทเวศร ธาเพศ เขต รชวง บัศจาทัง ฆวง แด หน่วง เขา เท็จ มาณา
- ให้ มี ไชโย เสนหา เพราะ วัช กระยา บูชา ผู้ เท็จ อาธรรม
- งาม ตก ทำ ใน นรกันต ขึ้น ใต้ พุทธันทร นีวันตร เสวย ทุกขา
- อย่า เตน แสง รวิจันทรา มัว ไม้ มณฑกา หมก ไท้ ฆู่ ใน นรگانท
- เพลิง ลุก ทนทุกข เนื่อง นาน เย่า ทิน พระศรีธาริย มา โปรก ซึ่ง เทวสย สรรพ
- เพราะ ทั่วย มฤชดา อาธรรม เขา ความจริง ผัน ให้ แพ้ แก่ ผู้ มฤชา
- ครัน พัน จาก ชุม นรกา กลับ กลาย ฐา มา เกิด ใน ชาติ ทรวง
- อัประภาคย์ มี กาย พิกล เป็น คน มี คมน ทการ แด อับ บัญญา

- ๑ เอา ขาติ เกียรติ ฐานะ หินนา ภาษา ปร่า เป็ย พัง พิกล พึง ทมหาย
- ๑ จง แพ้ แก่ คน ทั้งหลาย เพราะ ท่าน ทำ มลาย เขา จริง เปน เท็จ อับปรี
- ๑ ภูมา เทวา ศักดิ์ ศรี คงคา ชลที่ ศิริ แล ถ้า คุศตา
- ๑ บวร พศ สิงขร ชวรา ทั่วทุก ถานา ประเภท อยู่ พยาภธ
- ๑ พัง สรร แล้ว จง วิจารณ มุ่ง เมิน เลง ญาณ ประเภท โดย สัจจา
- ๑ ทาม จริง ตาม เท็จ เทวา พร้อม กัน รักษา ย่ำ มี พิโรธ หม่น ทมยง
- ๑ คน โทกล่าว เท็จ โดย ประ จง ทั่ว ทั้ง ผอง บันดาล ให้ เหน สำคัญ
- ๑ ดำรง จง ให้ บั่น ษัน ผุด ชัน เร็ว พลัน ย่ำ ทน ให้ ซ้ำ กลั่น ใจ
- ๑ ท่าน ท้าว เทเวศร ของ ภา ผู้ เอา ใจ ใส่ ช่วย จริง ช้าง เท็จ สัจสาร
- ๑ จง ใต้ สมบัติ บริวาร ใน ชัน พิมาน พิมาน ยิ่ง ยิ่ง ชัน ไป
- ๑ ถ้า ภูม ชวรั กษ โท โท จง เสวย สุข ใน ไตรย ครั่ง พิมาน แมน สวรรค
- ๑ สมบัติ พิพิศม เนือง ษัน นาน ก มหันต โมทร ยิ่ง โสฬาร
- ๑ ภค ษี พราย น้ำ รักษา มี ใจ เมตา ประเภท เปน ศักดิ์ ศรี
- ๑ ช่วย คุ้ม รักษา ปรานี ผู้ จริง จง มี ไชยศ ให้ มี ไชย
- ๑ ผู้ พิภก ษา เทียง ชวรม ใน ย่ำ มี เพศ โภย วิบัติ ทั่ว ฤทธา
- ๑ ษี สาง ภค พราย รักษา ผู้ นั้น ภา ษา ให้ พัน จาก ยักษ ษี สาง
- ๑ จง ใต้ สมบัติ สุรางค คณา ปวง นาง ภิรมย ชม ทรมยา
- ๑ แล้วย พัน จาก โภย ทุก ษา เภระ ศักดา นุภาพ โดย เปน ธรรม
- ๑ แล้วย เลื่อน เลื่อน ษน ครอง สรวง สวรรค เพราะ ใจ เทียง ชวรม ผู้ เท็จ ให้ แพ้ อับปรี
- ๑ ผู้ จริง จง มี ไชย ศรี ผู้ เท็จ กระลี พินาฏ ทั่ว ย พระ คงคา ษะ

๑ ขยโองการ คำนำ ชาติ กษณ ษาน ษะ

พุทธัง)
ธรรมัง)
สังฆัง)

ชื่อ การดูเพลิง อาถรรพ์

- ๑ ข้างเจ้าผู้เป็น สุภา ตระลาการ ขะ ฉาย สัจจาธิษฐาน อันมี ธรรมัง
- ๑ เป็นที่ ฟ่านักนี้ สวรรค์ มิวโมทกำบัง ขะ พระเจ้า จง ปรากฏการ
- ๑ ไทวยโลกย มีภมณ บัญกาล ลุ่ม หลง เป็น พาล เขา เที้ย มาก ล่าว มารษา
- ๑ อิน ขยม บังคม เทวา ขวักข มหา มหิทธิ ฤทธิ เกรียง ไกรย
- ๑ เบื้อง บน จน พรหม ประไพ เบื้อง ท้า ลง ไป พิภพ ท้าว นาคา
- ๑ เบื้อง นำ เบื้อง หลัง ซ้าย ขวา ภูม พฤษย เทวา อากาศ จง เสง แลดู
- ๑ ไกรลาศ บรรพท เมรุ ปรากฏ ใน ภูว สี่ ทวีป มี ต้น บุรพา
- ๑ ขตุรกาโร อมวโคทยา บุพวิเทหา สากล ษณภุ ษณัต
- ๑ วิษเนศวร ศิวบุตร ศิวกรรม เทพภูม สย สรรพ์ จากุม ทวารชิภา
- ๑ ทวาทัง โสฬศ พรหมา ผู้ เรือง ฤทธิ อัก ทัง อิศวร พระนารายณ
- ๑ นาง อุมภควที โดมฉาย พระลักษมี เพรศ พราย อัน เป็น ภริยา แห่ง พระองค
- ๑ ทัง นาง พระศรี โดม ยง อภารณ ตำรง ชลน กฏ ฝ่าย ซ้าย ขวา
- ๑ แก้ว ลั่น แก้ว โกฎิ ไทรวธา ท้าว ทศ กรรฐา อัน เรือง ฤทธิ อานาท
- ๑ ะวิ ศศิ โธภาย เสด็จ ใน อากาศ อังการ พุทธ ชีวะ
- ๑ ศุกร มินท เสาระ ะหุ เกตุ เศวระท จัก โสภย โลกั
- ๑ อัก ทัง พระกาฬ พระกสิ พระบุตคามิ พระรวมเทพ ชาณู โสย
- ๑ พระสามล เทพราช ฤทธิ ไกร ขรรมิกราช ประไพ กุเวรราช ราชา
- ๑ วิรุฬปักข วิรุฬหก มหา อครฐ ราชา แล กรุงพาลี ฤทธิ ขยัน
- ๑ ฤษี สิทธิ พิษายธร คนขรรพ์ เทวา สย สรรพ์ พระอธค ทรัส ฝัก ศาสนา
- ๑ บรวิรักษ ท้า พัน พระวสา มณี เมชลา อัก ทัง พระพรุณ พระพาย
- ๑ พระ ษณิ คงคา สมุท สาย สิทธิ ฤทธิ บรรยาย อัน เป็น ฟ่านักนี้ ใน โลกั ย

ลักษณะ พิสดาร

- ๑ สัตว์ร้าย เบียดเบียน บานี้ ใน พันธุ์ บัณฑิต อัน มีทุก ทุ่ม นานา
- ๑ ผู้ใด กล่าว เท็จ มารยา จง ประจักษ์ แก่ ทา สท้าน พันธอิน ทวั้น ไทว
- ๑ หนึ่ง พงสยของ เกลา้ ทกใจ คความ กถวิโย แลแสง พระเพลิง วัศมี
- ๑ พระเพลิง เริง ฤทธิแสง ศรี เข้าใน อักคี ขอให้ สำแดง พุพอง
- ๑ พระเพลิง เริง ฤทธิอิน กอง ได้ใหม่ พุพอง ได้เห็น ประจักษ์ แก่ ทา
- ๑ ขอ จง ท่าน ท้าว เทวา เทเวศร มทา จง เร่ง มา ช้ำ สึงหาร
- ๑ ขอ พระพิรุณ เจ้า บันดาล เทวี นาง คราญ ผู้ เปรน พระธรรมาชชายา
- ๑ กำดิน อยู่น บน เวหา เหน้ ทวั ทิศทา พระไฟร์ เจ้า ป่า ชี้ ยักข
- ๑ เทวา ท่าน ผู้ สติธิ ศักดิ์ เทวา อารักษ ค็ช ของค พระเสียมเมือง
- ๑ เทวา ภูมิ พฤกษ บันเทิง ฐัจจ ชี้ช เบื้อง บาง ค่าย มิ ฐัจจ นาม
- ๑ ขอ เชิญ มา ช่วย คัด ความ จริง เท็จ ให้ ทาม ประเภท แท้ เทียง ขรรณ
- ๑ ช้ำ ขอ ถวาย เครื่อง พลักรวม ส้มหวาน มี พรณ ทั้ง กล้วย แล อ้อย พรว้าวตาล
- ๑ เครื่อง บวดม ชุระศ กระการ นา ๆ ผลาหาร อัน โทษย จำเลย แต้่ง มา
- ๑ ขอ ถวาย แก่ ท้าว เทวา จง ได้ เมทา การ ญู ภาพ บุทกล
- ๑ แม้น น้อย เครื่อง ศุภ ผลา ผล ชย่า ได้ จินท จล แล วัช แต้่ง ตาม มี มา
- ๑ ชย่า ได้ ทิ ฉิน ฉินทา ชย่า ของ โทษา แล สิ่ง อัน ร้าย ชย่า ทำ
- ๑ แม้น สัตว์ ร้าย มี กรรม ชย่า ได้ กระทำ วิบัติ จง ได้ ปราน์
- ๑ แม้น ว่า เจ้า ใน อักคี ผู้ เท็จ อับปรี พระเพลิง จง เร่ง สึงหาร
- ๑ ได้ ใหม่ พุพอง ชย่า นาน ถ้อยคำ เกี้ยว พาล เท็จ มา กล่าว ฆา
- ๑ ขอ จง ท่าน ท้าว เทวา อารักษ มทา จง เร่ง มา ช้ำ ชย่า นาน
- ๑ ขอ แต้ ชย่า ได้ สิ้น สุก ปรวณ ขอ พระปราชูพิหาร ได้เห็น ประจักษ์ แก่

คาโลกยทั้งหลายเกิด

ระ

กฎมณเฑียรบาล เล่ม ๑

๑ ศุภมัสการศักราช ๒๓๑๐ วันเสาร์ เดือนห้าขึ้นหกค่ำ บัชชวณิกษัตริศก สมเด็จพระเจ้าบรมราชาธิเบศรมหาจักรีบรมราชูปถัมภ์ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ทรงทศพิชราชธรรมถวัลย์ราชประเพณีศรีบรมกษัตริศราช พระบาทดำรงภูมิมณฑลสถลเสมา ประชา ราชฎร บรมนารถ บรมบพิตร เสด็จสถิตยใน รัตนสิงหาสน บัญชร สิงท แลสมเด็จพระเจ้าทนต์ พุทธางกูร สุริยวงษ แลสมเด็จพระพรพรหมเมศวร หนึ่งเฝ้า แลพระยาเอกสิทธิ์ราชพระมหาอุปราช แล มหาเสนาฯ จตุสดม มุขมนตรี พิริโยชามาตย แล

คำรวจใน คำรวจ นอก มหาศไทยลูกขุน ทหาร พ่อเวธ ^{ชาย} }	หนึ่งเฝ้า พระบาทใน
ที่นั้น จึงตั้ง พระราชอาญาธิการ ทหาร พ่อเวธ ^{ชาย} }	สมณ พราหมณา

จารีย แล วาณิชนิกรนร ประชา ราชฎร ทั้งหลาย ๓๖

๑ ฝ่ายกระษัตริศแต่ได้ถวายดอกไม้ทองเงินทั้งนี้ ๒๐ เมือง คือเมืองนครหลวง เมืองศรีรัตนาคณหุต เมืองเชียงใหม่ เมืองทอง เมืองเชียงไตรย เมืองเชียงทราน เมืองเชียงแสน เมืองเชียงรุ่ง เมืองเชียงวราย เมืองแสนหัว เมืองเขมราช เมืองแพ้ว เมืองน่าน เมืองไคทอง เมืองโคตรบอง เมืองเวอแก้ว ๓๖

๑๖ เมืองนี้ ฝ่ายเหนือ ๓๖

๑ เมืองฝ่ายใต้ เมืองของตระหนะ เมืองมลากา เมืองมลายู เมือง
รวาวัว ๔ เมือง รวมกัน ๒๐ เมือง ถวายตอกไม้เงินทอง ๖๖

๑ พระยามหานคร แต่ใต้ถือน้ำพระพิพัฒน์ ๘ เมือง คือเมืองพิศณุโลก
เมืองสัชฌาย์เมือง เมืองสุโขทัย เมืองกำแพงเพชร เมืองนครศรีธรรมราช
เมืองนครราชสีมา เมืองทนาวศรี เมืองทวาย ๖๖

๑ กำหนดพระราชกฤษฎีกาอัยการ พระราชกุมาร พระราชันทิมา ฝ่ายพระ
ราชกุมาร เกิดด้วยอัครมเหสี คือ สมเด็จพระพุทธเจ้าอิน เกิดด้วยแม่ขยัว
เมือง เปนมหาอุปราช เกิดด้วยลูกหลวง กิ่งเมืองเอก เกิดด้วยหลาน
หลวง กิ่งเมืองโท เกิดด้วยพระสนม เปนพระเยาวราช ๖๖

๑ ทน่อสมเด็จ พระพุทธเจ้า ใต้ ๒๖ รัชต์ พระอุปราช ใต้ ๒๖ รัชต์
พระเจ้าลูกเธอ กิ่งเมือง มีกลีบบัวขาว พระลูกเธอ พระเยาวราช ๒๖ รัชต์
ทอง กิ่ง กิ่งซึ่งหุ้มผ้าแดง พระเยาวราช ช้างตัวหนึ่ง ม้าตัวหนึ่ง คนยี่สิบ
มากกว่านั้น เขาออกกินเจียกแว่นฟ้า สมเด็จ ทน่อ พระพุทธเจ้า ชีทพิยานทอง
พระอุปราช ชีทพิยานนาก ๖๖

๑ พระเจ้าลูกเธอ กิ่งเมือง ชี พระยานุมาศ กลีบบัว พระอัครมเหสี ทรงตัว
สหัสชาวาเงิน มีราชยาน มีกรมผู้ชายผู้หญิง มีหอพระ มีพระที่นั่ง ธน
โรง มีสมโภช มีเลี้ยงลูกขุนถวายบังคม ทรวงุสสารท ใช้พระราชกฤษฎีกา มี
ขุนสนม มีขุนช้าง มีขุนม้า มีเรือกินเรือแห่ ๖๖

๑ ทน่อ พระพุทธเจ้าที่นั่งที่นั่งเทวีก พระอุปราช นั่งที่นั่งข้าง พระโรง เติบ
ทอง สูง ๒๖ ศอก มีเบาะเจียม ๖๖

๑ พระเจ้าลูกเธอ กิ่งเมือง นั่งที่นั่งสูง ๒๖ ศอกหนึ่ง มีเจียมขลิบ ๖๖

๑ พระอุปราช นั่งที่นั่ง กอกรักเสื่อขลิบ พระเจ้าลูกเธอ เกิดด้วยลูกหลวง
เขา งาน ทนเรือหน้าหลัง ๖๖

● ถ้าเสด็จด้วย พระราชยาน ลูก อัครมเหสี ลูก พระอัครชายา ลูก แม่ซ้าย
เมือง ลูก ทลวง นั่ง บน ราชยาน ด้วย ลูก ทลาน ทลวง ลูก พระสนม นั่ง តត់
ลง หน้า หลัง ๖

๑ พระลูกเธอ กิ่ง เมือง ถวาย บังคม แก่ สมเด็จ หน้ะ พระพุทธเจ้า พระเยาว
ราช ถวาย บังคม แก่ พระเจ้า ลูกเธอ กิ่ง เมือง ๖

๑ เมือง ลูก ทลวง คือ เมือง พิศณุโลกย เมือง สวรรคโลกย เมือง กำแพง
เพชร เมือง ลพบุรี เมือง สิงคบุรี ๖

๑ เมือง ทลาน ทลวง คือ เมือง อินทรบุรี เมือง พรหมบุรี ๖

๑ ชัยการ บันฑาศักดิ์ นา ๑๐๐๐๐ ในเมือง ชี่ ยัว กั้น ชิง หุ้มผ้า ชาว ๖

๑ บันฑาศักดิ์ นา ๑๐๐๐๐ หัวเมือง ชี่ คาน ทาม เก้า ชี่ กั้น ชิง หุ้มผ้า ชาว ๖

๑ บันฑาศักดิ์ หัวเมือง นา ๕๐๐๐ ชี่ ยัว วม ชงย บันฑาศักดิ์ นา ๓๐๐๐ ชี่
ยาน ชัยการ นา ๑๐๐๐๐ กิ่ง เมือง ทั้ง ๔ ฝ่าย มี วม ปลีก สอง คั้น ทาน ทระ
วัน เบื่อ คู้ หนึ่ง กบ กั้น ชิง หุ้มผ้า แง คั้น หนึ่ง เวื่อ กบ แวง ทา คฤ ๓ ทอน
บกลาก ส่าว ทคุด หัว ท้าย หนึ่ง หน้า สอง คาน ทาม เก้า ชี่ ทง ศรี เพศ มวย ทง แกร
ถ้ำ โพง ๓ คู้ แล ชี่ กลอง ครั้น มา ถึง ชน อน ทลวง ลก เกร็ง ทั้ง ปวง ไว้ แต้
กั้น ชิง คาน ทาม ๖

๑ ฝ่าย ท้าว หนึ่ง เมือง ศรี เพศ มวย ทง กั้น ชิง หุ้มผ้า ชาว ยี่ ชน หมาก ยี่ ชน
น้ำ รวง ๓ คู้ เวื่อ คฤ ๓ ทอน บกลาก คาน ทาม ทง เก้า ชี่ ทง ๖

๑ นา ๑๐๐๐๐ กิ่ง เมือง หมด กว่ มทง ชี่ ยัว ยาน กั้น ชิง หุ้มผ้า ชาว เวื่อ
คฤ ๓ ทอน บกลาก ชี่ ลาน ลาย ทง ทั้ง ส่าว พาง ค กิ่ง เจี้ย ค เงิน ฅม ยา ตำ รวง
๓ คู้ เวื่อ คฤ ๓ ทอน เลว ทา บกลาก มี ไต้ กะระ แอ เลี้ย ม ทง ๖

๑ นา ๑๖๐๐ กิ่ง เมือง เจี้ย ค เบื่อ หัก รวง ๓ คู้ กิ่ง กะระ แอ ทา ซาก ๖

๑ แลพระราชกำหนด พระราชกฤษฎีกา อัยการ ทหาร พลเรือน ช่าง ชู
 เรือเข้าเฝ้า ครั้นถึงศาลา ชาวห้าม เรือ เรือ ลก ลง จาก แอ่ง จาก ถาน
 เรือ ประทูน เรือ ลุกค้า มิให้เข้า มา ใน นั้น แล ฝ่ายข้างใต้ ครั้นถึงศาลา ปูน
 ห้าม เรือ เรือ ลก ลง จาก แอ่ง จาก ถาน เรือ ประทูน เรือ ลุกค้า มิให้เข้า มา
 ใน นั้น อัยการ ชาวเรือ ห้าม ตาม ซ้าย
ขวา }

๑ แล ฝ่ายทาง บน ถึง ศาลา ฝ่าย แล แล ประทูน ทำ ฃญา ลก ช้าง ลก
 ม้า ยัว ยาน คาน ทาม ร่ม ธง ยุก ถิ่น ชิง กระ แะ แต่ มา แต่ นำ พุท ธาวาศ จน ถึง จวน
 ธง ครก ษ ธน แต่ มา จน ห้าง พล ๖

๑ แล ราชตระกูล ทั้ง ปวง มิให้เดิน ทาง ลุก ชุน ให้เดิน ทาง หลัง พุท ธาวาศ
 มี พาน รอง ชายผ้า ถิ่น เจีย กรอง พาน เจีย กรกระ เจีย กร มุก ตาม ตำแหน่ง ราช
 ตระกูล ลูกเรือ หลวง หลานเรือ หลวง ๖

๑ อัยการ แต่ ทำ สิบ เบี้ย ถึง ประตุ ช้าง เลือก แต่ ทำ สิบ เบี้ย ถึง จวน
 ธง ครก ษ ธน อัยการ พิทักษ์ ทิวา รักษา ราชตรี แต่ ประตุ ช้าง เลือก ถึง ขนาน
 อัยการ ตำรวจ ใหญ่ แต่ ขนาน มก ถน น้ำ อัยการ หมื่น เทพ ทวาร แต่ ทำ ถึง
 ประตุ เสก ะ เหวระ ท มา ถึง ชี ฉัน ตลา ก ยชก อัยการ จำ ปราม แต่ ประตุ พระ วิษ
 เนศวร ถึง พุท ธาวาศ อัยการ ธง ครก ษ ธน แต่ ทิว สนาม ถึง ประตุ แส กง ราม
 อัยการ บำ เระ ภา กิติ แต่ ทิว สนาม ถึง ฉาน คล อัยการ ชุน ทาย ซ้าย แต่ ฉาน คล
 ถึง โรง ช้าง พ้อ อัยการ ชุน ทาย ขวา หนึ่ง นา ๑๐๐๐๐ แล นา ๕๐๐๐ แล
 นา ๓๐๐๐ มา ถึง นา ๘๐๐ ห้าม แต่ แล ชี ม้า เข้า มา ใน สนาม อัยการ ชุน ทาย
 ห้าม ถ้า ชุน ทาย มิ ได้ ห้าม ปราม ไซ้ โทษ ชุน ทาย สาม ประการ ที่ หนึ่ง ให้
 ภา คย ขรรณ สอง ที่ ส่ง มหาค ไทย จำ สาม ที่ ส่ง ธง ครก ษ จำ ๖

๑ ลูกขุนผู้โต ขุนทาบห้ามปรามมิฟัง ทำอคำต่อเถียงใช้ มีโทษ สาม ประ
การ ประการ หนึ่ง ให้ส่งมหาดไทย ประการ หนึ่ง ให้ส่งของกรักษ ประ
การ หนึ่ง ให้สึก ลง หนุ้าข้าง ๖

๑ แต่ ประท แสทงวามถึง สระแก้ว อัยการ ทมื่นโทวาริก ผิดผู้ชายผู้
หญิง เจรจาด้วยกันก็ตี หนึ่ง ในที่ สงกก็ตี หนึ่ง ทเขตแหแล ทาเบ็ท่มุ่ สัน
ชัน ชนาง แล วัชงเวือเป้าขลุ่ยเป้าปี่ตีทับอัย ว่าให้วัชงนี้มัน อัยการ
ทมื่นโทวาริก ถ้าจับได้โทษ สามประการ ๗ หนึ่ง ให้ส่งมหาดไทย ประ
การ หนึ่ง ให้ส่ง ของกรักษ ประการ หนึ่ง ให้สึก ลง หนุ้าข้าง ๖

๑ แต่ท่หน้าขวาถึง จวน กลาง อัยการ ขวา แต่ท่หน้าซ้ายถึง จวน กลาง
อัยการ ซ้าย ๖

๑ อัยการแต่ หอกลงถึง เจ้าโสร แล ทลาทยชด แขวง ชุน ชวัณเฑียร ๖

๑ แต่ หอกลงถึง ประทไชยแล เจ้าโสร แขวง ชุน ทรวายล แต่ หอกลง
มาถึง ป้า มพรวัว ทำชีมาถึง ท้ายบาง เขียน แขวง ชุน โลกบาล แต่ หอกลง
มาถึง บางเขียน มาถึง จวน วัชง แขวง ชุน นรบาล ๖

๑ อัยการ ชายทแต่ ป้อม ท้าย สนม ถึง ประท ขนวน ประจำท่า เป็นหน้าที่
พนักงาน ทารวจใน ซ้ายขวา ว่า กล่าว คนละ กิ่ง แต่ ประท ขนวน ประจำท่า ถึง
ประทเสาชิงไชย เป็น หน้าที่ พนักงาน ทวารใน ซ้ายขวา ว่า กล่าว คนละ กิ่ง แล
ประทเสาชิงไชยถึง ป้อมท่าคัน แต่ ป้อมท่าคัน ถึง ศาลา สารบาญชี แต่
ป้อม ศาลา สารบาญชี ถึง ป้อม ศาลา พระสุมงคล บพิตร แต่ ป้อม พระสุมงคล
บพิตร ถึง ป้อม มุมวัด รามาวาศ แต่ มุม ป้อม วัด รามาวาศ ถึง ป้อม สวน องุ่น
เป็น หน้าที่ ชาวกำแพง ล้อม วัชง ซ้ายขวา ว่า กล่าว คนละ กิ่ง แต่ ป้อม สวน องุ่น
ถึง ป้อม ท้าย สนม เป็น หน้าที่ พนักงาน สนม ซ้ายขวา ว่า กล่าว คนละ กิ่ง

๑ อัยการลูกขุน ทหาร หมู่ไพร่พล อ่างเวียนแรง อุาเลมิด พนักงาน กลโหม

๑ แลขึ้นไฟ พนักงาน พันอินทราช ๖

๑ คน พนักงาน พันพรทมาศ ๖

๑ เวช พนักงาน พันเทพราช ๖

๑ ไม้พนักงาน พันทิพราช ๖

๑ อัยการ ลูกขุน พลเรือน หมู่ไพร่ พล ทหาร โทษ ขาญา แล ช้างม้า ภา
เชือก เวช สังกัด กฎหมาย แล หล้า แล งาน ณรงก สงครามทั้งนี้ พนักงาน
มหาดไทย ช้างใช้ ช้าง งา พนักงาน พันภาณุราช ๖

๑ ม้า พนักงาน พันภา คน พนักงาน พันพุท ๖

๑ เวช แล ทาง พนักงาน พันจันท ๖

๑ หนึ่งในท่อน้ำใน สระแก้ว ผู้โตจ้ เวช คือ เวช ประทุน เวช กุญ แล เวช มี
สาครราช แล ไล่ หมวก คลุม ทวนธน มา ชายหญิง นั่ง มาด้วยกัน หนึ่ง เกลาะ
ที่กำกัน ร้องเพลง เวช เป่าขลุ่ย เป่าขลุ่ย สี่ซอ คีตก จะเข้ กระจับ บั ตี โทน ทับ ได้
ร้องนี้ นั้น หนึ่ง พิริยหมู่ แลก ขอม ลาว พม่า เมง มอญ มุสม แสง จีน จามชวา
นา ๆ ประเทศทั้งปวง แล เข้า มาเดินใน ท้ายสนมก็ ที่ ทั้งนี้ อัยการ ขุน สนม
ห้าม ถ้ามีไว้ห้ามปราม เกาะกุม เขามาถึงศาล ให้แก่เจ้าหน้าที่ เจ้าท่า แล
ให้นา ๆ ประเทศไป มาในท้ายสนมไว้ โทษ เจ้าพนักงาน ถึง ทาย ๖

๑ แล ซึ่งต่าง ประเทศ เดินไป มาไว้ แต่ถึงโรง ช้าง พ่อ ถ้าเข้าไป สนม
ใช้ อัยการ ขุน ทาย เขามาว่า กล่าว ถ้า ขุน ทาย มิไว้ เขามาว่า โทษ ขุน
ทาย ส่ง แก่ มหาดไทย ๖

๑ หนึ่ง ถ้า เสกัจ ทน เวช ผู้บ้นตา แห่ง ขุน ทาย ขุน เวช แล เวช ประตุ เวช
ทั้ง แนมกัน ประทับ อยู่ กั กั ไป มา กั กั แล เวช ผู้ร้าย คือ กระบถ โจร มา เล่า บั
กั กั แล ถวาย ของ ถวาย ฎีกา กั กั แล เข้า มา ใน ประตุ มหาดไทย ประตุ ขุน

ทาบ ประตูค้ำรว ถึง เว็ชคัง เว็ชกัณ ไค โบกผ้า ถ้า มี พัง ให้ ขว้าง ทัวยอิฐ ทัวยไม้ ทัวยทาบ ถ้า มี พัง ให้ ้วยน้ำ ยุค เคา เว็ช เอกมา ถ้า ทศท พระเนตร เหน แล ทวีต เว็ช เข้า ไป ไซ้ ให้ เคา เว็ช ไซ้ รัย ถ้า แล ผู้ใด เข้า ไป แล มิ ได้ ทัย แหน ไซ้ โทษ จุณ ทาบ จุณ เว็ช ค้ำรว ใน พัน คอ รัย เว็ช

ฯ

● หนึ่ง ถ้า ลม พยุหิ ใหญ่ เว็ช พระที่นั่ง ณฑ มิ ไค ไซ้ ให้ เคา เว็ช กัณ แหน รัย ถ้า เว็ช กัณ เว็ช แหน รัย มิ ได้ ให้ เคา เว็ช คัง รัย ถ้า เว็ช คัง รัย มิ ได้ ให้ เคา เว็ช ประค รัย พระที่นั่ง

ฯ

● หนึ่ง สมเด็จ หน่อ พระพุทธรูป กัถิ พระราช จุมาร กัถิ มิ กิจ แล เข้า มา ใน เว็ช ประตู ไซ้ ให้ เว็ช ประตู โบกผ้า ถ้า มี พัง ให้ ขว้าง ทัวยอิฐ ทัวยไม้ ทัวยทาบ ถ้า มี พัง ให้ พัง ทัวย ทศท ถ้า ทศท พระเนตร เหน ทวีต เว็ช ให้ เข้า มา ไซ้ ให้ เคา เว็ช ประค รัย เย่า ให้ เข้า มา ทัวย เว็ช เอง ครั้น มา ถึง ให้ ญู่ แต้ แคม เว็ช ให้ จุณ ค้ำรว หนึ่ง กลาง กัณ ญู่ ถ้า มิ ทำ ตาม โทษ ถึง ทาย

● หนึ่ง ทวีต ทัย พัน ภูทาก ำ ชาว เล็อก ชาว วัง บัณฑา ลง เว็ช นั้น ยัง มิ ถึง ที่ ประตู แล หยุค เว็ช ประเทียบ โทษ ถึง ทาย ถ้า ประเทียบ เจ้า ประตู แล เว็ช ประเทียบ เข้า ติค แล ้วย ให้ ลง น้ำ ้วย ชัน บก ถ้า ญู่ กับ เว็ช โทษ พัน คอ

● หนึ่ง ถ้า เว็ช ประเทียบ ล่ม ให้ ชาว เว็ช ้วย น้ำ หนี ถ้า ญู่ กับ เว็ช โทษ ถึง ทาย

ฯ

● ถ้า เว็ช ประเทียบ ล่ม กัถิ ประเทียบ ทก น้ำ กัถิ แล ้วย น้ำ ญู่ บัณฑา ทาย ให้ ภูทาก แล ชาว เว็ช ัน เสรวี แล ชัคค มพรวัว ให้ เคา ตาม แต้ ะ เคา ไค ถ้า มิ ไค ้วย ยัก ถ้า ยัก ชัน ให้ ะค โทษ ถึง ทาย ถ้า ชัคค มพรวัว ให้ าร ้วย เงิน สิบ ตำลึง ชัน ทอง หนึ่ง ถ้า เว็ช ประเทียบ ล่ม มี ุช ัน เหน แล ชัคค มพรวัว เคา ชัน ให้ ะค โทษ ทวีค ุณ ทาย ทั้ง โศท

ฯ

● หนึ่ง เว็ช ประเทียบ ล่ม แล ชัคค มพรวัว เข้า ไป รัย ั้ง โทษ พัน คอ รัย เว็ช

๑๐ หนึ่ง คัก เรือ ประเทียบ โทษ ถึง ทาย ข้าม เรือ จวน ประเทียบ โทษ ถึง ทาย
 หนึ่ง ถ้า เสกข์ ไล่ เรือ แล เรือ ลูก ชุน ผู้ โท ไป โท ย ทาง ลัก เลี้ยว มิ มา ให้ ทัก
 พระที่นั่ง โทษ พัน คอ ธิบ เรือ ๖๕

๑๑ หนึ่ง ท้าว พระยามนตรี มุข ลูก ชุน ทวี หมั้น ทวี พัน ทั้ง ปวง ฝ่า ประเทียบ
 กัก คัก ประเทียบ ขั้ว ลำ เรือ กัก คัก โทษ พัน คอ ธิบ เรือ ๖๕

๑๒ หนึ่ง ผู้ โท ที่ ต่ำ กั้น เข้า มา ทัก หน้า นาง เทพี โทษ เท่า ฝ่า ประเทียบ

๑๓ ถ้า คัก ฉาน หลัง พนักงาน มหากา โท ย นอก ถ้า คัก ฉาน หน้า พนักงาน
 ชุน คาย กลาง ตัก หน้า ชุน เรือ ใน โทษ ตาม หนัก ตาม เบา พัน คอ ธิบ
 เรือ ลง หนัก ตัก ท่า คาย ถ้า เสกข์ ขนาน หน้า วัจ ตำ รวจ ใน ลง ๖๕

๑๔ ถ้า เสกข์ ใน สระ แก้ว หลวง หลุ โท ย ราช ภั ทัก ลง ๖๕

๑๕ ถ้า เสกข์ หน ใน มาก ถก หน้า ออก มา ชุน สนม แล หลวง กัณ ญา ทาว ทลว
 ราช เสวก แล มหากา เลก หนัก เทษ ลง ๖๕

๑๖ ถ้า เสกข์ หน เรือ แล ประเทียบ ฝ่า ใน ลง กัก คัก แต่ หนัก เทศ ชัน ทั แล ทนาย
 เรือ ลง ๖๕

๑๗ หนึ่ง ถ้า เสกข์ ๕ ถก เลียง ใน สนาม ไชย สนาม จัน ท แล พิมาน วัทยา กัก คัก ชุน
 สนม หลวง หลุ โท ย ราช ภั ทัก หลวง กัณ ญา ทาว ราช เสวก ฝ่า ๖๕

๑๘ หนึ่ง ถ้า เบิก นา ๑๐๐๐๐ แล นา ๕๐๐๐๐ แล ลูก ชุน ผู้ โท ถวาย บัง คม ใน
 สนาม ไชย สนาม จัน ท พิมาน วัทยา กัก คัก หลวง หลุ โท ย ราช ภั ทัก หลวง กัณ
 ญา ทาว ราช เสวก ขาน ชัน ทมาก เขา ถวาย บัง คม ๖๕

๑๙ เสกข์ เรือ พระที่นั่ง แล ให้ เขา ลูก ชุน ผู้ โท ถวาย บัง คม ให้ สนม ทุ ประทณ
 นาย แวง สนม ขาน ชัน ทมาก ๖๕

๒๐ หนึ่ง ชาว วัจ ชาว สนม ตำ รวจ ใน บัน กา ขาน ชัน ทมาก แล มิ ได้ ขาน ชัน
 ทมาก โทษ ทุ ะ ปาก ถ้า งาน พระ ราช พิธี แหก เมื่ ๕ ถวาย บัง คม ข่า เสย ทั้ง โศคร

๑๑. หนึ่งผู้บัญชา ขาน ชันหมาก คือชาววังตำรวจใน ชาวสนม มิได้ถูก
กาละเทศะ แล ขาน พรหมกันที่เกี่ยว โทษ ตัก ปาก ๖๖

๑๒. หนึ่งอัยการ ตำรวจใน ถ้าเสด็จ ขน เขา แล เข้า ถ้า ขน บ่วงก
เข้า พระวิหาร ให้ขุนทาบเข้ากัน แลให้ตำรวจใน เข้ากัน แลให้นาย
แวงคั้น แลให้ หลวง ก็นภยุบาทกั้นเล่าเปน ๔ ถ้า จึง เชิญเสด็จ เมื่อ
เสด็จ ตำรวจใน แนม สองข้าง นายแวง คัก ขุนตำรวจ ขุนทาบ อยู่แต่ข้าง ล่าง
ครั้นเสด็จถึงในตำรวจใน อยู่บน ประตูข้างใน นายแวง อยู่บน ประตูข้าง
นอก ขุนทาบ อยู่เชิง บันไดเชิง เขา ถ้าเสด็จ แล มีผู้ร้าย คือ กระบด
แล คน ปลอม กักตี สุนัขข เลื้อย หมีโค กระบือ ชูพิศม กักตี โทษ ขุนทาบอยู่หนึ่ง
โทษ ตำรวจใน หนึ่ง โทษ นายแวง หนึ่งถึง ทาย ถ้าเสด็จด้วย พระราชยาน
แลผ่าในตึกใช้ แล ตำรวจใน มิได้แห่ ๆ แต่ ตำรวจ สนม แล หลวง
ทฎาไทย ราชภักดิ์ แล รักรษา ของค แต่ หลัง ๖๗

๑๓. หนึ่งถ้าเสด็จ ทรงม้า แลให้ขุนข้าง ชาวข้าง ซี่ข้างไล่ใช้ ให้ขุน
ข้างทำ คาไล่คอ ครั้งหนึ่งให้กราบ ทูล พระกรุณาว่า ข้างเหลือมือ ถ้ามี
พังแลจำให้ไล่ใช้ ให้วาง จง สิ้น เชิง ออย่า รัง พระที่นั่ง จึงจะพ้น ถ้ามี
ทำตามอัยการครั้งนี้ พระที่นั่ง เปน อันตรายใช้ ให้เอาผู้ซี่ข้างฆ่าเสีย
ทั้งโคตร ๖๘

๑๔. หนึ่งถ้าเสด็จ ทรงม้า แลให้ขุนข้าง ชาวข้าง ซี่ไล่ พระที่นั่ง ใช้ ออย่า
ไกลนัก ออย่า ชิดนัก ๖๙

๑๕. อัยการ ม้า ถ้าเสด็จ ทรง ม้า ขุนม้า แนม กลาง ขุนตำรวจ แนม สอง
ข้าง แคม นายแวง แนม สองข้าง ท่าง ถ้าเสด็จ ทรง ม้า ประพาศ กลาง คั้น
ให้ขุนม้า นายม้า รุง มี เทียน มี ไต้ มี ส้อม แทง ลั่น แล แคม ง่อง แล กั้น ขีฟ

บังเหียน ก่อนคลี่ทวน รองไปโดยเสด็จ มีม้าใช้ไป สองม้า เหตุ การ
ป่วยเคือง จะ ฉล้น แทน ๖๖

๑ ถ้าทรง ม้า คลี่แล เรียก ชุนหมื่น ทวี พัน แด นายม้า รุง เจ้า ค้วยที่ นั่ง
ใช้ แด จะ ชงโคคน นั้น ให้ลวงท้องตัก ขาย ทาง ข่าเอา หน้าม้า ม้า
ชุนม้า นั้น ให้แก่ ทวี เทียม ท้าย ม้า พระที่นั่ง ผู้ใด มิได้ ทำ ตาม อัยการ แด
ละ เสี่ย ใช้ โทษ ตัก ถ้า ตาม โทษ ลง หนุ่้า โทษ ข่า เสี่ย ๖๗

๑ หนึ่ง ลูกชุน หมื่น ทั้ง ปวง แต่ นา ๓๐๐๐ ถึง นา ๑๖๐๐ ถ้า ชู้ม้า แด
เคือง ม้า ผิด อัยการ คือ หมอช นาน แด เคือง ม้า นั้น ของ ทรง คร่า ถมใหม่
อัยการ ชุนม้า ๖๘

๑ อัยการ ม้า ขวา แต่ ทวี สนาม มา ถึง เส้า ของ ไซย ม้า ซ้าย แต่ เส้า
ของ ไซย ถึง ท้าย สนาม ท้าว พระยา มนตรี มุข ทวี เมือง ลูกชุน ทวี หมื่น ชู้ข้าง
ม้า ยัว นาน ไกล นำ โรง ม้า มิ ลง ใช้ ให้ ชาว ม้า ห้าม มิ พัง ให้ โหม จตุรคน
ทวีคน ๖๙

๑ หนึ่ง เมีย จตุรคน มา ถึง เมียนา ๑๐๐๐ ก็ กั้น ชิง นำ โรง ม้า ผิด ค้วย
อัยการ ๗๐

๑ หนึ่ง ถ้า ทรง เสด็จ พระที่นั่ง ข้าง แด ให้ ชาว ม้า ชุน ม้า หมื่น ม้า นาย ม้า
รุง ชู้ม้า ไล่ ข้าง พระที่นั่ง ใช้ ข่า ไกล นก ข่า ไกล นก แต่ ภา บังควร

๑ อัยการ ข้าง หลวง ข้าง หมื่น ข้าง ปลัด ข้าง นาย ข้าง ท้าย ข้าง นาย พัน
เชือก สารใหญ่ สาร กลาง จำลอง หมอ ความญ การ กรม ข้าง อัย รุค ข้าง พังคา
กระโอม เชื้อน ค่าย แนม กั้น ทรง ภาศ ใน รวง นอก รวง ถ้า ทรง พระกรุณา
เสด็จ ข้าง พลาย พังคา จำลอง ให้ ทำ ตาม อัยการ ให้ มี ขอ ส้ม หนัก กระ
คน ของ ทาง ภาศ เชื้อก ทิด ตาม หนึ่ง ทรง พระกรุณา เสด็จ ให้ ผูก ข้าง มี

สคว เบนที่นึ่ง ไซ้ ให้ซุนข้างขาว ข้าง กรวยทูล ขอ ถวาย ชีวีตร ข่า เจิญ
เสกึ่ง ลง ระ

๑ หนึ่ง ถ้าทรง พระกรุณา ให้เอาข้างใส่ งา ถ้วย พระที่นึ่ง ไซ้ ข้าง นั้น มี
ภาษี ข้าง พระที่นึ่ง ทำ คา ให้ทูล ขอถวาย ชีวีตร ระ

๑ ถ้าเสกึ่ง ทรงข้าง ซน ให้ผู้ชี้ซน นั้น รั้งข้าง กคข้าง จง หนัก ถ้า
เหน จะเอาไว้ มี หยุท ให้กรวยทูล จงใส่ ๓ ครั้ง ระ

๑ หนึ่ง พระที่นึ่งเสกึ่งเข้าต่อเถื่อน แลเถื่อน มีภาษี พระที่นึ่งทำ คา
ข่า ความ ๆ ข่าให้จอบ หนึ่ง จะทรง บาศ แลเถื่อน มีภาษี กิติ ทริส เรียก
บาศ ข่า ยื่น แลอัยการให้ความ ๆ ทั้ง ๔ ประการตั้งนี้ ให้ซุนข้างขาว
ข้างว่าแก่ซุนตำรวจ ให้เอา กรวยทูล พระกรุณา ครั้ง หนึ่งให้ ทมาย บอก
แก่จำแลขาว ข้าง ถ้าทรง พระกรุณา มีพั้งทูล ขอ ถวาย ชีวีตร ถ้ามิพั้ง
แลเสกึ่งให้นอน กลิ้งเข้าไป ทว่างงาให้ข้างแทง จึง จะ ชอบด้วยอัยการ
มิแลซุนข้างขาว ข้าง มิได้ทำตาม พระอัยการตั้ง กล่าว มาไซ้ ถ้าพระที่
นึ่ง เปน อันตราย ให้เอาขาว ข้าง ข่าเสกึ่งทั้งโคตร ระ

๑ ถ้าเสกึ่ง ทรงบาศไซ้ ผู้ชี้กลาง บันคายัน บาศนั้น ให้ดู กาละเทศะ
ถ้าเถื่อนทำ คาเรียก บาศให้ยื่น ถ้าข้าง พระที่นึ่งทำ คาเรียก บาศ ข่า ยื่น
ถ้า พันลงกับคอข้าง ขอรับพระราชา อาญา มิทำ ตาม พระอัยการโทษถึงตาย

๑ ถ้าพระที่นึ่งเข้าต่อเถื่อน คล้องกลางแปลง แลข้างค้ำ ข้างค้ายเซ็ช
ทวน หอก ข้างตีกสอง ข้าง พระที่นึ่ง แลตีกเถื่อน เทียบ แลข้าง ทวน หอก
มิเจ้า ช่วยทนิโทษถึงตาย ระ

๑ หนึ่ง ถ้าเสกึ่ง ข้างพระที่นึ่งเข้า คล้อง กลางแปลง แลข้างแนมข้างกัน
ข้างค้ายให้เข้าตาม กระบวน แลข้าง หอก ข้างทวน ซึ่ง ของครกษ นาวายน
บันดา แสงกัน อยู่โดย กระบวน นั้น แลเถื่อนเข้า จวน พระที่นึ่ง เปน อันตราย

ไว้ ผู้ซึ่งข้างที่ปรองนั้นโทษถึงตาย แลฝ่ายของกรม นารายณ์ หวี หมั้น
หวี พัน หวี รองภาคฯ หวี ปาก นั้นโทษใส่ คุรุไว้ ๓ ปี ๕ แล พระที่นั่ง มุข
ละทุก ชำ เลี้ยทิ้งโคตร ๖

๑๐ หนึ่งเสด็จวางข้าง ให้ตั้ง เชื้อขนตั้งค่ายพราง แลข้าง อยู่ในเล้าไว้
ให้ตั้ง ฐานาคือว่า ห้ามขลุ่ยทึบโทน ของ กลอง เกลาะ เบาะ เกียง กัน ที่
ท่าเจ้าคน บ่าวไพร่ แลให้ร้องนั้นนั้น แลให้เจาะ ปาก เขา ค้ำ หอก รัย ขา
แล ตะเวน รอบค่ายทั้ง นายทั้ง บ่าว หนึ่งถ้าค่ายทำ แล้ว มัน คง แล ข้าง ออก
นำที่ใคร ให้ ตะเวน เลี้ยมเลี้ย ด้ ข้าง สำคัญ ชำ เลี้ยทิ้งโคตร ๖

๑๑ หนึ่งถ้าเสด็จ พาน ข้างในเพนียด ถ้ามหาดไทย ชาว วัง ขาก โทษ
เท่า หนัก คือ ๖

๑๒ หนึ่งโขมก พราน พนจร อนิ ภัย ข้าง สำคัญ แลให้ข่าว แก่ ชุนโฮตแล
ให้กรวยทูลไว้ ให้พระราชทาน ชัน ของ หนัก สิบตำลึง ถ้าแล ภัย ปลัก
แปลงที่ อยู่ แลให้กรวยทูลไว้ ให้พระราชทาน ชันของ หนักตำลึง สองบาท
แหวน มี พลอยวง หนึ่ง แลเสื่อผ้า จึงใช้ ข้าง หลวงไป ข้าง หลวง กลับ มา
กรวยทูลเป็น มัน แม่่น พระราชทาน ชัน เงิน เสื่อผ้า แลเมื่อได้ตัวเข้า
มา โขมกได้ รางวัลเงิน ลาก ของ ลาก ฝ่ายชุนโฮตของ รู้ด้วยเอาข่าว มา
ถวาย พระราชทาน เงิน ลาก ของ ลาก แลเมียนาง ๖

๑๓ ถ้าวาง แล มี ภัย เหน โทษ โขมก แลชุนโฮตของ ใส่ กลึง จำเกิน ป้า ทา
สามปี เมื่อ ภัย แล้ว จะ ชัก นำให้ทำ พิธี ๗ วัน แลแล้ว จึงเอา ค่าย ตี ฆาศ
ทรง ฆาศ เมื่อ คดั่ง ตก หนึ่ง ๔ โรง ว่า ๔ โรง สมโภช ๗ วัน เล่น
มหรรสพ ๑๕ วัน จึงเอา ลง ชนาน เล่น หนึ่ง ว่า รวด มา ถึง พระนคร ๖

๑๔ แล เมื่อ ถึง พระนคร แล้ว เล่น มหรรสพ สมโภช ๑๕ วัน ๖

๑ อัยการพระราชสงคราม ยกไปศึกก็ตี ชำศึกมาถึงเมืองก็ตี แล
 ท้าวพระยาหัวเมือง มณฑล มุขเสนาโอรามาทย ผู้เขน นายทัพ นายกอง ยก
 ช้าง ม้า วัล พล ทิ้งคาบเขน เสโลโตมว บั้นไฟนำไม้ ธน หอก ทวน เขน
 บัญ ออกไปณ กลาง แปลง แลผู้เขน นายกอง ออกไปก็ตี ได้รบแลมี
 ไซยชำระแก่ชำศึก แลให้ยุกรบิกรทำกฎหมายความชอบมา ได้รางวัล
 เงินทอง เสือ สุนัข เปลี่ยนที่อื่น ฝ่ายลูก หลานให้เลี้ยงตามบ้านหนึ่ง

๑ ถ้าผู้ใดขอแยกตัวแล้วหนึ่ง ลก อาญา ทิศ ทิศ ทิศ ทิศ ทิศ
 ทัพ ลูก หลาน ย่าเลี้ยง เมื่อนำ ๖๖

๑ ถ้าผู้ใดชนช้าง ชะนะ บ้านหนึ่ง หมวกทอง เสือ สุนัข ของ ปลาย
 แขน ยกที่ ชน ถึง นา ๑๐๐๐๐ ถ้า นา ๑๐๐๐๐ แล ให้ ร่มคันทอง
 คานทามทอง ๖๖

๑ ผู้ใดชนช้าง มีไซย แลชำศึก ซาก หัว ช้าง บ้านหนึ่ง ได้พานทอง
 หมวกทอง ร่มคันทอง คานทามทอง แลเมีย นาง ถ้าได้ตัวท้าวพระยา
 บ้านหนึ่ง เท่ากัน ๖๖

๑ ถ้า พล หอก คาบ ถึง เสโล พล ตื่น ได้ช่วยด้วย ช้าง แลผู้ชนนั้น ช้าง มี
 ไซย เพราะ พล ตื่น ไซ ให้ ย่า พล นั้น ชน เป็น ชุน รางวัล เงิน ลาก ของ ลาก
 ลูก หลาน ให้ เลี้ยง สืบ ไป ฝ่าย ผู้ ชน ช้าง นั้น รางวัล คง เดียว ๖๖

๑ ถ้าผู้ขี่ม้า รบได้หัว บ้านหนึ่ง ชนทอง เสือ ฝ่าย ยกที่ ชน ๖๖

๑ ถ้า พล ตื่น ได้หัว รางวัล ชนทอง เสือ ฝ่าย ๖๖

๑ ถ้า พล ตื่น ได้ม้า รางวัล ชนเงิน เสือ ฝ่าย ๖๖

๑ ถ้าแต่ พล โพร องค์กร กษ นารายน ชน ไป ถึง นา ๔๐๐ ได้ท้าวพระยา
 บ้านหนึ่ง ของ ลาก เงิน ลาก ได้กิน เมือง ได้เมีย นาง ถ้าได้ตัว ช้าง บ้านหนึ่ง
 เงิน ช้าง หนึ่ง ทลับทอง เสือ ฝ่าย ๖๖

๑ ถ้าไพร่ พล ชาว เลื่อก ชาว รอง ทัก ช้อง โจมทัพหลวง ทลวง พัน ชำศึก
แตก พ่ายหนี จากทัพ ให้เงิน ชั่งหนึ่ง ทลับทอง เสือผ้า ทั้งชั้น เป็น ชุน

๑ ถ้าผู้ใด ไล่ พัน แย่ง ด้วย ชำศึก แล ชำนะเงิน ทำกำลัง ทลับทอง
เสือผ้า ๖

๑ ผู้ใด ไล่ ลูตอง คน แล แก่ตัว ระเบิดอก มา รางวัล ชั้นทอง เสือผ้า ๖

๑ ถ้าผู้ไป ลูตอง คน ระเบิดอก มา ไล่ทั้ง อาวุธ ชำศึก มาด้วย บำเหน็จ
ชั้นทอง เสือผ้า ทั้งให้ เป็น ชุน ๖

๑ หนึ่ง ชุน ทาย ชุน เรือ ชุน ช้าง ชุน ทำวรวง อยู่ ล้มวง แล ชำศึก ปลอดภัย
พระพลาไท้ ให้ ทัก หัว ทัก เท้า ตะเวน เลียบไว้ หนึ่ง ให้ ชำศึก เข้า มา แผล
ไต่ถึง พระพลา ให้ เลียบ เลียบ ๖

๑ หนึ่ง เข้า ทัพ เข้า คัด ทาม กระบวน แล้ว แล ยก เข้า ๖ ยุทธ ด้วย ราชสิทธิ์
แล ถอย ออก มา ๓ ชั่วโมง ช้าง ให้ ชำเสีย ๖

๑ หนึ่ง ผู้ใด บิน ทา ชน ช้าง แล เกี้ยว ช้าง ถอยหนี ให้ พัน ลง กับ หลัง
ช้าง แล ทัก หัว ประจาน ลุก หลาน สืบไป อย่า เลียง ๖

๑ หนึ่ง ถ้า รบ ทน เรือ ถอย มา ชั่ว ล่า เรือ หนึ่ง โทษ ไล่ ตะรุไว้ ถ้า ถอย
สอง ชั่ว ล่า เรือ ธิบ เขา ตัว ลง หล้า ช้าง ถ้า ถอย สาม ชั่ว ล่า เรือ ให้ ชำเสีย

๑ หนึ่ง ผู้ใด ถ้อ อัยการ ฟัง ประวิบัติ ให้ จำเวญ พระราชเสมา สมเด็จพระม
พิทร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ให้ พระยศ ขจรทั่วทิศานุทิศ ควร ประพุกิจินกา สดับ
สิ่งอัน เป็น ประเวณชน อัน โยวาม ราชบัญญัติไว้แล้ว อย่า ไล่ ละ เสีย ๖

๑ มาตรา หนึ่ง สมเด็จพระมพิทร พระพุทธเจ้า อยู่หัว เสก ใน พระโรง
กัถิ ใน พระราชสุฐาน ไท ๆ กัถิ แล ยัง ไม่ เสก เข้า ไซ้ ท่าน มิให้ ชาว เจ้า
ราชินิกุล หลวงเมื่อง ชุนหมื่น หัวพัน นายแวง สพกำนัล การ อัน บำเรอ เส้า พระบาท
นั้น ลุดก่อน เมื่อใด เสก เข้า แล้ว จึง ให้ ชาว เจ้า ทั้ง หลาย ลุด ตาม

● หนึ่งเมื่อเส้า ทอ พระ ให้นำง ขาว ห่ม ขาว ทำแกง เขียว มิให้หนึ่ง ๖๕

๑๐ หนึ่ง สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่หัว เสด็จใน พระโรง กี่ กี่ ใน พระราชทาน
ต่างใด ๆ กี่ กี่ ไป บมิได้ เสด็จ ออก กี่ กี่ แล เบิก ท้าว พระยามนตรี มุข ทั้ง
หลาย เข้า มา ชุมน แล้ว กี่ กี่ อย่า ให้ ผู้ใด เจริญ ทั่ว กัน เป็น นี้นั้น ใน พระราชทาน
ถ้า มี ถ้อย ความ สิ่งใด จะ ควร เอา กรวย บังคม ทูล ให้ เจริญ ทั่ว กัน แล้ว
เอา กรวย บังคม ทูล พระกรุณา ส่วน ถ้อย ความ การ นอก กว่า นี้ ไซ้ บมิขอ
ให้ เจริญ กว่า นี้ เลย ถ้า ผู้ใด เจริญ ให้ เป็น นี้นั้น ใน พระราชทาน ไซ้ แต่

บัณฑิตักดีนา ๑๐๐๐
๕๐๐
๓๐๐

ถ้า เจริญ ครั้ง หนึ่ง ไซ้ ให้ ว่า ให้ ผู้ นั้น ฐ โทษ แห่ง

อาตมา ถ้า เจริญ ถึง สอง ครั้ง ให้ ภาคย ธรรม ถ้า เจริญ ถึง สาม ครั้ง

ให้ ตาม ผู้ นั้น อย่า ให้ เส้า พระบาท พระเจ้า อยู่หัว ถ้า แต่ บัณฑิตักดีนา ๒๔๐๐
๒๐๐๐
๑๖๐๐
๑๒๐๐

ถ้า เจริญ ครั้ง หนึ่ง ให้ ผู้ นั้น ฐ โทษ แห่ง อาตมา ถ้า เจริญ ถึง สอง ครั้ง ไซ้
ให้ คร่า มือ ออก ไป จาก พระโรง แล ให้ ห้าม เส้า พระเจ้า อยู่หัว ถ้า เจริญ ถึง
สาม ครั้ง ไซ้ ให้ คร่า มือ ออก ไป จาก พระโรง แล โหมลา หนึ่ง ตาม บัณฑิต

๑๐๐๐
๔๐๐
๖๐๐
๔๐๐

ถ้า แต่ บัณฑิตักดีนา ๑๐๐๐

ถ้า เจริญ ครั้ง หนึ่ง ไซ้ ให้ ว่า ให้

ผู้ นั้น ฐ โทษ แห่ง อาตมา ถ้า เจริญ ถึง สอง ครั้ง ให้ คร่า มือ ออก ไป จาก พระ
โรง แล ลง พระราช อาญา ที่ ๓๐ ที่ แล ให้ โหม ทวีคน ตาม บัณฑิตักดี แล
อย่า ให้ เส้า พระบาท พระเจ้า อยู่หัว แต่ บัณฑิตักดีนา ๒๐๐๐ } ถ้า เจริญ

ครั้งหนึ่งใช้ ให้ลงโทษ พระราช อาญาที่ ๑๐ ที่ ถ้าเจราถึง สองครั้ง ให้
 ลง พระราช อาญา ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๑๐ ที่ ถ้าเจราถึง สามครั้งใช้ ให้
 ลง พระราช อาญา ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๒๐ ที่ แต่บัณฑิตก็คืบมา ๒๐๐ ลงไป
 ถึงไพร่ ถ้าเจราครั้งหนึ่ง ให้ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๑๕ ที่ ถ้าเจราถึง
 สองครั้ง ให้ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๒๐ ที่ ถ้าเจราถึง สามครั้ง ให้ทวน
 ด้วย ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ แลให้เจาะ ปาก ภาคย ธรรม แก่ผู้เป็น นายนั้น ด้วย

● หนึ่ง เมื่อเส้า พระบาท อยู่ นั้น ผู้ใดเจราจากระชิบกันโทษถึงตาย หนึ่ง
 มีผู้แก่ง ของ ถวาย ผู้ใดบังอาจช่วงชิงเอา ก็ตี ที่ทำกัน ทำให้แตกหัก
 ทายก็ตี มีผู้ห้าม มีพียง ให้ลงโทษ สาม ประการ ๆ หนึ่งให้ตีทวน มีชื่อเสียง
 กิ่ง หนึ่ง ประการ หนึ่งให้ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ ประการ หนึ่งให้โทษ
 ทวีคูณ ๖

๑ หนึ่งผู้ อยู่ ประจำเวรใน พระราชวัง ทวิพียงสิ่งของแห่งพระเจ้า อยู่หวั
 ทาย แล แหกหัก เสีย ประการใด ให้ชาวเวร ช่วยกันใช้ ของ ท่าน ตาม
 ค่ามาก แล น้อย นายเวร เสีย สาม ส่วน ปลัดก็กรอง เสีย สอง ส่วน ลูก
 เวน เสีย ส่วน หนึ่ง ๖

๑ หนึ่ง สมเด็จ พระพุทธเจ้า อยู่หวัเสด็จ ประภาษ ให้แจก ทวิพียงแล เครื่อง
 ประสาท สิ่งใดก็ตี ถ้าผู้ใดช่วงชิง ทียบเอาเอง ของนั้น อย่าให้มัน ให้
 ลาก ข้อ มีอมัน ออกไป เสีย ถ้าคอกไม้ คอก หนึ่งก็ตี ของ สิ่ง หนึ่ง ก็ตี
 ให้โทษ ทวีคูณ ถ้าคอกไม้ สอง คอก ของ สอง สิ่งขึ้นไป โทษ จักรคูณ ๖

๑ หนึ่งผู้จะ แจก เครื่อง สรรพ ประสาทนั้น ให้แจกโดยลำดับไป ถ้ามี
 แจกโดยลำดับ ให้ลงโทษ ตามโทษานุโทษ ๖

๑๑. หนึ่งผู้บันทึกลงนาม แล ทอกไม้ แจก ทมาก แจก น้ำ ถ้ำ แล
 หยิบ ทอกไม้ ขึ้น ให้ พระราชกุมาร โทษ ทักมือ ฝ่ายผู้แจก น้ำ ขึ้น หน้า ก่อน
 เชื้ออก หน้า โทษ ทักมือ ๖๖

๑๒. หนึ่งผู้ใดเถียง กัน ใน วัง เล่มิต พระราช อาญา ให้ ตี ด้วย ไม้ หวาย
 หัว สิบ ที ถ้า ต่ำ กัน ให้ ตี ด้วย ไม้ หวาย ร้อย ที แล จึง ให้ ถาม ความ เถลาระ
 นั้น แล ให้ โทษ ตาม ระเบียบ เมือง ท่าน ๖๗

๑๓. หนึ่ง ถ้า นา ๑๐๐๐๐ ถึง นา ๘๐๐ วิวาท ชก ตี กัน ใน พระราช วัง ศาลา
 ลุกซุน โทษ สี่ สถาน ๆ หนึ่ง ให้ โทษ ตรีศูณ สถาน หนึ่ง ให้ โทษ ทวีศูณ สถาน
 หนึ่ง ให้ โทษ ลา หนึ่ง สถาน หนึ่ง ให้ ภาคย ธรรม หนึ่ง แต่ หัว พัน ขึ้น ไป ถึง
 หัว หมื่น ทนาย ผู้ มี บัน ทาคัก ก็ นา ๖๐๐ ลง มา ถึง นา ๒๐๐ ถ้า ชก ตี กัน ทำ
 อุบาทว ซาก เหลือ ใน พระราช วัง ใน ศาลา ลุกซุน ใช้ ให้ ลง โทษ ๘ สถาน ๆ
 หนึ่ง ให้ ทวน ก้วย ลวค หนึ่ง ยี่ สิบ ที สถาน หนึ่ง ให้ จำ ไว้ เกือน หนึ่ง สถาน
 หนึ่ง ให้ ถอก ออกจาก ราชการ สถาน หนึ่ง ให้ โทษ จักรศูณ สถาน หนึ่ง
 ให้ โทษ ทวีศูณ สถาน หนึ่ง ให้ โทษ ทวีศูณ สถาน หนึ่ง ให้ โทษ ลา หนึ่ง สถาน
 หนึ่ง ให้ ภาคย ธรรม ๖๘

๑๔. หนึ่ง วิวาท เถียง กัน ใน พระราช วัง ให้ จำ ไล่ ซื่อ ไว้ สาม วัน ถ้า ต่ำ กัน
 ใน พระราช วัง ให้ ตี ด้วย ไม้ หวาย หัว สิบ ที ถ้า ชก ตี กัน ให้ ปอก เล็บ มือ
 ซ้าง ผู้ ตี นั้น เสีย ทำ นิ้ว ถ้า จับ มีค พร้า อารู อphan แทง กัน มี ปาก เจ็บ ใช้ ให้
 ปอก เล็บ มือ เสีย ทั้ง สิบ นิ้ว แล จึง ให้ ว่า เนื้อ ความ ซึ่ง วิวาท นั้น แล ให้
 โทษ โดย ความ เมือง ท่าน ๖๙

๑๕. หนึ่ง วิวาท เถียง กัน ณ ศาลา ลุกซุน ให้ ไล่ ซื่อ ไว้ หน้า ศาลา ลุกซุน วัน หนึ่ง
 ถ้า ต่ำ ลุกซุน ให้ มี โทษ เท่า ซัด พระ บัน ทาร ถ้า มี ผู้ ต่ำ ตี กัน ใน ประโดคน

แลผู้ร้องห้ามมิฟัง ให้ลงโทษโดย อัญญาตุย ที่ทำ ถิ่น ณ จวน นั้น

๑ ถ้าที่ท่า ข้าง ต้น ม้าต้น ให้ตัดมือตัดปากเสีย ๖๐

๒ ถ้าที่ท่า นาย ประท ช้น นอก ให้ทวน ท้าย ลวดหนึ่ง ๒๐ ที่ ถ้าที่ นาย ประท ช้น ใน ให้ริบ ราชบาทวเอาลง หมาย ช้าง ๖๐

๓ ถ้าถี่ย ประท วัง ให้ตัด ค้น เสีย เขา มีอ ผลัก ประท วัง เข้าไปเอง ให้ตัด ก้วยไม้ ทวย ๒๐ ที่ ถ้า บ้น กำแพง วัง ช้น นอก ให้ตัด ค้น เสีย ถ้า บ้น กำแพง วัง ช้น ใน ให้ฆ่าเสีย ถ้า ถ้อ เครื่อง สาทราวุธ เข้าไปใน พระ ราชวัง ให้ นาย ประท ทาม กที่ กาม ต ร้าย ถ้า ช่างาน ที่ จะ เขา เข้า มา ให้ตัด มือ ผู้ เขา เข้า มา นั้น เสีย ถ้า นาย ประท มิ ได้ ว่า ละ ให้ เขา เข้า ไป ให้ มี โทษ แก่ นาย ประท ทง นั้น นึ่ง อัยการ ชอบ ประม มาต่าง เมือง กี้ กี้ แล ราช คั ทร แล สุนัข ม้า โค กระ บือ แล นเข้า ใน พระราชวัง ถึง พระ กิ่ง กี้ กี้ ถึง บน พระ รอง กี้ กี้ โทษ ชาว วัง ถึง ตาย ส่วน นาย ประท ไ้ ให้ ควัก ทา เสีย ๖๐

๔ อนึ่ง ค้า คย กัน กิน ทล้า ใน พระราชวัง ให้ ค้ม ทล้า ให้ รื่น ทร ชก ปาก แล วให้ จำ ว นึ่ง ผู้ ได เล่น ว่า ว ชำ ม พระราชวัง กี้ กี้ ชัด ไม้ ค้น ก้น คิน อัญญา ชำ ม พระราชวัง โทษ คัด มือ ชว้าง พระ กิ่ง นึ่ง โทษ ถึง ตาย อนึ่ง ไ้ บัน คาค กี้ นอน ใน พระราชวัง แล เ้า มา นอน ไ้ ให้ คี้ ผู้ นอน แล ผู้ ชอ นอน คละ ๑๐ ที่ ๖๐

๕ อนึ่ง ผู้ ถ้อ อัยการ แล อัญญา ทัง ปวง มี ผู้ ทำ ผิต อัยการ จึง มิ ชอบ แล ผู้ ถ้อ อัยการ มิ ได้ ว่า คำ ม อัยการ ชอบ ไ้ อัน จะ ลง โทษ แก่ ผู้ ทำ ผิต อัยการ นั้น ฉน โค แล ให้ ลง โทษ แก่ ผู้ ถ้อ อัยการ อัน มิ ได้ ว่า กล่าว นั้น ก้วย

๖ อนึ่ง ผู้ ได ทำ ลก กุญ แ แล รี เน มน ทร์ คุณ วุ คมิ วิทยา คม เส คาะ ประ ท วัง แล เบิก โ ชล น ทว ร เ้า ไป ใน พระราช มณ ทै ย รฐ น ลัก ภา สาว ไ้ กำ นัด

แลลัทธิ พระราช ทพย ให้ลงโทษโทษมหันตโทษ แล้วให้ฆ่าเสีย ถ้า
ทรง พระกรุณา บให้ฆ่าเสียใช้ ให้ลงโทษ ห้า สฐาน โทษพระราชอาญา
ท่าน กล่าวไว้ ๖

๑๑. หนึ่งผู้ใดลักเงิน ทอง ผ้าผืนทองขน แพรผู้คน แล พระราช ทพย ออก
ไป จาก ประตู ใช้ ให้ฆ่าผู้ลัก แล นาย ประตู เสียด้วยกัน ๖

๑๒. หนึ่งผู้ใด บังอาจ ลัก ชุกเสนาได้ เวียง ใน เมือง หลวงท่าน สิบตัน เขา ๓
ตัน ทั้งใหม่ตัน ละ ๑๑๐๐๐๐ ถ้าหัว เมือง สิบตัน ให้ใหม่แต่ สามตัน ตัน
ละ ๕๕๐๐๐ ๖

๑๓. หนึ่งผู้ใด บังอาจ ชุก เวียง พระราช พิธี ล้าง ทลาย รุ่งเมือง ชื่อเมืองเสนา
ค่าย ทอดลง กำแพงเมือง ท่วยใจ สาทิส สากัน ท่านว่า ให้ฆ่าผู้ร้าย นั้น
เสีย สฐาน หนึ่งให้ตัดมือเสีย สฐาน หนึ่ง ให้ทวน ท่วย ลวทหนึ่ง ๑๐๐ ที่
๕๐ ที่ ตามโทษานุโทษ ๖

๑๔. หนึ่ง ชุนทาบ ชุน เวือหัว หมั้น ของภริกา นารายน หัว หมั้น เวือหัว พัน
นายแวง บันคาได้ ถือทาบ หลวง แด เข้ามา ใน ราชทวาร กิติ นั้งใน
ศาลาลูกชุน กิติ แล มีผู้ใด รับเขา ทาบ เขา เจียดใช้ ให้ นาย ประตู นาย
ศาลา เขา เจียด ตี เสีย แล ทาบ นั้น ให้เขา ถวาย ให้ ทำ ทานอื่น ใช้ เครื่อง
เจียดใช้ ให้ถ่าย แก่ นาย ประตู แล ฝ่ายผู้ เลมิก นั้น ให้ ถัดลง เปน
ไพร่ เพราะ มีควร ถือ ทาบ หลวง ถ้า นาย ประตู มี เขา ว่า ตาม พระอัยการ
ใช้ โทษ นาย ประตู ลัก ลง หนุ้า ช้าง ๖

๑๕. หนึ่งผู้ใด ทัก ทัก กอกไม้ แล นุ่ง ผ้าแดง ผ้าชมพู ไฟรา การกระทำ หาเชิง มีไม้
ท่มผ้า นอก เลือ ท่มผ้า บ่า เตี้ยว นุ่งผ้า เหน็บ หน้า หัว ชาย ลอย ชาย แล
เข้า ใน สนวน ประตู สนวน ทพาน สนวน ใน รั้ว ไร่ ใน กระลายท แล หน้า

พระที่นั่ง ประทับเรือที่ พระตำหนักที่ ฝ่ายผ้าเสื่อให้ฉีกเสื่อ
ออกไม่ใช่ ให้ลุดผู้ผูกทิว ตามโทษหนักโทษเบา ๖๖

๑) หนึ่งแต่นา ๑๐๐๐๐ ลงมาถึงนา ๑๖๐๐ แลไป มาหากันถึงเวรณก
ที่ที่สงัดแห่งใด ๆ ก็ดี แลลขบเงรจากันก็ดี แลนั่งใน ศาลาลูกขุน
เงรจากระชบกันแต่สองต่อสองก็ดี โทษพันคอริบเวรณ ๖๗

๑) หนึ่งลูกขุนผู้ใด คบกันกินเหล้าเล่นเบี้ยเล่นไก่ มีผู้รู้เห็นให้ลักลง
ถ้าตาย ถ้าขุนสนมไปคบลูกขุนทหาร โทษถึงตาย ๖๘

๑) หนึ่งหัวเมืองหนึ่งกัน เจ้าเมืองหนึ่งกัน ไปหาเมืองหนึ่ง โทษถึงตาย

๑) หนึ่งลูกขุนนา ๑๐๐๐๐ ถึงนา ๘๐๐ แลไปคบบไปหาพระราชบุตร พระ
ราชันศา โทษถึงตาย หนึ่งขุนหมื่นหัวพันผู้ใด ท่านมิให้เผื่อใจแก่
พระราชกุมาร พระราชันศา พระราชบุตร เลือกข้างที่ม้าทำให้มันมิ
ไต่ ถ้ามีรับสั่งให้แก่ลูกเขย หลานเขยให้พิททุลว่าเรียน จึงพัน
พระราชอาญา ๖๙

๑) หนึ่งผู้ใดไปคบบหาสื่อเมือง แลราชทูตเงรจา โทษถึงตาย

๑) หนึ่งแต่นา ๑๐๐๐๐ ลงมาถึงนา ๖๐๐ แลเห็นความมิชอบ คือ คบ
กันฉีกกระทรวงอัยการก็ดี บังพระราชทรัพย์ก็ดี แลลักพระราชทรัพย์
ก็ดี แลคบบ้วยอัยการ สิ่งใดอันต้องสัจจาธิฐาน แลรู้เห็นด้วยประการ
ใด ๆ ก็ดี มีผู้มาว่ากล่าวมิได้พิททุล แลมิได้เขามาว่ากล่าวถึงลูกเจ้า
เหง้าขุนโดยอัยการว่า ถ้ามิได้พิททุลให้ ให้ว่าแก่ตำรวจใน ถ้ามิได้ให้
ว่าแก่ตำรวจวัง ถ้ามิได้ให้ว่าแก่มหาดเล็ก ให้เขากรบทุลพระกรุณา
ถ้ากความนั้นไว้มิได้ว่า ให้ทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายเอง ถ้าผู้ใดมิได้
กระทำตามพระอัยการทั้งนี้ไซ้ ผู้นั้นคือชบด ให้ปรับตามโทษหนักโทษ

เขา ถ้าโทษหนักให้ฆ่าเสีย ถ้าโทษเบาให้ใส่ทงไว้ แลฝ่ายผู้มีได้
เขาก็มาพิททูลนั้น โทษเท่ากัน ๖

๑) หนึ่ง ลูกขุน ผู้ใด ซาก ถือน้ำ พระพิพัต โทษ ถึง ตาย ถ้า บอกรับช่วยคุ้ม
ถ้า ลูกขุน ผู้ ถือน้ำ พระพิพัต ห้าม ถือน้ำ แหวนนาถ แหวนทอง แล กิน เข้า กิน
ปลา กิน น้ำ ยา แล เข้า ยาค ก่อน น้ำ พระพิพัต ถ้า กิน น้ำ พระพิพัต จอก หนึ่ง
แล ชื่น ให้ แก่ ก็น ก็น ก็น แล้ว แล มิ ได้ ใส้ ผม เหลือ นั้น ล้าง เสีย โทษ เท่า
น้ำ ใน ราวาง ขบถ ๖

๑) หนึ่ง รับ เครื่อง แล มิ ได้ ก็น ทอกไม้ มังคละ มิ ได้ ใส้ หัว เอา ใส้ พาน
หมาก ใส้ เจียกไว้ หนึ่ง ให้ ตก กลาง พระโรง กลาง จัน หนึ่ง แล ไป สบ พระ
เนตร เจริจากระชิบ ก็น เกิน ออก มา แล จง ก็น เจริจา ใน ประตูลั้ง ก็น โทษ
ใน ราวาง ขบถ หนึ่ง ซ้ำ เฝ้า ทั้ง ปวง แล เข้า ไป ใน พระราชวัง ทาน้ำ มัน
ควาก กระแจะ ขบเมียง ทัก ทอกไม้ ผิก อัยการ ๖

๑) หนึ่ง ถ้า มุ่ง ผ่า ปัก ผ่า ลาย มี เจริง ซาย ให้ นาย ประตุนาย พระโรง ผีก เสีย

๑) ถ้า ซาก เฝ้า หอ พระ กัถิ ซาก เฝ้า นำ พระ บัญชร กัถิ ให้ ไหม อ้อย ตาม
บันดา กัถิ ส่ง ให้ แก่ ชาว ช้าง ถ้า ซาก โดย เสกัจ โทษ เท่า กัน ๖

๑) หนึ่ง ถ้า เสกัจ จาก พระ นคร ผู้ บันดา นอน รัง ถ้า ซาก ครั้ง หนึ่ง ไหม
ทวัคคุณ ถ้า ซาก สอง ครั้ง ไหม ทวัคคุณ ถ้า ซาก ๓ } ครั้ง ๓ ครั้ง เสกัจ มา ไหม
ทวัคคุณ ๖

๑) หนึ่ง ชาว บันดา นอน งาน แล ประตูลั้ง แล้ว แล บัน กำแพง เข้า ออก
โทษ ตัก มี อตัก เท่า ๖

๑) หนึ่ง พระ วอ จวน ก็น บันดา ซัก ม่าน แล สาย ม่าน เดียว ก็น กัถิ สาย
ม่าน จาก กัถิ สาย ม่าน ซัก มิ ออก กัถิ ม่าน หลัย แล ทระ หอบ กัถิ โทษ
พัน คอ วิบ เวื่อน ๖

๑) หนึ่งหัว หมัน เรือ ผู้ถือธง หัวเรือ แลทำให้คน หัก ขาด ปลิว ลง น้ำ แลเอาข้าง บน ลง เอาข้าง ล่าง ขึ้น โทษ พัน คอ ธิบ เรือ น ทั้ง บ่อ โท น ถ้า การ พระราชพิธี แยก เมือง ถวาย บังคม นำ เสีย ทั้ง โศคร

๒) หนึ่ง หัว เมือง สนม สมุท ประชาน กั ตี นายแวง กั ตี ถือ เภริ มย ให้ คน หัก ให้ หลุด โทษ พัน คอ ธิบ เรือ น ถ้า งาน พระราช พิธี แยก เมือง ถวาย บังคม นำ เสีย ทั้ง โศคร

๓) หนึ่ง ถ้า แยก เมือง ถวาย บังคม แล มิ ได้ เฝ้า ให้ โหม ตาม บัน ตาศ กั ตี

๔) หนึ่ง พระเจ้า ญู่ หัว ประสาท ฉ้ำ เสือ สนม แยก ทหาร พื่อ เรือ น ทั้ง หลาย เมื่อ แยก เมือง มา แล เบิก เข้า ไป ถวาย บังคม บมิ ได้ นุ่ง ห่ม เสือ สนม ซึ่ง พระราชทาน นั้น แล นุ่ง ห่ม เสือ ฉำ อื่น มิ ควร ให้ มา ถู ร้าย

๕) หนึ่ง เสือ สนม พระราชทาน นั้น แล เขา ไป นุ่ง ห่ม แห้ง อื่น ด้วย ประการ อัน มิ ชอบ นุ่ง ห่ม ให้ เศร้า หมอง ครั้น แยก เมือง มา ไซ้ นุ่ง ห่ม เสือ สนม เก่า นั้น ให้ ถู ร้าย เมื่อ เบิก แยก เมือง นั้น เข้า ถวาย บังคม ควร ให้ ผู้ ถู ร้าย ออก จาก พระโรง ก่อน พิจารณา เปน สัตย ไซ้ ให้ ลง โทษ ทั้ง นี้ ถ้า ที่ หนึ่ง ควร ภาศย ธรรม ถึง สอง ที่ ให้ ลง โทษ ที่ ถึง สาม ที่ ให้ ไล่ คา แก่ ผู้ นั้น เสีย

๖) หนึ่ง เสือ สนม พระเจ้า ญู่ หัว ประสาท การ เขา ไป นุ่ง ห่ม ด้วย ประการ อัน ชอบ คือ ว่า การ พระราช พิธี ทศ ศาสด กั ตี คือ ว่า การ มิ หร สพ แล โดย เสก จ พระเจ้า อยู่ หัว กั ตี ถ้า แล ฉำ นั้น เก่า ไซ้ ให้ เขา ส่ง แก่ ชุน มุต นาย อา ณา พยาบาล ให้ เขา ถวาย ใน ที่ ราช วิโธถาน แล บังคม ทูล พระ กรุณา ขอ พระ ราชทาน เสือ สนม อื่น ให้ หนึ่ง ถ้า จวน แล มิ ทิน ถวาย กั ตี ควร หา เสือ สนม อื่น ควร นุ่ง ห่ม อย่า ให้ ถู ร้าย หนึ่ง ชุน มุต นาย อาณา พยาบาล แห่ง อาศมา บอก กำหนด ว่า จะ เบิก แยก เมือง ถวาย บังคม พระเจ้า ญู่ หัว กั ตี รั้ง เอง กั ตี

แลมิได้มาทัน ควรให้ลงโทษเขา ออก จาก ราชการ ให้ใหม่ ทั่วคุณ ตาม บันดาศักดิ์ ๖

๑๑ หนึ่ง ลูกขุน มนตรี มุข ท้าว พระยาพระ หลวงหัว เมืองทั้งปวง แลทำ ยศ ศักดิ์ พัน ตำแหน่ง ใช้ ควรให้ วิวเฮา สมพล ขยก แลตัวนั้น ฆ่า เลี้ยง ๖

๑๒ หนึ่ง ราชินิกุล ขุนหมื่น ทัวพันทุก กระทรวง การ ซึ่ง ราชการ อันทำน ให้ ไปทำ กักตี่ หนึ่งให้ไป ชุม พิกาศษา ถ้อย ความ กักตี่ ท่านให้ไป อยู่ จง เสร็จ การ นั้นแล้ว จึงให้มา เฝ้า พระบาท พระผู้ เปน เจ้า ถ้า มีแล้ว ท่าน มิให้มา ถ้า มี ถ้อยความ จะ พิตทูลให้ ผู้ มา ทูลต่าง ถ้า ว่า ราชการ เสร็จแล้ว ถ้า มี พระบิณฑูร ทวสีให้มา จึงมา ถ้า หาก มาเองใช้ ผู้ นั้น เล่มิต พระราช ธานยา ท่าน ๖

๑๓ หนึ่ง แต่ นี้ไป เมื่อนำ ท่าน มิได้ มี นาย สภาวะดี หลาย คน ทั้งแต่ นาย ผู้ ภาษ คน หนึ่ง เสมียร สอง คน ฉบบ พระราชบัญญัติ อัน ชุขบ ดังนี้ ก็ ผู้ นั้น มี บำ เหน้จ แก่ ราชการ ผู้ใด ทำ ซาก เหลือ มี บำ พระราช นิยมใช้ ก็ ผู้ นั้น หา บำ เหน้จ แก่ ราชการ มิได้ ๖

๑๔ หนึ่ง ช้างต้น ม้าต้น ใช้ แล มิได้ ถวาย ฎีกา ช้างต้น ม้าต้น ทาย ให้ ลัก ญา ช้าง ๖

๑๕ หนึ่ง ช้างต้น ม้าต้น ใช้ แล มิได้ อยู่ วิชา ให้ จำ จง ทนัถ หนึ่ง ให้ใหม่ ทั่วคุณ ๖

๑๖ หนึ่ง ช่างคัก มา ถึง ให้ ท้าว พระยามนตรี มุข ลูกขุน หนึ่ง ใน ศาลา ถ้า ผู้ใด มิได้ มาใช้ โทษ ก็ อชบถ ให้ ปรียบ ตาม โทษ ๖

๑๗ หนึ่ง ทวสี ใช้ ให้ ผู้ใด ไป ราชการ แล ถวาย บังคม ลาแล้ว แล อยู่ เหวือนเอง กักตี่ อยู่ แห่งใด ๆ กักตี่ ถ้า สามวัน แล มิได้ ไปใช้ โทษ นั้น ให้ ทา มา ๖

แลใช้ผู้อื่นไปแทน ฝ่ายตัวผู้ทงนั้นให้ใส่ตรุไว้ กว่าจะไปราชการ จะกลับคืนมาถึงจึงเอาออก ๖

๑๑ หนึ่งท้าวพระยาสามลวาช แดท้าวพระยาประเทศราช พระหลวงขุนหมื่นท่านให้ไปวังเมือง แลไป การณรงคสงครามก็ตี แลทำหนังสือบอกสุขทุกข์มามิไ้ แลมาเองก็ตี แลเอาทรัพย์สินมาทอดแพลงโถมเอาไฟพลในราชธานีของท่านไปก็ตี ท่านว่าที่นี้ น้อยจะใคร่ ฝ่ายที่นี้ อนินใหญ่ ท่านให้พันศรวิบริชณ ถ้าทรงพระกรุณาให้ฆ่าที่เสียไซ้ ให้บริบทพยพิทยากรจงสิ้น ให้สักถ้าทาบเอาตัวลงเป็นไพร่ เกี้ยวพญาช้าง ๖

๑๒ หนึ่งหนังสือบอกสุขทุกข์มา ยังมีไ้มีหนังสือไปให้ทา แลมา

ก่อนหนังสือ ให้มีตัวนำศาลาลูกขุนสามวัน แลให้ใหม่

จัตวคุณ) แล
ทวิคุณ	
ลาหนึ่ง	

ถกจากราชการ ใส่ตรุไว้เดือนหนึ่ง ถ้าทรงพระกรุณาจะให้คงที่ไซ้ ให้ใส่ตรุไว้สิบห้าวัน ถ้าหนังสือหาภยแต่กลางทาง ท่านว่าให้ถ่ายที่นี้ ถ้านา ๑๐๐๐๐ ให้ถอยลงมา ๕๐๐๐ ถ้านา ๕๐๐๐ ให้ถอยลงมา ๓๐๐๐ นาคือ ๓๐๐๐ นาเป็นลำดับลงมา ให้ถอยเป็นลำดับลงมาจนถึงนา ๕๐๐

แลให้ใหม่ ตามบันทาคักก็

จัตวคุณ) จำสิบห้าวัน	
ทวิคุณ		อย่าให้คู่เขียงกัน
ลาหนึ่ง		

๑๓ หนึ่งผู้อยู่ในราชการอินบันทาคำบ่าวประจวบดินจะขาดมิไ้ นั้น ครวันขาดราชการ แลผู้ครวันนั้น ควรเหนโทษแห่งตน จะควรเอาราชการโดยอุบาทนั้นมิไ้ แลจะควรถวายราชการอย่าให้ดูร้าย ๖

๑๔ หนึ่งจะใคร่อุบาทแลโรคบิดาอุบาทมิไ้ ควรเอาคักอินโรคบิดานั้นบอกแก่ขุนมุนาย อาณาพยาบาล ขอให้แพทยาซักหลวงไปพินิจดูจงเป็น

๑๑) หนึ่งผู้ใดทำเทียมเครื่อของทัน โทษทัณฑ์มีอภัยโทษ หนึ่งผู้ใดทำเทียมพระราชโองการ ทำเทียมพระราชกฤษฎีกา ทำเทียม พระบรมราชโองการ
ฆ่าเสีย ๖๖

๑๒) หนึ่งผู้ใดพิทูล ถ้อยความประการใด แต่สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่ทั่ว
ไซ้ ให้ผู้นั้น แกล้ง ถวาย จง สิ้น การ ถ้าถูกชุนผู้เฝ้า พระเจ้า อยู่ทั่ว ผู้นั้น
เห็น ว่าทูลถ้อยความ มิถองแท้ ให้พิทูลต่อ ถวายให้ถองแท้ ถ้า ความ
อันต้องตัวเองไซ้ ท่านมิให้ทูลเอง ๖๗

๑๓) หนึ่ง มีผู้ขอให้พิทูลขอ สิ่ง สิ้น ทวพยประการใด ๆ ไซ้ ท่านมิให้
พิทูลต่อ หน้าผู้ขอ นั้น ๖๘

๑๔) หนึ่งท่านใช้นายแวง นายมหาดไทย บอกร่างงานแก่ลูกเจ้า เจ้าชุน
มุลนายสรรพกำหนดแห่งใด ๆ ก็ให้ไว้รับถ้อยความทำ การโดยพระราช
โองการ พระผู้แปลเจ้า ถ้าถ้อยความงานอัน นายแวง นายมหาดไทย สั่งนั้น
หนักใจ จะรับจะทำมิได้ ก็ให้ไว้พิทูลคืน พระราชโองการ อันนาย
แวง นายมหาดไทย สั่งนั้น ถ้าผู้ใดอุบายา ราชการ เสียไป มิได้พิทูลไว้
ท่านให้ลงโทษโดย ขนาดพระอาญา ๖๙

๑๕) หนึ่งผู้ใดบังคับ ราชการในกรม รัฐมิถึง ราชการ บังคับเอาผิดเป็นชชย
เอาชชย เป็นผิด ท่านว่าเข้าใน รวงโทษ ซากเหลือ ๗๐

๑๖) หนึ่ง พระเจ้า อยู่ทั่ว ทำหรัส ทรัส ด้วยกิจ ราชการ คดี ถ้อยความ ประการ
ใด ๆ ต้องกฎหมาย ประเวณี เป็น ยุติธรรม แล้วได้กระทำตาม ถ้ามิชชย
จง อาจพิทูล ทักทวน ครั้ง หนึ่ง ๒ ครั้ง ๓ ครั้ง ถ้ามิฟังให้ดังไว้ ซ้ำเพื่อ
สั่งไปให้ทูลในที่ ระโศกาน ถ้ามิฟัง จึงให้กระทำ ตาม ถ้าผู้ใดมิได้ กระ
ทำ ตาม พระอัยการ ดังนี้ ท่านว่าผู้นั้น เลเมิดพระราช อาญา ๗๑

๑) หนึ่งผู้เป็น สมุหตำรวจ ให้จง รัชชภักดี ใน พระบาท สมเด็จพระบรมพิตร
 พระพุทธเจ้า อยู่หัว อย่าให้ ว่าคาน เคียง พระไทย จง มีใจ จง รัชชอันชอบอัน
 รัง แลให้ ระวีระ ไรพิทักษ รัชชา บังคับ บัญชา ลูกขุน มุลงนายหัวหมื่น แห่ง
 แดน พระผู้เป็นเจ้า แลห้ามปรามผู้คน เซจร เข้า ออก ผิด ชอบ กลางวัน กลาง
 คืน แล คอย จริต ประหังค ประธอน แห่ง ราชนิกุล หัวหมื่น หัวพันผู้ จะ ชอบมี
 ชอบ แล ลอบ ลัก เจรจา ด้วยกัน คุศร์หัด นั้น ถ้า รู้ ใช้ อย่าให้ เองตง กตคัก
 นั้นไว้ให้ เรียก ทามา ภา จะ รำงับ คับ เสียได้ ก็ให้ รำงับ คับ เสีย ภา จะ
 พิทล รำ เรียน ก็ให้ พิทล รำ เรียน โดย คำเนิน คคคค นั้น ถ้างค คคคค นั้นไว้
 ผู้ นั้น มีโทษ เสมอผู้ รำย นั้น ๖

๒) หนึ่ง พระมหากษัตริย์ ทั้ง บุรุษ ผู้ใด ให้เป็น ฉิบก็ ศรี สมุหนายก รัชชา
 องค จง มี สักย สวามิภักดี คำวิ ทริทการ อัน จะ เป็น ประโยชน์ แก่ พระเจ้า อยู่
 หัว หนึ่ง สวิญญาน กะทพย อวิญญาน กะทพย อันใด ซึ่ง จะ ได้ บำรุง พระ
 นคร นั้น ให้เอา มาทล ถวาย ประมอญไว้ ให้ มั่งคั่ง ใน แผ่นดิน จงจำ พระ
 ราช ธานี พระ ผู้เป็น เจ้า บัณฑูร ถ้า ผู้ใด มิได้ กระทำ ตาม พระราช นิยม แล
 เบียดบัง ลอบ ลัก เขาไว้ ซึ่ง ชาย แลก เปลี่ยน แล ละ เมิน เสียใช้ ท่านว่า ผู้
 นั้น เลมิก ให้ลงโทษ สาม สฐาน ๖

๓) หนึ่ง เมีย แห่ง ทน ท้าว พระยา ประสาท ให้แก่ ตน ถ้า แล สักศรี นั้น
 ผิด ประการใด ๆ ก็ดี แต่ ก็ทำให้ หลาบ ปราม ให้กลัว อย่าให้ ล้ม ทาย เสีย
 รูป ทรง สักศรี นั้น ถ้า มิได้ทำ ตามโทษ สาม สฐาน ๖

๔) หนึ่ง พระราชบุตร พระราช นัดก พระสนม บั นาง ซึ่ง พระเจ้า อยู่
 หัว พักไป แก่ พระราชกุมาร แล ราชนิกุล ท้าว พระยา พระ หลวง เมือง ขุนหมื่น
 หัวพัน ผู้มี บำเหน็จ บำนาญ แล มีความ ชอบนั้น แม้น มีความ ผิด ด้วย ประ

การใด ๆ โทษถึงตายก็ตี ให้เอา กตี นั้น มา บดก แก่ผู้เป็น มณเฑียรบาล ให้กราบทูลแก่ พระบาท พระเจ้า เยอู่หัว จะมีโทษ ต่อกฎตามโทษานุโทษ นั้น

๑. หนึ่งพระแสง ทรงมีให้เจ้าต่าง กรมต้งถือ ถ้า พระเจ้า เยอู่หัว สั่ง พระแสงให้เจ้าต่างกรม เยอ่าให้รับ ถ้า รับโทษหนัก ให้มหาดเล็ก รับ ถ้า รับมีโทษถึงตาย ถ้า ถึง พระแสง ตามเสด็จ เยอ่าให้ลดผู้ว่า ถ้า ถวายพระแสงให้เอาข้าง คมไว้ข้างตัว สันไว้ข้าง พระองค์ ถ้า ถวายผิด โทษถึงตาย ๖๖

๑. หนึ่งทรง พระโกศแก่ผู้ใด แล ควัด เรียก พระแสง เยอ่าให้เจ้าพนักงาน ยื่น ถ้า ยื่นโทษถึง ตาย ๖๖

๑. หนึ่งไฟไหม้ ตึกเสื่อโค กระบือ ช้าง ฉลวาก โจร ปล้น ท่อ ลู้พื้น แอ่งถัน ปรากฏถึงนี้ ถ้า พระเจ้า เยอู่หัว บันทม อยู่ก็ตี ให้ปลุก พระบันทมท่าน จะ ได้แต่ง การ ถิ่นด้วยประการนี้ ๖๖

๑. หนึ่งถ้าไฟไหม้วังก็ตี โกล้วัง ก็ตี กลางวัน กลางคืน ใช้ ให้เอา พล ทลวง ฟัน มาตั้ง อยู่ใน สนาม แล บังคับ บัญชา เอาข้าง ตี ม้า ตี ที่ โกล้วัง นั้น ออก เยอ่าให้ อุดลระหุก แล ให้ ตรวจ เอาพรวา ของ กระต้อ น้ำ จงทุก ที่ พนักงานให้ สรวไว้ เมื่อท่านให้ ทาใช้ จึงไป ถ้าไฟไหม้ โกล้วัง ช้าง โรงม้า จวน พลจวน เกรือง ให้ ชาว สมุท ตำรวจ เอา รั้ว พลไป ช่วยกับ เยอ่าให้ อูเบกษา แล เก็บเอา เจ้าของ ๆ เขา ถ้า เก็บเอา เจ้าของ ๆ เขา ให้ ทวน จงหนัก

๑. หนึ่ง เจ้าพระยา พระ ทลวง ชุน ทมื่น พันธุ์ ถือ บันคา ตักก็ ท่านห้ามมิให้ อูบายให้ พี่น้อง ข้าไทยไปถือ ฉากร ไว้ นา ฉากร เว็ก สนวน ฉากร ชนเน ทลาค เป็น ประมุขชน ถ้า มิฟัง ท่าน ว่า เสมิก พระราชา ๖๖

๑๑. หนึ่งไม่ใน ป่าสัตว์มาก หล้า ประโคน ก่าน แคน เมือง ไท ๆ ก็ที่ ท่าน มี
ให้ตกถึง ก่าน าน พันไม้ แล ชุก หิน สีสายาก นั้น แล ที่ให้ แหก แยก เป็น
ท่อน โทษ สาม ประการ ๖๖

๑๒. หนึ่ง ผู้เป็น ข้า พระบาท ให้รู้ จักใน ราชการ มณเฑียรบาล ใน ปดม.
ยาม ซึ่ง ท่าน ห้าม บัญญัติไว้ ถ้า แล พระราชาคุณมาร พระราชบุตร พระราช
นักรา เสกข์ ไปโดย ปดมยาม ทุกียมยาม ตุกียมยาม บังคิมยาม ผิด
โดยท่าน กำหนด ให้ผู้ตามเสกข์ ห้ามไว้ อย่าให้ท่านเสกข์ไป ถ้าผู้ไปโดย
เสกข์ นั้น มีโทษ หักถึง กล่าวไว้ นี้ ท่านให้ ลงโทษ ทวน แล้วยำเสีย

๑๓. หนึ่ง พระผู้เป็น เจ้าทำเนิน พระราชโองการ จักแจ้ง พระราชทาน ชแม่ให้
พยานกล เลียง พระราชาคุณมาร พระราชบุตร พระราชนักรา ให้พระราชบุตร
ท่าน รู้ โดยสุภาพ จึง ชขอบด้วย การ เมือง ท่าน ถ้าชแม่ เห็น ว่า พระราชาคุณมาร
พระราชบุตร พระราชนักรา ชแม่ พระสนมทำผิดใน พระราชทาน ให้
ชแม่ กราบบังคมทูลแก่ พระเจ้า อยู่หัว ถ้า ชแม่ มีได้ บังคมทูล ท่านว่าผู้
นั้น มีชขอบใน พระราช ธาญา ท่านให้ ลงโทษ ทวน แล้วยำเสีย ๖๗

๑๔. หนึ่ง ผู้ใด ทำ ชู้ ด้วย ชแม่ พระสนม ให้ฆ่าผู้นั้น เสีย สามวัน จึง ให้ตาย
ส่วนหญิง นั้น ให้ฆ่าเสียด้วย ๖๘

๑๕. หนึ่ง ผู้ใด เจรจา ด้วย สวาใช้ ฝ่าย ใน ยุค มีชื้อ ถ้อ บ่า ผู้หญิง รั้ง แวก ประ
ภาค หักช้วน ให้ตัดผู้ชาย ลง หน้ำ ช้าง ถ้าผู้ หญิง ลงด้วยกัน ให้
ทวน ด้วย ลงกหนึ่ง ยี่สิบที่ แล้วยำเสีย ชน อย่าให้เข้าวัง เลย ๖๙

๑๖. หนึ่ง ผู้ใด ตก ช้อง ท้า แฉง แทวก ม่าน แทวก รั้ว โทษ เท่า ผิด พระสนม
พัน คอ ธิบ เวียน ๗๐

๑๗. หนึ่ง ผู้ใด รับ เขา พระสนม ออก จาก วัง ไซ้ ให้ตก คอ ธิบ เวียน ส่วน
บุตร ภรรยา เขา ทั่ว ลง หน้ำ ช้าง ถ้า แล พระสนม นั้น ออก จาก วัง ไป ทาง

บอกทางเรือก็ดี มีผู้บอกทางให้ไป จับได้ตัวผู้บอกทาง มาพิจารณาเป็น
 ลจ้ใช้ ให้ตกคอบริบเวือนผู้บอกทางนั้น ส่วนนางสนมนั้นก็ให้ฆ่าเสีย

๑๐. หนึ่ง ชาวกำนัล ศรีกำนัลเป็น ชู้กัน ส่วนชายใช้ให้ทวน ๕. ที่ ให้บริบ
 ราชบาทวเอาตัวลง หลญาข้าง ส่วนหญิงนั้นให้ทวนด้วย ลวดหนัง ๕. ที่
 แล้วให้สับ ประจาน ที่ หนึ่ง ให้เขาเป็น ชาว สกิง ที่ หนึ่ง ให้แก่ ลูกเธอ ให้
 แก่ หลาน เธอ ๖๖

๑๑. หนึ่ง สนมกำนัล คบผู้หญิง หนึ่งกัน ทำกุงชายเป็น ชู้เมียกัน ให้
 ลงโทษด้วย ลวดหนัง ๕. ที่ ตกคอบ ประจาน รอบ พระราชวัง ที่ หนึ่ง ให้
 เขาเป็น ชาว สกิง ที่ หนึ่ง ให้แก่ พระเจ้า ลูกเธอ หลานเธอ ๖๗

๑๒. หนึ่ง สมแม่ พระสนม พระกำนัล ตกช่ของ หัก แฉก แหวก ม่าน แหวก รั้ว
 โทษ ถึง ทาย ถ้า นาง ยกเครื่อง ข้างฝ้ายใน แลท้าว นางให้ทวน ด้วย ลวด
 หนัง ยี่สิบที่ ๖๘

๑๓. หนึ่ง หญิงผู้ใดเขา เหล้าเข้าวัง ให้ทวนด้วย ลวดหนัง ยี่สิบที่ ๖๙

๑๔. หนึ่ง สมแม่ พระสนมกำนัล มีคดี ถ้อย ความ ประการใด ให้บอกแก่
 มุข นายพยาบาล เขา คดีนั้น ว่า กล่าว พิศทุล ถ้าผู้ใดทำเถียงกันใน พระ
 ราชวัง เขา คดีนั้น ให้เคือง พระกรรม ท่านว่า เลมิตให้ลงโทษ ด้วยไม้
 หวาย ๕. ที่ ถ้า จับ มีด พร้า จะฆ่าฟัน ที่ วันกัน ให้ปอกเล็บ มือ เสีย
 จึงให้ว่า เนื้อ ความกัน ถ้าฟันกัน มีบาดเจ็บใช้ ให้ตัดมือ ข้างผู้ถือ มีด
 พร้า นั้น เสีย แล้วให้ใหม่โดย บาดเจ็บ ๗๐

๑๕. หนึ่ง สาวใช้ใน วังไปมา ทา พระสงฆ์ เป็น ชู้กัน คบกำนัล ใช้ ให้ทวน
 ด้วย ลวดหนัง ยี่สิบที่ ฝ่ายสงฆ์ใช้ให้ชบเสีย จาก วัด ๗๑

๑๖. หนึ่ง หญิงใด ทาตัวมิได้ เป็น ม่ายถือกำนัล อยู่ใน วัง มีผู้กุมเกาะ
 แผลลง หญิงนั้น ท่านว่า เลมิตให้ลง พระราชอาญา ถ้า หญิงนั้น อินชม ด้วย

ให้ทวน ทนึ่ง นั้นท้วยไม้ทวาย ๒๕ ที่ ส่วน ซายนั้น ทวนท้วย ลวทหนึ่ง ๕๐ ที่
แล้วให้ใหม่โดยยศถาศักก็เอา สิ้นใหม่เข้าพระคลัง หลวง ถ้าใน พระราชวัง
ใช้ ให้ลงโทษแก่ ซายเสมอ ลัก คน ออกจาก วัง ๖๖

๑๐. หนึ่ง ซาย ทนึ่ง เจริจา ท้วยกัน ใน วัง ยอมทำ ชู้เมีย ใช้ ให้ที่ ท้วย
ใหม่ทวาย ๒๐ ที่ ถ้าผู้ ซายชาววัง ให้ที่ ท้วย ลวทหนึ่ง ๕๐ ที่ ถ้าผู้ ทนึ่ง
ชาววังให้ฆ่า เสีย ๖๗

๑๑. หนึ่ง ผู้ใดคบ ซักท่าน เจริจา ใน วัง จับได้ ส่วน แท้ แพ้ จริง ให้ทวน
ทนึ่ง ๓๐ ที่ ซาย ๕๐ ที่ เอาบนไว้ ๖๘

๑๒. หนึ่ง ผู้ใดเอา ไม้งาน ท่านทำ เรือน ตน มิให้ พิททุท ท่าน แล้วท่าน
รู้ท้วย ประการใด ๆ ให้ลงโทษ ท้วย ลวทหนึ่ง คละ ๓๐ ที่ แล้วให้ใหม่
ซายโดย ยศถาศักก็ ๖๙

๑๓. หนึ่ง มีผู้เอา ไม้งาน ท่านทำ เรือน ตน แลผู้ รู้ เหน มิให้ พิททุท ว่ากล่าว
สมรู้ ท้วยใช้ ให้ทวน ท้วย ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ หนึ่ง ให้ใหม่ ตาม ยศถาศักก็ ๗๐

๑๔. หนึ่ง ซัก ผู้ทั้งปวง ใช้ หนังสือ กापย โคลง เข้าวัง สัก ซัก คบกำ นาง
กำนัล สาวใช้ ฝ่าย ใน โทษ ถึง ตาย ๗๑

๑๕. หนึ่ง ซัก ฝ่าย ใน คบ ผู้ ซาย หมู นอก ใช้ หนังสือ กापย โคลง ไป มา โทษ
ถึง ตาย ๗๒

๑๖. หนึ่ง พระราชกุมาร พระราชบุตรี นักเทศ ชันที่ จำ ใน เรือน ค่ม เตี้ย
ออกไป นอก ชนชน นอก ท่าน ผิก อัยการ ๗๓

๑๗. หนึ่ง ซแม่ สนม กำนัล มิเคย ชัน ที่ ล่วง ที่ ชัน ไป ให้ท้าว นาง ห้าม
ถ้า มิ ฟัง ให้ลง พระอาญา ๗๔

๑๘. หนึ่ง ซแม่ พระสนม กำนัล ฝ่าย ใน พระราช มณฑล เข็ยรบาล ซ่า ให้ ล่วง ที่ หนึ่ง
ถ้า ฝ่าย ล่วง ที่ หนึ่ง ให้ท้าว นาง ห้าม ถ้า มิ ฟัง ให้ลง อาญา ๗๕

๑) หนึ่งผู้เป็น จำ เป็น โขลน ท่านแก่งให้เรียก ทาซแม่ พระสนม คำเข้า เข้าได้พลิง ให้นำผู้เป็น กำ นล โขลน เว่ง ทรว ทราซแม่ พระสนม จง ทุก คน ขอย่าให้ขาด เหตุ การ สิ่งใดใช้ ให้ทูล แก่ พระเจ้า อยู่ ทวี ถ้า มี กิจ ชุระ บิภก มารดาญาติ พี่ น้อง ป่วย เจ็บ ทาย ให้ พิศ ทูล ว่า เวียน ถ้า มี ได้ พิศ ทูล ว่า เวียน ไป โดย อ่า เพใจ ท่าน ว่า เติมิก ให้ ลง โทษ สาม สฐาน สฐาน หนึ่ง ให้ พัน คอ วิบ เวียน สฐาน หนึ่ง ให้ ถก เป็น คน ไซ้ สฐาน หนึ่ง ให้ ทวน ทัวย ลวทหนึ่ง ๕. ที่

๑) หนึ่ง คำ ทวิ สทล ไซ้ ให้ ทา เสนา บที ซแม่ พระสนม โดย พระราช นุกิ ใน ที่ ระ โทถาน ผู้ โทถา ม เย่า ให้ บอก สัก ชัน เอย ถ้า บอก กัน ไซ้ ให้ ลง โทษ ๖ สฐาน

๑) หนึ่ง ผู้ ร้าย บัง อาช ลัก พระราช ทร พย ใน พระราช วัง ไป ซ้อ ชาย กัน แต่ ใน พระราช วัง ให้ ทัก ตัน ตัก มือ เสี่ย คง ซ้อ ถ้า ลัก ออก ไป จาก พระราช วัง ให้ ฆ่า โจร แล นาย ประตุ เสี่ย ถ้า ทรง พระกรุณา บให้ ฆ่า ตี เสี่ย ไซ้ ให้ ไหม โจร จัก ุร กณ ถ้า ลัก เกร็ง สรรพ เหตุ ใน พระราช วัง ไป จำ นำ ไป ชาย แลก เปลี่ยน ประการ โด ท่าน ให้ ทวน ทัวย ลวทหนึ่ง ๕. ที่ ให้ ทัก มือ เสี่ย แล้ว ให้ เขา ของ มั่น ทั้ง ใหม ทวี กณ แล้ว ให้ ทวน ผู้ สม คบ ซ้อ ชาย ทัวย ลวทหนึ่ง ๕. ที่ แล้ว ให้ ไหม กิ่ง โจร

๑) หนึ่ง ชัก คน อยู่ใน พระราช วัง ออก ไป เอง ก็ ตี ไซ้ ออก ไป ก็ ตี ผู้ โท ลัก ภา ไป ชาย ก็ ตี ทำ ชู้ เมีย ก็ ตี ให้ ทวน ผู้ ลัก ภา นั้น ทัวย ลวทหนึ่ง ๕. ที่ แล้ว ให้ สัก รูป คน นั้น ไว้ ใน หน้า เขา เผลว ะ หน้า ให้นำ ชม ของ ที่ ช้อง รย เมียง ให้ เว่ง เขา เงิน ส่ง ให้ แก่ ผู้ ถ่า ย จง ถ้วน ส่วน คน ผู้ ไป นั้น ถ้า ชาย ๑๓ ปี ขึ้น ไป ให้ ทวน ทัวย ลวทหนึ่ง ๑๕ ที่ ถ้า ชาย ๑๖ ปี ขึ้น ไป ให้ ทวน ๑๕ ที่ แล้ว ส่ง มั่น ให้ นาย ก็น ถ้า มั่น มี ทลาบ ลัก ภา ถึง สอง ครั้ง ให้ ทัก มือ ตัก ตัน เสี่ย

๑) หนึ่งวิเวก ทบตี พันแห่งกัน ให้โลหิต ตกใน พระราชวังก็ตี แล
 ทญิงสาวใช้ ตามไทยผู้ใด คดชก ตก แห่ง ลุก ใน พระราชวังก็ตี ท่านให้มัน
 พลึงวังท่าน ให้ทั้งโรงพิธี ๔ ประตุ บายศรี ๔ สำรับ บั๊ก ๕ ชั้น ๔ อัน ใ้
 ประตุ ๕ คู่ ให้วง ค่าย วง คารอบพระราชวัง นิมนต พระสงฆ์ สวด พระ
 พุทธมนตร สาม วัน ให้ ทา ขี้พ้อพวาทมน ซึ่ง พลึงกรรม มา กระทำ บวงสรวง
 ตาม ธรรมเนียม ให้ มี ระบุว่า ท่าน พิน พาทย์ ของ กลอง คุ้ยคนทรี ประโคม
 ทั้ง ๔ ประตุ ครั้น เสร็จ การ พิธี แล้ว จึง ให้ เขา ใ้ นั้น ไป ปล่อย เสียนอก เมือง
 ให้มัน ภา เสนียด จัญไร โภยอยู่ทั่วไป ให้ พัน พระ นคร ท่าน ะ

๑) หนึ่ง พวาทมนดาจารย์ โยคี โภคี ชาติการ ศิวาจารย์ พยาวี ถ้า โทษ กามฉินท
 สุราฉินท ภินทฉินท ทวิพิฉินท โจรฉินท ไทรฉินททกรรม เสพ
 สุรา ปานาติบาต ประชาระกรรม ลักทวิพิท่าน คิคชบคคทโรท โทษ ทั้ง นี้
 ตาม ทนิก ตาม เบาล คือ โหม ทวีคน โหม จักรคน ค้วยทองแดง ถ้า โทษ
 ทายให้ เกิด สังวาล เค็ด สายธูว่า เสียนฤทศ ไปต่าง เมือง ะ

๑) หนึ่ง การ ฮายัก พระมหา ราชครู พระราชครู พระธาตุกษณ พระ
 ไทวาธิปัต พระศรี มโหสถ พระศรี ศักดิ์ ให้ ทำ กำหนด ราชประเพณี โดย ขบวน
 โยวณ แลให้ ถิ่น กำหนด พิธี โดย คำ ทวิ สาคราเวท มีทวาสนโสศกโสฬสกรรม
 เปนต้น แล บัด มาภิเศก ราชภิเศก อินทวามภิเศก สังครามภิเศก ฮาจารย์
 ภิเศก แล การภิเศก โดย สาคร คำ ทวิ ทั้ง ปวง แล จัก ครุ พิธี ให้ ขอบ ค้วย สาคร
 มังคัย อัน ขบวน การ โดย การ นั้น สมุทปะธาน ทหาร พ่อ ไร่ วน โดย ฃน กังงาน
 แล ได้ เงิน โดย การ นั้น เท่า ครุ พิธี ใ้ ได้ พระนาม โดย การ แล่นกิน แล สม
 ณะ พระอรชรมเห็ ท่าน ลุก เธอ หลานเธอ เธอ โทได้ เลือ ส้า ทมวง เงิน ตาม
 ใ้ ใหญ่ ตาม น้อย เธอ โทให้ นาม วิสศ ทั้ง ปวง ผู้ ใ้ งาน ให้ เท่า ตำแหน่ง ศักดิ์
 ใ้ ได้ นาม มี ขอบ โดย พยากรณ์ จัก ครุ พิธี มี ทั้ง สาคร มังคัย ผู้ ขุบ โหม เจา มณฑร

บอกทำหรับฝึกพลั้ง โทษ พระอชลาภณ มัท แชนวน โทษ พระมหาราชครู
พระราชครู พระโหราธิบดี พระศรี มโหสถ พระศรี คักกั ประคำใหญ่ แชนวนคอ

๑. เติมหำแหน่งโหรนำ หลังเป็น คน แลฝ่ายใต้ ขึ้น ทั้งนี้ โหรนำคือ
พระโหราธิบดี พจนโฆทิสครวราชวิยราชปลัก โหรนำหลัง พระโลกที่ปโหร
ธิบดี พจนเทพากกรมราชปลัก แลโหรนำใต้ ราชการข้างนำ แลราชการ
พวหมณ พระราชพิธี คือ การ ทวาทโคศก ทั้ง ๑๒ เดือน เว้น แต่การ พระราช
พิธี ตรีย่าพวยใต้ ข้าง โหรนำหลัง หนึ่งโหรนำใต้ ราชการ คือการ พระราช
พิธี พยุพบาทวรา พิไชยสงคราม แล ราชการ ฝ่ายข้างนำ แล ราชการ ข้าง ทหาร
ทั้งปวง ถ้าหาตัวมิได้ ๆ แก่ ขุนโฆทิ ปลัก โหรนำหลังได้ ราชการ ฝ่าย หลัง
คือทำ ฎีกา ข้าง การ พวหมณเทศ คือการ พระราชพิธี ตรีย่าพวย แล การ
สมเด็จ พระอรรคมเหษี แล พระอรรคชายา แล แม่ ยั่วเจ้าเมือง อะแม่
อะเจ้า พระสนมทั้งปวง แล สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอเอกโต ถ้าแลหาตัวเจ้า
กรมนำ หลัง มิได้ ปลักกรมทำ ฎีกาต่าง แลได้แต่่ง พระเสาเข้า กรมใด
แล องค์โต หมู่กำนัล แล กรมแลเมือง คือโหรนำใต้ ขำ พระพรหม ราช
แลแต่่ง พระไป ซึ่ง การ พิธีเสาเข้า โหรนำหลังได้ ขำ พระศิวาทิตย แลแต่่ง
พระไป ซึ่ง การ พระราชพิธี ทั่วกัน หมู่กำนัล ปฏิทิน นั้น แพทยใต้โหรนำ
เมืองไชยนาทใต้โหรนำหลัง ถ้าแลท่าย สงกรานตแต่่ง ศกได้แต่่ง ฎีกา คณะ
ถ้าอุปราคาได้ทำ ฎีกา คณะใบนเหมือนกัน แลได้ รับ พระราชทานเงิน การ
พิธี แลผ้าถอกเสื้อถอกทั้ง สงกรานตแลอุปราคา เมื่อจันทรอุปราคาได้ เงิน
จันทร พิมพ เมื่อสุริยอุปราคาได้ทอง สุริยพิมพ คณะบาท ทั่วกัน หนึ่งโหร
พวหมณ ทายเคราะห์ทาย คัก ทายฤกษ์ฝึก ลง ชาญาลูก ประคำใหญ่ แชนวน คอ

- ๑. ศรี ศุภสวัสดิ์ที่ เดือน ๕ การ พระราช พิธี เสด็จ ศก ลกแจทร ออก สนาม
- ๑. เดือน ๖ พิธีไฟศาลา รวด พระราช พระนั่งศีล

- ๑ เดือน ๗ ทูล น้ำ ถ้าง พระบาท ๗๖
- ๑ เดือน ๘ เจ้า พระวษา ๗๖ .
- ๑ เดือน ๙ ทูลถาการ ๗๖
- ๑ เดือน ๑๐ ภัทบท พิธี สารท ๗๖
- ๑ เดือน ๑๑ อาสยุซ แข่งเรือ ๗๖
- ๑ เดือน ๑๒ พิธี จงเปรี้ยว ลก ชุก ลดย โคม ๗๖
- ๑ เดือน ๑ ไถ้ เรือ เกลิง พิธี ทวีฆ่าพวย ๗๖
- ๑ เดือน ๒ การ พิธี บุษยามิเศก เหวียน พระโคกนิน เลี้ยง ๗๖
- ๑ เดือน ๓ พิธี ถานยเกาะห ๗๖
- ๑ เดือน ๔ การ สัมผัสจร ฉิน พระราช นุกิจ รุ่งแล้ว นาฬิกา ๑ เสกข์ พระ
 ที่นั่งมณฑล เบิก วัง สนม เฝ้า ๒ นาฬิกา เสวย น้ำยา แด กระจาย ๓ นาฬิกา
 เสกข์ หอ พระ เบิก วัง สนม ตำรวจใน ทูตภัย ราชภักดิ์ ตำรวจ นอก ตำรวจ ทวี
 เมือง เฝ้า ๔ นาฬิกา เรียก พระกระจาย เสวย เสกข์ เจ้า พระบันทม ๕ นาฬิกา
 ๖ นาฬิกา เบิก ใน ๗ นาฬิกา ประภาษ ๘ นาฬิกา เบิก ที่นั่ง ลก เรอ หลานขอ
 พระสนม แก่ พระสนม สาว ชะแม่เล็ก ออก เจ้า ใน ออก เจ้า นอก แด พระ
 กำเนิด เฝ้า ๙ นาฬิกา เบิก นอก ท้าว พระยานา ๑๐..... ลง ไป ถึง นา ๙๐๐
 พิกาศษา การ แ่นดิน ทัก สำนวน ๑๐ นาฬิกา ประภาษ ๑๑ นาฬิกา เสกข์
 หอ พระ ๑๒ นาฬิกา เสกข์ พระที่นั่งใน ตรัส กิจ ฝ่ายใน ๗๖
- ๑ คำแล้ว ท่ม ๑ เบิก นอก พิกาศษา การ คึก ๒ ท่ม พิกาศษา การ เมือง
 ๓ ท่ม พิกาศษา เนื้อ คดี โบราณ ๔ ท่ม เรียก พระกระจาย เสวย ๕ ท่ม เบิก
 ไทโร ราชบัณฑิตย สันทนา ธรรม ๖ ท่ม เบิก เสภา ทนตรี ๗ ท่ม เบิก นิยาย
 ๘ ท่ม ๘ ท่ม เจ้า พระบันทม ทา ปดม ตื่น ม่าน เสกข์ ราชานุกิจ ถานา เทวี เสกข์
 พระที่นั่ง แล้ว พระสนม เองงาน พระศรี สุวารศ มัจฉิน ถัก มา สมเสกข์ พระกระจาย

เจ้าทั้งสอง เจียม ขลิบ เมาะ กำหมี่ เจ็ดลิ้น ถัดนี้ แม่ อัยวิทสอง พระ
 ราชเทวี พระอรรคชายา เมาะ ๓ ลิ้น ถัดมาลูกเธอเอกโท เจียม ขลิบ
 เสือ ขลิบ พระราชนัคคาเอกโท เสือ ขลิบ แม่เจ้าแล ชะแม่ ออกโรง ๑๖
 ชะแม่ พักยา ๑๖ ชะแม่ เอาจาน ๒๔ ชะแม่ วัน ๗ ชะแม่ พาลศึกษา ๒๐ ชะแม่
 เลก ๒๐ ชะแม่ ที่ ๑๖ นาง กำหนัด ๓๒ นาง ระบาย ๒๗ ออกเจ้าในวัง ๔ ออก
 เจ้า นอกวัง ๔ สของ พระโขนงเอก หน้า แม่เจ้า สของ พระโขนง หน้า ชะแม่

๑) เฉนี้ยง ออกเจ้า ขรรมา เมียนา ๑๐๐๐๐ แลนา ๕๐๐๐ แลนา ๓๐๐๐
 เมีย หัว เมียง เทียร จำ นาย เวี ธน ลูกเธอ นาย เวี ธน หลานเธอ ไชลอน ออกโรง
 ไชลอน ระคม แล นาย ถือ ระบาย

๑) ฝ่าย เฉนี้ยง นอก พระศรี มโนราช แล พระศรี โยภย ชุนราชชำน ชุน
 มโน ปลกทั้ง ๔ นักเทศ แล ชันที่ หมั้น ศรี สรรภษ หมั้น สรรเพช นาย จำ นาส
 กำหนัด มหาดเล็ก เทียร ค้อม

๑) พระภรรยา เจ้าทั้ง ๔ พระราชกุมาร พระราชนัคคา ถวาย บังคม ถือ น้ำ
 ใน ทอพระ กว่านั้น นั้ง ใน มังคลาภิเศก

๑) ฝ่าย เคะรื่อง ราชประโภค ทั้งปวง คือ มหามงกุฏ มหากุณชาล พาทูต ฉนิม
 มาโดย สร้อย มหาสังวาล สร้อย อตุริ อตุราควงไท ๗ แฉว พระอำมวงศ ๓ องค์
 ทุก นั้ว พระหัตถ์ ชนง กิ่งเกณ สนับเพลา รัตกำพล ควง เขิง รอง พระบาท
 เสรีจ ราชประโภค

๑) พระอรรคมเหษี พระราชเทวี ทรง ราชประโภค มี มงกุฏ เกือก ทง
 ฉวิรมข สามชั้น พระราชยาน มี จำลอง พระราชเทวี พระอรรคชายา ทรง ราช
 ประโภค ตก มงกุฏ ทรง พระมาลา มวย หางหงษ เกือก กำหมี่ สักลาค มี ฉวิรมข
 สองชั้น เทวี ยาน มี มกร ชู ลูกเธอ เอกโท ทรง พระมาลา มวย กลม เสือ
 โภค ฉาย ทง หลานเธอ เอกโท ได้ เคียรเพศ มวย กลม เสือ โภค แพร สรา

กรเลว แม่เจ้าสนของพระโสมงู ไล่สนของเกล้า เลื้อ แพร พรณ ชะแม่
 หนูนิกไล่เกี้ยว ดอกไม้ไหว แซม นางกำนัล นาง ระบุว่า นายเรือน หนูนิก
 เกี้ยวแซม โขลนเกล้า รักแตรง เมียนา ๑๐๐๐๐ หัวเมืองทั้งสี่เมืองงาน
 ไล่เคี้ยวเพศ มวยนุ่ง แพร เคารพย เมียจัตุศคมเกล้า หนูนิก เกี้ยว แซม เลื้อ
 นุ่ง แพร รวรว เมียนา ๕๐๐๐ นา ๓๐๐๐ หนูนิก เกี้ยว แซม ท่ม คื่น ของ
 บ่า ชุนหมื่น พระกำนัลก็คี่ ราชยานก็คี่ อภิรมยกก็คี่ โปกทูกวะท่าย
 เลื้อ ชาว นุ่ง ชาวผ้าเชิง รวน

ฯ

๑ พระราชพิธี แต่มี สำนาน คือ เบาะพอก เคียง ศก ลก แจกร สัมพัจฉรฉิน ภัทร
 บท เฉยียน พระโค ทูลภาว บุษยามิเศก ราชามิเศก อินทยามิเศก คชกรรม
 เปน ประถมามิเศก ประถมกรรม มัธยมกรรม อุดมกรรม อาจารย์มิเศก อูปร่า
 คา ปร่าบศกมิเศก ๑๗ การพิธีนี้ ย่อม สำนาน สำหรับ สำนาน เหม บัทร ท่อ
 สวัสดิ์ สหัชชารา น้ำ ขบ ๑๖ คนโท น้ำ ดอกไม้ ๑๖ คนโท พนักงาน ชุนสม
 พร ชัน ทล่อ น้ำ ใน เหม สมุท ประชาน แแบ พาน สำนานวงง หน้า ข้าง พระ
 บาท คลังผ้า ซับ พลเทพน้ำ สังข ประเวทิตพิราม น้ำกลตมเทวพิเศก

๑ งาน สมิโภช สมุท ประชาน ทูล เผย บายศรี ญาณ ประภาศ ถวายโสลก
 อิศร วัชถ ถวาย พระพร อินทโรตี อินทเกวี่ ศรีเศก ตี ฆ้อง ไชย ชุนคนทรี ตี
 มิทวธิก การ พระจรรคมเหษี กุญเกี้ยว พระครู ประเวทิตเขา ปลัดทั้งสี่ ลก
 สหัชชารา ของ เขา เงิน ทั้ง สาม พระองค์ ทางงาน สำนาน มีได้

ฯ

๑ เดือน ๕ ขึ้น ๕ ค่ำ ออก สำนานใหญ่ ทั้ง พล พยุท ทาย ทั้ง เซน เสไล ทอก
 ทวนปั่นไฟ นำไม้ ธารุ สรวพยุท เลื้อ หมวก ข้าย ยอบ สำนาน ตาม กร ทุก กระ
 ทรวง ทหาร พ่อเรือน พลไพร่ ทั้ง บรม ข้าง รอบ สำนาน ชุนทหาร ทั้ง ๑๐ ชื่อ ข้าง ยืน
 ที่ ข้าง กำแพง สำนาน ข้าง หน้า ข้าง ใน ชุนทนาย ชุนเรือ ตาม ข้าย ตาม ชาว ชื่อ ข้าง
 ชุน ชุน ข้าง หมื่น ข้าง นอก ใน ราชกุล หมู่ใหญ่ หัวเมือง รั้ง ทั้งสี่ ชื่อ มา คี่ ชุน

นำ ราชสกุล ทวีหมื่น ของวิชัย นารายณ ทวีหมื่น เรือ-ชัต แห่งตาม วัว หมื่นไชย
 ยืน นำ กลอง หมื่นจำ สรวพการ สกลการ ยืน นำ ช้าง ตำรวจ ในซ้ายในขวา จัด
 ช้าง เข่า ช้าง เลี้ยว รถน้ำ ทศกษัตริย์ ตำรวจใหญ่ ชน กลอน ชี้ ช้าง โล่ ม้า ชุน
 ช้าง ชี้ ม้า พ่อช้าง เสนานนท ชาว ม้า การทั้งนี้ ชายัก พันภาณูราช นำ บันได
 ฉาน ช้าง ช้าง จำ ช้าง ขวา เมือง ถ้า พลานนึ่ง หลัง สิงท พระฮาลักยณ
 รัย พระราชโองการ สมของ พระโอยชู รัย ฮาลักยณ ชุนราช รัย สนของ พระโอยชู
 คักที เบิก ช้าง สั้ง แก่ พันพาล ถ้า เบิก ม้า สั้ง แก่ พันภาว เล้า มวย คัด
 ชงโคน สั้ง แก่ พันพุดม หัวพัน สั้ง ถึง บันได นาย รอง มหาคไทยไป รัย โย ทา

ถ้า เว่ง ชุนราช สั้ง หมื่น นรินทร กาลาโหมได้ เว่ง ตำรวจใน มหาคไทย
กาลาโหม }

พระสุริศวรที่ ตำรวจใหญ่ วัง ๒ คนนี้ เติมนำ ราชกุล ผู้ชี้ ช้าง ชน ชี้ ม้า คัด เจ้า
 บังคมที่ ระเทะ หมื่น จำ วัง คัด ชงโคน นครบาล นานาค เทพ นารายณ ที่ ปลัด
 มวย จำ เมือง ช้าง บันได ยืน ที่ ครน รุ่ง แล้ว นาฬิกาหนึ่ง มหาคไทย ราย ทั้ง
 ขบวน ใน กลาง สนาม ตาม ช้าง ตาม ขวา พล สรวพยุทศ แห่ง ช้าง เข้ายืน ตาม

ขบวน ใน ท้อง สนาม ใน บัญชร สิงท นั้น ตั้ง เสาศักดิ์ ๙
๘
๗
๖
๕
๔
๓
๒
๑ } ชี้ บัวทงาย

คันเงิน คัน ทองคัน นาก ที่นั่ง สมเด็จ หน่อ พระพุทศเจ้า เชียงฝ้าย ช้าง ที่นั่ง
 สมเด็จ พระอุปราช นำ ทิม ทาย สูง สอง ศอก หลังคา ลาย ชดบ มี ม่าน ๔ ลาก
 พนัก พระราชกุมาร กิน เมือง สูง สอง คืบ หลังคา พระลา บถลลลล พระ
 ราชกุมาร เขาวราช เตียง สูง คืบ หนึ่ง พระราชหนัก ทัง ปวง นำ หลัง พระ
 ฮาลักยณ ยืน เตียง สูง ๑๐ ศอก วง ผ้า รัย บัด สอง พระโอยชู หนึ่ง ถัก ฮาลักยณ
 ชุนราช นั้ง ฉาน หว่าง เปล่า หัวพัน ทั้ง ๔ นั้ง หว่าง หัวทิมทาย ต่อกัน นาย

ของนี้ ค่ายอินทเกวี่ มีโหวตัก ยี่น ฉาน ระบุว่า ข้ายชวาโหม่งควุ่ม กายก เมื่อ
 แรกเสกข์โหม่งควุ่ม จะแม่เมื่อเลี้ยงโหม่งควุ่ม มหาเอกเมื่อเย็น สรรพกัลา
 เมื่อแรกเสกข์ ออก พ่อ ช้าง วันแทะ วัวชน กระบี่ชน ชุมภาชน ช้างชน คน
 ชน ปรยไก่อ คลิ่ง ชงโกน ปล้ำ มวยตี ตั่ง พัน แข่งเชิง แวงเล่น กลคลี่ม้า รุ่ง
 แล้วนำพิกาหนึ่ง ช้างเข้ายืน ขบวนในสนาม สอง นพิกาเอา ช้างเข้าที่ปวาม
 ลูกขุน ชุมที มีโหวตัก ลาหนึ่ง เอาช้าง ออก ยี่นที่ เบิก ลูกขุน ทั้ง พระ
 สำอาง สาม นพิกาที่ มีโหวตัก สอง ลา เสกข์ ห่อ พระเบิก พระราชกุมาร
 พระราช นักรา เรียก พระราเชนทร ลี่ นพิกาที่ มีโหวตัก สามลา เสกข์ ถึง
 พระที่นั่ง พระ อาลัยณ ขึ้น สนอง พระโอบชู ชุนราช ทิวพัน เข้านั่งที่ ชนกลชน
 สนามห้ามผู้คน เชิญเสกข์ พระพุทธเจ้าเสกข์ พระที่นั่งที่ ห้า ลา เสกข์ ออก
 เบิก ราชกุล ถวาย บังคมที่ เจ็ด ลา เรียก ม้าพ่อช้าง ระบุ่ง ข้ายชวา รำคาบ
 ข้ายชวา ระบุว่า ออกโหม่งควุ่ม พันพาน นำโหม่งควุ่ม นำ กลองตีไม้พุง หอก
 เล่น แพน ยิง ฉน ปลายไม้ ลดขบวงใต้ เชือก หนังสือ มีโหวตัก เก้า ลา ยก
 ช้างเลี้ยงโหม่งควุ่ม จะแม่ แล้ว คลิ่งชงโกน ถ้า มีแขก เมืองเผ้า แลเสกข์ทรง
 คลี่ม้าใช้ สมเด็จพระพุทธเจ้า สมเด็จพระพรหมเมศวรเจ้าพระราชกุมาร
 นา ๑๐๐๐๐ เอกโท นา ๕๐๐๐ หัวเมือง ราชกุล ชุนม้า ห้าง ลี่ ชุนราช ชักโกน ถ้า
 ทรง คลี่เจ้าพระยาชักโกน ๖๖

๑๒๖ ขบ การ สนามใหญ่ ๖๖

๑๒๖ เกื้อนไฟศาช จรท พระนั่งกัล เจ้าพระยาจันทรกุมาร ถวาย บังคม ณ หอ พระ
 ทรง พระกรุณา ขึ้น พระชวรค แล พระพลเทพ ถวาย บังคม สั้ง อาญาสิทธิ ทรง
 พระกรุณา ลท พระบรมเกษ มีไต้ไขนาลของ มีไต้ทวิศ คดีถ้อยความ มีไต้
 เบิก ลูกขุน มีไต้เสกข์ ออก ส่วน เจ้าพระยาจันทรกุมาร มีเกย ช้าง นำ พุทธาวาศ
 ชักแห่งขึ้น ช้างแท่นนี้ให้สมโภช สามวัน ลูกขุน หัว หมื่น พัน นา ๑๐๐

นา ๑๐๐๐๐ นากกรมการใน กรม นาเส้า แต่ขุนหมื่น ชาว ศาล ทิ้งปวงเส้าตาม
ชบวน ๗๖

๑ เดือน ๗ ลูกขุน ทูลนำ ล้าง พระบาท ใน รัตนสิงหาคณเฑาะ ๘ ชั้น มีตร
ของ มีตร นาก มีตร เงิน มีตร เเบญจรงค์ เสกข์ บน เเบญจา ๘ ชั้น แล ชั้น ๗ ฝ่าย
ซ้ายขุนราชแพทย ฝ่ายขวา สมุหพระธาน นา ๑๐๐๐๐ หัวเมืองทั้ง ๔ ชั้นก่อน
จึง นา ๑๐๐๐๐ จักสุตม ลง มาถึง นา ๑๖๐๐ แล นา ๕๐๐๐ หลงเอง กว่านั้น
สมุหพระธาน รับ หลง นา ๑๐๐๐๐ กลอธมของ นา ๕๐๐๐ นา ๓๐๐๐ กลอธม
นาก นา ๑๖๐๐ กลอธมเงิน นอก ราชวัต นอก มีตร ซักแท้หัวหมื่น องครักษ์
นารายณ ผูก พระปราบ พระชายนุภาพ ยืนที่ อ่างทอง รอง พระบาท ครั้น
เสกข์ ทูล นำ ล้าง พระบาท เสกข์ ออก เลียง เขา กลอธมน้ำ ตั้ง คี่ตะ ผ้า พอก
โอบ กลอธมน้ำ ตรีส ยืน หมาก สามคำ เขา คี่ตะ รับ ๗๖

๑ เดือน ๘ ซาค เดือน ๘ การ พระราชพิธี ตุลาการ ทั้งใน มังคลาภิเศก
ทั้งตราฐ กลาง พระโรง เบื้องซ้ายใส่ สรรพ ทพย เบื้องขวา พระองค์ แล
สมเด็จพระอรรคมเหษีเสกข์ ถีบ ข้างล่าง ชาว วังนั่ง นอก ม่าน ใน ม่าน พระ
ครู ทั้ง ๔ แล สมุหพระธาน พระศรี อรรคราช ถือ พระอรรค พลเทพ ถือ พิณ
วัง ถือ ออกหมาก พระยมราช ถือ แพนไชย ขุนศรีสังกร เป้าสังฆ พระอินทไธ
ที่อินทเทวี พระนันทิเกศ ที่ฉ่องไชย ขุนภนทวี ที่มิโหรอิก เสกข์ ด้วยพระ
ราชชนทรแท้หน้า พระราชชนทร ส่นอง พระโอบู ทั้งสี่ เมียนา ๑๐๐๐๐ หัวเมือง
ทั้งสี่ สมเด็จพระอรรคมเหษี ทรงเทวียาน ผู้แท้หน้านั้น เมียมพระโหราราชครู
ทั้งสี่ แล เมียมจักสุตม ระเบียบ ๘ รอบ จึง ประทับ พระราชชนทร ถีบ แล
จึง สมเด็จพระอรรคมเหษีเข้า ถีบ แลแล้วเสกข์ ออก เลียง ซ้ายเงิน ขงจาก
ผ้าแพร พรณ ๗๖

๑๐ เดือน ๑๐ การ พิธี ภัณฑท ทอด เชือก ตาม เชือก ถวาย บังคม เลี้ยง
ลูกขุน ถือน้ำ พระพิพิทักษ์

๑๑ เดือน ๑๑ การ อาษายุช พิธี มี โหม่ง คุ้ม ช้าย ขวาว ระบาย มา โหรี ชัก อินทเทวี
ดนตรี เข้า ทรง พระมหา มงคล วาชา ประโดก กลางวัน ทรง พระ สุปรรณ
มกลา เย็น ทรง พระมาลา สุกหว่า สมิภัสสมภู สมเด็จพระอรรคมเหษี พระภรรยา
ทรง พระสุพรรณ มาลา นุ่ง แพร ลายทอง ทรง เสือ พระอรรคชายา ทรง พระ
มาลา รายนุ่ง แพร ทวารการ ทรง เสือ ลูกเชอ ทลานเชอ ทงศรีภท มวย ทรง
เสือ พระสนมโต๋ ส่นอง เกลา สมิภัก สอง บ่า สมรรตไชย เวือพัน ไกรสร
มูช เวือ สมเด็จพระอรรคมเหษี สมรรตไชย ไกรสร มูช นั้น เวือ เลี้ยง ทาย
ถ้า สมรรตไชย แพ้ ไซ้ เข้า เหลือ เกลา อิม คุณเกษม เปรม ประชา ถ้า สมรรต
ไชย ชนะ ไซ้ จะ มี ยุช

๑๒ เดือน ๑๒ การ พิธี ของ เป็ยง ลกษุค ลดย โคม ลง น้ำ ครั้ง ระทา ทอกไม้ ใน
พระเมรุ ๔ ระทา หน้า ๒ โรง เสกข์ ลง เวือ เขญูจา ๕ ชั้น พระที่นั่ง ชั้น ๔ นั้น
สมเด็จ พระอรรคมเหษี แม่ยัว เจ้า เมือง ชั้น ๓ ลูกเชอ ชั้น ๒ ทลานเชอ
ชั้น ๑ พระสนม ท่มสมภักโต๋ สุกหว่า ประทับ ทั้ง ๕ ชั้น เวือ ปลา ลูกขุน เฝ้านำ เวือ
เขญูจา เวือ ตะเซ่ แนม ทั้ง สอง ข้าง จ้าอ ดนตรี ขวามือ ทวี ตั้ง เวือ รวน เป็ย
ทั้ง แพน โคม ทุก ล่า ถ้า เสกข์ ลง เป้า แทร โท้ ๓ ลา เล่น ทนัง ระบาย เลี้ยง ลูก
ขุน แล ฝ่าย ใน ครั้น เลี้ยง แล้ว ตัก ถมข แก้ว เวน โท้ ๓ ลา เวือ เวน ทั้ง แพน
ยห้ ตัก ถมข ลดย เวือ พระที่นั่ง ล่อง ลง ไป ส่ง น้ำ ครั้น ถึง พุทไชย สวรรช จุท ทอก
ไม้ เล่น ทนัง เสกข์ ลง เวือ สมรรตไชย กับ สมเด็จ พระภรรยา เจ้า ทั้ง ๔ ลูกเชอ
ทลานเชอ พระสนม ลง เวือ ประเทียบ ชั้น มา ข้าง เกาะ แก้ว

๑๓ พระราชพิธี ไล่ เวือ ทรง พระมาลา สุกหว่า สมเด็จ พระอรรคมเหษี ทรง
สุกหว่า นุ่ง อยมนี้ นุ่ง ลูกเชอ ทลานเชอ ไล่ เค็ยภท มวย พระสนมโต๋ ส่นอง

เกล้า นังนำ สองนัง หลังสอง ม่านพันเสา พันกัเพียง อก สกั สไบ สย
บำ เจริงทอง พระยามหาเสนาที่ฉ้อง ครันถึงท่ายบ้าน รุนเสกัจ ออกขึ้น
ทรง พชนี้ ครันถึง ประทุไชยทรง ล้าว ๖

๑ งาน เลี้ยงตอกไม้วังมงคล สมเด็จ พระอรรคมเหษีเจ้า แห่ง กระแจะแบ้ง
ตอกไม้ พระภรรยาเจ้า แห่ง หมาก พระราชกุมาร พระราช นัคตาแม่ยัว เจ้า
เมือง แห่ง หมาก ลูกขุน สนองพระโอบุชู่แห่ง สำรับ พระราชกุมาร พิเศศ แห่ง
สำรับ นา ๑๐๐๐๐ นา ๕๐๐๐ ท้าวอินทร์ กัลยา แห่ง สำรับ ลูกขุน ท้าว ยศ มณ
เทียร แห่ง เจ้าแฉง พลเสนา แห่ง หล้า สุริน สุรา แห่ง ครัน รุ่ง ชัน แล้ว สอง
นาฬิกา แลเสกัจ ทรง พระสุคนธ สาม นาฬิกา ทรง พระภูษา เสกัจ หย พระ
พระราชกุมาร พระราช นัคตาฝ่าย นอกฝ่ายใน ถวายบังคมใน หอ พระ พระราช
กุมาร พระราช บุตรี สมเด็จ พระภรรยาทั้ง ๔ ทูล พระบาท สี่ นาฬิกา เสกัจ
มังคลาภิเศก นักเทศที่ กรับ ครัน หายเสี้ยง ประโคม หอ พระ ท้าวพระยาเสนา
มนตรี มุข ลูกขุน เกรียม ทัวตั้ง นำ ระมัท คอย ฟัง กรับ เสกัจ มา พระที่นั่ง แล้ว
เน้ง ญู่ บาท หนึ่ง จึงที่ กรับ กระทั่ง แตร สังฆ ซ้ำ ม่าน ไช ล่อง พระญาณ ประ
ภาศ ถวาย สโลก พระอิศวร วิชา ถวาย พร พระราช ครุ ประเวทิต พระครุ พิวาม
ถวาย น้ำ สังฆ พระมเหษ พระพิเศศ ถวาย น้ำ กลต มหาสิทธิ ทูล ถวาย ท้าว พระ
ยามนตรี มุข ลูกขุน ถวาย บังคม วัจทูล ถวาย ตอกไม้วัง มงคล แบ้ง กระแจะ
หมาก กลาหมทล ถวาย พยุท เทโชถวาย ทหาร จักกรี่ ถวาย พ่อเรือ น วัจ
ทูล ถวาย เกรื่อของ เลี้ยง ชาว คนตรี คอย ฟัง พระสุรเสี้ยง ครัน ตรีสี่ให้จัก สำรับ
ขลุ่มนำ เพลง นายโรง ยก สำรับ หลวงตั้ง เต็มสำรับ เอก หมั้น จง กรวย ลูก ชัน
ขึ้น ครัน แล้วตั้ง หมาก สนองพระโอบุชู่ขึ้น ตอกไม้แก่ พระราชกุมาร แอ
ตั้ง หมาก มหา บำเรอ แจก ตอกไม้ มงคล แล หมาก แก่ ท้าวพระยา หัว เมือง
มนตรี มุข ลูกขุน ส่วน พระราชกุมาร ชูให้ ขยิบเอา ถ้า ชูผู้ใด ขยิบเอา

โทษทัณฑ์ แจก หมากร แล้ว หมั้น ข้าราชการ ทูล ถวาย ดอกไม้เงิน ทอง
ชาน ชันหมาก หมั้น ทิน วัณ

๑ สำนาน ศรีอำพาวย พระศรี อรรคราชทูตเจ้า พระพลเทพทูตน้ำ พระราช
เปโรทิต พระครู พินาม ถวาย น้ำ สังฆ พระมเหศวร พระพิเชต ถวาย น้ำกลด
พระญาณ ประกาศ ถวาย โสลก พระอิศวร วิชา ถวาย พร ชุน วิสสุทโกลชน ถวาย
เข้าตอก ดอกไม้ เจ้าเม้าเข้าพวง วัณ วัณเข้าเม้าตัน

๑ การ พระราช พิธี เจริญ พระโคตุมาราช ขึ้น แปร ไปอุตุร ถาน ขึ้น สูง
สองศอก ทั้ง กุณฑล ซึ่งนำ เขาทั้งสอง บุทอง ประดับ เนาวรัตน์ ๔ กีบ ทอง
ประดับ เนาวรัตน์ ทาย หลาก ของ อ้อม สพาย เชือก ไทม ประดับ ถมอ ใต้ท้อง
กอง สุวรรณวัณเงิน ทอง ผ้า แพร พรหม พานทอง รอง หม้าคนโทของใส่ น้ำ
พระราชกุมาร บ่อน หม้า ขายศรี ตั้งหน้า แลชันเชิง พระราชครู ทั้ง ๔ อยู่ ๔
มุม พระญาณ ประกาศ แลอิศวรวิชา บุษากุณฑลทำพิธี แต่คำเท่า ถึง รุ่ง
รุ่งแล้ว สาม นาฬิกา เสด็จ ด้วย พระราชนทร คลังถือ พระขรรค์ไชย วัณ แยก
เครื่อง สนามเมือง แยก เต้าหน้า เมียนา ๑๐๐๐๐ แลเมียนา ๕๐๐๐ แต่สม
เด็จ พระอรรคมเหษี เจ้า ประทักษิณ ๘ รอบ พระองค์ถือ บัวทอง สมเด็จ พระ
อรรคมเหษี เจ้า ถือ บัวเงิน พระพลเทพ แยก พาน เข้าตอก สมโภช พฤศภวราช
แล้ว เสด็จ ขึ้น ที่ สนาม แล้ว เสด็จ มา ที่ สมโภช เลี้ยง ลูกชุน ถวาย บังคมตาม กระ
บวน ชัก แท้ข้าง ขึ้น ที่ ตั้ง ฉัตร ราชวัตตุฯ พิธี ตุลาการ นั้น

๑ เฒ่าเข้าไม่มี

๑ การ พระราช พิธี เบาะพก ทั้ง โรงพิธี กลาง ทั้ง กุณฑล ราชครู ทั้ง ๔ แล
ปลัด ทั้ง ๔ โทรว แพทยา สมุทประธาน นั่งใน ชมรม นอก นั้น มี ราชวัต ทั้ง เทพ
คานพระวระหทัย รุกุบาททุกภว อยู่ พายัพ ทั้ง ฉัตรเงิน ฉัตรทอง ฉัตรนาก ฉัตร
เบญจวง ราชวัต นอก นั้น ชันหนึ่ง มี วัณ ทั้ง รว เหวกเงิน ทอง นาก เบญจวง

นอกนั้น ชันหนึ่ง มีวาทบ นอก วาทบ ช้าง ยันที่ ทับ ชุนทาบ ชุนเวือ ชุน
 ตำรวจ อยู่ตาม กระบวน ที่พระตำหนัก มีพระโรงแต่ หอพระ ตำหนัก แม่ยั่ว
 พระพี่ หนึ่งตำหนัก สมเด็จพระบรมมเหสี พระภรรยา หนึ่งตำหนัก แม่ยั่วเจ้า
 เมืองทั้งสอง หนึ่งเรือน หลังลูกเรือ หลัง หลานเรือ พระสนม อยู่ เต็น
 แรม ๑๑ คำลูกชุนแต่นา ๑๐๐๐๐ ลงมาถึง นา ๑๐๐๐ ถวายบังคม สมโภช
 แม่ยั่วพระพี่สามวัน แรม ๑๔ คำเอา ราชยาน แล พรหม ๑๖ มาไว้แม่ยั่ว
 พระพี่เข้าไปใน ปราสาท รุ่งแล้ว สอง นาคพิภพเรียก พระราชเชนทรยาน เทวีชาน
 ทิพยาน พระยานมาศ พระราชเชนทร์เสวตรนักร ๙ ชั้น แล ๗ ชั้น ๕ ชั้น ๔ ชั้น
 ๓ ชั้น ๒ ชั้น กลอง แล พรหม ๓๒ สมเด็จพระบรมมเหสี ๕ ชั้น ๔ ชั้น ๓ ชั้น
 กลอง แล พรหม ๑๖ เมียนา ๑๐๐๐๐ เอก แล นา ๕๐๐๐ เอก ส่นอง พระโขนง
 เต็น นำ พระภรรยาเจ้า ๓ ชั้น ๒ ชั้น กลอง แล พรหม ๔ เมียนา ๕๐๐๐ แล
 ออกเจ้าเต็น นำ แม่ยั่วเจ้าเมือง ข้ายชวา ๒ ชั้น แล บัวหงาย กลอง แล พรหม
 ๔ เมียนา ๓๐๐๐ แล ชะแม่แก่เต็น นำ แม่ยั่วเจ้าพระพี่ เมีย พระปวิรพิท กือ
 เทียนทอง เมียพระพิวาม กือ สังข เมียพระมเหศวร กือ ปลาทอง เมียพระพิ
 เศษก กือ เต้าทอง เมียพระเทพราช กือ กระพัง เมียพระจักรปาณี กือ พานเจ้า
 ทอก เมียพระบรมภยา กือ มีคไฟล เมียพระอิทร ปรายเจ้าสาร ครั้นถึง
 มณฑป แม่ยั่วพระพี่แล้ว จึงหยุด พระราชเชนทร์นำ พระราชเชนทร์ พระศรี
 อรรคราช กือ พระชรรค จึง ส่นอง พระโขนง ลูกเรือ หลานเรือ จึง พระมาตุราช
 พระมาตุมา พระอธิการยมหาธิบดี หลัง พระราชเชนทร์ สมเด็จพระบรมมเหสีเจ้า
 แล้วจึง พระภรรยาเจ้า จึง แม่ยั่วเจ้าเมือง ข้ายชวา จึง ๑๒ ก้านัด นายเว
 สนมไว้แต่คืน ปราสาท ออกมา นายเวง นำไว้แต่ ประคุม กอน้ำ ออกมา
 แตรสังข์ สเคาะผู้หญิง ครั้นเสด็จถึง เจ้าพระมัทมด้วยแม่ยั่วพระพี่ บัน
 ทมที่น สรงเสวยทรง พระสุคนธ์ สำออง ราชประโภค เสด็จ หอ พระ แล้วลง

พระวาทนทร์ เร็จไปเวียน ๘ รอบ ครั้น ไปถึง อุทกราช สก ซัก แหวน ซักทอง
 ซักเงิน เทพยกา แด ธงก มีคุณ แลอัน มี พราหมณ อยู่ บุษบา แด คน
 ปราย เงิน ให้ทุก คน ครั้น เวียน จรด สมิทอ แลแล้ว ทิ้ง ห้า พระองค์ เสด็จ ทั่ว
 รอง พระบาท เข้าใน โรงแกนท นึ่ง เคียงทอง ทิ้ง ห้า พระองค์ แลแล้ว วิ่ง แยก พาน
 สนวน ยืน พลเทพ นำ ประโศทิต พิวราม ให้ น้ำ สักข มเหธร พิเชฐ ให้ น้ำ กาลศ
 ฝ่าย พระภรรยา เจ้า แม่ ยัว เจ้า เมื่อง ชุนอินทร์ ชุนจันทร์ ตาม ซ้าย ตาม ขวา แยก
 พาน สนวน พระเทพวาช พระจักรปาณี ให้ น้ำ สักข พระธรรมสาทร พระบรรณ
 ยา ให้ น้ำ กาลศ ครั้น เสรี การ เสก ชัน พระที่นั่ง เลียง ลูกชุน มี โหม่ง คุ้ม
 ซ้าย ขวา กุลา ที่ไม้ ใต้ เชือกหนึ่ง แพน ฟัง หอก ยิง ระบุ ๓

๑ พระราชกุมาร สมเด็จ พระอรรคมเหษี เจ้า ขวา พระราชบุตร ซ้าย ลูก
 เสด ทลานขอ แม่ เจ้า พระสนม ขอเจ้า กำเนิด ซ้าย นักเทศ ขวา ชันที่ ซ้าย

๑ การ พระราช พิธีอินทราภิเศก ทั้ง พระสุเมรุ สูง เส้น ห้าวา ใน กลางสนาม
 มีน พระอินทรวง นึ่ง บน พระสุเมรุ อีสินธว บุกุนธร สูง เส้น หนึ่ง กววิก สูง ๑๕
 วา เขา ไกรลาศ สูง ๑๐ วา ฉัตรทอง ชันใน ฉัตร นาค ชัน กลาง ฉัตรเงิน ชัน
 นอก แด นอก นั้น ราชวัท ฉัตร เบญจวง ใน ฉัตร รูป เทพยกายืน นอก ฉัตร
 ราชวัท รั้วไก่ ฉัตร กระดาษ รูป ยักษ์ คนชวรพ์ รากษะ ยืน คั่น พระสุเมรุ รูป
 ศาสสิท ราชสิท สิงโต กิเลน เลียงผา ช้าง โคน กระบือ แด เลือ หมี่ มี รูป เทพยกา
 นึ่งทุก เขา ไกรลาศ รูป พระอิศวร เปน เจ้า แด นาง อุมายักวดี ยอด พระสุเมรุ
 รูป พระอินทร์ รูป อสุร อยู่ กลาง พระสุเมรุ รูป พระนารายณ บันทมสินธุ ใน คั่น พระ
 สุเมรุ นาค ๗ ศีรษะ เกี่ยว พระสุเมรุ นอก สนาม อสุร ยืน นอก กำแพง โรงว่า ระทา
 กอกไม้ มี ทาทไทย นำ เสด ส่นอง พระโฆษู ตำรวจ แดก เปน รูป อสุร ๑๐๐ มคค
 แดก เปน เทพยกา ๑๐๐ เปน พาลี สุกรวิพ มหาชมนุ แด บิวิวาร พวน ๑๐๓ ซัก นาค
 ศึก ตำบรวร อสุร ซัก หัว เทพยกา ซัก ทาง พานว อยู่ ปลาย ทาง พระสุเมรุ เหลี่ยม

หนึ่งทอง เหลี่ยมหนึ่งนาถา เหลี่ยมหนึ่งแก้ว เหลี่ยมหนึ่งเงิน เขาอยู่คุณธรร
 ของ อีสินธรนาถา กรวิกเงิน ไกรลาศเงิน รอบสนามข้าง นอกตั้งข้างม้า
 จัตุรงค์พล นา ๑๐๐๐๐ ใต้ ศรีเวทห่มเสื่อนุ่งแพรเคदारพ นา ๕๐๐๐ ใต้ ทมวก
 ของห่มเสื่อนุ่งแพรจ้าวรพ นา ๓๐๐๐ ทมวก แพรเทศห่มเสื่อนุ่งแพร
 นา ๒๔๐๐ ลงมาถึงนา ๑๒๐๐ ถือกอกไม้เงิน กอกไม้ทองตามตำแหน่ง เจ้า
 คอก กอกไม้ถวายบังคม พราหมณาจารย์โยคีโภคี อาทาล คบคินั่งใน ราชวัติ
 วัน แรก การธธิภาศในวัน ๒ ราชวัน ก่อวัน ๓ สรงวัน ก่อวัน ๔ งามสมิทวัน ๕
 ชาติกติกำบรพ วัน ๖ ตั้งน้ำสุรามฤตย ๓ ห่มตั้งข้าง ๓ คีตะ ม้าเผือก อสุภราช
 ครุฑราช นางการา นำ นาน ทั้ง เครื่อง สรรพยุทท เครื่อง ข้าง แล เชื้ออก บาศ
 ทอกลไชยตั้งโคมร ของจ้าว ชุบน้ำสุรามฤตยเทพยคาผู้ตีกักำบรพ รัชยรูป พระ
 อิศวร พระนารายณ พระอินทร์ พระพิศวกรรมถือกเครื่องสำรับ ตามธรรมเนียม
 ชาติ มา ถวายพระ พร วันค้ำรบ ๗ พราหมณาจารย์ถวายพระ พร วันค้ำรบ ๘
 ทั่ว พระยา ถวายพระ พร วันค้ำรบ ๘ ถวายข้างม้า จัตุรงค์ วันค้ำรบ ๑๐ ถวาย
 ๑๒ พระคลัง วัน ๑๑ ถวายส่วยสัตว์รักษากร วัน ๑๒ ถวายเมือง วัน ๑๓ ถือก
 สุรามฤตย วัน ๑๔ ยกบ้านาน เทพยคา วัน ๑๕ ยกวางวัดทั่ว พระยา วัน
 ๑๖ ยกวางวัดลูก ชุน หมื่น วัน ๑๗ พระราชทาน แก่พราหมณาจารย์ วัน ๑๘ ชาติ
 กติยพฤกษ วัน ๑๙ } ๓ วัน ปลายเงินทอง ๓ วัน เล่น การ มโหระศพ เดือน

หนึ่ง ตั้ง กุมภกรรณ ๗ ทรง นาน สูง เส้น หนึ่ง มหาตลก เปน พานร ถตค ออก
 แต่ใน } ๓ วัน เสรีจ การเสด็จด้วยพระราช รถให้ทาน รอบเมือง ๖๕
 ห
 ข
 ค
 ฅ
 ฉ
 ๓
 ๔
 ๕

๑๖ ขบ การอินทราภิเศก ๖๕

๑ การ พระราชพิธี เสด็จ สก ทั้งใน ปรีติ ชัย พระที่นั่ง กลาง พระโรง วิง
แลดำรงใน ทศไทย ราชภักดิ์ สนม ช้าย ขวา เฝ้า แล นาลิวัน บันคา เสด็จ สก
ครั้งนี้ รุ่ง แลแล้ว ๑ นาฬิกา เสด็จ สก แจทร

๑ พิธี สก แจทร มีทำหนัก อาม พระสงฆ์ใน น้ำนั้น ทั้งมาน ฉ้ายใน ฉ้าย
นอก พระที่นั่ง กลาง ย้าไม้พุ่มต้น หุ้มผ้าแดง ฉ้ายในไม้พุ่ม สมเด็จพระ
ภรรยา เจ้าทั้งสอง แลลูกเธอ หลานเธอ แม่เจ้า แล พระสนม ออกเจ้าทั้ง
ปวง ฉ้ายนอกไม้พุ่ม พระราชกุมาร พระราช นิตทา นา ๑๐๐๐๐ เอก
นา ๑๐๐๐๐ โท นา ๕๐๐๐ ถึงนา ๑๐๐๐๐ ครั้ง จันหัน แลเข้า บันทม คั้น
เสด็จ ลง สรง ทรง ลายทั้ง สำรับ เสด็จ ขึ้น หอ พระ กลางวัน เสด็จ ลง สรง
ทรง ไพร่าทั้ง สำรับ เลี้ยง ลูกชุน แล ฉ้ายใน ฉ้าย นอก มีโหม่งควม ช้าย
ชวากุลาตีไม้ เล่น แพนไท่ เชื้อกหนึ่ง ลดขย่อง ฟ่ง หอก ยิง อนุ แพ้ เลี้ยง
พระราชกุมาร บน ปราสาท ๓ ชั้น พระราช นิตคาคุหาคอน เกี้ยว นา ๑๐๐๐๐
เอก มณฑล ๒๕ ชั้น นา ๑๐๐๐๐ โท มณฑล ๒ ๓ ชั้น นา ๕๐๐๐ ราชกุท
๓ ทอน นา ๓๐๐๐ นา ๒๖๐๐ กุท ๒ ทอน นา ๑๕๐๐ นา ๑๒๐๐ กุท ๑ ทอน
เกี้ยว มีบังคา นา ๑๐๐๐ กุท ๑ ทอน เกี้ยว นา ๘๐๐ นา ๖๐๐ เพชาน ปราม มีวิม
นา ๕๐๐ มา ๕๐๐ เพลาท้าว พระยา หัว เมือง จัตุสม มณฑล มุข ลูกชุน นุ่ง ท่ม
๓ สำรับ ภายขึ้น เสด็จ สรง ครั้ง เสด็จ ทรง สำออง เสรีฯ เสด็จ ลง เวื่อ
เข้ามา ท้าว พระยา ลูกชุน นุ่งผ้า ลง น้ำ มา ที่ เกี้ยว เมื่อ เสด็จ สรง เหนือ น้ำ
วิง ช้าย เสรีฯ การ พิธี สก แจทร

๑ เมื่อ สมเด็จพระบรมมหาราชวัง ทรง ครรภ ทำ พิธี ใน คัน หมัน พระเสื่อเมือง
เจ็ดวัน ฝั่ง งาน ของ สำโรง เมียนา ๑๐๐๐๐ เติ่น นำ พระราช ยาน ทั้ง เจ็ดวัน
สมโภช ลูกชุน ถวายบังคม จำเวิญ ศรี ตาม บันคา ศักดิ์ ปลุก เวื่อ ไฟ ประทาน ห้า
ห้อง พระโรง เจ็ด ห้อง เป็น พนักงาน กล่า โหม เมื่อ สมภวัง ที่ ช้อย คลัง

ถวายผ้าภาษา ๑๖ ครา เมือง ถวายเมียโจร ๕. พลทพถวายน้ำ ๑๖ คนโต
 ชนศรี สังกร เป้า สังข สังขพลเป้า แตร ๒๐ ช้อง ไชย ชุนอินทร์ ชุนจันทร์ ทัม
 น้ำว้ ธิ่น มทาเทพ มทามนตรี ติง รัชยากำ ฤทธิไทย ราชภักดิ์ เบิก ทมอสี ทลวง
 ทลวง โขมคเธา กระบาน ฝี่ เลี้ย พระสิทธิสาร เลี้ยเข้าเข้า กุมาร รัชยา เลี้ยเข้า
 กลางวัน กุมาร เพช เลี้ยเข้าคำ พระโทร พระเพชร ราชทั้ง บาทร ฉายา ครั้น
 สมภพ สนั่นแล้ว ลูกเขย วัช ยี่น แก่ สนของ พระโอบยู ๆ ยี่น แก่ แม่ นม นา
 พิกา หนึ่ง เป้า ทมอ บัทธิ เสเกาะ เคะระท สนั่น กิ่ง ๒ นาพิกา เบิก ลูกชุน ถวาย
 ยี่น คมเอา พระองค์ ไล่ ฟาน เนาวรัตน ลูกเขย ทลวง เขย ชู ชื่น ไช หนึ่ง ถ้อง
 ถวาย ยี่น คม รุ่ง เข้า สมโภช จำเวญ ศรี ๓ วัน ฟาน ทง หนัก ชึ่ง หนึ่ง งาน
 ทง หนัก ๕- สาย ทง หนัก ๕- ครก ทง หนัก ๑๐- สาก ทง
 หนัก ๑๕- ช้อน ทง หนัก ๑๖- คน หนัก ๑๗- แม่ นม เอก ๓ แม่ นม โท ๗ แม่
 นม ตรี ๘ ป้า เลียง ๔ ยาย เลียง ๒ พี่ เลียง อุ่ม ยี่น ๔ พี่ เลียง อุ่ม เสก ๕
 พี่ เลียง กลาง เรือน ๘ ทมอ ๖ ทมอ เสเกาะ เคะระท ๒๐ คน สกิง ๒๐ ปี ๕
 ๕ ๒๐ ช้า ๓๐ สาคทง หนัก ๕ ชึ่ง ถึง ๗ วัน ทำ งาน ยศ ศรี ใ้ ไหว่น
 นนาวรัตน ๘ ทวง ทำ งาน ยี่น เข้า ใ้ เงิน สิบ ชึ่ง ทง สอง ชึ่ง ทำ งาน
 ยี่น กล้วย ใ้ เท่ากัน จำเวญ พระศรี ทุก ที่ เมื่อ เกลิง อยู่ ใ้ ทง หนัก ๕ ชึ่ง ท
 งาน อาสา ไชย ทำ งาน ถาวร ทำ งาน ของ บาท ทำ งาน ยศ พองรมัน
 ใ้ ใ้ ทง หนัก ๕ ทำ ลึง คน น้ำว้ ธิ่น ๕๐ เงิน ชึ่ง หนึ่ง ทำ งาน จก คงครา ใ้
 เงิน ชึ่ง หนึ่ง ทง ๓ ชึ่ง คน ๑๐๐๐ ช้าง ๓ ม้า ๓ ทำ งาน โภจร ก่า ใ้
 ลง ทำ ทำ งาน ชื่น ม้า ทำ งาน ชื่น ช้าง ทรง ผนวช จวน อุทลข สมภัก
 พระอรรคมเหสี สมโภช กิ่ง สมเด็จ พระภรรยา สมโภช กิ่ง แม่ ยัว เมียร กิ่ง
 ลูกเขย กิ่ง ทลวง เขย กิ่ง พระสนม กิ่ง โดย อิน คับ ลง มา ๗

๑ กุมาร ศักดิ์ ๗๕

๑ ถ้าแลไทยหนักถึงสิ้นชีวิตไร่ ให้สั่งแก่ ทลวงพัน ทลิ่ง แล นาย
 แวง ทลิ่ง เขาไป มลิ่งในโคก พระธา นายแวง นิ่งทับตัก ชุนทาบจุนใหญ่
 ไปนึ่งกู ทมื่น ทลวงพัน กรวยสามคาบ ก็ภัยท่อน จันท์แล้วเอาลง ชุม
 นายแวง ทลวงพัน ผู้ใดเอาผ้า ทรง แล แทวน ทรงไทยถึง คาย เมื่อที่นั้น
 เสือ ซลิมเบาะ รอง ๖๖

๑ การฮายคิน พระราชวังในท้อง พระโรง คืองาน สมพัจฉรฉิน ทศกเชือก
 ทาน เชือก ถวายบังคมเลี้ยง ลูกชุน ถวายบังคม ถือน้ำ พระพิท สมเด็จพระ
 พระอรรคมเหสี พระอรรคชายา พระแม่ย่าแม่ขง สมเด็จพระพุทเจ้า
 พระราชกุมาร พระราชนัศทา ถวายบังคมใน หอ พระ พระราชกุมาร
 พระราชนัศทา นิ่ง ศาลา ราชฉนิทศิตย พวาทมนาราวิยทั้งปวง นิ่ง ศาลาด้วย
 ทาม อรรคมเหษิม ๖๖

๑ หนึ่ง ทลาน ทลวง อยู่นอก วัง ท้าว นิ่งแม่ขง ซี่ เวช บกลาก กิน พาน
 ทมาก รอง ทะลุ่ม กว่านั้น ผิดฮัยการ ๖๖

๑ ทลาน ทลวงกิน เจียตมุช พาน มุช ก็ได้ กว่า นั้น ผิดฮัยการ ๖๖

๑ กระซิง หุ้มผ้า แดงไต้ แต่ ทลานทลวง อยู่นใน วัง อยู่นอก วัง กระซิง
 หุ้มผ้า ชาวเลว ๖๖

๑ หนึ่ง พระราชกุมาร ได้เป่น พระ หน่อ พระเจ้า อยู่หัวฝ่ายหน้า ถ้า ๖๖ พิท
 ทล พระเจ้า อยู่หัว ให้ทูลว่า สมเด็จพระหน่อ เจ้า แลเมื่อ สมเด็จพระหน่อเจ้า

เข้าเฝ้าใน พระราชวัง ผู้จะ มาด้วยนั้น ถือ

พานทมาก	}	คน หนึ่ง นอก กว่า
เท้าน้ำ		
กะเพ		

 ๖๖

ถือ ของ ให้มา แต่สี่คน ๖๖

๑ หนึ่ง เครื่องอุปโลกทั้งปวง พระเจ้า อยู่หัวให้เรียก ว่า ภาษา

มาลา	}	ทรง
พระชรรค		

 ๖๖

พาน หมากร เสวย พานน้ำ เสวย แป้ง ทรง เครื่อง ทรง ช้าง พระที่นั่ง ม้าที่นั่ง
 เรือที่นั่ง ราชยาน อภิรมย์ บังสุริยพันธ์ เข็มที่นั่ง ฝ้ายเครื่อง บริโภคให้เรียก
 ว่าเข้าเสวย น้ำ เสวย ของ เสวย เมี่ยง หมากร เสวย หนึ่ง จะ รับ พระ
 บันฑูร ให้ว่า พระพุทธเจ้าคะ ถ้า จะ ทูล ให้ว่า พระพุทธเจ้า ขอ กราบ ทูล ถ้า
 จะ เจริญ ให้ว่า เจ้า นิ่ง กระหม่อม ทวี สัตว์ สัตว์ ใช้ ถ้า จะ ทั้ง หลวง ชุน หมื่น ได้
 ทั้ง แต่ หลวง ชุน หมื่น ลง ไป ถึง พัน ทนาย อย่า ให้ ต้อง ชื่อ หลวง ชุน หมื่น พัน
 ทนาย ใน พระราช วัง หลวง ผู้ เป็น ที่ หลวง จะ กิน เจียก ทรง มั่น ได้ แต่ หลวง
 กลาโหม หลวง จำ แส่น นอก นั้น ให้ กิน แต่ เจียก มอง หู เงิน ๖๖

๑๑ หนึ่ง พระเจ้า ลูกเธอ ทั้ง ปวง ถ้า ผู้ โท จะ พิททล แต่ พระเจ้า อยู่ ด้ว ให้
 ว่า พระเจ้า ลูกเธอ ของ คน นั้น ๆ ตาม ชื่อ แล เมื่อ พระเจ้า ลูกเธอ จะ มา ด้ว ใน
 พระราช วัง ผู้ มา ด้ว ถึง เจียก หมากร คน หนึ่ง ถึง เจียก น้ำ คน หนึ่ง ผู้ มา
 นอก นั้น ได้ แต่ สาม คน ครั้น ถึง พระราช วัง แล้ว ให้ อิ่ม เจียก หมากร } เสวย
 นั้น ไว้ วาง ให้ เขา เที่ยง รอง ตะลุ่ม รอง ๖๖

๑๒ หนึ่ง เครื่องอุปโภค ทั้ง ปวง ให้ เรียก ว่า มาลา ทรง ว่า ด้ว ทรง เจียก
 หมากร เสวย เจียก น้ำ เสวย แป้ง ทรง ช้างที่นั่ง ม้าที่นั่ง เรือที่นั่ง กิน จึง
 ตาม ตาม ยานมาศ กัน อภิรมย์ เครื่อง บริโภค นั้น ให้ เรียก ว่า เข้า เสวย น้ำ
 เสวย ของ เสวย เมี่ยง หมากร เสวย ภัค ท่อ ต้า ประดับ มุข ใบ ทา ซาค
 เจียน ลายทอง จะ ขาน ให้ ขาน ว่า พระพุทธเจ้าคะ ถ้า จะ ทูล ให้ว่า ข้า พระพุทธ
 เจ้า ขอ ทูล ถ้า จะ เจริญ ให้ว่า พระองค์ เจ้า ทวี สัตว์ สัตว์ ใช้ ถ้า จะ ทั้ง ชุน
 คึง ตมื่น พัน ทนาย ใน กรม พระเจ้า ลูกเธอ นั้น ให้ ทั้ง อย่า ให้ ต้อง ชื่อ ชุน หมื่น พัน
 ทนาย ใน พระราช วัง หลวง ๖๖

๑๓ หนึ่ง ช้าง ล้ำย หลวง นั้น พระเจ้า อยู่ ด้ว ให้ เรียก ตาม ชนบ พระเจ้า ลูกเธอ

๑ กฎหมายพระสงฆ์ ฯลฯ

๑๑ กฎให้ไว้แก่ข้าทูล ถองของ รุ่ดี พระบาทผู้ใหญ่ผู้้นชย ฝ่ายทหาร พลเว้ช
 ฝ่ายนำฝ่ายใน ขอมเส้าเจ้าต่าง กรม กรมพระราชวัง บวรสถานมงคล ผู้รักษา
 เมืองผู้รั้งกรมการ แล สังฆการี อรรคมการ ราชาคณะ พระสงฆ์ เจ้าธิการ อนุจร
 ฝ่ายคณชระ วิปัสณาชระ อริญาส คามวาสี นอกกรุงใน กรุงเทพ ฯ ศรีอยุธยา
 แล หัวเมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ทวันตก ทวันออก ปากใต้ฝ่ายเหนือ จงทั่ว จึง พระบาท สม
 เก็จ ขรรฆารถ ขรรฆพิทรี พระพุทธเจ้า อยู่หัวทุกวัน นี้ มีพระราช ประณิธาน
 ปรารถนา พระโพธิญาณ สัพัญญู ประกอบด้วย พระมหากษัตริย์ ญาณ ทักษ
 เตือน พระไทยเป็น อรรคมการ กษัตริย์ ให้เป็น ประโยชน์แก่ สัตว์โลกยทั้งปวง จึง
 สมเด็จพระ ขรรฆารถ ขรรฆพิทรี พระพุทธเจ้า อยู่หัวผู้ทรง พระคุณ อรรคมณันกาลัมภา
 ราตรีเอก เอก พิบูลย สุนชราช ศรีธชา เป็น อัครมหา สาสนุขัตติมภก พระพุทธศาสนา
 เจริญ ศรีสวัสดิทั้ง พระบริญธิ แล พระปฏิธิ ศาสนา ให้ถาวร รุ่งเรืองไปเป็น ชี
 เล็ดมิได้ นมิตการ บูชาแก่ เทพยคา มนุษยทั้งปวง เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภสิภา
 มหาปราสาท โดยบุรพาภิมุข พัว้มด้วย อัครมหา มนตรี กระวีชาติ ราชประโรหิตา
 โทรา ราชบัณฑิตยเส้า พระบาท บงกชมาศ ทรง พระราชวิจารณ์ว่า พึง ถึง
 พระบริญธิ ศาสนา พระไตรปิฎก นี้ เป็นคณ ปฏิยติ มรรคผล ให้ไว้โลกิย สมยธิ

โลกุตระ สมบัติ เพราะ พระไตรปิฎก จึง มี พระราชโองการ มาร พระบัณฑิต สุว
 สัททนต์ คำตรัสว่า โดยทำ แท้ ให้ มี พระธรรมเทศนา แล สำแดงพระธรรมเทศนา
 ให้ ชรัมภ์ เป็น ทาน นั้น มี ผล ประเสริฐ กว่า สรรพ ทาน ทั้งปวง ชื่อ ว่า ให้ พระ
 นิพพาน เป็น ทาน จน สมเด็จ ธรรมวินทราชิราช ได้ ทรง พัง แจ้ง ว่า ผลานิสงษ เป็น
 อนันตมาก กราบ ทูล ขอ พร ไว้ ให้ พระพุทธองค์ มี พระพุทธปฏิมา คริสต์ สั่ง เป็น พุทธ
 บัญญัติไว้ ให้ ผู้ สำแดง แล ผู้ มี พระธรรมเทศนา เป็น ชรัมภ์ ทาน นั้น อุทิศ ผล
 ไป ถึง สมเด็จ ธรรมวินทราชิราช เจ้า แห่ง แม้ ว่า ผู้ มี อธิคุณ จะ กระทำ พัน สกต
 ชม พุทูป ให้ รวย เสมอ ทั้ง นำ กลอง โขงแวง แล้ว แล นิมนต์ พระธรรมเทศนา เจ้า แห่ง
 แถว หนึ่ง พระอนุคามิ แถว หนึ่ง พระลักกัธคามิ แถว หนึ่ง พระโสภณ แถว
 หนึ่ง มี องค์ พระพุทูป เจ้า เช่น ประจาน แน่น ไป ใน สกต ชม พุทูป แล ถวาย
 จักุบัจจัย ทาน ทั้ง สี่ มี จีวร เนื้อ อิน เลอ ยัก กุ กัง ยศ ของ อิน อ่อน นั้น ก็ ดี ผล
 นิสงษ ก็ มิ ได้ เสมอ เท่า ให้ มี ชรัมภ์ เป็น ทาน ครั้ง หนึ่ง เหตุ ประนี้ จึง ทรง พระ
 กรุณา แสง ทา อุบาย ที่ จะ ให้ สมณ พวาทมณ เสนาบดี ประชา ราชฎร ทั้งปวง ให้
 ได้ สมบัติ ทั้ง สาม ประการ พัน จาก จักุบาย ทุกข แล สงสาร โภช จึง ทรง
 พระอนุเคราะห์ ให้ ข้า ทูล ลของ รุติ พระบาท ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย สมทาน พระไตรสร
 ณา คม คีล ห้า คีล แปด คีล สิบ ใน สำนัก นี้ พระสงฆ์ ทุกวัน ทุกเวลา เป็น ฎิปฏิบัติ
 บุษบา กของ มหา กุศล วิเสศ ประเสริฐ กว่า อามิส บุษบา จักุบัจจัย ทาน แม้ จะ ถวาย
 ทาน ให้ มาก กราบ เท่า ถึง พรหมโลกย ผล นั้น ก็ มิ ได้ เสมอ เท่า ของ พระราช
 กุศล ฎิปฏิบัติ บุษบา หนึ่ง ทั้ง กะง พระราชกุศล ให้ มี พระธรรมเทศนา เป็น ชรัมภ์
 ทาน ให้ ข้า ทูล ลของ รุติ พระบาท พัง ทั้ง ให้ พระนิพพาน เป็น ทาน เป็น ฎิปฏิบัติ
 บุษบา กของ พระราช มหา กุศล อิน จะ นับ ประมาณ ผล นั้น มิ ได้ แล พระปริณัติ
 ไตรปิฎก ชรัมภ์ เมื่อ บุคคล ประพฤติ เป็น สัมมา คารวะ แล้ว ก็ มี ผล อิน
 จะ นับ ประมาณ มิ ได้ เมื่อ ประพฤติ ผิด มิ ได้ สัมมา คารวะ ใน พระไตรปิฎก ชรัมภ์

นั้น ก็ จะ มีโทษ แก่ บุคคลอื่น มิได้ การจะนั้น เป็น กฎโทษอื่นใหญ่ หลวง
 ทนักราช ทักวันนี้ ลักขังทั้งปวง ตั้งใจทำกุศล สิ่งใด ทักวันนี้ ปรารถนา จะ ภาย
 พระพุทธบาท สมเด็จพระศรีอริยเมตไตรยเจ้า ๆ ก็ ทักสั่ง มาแก่ พระมาโดย
 เหนอกร เจ้าว่า ให้ผู้ ลักขังทั้งปวง เคารพ พัง พระมหาเวศสันดร ชาตูก อธิ
 ประทับด้วย พระศาตา พันหนึ่งนั้น จึง จะ ได้ ภาย พระองค์ใน ฉนาท แลทุก
 วันนี้ อาณา ประชาราษฎร ทั้งปวง ลาง บ้างให้ มี พระมหาเวศสันดร ชาตูก นี้
 มิได้ มีความ ลักขังแล้วไป เช่น ขรรษการะ พัง เขา แต่ ภัยคำ ทลก คนของ
 อธิ ทาผล ประโยชน์ มิได้ พระสงฆ์ผู้ สำแดง นั้น ลางจำพวก มิได้เล่า เวียน
 พระไตรปิฎก ได้แต่ เนื้อ ความ แปล ้วยเป็น กายกถณ แล้วก็ มา สำนเษ
 ภัยคำ ทลก คนของ หยาบ ซ้ำ เหน แต่ ลาก สการ เลียง ชีวิต มิได้ กิถิ จะ
 ว่าจะ เวียน สืบไป ทำให้ พระศาสนา พันเพี้ยน เสื่อม สญ ชวน กัน ปรมาทใน พระ
 ขรรษเทศนา จะ ได้ เสวย ทลขเวทนา ใน จักรยาณคม เช่น ซ้ำ นวน จะ มิได้ โดย
 พระพุทธบาท สาคท พระศรี อริยเมตไตรยเจ้า ใน ฉนาท เหตุ นั้น บรม ภาระ
 ษัตริย์ พระองค์ใด จะ มี พระมหา กรุณา สงเคราะห์ ลักขังทั้งปวง ให้ พัน จาก อาษา
 ทุกๆ มิได้ ละ เหมิน เฉยเสีย ครั้งนี้ ทรง พระมหา กรุณา ทักเห็น ธิกรธา ๑ ลัก
 ว่า ให้ สมเด็จพระสังฆราช พระราชาคณะ พระสงฆ์ ฝ่าย บวญิตินัก ปราร
 ราชบัณฑิตย ให้ พิจารณาค้น ดูพระไตรปิฎกนี้ ก็ ภาย เหน บทว่า ผู้ สำนเษ
 แลผู้ พัง ขรรษอื่น ปรมาท กล่าว ภัยคำ ทลก คนของ เขา ขรรษ นั้น มว ก่อว่า
 เป็น ขรรษโทษ นั้น เป็น กฎโทษอื่นใหญ่ หลวง โทษอื่น ถ้าไป แต่ จะ สำแดง ขรรษ
 ด้วย เสียง อธิ เป็น เสียง อธิ นั้น ก็ เป็นโทษ แล เขา ขรรษมาศก เป็น กายกถณ
 พิศิตรี ด้วย อธิ ขรรษ เป็น เพลง อธิ นั้น ก็ มิควร เหตุ ทั้งนี้ จึง ทรง พระกรุณา
 ไซรเดธธา ๑ ลักว่า แต่ นี้ สืบไป เหนือ นำ ให้ พระสงฆ์ผู้ สำแดง พระธรรม
 เทศนา แล ราษฎร ผู้ จะ พัง พระมหาชาติ ชาตูก นั้น สำแดง แล พัง แต่ พระ

จารง พระบาท แล อรรถ คำถาฎีกาให้บริบูรณ์ ด้วยผล ขานิสงษ นั้น ก็จะได้
 หมาย สมเด็จพระศรีธาวินเมตไตรยอิน อนาคต ตามเทวราชโองการ เชอ ทวีส ตั้ง
 มา แก่ พระมาโลยเทวเถร นั้น ห้ามอย่าให้เทศนา แล ฟัง เทศนา เปน กาย
 กถอน แล กล่าว ถ้อยคำ ตลก คนของ เปน การ เล่น หัวเราะ ชื่นชมด้วยกัน
 ประมาท ให้ผิด จาก พระวินัย เปน อัน ขาคท่เกี้ยว แล ให้พระภิกษุ สงฆ์ เถร
 เณร ฝ่ายคันธธุระ วิปัสณาธุระ แล ขานา ประชา รวยฐร ทั้งปวง ประพฤติ ตาม
 พระราชกำหนดกฎหมาย นี้ จง ทุก ประการ ถ้า พระสงฆ์ เถร เณร แล ขานา
 ยธธา รวยฐร ผู้ใด มีได้ ประพฤติ ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย นี้ จะเอา
 หัวผู้มิได้ กระทำ ตามกฎ แล ญาติ โยม พระสงฆ์ เถร เณร รูปนั้น เปนโทษ
 ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน สิบ ขึ้น ห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๔
 ปีชาน จักราชศก

๒ ๑ กฎให้ไว้ แก่ สังฆการี อรรคมการ พระสงฆ์ ราชาคณะ เจริง ฝ่ายคันธธุระ
 วิปัสณาธุระ นอกกรุง ใน กรุง หัวเมือง ^๒/_๓ } ทั่ววันทก ทั่ววันออก ฆ่าได้ ฝ่ายเหนือ
 จงทั่ว ด้วย สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า เย่หัว ผู้ทรง พระคุณ
 อรรณ อนันตาสัมภาราภิรต เอก พิบูลย สุนทรราชศรีทธา เปน อัครมหาเสนาบดี
 ภัค พระพุทธศาสนา เจริญ ศรีสวัสดิทั้ง พระบริญธิ ฐฎิปติ ศาสนา ให้ถาวร รุ่ง
 เรือง ไป เปนที่ เลื่อมใส นมัสการ บูชา แก่ เทพยศา มนุษย์ ทั้งปวง เสกข์ ออก ณ
 พระที่นั่ง ศุภิตา มาศปราชาศทโยช บุรพา พิมุข พัว้มด้วย อัครมหา เณทวี กระวี
 ชาติ ราชประโรทิตา ไทวา ราชบัณฑิทย เฝ้า พระบาท บงกชมาศ จึง มี พระราช
 โองการ ตำทวีส เหนือเกล้าฯ ตั้งว่า มี พระราชอุบาย มิได้คิด แก่ พระกายแล
 พระชนมชีพ จนได้ สิริราชสมบัติ ทั้งนี้ ด้วยทั้ง พระไทย จะบำรุง พระบวรพุทธ
 ศาสนา ตาม พระพุทธฎีกาว่า พระปาวุโณภขสังวรวินัยนี้ ชื่อว่า พระศาสนา ถ้า

พระภิกษุ ยัง ทรง พระปาฏิโมกข์ บริบูรณ์ อยู่ คราบ ไค ชื่อว่า พระศาสนา ยัง ทั้ง
 อยู่ คราบ นั้น เหตุ ประเด็น จึง ทรง พระราช ศรัทธา บริจาค พระราชทรัพย์ เป็น อัน
 มาก เป็น จักขุ ำเจตนา ถวาย พระสงฆ์ และ มี พระราชโอรส ทานุสาสน์ ตก เกิด ขึ้น
 เพื่อ จะ ได้ พระสงฆ์ ทั้ง ปวง ใน กรุง นอก กรุง เทพ ๑ แล นา ๆ ประเทศ ให้ ทรง
 พระปาฏิโมกข์ ถังวรศีล บริสุทธิ ให้ เป็น เนื้อ น้า บุญแก่ สัตว์โลก ย ทั่ว น
 พืช ศรัทธา ทำ ทาน ลง ใน เนื้อ น้า อัน เลิศ จะ ได้ เกิด ผล เป็น อัน มาก ด้วย
 ภูมิ พระภิกษุ เป็น ภูมิ อัน ประเสริฐ ทรง พระวินัย บันเทา โทษ ใน กาย จิตร แล
 วาจา มิ ได้ คึก ขา โดย ด้วย ญาคิ โยม จน แท้ ว่า มารคา มี ปวดนา จะ ไคร ภัย
 ยัง สัน ทิว เสี่ย มิ ได้ มารคา รู้ จัก ทิว กลัว จะ เป็น ตันหา สัน รุระ เนื่อง เข้า กับ
 กามคุณ เป็น นีวรรณ ถัน มรรค จิตร แล ผล จิตร จึง นัย ชาก โกรธ จาก โลภ จาก
 หลง ได้ เกิด สมุทเฉทวิมุกตนิพพาน สุข ได้ จึง เป็น ที่ ไหว้ ที่ บูชา แก่ เทพา มนุษย
 ทั้ง ปวง ฝ่าย ชมราราศ แต่ ก่อน ก็มี ศรัทธา มิ ได้ กระทำให้ เป็น ที่ เสนหา ขา โดย
 ทำให้ แจก เสี่ย คีล สิกขา บท บริสุทธิ ด้วย ถัน ทั้ง สอง ฝ่าย พระศาสนา ก็ รุ่ง
 เรือง สืบ มา แล ภิกษุ สงฆ์ ทุก วัน นี้ ทั้ง อยู่ใน ภูมิ อัน ประเสริฐ แล มิ ได้
 วิชา พระปาฏิโมกข์ ตาม ขวียงขย ประเพณี ปฏิบัติ เข้า ระคล คบ ทำ ชมราราศ
 คึก ด้วย เบญจกามคุณ มิ ได้ เหน แก่ พระศาสนา เหน แก่ หน้า บุทกล วัช ของ
 ผาก เงิน ทอง ของ ชมราราศ ๆ ก็ มิ ได้ คึก แก่ ศาสนา เข้า เป็น ญาคิ โยม ปฏิบัติ
 ด้วย เสนหา ขา โดย ให้ กับ บัย จึง หัน แก่ ภิกษุ โดย คุณ ปัตติคุณ แก่ ถัน ให้ เสี่ย
 คีล สิกขา บท ไป ๆ หนึ่ง สม่ รัค วัค บาง ว่า ไหว้ วัช เข้า ของ เงิน ทอง ของ อีเพง
 ใจ เป็น อัน มาก อีเพง เป็น ขบถ โทษ ถึง กาย สิ่ง ของ อีเพง เป็น ของ หลวง
 ทาม บท พระอัยการ ราชอาณาจักร สืบ มา โดย บุราณ ราช ประเพณี เนื้อ ความ
 ทั้ง นี้ ก็ ปรากฏ ทั่ว พระนคร แขวง จังหวัด ถ้า สม่ รัค วัค สิกขา บท วัช ก็ จะ
 ขวน ขวาย เขา ของ ผาก นั้น มา แจง แก่ สมเด็จ พระสังฆราช แล ราชากณะ ฐ

ใหญ่ทั้งปวง ให้ปฎิภาตาม บทพระวินัยว่า ทวัชชีจะ เป็น ของ ๆ หลวง
 ฤา ยังป็น ของ อีเพง อยู่ จึงควร แก่ สมณ นี้ สมวัค บิคขังไว้ มิได้ให้ ราชาคณะ
 ทั้งปวง รู้ หนึ่งก็ไต่ไปรคให้บ่าว ร้อง เปน หลายครั้ง สมวัค ก็มิได้ มอถัก
 แก่ผู้ใด ท่ออ้ายมีชี้อให้ การ ออกว่า ของอีเพง ฝากไว้ แก่ สมวัค เปน อัน
 มาก จะ ครลใช้ให้ราชบุรุษมา สมวัค จึง สำแกง ออกให้ แก่ ราชบุรุษ ของ
 นั้น จะ มากนั้ย ประการใดก็มิได้ รู้ ราชาคณะทั้งปวง จึง แจ้ง ท่อ ภายหลัง ฉะนั้น
 ก็ โทนใจ สมวัค ว่า สมวัค ของเขา หยาบช้ำ ทว. ชาติโดยท่อศิกขา บทไม่ หลายครั้ง
 มา แล้ว เกลืออก สมวัค แก่ล้ง บังเอาของ ๆ เขาไว้ เจ้าช่ง จากชาติโดยก็ จะ
 ชาติศิกขา บท อยู่ถ่นแล้ว แต่หาก สมวัค กลัวภโยใน ประจุนันกว่า กลัวภโย
 ฆนาคค จึง สู้ สบดสาบาลให้ การ ท่อ พระราชาคณะ ๆ พิกษญา ว่าต้อง แก่ อายบัก
 ปาจิตถีย สมวัค เปน โสภีย มีภโย ศติยัง กลัวความ คายอยู่ จะ เชื้อเขา สบด
 สาบาล สมวัค มิได้ ก็ เหน ว่า สมวัค ยัง หาปราคาจาก มลทินโทษไม่ โดยกระ
 แสทาง ความ พิจารณา เหน เนือความ ใหญ่ทั้ง สอง ข้อ ฝ่ายพุทธจักร อาณาจักร
 เปน บั้จยถึร ถันติภ พนช สมวัค อยู่ แต่หาก ทรงพระกรุณา ว่า ยัง หา มี พระ
 ราชกำหนดกฎหมายไม่ จึง งตโทษ สมวัคไว้ แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า อย่าให้ ภิก
 ษุ สามเณร ตุ เชียง หย่าง สมวัค ห้าม อย่าให้ ภิกษุ สามเณร ทั้งปวง จง รับของ
 ฝาก ชมวาทศ จะ เสือพระวินัย พระสาสนาไป ถ้าภิกษุไม่ รับ ฝาก ห้ามปราม
 สู้ ฝาก ๆ มิ พัง กลัวภโยขึ้น ทั้งไว้ ที่กุฎใน ทัน ไต นั้น เจ้าจง เต็ดรวัน เร่ง
 เขา เพื่อน พรหมจรวัย ที่ไกล ถันให้ หลาย ฉงค รู้ เหน เปน พยานใน รายสิ่งของ
 ทั้งนั้นให้ แน่ไว้ อย่าให้ ผู้อื่น มีความ แคลง สงสัย ทน ใน ทัน ไต นั้น จึง ภา
 สงข ซึ่ง รู้ เหน นั้นไป แจ้ง เนือ ความ แล สิ่งของ แก่ พระราชาคณะ เจ้า อธิการ
 พระราชาคณะ เจ้า อธิการ จง ประชุม มุมนัน ปฎึกษา จง เลือยค ให้ต้อง ตาม พระ
 วินัยบัญญัติ อย่าให้ เสือ ศิกขา บท ถ้า พระสงฆ์ ราชาคณะ ผู้ใหญ่ผู้น้อย จะ

ปฤษา ประการใดจง ประพฤติ ตาม ให้สงฆ์ เป็นอันมาก รู้เห็น เป็น พยาน
 ไว้ ถ้า พระสงฆ์ ราชาคณะ ปฤษาให้ช่วยเก็บไว้ ๆ ด้วยเคลือบแคลง ชุ่มมิ
 รู้ว่า จะ เป็น ของ ๆ หลวง ฎา ของผู้ฝาก ๆ เป็นโทษ ตามไป สงฆ์ทั้ง
 ปวง จะนิ่งไว้ก็ จะเป็นที่ แคลงแก่ ขมรวาศ ทั้งปวง จึง ชวนกัน รั้นใจ ตพระ
 วินัยบัญญัติ ปฤษา กัน ควร จะ มอขทรัพย์ สิ่งของ ให้แก่ผู้ใด ๆ ที่ จะ พัน
 จาก ชุระ ธาติ นั้น ก็เร่ง เต็ดร้อน ปฤษา จงไว้ อย่าให้ ผู้อื่น แคลง ในพระ
 พุทธ ศาสนา แล ห้าม ฝ่าย ขมรวาศ อย่าให้ เขา ของ เงิน ของ ทอง ไป ฝาก ภิกษุ
 สามเณร ไว้ ทำให้ เจ้า กู เสี้ยวินัยศึกษา บท เป็นอัน ซากที่ เตี้ยว ถ้าผู้ใด มิ
 ได้กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ ฝ่าย ภิกษุ สามเณร จะ ลง พระราชธา
 ญาโทษ กุ โทษ อทินนาทาน ปาราชิก จะ ตีก ออก ซับ เจี้ยน จงชาติ ศี ฝ่าย
 ขมรวาศ จะ ให้ วิบ ราชบาทว ซับ เจี้ยน จง หนัก โดยโทษานุโทษ ชึ่ง เหตุ อัย
 เมือง อัยเกิด อัยเหลือ อัยมา ผู้ พวค ประทุษ รุร้าย แผ่นดิน ทั้งนี้ แต่ พัน
 เป็น เณร ใหญ่ แล ให้ พระราชาคณะ จัก แจง กู ถ้า สามเณร รูปใด มี อายุ ควร
 จะ อุปะสมบท แล้ว ก็ให้ บวช เจ้า รำ เรียน คณิชรุระ วิปัสนาชรุระ อย่าให้ เตี้ยว
 ไป มา เรียน ความ รู้ อธิกริตุทธิให้ ผิด ชุระ ทั้งสอง ไป หน้าใจ ก็ จะ กำเวิบ ใต้ เพ็ช
 ฝุง แล้ว จะ คบกัน ทำ ร้าย แผ่นดิน กุ ครังนี้ ถ้า แล สามเณร รูปใด ชาญ
 ถึง อุปะสมบท แล้ว มิได้ บวช เตี้ยว เล่น ไว้ ไว้ ชุ่ม จับ ใต้ จะ เอา ตัว สามเณร
 แล ชีคัน อาจารวินัย โยม เป็น โทษ จง หนัก กฎให้ ไว้ ฌวัน ฌนทร เต็ชช ทก
 ชน ทำ คำ รุคคักวาช ๑๑๔๕ ปี เถาะ เบญจศก

๓ ๑ กฎให้ ไว้ แก่ สังฆการี ธรรมการ พระสงฆ์ ราชาคณะ เจ้า ชธิการ อนุจร
 ฝ่าย คณิชรุระ วิปัสนาชรุระ นอก กรุง ใน กรุง เทพมหานคร แล ผู้ รัง กรรมการ
 หัวเมือง ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓)
 ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓)
 ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓) ๒๓)

เจ้า บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า ผู้หัว ผู้ทรงพระคุณ ขวรม ฉันทสัมภา
 วาจิเรก เอกพิบูลยสุนทรราชศรัทธา เป็น อัครมหา สาสนูปถัมภก พระพุทธ สาสนา
 เจริญ ศรีสวัสดิ์ทั้ง พระบริญฺธิ แล ปฏิปติสาสนา ให้ถาวราร รุ่งเรืองไป เป็น ที่เลื่อม
 ไสน์ นมัสการ บูชา แก่ เทพยกา มนุษย ทั้งปวง เสกข์ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภิตา มหา
 ปราสาท โดย บูรพาภิมุข พริ้มด้วย อัครมหา มนตรี ภาวะวิชาติ ราชปะโรหิตา โหรา
 ราชบัณฑิตย เฝ้า พระบาท บงกชมาศ หลวง เมธาธิบดี ศรีราชบัณฑิตย รับ พระ
 ราชโองการ คำทราฐเห็น อเกล้าฯ สั่งว่า พระสาสนา จะ วัฒนาการ ทั้งไป ได้ ไซ
 ไศรย พระราชอาณาจักร สมเด็จพระมหากระษัตริราชเจ้า ผู้ทรง ขวรมสงเคราะห์
 พระสาสนา ฝ่าย พระวินัย บัญญัติ เล่า พระพุทธองค์ ตรัสสอน อนุญาตไว้ว่า
 ถ้า กุลบุตร บวช เป็น พระภิกษุ สงฆ์ ใน พระสาสนา แล้ว ให้ อยู่ใน สำนักนี้ หมู่
 คณะสงฆ์ แล อุปัชฌาย อาจารย์ กณ จะ ได้ รั กิจ วัตรปฏิบัติ ถึง มาทว่า จะ ประ
 หฤทธิศิก ทำ ทุวัตรอัน มีควร ก็ จะ มีความ ลอย ถลัน เพื่อ นพรหมจรรย์ แล คร
 อุปัชฌาย จะ กล่าว ติเตียน ความ ชั่ว ทุวัตร ที่ ทำ นี้ จะ สงบ ลง คิล นี้ ก็ จะ บริ
 สุทธิ เป็น ที่ ดี แก่ สมมติบัญญัติ วิชัสนา มากญาณ สำเร็จ มี ผล ใน หมู่ คณะ
 สงฆ์ ใน สำนักนี้ ครู อุปัชฌาย อาจารย์ นี้ ก็ มี เป็น อัน มาก จะ รับ มี ได้ แม้น
 มาท จะ มี ปราณ จะ หา ที่ เชื้อ อัน สบาย สมควร แก่ พระภิกษุ ฐาน กิติ ก็ ย่อม ชัก
 ชวน เพื่อ นพรหมจรรย์ ที่ ร่วม ศรัทธา ด้วย กัน สามสิบ บ้าง สี่สิบ บ้าง ห้าสิบ บ้าง
 เข้า มา ถวาย นมัสการ อ้อสา สมเด็จพระสาสนา แล อุปัชฌาย อาจารย์ เป็น พยาน
 แล เป็น เพื่อน ที่ จะ ได้ ทำ สังฆกรรม แล อุโบสถกรรม ด้วย กัน เพื่อ จะ ได้ คิล บริ
 สุทธิ เป็น ที่ ดี แก่ พระภิกษุ ฐาน ก็ สำเร็จ มี ผล เพราะ มี เพื่อน นพรหมจรรย์ ไป
 เป็น พยาน นี้ จะ ทำ ผิด ชะบ ประการ ไค จะ ได้ เอา ตัว ผู้ กระทำ ผิด แล ชะบ
 นั้น โดย ง่าย เพราะ อยู่ใน วัตร ประเพณี สืบ มา หา อันตราย ใน พระพุทธสาสนา
 มิได้ แล ภิกษุ สงฆ์ ทุกวัน นี้ จะ พระวินัย บัญญัติ เสีย มิได้ ระวัง ตก เตือน

สังฆชน ตำรับว่า กล่าวกัน ครั้น บวชเข้าแล้วก็ มิได้ให้ศิษย์ อยู่ นิสัยใน หมู่
 คณะสงฆ์ ครู อุปัชฌาย อาจารย์ ก่ตน ละให้เที่ยวไป โดยอำเภอใจ แต่ รูปหนึ่ง
 สองรูป สามรูป ไป ทั้ง ชุ่ม ช่น อยู่ ทำ มารยา รักษาศีล ภาวนา ทำ กิริยา ให้คน
 เลื่อมใส นั้นก็ ชื่อ สำแดง ความ รู้วิชา ขวค อธิติฤทธิ์ เป็น อุตุริม นุชธรรม เป็น กอ
 โภก ทัง ทัวว่ามี บุญ ว่า ภยคน วิเสศ มีวิชา มาแต่ ถ้าแต่ เขา คิด จะ เขา
 พวก เพื่อน ซึ่ง เขา ราชสมบัติ ทำให้ แผ่นดิน แล สาศนา จลาจล ประทุ
 หนึ่ง อ้ายตา อ้ายรอด อ้ายเมือง อ้ายกิด อ้ายถัก อ้ายโกหก ทังนี้ แต่ พัน
 เขาผ้า กายาว พักคลุม ทัวไว้ใน พระศาสนา ชวน กัน คิดอุบาย กลโกหก ขวค
 อธิติฤทธิ์ คึกเขา ราชสมบัติ แล อ้ายมี ชื่อ ทังปวง ที่มี โทษา พยาบาท แล โลก
 เจตนา ทา บัญญา มิได้ ก็มี น้ำใจ กล้า ชื่น เข้า เป็น พักพวก ชวน กัน กระทำ ประ
 ทุ รุร้าย แผ่นดิน ถึง สามารถ ครั้นนี้ หากว่า พระบรมโพธิสมภาร ถ้า เลิศ ประเสริฐ
 สามารถ หนึ่ง เทพศก ตาม เฝิบาล รักษา ก็ บันดาล ได้ ทา อันตราย มิได้ จะ
 มี ผู้ใด กราบ ทูล พระกรุณา ฉวย เหตุ อ้ายมี ชื่อ ผู้ ประทุ รุร้าย ทา มิได้ อ้ายมี
 ชื่อ ประทุ รุร้าย ก็ ตาย ทัง สอง ประหนึ่ง จะ มี กลับไป แล ก็ บันดาล มิให้ หนี พัน
 จาก ข่าย พระปรีชา เทพศก ด้วย พระสุบิน นิมิตร ให้ ทรง พระพิริย ท้ายกำลัง
 พระบัญญัติ ก็ ได้ ทัว อ้ายมี ชื่อ แล พักพวก ผู้ ประทุ รุร้าย เป็น สัตย์ ประจักษ์
 แจ้ง แก่ ข้า ทูล ลอ ของ รุ้ พระบาท ทังปวง แล สัตย์ อัน ใหญ่ หลวง ประทุ รุ ล่ม
 โลกย ทำลาย ล้าง พระศาสนา เลี้ย ทัง ล้น เพราะ เหตุ พระสงฆ์ ราชาคณะ ธิการ
 ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย มิได้ เอาใจ ใส่ ตก เตือน ว่า กล่าว ตาม พระวินัย บัญญัติ ละให้
 สงฆ์ ศิษย์ สานุศิษย์ ไป เทียว ชุ่ม ช่น ทำ กลโกหก คุย กัด กัน ทำร้าย แผ่นดิน
 แล พระศาสนา ฝ่าย ชรวาต ข้า ทูล ลอ ของ รุ้ พระบาท ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ก็ ละเมิน
 เลี้ย มิได้ เอาใจ ลง ระวัง รักษา ให้ อ้ายมี ชื่อ ผู้ สัตย์ เข้า มา ทำ อันตราย ถึง
 ใน พระราชฐาน เป็น อุปะจาร โกล สัมเค็จ พระพุทธเจ้า อยู่ ทิว ฉะนั้น ถ้า จะ ตาม

บูรณ ราชกำหนด กฎหมาย ฝ่าย สมณ ชวรราช มิได้พ้น จาก มหันตโทษ อัน จะ
พินาศสืบหาย แต่ หาก ทรงพระกรุณา ยก โทษไว้ เพราะเหตุ ยังมี ได้ มี พระราช
กำหนด กฎหมาย ก่อ ณ จึง ยกไว้ ให้ ลง พระราชอาญา แต่ ชำย อี มี ชื่อ ผู้ ประทูล
ร้าย แผ่นดิน แล พักพวก โศภร ญาติกา ถึง สิ้น ชีวิต ตาม พระอัยการ แล แล้ว แล
เกิดการ กุศล ทั้ง นี้ ตูมิ ควร หนี หลีก แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ให้ พระราชาคณะ จัก
แรง ทั้ง แ่ง ภิภย สงฆ์ สามเณร บันฑน ธก กรุง ใน กรุง แขวง จังหวัด ทวี

เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ ให้ เป็น ราชาคณะ แล อธิการ ได้ มี ทรา ตั้ง แ่ง เป็น อักษร ชื่อ อวราม

เปะ อักษร ชนม สำหรับ ทวี ประจำ ที่ ราชาคณะ เจ้า อธิการ ทุก ตำแหน่ง ทุก อวราม
ถ้า แขวง ไท เมือง ไท พระสงฆ์ มาก วัด หนึ่ง ให้ มี อธิการ หนึ่ง อัน ทัพ $\left. \begin{matrix} ๑ \\ ๒ \end{matrix} \right\}$ รูป
ขึ้นไป ถ้า พระสงฆ์ น้อย อวราม หนึ่ง ให้ มี อธิการ หนึ่ง อัน ทัพ $\left. \begin{matrix} ๑ \\ ๒ \end{matrix} \right\}$ รูป ขึ้น ไป
ให้ ปฏิบัติ รักษา พระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ ย่า ให้ เป็น อัน ทรวาย ถ้า แล

พระสงฆ์ แล สามเณร แขวง จังหวัด เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ จะมี ศรัทธา เทียว เข้า มา ว่า

เรียน คณ ธุระ วิปัสณา ธุระ แล สมณ กิจ ประการ ไท ก็ จะ เขียน ฉายา แล ชื่อ ทวี
แล พระวษา แล ชื่อ อุปัชฌาย อาจารย์ ที่ ทรา ราชาคณะ ทวี เมือง นั้น ๆ มา เป็น
สำคัญ จะ อยู่ อวราม ไท เมือง ไท ก็ ที่ ให้ หนังสือ แล ทรา สำคัญ นั้น ๆ แจง แก่
ราชาคณะ เจ้า อธิการ ใน กรุง ถ้า แล ราชาคณะ อธิการ ใน กรุง เหน หนังสือ แล
ทรา สำคัญ แล แล้ว จึง ให้ รับ ไว้ ว่า เรียน คณ ธุระ วิปัสณา ธุระ ตาม กิจ ถ้า แล

ฝ่าย พระสงฆ์ สามเณร ณ กรุง เทพมหานคร แขวง จังหวัด อวราม ไท ๆ ก็ ศรัทธา
จะ ไคร เทียว ไป จำ พระวษา เล่า เรียน คณ ธุระ วิปัสณา ธุระ ณ แขวง จังหวัด

ทวี เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ นั้น ก็ ให้ มี หนังสือ สัญญา ชื่อ ทวี แล วิชา ชื่อ อุปัชฌาย อาจารย์

แล อวราม ที่ ทรา พระราชาคณะ เจ้า อธิการ ใน กรุง เป็น สำคัญ ไป แจง แก่ เจ้า

ศรี อรัญญาศรี จงทั่ว สมเด็จพระบรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า ผู้ท้าว
 พระคุณ ชรามม อดันตาสัมภการาภิเวก เอกพิบูลย สุนทร ราชศรีทธา เป็น มหาศาส
 นุปลกัมภก พระพุทธศาสนา เจริญ ศรี สวัสดิ์ทั้ง พระบริญทิ แล ปฏิบัติ ศาสนาให้
 ถาวราว รุ่งเรืองไป เป็นที่เลื่อมใส นมัสการ บูชา แก่ เทพยกา มนุษยทั้งปวง
 เสกข์ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภสิกา มหาปราสาทโดย บุรพากิมุข พร้อมด้วยอัครมหา
 มนตรี ภาวะวิชาติ ราชประโรหิตาโหรา ราชบัณฑิตยเส้า พระบาท บงกชมาศ มีพระ
 ราชโองการ ทำหรัสเหนือ เกดล้า ๑ สั่ง ว่า เป็น ประเพณีใน พระพุทธศาสนา สืบมา
 แต่ก่อน มีพระพุทธรูปกาไปรดไว้ ให้ภิกษุ สามเณร อัน บวชใน พระศาสนา รักษา
 ชูระ สอง ประการ มีกัณชชูระ วิปัสณา ชูระ เป็น ที่ยุด หนึ่ง ถึง น้ำ จิตร จะ แปรไป
 ใน กิเลส กาม วิตถุ กามกัถิ ย่อมคิดถึง ชูระ ทั้งสอง ประการ จิตร นั้น ก็ สงบลง
 ที่ กุลบุตร มี วิชา มาก ก็ได้ มีกัถิ ผล พ้น สงสาร ทุกข ที่ บุญน้อย สุกก่าลัง มี
 อาร ครอง ชูระ ทั้งสอง แล้วก็ได้ ครั้น จะ ออก เป็น ชมราวาศ จะ หาเลี้ยงชีวิตก็
 มิได้ จำ จะ อยู่เลี้ยงชีวิต อยู่ใน สมณ ให้ลามก มลทินใน ผ้า กายาวพัตถอัน
 เปน ของไชยพระอาริยเจ้า บางคนที่ บวช เข้า แล้วก็ไม่โลเล ทาละ ชูระ ทั้งสอง
 เสียไม่ อุตสาห ปฏิบัติ ถึง มิได้ มีกัถิผลใน ชาตินี้ ก็ เปน วิชา นาคิก ทนไปใน
 ฉนาคท เปน ประเพณี มนุษย มีบัญญัติ ภาย เหน พระศาสนา เข้า แล้ว ก็มี
 ความเพียร ปฏิบัติ ตาม ชูระ ทั้งสอง อยู่ใน โสยใน สำนักนี้ ครู อุปัชฌาย์ อาริย ๆ
 ก็ คึงใจ สั่งสอน ทักเตือน กำชับ ว่ากล่าว กัน มิได้ ละเมิน พระศาสนา ทา มิได้
 พระศาสนา ก็ บริบูรณ์ มา แลภิกษุ สามเณร ทุกวันนี้ ลางบาง บวช เข้า แล้วก็
 มิได้ ปฏิบัติ ตาม ชูระ ทั้งสอง เปน ภิกษุ โลเล ละ บารุข ความเพียร นั้น เสีย เสีย
 ประโยชน ไปใน ชาตินี้ ชาติน่า เขา แต่ ผ้า กายาวพัตถ เปน ที่ ฟุ้ง เพื่อ จะ เอา แต่
 ความ สมชายให้ บริบูรณ์ ภาย เหน หนึ่ง ครู พระพุทธรูปกา ทรัสว่า เหมือน โศ
 แล กระบือ เกิด มา แต่ จะ บริโภก อาหาร ให้ เจริญ แต่ เหน หนึ่ง จะ ได้ เจริญ

คือ สมาชิกผู้นั้น หากมิได้ แล้วก็มีได้ อยู่ในนิสยอุปัชฌาย์ อาจารย์ ๆ ก็
 เมินเสียมิได้กำชับว่ากล่าวให้ประพฤติแล้วตามอำเภอใจ มิได้รำเรียนเต
 ชุระอันใดที่จะห้ามจิกร บาป ก็ชวน ถิ่น กระทำ ฤๅสลด หยาบเข้าทำ ร้ายแผ่นดิน
 แล พระศาสนาให้เศร้า หมอง ฉะนั้น มีควร ทนัทหนา แต่ นี้ สืบไปเมื่อนำห้าม
 อย่าให้มีภิกษุโลเล ละ วัท ปฏิบัติ แล ปฎิญาณทั่วว่า เป็นกิจวัท มิได้รำเรียน
 ชุระทั้งสอง ฝ่าย อย่าให้มีได้ เป็น อันซาคที่เกี่ยว อนึ่ง บวชเข้า แล้วให้ อยู่ใน
 หมู่ คณะ สำนักนี้ อุปัชฌาย์ อาจารย์ ๆ จะตั้งใจ ปฏิบัติ วัท ศึกษา บท อย่า
 โลเลให้ ศิษยเขาเยี่ยง หย่าง แล พระศาสนา จะ รุ่ง เรือง ขึ้น นี้ เพราะ พระราช
 ทัณะ ให้ ราชาคณะ เร่ง ตกเทือน พิจารณา เทน ศิษยควร จะ รำ เรเรียน ก็นชชุระ
 วิปัสณา ชุระ อันใดอันหนึ่งได้ ก็ให้รำเรียน ชุระ อัน นั้น แล้ว ปฏิบัติ ตาม พระ
 บวิญติ ปฏิบัติ ศาสนา ให้เป็นที่ เลื่อมใสศรัทธาแก่ เทพามนุษยทั้งปวง แล้ว
 ให้ พระราชาคณะ เจ้า คณะ อธิการ ทำ บาญชี ทางว่าวภิกษุ สามเณร ฝ่ายคณช
 ชุระวิปัสณา ชุระ ส่งให้ สังฆการี ขรรมการ กรวย หลู พระกรุณา จะ ได้ทรง พระ
 ราชศรัทธา บำเพง พระราชกุศล แล ให้ พระราชาคณะ เจ้าคณะ อธิการ สังฆการี
 ขรรมการ กำชับว่ากล่าว พระภิกษุ สามเณร ให้ เนือง ๆ ถ้าภิกษุ แล สาม
 เณร องค์ใดกักขละ อยาบเข้า สอน ยาก อุปัชฌาย์ อาจารย์ จะ ว่า มี พัง สั้งสอน
 เป็น หลาย ครั้ง แล้วมิได้ปฏิบัติ ตาม ให้กำจกเสีย อย่าให้เข้า หมู่ คณะ ได้ เป็น
 อันซาคที่เกี่ยว พระศาสนา จึง จะ รุ่ง เรือง สืบไป ถ้า แล ราชาคณะ เจ้าคณะ
 อธิการ ภิกษุ สามเณร สังฆการี ขรรมการ ผู้ใด มิได้ กระทำ ตาม พระราช ก่า
 หนดกฎหมายนี้ จะ เอาทวิ ญาติโยม เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎ ให้ไว้ ณ วัน
 อาทิตยเทือน แปรคขึ้น สิบห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปี เถาะ เบญจศก จะ
 ๕ ● กฎให้ไว้ แก่ สังฆการี ขรรมการ พระราชาคณะ เจ้า อธิการ ฝ่ายคณชชุระ
 วิปัสณา ชุระ ความวาศรี อวิญวาศรี น ออก กรุง ใน กรุง เทพมหานคร แขวง จังศวก

คือ บริสุทธิ จะให้ผล ของทายก นั้นน้อยไป มิควร หน้าหน้า แต่ นี้ สืบไป
 เมื่อนำ ถ้าภิกษุ ของใดต้อง จตุปาราชิก ทั้ง สี่ แต่อันใดอัน หนึ่ง ผิดแล้ว
 ให้มา บอก แก่ สงฆ์ จง แจ้งแต่ใน อุโบสถ เท่านั้น อย่าให้ ปกบัตโทษ จตุปา
 ราชิกไว้ ปฏิญาณ ทั่วเป็น สงฆ์ สมณ เจ้า กระทำ สังฆกรรมอุปสมบทกรรมด้วย
 คณะ สงฆ์ ให้เป็น มลทินใน สังฆกรรมทั้งปวง กุญ หนึ่ง อ้ายแก้วอัน มิได้ มี
 ความ ละอายแก่ ขาป กลัวแก่ ขาป มิได้ เกรง โภช ในอนาคต เป็น อันชากที่ เกี่ยว
 ถ้าแล มิพึง พระราชกำหนด กฎหมายนี้ แลทั่วต้อง จตุปาราชิกแต่ อันใด
 อัน หนึ่ง แล้วย แล ปกบัตโทษไว้ เจ้า กระทำ สังฆกรรมด้วย พระสงฆ์ให้พระ
 ศาสนา เสวี่ หมอง ถ้า มีผู้ โจทก์หาว่า กล่าว พิจารณา เป็น สัตย์ จะเอา
 ทั่วเป็นโทษ ถึง สิ้น ชีวิตแล้ว ให้ วิวาชบาทว ษย์เหมือน ที่ โขย ญาตีโยม จง
 หน้า อย่าให้ เป็น เยี่ยง หย่าง สืบไป กฎให้ไว้ ณ วัน อาทิตย เดือน แปด ขึ้น
 สิบห้าค่ำ รุศศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะ เบญจศก

๖ ๑ กฎให้ไว้ แก่ สังฆการี ธรรมการ พระราชาคณะ เจ้าธิการ อนุจร แลเจ้า
 ทูล ของ ชูลี่ พระบาท ผู้ใหญ่ผู้ น้อย ช้าง นำ ช้างใน ฝ่าย ทหาร พลเรือน ผู้ รั้ง ธรรม
 การ อาณาประชาราษฎร์ นอก กรุง ใน กรุง เทพมหานคร แขวง จังหวัด ทั่ว

เมือง ^๒ } ทั่ววันตก ทั่ววัน ออก ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้งปวง จง ทั่ว สมเด็จ บรมนารถ
 บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว ผู้ ทรง พระคุณ ธรรมนิพนิต สัมภาราภิรท เอกพิบูลย
 สุนทรราชศรัทธา เป็น อัครมหาเสนาสนปลัดมก พระพุทธศาสนา เจริญ ศรีสวัสดิ
 ทั้ง พระบริวัติ แล ปฏิบัติ ศาสนา ให้ถาวร รุ่งเรือง ไป เป็นที่ เลื่อมใส นมัสการ
 บูชา แก่ เทพยคา มนุษย์ ทั้งปวง เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง กุสิลา มหาปราสาท โข
 ยพพิมุข พร้อมด้วย อัครมหา มนตรี กระวีชาติ ราชประวิติศา โทรา ราชบัณฑิตย
 เจ้าพระบาท บงกชมาศ สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ หัว ผู้ ทรง

ทศพิธ ราชธรรมอัน ประเสริฐ ทวีตเหนือเกล้าฯ สั่งว่า แท่งถน ชรราวาศผู้
 จะทำทานแก่ ภิกษุสงฆ์โดยทำแท่งเข้าทัพพีหนึ่ง ก็มีผลปรากฏใน ชั่วนี้ชั่ว
 นาน เพราะพระภิกษุผู้รับทานนั้น ทรงศีลบริสุทธิ์ ฝ่ายชรราวาศผู้จะให้ทาน
 นั้น ก็มีปัญญา ย่อมทักเตือนมิให้เอียงคร้าน จ่ายทรัพย์ ตกแต่ง ทาน ประ
 ณีต บัณฑิต เป็น จักขุจักษุ ทานตาม พระพุทธโอวาท ทวีต สอนไว้ และผู้ให้ผู้รับ
 ทั้งสองฝ่ายสุจริตจริง จึงให้ผล มาก ประจักษ์ ใน ชั่วนี้ ชั่วหน้า สืบมา ทุกวันนี้
 ภิกษุแล สามเณรผู้รับทาน ศึกษาศึกษาบทนั้นก็ พันเพื่อน มากมาก โภหารับเงิน
 ของ ของ อัน มีควร ด้วยกิจ พระวินัย สัมสม ทรัพย์ สิ่งของ เต็มย ผลิต ประสาน
 ทำการ ของ ชรราวาศ การ สพ การ เญญา เป็น หมอ นวด หมอ ยา หมอ กู ใ้
 สดย ษา การ กฤหัสถ์ แลให้สิ่งของต่าง ๆ แก่ กฤหัสถ์ เพื่อ จะให้เป็น ประโยชน
 จะให้เกิด ลาภ เลี้ยง ชีวิต ผลิต กรรม มีควร นึก แม้ว่า พระอุปคุตเถร
 เจ้าอัน เป็น อรหรรต เหมือนน้ำเต็มกัลละชมอยู่แล้ว เมื่อรับ ฎีกาณ พระ
 มตาเถรทั้งปวงที่ จะ ชรมาณ พระยามาร เมื่อ กระทำการ ผลของ พระวิหาร แปร
 คมน สัพพ นัน จึง กล่าวแก่ พระสงฆ์ทั้งปวงว่า ข้าพเจ้า จะ พึ่ง ใ้ อาหาร ที่
 ชยชธรรมที่ไคมาฉัน เป็น กำลึง ภิกษุ องค์ หนึ่ง จึง รับว่า ข้าพเจ้า จะรับ ถวาย
 พระอุปคุตจึง ถามว่า อาหาร ของ ท่าน ใ้ ด้วยเหตุอันใด ภิกษุ จึง บอ
 ว่า อาหาร นี้ ข้าพเจ้า ใ้ ด้วย ผล ทาน เมื่อครั้ง ข้าพเจ้า เป็น ภิกษุ แก่ ชาติ
 กถน เป็น ทระกูล พวาทมณ แห่ง หนึ่ง ทายก เขา นิมนต์ เข้า ไป ฉัน มชูปายาส
 ข้าพเจ้า ฉัน อิมพัน ประมาณ ล้วง คอ ราก มชูปายาส ออกให้ ท่าน แก่ แม่ สุนัข
 จักษุ บด ด้วยผล ทาน นี้ ใ้ บังเกิด อาหาร ทิพย แก่ ข้าพเจ้า วันละ สอง มาตร
 เหล็ก ข้าพเจ้า ขอ ถวายแก่ พระผู้เป็น เจ้า พระอุปคุตห้ามว่า อาหาร
 ของ ท่าน หา ชยช ธรรมไม่ เหตุว่าท่าน บริโภค เหลือ ประมาณ จำ เป็น ใ้
 ทาน แล ภิกษุ องค์ หนึ่ง จึงว่า อาหาร ของ ข้าพเจ้า ยังเกิด ด้วย ผล ทาน

แต่ชาติก่อน ข้าพเจ้า ภิกษุ เพื่อน ข้าพเจ้า เข้าไป นอน ใน เว้น นิกข
 พเจ้า วัน ละ สี่ รูป ทุกวัน ท้าย ผลทาน นั้น ก็ ยัง เกิด อาหาร ทิพย แก่ ข้าพเจ้า ใน
 ชาติ นี้ วัน ละ สี่ บาตร เหล็ก จะ จง ถวาย ผู้ เป็น เจ้า พระอุประกุก เถร ก็ ห้าม
 เสีย ว่า อาหาร แห่ง ท่าน ยัง เกิด แต่ ทัพพาค ล้น ขวระ นิกข ท่าน วัณช ท่าน จึง
 พลอบ ให้ ภิกษุ สี่ รูป นอน เรา มี ควร จะ บริโภค ฉนั้น พระมาริบุตร เถร เจ้า
 บัวยอุทรโรค ๆ นั้น ชอบ นอน มออุปายาศ หาย จึง บอก แก่ พระโมคคัลลณะ เถร
 เจ้า พระโมคคัลลณะ เถร เจ้า ก็ ว่า จะ ไป บิณฑบาต ตาม บุญ เทพยคา ได้ พัง
 สันทนา ก็ ไป สู่ โยมอุปฐาก พระมาริบุตร เถร เจ้า เจ้า นิกค ออ จึง ชน ทั้ง ปวง ถาม
 ว่า ท่าน กระทำ เบียดเบียน พมมนุษย์ คึง นี้ จะ ปรารถนา สิ่ง ไท เทพยคา บอก ว่า เรา
 จะ ปรารถนา เข้า มออุปายาศ ให้ ท่าน ทำ ถวาย พระมาริบุตร เถร เจ้า ชน ทั้ง ปวง จึง
 ว่า เรา จะ ทำ ถวาย ท่าน จง ออก ไป เกิด เทพยคา ก็ ออก จาก กาย ชน ทั้ง หลาย ๆ
 ก็ กระทำ มออุปายาศ เวลา เข้า ได้ บาตร พระโมคคัลลณะ ๆ จึง นำ มา ถวาย พระ
 มาริบุตร ๆ พิจารณา ก็ แจ้ง ว่า อาหาร นี้ มี ชอบธรรม เกิด แต่ เทพยคา ไป เบียด
 เบียด บอก กล่าว ขอ เขา มออุปายาศ จึง กล่าว ว่า ถวาย ชาว โสโมคคัลลณะ อาหาร
 นี้ มี เป็น ธรรม แม้ ได้ เรา จะ ชาค ออก มา ถึง แก่ ความ ตาย ก็ ทุ ประเสริฐ กว่า
 บริโภค อาหาร อัน มี ชอบธรรม นี้ อีก ท่าน จง ไป เทเสี่ย ทั้ง บาตร เกิด พระโมค
 คัลลณะ ก็ เทเสี่ย แต่ มา ทว่า พระโมคคัลลณะ คว่า บาตร เท อาหาร ตก เห็น คิด
 ค้วยอำนาจ อาชีวะ ปาริสุทธศีล อัน บริสุทธิ พระมาริบุตร เถร เจ้า ก็ หาย อุทรโรค
 ใน ขณะ นั้น เป็น เยี่ยง หย่าง พระอาจารย์ เจ้า ประพฤคิ มา ฉนั้น แล ภิกษุ ทุก
 วัน นี้ บวช เข้า มิ ได้ กระทำ ตาม พระวินัย ปฏิบัติ เหน แต่ จะ ได้ ยง ชีวิต อด
 ธรรม ได้ มี แต่ เนื้อ หนึ่ง บริบูรณ์ ประคุด โค กระบือ มี แต่ บริโภค อาหาร ได้
 เจริญ เนื้อ หนึ่ง จะ ได้ เจริญ สติปัญญา นั้น หา มิ ได้ เป็น ภิกษุ สามเณร ภา
 มก ใน พระศาสนา ฝ่าย อรวาตค ก็ ปราศ จาก ปัญญา มิ ได้ รู้ ว่า ทำ ทาน ฉนั้น

จะเกิดผลน้อยมาก แก่ คน ทาไมได้ มัก ภัยใจทำทานแก่ภิกษุ สามเณร อัน ผลสม
 ประสานทำ การ ของ คน จึง ทำ ทาน บาง คาย ย่อม มี กาย ถวาย เงิน ทอง ของ
 อัน เป็น ณะกะบิยะ มี ควณ แก่ สมณ ๆ ก็ มี ใจ โลก สัมสม ทว พย เลี้ยง ชีวิตร ฝึก
 พระพุทฺธ บัญญัติ ณะนี้ ไท้ ชื่อ ว่า อมราวาศ หมู่ นั้น ให้ กาลัง แก่ ภิกษุ โจร อัน ปล้น
 พระสาสนา ทาน นั้น ทาผล มิได้ ชื่อ ว่า ทำลาย พระสาสนา แต่ นี้ ลับ
 ไป เมื่อน่า ห้าม มิได้ ภิกษุ สามเณร สงเคราะห์ อมราวาศ ไท้ ผล ไม่ กชก ไม่ ไบ ไม่
 เป็น ทัน แล้ว อย่า ให้ ผลสม ประสาน ขอ กล่าว บ่าว วัธ เวโร สิ่ง ของ อัน เป็น
 ของ อมราวาศ อัน ใช้ ญาทิ แล้ว อย่า ให้ ทำ การ สพ แล ทำ เบญจา การ อมราวาศ
 ทั้ง ปวง แล้ว อย่า ให้ เป็น ทมอ นวค ทมอ ยา ทมอ กุต่าง ๆ แล อย่า ให้ แก่
 กฤทฺฐุอัน ใช้ ญาทิ แล ห้าม อย่า ให้ ปรนทก ใช้ สยนา ช่าว สาร การ อมราวาศ
 แล ห้าม บันทา การ ทั้ง ปวง อัน กระทำ ฝึก จาก พระปฎิโมช สังวรวิณัย ภิกษุ รูป
 ไท้ มี อธิกรณ ชัยใหญ่ สงฆ พิศาคณา มิถอง แต่ เป็น ฉายาเงา ปาวาชิก ควร
 ระเสี่ย ช้อยข้าง การ ลามก ใน พระสาสนา เช่น ที่ สงไสย สงฆ ทั้ง ปวง ช้อย แล้ว
 อย่า ให้ เขา วัให้ คีค เสี่ย เหตุ ภิกษุ ครั้ง นี้ ครั้น กระทำ ฝึก ชัยใหญ่ แล้ว ก็ มิได้
 กถวิ โภย ใน นรค กถวิ โภย ใน ปุบฺบัน มาก ครั้น เขา มาถาม ทว บัคตาม จริง ไม่
 มัก ทน สบถยาบาล ให้ การ เคลือบแฝง ณะนี้ มี เป็น อัน มาก หนึ่ง ห้าม ฝ่าย อมราวาศ
 ทั้ง ปวง อย่า ให้ ถวาย เงิน ทอง นาก แก้ว แหวน แล สิ่ง ของ อัน มี ควณ แก่ สมณ
 เป็น ทัน แล ทรง เหลือง ทอง ขาว ทอง สำททอ แก่ ภิกษุ สามเณร แล ห้าม อย่า ให้
 ถวาย บาตร นอก ว่า บาตร เหล็ก บาตร คิน แล นิมนท ใช้ สยอย พระภิกษุ สามเณร
 ให้ ทำ การ เบญจา การ สพ แล ให้ นวค แล ทำ ยา กุ ลัก ชน กุ เคราะห แล วาค
 เขียน แกะ สลัก เป็น รูป สัตว แล ใช้ นำ ช่าว สาร การ อมราวาศ ต่าง ๆ แล ห้าม
 บันทา การ ภิกษุ สามเณร กระทำ ฝึก จาก พระปฎิโมช สังวรวิณัย ที่ พรณนา ห้าม
 แล้ว นั้น อย่า ให้ อมราวาศ ทำ ตาม น้ำใจ ภิกษุ สามเณร อัน กระทำ ฝึก เป็น

แจ้ง เนื้อความ แล ชอบ เยี่ยม ฝ่ายพระสงฆ์ผู้ทรง พระวินัยเล่า ก็มีมาก เป็น
 คັນว่าพระพิมลธรรม พระอาจารย์วชิรโอบสอ พระอาจารย์วชิรโคกเสื่อ ผู้ทรง
 พระวินัยชำนาญชำนาญ อันเป็นคู่กับครู พระธรรมราชาผู้พระพุทธานุชาจารย์ที่ขึ้น
 ไป กุศลสมกับพระสังฆราชผู้เฒ่า ทุกวันนี้ เป็นที่ไต่ถามแก่ศิษย์อัน สงไสย
 ในข้อพระวินัยนั้นก็มีเป็นอันมาก ถ้าแลเห็น ว่าพระบาฬีว่าวัดมีเขตวง
 ล้อมต่าง ๆ ไกลกัน ผู้จะ ทชกเถรในวัดนั้น เกริ่นนั้น มีเป็น เกริ่น พระสงฆ์
 ผู้รับกรรม นั้น มีเป็น รับเป็น กรรม เป็น แน่ถึงคำของ พระธรรมราชาผู้ พระ
 พุทธานุชาจารย์ดังนี้ ที่ร้ายพระธรรมราชาจินาสผู้ทรง พระวินัยไทรยบฎก ล้อม มา
 แต่บุญงาน ก็จะทำให้ทั้งว่ากล่าวบ้าง ประการนี้ ก็มีได้ มี เพราะเหตุท่านผู้
 วิเศษ บุญงาน แต่ก่อน เห็นว่าต้อง ตาม พระพุทธานุชาจารย์ มีอาณิสสงฆ์ ประการ คัม
 ขาปัตติแก่ พระสงฆ์ อันได้ โนมนทนา แลเป็น อาณิสสงฆ์ แก่ผู้ถวาย เกริ่น ท่าน เป็น
 อันมาก มั่นคงแล้ว จึง มีได้เคลือบแคลง ทั้งทั้ง ว่ากล่าวกัน นี้ มาคัมเท่า
 บัณฑิต แล พระธรรมราชาผู้ พระพุทธานุชาจารย์พระญาณวิริย พวก ศิษย์คบคิดกัน
 ว่ากล่าว ว่า ทชกเถร มาแต่ก่อน ในวัดอัน ไกลกัน ทาเป็น เกริ่นไม่ ทั้งนี้
 เหมือนหนึ่ง วิชเชิก พระศาสนา อัน พระอาจารย์เจ้าผู้ วิเศษ ทรง พระไทรยบฎก
 ปุจฉา เวียง เวียงไว้เป็น อันดีโดย พระวินัย เยี่ยม แล้ว ให้ผิด จาก ขนบพระศาสนา
 ให้ พระสงฆ์ แหก ขก ถือ เป็น สองฝ่าย วิวาทกัน แยกกัน ยัง พระธรรมวินัยให้
 เสีย ประโยชน์แก่ พระสงฆ์ผู้ จะ ได้ รับ เกริ่นทาน แลท่าน ทายก ซึ่ง จะ ได้ ถวาย
 เกริ่นด้วยศรัทธา เลื่อมใส ดังนี้ เป็นกรรมใหญ่หลวง ก็จะได้โทษทุก ๆ
 นี้ ไปกว่า จะ ล้น พระศาสนา จะ เสวยทุกข์เวทนา นั้น เมื่อไร เลย จะ ล้น ทุกข์
 ทั้งนี้ เพราะเหตุผู้มานะถือว่า รู้ พระวินัย อัน พระวินัยเป็น พุทธานุชาจารย์
 ภาพ แล จะ รู้เอาเองโดยอัตโนมัติ อย่าง พระธรรมราชาผู้ พระพุทธานุ
 ชาจารย์นี้ แล มีได้เขา เขียง หย่าง ท่านผู้ วิเศษ อัน ทรง พระวินัยไทรยบฎก

แต่ก่อน อัน ปฏิบัติมา นน เหน จะ คืบทายทั้ง ขาจารย์ แล คิษยอัน ปฏิบัติ
 ฝึกนั้น กวี่ยเหตุ พระธรรมวาทชนี่ มี แต่ บัญญา ปรากฏจาก สติ อัน ธรรมท
 บุคคลผู้มีสติ ประกอบด้วยปัญญา ถึงจะ รู้จัก เท่ารู้ แจ้งใน บทบาท เหน
 ปลากแปลก อยู่แล้ว ก็ ก็ มี อาจว่า ก่ณอัน มี สติ รุกว่า พระวินัยนี้ เป็น
 สาคร รุกนี้ ก็ เขา สติ รุก ไป ถึง หย่าง ประเพณี ท่านผู้วิเศษ บราณอัน
 ปฏิบัติ มา นั้น มาเปรียบเทียบ ก่ณ ถ้า ฝึกกัน อยู่ก็ มี อาจ จะ ว่า ออกได้ เป็น
 หย่างผู้มี สติ บัญญา นั้น ฉะนั้น พระธรรมวาทชนี่ ทาให้ เรียบ พระวินัยใน สำนักนี้
 ขาจารย์ ผู้ทรง พระวินัย สันตทิเหมือน หย่าง พระสังฆราชผู้ เฒ่าไม่ มี แต่
 บัญญา ทาสติไม่ ครั้น ภาย บทบาทอัน ไก เข้า เหน ปลาก ก็ กิด จะ เขาแค่
 เกียรติกายให้ ปรากฏ ทา มี สติ ที่ จะ รุกถึง ประเพณี ท่านผู้วิเศษ บราณ
 อัน ปฏิบัติ มา ไม่ ก็ ว่า กล่าวแต่ อารมณ์ใจ ถ้า เป็น สุภาววินัยธรรมผู้ เฒ่า
 แท้ที่ จะ บำรุง พระพุทธศาสนา แม้น ว่า เหน ข้อ พระวินัยฝึก ชย ประการใด
 ก็ ชอบ ปลูกษา ปรองทอง แต่ ผู้ เฒ่าวินัยธรรม ด้วยกัน ให้ เหน ฝึก แล ชอบ จะ
 เขา แต่ พระ ศาสนาให้ รุ่ง เรือง ขึ้น นี้ แกล้งให้ แต่ พระญาณวิริยเท็ก น้อยผู้
 เป็น คิษย ของ ตน ให้ ทุ่ม เกียง สมเด็จ พระสังฆราช พระราชาคณะ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย
 ทั้งนี้ เหน ใน จิตร ฝึก กวี่ย ภาย ทฎฐิว่า ถ้า สมเด็จ พระสังฆราชผู้ เฒ่า ก่ง
 เกียง พลัง พลาด แพ้ พระญาณวิริยผู้ น้อยอัน เป็น คิษย ตน แล้ว จะ ให้ เกียรติกาย
 นั้น ปรากฏไป ว่า สมเด็จ พระสังฆราชผู้ เฒ่า ซึ่ง ทรง พระอนุเคราะห์ ไปรคทั้ง
 ขัน ไว้ นั้น ทา รู้ อัน ไกไม่ เกียง กัน แต่ กับ พระญาณวิริยอัน เป็น คิษย ของ ตน
 นั้น ก็ ทา รู้ ไกไม่ จะ ให้ เกียรติกาย ของ ตน ปรากฏไป จึง ประพฤติ การ ทั้งนี้
 แล ว่า นั้น ก็ ทา แน่ สันติใน หน้าใจไม่ กลัว โภย จะ ฝึก จะ ได้ หลบ เขา ความ ชอบ
 จึง แนะ นำให้ พระญาณวิริยผู้ เป็น คิษย ให้ เข้า เป็น ทัวว่า ทัว นั้น ออก ก็
 ท้าย ครั้น เหน เหลียง แล้ว กลับ ทา เข้า ด้วย คิษย ตน ไม่ ไป เข้า ข้อ ด้วย

สมเด็จพระสังฆราชแล้ว ๆ ก็ กลับเข้าด้วย ศิษย์ ตน ไป เล่า แล กลับกลอก
 ไปมา ฉะนั้น เพราะ เขา เป็น สงฆ์วินัยธรรมแท้ ใ้ ร่ำเรียน มา แต่ กฎวินัยอา
 จาเรีย อัน สันตักไม่ จึง กลับกลอก อยู่ ฉะนั้น ทำให้ เสีย ประเพณี พระวินัย ศาสนา
 เป็น หลาย ครั้ง ๆ บวชนาค วัคหฺมยให้ สวภยักถิ บวชนาค พร้อมกัน คราวระเก้
 เงกสิบ ของ สงฆ์ใ้ ท้อว่า ๆ อย่างว่า แต่ เท่านี้ เลย ระ สวภยักถิ ๑๐๐๐๐
 ของ กก็ ใ้ ครั้ง นั้น กระทำผิดใ้ พระพุทธบัญญัติ แล ประเพณี พระอาริยเจ้า
 ผู้ทรง พระไตรปิฎก กระทำ สืบมา แต่ ก่อน ครั้งนี้ เล่า ประเพณี แล ขาไฟใน
 กระถินชันช อัน พระอรหรรคา ชื่อนาสพผู้ทรง วินัย กระทำ ปฏิบัติ สืบ ๆ กัน มา
 ช้านาน หา ผู้ใด ระ ทักท้วงไม่ กระบยเท่า ๆ ทุกวันนี้ พระธรรมราชมนุ่ เป็น
 แต่ โลกย้าย เขา ทรง ไตรปิฎก ไม่ ใ้ ร่ำเรียน พระวินัย แต่ สำหนักนี้ ครุ อัน
 สันตัก ชักเจนใน พระวินัยนั้น ก็น้อย มี แต่ บัญญา เหน เขาเอง ถึง มาทว่า
 ท่าน แต่ ก่อน จะ โลก ไตรปิฎก วัคหฺมย กระถินทำผิดมา ถึง ระ มี โทษ นั้น น้อย เพราะ
 ว่า มี เป็น กระถิน เท่านี้ แต่ สงฆ์ ลากนั้น ใ้ อยู่ ผู้ ถวายทาน ๆ นั้น ก็ เป็น สงฆ์
 ทาน มี อานิสงษ มาก แม้นว่า ของ พระอาริยเจ้า แต่ บุราณ กระทำ สืบ ๆ มา
 ที่ยัง ตาม พระวินัย บัญญัติ เป็น กระถินทานแท้ ถ้า ผู้ ภายหลัง ทำ ทัก ราน ใ้
 กระถินทาน สบาย บุญ บั้วนี้ ก็ ระ เป็น คุรุโทษ สืบ ๆ ไป เป็น หนักหนา กว่า
 โทษที่ ว่า ท่าน ทำ มา แต่ ก่อน ผิดนี้ แล จะ เชื่อ เขา คำ พระธรรมราชมนุ่ พระ
 พุทธาจารย์ อัน ระ เลิก ซึ่ง กระถิน ทานใ้ จาก กระถิน ชีวร ลาก ของ สงฆ์ เป็น อัน
 มาก แล ฝ่าย ทายก ก็ ระ ขาด บุญ ที่ ใ้ ถวาย กระถินทาน คุรุหนึ่ง ทำลาย ล้าง
 พระเจ็ย ถาน แล พระศาสนา เป็น มหันตโทษ อัน ใหญ่ หลวง นึก จะ เชื่อ เขา ใ้ ย
 คำนั้น มี ใ้ อันหนึ่ง เหน ว่า พระธรรมราชมนุ่ พระพุทธาจารย์ เขา เป็น สุภาพ วินัยธรรม
 แท้ไม่ มี ใ้ อยู่ใน บังคับ บัญชา สมเด็จ พระสังฆราชผู้ เฒ่า อัน เป็น คุรุ มี
 พระราชา ทรง พระวินัย สันตัก ซึ่ง ทรง พระกรุณา ไปรท กิ่ง ใ้ เป็น พระยา สงฆ์

สำหรับ พิภพษา พระวินัย แล ทัก วาน ผู้เฒ่าผู้แก่ ให้นัยแก่ พระญาณวิริยผู้
 เป็น ศิษย์ ตน นำเอา เนื้อ ความ กิจ สงฆ์ เข้า มา ถวาย พระพร แล อกุหนุ
 ถ้อยคำเอา โทษ อัน เป็น คุรุกรรม เข้า มา ทัก แยก ไว้ ใน พระราชทาน ทากว่า
 สมเด็จพระสังฆราช แล ราชคณະผู้ใหญ่ผู้เฒ่า ยั้งยืน ใน พระวินัย ถวาย พระ
 พร จักไว้ จึง พ้น โทษ หาไม่ ก็ จะ พลย แยก ปน ทั่ว อกุศลโทษ อัน ใหญ่ หลวง
 เนื้อ ๗ ไป กว่าจะ สิ้น พระศาสนา มีชชอนัก ฝ่าย พระพุททอาจารย์นั้น
 ก็ไป เปน อธิการ วัด นาค ได้ รับ กระณิน ทาน ถึง ๒๐ ปี แล้ว ๗ กลับ เข้า ทั่ว พระ
 ธรรมราชมุนี ว่า ไม่ได้ เล่า ก็ เห็น ว่า พระพุททอาจารย์ เป็น ภิกษุ มารยา อกุศล
 มิได้ รู้ พระคุณ คุรุ อาจารย์ แห่ง ตน ๗ จะ รู้ พระธรรมวินัย มี บุญ ชื่น ทั้ง นี้ ก็
 เพราะ น้ำลาย อาย ล้น สมเด็จพระสังฆราช ชอบ จะ เจ็บ ร้อน สัมมาการจะเป็น
 อันที่ จึง จะ ควร นี้ ประพฤติ อกุศล อกุหนุ พระธรรมราชมุนี เข้า เป็น พรท
 พวก ต่อ สู้ สมเด็จพระสังฆราช ผู้ เป็น คุรุ ของ ตน ต่อ แยัง ถึง ถึง ให้ ได้ ความ
 อปรียศ ใน ท่ามกลาง บริสัศย ฉะนั้น ถ้า ฝ่าย อาณาจักร ฆราวาส จะ จึง ที่ ถาน
 ยศถา คักดิ์ แห่ง ท่าน ผู้ มี พระคุณ ฉิด ประเวณี ธรรม มี ชชอน ทนิกหนา แม้
 ยัง ก็ อทฤษูจิมานะ ชื่น เยี่ยม ว่า ลทธิ ของ ตน ถูก แล ว่า พระอรหรรทาชณา
 สผู้ทรง พระไตรปิฎก ปรมิปรา อาจารย์ วินัย ผู้เฒ่าผู้แก่ ทั้ง ปวง กระทำ
 สืบ ๗ มา นั้น ฉิด ก็ ไ้ ชื่อ ว่า ยัง พระธรรม พระวินัย ได้ ฉิด หาย เหน สุกโทษ ๗
 นั้น เสมอ ทั่ว กระบิล ภิกษุ อัน มี วัฒ ด้วย ความ รู้ อัน ฝ่าย พระพุททอาจารย์ เป็น
 มหา อกุศล ตรง ทั่ว ถ้า มิ ได้ คัด กลับ หา ชอบ เลย จะ ก็ อัง อยู่ ทั่ว ทั่ว จิมานะ
 เหน โทษ นั้น ๗ มี สละมานพ อัน เรือน คีลปสาท พัน แต่ สำนัก นี้ คุคิลาจารย์ แล
 อกุศล กลับ สู้ อาจารย์ ชื่น ๗ ๗ เทวทัก เป็น วานร อกุศล เยี่ยม หลง พระ
 โพลิสัทร วานร อัน มี พระคุณ ให้ หลง ทัก นั้น แล เหตุ เป็น คุรุ กรรม ใหญ่
 หลวง ลามาก มา ถึง พระราช ถาน ทั้ง นี้ เพราะ พระธรรมราชมุนี พระพุททอาจารย์

พระญาณวิริย ไม่มี สัมมาคารวะต่อ สมเด็จพระสังฆราชผู้แทนอัน ทรง พระ
 กรุณาโปรดตั้งขึ้น ไว้ให้เป็นทีไว้ที่ ขุนยาปลุกษาพระวินัยทั้งปวง ถ้า
 พระธรรมราชมุนี พระพุทธานุชาเรียน พระญาณวิริย มี สัมมาคารวะ ๑๑๕ หนึ่ง ถ้อยคำ
 ปฏิญาณว่า จะเอา สมเด็จพระสังฆราชเป็นที่ปลุกษาแล้ว ไหนเนื้อ
 ความใน สังฆกิจ ฝ่าย พระพุทธจักร จะเข้ามา แยกปน ราช อาณาจักรได้ ก็
 จะสูญเสีย อยู่แต่ใน สมณกิจ เป็น สิทธิศักดิ์สืบ สำเร็จใน สมเด็จพระสังฆราช แล
 พระธรรมราชมุนี พระพุทธานุชาเรียน พระญาณวิริย ทำ บังอาจ หากกลัวเกรงไม่ จึง
 เกิด เนื้อ ความ มาก ๆ ทั้งนี้ มีสมควร หนักหนา แต่หนี สืบไป เมื่อน่า ห้าม
 ชำให้ พระสงฆ์ ราชาคณะผู้ใหญ่ผู้น้อย ให้ ขิการ รามัญ ขิการ ลาวอันกับ
 ทั้งปวง แล สังฆการี ขรรฆกรรม ราชบัณฑิตย ข้าทูลละออง รุ่ พระบาททั้งปวง
 เอา เนื้อ ความ สงฆ์อัน วิวาทกัน ด้วยกิจ พระวินัย ๑๑๖ หนึ่ง พระธรรมราชมุนี
 พระพุทธานุชาเรียน พระญาณวิริย มาถวาย พระพร ครั้งนี้ เอา กราบทูล พระกรุณา
 ให้ ทม่นทมของ พระไทย เป็น อันขาดที่ เตียว แลให้ ทูล แก่ สมเด็จพระสังฆราช
 ราชาคณะ ขิการ อันกับ ให้ มวญ ลาวทั้งปวง พัง บังคับ บัญชา สมเด็จพระสังฆ
 ราชผู้เตียว ถ้า แล เนื้อ ความ อัน มหันตโทษ ชั่งเข้า มาใน ราช อาณาจักร จำ
 เป็น จะทูล ก็ให้ เอา ปลุกษา ด้วย ข้าทูลละออง รุ่ พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยนักปราช
 ราชบัณฑิตย ให้ พรีมกัน ควรทูล แล้วจึง ให้ กราบทูล พระกรุณา ถ้า แล
 พระสงฆ์ ราชาคณะ ขิการ อันกับ สงฆ์ ทั้งปวง แล สังฆการี ขรรฆกรรม ราช
 บัณฑิตย ข้าทูล ละออง รุ่ พระบาทผู้ใด ๆ มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนดกฎ
 หมายนี้ จะเอาตัวผู้กระทำความผิด พระราชกำหนดกฎนั้น เป็นโทษ ตามโทษา
 นุโทษ กฎให้ไว้ ๑๑๗ หนึ่ง จันทร เกื้อน สิบสอง ขึ้น สามค่ำ จุล ศักราช ๑๑๘๕
 ปีเถาะ นักษัตร เบญจศก

๘ ● กฎให้ไว้แก่ พระสุวัฑฒ์ ข้ายชวาโน นก ได้กฎหมายบอกเจ้าทูลกระ
 ษัตริ์พระบาท ฝ่ายทหาร พลเรือน แลข้า หลวง กรม พระราชวัง บรรดาฐาน มงคล
 ขบเส้า ข้า เจ้าต่างกรม ฝ่ายนำฝ่ายใน แล สังฆการี ชรรมาการ แล เมือง ๒๓
 ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง จงทั่ว ด้วย สมเด็จพระมหาราช บรมมพิทร์ พระพุทธเจ้า
 อยู่หัว ผู้ทรง พระอานุ ชรรมา เหนือคัมภีร์ภาคแรก เอกพิบูลยสุนทรราชศรัทธา เป็น
 อัครมหา สาสนูปถัมภก พระพุทธศาสนา เจริญ ศรีสวัสดิ์ทั้ง พระบริญธิ์ แล ปฏิบัติ
 ศาสนา ให้ถาวร รุ่งเรืองไป เป็นที่เลื่อมใส นมัสการ บูชา แก่ เทพยกา มนุษย์ ทั้ง
 ปวง เสกข์ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภิสถา มหาปราสาทโดย บูรพาภิมุข พร้อมด้วย อัคร
 มหา มন্ত্রী ภาวะวิชาติ ราชปะโรหิตา โหรา ราชบัณฑิตย ฝั่ พระบาท บงกชมาศ
 ได้ทรง พัง พระราชาคณะ ทั้งปวง ถวาย พระ พร ว่า พระพุทธจักร แล พระราชา
 ณาจักร ทั้งสองนี้ อาศัยร่วมกัน ฝ่าย พระสงฆ์ เถรานุเถร อื่น รักษา พระพุทธจักร
 นั้น ระวังตรวจตรา รักษาพระศาสนา มิให้ไปอันทรายเศร้า หมอง ครั้น
 เห็นว่า จะมี ปาปะภิกษุ อันทรายแล้ว ว่า กล่าว ยัง กันให้ ปฎาษาโทษผิดแห่งกัน
 แล้ว ทักสัน ว่า กล่าว ตาม พระวินัย บำบัก ระวังโทษให้สงบ มิได้ มี ตามกใน
 พระศาสนา ถ้า เกิด พวก ภิกษุ โจร มาก นี้ก็ เหลือกำลัง ระวังว่า กล่าว วันวัน
 ชวนกัน เข้า มา ถวาย พระ พร พัง พระราช ณาณาจักร ฝ่าย พระมहा ภาวะศรัยผู้
 รักษา พระราช ณาณาจักร ก็ ช่วยอุปถัมภ ตาม พระมहा เถรานุเถร ผู้วัน วัน
 รักษา พระพุทธ ศาสนา เป็น ประเพณีมา จำเดิมแต่ พระอรุทรวรตเจ้า หัววัย มี
 พระมหากัศยปะเถรเจ้า เป็น ประธาน เป็น เหตุด้วย พระภิกษุ แก่อื่น กล่าว ประปราก
 ติเตียน เป็น เลี้ยน ศาสนา ก็ ชวนกัน เข้า มา ถวาย พระ พร สมเด็จพระเจ้า ชาติ
 ศัทรู ราช ๆ ก็ เป็น สาสนูปถัมภก ขอ ปถมสังคายนาย ระวังโทษ ดังนี้ จนถึง
 ทุกิย สังคายนาย ทคิยสังคายนาย จักถ สังคายนาย เบนุระมสังคายนาย

มีพระเถระ ลังคายนาย ฝ่ายพระพุทธจักร พระราช อาณาจักร ย่อมพร้อมกัน ทั้ง
สองฝ่ายชวนกัน ชำระ พระศาสนา มิให้ มีปาปะ ภิกษุ ทำลาย พระศาสนา ให้เป็น
ประเพณีสืบมา ทั้งนี้ จนถึง เมื่อ สมเด็จพระมหา กุรุธาเจ้าเสด็จ ผนวชแล้ว
พระพุทธ ศักยราช ล่วง ไปได้ ๑๕๘๗ พระวษา ครั้น สมเด็จพระเจ้า ประจิมพาหุ
ราชบพิตร อัน นับ เห็นง สืบมา แต่ บรรณกรรม กิริย ชักยมหา สมมุติวิธี ทรง
พระบุญฤทธิ์ อานุภาพ ปรวบ ภาระ กิริย กรุงใหญ่ ทั้งสาม มี สงคราม อัน ชน
แล้ว ให้ เอก ราชาวิเศษ เป็นใหญ่ใน ลังคา ทวีปทั้งปวง พิจารณา เห็น หมู่ ภิกษุ
กุกกุกกร ฏฐิยัตถ์ต่าง ๆ มิให้ ติง แยก จาก กัน ประพฤติผิด ให้ พระพุทธศาสนา
เสื่อมสูญ จะ ไปสู่ อนาคต เป็นอันมาก มี พระราช ฤไทย อัน มี กาลัง พระ
กุรุธา ตักเตือน เห็นง ๆ จึง ทรง พระราชดำริ ทว่า โฉน อาตมา จะ บำรุง บวร
พุทธศาสนา ได้ วัฏฏะ วัฒนาการ ขึ้นได้ จึง วัฏฏะ กิริย ด้วย พระมหากษัตริย์ เจ้า
อัน อยู่ใน อนุกรม บัณฑิต มหาวีร ทั้ง พระพุทธจักร พระราช อาณาจักร สอง
ฝ่าย กระทำ ย่ำยี ปาปะ ภิกษุ ทั้งสองเหล่า ที่ ภิกษุ ติง ปาปะ ชิด เหล่า หนึ่ง
แล ภิกษุ มาก ไป ด้วย อาบทิ เหล่า หนึ่ง พระราชทาน ฟ้าขาว แล้ว ได้ คัด จาก เพศ
บวร พิชิต ทรง ชำระ บวรพุทธศาสนา ได้ ปรวค จาก มลทิน ด้วย พระไทย อัน บริ
สุทธิ กอบกัวย กุรุธา แต่ จะ ให้ เทพา ทั้งปวง กระทำ สารบัญช่า ซึ่ง พระศาสนา
อัน บริสุทธิ ให้ ไกล พ้น จาก สงสารทุกข์ แล ทรง พระมหากุรุธา แต่ กุกกุกกร
อัน ทา บัญญา มิได้ ฏฐิยัตถ์ผิด แล้ว จะ ไป เสวย ทุลา เวทนา อยู่ใน จัตุรกาย เป็น
ช้านาน หนักหนา เพราะ ทวีป ปัตติ โทษไว้ ทวีป กลัว ประมุข ภิโยก เห็น แก่ ลาก
สู่ เสา บาย เป็น อาจิ นารม ไป อยู่ใน เพศ บวร พิชิต นั้น แล เป็น ประเพณี พุทธจักร
พระราช อาณาจักร ช่วยกัน รักษา พระพุทธศาสนา ๆ จึง ก่อ ยึด ยาว มา กราบ
เท่า บัณฑิต แล เรื่อง ราว พระเจ้า ประจิมพาหุราช แล เรื่อง ราว พระบรม
โพธิสัตว์ เจ้า เสวย พระชาติ เป็น สมเด็จพระอมรินทรา เสด็จ ลง มา กับ พระมหา

ถีนีมิตร เปน สุนัข แล พราน สุนัข ลงมา ชำระ พระศาสนา ครั่ง ๓ ศาสนา พระ
 พุทธก็ไปเจ้า แล ระวัง คุกคามว่า จะ กัดกิน ชื่อ สมณ สามเณร อุบาสก อุบา
 สิกา ฤทธิชัย เปน นายปลามากใน พระศาสนานี้ ชอบ พระไทย นึกว่า มีเสีย
 ที่ผู้รักษา พระพุทธจักร แล ราชอาณาจักร เหน้ ความ กตัญญู กตเวที ต่อ พระ
 พุทธศาสนา มีกรณา แก่ สัตว์จริง ๆ แล ทุกวันนี้ เหน้ ฝ่าย พระพุทธจักร ระวัง
 มีเสีย ประการ หนึ่ง เข้าใจว่า ศาสนา ถึง เพียง นี้ แล เหน้ จะ บำรุง ให้
 วัฒนา ชัน มิได้ จึง มิได้ ระวังไว้ว่า กล่าวกัน ให้ เกิด มหาโจร ปล้น ทำลาย พระ
 ศาสนา ทั้ง สมณ แล สามเณร มิได้ รักษา พระจัปวิสุทธิศีล รำเรียน ระบุ ของ
 ประการ แล ชวนกัน เทียว เข้า บ้าน ทลาทูลิสกา มี อากา ภิรยา นุ่ง หมั้น
 เห็น กระทั่ง หย่าง ฆราวาส มิได้ สำรวม รักษาอินทรีย์ มิเป็นที่ เลื่อมใส ศรัท
 ธา แก่ ทายก แล เทียว คุโชน หนึ่ง ลคอน พี่น้อง ชัย แล เล่น หมาก รุก สกา การ
 พนัน ทั้ง ปวง แล คบ คึก กัน กับ ฤทธิชัย ชาย หญิง เล่น เบี้ย หย่าง สมณ สามเณร
 วัช บางว่า คบ ฤทธิชัย ชาย หญิง สิบเอ็ดคน ๆ คบ สมณ สามเณร เล่น เบี้ย ขอ
 กล่าว บ้าง ระวัง รัย เงิน ทอง เข้า ปลา อาหาร ทั้ง ปวง มา เลี้ยง ชีวีตร แล ผสม
 ประสาน ทำ การ ฆราวาส ให้ กอกไม้ ผลไม้ สิ่งของ หวัง อามิส แก่ ฆราวาส แล ผก
 พันธ เรียก ฆราวาส หญิง ชาย เปน พ่อเลี้ยง แม่เลี้ยง พี่เลี้ยง น้องเลี้ยง แล เคาร
 พน บน ขบ แยกกาย วาจา แก่ ฆราวาส หย่าง ว่า ทาย ทายา แล ขอ ให้ น้า มนตร
 ท้าย มงคล สุก เป็น พัน แก่ ฆราวาส ปราศูนา ลาก แล ฆราวาส หญิง ชาย ที่ ท
 ษั ญา มิได้ ก็ ผูก พันธ เสนหา เหน้ แก่ นำ อามิส ให้ อาหาร ผลาผล เป็น พัน บำเร
 แก่ หมู่ ภิกษุ นาย ณะชี่ ไท ชื่อ ว่า ให้ ถ้าง แก่ ภิกษุ ปลามาก อัน กระทำ ะเนต
 นะ กุละโทษก ประทุรวัช กะบูล ฆราวาส บันดา ทาน จะ มี ผล มาก กระทำ ได้
 หาผล มิได้ เพราะ เหตุ ด้วย ทำ ทาน เปน ทาน เจตนา ไม่แท้ ให้ หย่าง นี้ ชื่อ ว่า
 ได้ หมู่ ณะชี่ ว่า ให้ หมู่ ณะชี่ ภิกษุ นาย มี น้ำใจ ทำลาย พระศาสนา แล ฝ่าย อภ

วิชา สิกาก็คุ้ม เคยนำเอา อามิส อาหาร เป็นต้น ออก มาบำเรอภิกษุ สามเณร
 ขาป ะละชี นิ่งในอุฎฐิที่ำยังอินทรวร จะ เกี้ยว พาล พุกา อิก อยอก ลำคัก
 กายกระทำ เมณฺชกรรมไ้ นั้น ฝ่ายภิกษุ สามเณร ขาป ลามก ครั้น คุ้ม เคยเข้า
 กับ สิกา แล้ว ก็เข้าบ้าน เอก บ้านฉิต เวลา ราชูว์ พุกา สิการูป ชีก็ มีความ
 เสนหา รัษา ไคว้ ทั้งสอง ฝ่าย ลำคัก กาย กระทำ เมณฺชกรรม เป็น ปาวาชิก แล
 ถึง ภัทรว โดยสังวาศ เป็น คุโฆษ ห้าม บรรพชา อุปสมบท จะ บวช มิเป็น ภิกษุ สาม
 เณร เลย หย่าง อ้าย ที่ บวช อยู่ วัทโพ เสพ เมณฺชกรรม ทั่วย่อตง มาก อีเพี้ยน
 อีมิ อีบุรุษ อีหนุ อีเอียว แล อีทของ อยู่ เสพ เมณฺชกรรม กับ อีทของ อิน แล
 เณร บิน อยู่ วัทโพ เสพ เมณฺชกรรม กับ อีคุ้ม เมีย พระแพก แล เณร ทอ
 เสพ เมณฺชกรรม กับ อีชินวน อยู่ หลัง วัท บางว่าใหญ่ เป็น ปาวาชิก อ้ายเข้า
 บวช อยู่ วัท พวา เสพ เมณฺชกรรม กับ อีจันลาว จน มีบุตร อ้าย ลุน บวช อยู่
 วัท บางขุนพรหม จ้าง เขียน หนังสือ เอา เงิน ให้ อีชิน โขสน คุ้ม สิบ บาท แล ๆ
 เสพ เมณฺชกรรม กับ อีชิน โขสน เป็น ปาวาชิก แล มหาสัง กับ ชัยแก้ว อยู่ วัท
 คงคาพิหาร แล สอง ต่อ สอง เป็น ที่ สงไสย ไกล ปาวาชิก เณร นุ่ม อยู่ วัท
 เสาง เข้าไป บ้าน เป็น นิจ กับ ประสก สิกา แล ทิก อยู่ วัท หงษ นอน กับ อีเข้า
 ภรรยา นาย ฤทธิ บน เที่ยง ใน มุ้ง เป็น คีล วิบตี ไล่ ฉายา ปาวาชิก เณร สา
 สปีคน เป็น คน ชั่ว ทิว เป็น เณร ห่ม คลุม ไล่ ฉ่า พาก บ้าง ทำ หย่าง ภิกษุ เป็น
 โดยสังวาศ แล ปลอม บวช เป็น ภิกษุ อยู่ ใน ลาศนา แล เณร อยู่ คิย พระ
 นิกรม นอน ใน มุ้ง กับ อีทของ ค้า ภรรยา นาย กรม ช้าง แล คบ เณร เล่น เขี้ย แล
 มทอิน มหาจัน วัท นาค พุก กับ อีมู๋ ใน ที่ ลัม เป็น ที่ สงไสย ไกล ฉายา ปาวาชิก
 จน ถึง พระนิกรม เป็น ราชาคณะ ไม่มี หิริ โยทัย ประเกรง ศึกษา หยาบ ข่า พุกา
 ภัทรว พาล กับ สิกา เป็น บ้า กาม ขวกรูบ จับ ซ้อ มี อีมิ ๆ ขบฉ่า ห่ม ส่ง ให้
 เขา ฉ่า ไว้ รุก ขก นอน แล นอน เอกเขน กให้ สิกา พัก ลอย หน้า ทา ความ

ตายไม่ มหาจุฬศึขย พระนิกรมก็จับแก้มอชิวา แล้วผูกเกี่ยว พาดอัสี่ ๆ
 วัชย ยมตเทแหวนให้ แลผู้มีชื่อทั้งนี้ กระทำทุจริตผิด หน้า หน้า เป็น
 มลาโจร ปล้น พระศาสนาฯ ชุมจีนทั้งนี้ เพราะ พระราชาละ เอชบี เถรวนุเถรผู้
 เป็น อุปัชฌาย์ ขาววีย์ ทา ความ รักษุ กัถเวที่ ต่อ พระศาสนาไม่ มีได้ ประ
 ฤทธิ ทาม พระพุทธเจ้า สักขา บริหานิยธรรม เวที ประการ มี ประชุม นุม พร้เม
 ก็น ตรวเทมา ว่า กล่าวให้ เนชี่ แล วีย์ไม่มี หากว่าผู้มีชื่อ ชมวาศเขา
 เนื่อ ความ มาว่า จึง ปราวาฏ ขึ้น ไข้ เถมา ชำระ ว่า กล่าว บั เจริญ พันธนา
 การ ประทาน โทท ทน บก สามวัน เวื่อ สามวัน เพื่อ จะ มิให้ คู่ เชียงกัน ทำ
 ตาย พระศาสนา ทรง พระกรุณา จะ ไซร์ ยกโทษ พระราชาคณะ ที่ ปวง อีกร แต่
 ไท้งยกโทษไว้ ครั้ง หนึ่ง ก่อณ แล พระราชาคณะ เป็น เอชบี สงฆ์ พระไตรอ
 ปัญจก ควร จะ รู้คุณ พระศรี วิรัตนไตรยว่า ฮาตมานี้ เทพา นุษยทั้งปวง กระทำ
 นรศีการ เคารพ เป็น ที่ บูชา ทั้งนี้ เพราะอำนาจ ฮาตมาเอง หากมิได้ เพราะ คุณ
 พระรัตนไตรย สถิตย อยู่ เหนือ เคียรเกล้า ฮาตมา ควร จะ ทัณ กัถเวที่ ส่นอง พระ
 คุณ วิชา พระพุทธศาสนา เข้าให้ ไสรวิ หมอง จึง ไข้ มาทว่า จะ ชักสน ประ
 การไท ฝ่ายข้าง พระราช อาณาจักร ก็ ไถ้วาย ปติญาณ เป็น โยม ซากใน พระ
 พุทธ ศาสนา แล ควร จะ เขา เนื่อ ความ ชะ ชักใน พระศาสนา นั้น มา แจ้ง
 ถวาย พระพร อันนี้ ก็ หากมิได้ แต่ ฝ่ายข้าง พระราช อาณาจักร นี้ เรัง วัชนน หนัก
 ให้น้ำปราช ราชบัณฑิตย ลังฆการี ธรรมการ ออก มา ประเถียง แจก กฎหมาย
 ให้ พระราชาคณะ ทั้งปวง เรง กำชับ ตรวจรทกัน วัชลา พระจุฑาปริสุทธศีล ฐฎี บัถ
 ทาม กณธรรุระ วิษัศนาธรรุระ แล พระราช กำหนด เก่า ใหม่ อยู่ เหนือ เอง ๆ ฉะนี้ ก็
 ยิงมี สมณ สามเณร เช่น มหาโจร ปล้น พระศาสนา ขึ้น มากมาย ฉะนี้ มิควร หนัก
 หนา แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า ห้ามมิให้ สมณ สามเณร เถร รุยชี กระทำ
 ความ ชั่ว ทุจริต ผิดกัวย พระวินัย บัญญัติ บันดา พรพนาโทษ มา นั้น แล ทัณ

มิให้เขาเอียง อ้ายอี่ มีชื่อ อิน กระทำ หยาบช้า ทำลาย พระศาสนา อิน กล่าว
 มาในต้น พระราชกำหนดนั้น จึง ทุก ประการ นั้น พระราชาคณะทั้งปวง ก็ให้
 หมายปฏิญาณว่า จะกำชับว่า กล่าวให้ พระสงฆ สามเณร วัชชา ชำระรูป ประระ
 ฐะ ศึกษาบทอิน นี้ให้บริบูรณ์ ฟังตู่ก็ เหน หายฤทธิไม่ กฎ แต่ก่อน ก็ให้ประ
 กาศไปว่า จะเอาโทษทั้ง สมณ แล ชรวัสส แลให้สังฆการี อรรฆการ สก
 แหมจับเอาตัวผู้ถวายเงิน ทอง แล กิษุ เณร เณร แล รูป ชี้ผู้รับเงิน ทอง ให้
 ไต่ เขามาว่ากล่าว แล เณร เณร ให้ ฐศึกษา ของตัว แล เล่า เวียน พระบริวัณท์
 โขมวัคกับ เณร เณร ให้ ถาก ชาย กาย หนักๆ แล้ว ถาง วัชชา อารามให้ เตียน
 ให้ พระสงฆ เอา ทวาร กวาก พัน อาราม ให้ รวบ วัน เป็น พุทธบูชา เจริญ ศรีวัชชา
 ฤพชก มนุษย์ทั้งปวง นั้น เณร เณร จะ ชอก จาก อารามนี้ มีกิจ ไป ไกลไกล
 แห่งใดก็ ก็ ให้ ห้ม ของ ครอง ผ้า เหม็น กิวัชชา บิน ทบาวร ๆ โดย ลำดับ ช่า
 ให้ ซึ่ง รับ จังหัน วิวาท ชก ที่ กัน เป็น อินชาก ที่ เตียว แล หากิจ นิมนต มิได้
 ช่า ให้ เตียว เข้า บ้าน ถ้า แล มี กิจ ชุระ ด้วย ญาตี แล นิทา แล มารดา จะ มา
 ย้าน นั้น แล จะ มี ที่ ไป ไกลไกล แห่งใดก็ ก็ ให้ อ้อลา พระอุปัชฌาย อาจารย์
 ให้ ฐ กิจ ชุระ ก่อน จึง ไป ด้วย พรหมจารี เป็น เพื่ อพยอน กัน สอง รูป สาม รูป
 ด้วยกัน แล ห้าม ช่า ให้ สมณ สามเณร คบ ทา สิกา อิน ใช้ ญาตี เข้า ไป บ้าน
 นอน บ้าน ผสม ประสาน ด้วย ลา ราก เสนหา ห้าม ฝ่าย อุบาสิกา ช่า ทำ สนิท
 ทิก พันธ เป็น ประโยชน์ ให้ ผ้า ให้ อามิศ ให้ อาหาร จำเภา สมณ สามเณร ด้วย
 ชรภาณ เมกุน อรรฆอิน โทษ หนัก ทำลาย พระศาสนา ให้ ตั้งใจ ศรีวัชชา ถวาย
 ทาน เป็น สงฆ ช่า จำเภา ถ้า จะ จำเภา ถวาย เป็น บุคลิก ด้วย ศรีวัชชา ว่า เธอ
 ทรง คีล ทรง ชุกคคุณ ทรง บริวัณท์ คุณ แล จะ ไป ถวาย ถึง อาราม นั้น ให้ ไป
 ใน เวลา ชำ จน เตียง ห้าม ช่า ให้ เข้า ไป ถวาย ใน กุฎี แล นั่ง ใน ที่ ลับ ที่
 กำบัง ให้ นั่ง นอก กุฎี ใน ที่ แจ้ง มี เพื่ อ สิกา อิน ฐ เหน เป็น หลาย คน แล

ฝ่าย สมณ สามเณร ผู้ จะ รับ ทาน นั้น ขยำให้ นึ่ง ลับ ใน กุฎี ที่ กำบัง ให้ มี
 เพ็ญ พรหมจรรย์ กัน ออก มา นึ่ง ใน ที่ แฉ่ง รับ ไทย ทาน ตาม ศรัทธา สำ เร็จ แล
 ขยำ อยู่ ข้ำ สันทนา ไต่ ถาม ธรรม ธรรม ที่ สง โสย แต่ ภาศ ควบ แล ให้ สึกา ไป
 เสี่ย จาก อาราม แล ห้าม ทั้ง สอง ฝ่าย ขยำ ให้ ถวาย แก้ว แหวน เงิน ทอง ต่อ มือ
 จำเภาศ หน้า รัศนา ไว้ เหาใจ ไป ยืน ที่ ถ้วย แก้ว แหวน เงิน ทอง นั้น เปน อัน ซาก ที่
 เทียว แล ให้ พระราชาคณะ เจ้าธิการ อัน ทัพ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ปวง ประพฤติ ตาม
 สัตตาปริหานิยธรรม แล ลง พระอุโบสถ จง พร รับ กัน ทุกวัน อุโบสถ ตาม
 พุทธบัญญัติ ใน พระอุโบสถ อัน ภาวะ ระระ ภาศ โทนา กัน ให้ วัฏก บคา ยาบ คี อัน
 หนัก เบา ร้าย ที่ ให้ แฉ่ง โดย สยาม ภาษา ไต่ ถาม พระบัพนิทาน เทศ เทศ ให้
 แฉ่ง จง ทั้ง กักร ชัย ว่า กล่าว กัน ให้ ถวาย จง หนักหนา จะ ให้ สังฆการี ธรรม
 การ ทรวจ ทุก อุโบสถ จัก สัน ศ์ ชำระ มสทิน โทษ ออก เสี่ย จาก พระศาสนา ถ้า
 ภิกษุ เณร รูป ไค อาราม ไค ทั้ง ธิกรณ ถึง อัน ติระวัตุ เปน ปารวชิก แล
 ให้ พระราชาคณะ คีค เสี่ย แล บอ กแก่ สังฆการี ธรรมการ ให้ แฉ่ง ถ้วย จะ
 ใ้ สัก หน้า หมาย ไว้ ขยำ ให้ ปลสม อุปสมบท ลับ ไป ถ้า ยัง เปน ชัศ สง โสย แต่
 ถ้า ว่า โทษ ใหญ่ ฉายา ปารวชิก นั้น ให้ เวง ชุ่ม นุ่ม พระราชาคณะ พระสงฆ์ พิการ ภา
 ควบ เขียว ยา ไต่ ได้ เขียว ยา รัศนา ชำระ ยาบ คี จง บริสุทธิ ใน พระศาสนา รับ
 ธิกรณ ให้ สำ เร็จ แต่ ใน อาราม นั้น ถ้า เขียว ยา มี ไต่ จะ มี ไต่ อยู่ใน หมู่ ใน คณะ
 แล ขยำ ให้ รับ บัษ พาศ นิชกรณ ไป จะ ไป ปลสม อยู่ เข้า หมู่ เข้า คณะ ถ้วย พระ
 สงฆ์ อาราม อื่น ให้ พระราชาคณะ ธิกรณ บอ กแก่ สังฆการี ธรรมการ ให้ รัจ จัก ด้
 ไว้ ว่า ภิกษุ เณร รูป นี้ สชน ยาก ไม่ ให้ เข้า หมู่ เข้า คณะ แล หนึ่ง รูป ชัย
 ขยำ ให้ อยู่ใน อาราม ไค อาราม เปน อัน ซาก ที่ เทียว แล ฝ่าย ฆราวาส นั้น ให้ มุจ
 นาย บิคา มวธา ทรวจ ทว่า กล่าว สัก รัภาพ อัน เปน บ่าว ไพร บุกร ธิกา ญติ
 ขยำ ให้ ไป คบ สมณ สามเณร ปฏิบัติ ด้วย ความ เสนหา รัศ ใน เมณุน ธรรม

ทำลายคือ สมณ สามเณร ให้ เป็น ปวราชิก ทำลาย พระศาสนา เป็น อื่น ซาต
ถ้าแล พระสงฆ์ เณร เณร มี บิคา มารคา ญาตีโยม อัน เป็น ศาสนาญาตีโดยแท้ มี
ไว้เป็น อภินิหาร แต่ตัวผู้เดียว นั้น ก็ให้ บิคา มารคา ศาสนาญาตี ระวัง คุก แล เขา
ไว้ไว้ว่า กล่าวแก่ บุรุษ ทั้ง ลูก หลาน พี่น้อง ซึ่ง บวช เป็น สงฆ์ สามเณร นั้น
ให้ บริสุทธิ เย้า ให้ มี มะเทิน ใน พระศาสนา นั้น เป็น เหตุ ชน โลก อื่น นี้ อื่น มิควร
แต่ ลีลา บรุษ นั้น ก็ให้ เขา มา ว่า กล่าว โดย เหตุ รง ทุก ประการ แล บิคา มาร
คา ญาตีโยม ภิกษุ เณร ซึ่ง ทำ ผิด นั้น จึง จะ พ้น โทษ ด้วย ถ้า แล บิคา มาร
คา ศาสนาญาตี ภิกษุ เณร ที่ กระทำ ผิด นั้น รู้ เห็น แล แล้ว ก็ ก็ อ่อน เป็น ลูก หลาน
ว่าน เกรื่อ ของ ตัว กลัว จะเป็น โทษ ชวน กัน บิ ก บัง เลี้ย มิ ได้ เขา เห็น ความ มา
ว่า กล่าว ให้ อุลามา มะเทิน อยู่ใน พระศาสนา เหมือน ครั้ง นี้ มี ผู้ อื่น รู้ เขา มา
ว่า กล่าว พิจารณา สืบสวน ได้ เห็น ความ เป็น สักย จะ เขา บิคา มารคา ญาตี พี่
น้อง ภิกษุ เณร ซึ่ง เป็น โจร อยู่ใน พระศาสนา นั้น เป็น โทษ ด้วย ถ้า แล ฝ่าย
พระสงฆ์ สมณ ทั้ง ปวง มิ ได้ กระทำ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย นี้ แล ละ
เมิน เลี้ย ให้ มี โจร ปล้น พระศาสนา ขึ้น ทั้ง ครั้ง นี้ เห็น ว่า หาก มี ความ กตัญญู
กตเวทิต่อ พระศาสนา ไม่ เป็น ใจ ความ ว่า สมณ สามเณร อื่น เป็น โจร ปล้น พระ
ศาสนา จะ เขา โทษ แต่ พระราชา ณะ ลง มา ทั้ง ถานานุกรม อธิการ มหาเถรานุ
เถร อื่น กับ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย แล สามเณร อื่น มิ ได้ ระวัง ระวัง ระวัง ระวัง ว่า กล่าว กัน
นั้น เป็น โทษ เสมอ ด้วย โทษ สมณ สมณ สามเณร อื่น เป็น ขา ปลามาก นั้น ฝ่าย
พระราชา ทั้ง ปวง ถ้า แล ผู้ใด มิ ได้ ทำ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย นี้ ละ เมิน
เลี้ย ให้ หลึง อื่น เป็น ขา ไร้ ลูก หลาน พี่น้อง ญาตี อากมา แล เห็น บ้าน เป็น
คือ เกศ คือ สมณ สามเณร ให้ เป็น ปวราชิก ทำลาย พระศาสนา ครั้ง นี้ เห็น ว่า ผู้
นั้น อภินิหาร หาก รู้ คุณ พระศาสนา ไม่ เป็น ใจ ด้วย หลึง อุบาย ทน หยาบ ข้ำ จะ เขา
โทษ แต่ มุลา นาย ลง มา จน บิคา มารคา ญาตี พี่น้อง เพื่อน บ้าน ใกล้ กัน ที่ กอ จะ

รัฐ เหน้ มิได้ห้าม ปราบ เขา มา ว่า กล่าว นั้น เป็น โทษ เสมอ ด้วย โทษ สมณ คบ
 ทนึ่ง คีล เกท อื่น เป็น นาย ทนาย ชำ นั้น จะ ได้ พริ้ม กัน ช่วย กัน รักษา พระ
 ศาสนา ทั้ง สอง ฝ่าย ฉะนี้ พระพุทธศาสนา จึง จะ บริสุทธิ เป็น ที่ ใ้ ไร ที่ บูชา แก่
 เทพ ยกา มนุษย์ ทั้ง ปวง สืบ ไป กว่า จะ ถิ่น ๕๐๐ พระ ระยะเวลา กฎ ใ้ ใ้ ฌ
 วัน พุทฺธ เตือน สาม แรม สิบ เอ็ด คำ รุศ คักราช ๑๕๑ ปี วิชา เอกศก และ
 ๘ ๑ กฎ ใ้ ใ้ แก่ พระราชา คณะ เจ้า ธิการ ถานานุกรม ใน กรุง นคร กรุง

แล แหวง จังหวั ทวี เมื่อง } ปาก ใ้ ฝ่าย เหนือ ทั้ง ปวง รง ทวี สมเด็จ บรม

นารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า ผู้ ทั่ว ผู้ ทรง พระคุณ ธรรม เน้น ติ สัมภาวา ติ รก เอก
 พิบูลย์ สุนทรราช สัตถา เป็น อัครมหา ฐาสนุ ปลั้ม กภ พระพุทธศาสนา เจวัญ
 ศรี สวัสดิ์ ทั้ง พระบริญ ติ แล ปฏิบัติ ศาสนา ใ้ ถาวรา รุ่ง เรือง ไป เป็น ที่ เลื่อมใส
 นมัสการ บูชา แก่ เทพ ยกา มนุษย์ ทั้ง ปวง เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภิกมา ทาปรา
 สาท โดย บูรพาภิมุช พริ้ม ด้วย อัครมหา มนตรี กะวีชาติ ราช ใ้ ไร ทิศา ไทวารวีย
 ราช บัณฑิต ทย เฝ้า พระบาท บงกช มาศ สั่ง ว่า ณ วัน เดือน ๘ ขึ้น ๘ ค่ำ ปี ชาน
 ผศก เวลา พลบค่ำ มหา สิ้น ซึ่ง เป็น พระครู อยู่ วัค ณาชกลาง ปลสม เข้า ใ้
 ทา อั้ง ชำ หลวง ใน กวม สมเด็จ พระเจ้า หลาน เรอ เจ้าฟ้า ภาธิเบศร จับ ทั่ว ใ้
 รัย เป็น สัตย์ ว่า มหา สิ้น ไ้ เสพ เมถุน ธรรม ทั่ว อั้ง ถึง ชำเวา แต่ ใ้ เดือน ๘ ปี
 ชาน ผศก มา หลาย ครั้ง หนึ่ง มี ใ้ ยัง ลูก มหา สิ้น ซาจาก ลิก ซาบท เป็น
 ปาราชิก ตาม ก ใน พระศาสนา มิได้ เป็น สมณ ปฏิญาณ คน ว่า เป็น สมณ มี ติ
 ความ ชำ ใ้ แล้ว เจ้า กะทำ สงฆ์ ธรรม อุโบสถ ธรรม อุปลสม บก ธรรม เป็น คู่
 สวด บวช พระสงฆ์ ๑๓ รูป นั้น เป็น ถาจิณ กรรม มหันต โทษ ถึง ะเวจ ี่ มทาน รก
 เพราะ กะทำ ใ้ พระพุทธศาสนา เลื่อม สดุดี เศวร ำ หมอง มิ ควร ทนั กหนา แต่ นี้
 สืบ ไป เมื่อนำ ใ้ พระราชา คณะ ถานานุกรม เจ้า ธิการ เหาใจ ใ้ ั ทรเวต รากู

รู้เห็นว่าเป็นอันดีนั้น ทักพินิจ อยู่กับ ทฎึง โยมอุปกถาก สิก พุททอวระ อยู่แล้ว ก็ว่า
 กล่าวให้ปริวิต ออกเสียจาก พระศาสนา ข่าให้เป้น ปาราชิก ขึ้นไ้ใน พระ
 ศาสนา กุขหนึ่งย้ายสิน ฉะนี้ แลให้ประกาศแก่ พระสงฆ์ อับคัย ทุก วัทวา อา
 ราม ฆงทัว ถ้า พระสงฆ์ ของกโททำ ความชั่ว ลามาก อยู่แล้ว ก็ให้ปริวิต
 ออกเสีย ข่าให้เป้น มลทิน อยู่ใน พระศาสนา ทรง พระกรุณา ทาเอาโทษ ไม่
 ถ้ แล พระสงฆ์ ของกโท ปุกบักความชั่วไว้ กุขหนึ่งย้ายสิน เป้น มลทิน อยู่ใน
 พระศาสนา ฉะนี้ มีผู้ว่ากล่าว พิจารณา เป้น สัตย จะเอาตัว เป้นโทษ ถึง ๗ ชั่วโมง

พระราชาคณะ }
 โศทร แลจะให้ลงพระราชาญาที่โยม ถานานุกรม } อันคัย ซึ่ง กระทำ
 เจ้าเอธิการ }

ความผิด แล ละเมิน เล้ย มีระวัง ทรวรทรา กันไ้เป้น ลามาก ขึ้น ใน พระศาสนา
 แลให้ พระราชาคณะ เจ้าเอธิการ ถานานุกรม พระสงฆ์ อันคัย ทำ ตามกฎหมาย
 วัลสัง นี้ ฆงทุกประการ กฎไ้ไว้ ณวัน ศุกร เตือน เก้า แรมสี่ ค่ำ บัชาน ฉศก
 ๑๑ ● กฎไ้ไว้ แก่เจ้าพระยา แล พระยา พระ หลวง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พัน
 ทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือ ฆน มทาคเลก ขชเผ้า ข่าเจ้า ต่างกรม ฝ่ายนำ ฝ่ายใน แล
 กรมพระราชวัง บวรสฐาน มงคล แล กรมพระราชวัง บวรสฐาน ภิมุข ฝ่าย หลัง

แลผู้ รักษา เม็อง ผู้รั้ง กรมการ ทัว เม็อง } ปากไ้ฝ่าย เหนือ ทังปวง ฆงทัว
 สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ทัว ผู้ทรง พระคุณ ธรรมณันท์ สกัฎฐา
 วาสิเรก เอกพิบูลย สุนทรราช ศรีทขา เป้น อัครมหา สาคนุ บัฎมิภา พระพุทธศาสนา
 เจริญ ศรีสวัสดิ ทังพระบวิญทิ แล ฐฎิ ปติ ศาสนา ไ้ถาวรารุงเร็องไป เป้น ที่เล็อม
 โส นมัสการ บุษบา แก่ เทพยทา มนุษยทังปวง สัตย ออก ณ พระที่นั่ง ศุภสิทามทา
 ปราวสาท โขย บวรพาทิมุข พร้อมทัว อัครมหา มนตรี กระวัชชาติ ราชปะโรทิตา โทรา

ราชบัณฑิตยสถาน พระบาท บงกชธรรมาศ สั่ง ว่า ตั้ง พระไทย ทรง พระราช ครัทธา
 จะทำนุบำรุง พระพุทธศาสนา ให้บริบูรณ์ไปด้วย รัศมีแก้วทั้งสาม กล่าวคือ
 พระพุทธรัตน พระธรรมรัตน พระสงฆ์รัตน ให้เป็นเนืองนิตย์ ประเสริฐ
 แก่ ล้นปูลู่ ทายกทั้งปวง ยักนี้ พระสงฆ์ อันนับไว้ใน พระพุทธชินราช มี
 ใต้มหิรัญคิรีปะ คยหากินทำอุลามก เป็นดลเชื้อพิษ คือเสวยสุรา ยามาหน้า
 ทาลข่ม แลโภชนาหาร ของกัก ของเคี้ยวเวลาบิณฑบาต แลในราตรีก็มี
 บ้าง ลางเหล่าเอาผ้า พาก บาตร เหล็ก ไปขาย แลกละเล้าเล่น เบี้ยเสียมิได้
 ครอง ไทรยี่จิว กระทำ เจมปลอม เหม็นสามเณร มิได้ ปลงผม โคนหนึ่ง
 สดง โคน บ้าง เที้ยว กลารวัน กลางคืน โขนกุ หนังกุ หุ่นกุ ลกณ เบี้ยก เสียก
 อุบาสก สีกา พุกจา ตลก คนงะเฮฮา หยาบช้า ทารุณ ลางเหล่า เทน ชายเก็ก
 ลูก ข้าวราชการ ชาณา ประชากร รุปร่าง หมกหน้า ก็ พุกจา เกลียา ลม ชักชวน
 ไปไว้ แล้วยกอุบะ หลับนอน เหล้าลึงไปไหนเอาไปด้วย แ่่งตัวเด็กโอ
 ขวด ประกอกัน เรียกว่า ลูก สวาศ ลูก สุทธิ ครัวะตราหนึ่งวที ยานักก็มีบ้าง
 ช่วงชิงกัน หึงษา พยาบาท จนเกิดวิวาทที่วันกัน ทาย ทั่วยไม้กระบองชัน
 พิจารณาได้ตัวมาไว้เป็น ลัทธิ ใ้ไม้กระบองชัน เป็น หลายอัน ลาง พวก
 เหน สลอบกำปั้น สำเภจีน เข้ามา ก็ชัน เที้ยว บน สำเภ ชุกชน ซื่อ ทาของ
 เล่น ปนระวนจีน จามฝรั่ง ให้เคี้ยวที่ถื่นนิกรณ ชุกหมื่นก็มีบ้าง ลาง พวกก็
 เที้ยว ซื่อ ผู้ แพรพรรณใน พ่วงแพ แลวัน แหก วันจีน เอาไป เข้ม ยั้ม เป็น
 ผ้า พากผ้า จิว สบง สะไบ วัชประคต กรวย พระ อังชะ กระทำ เป็น ศรีแสต
 ศรี ชมนานุง ครอบให้ตั้ง ขาบัก เช่น มทานิสลัคคี ทุกครั้ง ลาง พวกก็ นุ่ง แดง
 ห่ม แดง ลาง พวกก็ นุ่ง ห่ม เป็น แต่ ศรี กร้ากรุ่น อ่าปลัง คาก วัชประคต บ้าง
 ไม่คาก วัชประคต บ้าง คลุมคี่ะ สิบบุตรี ดอกไม้ หัเยหุ เเดิน กรีก กรวย ทาม
 กัน กุจ ฆรรวาส ลาง จำพวก ชัน พระพุทธบาท เเดิน ทาง คาก กระตุก โปก ประ

เจียด ถึง ทายกคือ กระบี่คือ กฤษคุง พวกโจร ถึง พระพุทธรูปแล้ว คุ่มกัน เป็น
 พวก ๆ กลางวัน เจ้าถ้ำ ร้อง ลกขณ ถ้ำนำ หยอก สักกากลางคืน ก็ กลุม ศีระ
 ตามกัน ที่วัง ร้อง ปรบไม้ กุญชร วาฬ ลาง จำพวก เป็น นก สวท สับปุรุฆ ทา
 ยก นิมนต สวท พระมาโลย ไม่ สวท ต้อง ตาม เนื้อ ความ พระมาพี ร้อง เป็น ถ้ำ
 นำ แหก ญวน จีน มวญ ฝรั่งเศส แล้ว ฉิน สาธุ เบียด แกรง บวก เมียง ช่ม เมียง โย
 กล้าย อัยย ก็มี บ้าง แต่ ซึ่ง พระสงฆ์ สามเณร กระทำ จลาจล เป็น มหาโจร ปล้น
 พระศาสนา ดังนี้ เพราะ พระสงฆ์ ราชาคณะ ถานานุกรม เจ้าเอียง ละเมิน เสียม มี
 ใ้ กู้ ก่า ชับ ห้าม ปราม บั๊กนี้ ให้ พระราชาคณะ ถานานุกรม สังฆการี ชวมการ
 ราชบัณฑิตย ปร้อมกัน ชำระ พระสงฆ์ ซึ่งเป็น อลัชชี่ภิกษุ พิจาณา รับ เป็น
 สักย ให้ พระราชทาน หน้าขาว คือ ออก เสียด จาก พระศาสนา เป็น คน ๑๒๘ สัก
 แชน เป็น โพร หลวง ใช้ ราชการ ที่ หนัก ทวง มี ใ้ กู้ เยียง หย่างกัน แต่ นี้
 สับไป เมื่อนำ ถ้า ผู้ใด เห็น พระสงฆ์ กระทำ อสุลามก เป็น อลัชชี่ภิกษุ เสพสุรา
 ยาเมา กิน น้ำตาล ช่ม แล ตก ลก ของ เล่น เบียด ชน ใ้ กระทำให้ ผิด เพศ
 สมณ ไม่ ต้อง กัวย พระวินัยบัญญัติ ให้ ว่า กล่าว ทัก เตี ณ ถ้า มี ฟัง ให้ ไป บอก
 เจ้าอธิการ เจ้าคณะ หนึ่ง ถ้า ผู้ใด ล้ม ทาย ห้าม เย่า ให้ เจ้า ภาพ นิมนต พระสงฆ์
 สวท พระมาโลย ให้ นิมนต สวท แต่ พระอธิการ รวม แล สวท สำนวท ไป ทม ปรก ทิ
 ออย่า ให้ ร้อง เป็น ถ้ำนำ แหก จีน ฝรั่งเศส ญวน แล ให้ เจ้าภาพ ปฏิบัติ เป็น แต่ อัย
 ยาน หน้าชา ยาเสียง เย่า ให้ เลียง สาค แกรง บวก เมียง ช่ม เมียง โย กล้าย
 อัยย ของ กัก ของ เคียว เป็น อันขาด ถ้า ชรวาฬ ที่ มา ช่วย จะ สวท พระมาโลย
 ก็ ตาม เกิด แต่ ออย่า ให้ สวท เป็น ถ้ำนำ ตก ลก ของ ปรก ทน หนึ่ง ห้าม เย่า
 ให้ ธานี ปรก ทน ราษฎร ลูก ก่า วัณ แพร แหก จีน ไทย ชายผ้า แพร พรหม แก่
 พระสงฆ์ สามเณร เป็น อันขาด ที่ เคียว ถ้า ผู้ใด มี ฟัง ยัง ช่น คบ ทา พระสงฆ์ สาม
 เณร ให้ สวท พระมาโลย เล่น ตก ลก ของ แล ชายผ้า แพร พรหม แก่ พระสงฆ์

แก่ สามเณร ทุกรูปหนึ่ง แต่ หลั ง จะ เขา ทั่ว เป็น โทษ จง หนัก แล ให้ พระ สัก ค์
 หมาย ขอก ฆ่า ทุ ล ของ รุ ลี พระ บาท ให้ กรม พระ นคร บาล นาย อำ เภ อ ปร กาศ
 ยี่ ว ร้อย อาณา ปร ชา ราช ภู ร ลุก กั วา นิช พ่วง แพร วั น แช ก จีน ไทย แล
 ให้ มหาค ไทย กลา โท ม กรม ท้า มี ทรา ไป ถึง หั ว มี ง ทั้ง ปร ง จง ทั่ว กฎ ให้ ไว้ ณ
 วัน อัง คาร เดือน เจริญ แรม สิบ สาม ค่ำ ฤ ด คั ก ราช ๑๑๖๓ ปี ปร กา ตรี ศก ๖

กฎหมาย พระสงฆ์ สิ้น ลง เท่านั้น

ลักษณะ อาญา หลวง

๑ จัก กล่าวลักษณะผู้ต้อง เขิกรณโทษใน พระราช อาญา หลวง เป็นข้อ
 เล่มที่พระราชโองการ เล่มที่พระราชบัญญัติ เล่มที่พระราชเสาวนีย์ อัน แจก
 จาก เอกคุณคัมภีร์ มูลคดี ซึ่งมีใน คำภีร์ พระธรรมสาคร อัน พระมโณสสาร อาจารย์
 มนะสิการ กำหนด นำมาแต่ จักรวาฬ บรรพศโดย มีใน พระบัพที่ทั้งนี้ ฯ

๑ ราชอาณาจักรกรมวิรุทธกาโร สูงกรณิจะวิคณิจะชะวาชะรันโต เอกฐุโทโส
 ะฉวไสยนิกรรม ไบราณราชนะวินทฉาณรรณม วินาสการัม ราชะทฤษุ แปล
 เนื้อ ความว่า วรรราชะทฤษุ อันว่า บุคคลทฤษุศ ต่อ พระมหากษัตริย์เจ้า
 ผู้ทรง พระคุณ อัน ประเสริฐ สูงกรณิจะวิคณิจะชะวาชะรันโต แล ประทฤษุร้าย
 เบียดบัง ลอบลัก ส่วยสัทภักทยา แล พระราชทรัพย์ ราชอาณาจักรกรมวิรุทธกาโร
 เป็น ผู้กระทำผิดล่วงเกิน พระราช อาญา แห่ง พระมหากษัตริย์ราชเจ้า เอกฐุ
 โทโส มีกำหนดโทษ แต่ สถานหนึ่ง ถึง แปด สถาน ฉวไสยชะนะวินทฉาณรรณม
 แล ผู้ผิดนั้น ฟังต้อง ซึ่ง พระราชทัณฑ์ มีโทษ บั้น คอ วิวเรือน เป็นอัน ไบรา
 ณราชชะกรวิคกรณม อัน บรมไยวณ ราชวินทรกษัตริย์ ทรง บัญญัติให้กระทำ
 แก่ ผู้ผิดอันทฤษุศ เล่มที่พระราช อาญา วินาสการัม แล ครุทัณฑ์โทษอัน หนัก
 นั้น ก็ จัก ให้พิณาศแก่ ตนต่าง ๆ นิกรรม โดยแท้ เหตุฉะนั้น แล ไยวณ
 ราชกษัตริย์แต่ ปาง ก่ชน พระองค์ ทรง พระกรุณา เพื่อ จะ มีให้ มุข มนตรี
 ภาวะชาติ แล ราษฎรล่วงเกิน พระราช อาญา จึง ให้ ทวาร พระราช บัญญัติ
 จัก เป็น บท มาตรา สาชะคดี มี สิบ ๆ มาทั้งนี้ ฯ

๑) ศุภมัทศุ พุทธศักราช ๑๘๘๕ ลักษณะสังวัจฉระระ นักขัตต บณฺฑิตก อาสากรมศ
 ศุภมัทศุ จัตุตถฤทธิโสรวาระ ศุภมัทศุที่สถาน มาร พระบัณฑิต สุรัสดีนทท วรราชโอง
 การ มเหฬาร ฤทธิสิทธิ พระวราช อาญา สมเด็จพระเจ้า รามธิบดีนทท ศรี สุรินทร์
 บรมจักรพรพทิศ บวร ชวรรมิกมทวราชชิริราช ซาติหริหรินอินททเทโช ไชย มไหสุริย
 สวรรยา เทพาคิเทพ ทวีภูวนารถ บรมบาท บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่นั้ว มี พระเมธา
 เป็น บุเรจาริกภาพ เพื่อยะ ระวังภัย สรรพทุกข แห่ง ราษฎร มิให้ มี เกียรติงน
 กระทำ พละการ ล่วง เกิน แ่กกัน ได้ จึง ทำหรัสให้ ทวา พระวราชกฤชฎีจา คำนั้ว
 แลยั้งแก่ ชาวเจ้า่ง่ายพรราช แล พฤชมาตยมนทรี พิริโยธา เสนาบดี นักมุข
 ชุนหมื่น สม สังกัท พรยศ อัน มีใน พระอาณาเขตร แ่วนแคว้น กรุง เทพมหานคร
 บวรทวารวดี ศรีอยุธยา มหาสิลก ภพนพรัตนราชธานีบุรีรมย ทั้งแต่ นี้ สืบไป
 เมื่อน่า อันว่า ลักษณะ เดิมที มี ประการต่าง ๆ คือ กระทำ เหนือ พระราชบัญญัติ
 แล ชัก พระบัณฑิต พระโองการ แล มิได้ กระทำ ตาม ทรัสใช้ แล เกโทษาย
 เอาแต่ เงิน ทอง สิ่งของ ๆ เขาให้ เลี้ย ราชการไป แล ช่มเหลง ราษฎร เขา
 จำองเก็บ เอา เงิน ทอง ลูก เมี้ย ข้ำ คนท่าน มา เป็น อาณา ประโยชน แ่ก่ตน
 แล บัอง กัณ ผู้ มี คัก แล ผู้ ร้ายไว้ มิให้ ส่ง ได้ แ่ก่ ทรลการ แล ท่อ ที่ ทำ นาย
 พำมรง นาย มหาโกไทย นายทาบ นายนักการ นายคุมผู้ ไป เรียก ทา . แล แปลง
 พระธรรมนุญ แปลง พระโองการ แล แปลง พระราชบัญญัติกำหนด กฎหมาย แล
 แปลง ทวา สาร สำนวน ถ้อยคำทำน เลี้ย แล เลี้ยถ ถ้อยคำอื่น เข้า แล โลกนัก
 มักใจใหญ่ใฝ่สูง ให้ เกิน คักที มักไคว่ กระทำ ตนให้ ถัน เหลือ บันตาคักก็อัน
 ทำน ให้ แ่ก่ตน แล ทนง ธงคชาจ มิย่า มิกลัวแล มิจำ พระราชนิยม พระเจ้า อยู่นั้ว
 หิว บัญญัติไว้ แล กระทำผิด กระทวง ล่วง กรมอัน ทำน ฮายักไว้โดย กระทวง
 การ แล ทำน ส่ง ให้ กระทำ การใน สถาน แห่ง ไท ๆ มิได้ กระทำ ตาม ทำ
 นอกทำ เหนือทำ เหลือทำ เกิน รัชสัง แล เกียจ ครวัน ละเมิน ราชการ เลี้ย แล

อำพราง บังอาจ กนิโชก ราษฎรให้ไว้ ความเกือกรวัน ท่านให้ มีโทษ จงหนัก
 แลลักษณโทษสำหรับเลมิต รวางเลมิต อำพราง รวางอำพราง บังอาจ รวาง
 บังอาจ กนิโชก รวางกนิโชกนี้ มีสิบฐาน ฐานหนึ่ง คือให้พ้น คชวิ
 เวียน ธิบราชบาทเวลาดูก เมียข้าคน เป็นพระบาท ทรัพย์สินของเขาเข้าทั้ง
 พระคลัง รงสัน ฐานหนึ่งให้ตกมือตกเท้า จงใส่ ทรัพย์ไว้ โดยฉลากกรรมมี
 ฐานหนึ่งให้ ทวน ก้วย หนึ่งไม่ ทวายยก หนึ่ง สอง ยก สาม ยก แล้ว ประจาน
 จำใส่ ทรัพย์ไว้ เตือน หนึ่ง สอง เตือน สาม เตือน ฐานหนึ่งให้ โหม จตุรคุณ แล้ว
 เอาตัว ..ง หน้ำข้าง ฐานหนึ่งให้ โหม ทรัพย์คุณ แล้วเอาตัว แยก จาก ราช
 การ ฐานหนึ่งให้ โหม ทรัพย์คุณ แล้ว ประจาน สาม วัน เจ็ด วัน ให้พ้น โทษ
 ฐานหนึ่งให้ โหม ลา หนึ่ง แล้วให้ ไซ้ ของ ๆ เขา ฐานหนึ่งให้ ตกปาก
 แหะ ปาก เอา มพร้าว หัว ยัด ปาก ฐานหนึ่งให้ ภาศยทัณฑ์ไว้ ฐานหนึ่ง
 ให้ กัด ขอบเขี้ยวไว้ ถ้า แล เสนาบดี มนตรี มุข ชุน หมื่น พิน ทนาย จำ เลมี ยธู
 โทมิได้ กระทำตาม พระราช บัญญัติ คำนี้ นี้ ก็ที่ ถ้า ผู้ใด รู้ เห็น เป็นใจ ด้วย
 ผู้ใด ๆ ซึ่ง มิได้ กระทำ ตาม พระราช กฤษฎีกา นี้ ก็ที่ แล รู้ เห็น มิได้ เป็นใจ
 แต่ ว่า มิได้ เอา มา ว่า กล่าว พิพทุล ก็ที่ ท่าน ว่า ผู้ นั้น เลมี ก แล รวาง เลมี ก
 บังอาจ รวาง บังอาจ อำพราง รวาง อำพราง กนิโชก รวาง กนิโชก ให้ ลง

ราชทัณฑ์ เป็น	มหันต ปถม มัทยม อระสาน) โทษ คือโทษ ๒๓๔๕๖๗๘	ฐาน แล ฐานหนึ่ง เป็น
---------------	---------------------------------	-------------------------	----------------------

ลำดับ ถาน โทษ อันหนัก แล . มา โทษ พระราช กฤษฎีกา ท่าน กล่าวไว้ บั
 นี้ จัก กล่าว ลักษณะ ผู้ผิด ทั้ง ใน มหันต โทษ ๘ ฐาน มี มาตรา สาขา ๓
 สิบ ไป ดังนี้

๑๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใดใจโลภนัก มักทำใจใหญ่ใฝ่สูงให้เกิน ศักดิ์ กระ
 ทำให้ล้น พันธุ์ เหลือ บินทะคักก็อัน ท่านได้แก่คน แลมีจำพระราชนิคม
 พระเจ้า อยู่หัว แลถ้อยคำ มีควร เจรจา เขา มา เจรจา เข้าใน รวง ราช
 สัมภ แลสิ่งของ มีควร เขา มา ประทับ เขา มาทำ เป็น เคี้ยว ของ ประทับคน
 ท่านว่า ผู้ นั้น ทนง ของคอง ท่านให้ลงโทษ ๔ สถาน สถานหนึ่งให้พัน
 คอ ริม เวียน สถานหนึ่งให้เขา มพร้าว หัว ยัด ปาก สถานหนึ่งให้ ริม ราช
 บาท แลแล้ว เขา ตี ลง หม้าย ช้าง สถานหนึ่งให้ โหม จัก รุก คน แลแล้ว เขา
 ตี ออก จาก ราชการ สถานหนึ่งให้ โหม หัว คน สถานหนึ่งให้ ทวน ท้าย
 ลวดหนัง ๕๐ ที่ ๒๕ ที่ ใส่ ทุไว้ สถานหนึ่งให้ จำไว้ แลแล้ว ถก เสี่ย
 เป็น โพร สถานหนึ่งให้ ภาคย ทัณฑ์ไว้ ๖

๑๑ มาตราหนึ่ง ผู้บงอาจ อดบ ลัก พระราช ทรมัย ใน พระคลัง หลวง นฤ
 พระคลัง หลวง กิติ ท่านให้ลงโทษ ๔ สถาน สถานหนึ่งคือ ให้ฆ่า เสี่ย
 สถานหนึ่งคือ ให้ ประจาน สถานหนึ่งคือ ให้ ทวน ท้าย ลวดหนัง ไม้ ทวาย ๒๕
 ที่ สถานหนึ่งคือ ให้ ถก เสี่ย เขา ตี ลง เป็น โพร สถานหนึ่งคือ ให้ โหม
 หัว คน สถานหนึ่งคือ ให้ โหม หัว คน สถานหนึ่งคือ ให้ โหม ลา ทิ้ง
 สถานหนึ่งคือ ให้ อู่ เบกษา ไว้ ๖

๑๒ มาตราหนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว มิได้ ทวี ธิ ใช้ ไป ราชการ สิ่งใด ๆ แล ทช
 ไป มา ด้วย กิจ การ เสร กิติ แล ถาน คติ อัน พระเจ้า อยู่หัว มิควร ใช้ แล ตน
 ว่า พระเจ้า อยู่หัว ใช้ กิติ แล ตน ไป รุก ราช บาท ช่ม เหวง โพร พ้า เก็ช เขา
 ทรมัย สิ่งของ อันใด ๆ กิติ แล ผู้ใด ไป ทำ ทรมัย คติ กิติ ผู้ นั้น เข้า ใน
 รวง รุก ราช บาท เติบ เลย ท่านให้ลงโทษ ๔ สถาน สถานหนึ่งคือ ให้ ฆ่า
 เสี่ย สถานหนึ่งคือ ให้ ตัก ปาก สถานหนึ่งคือ ให้ โหม จัก รุก คน แลแล้ว ได้
 เขา ตี ลง หม้าย ช้าง สถานหนึ่งคือ ให้ ทวน ท้าย ลวดหนัง ๒๕ ที่ แลแล้ว จำ

ใส่ท้าวไว้ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ท้าวคุณ แล้ว เขาตัว ออก จาก ราชการ
สฐานหนึ่งคือให้วิบ ราชบาทว จง สัน ให้ใหม่ ท้าวคุณ สฐานหนึ่งคือให้
ใหม่ ท้าวคุณ แล้ว ทวน ท้าวไม้ ทวาย ๒๕ ที่ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ลา หนึ่ง
ทวน ท้าวไม้ ทวาย ๑๕ ที่

๖

๔๐ มาตราหนึ่ง มีพระราชโองการสั่งให้กำหนดเอาคน ไป การ ฌรงค
สงคราม แล ชุน มุตนาย มิได้เอาคนไป การ ฌรงค สงคราม แลเอาเงิน
ค่าจ้าง เปน อาณาประโยชน์แก่ ทน กี่ ที่ แลเกณฑ์เอาผู้คน ย่าวไพร่ เจ้า กอง
ทัพแล้ว กลับเอาเงินค่าจ้าง แลมิได้เอาไป การ ฌรงค สงคราม กี่ ที่ ทำ
ให้เสีย ราชการ พระผู้เป็นเจ้าไป ท่านว่า เลมิก ให้ลงโทษ ๔ สฐาน สฐาน
หนึ่งคือให้ฆ่า คน ร้ายนั้น เสีย สฐานหนึ่งคือให้วิบ ราชบาทว แล้วเขา
ตัว ลง ทฎา ข้าง สฐานหนึ่งคือให้เรียก เขาเงิน ซึ่งเขา แก่ไพร่ นั้น แลชวน
คอ ประทาน แล้ว ทวน ท้าว ลตท หนึ่ง ๒๕ ที่ สฐานหนึ่งคือให้เอา ตัว ออก จาก
ราชการ แล้วให้ ทวน ท้าวไม้ ทวาย ๒๕ ที่ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ท้าวคุณ
สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ท้าวคุณ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ลา หนึ่ง สฐาน หนึ่ง
คือให้ชุกษา ภาคย ทักมาไว้

๗

๕๐ มาตราหนึ่ง มีพระราชโองการ ทวสีใช้เสนา มนตรี มุขลุกชุน ให้ไป
การ ฌรงค สงคราม กี่ ที่ แล ทำ การ ประการ ไท ๆ กี่ ที่ พระสุริศวร กะเกณฑ์
คนไป แลคน มิไป การ ฌรงค ตาม ทวสีใช้ แลมิไป กระทำตาม กะเกณฑ์
นั้น กี่ ที่ แล พระเจ้า ชู่ทวสีให้ไป รัง เมือง ครอง เมือง มิได้ มี ทนัง สือ
มุขมนตรีให้ ทา แล คน เข้า มาเอง กี่ ที่ แล พระเจ้า ชู่ทวสีให้ มุขมนตรี วั
แฉวง ท่าน คอชไป รักษา พยาบาล ใน กรม ไท ๆ แลมิได้ไป รักษา พยาบาล
ตาม พระเจ้า ชู่ทวสี กี่ ที่ แล เสนาบดี มุขมนตรี ท่าน ผู้ กะเกณฑ์ ให้กระทำ
กำแพง แล ประตุ ค่ายคู้ หอ รบเชิงเทิด เกยชลา ราชการ บ้าน เมือง สิ่ง ประ

การใด อันเป็น พนักงาน ของ ตน ๆ ละเลย จัก ทศก ราชการ เสีย ก็ ที่ แล มิ
 ได้ กระทำ ตาม พนักงาน กระทำ นอก ทำ เห็น คำ ทริต สั่ง แล กระทำ เกิน กฎ
 หมายถึง บัญญัติ แต่ง ตั้ง ไว้ ท่าน ว่า เสมอ ให้ ลง โทษ ๘ สุฐาน สุฐาน หนึ่ง
 คือ ให้ วิว ราช บาว แล จำ เสีย สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ตัก ปาก ประจาน สุฐาน
 หนึ่ง คือ ให้ โหม จักร กุณ แล้ว เขา ทิว ลง หน้่า ช้าง สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ทวน ท้วย
 ลวด หนึ่ง แล ไม้ หวาย ๕๐ ที่ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ จำ ไว้ เต็น หนึ่ง สรง เต็น ตาม
 เต็น แล้ว เขา ทิว ลง เป็น ไพร่ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ โหม ทิว กุณ แล้ว เขา ทิว แยก
 จาก ราชการ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ โหม ลา หนึ่ง แล ทวน ท้วย ไม้ หวาย ๒๕ ที่
 สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ภาศ ทิน ทา ไว้

๖

๖ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทิว สั่ง ให้ เจ้า พนักงาน ทำ สิ่ง ประการ ใด ๆ เป็น
 อัน มาก แล ทำ มิ ได้ สำ เร็จ โดยการ นี้ ท่าน หนึ่ง นัย ฤค ยว่า พระราช บัญญัติ
 ทริต ใช้ นั้น ท่าน ให้ ลง โทษ ๘ สุฐาน สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ จำ เสีย สุฐาน
 หนึ่ง คือ ให้ ตัก มือ เสีย สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ทวน ท้วย ลวด หนึ่ง ๒๕ ที่ สุฐาน
 หนึ่ง คือ ให้ จำ ไว้ แล เขา ทิว ลง หน้่า ช้าง สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ โหม จักร กุณ
 แล เขา ทิว ลง เป็น ไพร่ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ โหม ทิว กุณ • สุฐาน หนึ่ง คือ ให้
 โหม ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ภาศ ทิน ทา ไว้

๖

๗ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ทนง ของ ราช ขบ่า บก ลัว เกรงา หยาบ ข้ำ ต่อ พระเจ้า
 อยู่ ทิว ประมาท ทมิณ พระราช บัญญัติ แล พระ บัน ทูร พระ โองการ ท่าน
 ว่า ผู้ นั้น เสมอ ฤค พระราช อาญา พระเจ้า อยู่ ทิว ท่าน ให้ ลง โทษ ๘ สุฐาน สุฐาน
 หนึ่ง คือ ให้ พัน คอ วิว เว็น สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ตัก ปาก ตัก หู ตัก มือ ตัก คิน
 เสีย สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ทวน ท้วย ลวด หนึ่ง ๒๕ ที่ ๕๐ ที่ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้
 จำ ไว้ เต็น หนึ่ง แล เขา ทิว ลง หน้่า ช้าง สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ โหม จักร กุณ

แล้วเอาทิวลงเป็นไพร่ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ทิวคุณ สฐานหนึ่งคือให้
ใหม่ลาหนึ่ง สฐานหนึ่งคือให้ภักคยพันทิวไว้ ๖๖

๘๐ ๑ มาตราหนึ่ง มีพระราชโองการ ทวีตสั่งประการใด ชยบให้รับพระ
โองการ ข่าให้ชก ถ้าผู้ใดมีฟังมิได้รับพระราชโองการ มิได้ทำตาม
พระเจ้า อยู่ทิวสั่ง ท่านให้ลงโทษ ๘ สฐาน สฐานหนึ่งคือให้รับ ราชบาท
แล้วฆ่าเสีย สฐานหนึ่งคือให้ตีทิว ทักปาก ทักมือ ทักตีน เสีย สฐาน
หนึ่งคือให้รับ ราชบาทแล้ว เอาทิวลง หม้ายข้าง สฐานหนึ่งคือให้รับราช
บาทแล้ว เอาทิว ออก นอก จาก ราชการ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่จตุรคุณ
แล้ว เอาทิวลง เป็นไพร่ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ทิวคุณ แล้ว ประจาน
สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ทิวคุณ แล้ว ทวนทิวไม้ หวาย สฐานหนึ่งคือให้ทวน
ทิว ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่แล้วจำไว้ ๖๗

๘๑ ๑ มาตราหนึ่ง ที่ห้ามมิควร จะทำ จะที่จะเถียงกัน แลมาทำ มาตีมา
เถียงกัน ก็ที่ ศักมีควร จะเจรจาว่ากล่าว มาเจรจาว่ากล่าวก็ดี แลผู้ใด
กระทำทุจริตทั้งนี้ ผู้นั้นเข้าไปใน วรางอุบาทวจากเหลือ ท่านให้ลงโทษ
๘ สฐาน สฐานหนึ่งคือให้เอาทิวออก จาก ราชการ สฐานหนึ่งคือให้
ลงโทษ ทวนทิวไม้ หวาย ๒๕ ที่ สฐานหนึ่งคือให้จำไว้ให้หลายแล้ว ประ
จาน สฐานหนึ่งคือให้ใหม่จตุรคุณ สฐานหนึ่งคือให้ใหม่ทิวคุณ สฐาน
หนึ่งคือให้ใหม่ลาหนึ่ง สฐานหนึ่งคือให้ภักคยพันทิวไว้ สฐานหนึ่งคือ
ให้อุเบกษาไว้ ๖๘

๘๒ ๑ มาตราหนึ่ง ห้ามมิให้พัน แทงกัน ตาย แลมิให้ทำ ร้ายในแผ่นดิน
ท่าน มิแลผู้ใดทงตักก็ ส้าทาวทำ ล่อง เถิน พระราชบัญญัติ ผู้นั้นชั่งใน
วรางมิงอาช ท่านให้ลงโทษ ๘ สฐาน สฐานหนึ่งคือให้ฆ่าผู้ร้ายนั้นเสีย
สฐานหนึ่งคือให้ตีคัตตีนทักมือ แลแล้วประจาน สฐานหนึ่งคือให้ทวนทิว

ทลวงหนึ่ง ไม่ ทวาย ๕. ที่ สฐาน หนึ่ง คือให้จำไว้แล้ว เอาทลวง หนึ่งข้าง
 สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ จักทลวง แล้ว เอาทลวง เป็นไพร่ สฐาน หนึ่งคือให้
 ใหม่ทลวง สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ ทลวง สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ ถ้า หนึ่ง
 แลโทษ ๔ สฐาน ซึ่งมีใน มาตรา ๑๐ บทนี้ ควร ด้วยราชทัณฑ์ สฐานใดก็ได้
 เอาแต่ สฐาน หนึ่ง โทษ ทั้งนี้ แล้ว แต่พระเจ้า อยุธยา จะ ทรง พระกรุณา ไปรค
 เกลา ๑ หนึ่งแต่ น้า ๑๐๐๐๐ ลงมาถึง น้า ๒๐๐ ถ้ายังเป็น พาล ยัง ฟัง ผิด สอน
 แลผิด ด้วยการ เล่มิต พระราช อาญา แต่ ที่ หนึ่ง ฟังให้ ทรง พระกรุณา ภาค
 ทัณฑ์ไว้ ถ้า เป็นไพร่ มาเป็น หมื่น พัน จำ เสมียร แม้นผิด ท่านให้ ภาคทัณฑ์
 ไว้ ครั้ง หนึ่ง สอง ครั้ง ถ้า ชุน หมื่น พัน จำ เสมียร มาเป็น ชุนนาง ผู้ใหญ่ ผิดใน
 ราชการ มิให้ ภาคทัณฑ์เลย ถ้า เป็นไพร่ ครั้น ชุณ ให้ได้ เป็น ชุนนาง ผู้ใหญ่ ที่
 เคี้ยว แม้นผิด ด้วยราชการ ท่านให้ ภาคทัณฑ์ไว้ ก่อน เพราะ ว่า แต่ ก่อน ยัง ท
 ภาคทัณฑ์ มิได้ ถ้า เป็นโทษ สาม ประการ คือ ผิดเมียบ ท่าน คือ เป็นโจร คือ
 พัน แทง ท่าน มิให้ ภาคทัณฑ์ไว้เลย ๖

๑ กล่าว ลักษณะโทษ ๔ สฐาน มี มาตรา ๑๐ บท ๖

๑ แต่ นี้ จัก กล่าว ลักษณะโทษ ๗ สฐาน สืบ สาขาคี ต่อไป ๖
 ๑๑ ๑ มาตรา หนึ่ง คดี อัน ต้อง ใน กระบวน แห่ง ไท ๆ จัก ได้ พิจารณา
 ชุน มุลงนาย ผู้ใหญ่ ใช้ให้ นาย นักการ ไป เรียก ไป ทา แล ผู้ต้อง คดี มิได้ ออก
 มา ยัง ผู้พิจารณา ๆ ใช้ให้ นาย พทามรง นาย ทาย นาย มหาตไทย ไป เรียก ย้อ
 ชัก เอา ทิว มา แล ค้อ ตี ทำ นาย พทามรง นาย ทาย นาย มหาตไทย อัน ท่าน ใช้
 ให้ ไป เรียก ไป ทา นั้น ก็ ตี แล คน ผู้ ไท ชุณ ใน ตระลาการ จำนำ นาย จำ เสมียร
 นักการ ผู้ ไท พิจารณา แห่ง ไท ๆ แล มี ผู้ ไท สำหาว ไป ย้อ ชัก เอา จาก ตระลาการ
 จำนำ ก็ ตี หนึ่ง ท่าน ใช้ให้ นาย ทาย นาย มหาตไทย ไป เกาะกุม เขา ผู้ ไท แล มี

ผู้จำคุกว่าผู้นั้น มีคดีเกี่ยวข้องอยู่ ก็ที่ แลโจทก์ว่า นายนักการผู้ไป ด้วยนาย
 ทาย นายมหาทไทยว่า มีคดีเกี่ยวข้อง คดีพันธ อยู่ด้วย ประการใด ๆ ก็ให้ทอด
 โฉนด ฎีกาไว้แก่ นายทนาย นายมหาทไทย ๆ ประกันทั่ว คนไว้ว่า จะส่งยัง แห่ง
 แห่งใด ๆ ท่านให้อายักไว้ อย่าให้ยื้อ ชักที่ค่า ผูกครว่า เขาเลย ถ้าผู้ใด
 มีพียง นายทนาย นายมหาทไทย แลที่ค่า ผูกครว่า เขาเอง ก็ที่ หนึ่ง ใช้ การอัน
 ท่าน อายักแก่ คน ๆ เขาเป็น การ คน เขาใช้ พวกพ้อง พี่น้อง สมัคสมา อา
 ไครยใน อาณา พยาบาล คน ๆ เขา ความท่าน มา เป็น ความ คน แลอ้างว่า
 คน อยู่ใกล้พระบาท มิได้ พียง คดีให้ร้อง แท้ แลเอา มา พิททูลแก่ พระเจ้า อยู่ หัว
 ก็ที่ แลไปวานให้ผู้อื่น ช่วย พิททูล ก็ที่ ผู้ใดทำทุจริตผิด โดย คลอง คดีทั้ง
 กล่าวมานี้ ท่านว่าผู้นั้น เลมีฎ พระราช อาญา ท่านให้ ลงโทษ ๗ สุฐาน
 หนึ่งคือให้ฆ่า คน ร้ายนั้น เสีย สุฐาน หนึ่งคือให้ วิว ราชบาทว ง สั้น เขา
 ทิว ลง หมาย ช้าง สุฐาน หนึ่งคือให้ โดนัน คอ โดย ยศถา คักก็ แล ประจาน
 สุฐาน หนึ่งให้ โหม จักรกุน สุฐาน หนึ่งคือให้ โหม ทวีกุน สุฐาน หนึ่ง คือ
 ให้ โหม ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่งคือให้ ภาศยทันทไว้ ๖

๑๒ ๑ มาตรา ๑๑ พระเจ้า อยู่หัว มีพระราชบัญญัติ ตรี สหัมไว้ มิให้ มีผู้
 กั้นโซก ไพร่ บ้าน พลเมืองท่าน แลผู้ใด ภา พวกพ้อง พี่น้อง สมัคสมา บ่าว ไพร่
 ก็คือ เกวียง สาครวาฐ ออก ทาย ทวน หลาว แผลน ไป รุก ราน เขา เหล้าเข้า เบ็ด ไก่
 กระทำ ไพร่ ฟ้ำ ซ้ำ แผ่นดินท่าน ให้ ได้ ความ เต็ม ร้อน ยาก แค้น ท่านว่า เจ้า
 ใน รวาง กั้นโซก ให้ ลงโทษ ๗ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้ ฟัน คอ วิว เรือน
 สุฐาน หนึ่งคือให้ วิว ราชบาทแล้ว เขา ทิว ลง หมาย ช้าง สุฐาน หนึ่งคือให้
 ประจาน แล้ว ไล่ ทวไว้ ๖ } เตือน สุฐาน หนึ่งคือให้ โหม จักรกุน สุฐาน
 หนึ่งคือให้ โหม ทวีกุน สุฐาน หนึ่งคือให้ โหม ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่งคือให้
 ภาศยทันทไว้ ๖

● แลโทษ ๗ สถานควรด้วยสถานใดให้เอาแต่สถานหนึ่ง แล้วแต่จะทรงพระกรุณาโปรดเกล้าโปรดกระหม่อม

● กล่าวลักษณะโทษ ๗ สถานได้ ๒ มาตรา

● จะกล่าวลักษณะโทษ ๖ สถาน สืบสาจะคดีต่อไป

● ศุภมัศิก ๑๘๗๖ กุณ นักษัตร ฉศก ฉาสุชมาสศกบักษณัฐมีถิกัศุภระวาร พระบาท สมเด็จพระเจ้าเอกาทศรวุธิศร บรม นารถ บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรงทศพิธราชธรรมเนนตสัมภาราภิเวกเอกะงคสุริยวงษวิสุทธิตุทธางกูบรมบพิตร สถิตยณ พระที่นั่ง เบญจรัตนไพชยนต์มหาปราสาทโดยบูรพาภิมุข พระัมด้วย มุขมาศยามนตรี ภาวะวิชาติราชบัณฑิตย ประโรหิตาโหราจารย์ พระองค์ตั้งพระไทยบังแปด พระทาน ยารมี ปรารถนา พระโพธิญาณ จะข้าม สรรพสัตว์ให้พ้นจาก สงสารโภย ฌายทุกข์ จะไต่ มีศุข แก่ไพร่ พัว ข้ำ แผ่นดิน ในขอบขันธ เสมอ ณาเขตร มิได้มีผู้กั้นไซกรุกราชบาทว ข่มเหง ที่วัน พ้น แทง ล่วงเกิน กันได้ แลไพร่ พัว ข้ำ ขอบขันธเสมอทุกวันนี้ ประกอบด้วย ราก โทสมทโลก มิได้ กลัวแก่ ฆาป แล ลชายแก่ ฆาป เหน นา ๆ ประเทศ ฝรั่งเศส อังกฤษ กบัติน วิลัน คาคุตา ชวา มลายู แฉก กวยแกว ประกอบไป ด้วย ทวิพิย สมบัติ เป็น อันมาก แลไทย มอญ ทุกวันนี้ ยก ลูกสาว หลานสาว ให้เป็น เมียม มฤดาภิรัฐถือ ผิด เป็น ชอบ แล ลาฝ่าย สัมมาภิรัฐเสีย แล บุตร อัน เกิด มานั้น ก็ถือ เพศ ไป ตามพ่อ ก็ จะ ภา กัน ไป สู่ อยายามุ เสีย แล มัน จะ เขา กิจการ บ้านเมือง ไป แจ้ง แก่ นา ๆ ประเทศ พัง พระองค์ พร้อมไป ด้วย มุขมนตรี จึง มี พระราชโองการ มาร พระ บันฑูรตำหรัส สั่ง แก่ ขุนศรี นพรัตน์ ราชโกษาธิบดี อกัษิวิยบรากรมพาทู ให้ ทรา เป็น พระราช กฤษฏีกาบัญญัติไว้ว่า แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า

๑๓ ๑ มาตราหนึ่ง ราษฎร ข้าแผ่นดิน ชาย หญิง ไทย มอญ บมีย่า บมิกลัว
 พระราช อาญา พระราชกำหนด กฎหมาย เหน้ พักศุ เจ้าของ เงิน ทอง ของ มฤ
 ชาติอื่น มาค้า ขาย แ่ นา ๆ ประเทศ นอก ท่าน ท่าง แคน แล ยก ลูก สาว
 หลานสาว ให้ เปน เมียฝรั่ง อังกฤษ วิลันตา ชาว มลายูอื่น ท่าง ศาสนา แล ให้ เจ้า
 วัตถุประสงค์ อย่าง มฤชาติอื่น เอก ศาสนา ท่าน ว่า มันผู้นั้น เปน เลียนหนามาใน แผ่น
 ดิน แล มันเอาใจไป แ่ เสื่อแก่ ขี้จามิตร ชำคัก คักทุ หมู ร้าย ท่าน ให้ ลง
 โทษ ๒ สถาน สถานหนึ่ง คือ ให้ พัน คอ วิว เรือน สถานหนึ่ง คือ ให้ จำใส่ ทุ
 ไว้กว่าจะ ทาย สถานหนึ่ง คือ ให้ วิว ราชบาทแล้ว เอาตัว ลง ญาข้าง
 สถานหนึ่ง คือ ให้ โทษ จักทุคน สถานหนึ่ง คือ ให้ โทษ ทวีคน สถานหนึ่ง
 คือ ให้ โทษ ทวีคน ชำให้ ทุ เยี่ยง หย่าง กัน เหตุใด จึง กล่าว ถึงนี้ เหตุ
 ว่า พ่อ มัน ทั้ง พี่ ทว่า น ลง เหนือ แผ่นดิน จะ เปน พี่ ผลสืบไป ฝ่าย พ่อ มัน ลูก
 มัน จะ เอากิจการ บ้าน เมือง ไป แ่งแก่ นา ๆ ประเทศ นา ๆ ประเทศ มัน รั
 แล้ว มัน จะ จิก มา เบียดเบียด พระนครธานี ชอบ ชนอเสมา พระพุทธศาสนา
 ก็ จะ พลอย เสรี ำ หมอง ไป

๒

๑๔ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด แล ทำอก ๕ ประการ คือ ช้อ ชัก ผลัก โสเก็บเอา
 ทรัพย์สินของ ผู้ คน ช่าง ม้า เรือ แพ นาวา ของท่าน มา เปน อาณาประโยชน์หนึ่ง
 คือ รุกราชบาทให้ ราษฎร ละ ภูมิลำเนา เย่า เรือน แตกฉาน ช่างเซน ไป แล้ว
 เก็บสิ่ง สิ้น บ้านของ เกศาหนึ่ง คือ เหน้ ท่าน สันจร อยู่ ณ บ้าน นอก ชอบชน
 ขก แล คน อ้าง ว่า ทรัพย์สินทอง อยู่แก่ ท่าน หา ผู้ บังคับ บัญชา มิได้ แล
 เกาะกุมไพร่ พ้า ข้า คน ท่าน มา ช่มเหลง โบายที่ จำจง ลง เอา ทรัพย์สินของ โทษ
 พลการ เอง หนึ่ง คือ เหน้ เขา หมด หน้า ฟังใจ ไป เกาะกุม เขา มา เปน เมื่อ
 คน โทษ พลการ เอง หนึ่ง คือ ชัก เคือง ท่าน ว่า มิ เปน สมัคสะมา พวก พ้อง คน
 แล ท่าน หา ผิด มิได้ แล เกาะกุม เขา มา จำจง ไว้ หนึ่ง ถ้า ผู้ใด กระทำอก

๕ ประการดังนี้ แลลลลด้วย ประการ โด ประการ หนึ่ง ท่านให้ลงโทษ ๖
 สฐาน สฐาน หนึ่ง คือให้พัน คอ วิบ เวื่อน สฐาน หนึ่ง คือให้ วิบ ราชบาท
 แลแล้ว เอาตัวลง หน้่าข้าง สฐาน หนึ่ง ให้ประจาน แลแล้ว ให้ไหม จักรคุณ
 สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม ทวีคุณ สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม ลา หนึ่ง สฐาน หนึ่ง
 คือให้ภาคยทัณฑาไว้ ๖

๑๕ ๑ มาตรา หนึ่ง อักขมาเสนาแลเสนาบถี่ มุขมนตรีทั้งปวง บังคับบัญญัติ
 กิจ ราชการอันใดอัน หนึ่ง ถ้าต้อง ด้วย พระราชกำหนดกฎหมาย จึงให้ กระ
 ทำตาม บังคับ บัญชา ถ้า บังคับ บัญชาผิด พระราช กฤษฎีกา แล พระราช
 บัญญัติ ท่าน มิให้ กระทำ ตาม ถ้าผู้ใด เหน้่า แล สิ้นจ้าง สิ้นบน มิได้ทั้ททาน
 กระทำ ตาม บังคับ บัญชาผิด จาก ขนบ ธรรมเนียม ถ้า เกิด ความ มาพิจารณา
 เปน สักย ให้ลงโทษ แก่ผู้ มิทั้ททาน ๖ สฐาน สฐาน หนึ่ง คือให้พัน คอ
 วิบ เวื่อน สฐาน หนึ่ง คือให้ ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที สฐาน หนึ่ง คือให้
 วิบ ราชบาทแล้วเอาตัวลง หน้่าข้าง สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม จักรคุณ สฐาน
 หนึ่ง คือให้ไหม ทวีคุณ สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม ลา หนึ่ง ๖

๑๖ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด รุก ราน ถน โชก ราษฎร แล ทวีธกามทน ๆ อ่า
 พราง พระเจ้า ชู่หวิ มิได้กรายทูล ตาม สักยตาม จริงก็ทั้ แลทูล ชู่องกัน
 ปกบักผู้ไปถน โชกไว้ก็ทั้ ท่านว่าผู้ นั้น อ่าพราง แลต้อง ใน รวง อ่าพราง
 ให้ลงโทษ ๖ สฐาน สฐาน หนึ่ง คือให้พัน คอ วิบ เวื่อน สฐาน หนึ่ง คือให้
 วิบ ราชบาทเอา สรรพ ทวีพัยแล้ว เอาตัวลง หน้่าข้าง สฐาน หนึ่ง คือให้
 ไหม จักรคุณ สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม ทวีคุณ สฐาน หนึ่ง คือให้ไหม ลา หนึ่ง
 สฐาน หนึ่ง คือให้ภาคยทัณฑาไว้ ๖

๑๓๓ ๑ มาตราหนึ่ง อำพรางคดีถ้อยความ แล พึงพรางว่าไม่จริง คำ
เท็จ พรางว่าจริง ให้ลงโทษ ๖ ฐาน

๗

ฐานหนึ่งคือพราง	ท้าว พระยา	ให้ตีทักปาก เสีย
	ขุนนาง มุขมนตรี	ให้ทวน ค้วย ลวดหนึ่ง ๕. ที่
	ขุนการ ผู้บังคับ	ให้ไหมจตุรคุณ โดยบันดาศักดิ์
	เสมียนนักการ ผู้พิจารณา	ให้ไหม ทวิคุณ
	ใน พยาน	ให้ไหม ลา หนึ่ง
	เจ้านาย มีน เอง	ให้ตีทักด้วยไม้ หวาย ๑๕ ที่

๑๓๔ ๑ มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวใช้โดยพระราชกิจงานกิจสิ่งใด ให้สืบสวน
ได้ตามจริง ต่อแค้น ให้ให้เอา มาพิททูลพระเจ้าอยู่หัวโดยสัตยานุสัย ถ้า
มิได้ให้ตามสืบสวนให้ต่อแค้น เอาคำไม่จริง มาพิททูลแก่พระเจ้าอยู่หัว
ท้าวว่า มีชดชย ให้ลงโทษ ๖ ฐาน ฐานหนึ่งคือให้ตีทักปากแล้ว ให้
ถลออก จาก ราชการ ฐานหนึ่งคือให้จำไว้ ๑๕ วัน ๒๐ วัน ๓๐ วัน
ฐานหนึ่งคือให้ทวน ค้วย ลวดหนึ่ง ๕. ที่ ๒๕ ที่ ฐานหนึ่งคือให้ไหม
จตุรคุณ ฐานหนึ่งคือให้ไหม ทวิคุณ ฐานหนึ่งคือให้ไหม ลา หนึ่ง

๑๓๕ ๑ มาตราหนึ่ง มนตรี มุขหัวเมือง ขุน หมื่น พัน ทนาย ผู้รับ ราชการ พระ
เจ้าอยู่หัว แล มีรัฐถึงแก่ ราชการ ทำให้ขาด เหลือ จาก ราชการ ด้วย ประการ
ใดก็ตี หนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวให้กะเกณฑ์เอา ราชการ สิ่งใดให้ทำทวม ถ้า ผู้ใด
มิทำทวมกะเกณฑ์ แล ลงเอา พักเงิน ทอง เสีย ได้เสีย ราชการ ไปก็ตี
หนึ่ง ราชการ มาก เหลือ กำลัง ทน ๆ ทำ มิได้ ก็ให้กรวยทูลให้ทวาย ถ้า แล
ไปมาให้เสีย ราชการ ไปก็ตี ท้าวว่า ผู้นั้น เสดมิก ให้ลงโทษ ๖ ฐาน ฐาน
หนึ่งคือให้ถลออกจาก ราชการ ฐานหนึ่งคือให้จำไว้ ฐานหนึ่งคือให้

ไหม ทวิคุณ สุฐาน หนึ่งคือให้ไหม ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่งคือให้ภาคทัณฑ์
ไว้ สุฐาน หนึ่ง คือให้อุเบกษาไว้ ๖

๒๐ ๑ มาตรา หนึ่ง มีพระราชโองการ ตรัส สั่ง แก่เจ้าพระยาแล พระยาพระ
ทลวงหัวเมืองมุขมนตรี ราชินิกุลขุน มุสนาย นายร้อยแขวงท่าน คชยผู้พยา
บาลในกรมใด ๆ แลพระเจ้า อยู่หัวท่านใช้ให้ไป กระทำ ราชการ รักษาพยา
บาลแห่งใด ๆ แลผู้ไปนั้น มิได้รักษาพยาบาล แล ละ ราชการ พระเจ้า อยู่
หัวเสียมิได้กระทำ ตาม แลท่านออก พระราชโองการท่านสั่งนั้น ท่านว่า
เลมิกพระราช บัญญัติ ตรัสใช้นั้น ท่านให้ลงโทษ ๖ สุฐาน สุฐาน หนึ่ง คือ
ให้พ้น คอ ธิบ เวื่อน สุฐาน หนึ่ง คือให้ ธิบ ราชบาทแล้ว เอาทิวลง หน้
ข้าง สุฐาน หนึ่ง คือให้ไหม จักรคุณ สุฐาน หนึ่งคือให้ไหม ทวิคุณ สุฐาน
หนึ่งคือให้ไหม ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่งคือให้ภาคทัณฑ์ไว้ ๖

๒๑ ๑ มาตรา หนึ่ง มีพระราชโองการ พระราชบัญญัติพระราชกำหนดกฎ
หมายทั้งแก่งไว้ ประการใดให้กระทำ ตาม ถ้าผู้ใดมิกระทำตามทำ นออกทำ
เหนือ พระราชโองการ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนดกฎหมายก็ตี แล ทนง
ศักก็ว่า คน มียศศักดิ์ก็ คุณพวกพ้อง บ่าวไพร่ไปพูดคว่าเอา ข้า คน บ่าว
ไพร่ ลูกเมียท่าน มาตีโบยจำของโดยพลการ เองก็ตี ท่านว่าผู้นั้น เลมิก
ท่านให้ลงโทษ ๖ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้พ้น คอ ธิบ เวื่อน สุฐาน หนึ่ง
คือให้ ธิบ ราชบาทแล้ว เอาทิวลง หน้ข้าง สุฐาน หนึ่งคือให้ ทวน ทิว
ถวหนึ่ง ๕ ๐ ที่แล้วจำไว้ สุฐาน หนึ่งคือให้ไหม จักรคุณ สุฐาน หนึ่ง คือ
ให้ไหม ทวิคุณ สุฐาน หนึ่งคือให้ไหมลา หนึ่ง ๖

๒๒ ๑ มาตรา หนึ่ง มีผู้ไป ก็นิโทษ ราษฎรให้ไ้ความเดือดร้อน ก็ตี แล
เลมิก พระราชอาญา ก็ตี แล เบ็ญจ บัง สารบาญชี ชื่อ คนไพร่ ทลวงไว้ ก็ตี แล
คดีสามประการนี้ ผิดแต่ ประการใดประการ หนึ่ง ท่านให้ลงโทษ ๖ สุฐาน

ฐานหนึ่งคือให้พ้น คอริบ เวื่อน ฐานหนึ่งคือให้วิบ ราชบาทว แล้ว เขา
ทวิลง หนญา ช้าง ฐานหนึ่งคือให้จำไว้ เตือน หนึ่ง แล้ว เขาทวิ ออก นอก
ทก ราชการ ฐานหนึ่งคือให้ประจาน แล้ว ให้ใหม่ ทวิคุณ ฐานหนึ่ง
คือให้ใหม่ลา หนึ่ง ฐานหนึ่งคือให้ภายทัณฑไว้ ๗๖

๓๓ ๑ มาตรา หนึ่ง มีพระราชโองการ แล พระราชบัญญัติใช้ให้กระทำราชการ
แล เกตุบายเขา แแต่เงินทอง ทวิพยเข้า ของ เข่า เวื่อน ลูก เมี่ยง ข้ำ คน เข่า มา เป็น
ประโยชน์ แห่ง คน กั กั แล นายท่ามวง นายมหากไทย นายคชัผู้ ไป เวือก ทา
บมิ ส่ง ให้พิจารณา โดยกระทรวง คชั กั กั แล มีกระทำ ตาม พระราชนิยม กรม
อิน ท่าน ชายอุไว้ โดยกระทรวง กว นั กั กั ท่าน ใช้ ให้ ไป สืบ เขา กิจงาน กิจ แล
มิไป เขา ราชกิจ ตาม ท่าน ใช้ กั กั ท่าน ว่า เลมิก มี โทษ ๖ ฐาน ฐานหนึ่ง
คือให้พ้น คอริบ เวื่อน ฐานหนึ่งคือให้วิบ ราชบาทว แล้ว เขาทวิลง หนญา
ช้าง ฐานหนึ่งคือให้ใหม่ จัตุคุณ ฐานหนึ่งคือให้ใหม่ ทวิคุณ ฐาน
หนึ่งคือให้ใหม่ ลา หนึ่ง ฐานหนึ่งคือให้ภายทัณฑไว้ ๗๖

๓๔ ๑ มาตรา หนึ่ง มีพระราชโองการ ให้เสนาบดี ทวา พระคชลัษี } ไป ถึง
บิ๊ว แก้ว

ผู้รั้ง เมือง ครอง เมือง แล กรมการ ทวิย การณรงค สงคราม แล ให้ส่ง ผู้ มี อรรถ
คชั ถ้อย ความ ประการ ไท ไม่ วิบ ทวา แล วิบ ทวา แล้ว มิได้ บังคับ บัญชา กั กั
แล บอ ก บัอง กัน จัน ผู้คน ทวิพย สิ่ง สิ้น มิได้ ส่ง ตาม ท้อง ทวา กั กั แล บังคับ
บัญญัติ ให้ เวือก ทา คน มา ส่ง ตาม ท้อง ทวา แล กลับ ทำ ช่ม เหนง ซึ่ง เขา คน

ใน ท้อง ทวา ไว้ จำ ของ ที่ โขย ทำ ประการ ไท ๆ เหนือ ทวา พระคชลัษี } ท่าน ว่า
บิ๊ว แก้ว

ให้ลงโทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้พ้น คอริบ เวียน สถานหนึ่งคือให้
 รัย ราชบาทว จง สัน สถานหนึ่งคือให้ไหม จักุรคุณ สถานหนึ่งคือให้
 ไหม ทวีคุณ สถานหนึ่งคือให้จำไว้ ๗ วัน สถานหนึ่งคือให้ ทวนท้วย
 ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ ๖๖

๒๕ ๑ มาตราหนึ่ง มุขมนตรี เจ้า ราชินิกุล ชุน หมั้น ทวีพัน จำเสมียร ธาณา
 พยาบาล มี สมกำลัง แลไพร่ ทลวง อยู่ใน เมืองนอกเมืองห่างไกล ๆ ท่าน
 มิได้เอา มาใช้ สรขยใน เวียน ตนเลย ถ้า มุขนายตอง กระเกณฑ์ใน ราชการ
 ทลวง ก็ให้ไพร่ ทลวงไพร่ สมทำ ราชการ ซึ่ง กระเกณฑ์นั้นเสียให้แล้วก่อน
 ถ้า ชุน มุขนาย มิทำนุกำลังใน เวียน นั้น น้อย แล จะ กระทำ กว บ้าน เวียน ตน
 ก็ให้ว่า งานไพร่ สมไพร่ ทลวงไว้ กระทำแต่ วันหนึ่ง ๒๐ วัน ย่าให้กักขังไว้
 ใช้ทรวาทว่าทำให้ได้ ความเก็กร รัย ยาก แค้น เหมือน หนึ่งผู้คนใน เวียน ตน
 ถ้า ชุน มุขนายผู้ใด มิได้ทำ ตาม พระราชบัญญัติ ท่าน ว่าผู้ นั้น เลมีท ให้ลง
 โทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้ทวน ๒๐ } ที่ สถานหนึ่งคือให้จำไว้
 สถานหนึ่งคือให้ถอด ออก จาก ราชการ สถานหนึ่งคือให้ไหม ทวีคุณ สถาน
 หนึ่งคือให้ไหม ลา หนึ่ง สถานหนึ่งคือให้ภาคยทันทไว้ ๖๖

๒๖ ๑ มาตราหนึ่ง มีพระบรมชฎ พระเสวณี่ แล รัยสัง พระราชบุตร พระ
 ราชบุตร พระราชนัตตา ใช้ชุนหมั้นให้ไปกิจ ราชการ คดีถ้อยความ ประการ
 ไท มิได้เอา มาพิททูลแก่พระเจ้า อยู่ทวิ ท่าน ว่าผู้ นั้น เลมีท ท่านได้
 ลงโทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้เอาตัว แยก จาก ราชการ สถานหนึ่ง
 คือให้ ทวนท้วย ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ สถานหนึ่งคือให้ไหม จักุรคุณ สถานหนึ่ง
 คือให้ไหม ทวีคุณ สถานหนึ่งคือให้ไหม ลา หนึ่ง สถานหนึ่งคือให้ภาคย
 ทันทไว้ ๖๖

๒๗ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดบังอาจเบียดบัง ข้าง ม้า ข้าง คน เงิน ทอง ส่วยสาอากร
 บันฑะ เข้า พระคลัง ทลวง แลเอาไป ซื่อ ขายมิให้รู้ บัญชี ฎีกา กัดตี แล
 มีผู้รู้เห็น มิได้พิททูล เป็นใจด้วยกัน กัดตี ท่านให้ไต่สวน เป็น สัตย์แท้ ท่าน
 ให้เอาตัวผู้บังอาจ แลผู้รู้เห็น เป็นใจต้องใน รวาง บังอาจ ท่านให้ลง
 โทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้ฟัน คอ ริม เวียน สถานหนึ่งคือให้จำใส่
 คุไว้ ริมราชบาทว แล้วเอาตัวลง หน้ำ ข้าง สถานหนึ่งคือให้ทวนด้วย
 อวกหนึ่ง ๕. ที่ สถานหนึ่งคือให้จำไว้เดือนหนึ่ง แล้วเอาตัว ถอดลง
 เป็นไพร่ สถานหนึ่งคือให้ไหมจตุรคุณ สถานหนึ่งคือให้ไหม ทวิคุณ

๒๘ ๑ มาตราหนึ่ง มีผู้มาฟ้อง หาข้าทูลละออง ชูลิ พระบาท ด้วยคดี ประ
 การใด ๆ ให้เอาคดี เนื้อ ความนั้น ขึ้น บังคมทูล พระกรุณาให้ทราบก่อน ถ้า
 ทรง พระกรุณา สั่งให้พิจารณา จึงพิจารณาได้ ถ้าผู้ใดไป พิจารณาไต่ถามที่
 โบายจำงอโดย ผลการเอง ท่านว่าผู้นั้น เละมีต พระราชอาญาท่าน ท่านให้ลง
 โทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้ฟัน คอ ริม เวียน สถานหนึ่งคือให้ฟัน
 ริมราชบาทเอาตัว สถานหนึ่งคือให้ทวนด้วย ลวคหนึ่ง ๕. ที่ สถาน
 หนึ่งคือให้ไหมจตุรคุณ สถานหนึ่งคือให้ไหม ทวิคุณ สถานหนึ่งคือให้
 ไหมลาหนึ่ง ถ้าตีค่าจำงอ ก็ให้ไหมโดยตีค่าจำงอ เขา นั้น อะ

๒๙ ๑ มาตราหนึ่ง สรรพสิ่งของ ข้าง ม้า โค กระบือ กัดตี แผลไม้ ชุง สัก เรือ
 ชานาวา สรรพผู้ คน สิ่งใด ๆ พระเจ้า อยู่หัวท่าน มอบไว้ให้ข้าไทยรักษา พยา
 ยาล ถ้าผู้บังอาจ เอาของ ทลวงไป แต่อำพอใจ มิได้พิททูล พระเจ้า อยู่หัวได้
 ทราบ ท่านให้เอาตัวผู้บังอาจ แลผู้รักษา ให้ไปมิได้พิททูลต้องใน รวาง
 บังอาจ ให้ลงโทษ ๖ สถาน สถานหนึ่งคือให้จำผู้บังอาจนั้น เสีย สถาน
 หนึ่งคือให้ริม ราชบาท แล้วเอาตัวลง หน้ำ ข้าง สถานหนึ่งคือให้ไหม

จักรุณ สุฐาน หนึ่งในคือให้ใหม่ ทวีคุณ สุฐาน หนึ่งในคือให้ใหม่ ลา หนึ่งใน
สุฐาน หนึ่งในคือให้ภาคยทันทไว้

๓๐ ๑ มาตรา หนึ่งใน ผู้ใดพระเจ้า อยู่หัว ณ กรุงสุทนต์ แต่ง ให้เป็น ชุน มุณนาย
เป็น หมื่น ทวีพัน ขึ้น ถึง วาซินิกุลชุน ผู้ใหญ่ เป็น นายบัน นายอำเภอ ให้กิน
เมือง เป็น สามันทราช อันอุทมทวยบุญ แลยศศักดิ์ สมบัติ พระเจ้า อยู่หัว ทั้ง
แต่ง พระเจ้า อยู่หัว ทวี สั้ง ประการใดก็ให้กระทำตาม ผู้นั้น มีพึ่ง มีทำ ตาม
แลให้เรียก เขา ส่วยษาอากรไว้ นาสมพัชร ทวีป่า ค่าที่เชิง เรือน น้ำ ลาน
กลาก ขนอน ทั้งปวง นอก ขนบ ขรรณเนียม พิกัดอัตรา เกิน สูง ขึ้น กว่า บัญชี
ท่าน ทั้งไว้ คิด ผ้อขาย เขาเงิน ราษฎรไว้ พลเมือง ท่าน เป็น อาณา ประโยชน
แก่ ตน แล ท่าน รู้ด้วย ประการใด ๆ ถ้าพิจารณา เป็น สัตย์ให้เรียก เขา
เงินที่มัน เรียก มานั้น แลชวน คอ ประจาง แล้วคืน ให้ราษฎร จง ถ้วน แล

ให้ลงโทษ ๖ สุฐาน สุฐาน หนึ่งในคือให้ประจาง แลแล้ว เขาตัว ออก จาก ราช
การ สุฐาน หนึ่งในคือให้จำไว้ เดือน หนึ่งใน เขาตัว ลง หมายข้าง สุฐาน หนึ่งใน
คือให้ใหม่ จักรุณ สุฐาน หนึ่งในคือให้ใหม่ ทวีคุณ สุฐาน หนึ่งใน คือให้ใหม่
ลา หนึ่งใน สุฐาน หนึ่งในคือให้ภาคยทันทไว้

๓๑ ๑ มาตรา หนึ่งใน เสนาบดี มุขมนตรี มุณนาย อาณาพยาบาลทุก กระทรวง การ
กะเกณฑ์ไว้ หลวง สมกำลัง ไปทำ ราชการ พระเจ้า อยู่หัวให้ ได้ จง สดวก ถ้า
แลชุน มุณนาย อาณาพยาบาลผู้ใดทำ โจรเลแก่ ราชการ มิได้ ทักเตือนไว้
หลวงไว้ สมให้กระทำ การ แล ละให้ เนิน ซ้ำ บัวยการไว้ หลวงไว้ สมก็ตี
แลเรียก เขาเงิน แล ปล่อยไว้ หลวงไว้ สมไป ให้เสีย ราชการ พระเจ้า อยู่หัว
ก็ตี แลเรียก เขาเงิน แก่ไว้ให้ ถ้า เหลือผิด ขนบ ขรรณเนียม ให้ไว้ไว้
ความ ยาก แค้น ก็ตี ท่านว่า มุณนาย อาณาพยาบาล นั้น เสนมิต พระราช อาญาท่าน

ให้ลงโทษ ๖ สุฐาน สุฐาน หนึ่งในคือให้ทวน ๓๕ } ที่ สุฐาน หนึ่งในคือให้

ใส่ตุ๋ไว้ สฐานหนึ่ง คือให้ถอดเสื้อจาก ราชการ สฐานหนึ่ง คือให้ไหม
 ทวีคูณ สฐานหนึ่ง คือให้ไหมลาหนึ่ง สฐานหนึ่ง คือให้ภาคยทันทาไว้
 ๓๒ ๑ มาตราหนึ่ง โพร่ฟ้าอัน อาไศรย อยู่ในเสมา อาณาเขตกร จังหวัด เมือง
 ใหญ่เมืองน้อยในถิ่น ถานบ้าน นอก ขอบชนบท ท่านให้เขา อยู่สุขเย็นใจ
 เขา ท่านมิให้ออกจากแก่เขาเลย แม้ผู้ใดทำออกจากแก่เขา แลทง
 ศักดิ์ว่าตน มียศศักดิ์ เทนว่าเขา มั่งมีใส่ กลว่าเขามิถือเขาเขา มาจำไว้
 แล้ววิบ ราชบาทวเขา สิ่งสิ้น ข้าคนเขาก็ที่ เทน เขาว่าเขา เป็น สมักสมาฮา
 ไศรย เขาใช้ ประหังกิประณคน ๆ รุกราช เขาเขาใส่ สังขลิกกะมัญชร
 จำไว้ด้วยแรง ตนเองก็ที่ หนึ่งว่าท่าน มิถือลูก ถูก เมีย ตน ๆ บมิจับได้แต่
 ได้ยินคำผู้บอกเล่าก็เขา พี่น้อง ลูก หลาน ข้า คน เพื่อน ฝูงตนไป รุกราช เขา
 เขามาทำ เป็น สาคักก็ หนึ่ง สิ่ง สิ้นนี้ ตน มี อยู่แก่ ท่าน ตนไป ยื้อซัก
 ผลัก เขาท่าน ด้วยแรง ตน จึงเขา สิ่ง สิ้นท่าน มา เป็น สิ่ง สิ้นตนก็ที่ ท่าน
 ให้ลงโทษ ๖ สฐาน ๖

๓๓ ๑ มาตราหนึ่ง คดี ถ้อยความโดย กระทรวง ตนไว้ว่ากล่าว ภาจะ ว่า กล่าว
 ใ้ มิใ้ว่า กล่าว นีไว้เป็น อายวน คดี พิจารณาบังกับ ษัญชา มิให้ สิ้น สำ
 นวน แดลง สำนวน รอน ถ้อยคำเขา บมิแจ้ง จริง ก็ที่ กล่าว ถ้อยคำลำเอียง
 เกียง แทน ลูก ความ อยให้ค่าง หนึ่ง เทน แก่ สิ้นข้าง สิ้นบน กล่าว กลเภทุบาย
 ภายนอกทำ บริสุทธิ ภายใน ทำชุ่นเขี้ยว เจ้าด้วยค่าง หนึ่งก็ที่ เรียก เขา เงิน
 ของ แก่ ลูก ความ ถ้ำเหลือ พิจารณา มิเป็น ยุติธรรม เขา ลูก ความ ใช้ การ งาน ตน
 ทำ ชู้ด้วย ลูก ความ ก็ที่ หนึ่งใช้ กระทรวง การ ตน ๆ เขา ความ มิถือ กระทรวง ล่อง
 กรม มา ว่า กล่าว กังนี้ ท่าน ว่าผู้ นั้น เหมมิ มีโทษ ๖ สฐาน ๖

๓๔ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดทง ศักดิ์ สำทวชี่ ช่างชี่ ม้าชี่ เรือ เขา พวก พ้อง
 ข้า คน ถือ หอก คาม เซน เสโล หลาว แหตลน เครื่อง สาทรวาฐ ไปถนโซก บ้าน ท่าน

ลับพัน เวื่อนท่าน เขา หอก ทวน ภูทิม แล่ แห่ เวื่อนท่าน พัน ทลาย เวื่อน
 ท่าน เสีย กิติ ยื้อ ชัก ผลัก โส ท่าน เขาไป มีคตูก ทบ ถอง ที่ท่าจำ คือ คาไซร่
 ทรวนไล่ ปลูก เขาไซร่ ทรวน ปลูก เข้ามา เทียบ เทียม เขา เข็ช สอก
 ศอชูก ตื่นชูก มือ กิติ ธิบ ราชบาทว เกือบ เขา ทรพีย สิ่งของ สิ่งใด ๆ ของท่าน
 มา เปน อาณา ประโยชน แห่ง ทน กิติ ช่มเหลง เขาท่าน มา เปน บ่าวไพร่ ข้า คน
 ทน กิติ ทำอุก คติพิโรธทั้งนี้ ท่าน ว่า มันผู้ร้ายกัน โสภ เบียดเบียนไพร่ พ้า
 ข้า แผ่นดิน ท่าน แตกฉาน ข่านเซ็น ไป ให้ลงโทษ ๖ สฐาน ถ้า คีท่าจำของ
 พัน แทง ให้ใหม่โดยที่ท่าจำของ พัน แทง แต่ นา ๔๐๐ ขึ้นไป ให้ใหม่
 เก่ตัน หนึ่งสี่ ร้อง ถ้าท่า นา ๔๐๐ ลง มา พวก ซึ่งไป ด้วยนั้น ให้ใหม่
 กิ่งผู้ลงมือ ถ้า เกือบ เขา ทรพีย สิ่งของ ด้วย ให้เขา ทรพีย นั้น ทั้งใหม่ ทวักณ
 ๓๕ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด บัง พระราช ทรพีย ของ พระเจ้า อยู่ทั่ว เปน พัน ว่า
 สิ่งสั้น ไว้ นา เบี้ยจ่าย พระราช ทาน กิติ เบี้ย บันดา เข้าท้อง พระคลัง แล แฉ่ง
 เอา กิติ แล เบี้ย พิไหย ถ้อย ความ แล วิญานณะ ทรพีย ะวิญานณะ ทรพีย
 เปน ของ หลวง มาก ส่งเข้าท้อง พระคลัง นั้น น้อย เขา ไว้ เปน อาณา ประโยชน
 แก่ ทน กิติ ท่าน ให้ลงโทษ ๖ สฐาน ๖

๓๖ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ทั่ว ทรง บัญญัติ ให้ซื้อ ชาย สิ่งของ ตามถนล
 ทลาค แล ผู้ซื้อ ชาย ทำเกิน พระราช บัญญัติ ไว้ มิได้ ซื้อ ชาย ตาม ถนล
 ทลาค มีก ซื้อ ถูก ชาย แพง นอก ราชบัญญัติ ท่าน ว่า เลมีก พระราช อาญา
 ให้จำใส่ ชื่อไว้ สามวัน แลแล้ว เขาไป ประจาน จน ระบ ทลาค แลแล้ว ให้ทวน ด้วย
 ไม้หวาย ๕๕ ที่ เย้าให้คู่ เชียงกัน ถ้า กำนัล ทลาค มิได้ ก้าชบ ว่ากล่าว ละ
 ให้ลูก ทลาค ซื้อ ถูก ชาย แพง กว่า ถนล ทลาคอื่น พระเจ้า อยู่ทั่ว ทรง บัญญัติ
 ห้ามไว้ ให้เอากำนัล ทลาค จำใส่ ชื่อไว้ สามวัน แลแล้ว ทวน ด้วย ไม้หวาย ๑๔ ที่
 หนึ่ง พระเจ้า อยู่ทั่ว ห้าม มิให้ ซื้อ ชาย สิ่งของ ต้อง ห้าม แก่ ผู้มา แแต่ต่าง เมือง แล

มันขึ้นชื่อชายแลส่งออกไป นอกท่านต่างแค้น แลขุนมุทนายอาณาพญาบาล
 ผู้ใดได้ของ มัน รู้เห็น เป็นใจ ด้วยมัน มิได้เอา มาว่า กล่าวพิททูล ท่านให้
 ลงโทษ ขุนมุทนายอาณาพญาบาล แลมันผู้ส่ง สิ่งของ ต้อง ห้าม ออกไปให้
 ชื่อชาย นอกท่านต่างแค้น นั้น มีโทษ ๖ สถาน ถ้า ทรง พระอารุณาไปรทเกล้า
 บให้ฆ่าที่เสีย ให้เอา สิ่งของ นั้นทิ้งใหม่ จักรู้คุณ แลผู้อื่น รู้เห็น เป็นใจ
 แต่ว่ามีได้เอา มาว่า กล่าวพิททูลให้ทราบ ครั้นพิจารณาเป็น สักยว่า รัฐ
 ท่านให้ทวน แลให้ใหม่ถึงผู้ผิด หนึ่ง กำนัล ทลาคมิได้กำชับ ทรวทรวว่า
 กล่าว ละเลยเสีย จน ถูก ทลาคเอา สิ่งของ ต้องห้าม ชื่อชายไป ลงเมืองต่าง
 แคนได้ ท่านให้เอา กำนัล ทลาค ลงโทษ ทวน ด้วยไม้ หวาย ๑๕ ที่ จำใส่
 ชื่อไว้ สามวัน แลไป ประจาน จน รอบ ทลาค แลให้ใหม่ ลา หนึ่ง โดย รวง
 มิได้ กำชับ ทรวทรว ว่า กล่าว ลุก ทลาค นั้น

ระ

๓๗ ๑ มาตราหนึ่ง แชก พรหมณ ญวน ประเทศ ฝรั่งเศส จีน ขาม วิลัน
 ทาชาวมลายู กวยชเมพม่า รามัญ เข้ามาสู่โพธิ์สมภารก็ดี เข้ามาค้าขาย
 ทาง บก ทาง เรือก็ดี ให้ชาว พระทวาร ท่าน คอยเจ้าพนักงาน ทรวทรวก็ดี แล
 ร้าย เก็บเอาไว้เอง สากราวจไว้ อย่าให้เที่ยว เทว่ ลอบลัก ชื่อ ชาย กฤษณา ฝ่ายคี่
 บุค ถ้าถูกกำระต้อง การ สิ่งใดให้ บอกร แก่ ล่าม พนักงาน ถ้าต่างประเทศ ลุก
 ค้า ระ ยาทวาไป ทาง บก ก็ดี เมื่อสำเภ ระ ยาทวาก็ดี ให้เจ้าพนักงาน ทรวทรว
 กุ สิ่งของ ต้องห้ามผู้คน ซึ่ง ลอบลัก ชุ่มช่อน ภาไปนั้น ถ้าเจ้าพนักงาน ละ
 เมิน เสีย ให้ถูกกำพานิชภาเอาผู้คน ชำแผ่นดิน สิ่งของต้องห้ามไปไว้ ท่าน
 ว่า เจ้าพนักงาน ชาวท่าน คอยทวาร เลมิก ให้ลงโทษ ๖ สถาน ส่วน ประเทศ
 ลุกค้ำนี้ให้ลงโทษทั้งโจร ถ้าล่าม พนักงาน การ ชาวท่าน คอยรัฐเห็น เป็น
 ใจ ด้วยให้ลงโทษถึง ตาย

ระ

๓๐๗ ● หนึ่ง สรรพ ทวพิย สิ่งของ คือ แก้ว แหวน เงิน ทอง เสื้อผ้า แพรพรรณ
 สรรพสิ่ง ใดๆ เจ้าพนักงาน ประทับจ่าย น้อย หนุน บัญชี ว่าจ่าย มาก กี่ กี่ ทวพิย
 มี อยู่ใน คลัง มาก กี่ บัญชี แค้น น้อย กี่ กี่ ผลัก เปลี่ยน รางวัล กี่ กี่ ผลัก เปลี่ยน
 ของ ใน คลัง กี่ กี่ หนึ่ง ผู้เก็บ เบี้ย ซากร สมพัชร ส่วย สัก ภัทธาน้ำ ลทาน เขิง
 เว้น จนอน ทลาท เขิง คบับ ท้อง น้ำ ท้อง สอน เคาอิฐ เคาหม้อ แล บัง พระวราช
 ทวพิย ของ ทหลวง ไว้ ผลาย คบอบ แล บัง คน ไว้ ว่า นอก จำนวน หนุน จำหน่าย
 ทำ เบี้ย เสีย กี่ กี่ ทัก จำนวน เวียก พิภัก สก ผลไม้ กี่ กี่ สก โฉนด กี่ กี่ สก
 พรรณ พญา กี่ กี่ ทั้ง พิภัก เอง กี่ กี่ หนึ่ง ผู้ เกษ ทวธิบตี แล เว้ย นา พัน
 นา หมั้น นา แสน นา กำนัน นา แล บัง พระวราช ทวพิย เบี้ย เงิน เข้า ของ ใดๆ
 ทหลวง กี่ กี่ หนุน บัญชี สก จำนวน หนุน จำหน่าย ผลาย คบอบ สบ บัญชี คน กี่ กี่
 แล ทัก จำนวน เข้า กี่ กี่ เปลี่ยน สัก เปลี่ยน ทนาล กี่ กี่ สก โฉนด สก บัญชี กี่ กี่
 เขาเงิน เอง กี่ กี่ แล เขาเงิน ราษฎร ซื่อ เข้า ว่า เปน ทหลวง กี่ กี่ เขาเงิน ทหลวง
 ซื่อ เข้า ชาย เอง กี่ กี่ ท่าน ว่า เลมิด ให้ ลง โทษ ๖ สฐาน ถ้า ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ ขให้ ขมา ตี เสีย ให้ เขา ทวพิย สิ่ง ซึ่ง คือ ประทับ ผลัก เปลี่ยน นั้น
 แขนว คอ ประจาน สาม วัน แล ให้ โหม จัก รุกุน ถ้า บัง โพร่ ทหลวง คน ทหลวง
 ไว้ ให้ โหม คน หนึ่ง เปน คน สาม คน ๖

๓๐๘ ● มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทิว กำ ทว ส ทว ส สั้ง แก่ เสนาบดี ให้ มี โฉนด
 ฎีกา ไป ให้ มุลง นาย อาณา พยาบาล สั้ง ผู้ ทัง อรรค คดี แล มุลง นาย ไม่ รัย โฉนด
 กี่ กี่ รัย โฉนด ไว้ แล มี ได้ สั้ง กี่ กี่ บัง กัน ซึ่ง เขา คน ผู้ มี อรรค คดี ไว้ มี
 ให้ ไต่ถาม ตาม คำ ทว ส ทว ส สั้ง ท่าน ว่า ผู้ นั้น เลมิด พระวราช อาญา ท่าน ให้
 ลง โทษ ๖ สฐาน แล ให้ สั้ง ผู้ ทัง อรรค คดี จง ได้ ๖

๓๐๙ ● มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทิว แต่ง ให้ ผู้ ไต่ ไป รัง เมือง ครอบ เมือง แอ
 ไป อาณา พยาบาล ใน กรม แห่ง ใด ใดๆ นั้น ถ้า ชุน หมั้น ใน กรม หา ทิว มิ ได้ ไต่

จกตั้งขึ้นให้ครบ ตามตำแหน่ง ถ้าจกตั้งมิได้ ให้บอก เข้าไป ยัง เมืองหลวง ท่านให้จกตั้ง ออก มา แล ชุน หมื่นไพร่ใน ขายัก ของ ตน ยัง คงในราชการ อยู่ หากมี สมัค หลัก หนึ่ง ราชการ ให้ทรมัย สิ่งใด แก่ผู้ พยาบาล ๗ เปลี่ยน ผลัก ยก ถน ให้ขาด เสีย ราชการ ท่านใช้ ท่านว่า เล่มัก มีโทษ หก
ฐาน

๖

๔๑ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด บัง หมู่ พล ทหาร ไพร่ หลวง ไร่ มิให้ เป็น ราชการ ให้ พระสุภาวดี พิจารณา ดูสาร บัญชี ถ้า เป็น สัตย์ ว่า บัง ให้ เขา ตัว ไพร่ ไร่ ใน หมู่ ตาม เกิม แล ส่วน ตัว ผู้ บัง นั้น ให้ มีโทษ หก ฐาน ถ้า ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บอให้ ฆ่า ที่ ให้ เขา ชื่น ขา อย่าง แล้วย ให้ จำ ไล่ ๓ ๓ เดือน เขา ตัว ลง เป็น ไพร่ อย่า ให้ ทุ่ เยี่ยง กัน

๖

๔๒ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด บัง กัก ฝั้น ชั่ง ลูก หลาน เผ่า พัน ชุ่ แห่ง งาน ท่าน กัก ตั้ง เสีย ไป อยู่ ประเทศ เมือง อื่น กัง นั้น ท่าน ว่า เสมอ พวก คือก ให้ มีโทษ ๖ ฐาน ถ้า ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ บอให้ ฆ่า ที่ เสีย ให้ ทวน ทั่ว ลวด หนึ่ง ๕๐ ที่ ให้ โหม คน หนึ่ง เป็น ๓ คน

๖

๔๓ ๑ มาตราหนึ่ง พระเจ้า อยู่ หัว ท่าน ห้าม มิให้ มุขมนตรี ราชินิกุล ชุน หมื่น หัว พัน ทั้ง ปลาย คบ กัน เสพ สุรา ยาเมา สุก ฝั้น เที้ยว เล่น ใน กลาง คีน แล ลอบ ลัก เจรจา คคี่ อัน มี ชอบ อัน ผิด จาก พระราชกรณฎีกา ถ้า ผู้ใด มี พัง พระราชบัญญัติ ทวิ ส ห้าม กัง นี้ ท่าน ว่า ผู้ นั้น ทรมัย ชบ ท่อ แผ่นดิน ท่าน ให้ ลง โทษ ๖ ฐาน ถ้า ผู้ สุก ฝั้น เสพ สุรา ยาเมา คบ กัน ดิน เหล้า เที้ยว เล่น กลาง คีน แล เจรจา คคี่ มี ชอบ ดัง กล่าว นี้ ก่อน ทรง พระราชบัญญัติ ท่าน ไม่ เขาโทษ แก่ ผู้ นั้น

๖

๔๔ ๑ มาตราหนึ่ง มุขมนตรี ราชินิกุล ชุน มุค นาย หัว พัน ผู้ใด ๗ มี กิจ ชุระ กัง วล การ งานใด จะ ไป มา หา สู้ กัน ใน กลาง วัน แล กลาง คีน ก็ ให้ บอก

แก่ขุนมูลนาย อาณาพยาบาล ผู้ใหญ่ไว้ให้รู้ แล้วไปมา หากัน ท่านว่า ทาโทษ มิได้ ถ้าไปมิได้ บอกร กล่าวแก่ขุนมูลนาย อาณาพยาบาล ท่านให้ลงโทษ โดยข้อเดิมที่ ๖ สฐาน ๖

๔๕ ๑ มาตราหนึ่ง คดีข้อใหญ่ เป็น มหันตโทษ แล มีผู้ว่านั้นยินยอม มิได้ ว่า กล่าวแก่กัน ท่านให้เจ้ากรม ปลัดกรม เขา คดีนั้น ขึ้น กรวยบังคับมณฑล พระกรุณา ก่อน ถ้ามี พระราชโองการ ทรัสเป็น ประการใด ก็ให้กระทำ ตาม ถ้าหัวเมืองให้เอา คดีนั้น ขึ้น ว่าแก่เจ้าเมือง ๆ ว่า เป็น ประการใด ๆ ก็ให้กระทำ ตาม ถ้าผู้ใดเอา คดี มหันตโทษ ทำ บัณฑิต เลิก ยอมแต่อาพเอ คนเอง มิได้ พิทูลว่า กล่าว ท่านว่า เจ้ากรม ปลัดกรม เล่มิต พระราชบัญญัติ ท่านให้ลงโทษ ๖ สฐาน ๖

๔๖ ๑ มาตราหนึ่ง ท่านใช้ให้ เป็น นายของ ยุกรมบัตร ไป รั้งวัดนา พลากร ก็ดี แลไป รั้งวัด แขวง จังหวัด ก็ดี แลใช้ เสมียง ถือ บัญชี แล ทนายนักการ วัด นำพลากร แลเสนา กำหนด ให้การ ว่าผู้ นี้ มีนาอำเภอบ้าง มาก มีผู้ โจทว่าผู้ ถือ บัญชี อกหมาย จำนวน นานานี้ ชัย บัง นานี้ ไว้ ก็ดี บังที่ ส่ว สักไว้ ก็ดี พิจารณา เป็น สัตย ว่า บัง นำพลากร สมพัชรไว้ ท่านให้ ลงโทษ โดยโทษานุโทษ ใน รวางโทษ ๖ สฐาน ๖ หนึ่ง แต่ก่อน นั้น หนึ่ง ถ้าโทษ หาท่าน มิเป็น สัตย ให้ส่งผู้ นั้น ไปยัง นครบาล ให้ ชิน ขาอย่าง ประจาน จงได้ ๓ วัน แล้วยกลง ถ้าโทษให้ ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ๖๐ ที่ แล้วยกลง หนึ่ง ซ้าง ถ้าโทษให้ ทวน ๘๐ ที่ แล้วยกลง หนึ่ง แก่นายเงิน ๖

๔๗ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดก่อน สร้าง เลิก รั้งที่ไว้ นาเรือกสวน นั้น ท่านให้
เสนา)
ไป บอกร แก่ นาย รวาง) พันที่ ให้ไป กู้ เรือก สวน ไว้ นาอันก่อน สร้าง นั้น
นาย อากร)
กำหนด)

เสนา

ให้รู้ว่า มาก แลน้อย ให้ นายรวม เขียนฎีกาโศคนให้ไว้แก่ผู้เล็กรู้โก่น
นายอากร

สร้างใหม่ขึ้น แลให้รู้ว่าผู้ขึ้นอยู่บ้านนั้น โคน สร้าง เล็กรู้ที่ตำบลนั้น
ขึ้นใหม่ในปีนั้นไว้เป็นสำคัญ ถ้าแลผู้ใดลักลอบโก่น สร้าง เล็กรู้เอา

เสนา

แต่อาเภอใจเอง มิได้บอกแก่ นายรวม) ๗ จับไว้ก็ตี มีผู้ฟ้องร้องก็ตี
นายอากร

พิจารณาเป็นสัถย ท่านให้ลงโทษ ๒ สฐาน ถ้าทรง พระกรุณาโปรด
เกล้า ฯ ขให้ฆ่าตีเสีย ให้เอา อากร ชั่งบั้งไว้ แชนวน คอ ประจาน ๓ วัน แล
ให้ใหม่ จักรคุณ ๖

๔๘ ๑ มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวท่าน ใช้ให้ไปตามผู้ร้าย แล รังผู้ร้าย
ผู้ไป นั้น เอา สิ้นจ้าง สิ้นบนเงิน ทอง ของผู้ร้าย เป็น อาณาประโยชน์ แลปล่อย
ผู้ร้ายเสีย พิจารณา เป็น สัถย ให้เอา สิ้นจ้าง สิ้นบน นั้น แชนวน คอ ประจาน
แล้วให้ลงโทษ ๒ สฐาน ให้เอา สิ้นจ้าง สิ้นบน เข้า พระคลัง หลวง ๖

๔๙ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ทนง ศักดิ์ สำหาว เหน เมีย ท่าน เหน ลูก สาว ท่าน
เอา พรอค พวก ไป ยื้อ ชัก เอา มา เป็น เมีย ก็ตี เป็น ชัก คน ก็ตี แล ทำ ทูราจาร
ให้เขา เสีย ตัว ก็ตี เข้า ใน รวาง อุก อาจ รุก ราษฎร ช่มแห่ง ท่าน ๗ ให้ลงโทษ
ใน ข้อ เลมิก ๒ สฐาน ๖

๕๐ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ๆ รู้ เห็น เป็น ใจ เข้า ช่วย ช่ง ซึ่ง เอา ผู้ ทำ ร้าย ต้อง
กับ กฎหมาย สำหรับ แผ่นดิน ไว้ ก็ตี แล เกาะ กุม เอา ตัว ผู้ มีความ ชอบ อัน จัย
กุม ผู้ ร้าย ทำ ผิด นั้น ไป จำ ของ โบาย ที่ ประการ ไต ๆ ก็ตี แล มี ผู้ รู้ เห็น ว่า
มัน ทำ ผิด มิได้ เอา มา ร่ำ เรือน พิททุล ท่าน ให้ลงโทษ แก่ ผู้ ช่ง ซึ่ง เกาะ กุม

ไว้ แลผู้รู้เห็น มิได้เข้ามาว่ากล่าว นั้นในข้อ เลมิต ใน รวาง เลมิตโทษ ๖
ฐาน แลให้ใหม่โดยที่ค่า จำของนั้น ๖

๕๑ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้าอยู่หัว ตรีศัตร์ ให้ไป รังเมืองหลวงเมือง ให้
รักษาพยาบาลไพร่ พี่ช้ำไทยท่าน แลให้ รับรอง สุขทุกข์ ราษฎร ทั้งปวง
แลรักษา ถิ่น ถาน บ้าน นอก ขอบ ชนบท มิให้ มีโจร ผู้ร้าย แล คน กันโจก
ราษฎร ถ้าผู้ รังเมือง ผู้ครองเมือง ผู้ใดรักษาไว้ ท่าน ว่ามีบ้านหนึ่งในแผ่นดิน
ดิน ถ้า แลโจร ผู้ กันโจก ราษฎร เกิด ชุกชุม ขึ้น เหลือกำลัง รับมิได้ ก็ให้
บอกมายัง ลูกขุน ณ ศาลา ให้บังคับ ทูลแต่ สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้า อยู่
หัว จึง ระพันโทษ ถ้าแลผู้ รังเมือง ผู้ครองเมือง มิได้ กำชับ รับกุม ละ
เลยให้โจร แลผู้ กันโจก ราษฎร ชุกชุม ขึ้นได้ ท่าน ว่าผู้ นั้น เลมิตต้อง ใน รวาง
กันโจกให้ลงโทษ ๖ ฐาน ๖

๕๒ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด บังคับ บัญชา ตาม จำนวน ตาม บัญชี ชะบแแล้ว
แลมีผู้ หนึ่ง กล่าว ว่า ความ ระมาถึง ตัว แลถึง ญาติ พี่น้อง ตัว แลผู้ นั้น ulla
พยาบาล พิทล เบียดเบียด ให้ผู้ นั้น อยู่ ใน ที่ นั้น ได้ ให้เขา ไป ไล่ ที่อื่น ก็ ก็ มิ
ให้เลี้ยงผู้ นั้น ก็ ก็ ท่าน ว่า เลมิตให้ลงโทษ ๖ ฐาน ๖

๕๓ ๑ มาตรา หนึ่ง สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ตรีศัตร์ ไว้ว่า
เมือง } ทั้งปวง ถ้า อาณา ประชา ราษฎร มีกิจ สุขทุกข์ ภัย ความ สิ่ง โท
๒ }
๓ }
๔ }
ใด ให้ร้อง ฟ้อง แก่ เจ้าเมือง แลผู้ รัง กรมการ ให้สำเว้ง กิจ สุขทุกข์ ใน
เมือง นั้น ถ้าผู้ใด ไป คบ ทา ด้วยผู้ รัง กรมการ แลของอื่น เมืองอื่น ให้คุม
พวก ฟ้อง มา เกาะกุม ถูกลาก แล บากหมายเอาผู้ คน นั้น ไป พิจารณา ค่างเมือง
ท่าน ว่าผู้ นั้น ทำล่วงเกิน เลมิตให้ลงโทษ ๖ ฐาน ๖

๕๔ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ๆ รู้เห็น เป็นใจก็กั มิได้เป็นใจก็กั แต่รู้
 อยู่ว่ามีผู้ไป ช่มเหง ราษฎรไพร่ บ้าน พลเมือง ท่าน ให้แตกฉาน ชานเซนไป
 แลได้ ความเคียดแค้น แล คน มิได้เอา มา ว่า กล่าว ว่า เวียน พิททูลให้ทราบ
 พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ผู้ นั้น รู้ เห็น จริง ให้ลงโทษ ใน รวางกัน โศก ๖ สฐาน
 ถ้ารู้เห็น ครัง หนึ่ง มิได้เอา มา ว่า กล่าว ให้ใหม่ ๓ หนึ่ง สอง ครัง ให้ใหม่
 จักรคุณ สาม ครัง ให้ทวนทวน ลวดหนึ่ง โดย สกกัน ๕๐ ที่ ไม่ สกกัน ๒๕ ที่
 สี่ ครัง ให้เอาโทษ ทวน แลแล้วเอาตัว ลง เป็น ไพร่ ห้า ครัง ให้ริบ ราชบาทแล้ว
 เอาตัว ลง หนัก ข้าง ถ้ารู้เห็น ถึง หก ครัง มิได้เอา มา ว่า กล่าว พิททูล ท่าน
 ให้พ้น คอริบ เว้น เพราะว่าเป็น ใจ เข้า ด้วยผู้ กระทำ ผิด นั้น ๖

๑ กล่าว ลักษณะ โทษ ๖ สฐาน มี ๕๔ มาตรา ๖

๑ จะ กล่าว ลักษณะ โทษ ๕ สฐาน สืบ สาจะ คกั ต่อไป ๖

๕๕ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด มี กสิ พวราช อาญา พระเจ้า อยู่ ทวี แผลง ทวา พระ
 ราชสีห์ แล แปลง ทวา พระคชสีห์ แล แปลง ทวา จตุสม ทั้ง สี่ สกช้อ
 เนื้อ ความใส่ เข้า ใน ท้อง ทวา แล ควกิ แคะ รูป ทวา พระ

ราชสีห์	}	ทวา จตุ
คชสีห์		

สกม แล ทวา ปล่อยมิใช่ ตาม พระธรรมนุญ ไปให้ กรมการ ด้วย กิจการ สิ่งใด ๆ
 กั กั พิจารณา เป็น สัตย์ ท่าน ว่า ผู้ นั้น เลมิก ให้ลง พระราช อาญา โทษ ๕
 สฐาน สฐาน หนึ่ง คือ ให้ฆ่า คน ร้าย นั้น เสีย สฐาน หนึ่ง คือ ให้ตัด นิ้วมือ
 คน ร้าย นั้น เสีย สฐาน หนึ่ง คือ ให้ทวนทวน ลวดหนึ่ง โดย สกกัน สฐาน หนึ่ง
 คือ ให้ใหม่ จักรคุณ สฐาน หนึ่ง คือ ให้ลง พระราช อาญา แล้ว ประจาน

๕๖ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด รู้เห็น เป็น ใจ เข้า ช่วย เจ้า ที่ นายทาบ นายมหาด
 ไทย ย้อเอาคน จาก จำนำ ทะระลาการ ย้อเอาคน จาก มหาดไทย ใช้ อายัก ตน

เอามาเป็นการ คน ใช้บ่าวไพร่เอามา เช่น บ่าวไพร่ คน เอามาพิทูล
 บ้างกันไว้ ผู้ใดรู้แล้วมิได้เอามาว่าเรียนพิทูล ท่านให้ลงโทษใน ระวัง
 รัฐแทนเป็นใจด้วยผู้พิทูลชานาค ให้ลงโทษห้าฐาน ฐานหนึ่งคือให้
 ทักปาก ฐานหนึ่งคือให้ทักคั้น สิ้นมือ ฐานหนึ่งคือให้วิฆาตบาท
 แล้ว เขาท้วง หลง ช้าง ฐานหนึ่งคือให้ไหมท้วงคุณ ฐานหนึ่ง
 คือให้ไหมลาหนึ่ง แลโทษ ๕ ฐานนี้ ควรฐานใดให้เขาแก่ ฐาน
 หนึ่ง แล้วแต่ จะ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ๖

๑ โทษ ๕ ฐาน ๒ มาตรา ๖

๑ แต่ นี้ จะ กล่าวโทษ ๔ ฐาน สืบสาจะคดีต่อไป ๖

๕๗ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเป็นข้า อยู่ในแผ่นดินท่าน และมีได้กลับในพระ
 ราช อาญา เขาข้าแลไพร่ หลวง ซึ่ง ท่านให้ใช้ราชการ นั้นไปไว้ว่าเป็น ข้า
 คน ของตน ก็ดี แลไพร่ หลวง โจทชไป เป็นข้า กรมอื่น ก็ดี พิจารณาเป็น ลักษณะ
 ท่านให้ลงโทษ ๔ ฐาน ฐานหนึ่งคือให้วิฆ เขาท้วงสิ่ง สิ้นแล้วเขาท้วง
 หลง ช้าง ฐานหนึ่งคือให้ไหมท้วงคุณ ฐานหนึ่งคือให้ไหมลาหนึ่ง
 ฐานหนึ่งคือให้จำไว้ แล้วทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๒๕ ที่ ๖

๕๘ ๑ มาตราหนึ่ง คำท่านผู้มีบัณฑิต ท่านให้ลงโทษ ๔ ฐาน ๖
 หนึ่งคือให้แหะ ปาก ลงโทษ ถึง สิ้นชีวิต ฐานหนึ่งคือให้ทักปากเสีย
 ฐานหนึ่งคือให้ทวน ด้วย ลวทหนึ่ง ๕. ที่ ไม่ทวาย ๒๕ ที่ ฐานหนึ่งคือ
 ให้ไหมโดยยศภคักดิ์ ๖

๕๙ ๑ มาตราหนึ่ง เพราะพราง ควัก ทราปถม ทราไต้ ส่วนแท้แพ้วจริงตั้งนี้
 ผู้นั้นเลมิก ท่านให้ลงโทษ ๔ ฐาน ฐานหนึ่งคือให้ฆ่าเสีย ฐาน

หนึ่งคือให้ทัก ปาก เลี้ยว สฐาน หนึ่งคือให้ทักนิ้วมือ เลี้ยว สฐาน หนึ่งคือให้ทวนท้วง ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ ๖๖

๖๐ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้มีบัณฑิตแก้แต่หัวปากขึ้นไป ผู้ใดต้อง รับ พระราช อธิญาอันใด ๆ นอก การ ขบถ ประทศสูร ร้าย พระเจ้า อยู่หัว ท่านให้ลงโทษใหม่ ๔ สฐาน สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ลาหนึ่ง สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ทวิคุณ สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ตรีคุณ สฐาน หนึ่งคือให้ใหม่จตุรคุณ ถ้าทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ มีให้เอาสิ่งใหม่พิไนย ท่านให้เอาสิ่งใหม่นั้น ทักทวนท้วง ลวดหนึ่งโดยกำลัง สิ่งใหม่นั้น ถ้าแลผู้ต้อง พระราช อธิญานั้น มีบ้านหนึ่ง บ้านานแก่ ราชการ แผ่นดิน ท่านให้จำใส่ คุกไว้กว่า จะถวน โทษ ทวนท้วง ลวดหนึ่ง ๑๐ ที่ ท่านให้ใส่ คุกไว้ ๑๐ วัน ถ้า ทวนท้วง ลวดหนึ่ง มากเท่าใด ก็ให้ใส่ คุกทวี ขึ้น เท่า ลวดหนึ่งนั้น เย้าให้ลด โทษ บันฑาจะใส่ คุกก็ตี จะทวนท้วง ลวดหนึ่งก็ตี ผู้ต้อง รับ พระราช อธิญา นั้น จะ จะ ถวายโทษ จำโทษ ทวน ก็ให้เอาชื่อ ผู้ นั้น ขึ้น กราบ บังคม ทูล ให้ ทราบ ทั้งนี้ แล้วแต่ สมเด็จ พระพุทธเจ้า อยู่หัว จะ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ แล ลักษณโทษ ๔ สฐานนี้ ควร พระราช ทิฆน สฐานใด ก็ให้เอา แต่ สฐาน หนึ่ง ทั้ง นี้ แล้วแต่ สมเด็จ พระพุทธเจ้า อยู่หัว จะ ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ ๖๖

๑ กล่าว ลักษณโทษ ๔ สฐาน ๔ มาตรา ๖๖

๑ จะ กล่าว ลักษณโทษ ๓ สฐาน สิบ สาขา คัดทำไป ๖๖

๖๑ ๑ มาตราหนึ่ง พระผู้เป็นเจ้า ตรัส ภาษด้วยกิจ ประการใด ให้พิททล แต่โดย ลักษณ ลักษณ ถ้าผู้ใด ขยำกลัว เขาเท็จ มีจริง บังคม ทูล พระเจ้า อยู่หัว ก็ตี หนึ่ง คัด ถ้อย ความ ประการใด พระเจ้า อยู่หัว ทำหรัส ตรัส สั่ง เสรี แล้ว มีนักลัม วิธ เขาคัด นั้น มาพิททล เห็นอคำ พระผู้เป็นเจ้า อีกเล่า ให้ลง

โทษ ๓ สุฐาน สุฐานหนึ่งคือให้พ้น คอ ธิบ เวียน สุฐานหนึ่งคือให้ตัด
ปากเสีย สุฐานหนึ่งคือให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๓๐ ที่

๖๒ ๑ มาตราหนึ่ง อำพราง ปก บัดความ ซบของ ท่าน เสีย แล เกี่ยงกัน
ว่าคนที่ ให้ มีโทษ ๓ สุฐาน สุฐานหนึ่งคือ ชาติให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐
ที่ ๒๕ ที่ ๑๕ ที่ สุฐานหนึ่งคือ มีทัมให้ใหม่ จักรกูณ สุฐานหนึ่งคือ
อวสานให้ใหม่ลาหนึ่งแล้วให้ ออก จาก ราชการ

๖๓ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้แต่งสิ่งของ มา ถวายก็ตี ถวายแล้วยัง มี ส่งให้เจ้า
พนักงาน ก็ตี แล บังอาจ ซิง เอา ก็ตี ที่ทำกัน ทำให้แตก หัก หายก็ตี
มีผู้ห้ามก็ มี ฟัง ท่านให้ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐานหนึ่งคือให้ตัดนิ้วมือเสีย
ถึง หนึ่ง สุฐานหนึ่งคือให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๒๕ ที่ สุฐานหนึ่งคือให้
ใหม่ ตาม ยศถาศักดิ์

๖๔ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดอำพราง ทรา โฉนด ฎีกาไว้ให้ ความ เขา เสีย โทษ
มี ๓ สุฐาน สุฐานหนึ่งคือ ชาติให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๒๕ ที่ ด้วยไม้ หวาย
๕๐ ที่ สุฐานหนึ่งคือ มีทัมให้ใหม่ จักรกูณ สุฐานหนึ่งคือ อวสานให้
ใหม่ ลาหนึ่งแล้ว เขาตัว ออก จาก ราชการ แล ผู้รู้ เห็น นั้น มิได้ ว่า เวียน
พิททลให้ทวน ให้ลงโทษใน รวาง อำพราง คือให้ทวนด้วย ไม้ หวาย ๒๕
ที่ ใหม่ ทวีกูณ

๖๕ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใด บังอาจ ทำตรา สารบาญชี กรมธรรมกันใดก็ตี ลอ
กรรมก่อน แปลง เป็น ใหม่ ก็ตี เสีย ความอื่น เข้าก็ตี ลบ ส่วนวน พิจารณา
ใน ระยะเวลา เสีย แทรก ข้อ ความอื่น ใส่ก็ตี แล ลบ รวาง คำ พิภาษา ใบ สัตย
เสีย เขียนอื่น สดกใส่ก็ตี แปลง พระราชโองการ พระราชกำหนด บทพระอัยการ
เสียก็ตี มีโทษ ๓ สุฐาน สุฐานหนึ่งคือให้ฆ่าเสีย สุฐานหนึ่งคือให้ตัด
มือเสีย สุฐานหนึ่งคือให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ แล ผู้รู้ เห็น มิได้ ว่า

กล่าว ว่า เวียน พิกทูลให้ทราบนั้น ท้องใน รวง บังอาจ ท่านให้ลงโทษ ทวน
ด้วย ลวดหนึ่ง ๕๕ ที่ เพราะว่า มัน เหน แก่ ผู้ ผิด ทา เหน แก่ แผ่นดินไม่

๖๖ ๐ มาตรา หนึ่ง เสนา มนตรี มุข ลุกซุน ท่าน บังคับ ให้กระทำ การ ประการ
ใด มิได้ไป อยู่ทำการ ตามท่าน กระเดื่องนั้น แแต่ แแต่ เสมียง ทนาย นัก
การ บ่าวไพร่ ตนไป อยู่ทำการ แลตนมิได้ เขาใจใส่ตุ้ ฐู เหน แม้ ว่า
การ นั้น ชนระ มิควรให้รางวัล แก่ นายมัน เหย ส่วน ทวนนายมิได้ไป ทำราชการ
นั้น ท่านให้ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ไหม้ลา หนึ่ง สุฐาน หนึ่ง คือ
ให้ไหม้ ทวีคุณ สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ไหม้ จตุรคุณ แลให้ทวน ด้วย ลวด
หนึ่ง ๕๕ ที่ ๖๖

๖๗ ๐ มาตรา หนึ่ง พวงใน ลักจาธิฐาน มีโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่ง คือ
อาทิให้ประจาน ๗ วัน แลฆ่าเสีย สุฐาน หนึ่ง คือ มัทยมให้ วิบ ราชบาท แล
ฆ่าเสีย สุฐาน หนึ่ง คือ อวสานให้ ตัก ปาก เสีย ๖๗

๖๘ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้เป็นเจ้าท่าน ใช้ให้ทำการ สิ่งใด สิ่ง หนึ่ง กระทำแล้ว
ก็ตี ไปมิได้ทัน กระทำแล้วก็ตี แล มีคน ร้าย คบกัน ไป จุกเภา เสียก็ตี
ลักเอาไปก็ตี ท่าน ฐู ด้วย ประการใด ให้ลงโทษผู้ทำ ร้าย ของ หลวง นั้น
ตาม สุฐาน สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ฆ่าเสีย สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ ตัก มือ เสีย
สุฐาน หนึ่ง คือ ให้ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ สาม สุฐาน นี้ ควร สุฐานใดให้ลง
แต่ สุฐาน หนึ่ง แลแต่ ะ ทรง พระกรุณา ไปรทเกล้า ๖๘

๖๙ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด มี บัง ษวิญาณ กระทพัย แล สวิญาณ กระทพัย ของ
พระเจ้า ชู ทวี ก็ตี กระทำทุกจริตใน พระราช อาญา แลให้ จลาจล ใน แผ่น
ดินท่าน ก็ตี แล มีผู้ใด ฐู เหน เป็น ใจ รบ สิ้นจาง สิ้นขน มิได้เอา มา ว่า
กล่าว พิกทูล แก่ พระเจ้า อยู่ ทวี ท่าน ฐู ด้วย ประการใด ให้ มีโทษ ๓ สุฐาน
สุฐาน หนึ่ง คือ อาทิให้ฆ่า เสีย สุฐาน หนึ่ง คือ มัทยมให้ วิบ ราชบาท แล

เอาตัว ลง หน้ำข้าง สุฐาน หนึ่งคือ ออสถานให้ทวน แล้วให้ใหม่ ๗
 ๗๐ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า เยอหัวใช้ไป การ ฌรงค สงครามไท่ ซ้าง ม้าผู้คน
 เกร็งง สัตวาวุช แลทวพิยสิ่งของ ซึ่งจะให้เป้น หลวง นั้น ให้เอา มาทว
 แก่พระเจ้า เยอหัว ถ้าผู้ใด เข็ยคบง เลก เปลี่ยน ซ้อ ซาย เลย มีให้เอามา
 ทวแก่พระเจ้า เยอหัว แลมีผู้เอามาว่า กล่าวให้ทวบ แลพิจารณาเป้น
 ลัทธิท่านให้ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้พัน คอ ธิบ เวิน สุฐาน
 หนึ่งคือให้ทวน ๒๕ } ที่เอาตัว ลง หน้ำข้าง สุฐาน หนึ่งคือให้ใหม่ จักรคุณ
 จำไว้ให้หลาย ๗

๗๑ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า เยอหัวให้ เยอรักษาเมือง แลให้ไป รังเมือง ฌรง
 เมืองก็ตั้ง ให้สวามิภักดิ์ต่อพระเจ้า เยอหัว ให้มีใจ ฌรักโอบอ้อม อาณา ประ
 ชา ราษฎรให้เยอเย็นเป้นศุข เยอให้เขาใจไปแผ่เผื่อต่อ ฌวิราช ลัทธิแต่
 ลัทธิอัน ถ้าผู้ใดมิให้ทำตามพระราชโองการ พระราชบัญญัติ พระราชกำหนด
 กฎหมายก็ดี ท่านให้ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้พัน คอ ธิบ เวิน
 แลแล้ว เอาบุตร ภรรยา ทวพิยสิ่งของ เป้น หลวง สุฐาน หนึ่งคือให้ถก ๒๒
 จาก ราชการ แลแล้ว เอาตัว ลง เลี้ยว หน้ำข้าง สุฐาน หนึ่งคือให้ทวน ๓ วัน
 แลแล้วให้เลียบเป้นไว้ ๗

๗๒ ๑ มาตรา หนึ่ง ถ้าผู้ใด ตีตีเตียนนินทาว่า กล่าวพระเจ้า เยอหัวต่าง ๆ
 พิจารณาเป้น ลัทธิให้ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้พัน คอ ธิบ เวิน
 สุฐาน หนึ่งคือให้ริบ สิ่ง สิ้น แลแล้ว เอาตัว ลง หน้ำข้าง สุฐาน หนึ่งคือให้
 ทวน ด้วย ลวคหน้งโทษ สกัณ ๕๐ ที่ มี สกัณ ๒๕ ที่ ๗

๗๓ ๑ มาตรา หนึ่ง ชาวพนักงาน ฌรง ฌรง แก้ว แหวน ฌรง เงิน สัวผ่น
 แพร พรวน เจ้าพนักงาน ทำให้คา หายก็ดี แลผู้ร้ายลักไปก็ดี ท่านให้
 ลงโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่งคือให้พัน คอ ธิบ เวิน สุฐาน หนึ่งคือให้

ทวนด้วยลวดหนึ่ง ๕. ที่ ๒๕ ที่แล้ว ใส่ ตรุไว้ให้ใช้ของ สฐาน หนึ่ง คือให้
จำใส่ ตรุไว้ให้ใช้ของ

๗๔ ๐ มาตราหนึ่ง เสนา บกั มุขมนตรี ลูกขุน ทัว หมั้น ทัว พัน ผู้โต บย่า บ
กัลวีพระราช อาญา พระเจ้าอยู่หัว เอา คดีอื่น มิควร มิชอบ แล ขยาบช้า มาว่า
กล่าวท่งเถียงกัน ณ นำ พระที่นั่ง ให้ ลงโทษ ๓ สฐาน สฐาน หนึ่ง ให้ฆ่า
เสีย สฐาน หนึ่ง ให้ ตัก ปาก เสีย แล้ว ประจาน สฐาน หนึ่ง ให้ ทวน ด้วย ลวด
หนึ่ง ๒๕ ที่ ถ้า แลใส่ ความ แก่กัน มิเป็น สัตย์ ท่านให้ ลงโทษ แก่ผู้ใส่
ความ ๓ สฐาน กุณั้น ถ้า จะ ถ่าย ตัก ปาก เป็น เขี้ย ๗๕.๐๐๐.๐๐๐ ถ้า จะ ถ่าย
ลวดหนึ่ง ๓ ที่ ต่อ แลสน เอา เข้า พระคลัง หลวง

๗๕ ๐ มาตราหนึ่ง ใน รวง อำพรวง แลเอา ทัว เป็น ที่นั้น มีโทษ ๓ สฐาน
สฐาน หนึ่ง คือ อาทให้ ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง สฐาน หนึ่ง คือ มทัมให้ ไหม จักรคุณ
สฐาน หนึ่ง คือ ขวสานให้ ไหม ลา หนึ่ง แลให้ ถอก ออก เสีย จาก ราชการ

๗๖ ๐ มาตราหนึ่ง อำพรวง พระเจ้าอยู่หัว มีว่า หากมิได้ หากมิได้ว่ามี ท่าน
ให้ ลงโทษ ๓ สฐาน สฐาน หนึ่ง คือ ให้ พัน คอ ธิบ เวธ สฐาน หนึ่ง คือ ให้
ตัก ปาก เสีย สฐาน หนึ่ง คือ ให้ ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ๕. ที่

๗๗ ๐ มาตราหนึ่ง ใน รวง บังอาจ มีโทษ ๓ สฐาน สฐาน หนึ่ง ให้ ประ
จาน สฐาน หนึ่ง ให้ จำ แล้วเอา ทัว ออก จาก ราชการ สฐาน หนึ่ง ให้ ไหม
โดย ยศภาคักดิ์

๗๘ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้โต บังอาจ เอา พวก พ้อง พี่น้อง เพื่อนฝูง รุกไป ย้อชัก
ผลักใส่ คีท่าพาวราย ถึงที่ ถึง แคน ท่าน กัด คี แลอ้าง ว่า พระเจ้าอยู่หัว ท่าน ใช้
ให้ กระทำ กัด คี บังอาจ ช่มเหง ราชฎร เขาเอง ถึงนั้น พิจารณา เป็น สัตย์ให้ ลง
โทษ ๓ สฐาน สฐาน หนึ่ง ท่าน ให้ ทวน ด้วย ไม้ หวาย ๒๕.๐๐๐.๐๐๐ ที่ แล้ว ประจาน
สฐาน หนึ่ง ให้ จำ แล้วเอา ทัว ออก จาก ราชการ สฐาน หนึ่ง ให้ ไหม โถ่กัน

คอโดยยศถาศักดิ์ ส่วนโทษอันตนได้กระทำแก่ท่านนั้น ให้โทษโดย
ยศถาศักดิ์ ๖๖

๗๘ ๑ มาตราหนึ่ง มีตราภุมคุ้มห้ามแลพระราชกำหนด กฎหมายให้แก่ผู้
ไท และมีผู้รู้ว่า มีตราภุมคุ้มห้ามแลพระราชบัญญัติไว้แล้ว แลมีพึง
ตราภุมคุ้มห้าม พระราชกำหนดนั้น ท่านให้ลงโทษ ๓ สถาน สถานหนึ่ง
ให้จำเขื่อนหนึ่ง แล้วเขาตัวออกจากราชการ สถานหนึ่งให้ทวนด้วย
ลกหนึ่ง ๒๕ ที่ สถานหนึ่งให้โทษทวิคุณโดยบันฑาศักดิ์ ๖๗

๗๙ ๑ มาตราหนึ่ง ศักดิ์ใหญ่แปลงว่าน้อย ศักดิ์น้อยแปลงว่าใหญ่ก็
ให้ฎีกาขาดเหลือศักดิ์ มีโทษ ๓ สถาน สถานหนึ่งให้ทวนด้วยลกหนึ่ง ๑๐
ที่ สถานหนึ่งจำประจานสามวัน สถานหนึ่งให้โทษตามยศถาศักดิ์

๘๐ ๑ มาตราหนึ่ง ราษฎรไพร่ พัวเข้าไทย อยู่เมืองนอกก็ตี ในเมืองก็ตี
แลเข้าขุนมูลนายแลเจ้ากรมให้ตราสารไปเอามา มีผู้บึ้งกัน บังอาจ จึง
ช่วงท่าที่เหนือตราสาร ถังนั้น ท่านว่า มีผู้บึ้งกัน บังอาจ เหนือพระราช
อาญาท่าน ให้ลงโทษ ๓ สถาน สถานหนึ่งให้โทษจตุรคุณ สถานหนึ่ง
ให้ทวนด้วยลกหนึ่ง ๕๐ ที่ สถานหนึ่งให้ตีมือเสีย ๖๘

๘๑ ๑ มาตราหนึ่ง ประเทศเมืองใดแต่งอุบายถวายสิ่งของเจ้ามา แลพระ
ผู้เป็นเจ้า รู้ด้วยประการใด พระผู้เป็นเจ้าท่านอุบายให้สนเท่ท แลคนไม่รู้
ถึงทำให้กิจการท่านเสียก็ตี แลท่านนอกทำเหนือให้ผิดคำท่านผู้เป็นเจ้า
ก็ตี ท่านว่าผู้บึ้ง เหนือมีโทษ ๓ สถาน สถานหนึ่งคือ ฮาให้ พันคอวิ
เวียน สถานหนึ่งคือ มัทยมให้วิยราชบาทแล้ว เขาตัวลง ทฎี ข้าง
สถานหนึ่งคือ ฮวสถานให้จำใส่ทงไว้ ๖๙

๘๒ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดรู้ว่า มีผู้ทำร้ายในแผ่นดิน พระเจ้าอยู่หัว แลเพช
เป็นสัจจะว่า จะทำร้าย แลคนอำพรางพระเจ้าอยู่หัวเสีย มิได้กราบทูลตาม

สัถยคาม จริง ไท่ลงโทษ ๓ สถาน คือให้พ้นคอ วิบ เว้นหนึ่ง คือให้
ทักขาก หนึ่ง คือให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ หนึ่ง ถ้า ทรงพระกรุณา รมิ
ให้ฆ่าตีไซ้ จะ ควร สถานใดให้เขา แต่สถาน หนึ่ง ะ

๑ กล่าว ลักษณะโทษ ๓ สถาน มี มากวา ๒๓ มากวา ะ

๑ จะ กล่าว ลักษณะโทษ ๒ สถาน สืบ สาชะ คดีที่ออกไป ะ

๔๔ ๑ มากวา หนึ่ง มหาภไทย สักคี่ กลาโหม เกณฑ เขา บ่าวไพร่ ไปทำการ
ต่างใด ๆ แล บ่าวไพร่ ซึ่งต้อง เกณฑ นั้น เปนโรค ก็ คี่ แล จ้าง วาน แทน
ทัว จึง มิได้ไป ราชการ ก็ คี่ ท่านว่า เข่า ให้เขา เงิน แก่ผู้ เปนโรค แล จ้าง วาน
ทำการ แทน ทัว อีกร อย ถ้า แล มหาภไทย แล สักคี่ กลาโหม มิพึง เขาเงิน แก่
บ่าวไพร่ อัน เจ็บ บ่วย จ้าง วาน ทำ การ แทน ทัว นั้น มาก น้อย เท่าใด ท่านให้
ลงโทษ สอง สถาน สถาน หนึ่ง ให้เขา เงิน ตั้ง โหม ทัว คุณ สถาน หนึ่ง ให้
สับ ศีระ สาม เลียง ถ้า มี บ่า เหน้จ จึง ให้ ภาคย ทัดน ทัว ไร ะ

๔๕ ๑ มากวา หนึ่ง ผู้ใด เขา แม่ ม่าย งาน ท่าน ชัน เว้น มิได้ พิกทูล พระ
เจ้า อยู่ ทัว ท่าน รู้ ทัว ปรการใด ให้ลงโทษ ๒ สถาน สถาน หนึ่ง ให้ทวน
ด้วย ลวดหนึ่ง คละ ๓๐ ที่ สถาน หนึ่ง ให้ โหม โดย ยศถาคค ก็ ะ

๔๖ ๑ มากวา หนึ่ง ผู้ใด รู้ว่า ผู้ใด เขา แม่ ม่าย งาน ท่าน ชัน เว้น แล
มัน ผู้ รุนั้น เปน สมัค พรพคพวก สมเล รู้ เหน เปนใจ ทัว กัน มิได้ รำ เว้น พิก
ทูล พระเจ้า อยู่ ทัว ให้ลงโทษ ๒ สถาน สถาน หนึ่ง ให้ทวน ๕๕ ที่ สถาน
หนึ่ง ให้ โหม โดย ยศถาคค ก็ ะ

๔๗ ๑ มากวา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทัว ท่าน ใช้ ได้ เปน ราชทูต ก็ พระราช สาสน
ไป ต่างใด ๆ แล ท่าน สั่ง แก่ คน ปรการใด ให้คน จำ เขา ข้อ รับสั่ง พระเจ้า
อยู่ ทัว นั้น รมัน อย่า ล่วง อย่า หลง อย่า ล้ม ให้ว่า กล่าว ตาม พระเจ้า อยู่ ทัว

ทวิสังนั้น ถ้าผู้จำทูล พระราชสาสนนั้น ทำนอกทำ เหนือทำ เหลือ ทำเกิน จากรับสั่งท่าน ท่านให้ลงโทษ ๒ สถาน สถานหนึ่งให้จำเสีย สถานหนึ่งให้ใส่ทฎไว้ แล้วเอาทวิลง เปนไฟ

๑ กล่าวลักษณะโทษ ๒ สถาน มีบท ๔ มาตรา

๑ จะกล่าวลักษณะโทษ สถานหนึ่ง สืบสาระคดีต่อไป

๘๘ ๑ มาตราหนึ่ง ชุนมุลนายผู้ใดรู้ว่า บ่าวไพร่ กระทำราชการ พระเจ้าอยู่หัวผิดด้วย ประการใด ๆ ก็ให้เอา มาว่ากล่าวพิททูล ถ้าแลชุนมุลนายมิได้เอา มาว่ากล่าวพิททูลให้ทราบ ท่านว่า สมเลด้วย บ่าวด้วยไพร่ ให้โทษ โทษหนึ่ง คอสาหนึ่ง ตาม บันฑาศกัถ์ ถ้า มีหลายจำให้ถอกเสีย จาก ราชการ

๘๘ ๑ มาตราหนึ่ง ชุนมุลนาย อาณาประชายาล บังคับกิจ ราชการ ผิดด้วย อย่าง ธรรมเนียม กฎหมายท่านแจกไว้ ให้โทษหนึ่งโทษยศกัถ์ ชุนมุลนาย อาณาประชายาล บังคับบัญชา กิจ ราชการ สั่ง แก่คน ท้อง อย่าง ธรรมเนียมแล้ว แลคนมิได้ทำตาม บังคับบัญชา นายสังนั้น ท้องใน รวงคอก นาย ให้จำไว้แล้วเอา บนไว้ ถ้า มีหลายจำ แลทำไปเล่าให้โทษหนึ่งแล้วจำไว้ ถ้า เป็นที่ ชุนหมื่น ถานันทร ให้ถอกเสียเอา ทวิลง เปนไฟ

๙๐ ๑ มาตราหนึ่ง ทวยราชฎร บังอาจ ลบ สาราณย์ ชื่อคน แลเสียด มาณย ชื่อเข้าหีบก็ตี แปลง สารากรมรมักูเงิน ขายคน ผลัก เว้นเงิน ก็ตี แปลง สำนวน ข้อ ความเดิมเสียเสีย ความใหม่ไว้แทนก็ตี ท่านว่าผู้ร้าย บังอาจให้ลงโทษทัณฑ์นี้ มือเสียสอง นิ้วคองข้อ อย่าให้กุมกินสอได้ ถ้า จะถ่ายโทษ ทัณฑ์นี้ มือให้ถ่ายนิ้ว ละ ๑๕๐๐๐ ให้เขา เบี้ยแสน หลวงจับ เข้าท้องพระคลัง

๓๑๐ ๑ มาตรา หนึ่ง นายท้าวหมื่น ท้าวพัน ท้าวปาก เข้าให้หลวง การ บ่าวไพร่ ถัดหลวง การ มณี ๆ แพ้แก่ ความ บันดาล สิ้นไหมอัน จะ ตก แก่ บ่าวไพร่ ผู้แพ้นั้น ท่านให้เขาแก่ผู้หลวง การ บ่าวไพร่ นั้น ๖

๓๑๑ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ถือสำนวน จะ กราบทูล แดงถวายสำนวน นั้น ให้ขุนมุลนาย ฝ่ายโจท ฝ่ายจำเลย เจ้า ฟังผู้ถือสำนวน แดง ถวาย จน สิ้น สุกทำเนินสำนวน นั้น แม้นว่า พิททูล ได้บ้าง ก็ที่ ขยำให้ ซึ่งกัน ทูล แดง สำนวน ถ้าผู้ แดง คดี บมิชอบ ถึง บัทร สำนวน ผู้มี คดี จะ อุตทร นั้น ให้เขียนเป็นหนังสือ ถวาย จึง ทูลแก่ พระเจ้า อยู่ ทิว จึง จะ ควร ถ้าผู้ใด ซึ่งกัน พิททูลให้ลงโทษ โทษ โทษ คอโทษ ยศถาศักดิ์ แห่ง ผู้ นั้น ๖

๑ กล่าว ลักษณะโทษ สุฐาน หนึ่ง ถึง ๘ สุฐาน มี มาตรา ๕๔ มาตรา ๖

๑ จะ กล่าว ปกิรณะโทษ สืบ สาจะ คดี ต่อไป ๖

๓๓๐ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทิว มี ที่ เสด็จ ไป แห่งใด ๆ ท่าน มี ให้ขุนมุลนาย อาณาพยาบาล แดผู้ คน บ่าวไพร่ ไป กัน โฉก รุก ราชชาทว บ้าน ถิ่น ทลาค พศาล เรือก สวน เก็บเขาเผือก มณี อื่น สรรพผลาผล แด สรรพสิ่ง ของ เขา สัก อื่น เลย ถ้าผู้ใด มี ฟัง ให้ลงโทษ ใน รวาง เลมิก แม้น ขุนมุลนาย แม่ เจ้า แม่ นางผู้ใด อยู่ใน บริเวณ นั้น รู้ ท้าย บมิได้ ห้าม ปราบ ว่า กล่าว เชนใจ ให้ บ่าวไพร่ เข้าไทย ไป ทำคุมหง เขา ด้วย ประการใด ๆ ก็ที่ ให้ลงโทษ ขุนมุลนาย แม่ เจ้า แม่ นาง เชน ซ้อ เลมิก โดย ยศถาศักดิ์ หนึ่ง ถ้า มี รู้ เมื่อ มัน เข้า ไป กัน โฉก คุมหง เขา เมื่อ มัน เก็บเขา เข้า ของ ๆ เขา สิ่งใด ๆ มาก ก็ที่ แด เจ้า นาย มัน รู้ เหน แล้ว ก็ให้เขา ทิว ไพร่ ฟ้า ข่า คน ผู้ ร้าย นั้น ไป ถวายแก่ พระ ผู้ เชน เจ้า ถ้า เจ้า นาย มัน รู้ เหน แล บัง ไพร่ ฟ้า ข่า คน นั้น ไว้ มิได้ เขา มา

บงกชทูล พระเจ้า อยู่หัว ท่าน จะให้ลงโทษ ทันทแก่ผู้เป็น นายใหญ่ นั้น
เสมี้นผู้แก่งใช้เขาไปทำ ๖

๓๔ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้ใดรู้ว่าผู้ใดคิกร้ายในแผ่นดิน แลผู้รู้ นั้นชอบใจ
กับคน ร้ายบักเสี้ยกั๊กี้ แลกิน สิ้นจ่าง คน ร้ายเสี้ยกั๊กี้ แลเอามาพิทก
ว่าผู้ ร้าย นั้น เป็นคน ค้จะให้ท่าน เลียงกู ท่าน ว่าผู้ นั้น เสมิก พระราช อาญา
ให้ลงโทษ ตาม ทนั๊ก แลเขา แล ๖

๓๕ ๑ มาตรา หนึ่ง ผู้รักษาเมือง ผู้ รัง เมืองผู้ ครอง เมือง ทั้งหลาย อัน เป็น
ข้าพระเจ้า อยู่หัว อัน ชู่น ชบขันชเสมา แวนแคว้น อัน ชัน แก่ กรุง ศรีอยุธยา
ยาใหญ่ นัยทั้งปวง ท่านให้เจ้าเมืองทั้งปวง จักหาผู้ จะเป็น ทมิ้นแพ่ง ทมิ้น นคร
บาล ทมิ้นวัง ทมิ้นคลัง ทมิ้นนา ทมิ้นมหากไทยแล ทมิ้นพล ทมิ้นท่าน ทมิ้นแขวง
แลทั้ง นายชนชน คชยท่าน ทาง ให้ทมิ้น บุณดู ร้องระย ระเบียบท่าน แทน ข่า
ให้ฆ่าศึก สัตว์ เข้ามา แปรลกปลอชมได้ ถ้าภบฆ่าศึก สัตว์ แลช้าง ม้า มากใช้
ให้เร่งจับควัวเข้าใน เมือง แล คับ ประตุเมือง ชู่นัก พระเจ้า อยู่หัวกว่า จะ มา
แลให้แต่ง พลทหาร แหก หัก เขา ทาง ฆ่าศึก รงได้ แม้น ฆ่าศึก ถอยใช้ให้
ตาม รง ไต่คู้จ แคน ผู้รักษาเมือง ผู้ รังเมืองผู้ ครอง เมือง จึง จะ มีบ้านทั้ง
ความชอบในแผ่นดิน ถ้าผู้รักษาเมือง มิได้ ทำ คำม พระราช กฤษฎีกา ได้
ลงโทษโดยขนาด อย่าให้ขาด เหลือ ๖

๓๖ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัวใช้ไป ทำ การ สิ่งใด ๆ ก็ค้ แลมีผู้ บัง
อาจภา เขาเพื่อน ผุง พวกพ้อง พันธัง ไปจับไล่ค่าค้ ฆ่าพันผู้ไป ทำ ราชการ
นั้น ก็ค้ แล การ สิ่งอันใดท่าน ตกแต่งไว้ แลมัน ทำลายล้าง เสี้ยกั๊กี้
ท่านว่า มัน ค้อผู้ ร้าย บังอาจ ให้ลงโทษใน รวง ราชโพรี พระเจ้า อยู่หัว ก็
แลผู้ ร้าย นั้น มัน ฆ่าที่ พัน แทงผู้ไป ทำ ราชการ นั้น ถึง คาย ท่านให้ฆ่าผู้ ร้าย
บังอาจ นั้น เสีย ส่วน ทวพิช สิ่งสิ้น ข้าคนให้ วิบ ราชนาทว เขา เปน หลวง จง สัต

ถ้า แล มิตายแต่ ลำบาก เจ็บ ปวด ท่านให้จำไว้แล้วใหม่ จักรคุณ ถ้า แล
 มัน จะขอทำ การ นั้น ใช้ ให้มีผู้รับตัวมัน ลง มันคง จึงให้มัน กระทำการ
 นั้นโดยใจมัน ถ้า แล มัน ทำ การ นั้น มิได้ ท่านให้จำมันไว้โดย ระตอกกรรม
 มัน หนึ่ง ถ้า พัน แทง มิตาย แล ลำบาก ยาก เจ็บ ท่านให้ตัก นิ้ว มือ ข่าให้
 กุม ต้ม ฮา รุข ไก่ แล ให้ ทวน มัน ด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ ถ้า พัน แทง แล แล่น
 หนึ่ง รอก ก็ ก็ แล มีผู้ ชิง หอก ตาม ไว้ ก็ ก็ ให้ตัก นิ้ว มือ แต่ ข้อ หนึ่ง ทุก นิ้ว
 แล ให้ ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ๒๕ ที่ ถ้า แล ว่า จะ พัน ระ แทง มิได้ พัน แทง นั้น
 ให้ ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ๒๕ ที่ แล ส่ง ไปยัง อรรมาชิกร ให้ใหม่โดยยาก เจ็บ
 โดย แล่น หนึ่ง รอก แล จะ พัน ระ แทง นั้น ถ้า จะ ถ่าย ตัก นิ้ว มือ ให้ถ่าย นิ้ว
 ๓๕..... ถ้า จะ ถ่าย ลวดหนึ่ง ให้ถ่าย สาม ที่ ต่อ แส่น เขี้ยวถ่าย นิ้ว มือ
 เขี้ยวถ่าย ลวดหนึ่ง นั้น ให้เอา เข้า ที่ ชอง พระคลัง หลวง ๖๖

๓๖๖ ๓ มาตรา หนึ่ง ทวย ราษฎร ผู้ใด ๆ แล มี บันฑาศักดิ์ แล หา บันฑาศักดิ์
 มิได้ ก็ ก็ อันต้อง กัน โสกร วิบ ราชบาทวเฮ ทวพิย สิ่ง สิ้น แล ต้อง ยี่เช็ก เขา
 ข้ำ คน บ่าวไพร่ คน ไป ทบุดองค่า ที่ จำ ของ ใส่ ชื่อ คา ใช้ ทววน แล คน ทำ ด้วย
 บ้าง ก็ ก็ แล ต้อง โจร ปล้น โจร สกม โจร ที่ ลัก ข้ำ คน พัน แทง โค กระบือ แล
 ลอบ ลัก พัน แทง บ้าง ก็ ก็ แล ข้ำ หนึ่ง นี้ มรฎก ที่ ค่า ไพร่ หนึ่ง นาย แล พิพาท
 กัน ด้วย ประการใด ก็ ก็ ท่านให้มา ว่า กล่าว ร้อง ฟ้อง ณ โรง ศาล ตาม กระบิล
 เมือง ข่าให้ ตี ค่า มุคคว่า เขา โดย กำลัง เอง สัก อัน เลย ถ้า ผู้ใด มิได้ กระ
 ข่า ตาม พระราช กฤษฎีกา นี้ ให้ใหม่โดยขนาด ถ้า ชึ่ง เคียด เกียดใจ ไป ทำ ที่
 หนึ่ง ให้ใหม่ ลา หนึ่ง ทำ สอง ที่ ให้ใหม่ ทวักคุณ ทำ สาม ที่ ให้ใหม่ ทวักคุณ
 ทำ สี่ ที่ ให้ใหม่ จักรคุณ ทำ ห้า ที่ ถ้า ผู้ มี บันฑาศักดิ์ ให้ วิบ ราชบาทวเฮ ทวพิย
 ๖๖๖ แล้ว จำ ไว้ เดือน หนึ่ง แล เขา ทว ออก จาก ราชการ ถ้า หา บันฑาศักดิ์

มีใ้ให้ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที แล้วให้ใหม่ จักรคุณ ถ้าจะใหม่ผู้ มีบัน
ทาศักดิ์ หา บันทาศักดิ์มิได้ก็ ทำน ให้ใหม่โดย พระราช กฤษฎีกานี้

๓๓ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ตั้งพระราช อาญา หลวงถึง สิ้น ชีวิต แล ทวิพย สิ่ง
ของข้าง ม้าวัวควาย ซ้าคน ผู้ตั้งพระราช อาญานี้ เป็น ะบาค ให้ส่ง เข้าพระ
คลัง หลวง ง สิ้น ถ้าผู้ โท เขา สวิญาณ กะทวิพย สวิญาณ กะทวิพย ซึ่ง ะบาค
นี้ไป ฝาก แล ผู้ โท รับไว้ เป็น อาณา ปรโยชน แก่ คน พิจารณา เป็น สัตย
ให้เอา ทวิพย นั้น ตั้งใหม่ จักรคุณ ถ้าผู้ รับ ทวิพย ไว้ นั้น เหน จะ มี เป็น ปรโยชน
แก่ คน แล มีน เอา ทวิพย นั้น ไป ถวาย แก่ พระเจ้า อยู่วัฒน์ ท่าน ว่า ข้ายา ใ้
มี โทษ แก่ มีน เลย

ฯ

๓๔ ๐ มาตราหนึ่ง ซ้าหลวง คนหลวง ท่าน มบ ไร่ อยู่นอก วัง มีผู้ บังอาจ
ลัก ภา ไป ทำ เป็น ซู้เมีย ถ้า หมึง นั้น ยินยอม ด้วย ให้ทวน ด้วย ลวดหนึ่ง ทั้ง
ชาย ทั้ง หมึง โดย สักดิ์ แล้ว ให้ใหม่ มีน คน ร้าย นั้น โดย ซบาค

ฯ

๔๐ ๐ มาตราหนึ่ง ฝูง ทวย ราษฎร ท่ม ซัก พระราช วัจ ด้วยไม้ กั้น กั้น กั้น
อิฐ สีสาก ด้วย ประการ ไต่ กัด แล ยี่ะ ซัก ผลัก โส ผู้ คน ใน พระราช วัจ ท่าน กัด ยี่ะ
ซัก ผู้ คน บน โรง บน ศาล กัด ใน ที่ จวน ทำ เนียบ ท่าน กัด มีน จำพวก นี้ คือ
คน ร้าย มิได้ กลัว เกรง พระราช อาญา พระเจ้า อยู่วัฒน์ ท่าน ให้ ตัก มีะ ตัก เท้า มีน
เสี้ย แล พวก มีน ใ้ ลง โทษ กิ่ง หนึ่ง ถ้า แล ผู้ บัง อาจ นั้น มี บ่า เหนิง บ่า นาน
แก่ ราชการ ท่าน ให้ใหม่ จักรคุณ โดย บันทาศักดิ์ แห่ง ผู้ ร้าย นั้น

ฯ

๔๑ ๐ มาตรา หนึ่ง ทวย ราษฎร ผู้ มี บันทาศักดิ์ หา บันทาศักดิ์ มิได้ บัง อาจ เกือบ
เขา บ้าน เว้น โรง ไร่ ไร่ อก สวน ที่ ไร่ ที่ นา ท่าน กัด โท เขา นา โท เขา เข้า ใน นา
แล เกือบ เขา เข้า ใน นา ใน ลม ใน ยุง ใน พัด ม้า ท่าน กัด ซึ่ง เขา สัก ไร่ สัก นา
ไร่ อก สวน ท่าน มา เป็น ส่วย สัก คน กัด พิจารณา เป็น สัตย ว่า เกือบ รับ ราช บารว

เข้าของท้องที่ท่าน มา เป็น อาณา ประโยชน์แก่ คนจริง ท่านให้ใหม่โดยบัน
ทาศักดิ์เป็น อาญา หลวง แลเข้าของ สิ่ง สิ้น ซึ่งเขานั้นให้ใหม่เป็น สองต่อ

๑. หนึ่ง สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้า เยี่ยมหัว พระบรมไตรยโลกนาถ เจ้า
พระองค์ ทรง สถิตอยู่ใน พระที่นั่ง จัตุรมุข มหาปราสาท มี พระราชา ของการ ทวีต
สั่งแก่ ชุน จำ แสหน ศรี ของศรีเกษ สมุท นายกาให้ทรา พระราชาคุณฐิกานี้ แลเคียง
แก่เสนา มาตยา มุขมนตรี กระวีชาติ ราชนิกุล ชุนหมื่น แล นาย หัวพัน ประชาวษ
ฏร ทั้งหลายตั้งแต่นี้ไป เมื่อ นำ เย้าให้ผู้ตั้งถักไป วิยราชบาทว เขา ทวพิย
สิ่งสิ้น มั่นผู้ถักก่อน หนึ่ง มีผู้ยื้อ ซัก บ่าวไพร่ ข้า ไทยลก เมียทน ไป
มัทถอง จำของ ช่มเหงเอาเงิน ทอง สิ่งใด ๆ ก็เย้าให้ไปยื้อ ซัก ทำตบแทน
ให้เขา มาว่า กล่าวแก่ สุภา จำเมือง ตาม กระทรวง ถ้ามัน ผก ลัก ช้าง ม้าโค
กระบี่ผู้ คน สิ่งใด ๆ ก็ให้มา ร้องฟ้อง ว่า กล่าวยังโรงศาล เย้าให้ผู้ต้อง
ผก ลัก นั้นไป ผก ลัก ตบ แทน เลย แล คดี ฟั่น แทง ที่ค่ากัน ข้า หนี เจ้าไพร่
หนี นาย กู้ นี้ ยืม ของ แล มรฎก หลญา ร้าง บัน ทวพิย สิ่งของกัน ก็ที่ ท่านให้
ร้องฟ้อง ว่า กล่าว แล ทำ หนึ่ง คือ ร้อง เวียน ตาม กรม ให้ตระลาการ พิจารณา ตาม
กระทรวง ถ้าผู้ใด มิได้ ทำ ตาม พระราชบัญญัติ ขึ้น กระทำโดยใจเอง ตั้งนี้
ท่านให้ใหม่โดย บันทาศักดิ์ นา ๑๐๐๐๐ ลง มา ถึง นา ๕๐๐ ทำ ที่ หนึ่งใหม่ ลา
หนึ่ง ถ้าทำ สอง ที่ใหม่ ทวีคุณ ถ้าทำ สาม ที่ใหม่ ทวีคุณ ถ้าทำ สี่ ที่ใหม่
จัตวคุณ ถ้าทำ ห้า ที่ให้ วิยเอา ทวพิย สิ่ง สิ้น งบ สิ้น แล จำใส่ คาไว้ เค็ด
หนึ่ง แล เขากว ออก จาก ราชการ ถ้าผู้ทำผิด นั้น บันทาศักดิ์ นา ๕๐๐ ลง
มา ถึง ไพร่ ราม ให้ใหม่เป็น เบี้ย ๕๐๐๐๐ ถ้าทาส เขาไว้ แก่ เจ้ามัน ถึง
ใหม่แก่ ๒๕๐๐๐ ถ้าทำ หลาย ที่ให้ใหม่ ทวีคุณ ทวีคุณ จัตวคุณ ถ้าทำ
ถึง ห้า ที่ให้ ทวน กว ลว กน ๕. ที่ ถ้า มี สกน ๒๕ ที่

๔๒ ๐ มาตราหนึ่ง มีพระบัณฑูร พระราชโองการ สมเด็จพระเจ้า อยู่หัว ไร้
 ชูระ แผ่นดิน แก่ มนตรี มุขทุก กระทรวง จักสุทนต์ แล สมุท พระตำรวจ ช้ายชท
 ในวัง นอกรวัง อีกร ทวยผู้ มี บังคับกำหนด การว่า แต่ นี้ สืบไปเมื่อน่า ถ้าผู้
 ไททญ หมื่น แก่ ราชการ ท่าน อัน อยักิ แต่ คน มีได้ จวนชวยเอา ราชการ ที่ จะ
 รั้องร้ง เอาทุกช ราชฎร โดยชนาท อัน มาถึง ที่ จะ พิจารณา บังคับ บัญชา กั้ ตี
 ถ้อยความ รั้พล ไพร่ ฟ้า อัน ท่าน อยักิไว้ ให้ คน เปน พยาบาล แล ตั้ยัง ถั้ชย
 ความทุกช ยาก แล บมี รั้องเอาทุกช นั้น กั้ ตี แล ภอทุล แต่ พระเจ้า อยู่หัว
 กั้ บมีทุล อัน จะ ภอ บังคับ ว่ากล่าว ได้ กั้ มี ว่า กล่าว แล ละไว้ ให้ เค็งถึง
 พระเจ้า อยู่หัว ให้ ลงโทษ โดยชกตาคัก กั้ ถ้าโทษ แต่ ประมาณ ท่าน ให้ ได
 ทั่น คอ ลา หนึ่ง ถ้าโทษ หนัก ท่าน ให้ โหม จั้ตุรคุณ ถ้าโทษ พัน ประมาณ
 พระเจ้า อยู่หัว จะ ลงโทษ โดยจำเภาะ พระองค เอง ๖๖

๔๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ทาย พ้อง นายเงิน ว่า เปนโจร ถกลัก ปล้น สกม ทวพยเจ้า
 ของ ๆ ผู้ ไท ๆ กั้ ตี แล เงิน ทอง สิ่งชง ๆ ทลวง กั้ ตี แล ว่า เปน ชบด ประ
 ทุช รุร้าย ต่อ แผ่นดิน กั้ ตี ถ้า พิจารณา ว่า นายเงิน มัน มี เปนผู้ ร้าย ท่าน ได้
 เอา ทาย นั้น มา ชัน ชาอย่าง แล้ว เขา เผลว ปะหน้า แล้ว เขา ไป ประจาม ให้ มัน
 รั้องว่า ไกร ๆ อย่า คุย้งง ฆ่า ผู้ ทุรชน คน ร้าย ส่อ เจ้า ผู้ มี คุณ แล้ว เขา โทษ
 ทวน ทั้วยไม้ ทวย โดย สกน มี สกน แล้ว ตัก ปาก เสี้ย สั่ง ทั้ว ให้ แก่ เจ้า มัน
 ชาย เสี้ย ถ้า แล นายเงิน มัน เปน ผู้ ร้าย จริง ท่าน ให้ เอา มัน ผู้ ทาย นั้น เปน
 คน ทลวง ส่วน นายเงิน มัน นั้น ให้ ลงโทษ โดย ลักษณะ โจร ถ้า นายเงิน เปน
 ชบด แผ่นดิน จริง ท่าน ให้ ลงโทษ ถึง ตาย ส่วน ทวพย สิ่ง สิ้น ของ นายเงิน
 ให้ รับ ราชบาวท เขา จน สิ้น ๖๗

๔๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ไพร่ ฟ้า ชาติไทย อาณาประชา ราชฎร อัน มี แล ชุน มุถนาย
 อาณา ประชาบาล แล ทั้ว หมื่น ทั้ว พัน ทั้ว ปาก ภาคย จำ เสมียร ผู้ มี คัก ถั้ชย

ความประการใด ควร จะให้ พิจารณา ท่านให้ สมุท นายก และ สมุท กลาโหม
 และ พระสุรศักดิ์ และ สมุท นครบาล และ พระธรรมราชาธิวงษ์ และ สมุท ตำรวร
 และ สมุท สาราภกร และ สมุท มรรฎก อีก ทั้ง กระทรวง การ ทั้งปวง ให้ รุ่ง พิจาร
 ณา บังคับ บัญชา ว่า กล่าวให้ แล้ว อย่า เนิน ช้า บั่วยการ ไพร ฟ้ำ ข้ำ ไทย อาณา
 ประชาราษฎร ของ พระเจ้า ชู่หัว เลย ถ้า คดี ความผิด กระทรวง ล่วง กรม จะ
 บังคับ บัญชา มิให้ ก็ให้ ส่ง ไป ยัง เจ้า กระทรวง ให้ รุ่ง พิจารณา จง แล้ว ถ้า
 แล โจทก์ จำเลย ทั้ง สอง ยิง ยม มิให้ ว่า กล่าว แก่ กัน ก็ให้ กระทำ ตาม เขา เกิก
 ท่าน มิให้ ผู้ พิจารณา เสีย มสณ คดี ให้ เขา ผิด กัน เลย ถ้า ผู้ พิจารณา คนใด แล
 เสีย มสณ ให้ เขา ผิด กัน เข้า ใน รวง ปล้ำ ปลุก สกั เขา ท่าน ให้ ลง โทษ ทวน ผู้
 นั้น ด้วย ลวท หน้า ๒๕ ที่ โภย เลมีท พระราช อาญา ถ้า ความ เขา ทั้ง สอง
 ยม กัน เอง แล้ว ส่วน พิไหย หลวง ท่าน ให้ เป็น ทาน แก่ อาณา ประชาราษฎร
 ทั้ง ปวง มิให้ เขา เข้า ทั้ง พระคลัง เลย ถ้า ผู้ใด ขึ้น เก็บ เข้า ทั้ง พระคลัง
 ให้ ลง โทษ ทวน ผู้ นั้น ด้วย ลวท หน้า ๒๐ ที่ ถ้า จะ ถ้าย โทษ ทวน ๓ ที่ ต่อ แส่น
 โภย ช้อ เลมีท เบี้ย ถ้าย โทษ นั้น เป็น เบี้ย ประทาน แก่ ราษฎร ทั้ง ปวง นี้ จะ

๑ วัน พฤหัสบดี เดือนห้า แรม ๑๐ ค่ำ เจนักษัตร ตรี ศก พระมหาจักรพรรดิศวร
 บวรธรรมมิกมหาราชาธิบดีราช พระเจ้า ชู่หัว เสก ใน ทั้ง พระโรงทอง กำหรัส
 สั้ง พระสุภาวดี ศรีบุรธาภุคยราช แล นายท้าวราชบัณฑิตย นายสามชลา เสมียร
 บังคม ทูล พระกรุณา ด้วย พระมนัสวาราจารย์ กล่าว ใน พระธรรมสภา พระราช
 กฤษฎีภาไว้ ถ้า ผู้ร้าย เสีย คทาญชี เข้า ไว้ ใน หีบ เสีย คำนวน แปรลง คำนวน
 จะให้ ท่าน เสีย ทิว แปรลง สารา กรมธรรม์ แล สรรพ สารา กรมธรรม์ จะ ใคร ได้ เงิน
 ท่าน พระมนัสวาราจารย์ ให้ พิจารณา ถ้า เป็น สัตย์ ให้ ตัก มีะ ค่าง ถือ คิน สอ
 ความ โทษาน โทษ ถ้า ทรง พระกรุณา ให้ ถ้าย ตัก นิ้ว มือ ไซ้ ให้ ถ้าย นิ้ว

ละ ๑๕๐๐๐๐ แลให้เขาเข้า พระคลัง หลวง ซึ่ง ชื่อนี้ ขั้พระพุทธรเจ้า ทั้งหลาย
 เรงจากพิภคษาด้วยกัน เหนย่น หนัก หนึ่ง ข้อความ ทั้งสาม กระทรง ก็เป้น
 เช่น เตี้ยว โทษ ก็เป้นอัน เตี้ยว พระเจ้า อยู่นี้ มี พระราชโองการ ทวีส เณาะ
 แก่ พระสุภาวดี แล นายท้าว ราชบัณฑิตย แล นายสามชลา เสมียร ให้ภร
 พระราชบัญญัติ คำฉบับนี้ไว้ เมื่อน่า ถ้าผู้ใด เสียด ขาญชี เข้า คีบ จะใคร่ เขาไพร
 ท่าน เป้นไพร่ ตน จะใคร่ เขาทาส ท่าน เป้นทาส ตน มักได้ ท่าน เท่าใดได้
 ท่านได้ ตนเท่านั้น ถ้าผู้ ขาญชี แล เยื่อ รักษา ขาญชี ให้ ทอน ด้วย ลวคหนึ่ง ๑๕ ที่
 ถ้า จะ ถ้าย ลวคหนึ่ง สามที่ ต่อ แส่น ให้เขาเข้า พระคลัง หลวง ถ้าเสียด
 สำนวน ก็ที่ แผลง สำนวน ก็ที่ จะใคร่ ให้ท่าน ค้งคักนี้ มีมือ ก็ที่ จะใคร่ ได้
 ท่าน ค้ง ทอน ด้วย ลวคหนึ่ง แลไม้ ทวาย ก็ที่ ให้ลงโทษ แก่ผู้ เสียด สำนวนผู้
 แผลง สำนวน นั้น เท่ากัน ให้ทอน ด้วย ลวคหนึ่ง ๑๕ ที่แล้ว แลให้ส่งไป
 แก่ ขรรมาธิกรม ให้ใหม่ ตาม คดี นี้ ความ นั้น ถ้า แผลง สวรรกรมธรรม์ ก็
 ก็ จะได้ท่าน เท่าใด ได้ท่าน ให้แก่ ตน เท่านั้น แล

๑๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด ชุกได้ แก้ว แหวน เงิน ทอง ทวีย สิ่งของ สิ่งใด ๆ
 ถ้า มี รู้จัก เจ้าของ ท่าน ให้เขา ทวีย นั้น มา ถวาย แก่ พระเจ้า อยู่นี้ ให้ทำ ทวีย
 นั้น เป้น สาม ส่วน ให้แก่ ผู้ชุกได้ ส่วน หนึ่ง ถ้าผู้ใด บัง ทวีย สิ่งของ ไว้
 มิได้ เขาไป ถวาย แก่ พระเจ้า อยู่นี้ แล มี ผู้มา กราบทูล ให้ ทวีย ด้วย ประการ
 ไท ท่าน ให้ มีโทษ แก่ผู้ บังนั้น โดย รวง พระราช ทวีย ท่าน เหตุว่า สิ่ง ซึ่ง
 ตก อยู่นิภุมิภคย เป้น พระราช ทวีย สำหรับ พระเจ้า แล่นคิน สิ้น ทั้ง นั้น เพราะ
 พระเจ้า อยู่นี้ ผู้ กางง พระธรรม มี พระคุณ นั้น ยหนัก เป้น ขอบ จันช ก็น สรรพ
 ไภย กัง เขา จัก รวพ อัน ก็น แล่นคิน ไว้ มิให้ เหลว ไหล ไปได้

๑๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่นี้ ทวีส ให้ ผู้ใด ๆ ซึ่ง เป้น พนักงาน ก็ที่ แล
 มิได้ เป้น พนักงาน ก็ที่ ทรง พระกรุณา เหนว่า จะ ใช้ ได้ จึง ทวีส ให้ ก็ได้ ผู้

ขึ้นไปโดยรับสั่ง ถ้าแลผู้ใดเห็นว่ามิเป็น พนักงาน ของ ทวี แลว่า ทา
กรรมเนียม มิได้ แล มิไปโดย ครัส สั้ง ท่าน ว่า ผู้นั้น เลมีก พระราช อาญา
ท่านได้ สง โทษ ตาม โทษานุโทษ

๓๑ มาตราหนึ่ง ชุน มุตนาย จำเสมียร นักการ ผู้ใด ๆ ถือ พระราช โองการ
ตราสาร ไปเอา ตัวผู้ คน กระทง ความ ประการใด ๆ ก็คือ ให้ไป เขียง แก่ เจ้า
เมือง กรมการ จึง ระชชบ ถ้าผู้ใดมิไป เขียง เจ้าเมือง กรมการ ให้รู้ แล
ตั้งมือ แอ่ง ซึ่ง เหล้า เขา เขียง ได้ เกิดวิวาท คำที่ ฆ่า พันกัน แลแล้ว ตน จึง บก
เจ้าเมือง กรมการ ว่า ตน ถือ พระราช โองการ แล ตรา สาร ไป เมื่อ ใด สอน เป็น
สัถย์ ท่าน ว่า ผู้ใด ถือ พระราช โองการ ตรา สาร ไป มิเป็น ระชชบ ระเขาโทษ แก่ ผู้
พำนั้น มิได้ เลย ถ้าผู้ใด ตรา ตี โบาย เขา มี บาดเจ็บ ให้ ปรับ โท้ม ให้ แก่
เขา โดย บาดเจ็บ เหตุ ว่า ผู้ใด ตรา ทา คำนั้น มิได้

๓๒ มาตราหนึ่ง พระเจ้า อยุธยา ใช้ให้ ถือ พระราช อาญา ตรา สาร ออก
ไป รับ ร้อง ทุกข ราช แล สง พระราช อาญา ใน จังหวัด หัวเมือง ใหญ่น้อย แล
ทั้ง ชุน มุตนาย หลาย คน หลาย นาย ไป รับ ร้อง ทุกข ราช ทุกแห่ง แ่ง กัน พิจาร
ณา มิเป็น กรรม แล ช่มเหลง ราชฎว ให้ ได้ ความ เตื่อ วัณ ยาก แก่น ต่าง ๆ
เข้า ใน รวง กั้น โศก โพร พล เมือง ท่าน ให้ แลกถน ช่น เซน ไป แต่ นี้ ท่าน มิ
ได้ ทั้ง ชุน มุตนาย หลาย คน รับ ร้อง ทุกข ราช เป็น อันขาด ที่ เคียว ถ้าผู้ใด ไป
รับ ร้อง ทุกข ราชฎว ณ หัว เมือง ทั้ง ปวง ย่า กระทำให้ โพร ไฟ ฟ้า ฆ่า แผ่นดิน ท่าน
ได้ ความ เตื่อ วัณ ถ้าผู้ใด ไป รับ ร้อง ทุกข นั้น อั้ง คัก คัก สำทว ไป ยี่ ชชัก เขา โพร
พล เมือง ผู้ ทั้ง คัก แล มิ ค้อง คัก มา จำจง ตี โบาย โดย พล การ ช่มเหลง ก็
ท่าน ให้ ผู้ ค้อง ของ จำ คัก ทำ อุกุศว่า นั้น เข้า มา รับ ร้อง ทุกข ณ เมือง หลวง ท่าน
ให้ พิจารณา ใด สอน เป็น สัถย์ แท้ แพ้ จึง ให้ สง โทษ โศก รวง กั้น โศก ช่น
คัก หรือ ความ ใน เมือง หลวง แล เมือง นอก ทุกแห่ง ทุก กระทวง การ ชุน ผู้

ใหญ่ไว้ให้นายท่อมวง นายทอม นายนักการ ไป เรียก ทา มิ มา กั กั หนึ่ง ผู้เลมิก
พระราช อาญา แล ทราบ แล กั กั ท่านให้ขุนจำไปเอาตัวผู้เลมิกผู้ตั้ง กั
มาให้เจ้ากระทรวง พิจารณา จงไว้ แล ท่านให้ขุนจำนั้น คอย พัง ผัก พัง ขอบ
ถ้าผู้ใดทำตาม หมาย พระราช บัญญัตินี้ ท่านว่าผู้นั้น มีอำนาจใน ราชการ
ถ้าผู้ใดทำให้ออก ขาด เหลือ จาก บัญญัตินี้ ท่านว่าผู้นั้น หาอำนาจแก่
ราชการไม่ ให้ลงโทษโดย ชนาค

๕ ● มาตราหนึ่ง ผู้ใดทูล คัดแต่ พระผู้เป็น เจ้าว่า มีผู้เลมิก พระราช
อาญา กั กั แล ความ ตนเอง กั กั ความ นายทอม นายมหากไทย อันไป อยู่ ประ
จำการ กั กั ความ ข่าวดังไร ตน กั กั ท่านให้ตรา เป็น หนังสือ โดยทำเนียบ คั
นั้น มา ถวาย ท่าน จึงให้ เรียก ทา ผู้เลมิก พระราช อาญา นั้น มา พิจารณา โดย
ชนาค เมื่อ พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ผู้นั้น เลมิก พระราช อาญา ท่าน ท่านให้ลง
โทษโดย พระราช กฤษฎีกา อันท่านให้ตราไว้แต่ก่อน นั้น แม้น เมื่อ มี ผู้นั้น
ยังมี ได้ เลมิก พระราช อาญา ท่าน กั กั ข้อ คัด ของ ตน แล ผู้ อื่น กั กั บันดาโทษ
ท่าน จะ ลง แก่ มัน เท่าใด ท่าน จะ ให้ลงโทษ แก่ ผู้ ถวาย หนังสือ ท่าน นั้น

๖ ● มาตราหนึ่ง สมเด็จ บรมบพิตร พระเจ้า อยู่หัว มี ที่เสด็จ พระราช ดำ
เนิน ไป การ ณรงค์ สงคราม กั กั ไป ประพาศ แห่ง ไท ๆ กั กั ท่าน มี ให้ มี ผู้ รุ
ราชบาทว ล้าง พระเจ็กัย พระศรีมหาโพธิ พระวิหาร กุฎีสถาน บริเวณ วนาราศ
สัก อันเลย ถ้าผู้ใด จิน กระทำ ท่าน จะ ให้ ทวน ค่าย ลวด หนึ่ง ๑๐ ที่ หนึ่ง
ท่าน ให้ ห้าม ปลูก เลี้ยง อย่า ให้ มี สนั่น แต่ บันดา ขุนมุล นายหัวหมื่น แต่ นา ๔๐๐
ขึ้นไป ถ้าผู้ใด เลมิก ที่ หนึ่ง ท่าน ให้ ตรา คอ ถ้า สอง ที่ ท่าน ให้ คั ถ้า ถึง
สาม ที่ ท่าน ให้ ไล่ คา จำ ให้ หลาย แล ทูล แต่ พระเจ้า อยู่หัว แล้ว จึง ให้ พัน
โทษ ถ้า แต่ นา ๔๐๐ ลง มา ถ้า แล เลมิก ที่ หนึ่ง คั คอ ๓ ที่ เลมิก สอง
ที่ คั คอ ๖ ที่ เลมิก สาม ที่ ท่าน ให้ ไล่ คา กั หนึ่ง วัน ถ้า ไร่ เลมิก สอง ที่ คั

คอ ๔ คาย เลมิกสามทีให้ทีท้วยไม้ ทวาย ๑๐ ที หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัวเสด็จ
 ประทับแห่งใด ๆ ก็ที ให้ขุนมุนนายว่าแก่ไพร่ พ้าข้าไทยซึ่ง พยายามนั้น
 ให้ชุกชุมจงภุก ทลวงสัทแล้วให้กลบเสี่ย ถ้าผู้ใดเลมิกแลมิทำดังนี้
 แลท่านให้ผู้เอน นั้น มีกไป เวณ แก่ผู้ถือ พระราช อาญา ให้ลงโทษท้วยไม้
 ทวาย ๕ คายแลจำให้ มัน กลบเสี่ย หนึ่งผู้ใดเลมิกเข้า ล้าง สถาน ขวาม
 น่ำ จวน น่ำที่ แล สนน แล ศาสาใน เมือง นอก เมือง มีค้ำหนักก็ ผู้ใดเอน
 ให้จับเอาผู้ล้าง ผู้ไปทำสายนั้น มา บอกกล่าว ะให้ลงโทษทวนท้วยไม้
 ทวาย ๑๐ ที แลให้ใหม่โดยมีกจ่ายเป็น เบี้ยคนละ ๓๐๐ ไร่ ช่อมแปลง
 ณศาตา ขวามใน สถาน นั้น ถ้าผู้ใด กระทำ ลามก ใน น่ำ ทัพ น่ำ จวนผู้ใด
 แล มิจับกุม มาว่าใช้ ท่านให้ลงโทษ แก่ เจ้า จวน เจ้าทัพ นั้น ะ

๗ ๑ มาตรา หนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวท่าน ห้ามมิให้ซื้อขาย สิ่งของ คั้งห้ามแก่
 ผู้ มาต่าง เมืองต่าง แคน ถ้าผู้ใดทำ บัง ขาช ฉิ้น ซื้อ ขายทำ เหนือ พระราชกำหนด
 ท่านให้ลงโทษผู้นั้นท้วยไม้ ทวาย ๕ ๐ ที แล ปรงาน รอบ ทลาก กลับ มา จำ
 ไร่ ชื่อไว้สามวัน แลให้ใหม่ จตุรคุณ แล อยักไป แก่ นายมัน ถ้าผู้
 บัง ขาช นั้น มี ทลาง มี จำ ฉิ้น ซื้อ ขาย ถึง สาม ครั้ง แล จับ ได้ ให้ พิจารณา เป็น
 สติย ให้เขา ปรงาน รอบ ทลาก ๗ วัน แลให้ พัน คอ วิบ เวื่อน จง สิ้น ถ้า
 ทวง พระกรุณา บให้ฆ่าที่ไซ้ ให้ทวน ท้วย ลวกหนึ่ง ๕ ๐ ที เขา ปรงาน ๗ วัน
 จำ ไร่ ชื่อไว้ ๗ วัน แลให้เขา สิ่งของ คั้ง ห้าม นั้น ทั้งใหม่ จตุรคุณ จึงให้
 อยักไป แก่ นายมัน ะ

๘ ๑ มาตรา หนึ่ง กำนัล ทลากเก็บเขาหัวเบี้ย แล กขย เขาเบี้ยแก่ ลูก
 ทลาก ล้น เหลือ พิกัด อัตร่า ท่าน ว่า เลมิก พระราช อาญา ให้ลงโทษ ทวนท้วย
 ไม้ ทวาย ๑๕ ที แล ให้เขาไป ปรงาน จน รบ ทลาก แล ะ เขา มา จำ ไร่ ชื่อ
 ไร่ สามวัน ให้คืน เบี้ยซึ่งเก็บ เก็บให้แก่ ลูก ทลาก จึงให้ พัน โทษ หนึ่ง

กำหนดตลาดผู้ใดรู้เห็นว่า ถูกตลาดบ้างอาจซื้อสิ่งของต้องห้ามแก่ผู้มาค้า
เมือง แลคนมีห้ามละให้ซื้อขาย ท่านให้เอากำหนดตลาดมาลงโทษตาม
ด้วยลกหนึ่ง ๒๕ ที่ แล้วให้เอาประมาณ ขน เวช ตลาดกลับ มาจำใส่ซื้อไว้
สามวัน จึงให้เอาสิ่งของต้องห้ามทิ้งใหม่ทั่วคน ๖

๘ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเก็บเอาสรรพอัญมณี แก่ ราชฎอนันต์ ซื้อขายในทั้ง
ตลาด ท่านให้ลงโทษ ตามเก็บมาก แลน้อย ถ้า ทรัพย์อันเก็บเอา ประ
มาณ ๕๐๐ เบี้ยลง มา ให้มัดแล้วเอาทรัพย์นั้นให้แขวนคอ ตะเวน เวช
ตลาดตาม เวช ถ้า ทรัพย์อันเก็บเอามานั้นค่าประมาณ ๑๐๐๐ ให้ลงโทษ
คุกเดี่ยว แล้วให้ทอนด้วยไม้หวาย ๑๐ ที่ ถ้า ทรัพย์เป็นค่าเพียงหนึ่งให้ลง
โทษคุกเดี่ยว ถ้า ทรัพย์นั้นกว่าเพียงหนึ่ง ถึง สสิ่ง หนึ่งให้ลงโทษคุกเดี่ยว
แล้วให้ทอนด้วยไม้หวาย ๑๕ ที่ ส่วน ทรัพย์อันเก็บเอานั้นให้ไหม้เขา สิบบท
ถ้า ทรัพย์นั้น มากกว่า สสิ่ง หนึ่ง ขึ้น ไป ให้ลงโทษโดย พระราช กฤษฎีกาใน
วางอกเขา ทรัพย์ ถ้า มันผู้ร้ายมัน ทาสิน จะเสีย บมีได้ ให้เอา ขึ้น ขาเข่า
ยิง ด้วยลูก สันโศกเล่ม ๑๐๐ เบี้ย โดยดั่งตั้งเบี่ยอันทิ้งใหม่ไว้ สิบ บทนั้น ถ้า
บ่าวไพร่ ทายไป ด้วย ขุนมุสนาย ๆ มิได้ห้ามปราม ท่านให้ไหม้เจ้าไพร่ เจ้า
ข้า ๓๐ บท เพราะว่าเจ้าไพร่ เจ้าข้ามิห้ามข้าห้ามไพร่ คน ๖

๑ วันพุมเดือน สิบเอ็ด ขึ้น สามคำคุณ นักษัตรโทศก ขุนสัพการาชเสนา
บดี บังคมทูล พระกรรณา ท้ายอ้ายนินเพก อ้ายแก้ว อ้ายเสมอใจ อ้ายสุท สี่
คน สังกัด หมื่น สมเด็จ แล อ้ายไกร อ้ายสี่ สังกัด หมื่น ราชพิทักษ์ เขาจะ
เข้าเหล็กปลดมไปเก็บเขา จังกอบแก่ ราชฎอนันต์ แล ข้าพระเจ้า อยู่หัวให้กุมเขา
จึง สมเด็จ บรมบพิตร พระเจ้า อยู่หัว มี พระราช บัญชา ทรัสให้ลงโทษผู้ปลดม
เก็บ จังกอบ นั้น ว่า ถ้าเก็บเขา แต่ ต่อที่ เจ้าของ บาดเจ็บใช้ ให้ตัดนิ้ว
มือเสีย ถ้า มิได้ต่อที่ เจ้าของ แล เก็บเขา แต่ สิ่งของ ฉิว ขาบ สกน

ให้ตีทั่วยลวทหนึ่ง ๕๐ ที่ ถ้าเด็ก หนึ่งให้ตี ๒๕ ที่ แลให้กฏเช่น พระ
ราชกฤษฎีกาคำนี้ไว้ ห้ามมิให้ผู้ใดทำสืบไป ๖๖

๑๐ ๑ มาตราหนึ่ง นายพระชนอน ชนบุรี ชนชนน้ำ ชนชนบก แห่งใด ๆ ใน
พระนคร ศรี เขตอุทยา แลจะเก็ย จังกอบใน สำเนา นาวาเรือใหญ่ เรือนี้ยักก็
ทน บก ทน เกวียน ทนทาง อัน จะ เข้าถึง ชนชนใน ท่าน ให้นับ สิ่งของ จน ถึง
สิบ ถ้าถึง สิบ ไซ้ท่าน จึงให้เอา จังกอบนั้น หนึ่ง ถ้ามิถึง สิบ ไซ้ท่าน มิได้
เอา จังกอบ นั้นเลย ถ้าผู้ใดเก็บเอาท่านให้ใหม่เอา หนึ่งเป็น สอง แล
ให้ตี ทั่วยไม้ ทวาย ๑๕ ที่ ถ้าแลผู้ใด ลัก ลอบ เอา ส่วน สิ่งของ อัน จะเป็น
จังกอบนั้น ชุ่ม ช่อน หนึ่งไป นายชนอน จับได้ ไซ้ให้เอาผู้นั้น ไล่ ชื่อไว้ แลให้
ใหม่เอา จังกอบอัน หนึ่งเป็น สี่ หนึ่ง ถ้า หนึ่ง ชนชน นาย ชนชนไล่ แลต่อคือ
นายชนอน ๆ ต่อ คือ มี บาทเก็บ ทั้งสอง ช้าง ให้ ยก บาทเก็บผู้ หนึ่ง ชนชน นั้น เสีย
ให้ ทวนทั่วย ลวทหนึ่ง แก่ผู้ หนึ่ง ชนชน ๆ ละ ๑๕ ที่ แลให้ใหม่ สอง ลา

๑๑ ๑ มาตราหนึ่ง ชาว พระคลังผู้ทำ ส่วย สำ อากร มีน ลักษณะเขา พระราช
ทวยพย หนึ่งไป ประเทศ เมืองอื่น ท่านว่า มีน ผู้นั้น โทษ ถึง ตาย แลพ่อ แม่ พี่
น้อง ญาติ ร่วมคิด ส่ง มีน ไปก็ตี ฐู เหน เป็นใจ ทั่วยมีน ประการใดก็ตี ท่าน
ว่า มีโทษ เท่ากัน ให้เอา พ่อ แม่ พี่น้อง มา เร่ง ให้ส่ง มีน ผู้ หนึ่ง จึงได้ ถ้า ส่ง
มิได้ พระราชทวยพย พระเจ้า อยู่หัว แก้ว ฤา จะ ฐู หมอง ทอง ฤา จะ ฐู เสรว่า พระ
ราชทวยพย ของ พระผู้เป็นเจ้า จีริงการ นาน ช้า เท่าใด บัญญู ให้ สืบสาว เอา พี่
น้อง มีน ผู้ หนึ่ง มา ให้ใช้เงิน ของ ของ พระเจ้า อยู่หัว ตาม สนิท แล ท่าง

๑๒ ๑ มาตราหนึ่ง พลชาย มี สัก คอ แล สัก ไหล่ สัก แขน ซ้าย แขน
ขวา แล สัก ลำ ทาน หวังว่า เป็น ช้า เชื้อ ชิต สนิท กับ พระเจ้า อยู่หัว แล ช้าง
ตัว ตน ว่า เป็น ช้า หลวง ฝ่าย ใน แล ชวน กัน รุก ราชบาทู เจ้า ทวยพย สิ่งของ

ทองเงิน ราษฎรให้ไ้ความเดือดร้อน ท่านให้เอา มัน จำใส่ ตรูไว้ แล้
เอาคั้ นั้น ไป บังคมทูล พระเจ้า อยู่หัว จะมี พระบิณฑูร ของ

๑๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เหนผู้ นั้น มันคง ที่เอา พิทูล ทั้งแต่ง ให้เป็น ชุน
หมื่น คุม แก้ว แหวน ทอง เงิน สรรพ ของ พระเจ้า อยู่หัว แล้ผู้ นั้น เขาไป จำ
หน่าย เสีย ก็ ที่ เขาไป ราชการ ทำให้ แดก หัก ทำลาย เสีย ก็ ที่ ท่าน ให้ผู้ ทั้ง
แต่ง ผู้ จำหน่าย ใช้ ให้ ครบ

๑๔ ๐ มาตรา หนึ่ง คดี ถ้อย ความ ประการ ไท ๆ มิได้ มี ผู้ มารัง พิ้ง ว่า
เรียน ตาม กระทรง แล้ มิได้ พิทูล แก่ พระเจ้า อยู่หัว ทำ แแต่ ตาม อ่า เพไร
หมาย อ่าง รับสัง ก็ ที่ บังคับ ให้ไป เกาะ เขา มาเอง ก็ ที่ ผู้ใด ทำ ทั้งนี้ พิจารณา
เป็น สัตย์ ท่าน ว่า ผู้ นั้น เลมีค พระราช อาญา ท่าน ให้ ลงโทษ โทษ โทษานุโทษ

๑๕ ๐ มาตรา หนึ่ง มี ราชการ ประการ ไท ๆ ท่าน ให้ กระทำ ด้วย กัน ก็ ที่ แล้
กิจ คดี ถ้อย ความ ประการ ไท ๆ พระเจ้า อยู่หัว ให้ ช่วย กัน พิจารณา ก็ ที่ แล้
ประชุม พร้อม กัน พิจารณา ถูก ต้อง เหน ชอบ ช่วย ราชการ อยู่ แล้ อยู่ มา ภาย
หลัง ผู้ใด กล่าว ว่า มิชอบ เล่า ท่าน ว่า ผู้ นั้น เลมีค ให้ ลงโทษ ตาม โทษานุโทษ

๑๖ ๐ มาตรา หนึ่ง สรรพทรัพย์ สิ่ง ของ บันดก จะ เข้า พระคลัง หลวง แล้ มี
ผู้ ห้าม ทักทาน ชักขวาง บังง กัน ให้ เสีย พระราชทรัพย์ พระเจ้า อยู่หัว ไป ท่าน
ว่า เลมีค ให้ แหะ ปาก มัน เสีย เขา มพร้าว หัว จุก ปาก ประจาน ย่า ให้
คุก เยียง กัน

๑๗ ๐ มาตรา หนึ่ง มี ผู้ เอา ครบ ครวี วิ้ว ควาย ช้าง ม้า แก้ว แหวน ทอง เงิน
ทรัพย์ สิ่ง อื่น ไท ๆ หนี มา แแต่ ประเทศ อื่น เข้า มา พั้ง อยู่ใน ชะบขันธเสมา แล้
พั้ง อยู่ ด้วย พระเอวราช แล้ เมื่อง นออก ก็ ที่ หัวแสน หัวหมื่น หัวพัน หัวปาก
แล้ อาญา ประชา ราษฎร ก็ ที่ แล้ มี ผู้ ตี พัน แทง มัน เสีย วิบเอา ครบ ครวี
วิ้ว ควาย ช้าง ม้า ช้า คน ทรัพย์ เข้า ของ ๆ มัน ดังนั้น ท่าน ว่า ผู้ นั้น ทุระยศ แก่

บ้านเมืองท่าน ให้ลงโทษทัณฑ์ตาม กาน คอ เสี้ย ถ้ามีให้ กาน คอ ให้ถ่าย
โทษศกาศักดิ์ แล้วให้ใหม่ สอง คามให้แก่ พ่อแม่ ลูกเมีย มีน ผู้ตาย

๑๘ ๑ มาตราหนึ่ง มุขมนตรี ขุนมุลนายแวงไป รังเมืองไป ส้อมเมือง แล
ไปราชการ อันใด ๆ ก็ดี ภรรยาผู้นั้น อยู่ภายหลังแลผู้มีบ้านศกาศักดิ์ไป เวียน
ท่านผู้ไป ราชการใน กลางคืน กลางวัน ก็ดี ท่าน ว่ามิชอบ ถ้าผู้ใดขึ้น
ไป ท่านให้ ปรับใหม่ผู้นั้นโดย พระราช กฤษฎีกา ตาม ยศศกาศักดิ์ ๖

๑๙ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ อยู่หัวเมือง เข้ามา ร้องฟ้องใน กรุง ฯ มีรับสั่งให้
มีตท ออกไปเอาตัวเจ้ามา พิจารณา ขุนมุลนายส่งมีนเข้ามา แลมีน
ต้องคดีอันใด ๆ อยู่แต่ก่อนก็ดี แล อยู่ภายหลัง แล ร้อยแขวงก็เกาะ
กุมจำพ่อ แม่ ลูก เมียพี่น้อง ข้า คน มีนให้ส่งตัวมีนเล่า ท่านว่าขุนมุลนาย
ร้อยแขวงเลมิด ให้ลงโทษโดย ยศศกาศักดิ์ ๖

๒๐ ๑ มาตราหนึ่ง มุขมนตรี ราชนิกุลขุนมุลนายผู้ใหญ่ทุก กระทรง ทบวง
การ ผู้ใด มีบ้านแห่ง บ้านาน ใน ราชการ ต้อง คดี พระเจ้า อยู่หัว สั่งให้ถาม
ท่าน มีให้สืบ แปร กล่าวถ้อยคำ ว่า ตน มีบ้านแห่ง บ้านาน ถ้าผู้ใด ยก บ้านแห่ง
บ้านาน ตน ขึ้น เมื่อ พระเจ้า อยู่หัวให้ถาม ท่าน ว่ามิชอบ เพราะ พระเจ้า อยู่หัว
ประทาน พักษา ประสาท รางวัล คอบบ้านแห่ง บ้านาน รางวัลแล้ว ถ้าผู้ใด แปร
ถ้อยคำ ยก บ้านแห่งบ้านาน ตน ทั้งนั้น ท่าน ว่าเลมิดให้ลงโทษโดย ยศศกาศักดิ์นั้น

๒๑ ๑ มาตราหนึ่ง ราชนิกุล ขุน ทวีหมื่น ทวีพัน ทวีปาก ภาคยทวิสิบจำเสมียร
นักรการ ไพร่ งาน แลหัว เมืองทั้งปวง อัน เป็น จำ สมเท็ง บรมบพิตร พระเจ้า อยู่
หัว แล มีใจ หวัง จง รักษาก็คดี อาษา ราชการ งาน พระราช สงครามให้เป็น ความ
ชยชอง ตน ท่านให้เร่ง ขวนขวายใน ราชการ จง รวียก รวเ แต่ แทน พักษา
รักษา ทั้ง กลางวัน กลางคืน ทาง บก ทางเรือ ขยำให้ เกิดใจ แลผู้ร้ายใน
แผ่นดินได้ แลให้ ราชนิกุล หัวเมือง ขุน หมื่น ทวีพัน ทั้งหลายนั้น ขยำ มีใจ

ร้ายเขาใจช่วยคนชบถ แล คบคนร้ายด้วยประการใด ๆ ก็ดี ถ้าแลผู้
 ไทไป ลอบลักเงรจา กระชิบ กระชาย คบหากัน ไปกิน อยู่หลับนอนใน กถ
 วัน กลางคืนก็ดี แล คนไ้รู้ได้เห็น แล ไ้ยิน ไ้ฟัง ให้เขา คัดนั้น มา
 บอ กแก่ ชุนมุนนาย อาณาพยาบาล ตน ให้เรียก มาพิจารณา คดีภะ อะพิทล
 แก่ พระเจ้า อยู่ หัวก็ ก็ ไ้ไว้ว่า กล่าวพิทล จง พลัน ถ้า แล สมเล ก้วย
 เจ้าชุนมุนนาย แล อำไว้ ท่าน รู้ด้วยประการใด ไ้ลงโทษ จง สาคัก ภ
 จะฆ่าก็ คัดใด ไ้ลงโทษ คัดนั้น

๒๒๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ราษฎร ทั้งหลาย อยู่เมือง นอก มีผู้ทำ หนึ่งสี่ มา กล่าว
 โทษใน เมือง หลวง แล ไ้ นาย พ้ามวง เขา สาร ตรา เจ้ากรม ออกไป เขา มา
 พิจารณา แล ชุนมุนนาย ผู้พยาบาล เมือง นอก แล แหวง มีส่ง เจ้า มา ไ้
 พิจารณา แล บังกันไว้ ท่าน ไ้เขา ผู้ บังกันนั้น มาใหม่ โดย บันตาคักก็
 ทวีคุณ ทวีคุณ เพราะ ว่า บังกันผู้ ร้าย แล มี พัง สารตรา เจ้ากรม อะ

๒๓๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ชุนมุนนาย อาณาพยาบาล ท่าน ตั้ง ไ้รักษา หมู่ไพร่ หลวง
 ย่า ไ้ไพร่ หลวง ซาก ไ้กรุณา แก่ ไ้ไพร่ หลวง จง หนัก ย่า ไ้ไพร่ หลวง
 ท่าน ไ้ความ เกื้อก ร้อน ถ้า ไ้ไพร่ หลวง ท่าน ตั้ง ทุกช ยาก ประการ ไ้ ไ้เสีย
 ราชการ พระเจ้า อยู่หัวไป ไ้ผู้ รักษา ไ้ไพร่ หลวง เขา ขึ้น รำ เรียน แก่ เสนา บค
 คาม กระทวง ไ้ บังคม ทูล ถ้า ชุนมุนนาย อาณาพยาบาล ผู้ ไ้ มิ ไ้เขา อูระ
 ไ้ไพร่ หลวง รำ เรียน พิทล ไ้ทราบ ท่าน ว่า เลมิก ควร จำ ไ้จำ ควร ทน
 ไ้ ทวน ควร ภาคย ทัณฑ ไ้ภาคย ทัณฑ ไ้

๒๓๐ ๐ มาตรา หนึ่ง ถ้า เห็น ผู้ ไ้ จะ ทำ ร้าย ใน แผ่นดิน ท่าน อะ ไ้เกิด จลา
 ฆต จง ไ้ ท่าน ไ้เขา มา ว่า กล่าว รำ เรียน พิทล แก่ ใน วัน หนึ่ง สขง วัน ครั้น
 ษานาน ไป ต่อ มี คคิ ของ ตน ๆ จึง เขา ความ แผ่นดิน มา ว่า กล่าว ท่าน ว่า ย่า

ให้รับไว้บังคับบัญชาพิจารณาเลย ถ้าผู้ใดขึ้นรับไว้บังคับบัญชา แล มิ
ฟังพระราชบัญญัตินี้ ท่านให้ลงโทษโดยยศศักดิ์

๒๔ ๑ มาตราหนึ่ง มิให้มีผู้ใด ๆ ไป ขึ้น ประอวกข้าม พนัก ปู พรหม ปู เจริญ
ในโรง ศาล แล เกย ซาลา แล พลับพลา ๓ ประการนี้ ท่านห้าม ถ้าผู้ใดยศ
หยิ่ง บั่น ข้าม ประอวก แล พนัก ปู พรหม ปู เจริญในที่ห้าม ท่านให้ตัดเท้าตัด
มือเสีย ถ้าจะถ่ายโทษตัดเท้าตัดมือ นั้น ถ้าชายให้ถ่าย ๗๕๐๐๐๐ ถ้า หญิง
ให้ถ่าย ๖๕๐๐๐๐ เข้ายถ่ายตัดมือตัดเท้า นั้น เขาเข้าพระคลัง หลวง จง สิ้น

๒๕ ๑ มาตราหนึ่ง โพร หลวง งาน ท่านก็ ก็ โพร อุทิศ กัลปนา ให้เป็น ข้า
พระ ก็ ก็ เวื่อ กสวน ไร่ นา สำนับ สัจ พระ สัจ สงฆ ก็ ก็ ท่าน มิให้ ผู้ใด ซ้อ ซาย
ถ้า แล โพร หลวง โพร อุทิศ ต้อง คุด ทุก ข ประการใด แล เวื่อ กสวน ไร่ นา สัจ
พระ สัจ สงฆ เกี่ยว ข้อง ชู่ ก็ ก็ ท่าน ให้ บัง คม ทูล ให้ ทราบ แล แล้ว แต่ พระ เจ้า
อยู่ หัว จะ ทรง พระ กรุณา โพร กเกล้า ๆ ถ้า แล ผู้ใด เขา โพร หลวง โพร อุทิศ แล
เวื่อ กสวน ไร่ นา อัน เป็น สัจ พระ สัจ สงฆ ไป ซ้อ ไป ซาย แก่ ผู้ใด ๆ ใคร
ใคร สมคค ถ่าย ซ้อ ไว้ ท่าน ว่า ผู้ นั้น มิชอบ ให้ เขา โพร หลวง โพร อุทิศ กัลปนา
แล เวื่อ กสวน ไร่ นา สัจ พระ สัจ สงฆ คง ไว้ ใน ราชการ ส่วน ทว พัย อัน ถ่าย
อัน ซ้อ นี้ ให้ เวื่อ คั้น ไว้ เป็น หลวง

๑ วัน อาทิตย เกิด ณ แปร ขึ้น สิบสาม ค่ำ ปี มี โรง นักษัตร โทศก สมเด็จ บรม
บพิตร พระ พุท ขเจ้า อยู่ หัว เล็ด เจ เห็น อ วัน ทน สิง ทาศน พระ เสาวคน ชก ฎี โดย ทัก
นิณานิมุข มังคลา พิเสศ จึง พระ ราช วงษา บัง คม ทูล พระ กรุณา ขอ เวียน พระ ราช
ปร วุฒิ ก็ ประ สงค คด้วย นาย แวง ทั้ง หลาย ผู้ เป็น ยุกร บั ทร์ แห่ง เมือง ทั้ง หลาย
คือ เมือง ศรี สัจ นาดอย เมือง สุโข ไทโย เมือง กำแพง เพชร เมือง พิศณุ โลก ย
เมือง ไชย นาก บัว แล เมือง นอก ทั้ง ปวง ขอ เขา ราชการ ได้ เป็น การ ยุกร บั ทร์

จะปฏิวัติเท่าใด ข้าขอเรียน พระราชปฏิวัติ พระเจ้าอยู่หัว จึงสมเด็จ
 บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว มีพระราชโองการให้ทวา เป็น ฉบับคำนิยไว้ดังนี้
 นี้ ถ้าพระผู้เป็นเจ้าอยู่หัว ทวีตสั่งเจ้าเมือง ประการใด ให้นายบุกรบัตริ
 รู้ด้วย หนึ่ง เมื่อเจ้าเมือง จะไปราชการ สงครามใช้ ให้นายบุกรบัตริไป
 ค้ำยเจ้าเมือง หนึ่งเจ้าเมืองใช้คนไป นอกท่าน นอก ทางไปราชการอื่นใด
 เจ้าเมือง จะให้ไปค้าขาย ประเทศใด ๆ ก็ดี หนึ่ง เจ้าเมือง จะให้สารพิไสย
 ไปแห่งใด ๆ ก็ดี เขาให้สารพิไสยมาก็ดี ให้บุกรบัตริรู้ด้วยเจ้าเมือง
 หนึ่งผู้เป็น บุกรบัตริจะไป ถวายบังคมแก่ สมเด็จพระ บรม บพิตร พระ พุทธเจ้าอยู่หัว
 เมื่อใด ๆ ก็ดี อย่าให้เจ้าเมือง ห้าม หนึ่งผู้พิจารณา ร้องฟ้อง ทุกข ราษฎร
 ความ บั่น ความ เมือง ละไว้ให้เนิ่นช้า ให้ราษฎร เกิดร้ออันนั้น ก็ให้ผู้เป็น
 บุกรบัตริเอาคดีนั้น บอก แก่เจ้าเมือง หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว มีพระราชกำหนด
 ไว้ว่า เมื่อ จะถึง การ พระราชพิธี การ มโหรีศพ เศกเข้าเผาเข้า ให้เจ้าเมือง
 เอา พลไพร่ ฟ้า ข้าไทยทั้งหลาย ออก เลี้ยง นอก เมืองโดย รบิณแก่ หลวง ก็ให้
 ผู้เป็น บุกรบัตริให้ รู้เห็น ด้วย หนึ่งผู้เป็น บุกรบัตริ อย่าให้ต้อง ราชการอื่น มี
 ใน กระทรวง การ ทุก หมู่ กำหนดให้ รู้แต่ การ ชายตีไว้แต่ต้นนั้น หนึ่งอา
 ติการผู้เป็น บุกรบัตริ แห่ง เจ้าเมือง นอก ทุก แห่ง ให้แห่ง คเคย ราษฎร ถ้า
 จะตั้ง บุกรบัตริให้ตั้งผู้มี กระกุด อันเป็น ราชการ รู้ชนบ ธรรมเนียมใน เมือง
 หลวง ไป แลผู้เป็น บุกรบัตริ แล อย่าให้มีใจโกล หลง อย่าเจรจา มุสาวก
 อำพราง อย่า เหน แก่ ความ สมเล นุพูน พิโรช แล เสียด ข้อ ความ จงมีใจ
 กรุณา แก่ ราษฎร คเคยคุณิถ แล ชขอบ แห่ง เจ้าเมือง หนึ่งกรมการเจ้าเมืองมี
 ที่ไป ให้บุกรบัตริไปค้ำยคเคยคุณิถ แล ชขอบ ถ้า เหน คดีมิชขอบใช้ ใ้
 ว่ากล่าวห้าม ปราบให้รู้ ถ้า มี ฟ้องอัน ชขอบนั้น ให้บุกรบัตริไปทุกแต่ พระ
 เจ้า อยู่หัว หนึ่ง ราชการ พระเจ้า อยู่หัวทุก กระทรวง ทบวง การใด ๆ ใ้

ยุกรบัตร์แดงทูลให้รู้ว่าผิดแลชอบ ถ้าเห็นผิดก็ให้ว่าแก่เจ้าแม่ของแล กรม
การให้ช่วยชำระคดีจงชอบ หนึ่งถ้างาน ณรงค์สงคราม ให้ยุกรบัตร์
คฤมิตแลชอบ หนึ่งเขาว่าเวียนร้องฟ้องด้วยประการใด ๆ ให้ยุกรบัตร์
ฟังผิดแลชอบ ท่านมิให้ยุกรบัตร์เอา ความ ชรมาชิวรณ นครบาลมา
พิจารณา ให้ว่ากล่าวกัน ห้ามพระชรรณนุญ หนึ่งราษฎรจะร้องทุกข์ก็ได้
ร้องฟ้องแก่ยุกรบัตร์ ก็ได้ยุกรบัตร์เอาคดีขึ้นเข้ามาร้องฟ้องนั้น ให้
พิจารณา จงเป็น สัตย์เป็น ชรมาให้เห็นผิดแลชอบ ๖๕

๒๕ ๐ มาตราหนึ่ง มีพระราชโองการโปรดเกล้าฯ ให้ตั้งผู้ใด ๆ เป็น
ขุนหมื่นในตำแหน่งแต่หน้า๕ รัช๒ รัช๓ขึ้นไป หมายถึงให้เป็นที่ เขา
มีผู้เรียกชื่อเดิม จะเอาโทษเขาผู้เรียกยังมีได้ ถ้าพ้นสามเดือนขึ้นไป
เขาไม่รู้ทั่วแล้ว ผู้ใดเรียกชื่อเก่า มิได้เรียกชื่อใหม่เหมือนหมายตั้ง
นั้น ท่านว่าผู้นั้นเจมิท ให้ใหม่โดยยศถาศักดิ์ ๖๖

๒๖ ๐ มาตราหนึ่ง พระบาท สมเด็จพระบรมพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว เสด็จ ออก
ใน พระโรงก็ตั้ง ใน พระราชทาน แห่งใด ๆ ก็ตั้ง เสด็จ ออกแล้วก็ตั้ง ไป
มิได้เสด็จ ออกก็ตั้ง แลเบิกท้าว พระยา มนตรี มุข ทั้งหลายเจ้า มา ชุ่มหุ่มแล้ว
ก็ตั้ง ข่าให้ผู้ใด ๆ เจริญด้วยกัน เป็น นั้ใน ใน พระราชทานนั้น ถ้ามี
ถ้อยความสิ่งใด แล ควร จะ กราบ บังคมทูล พระกรุณา พระบาท สมเด็จพระ
บรมพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัวใน ท้นที่นั้น ก็ได้ เจริญด้วยกัน แล กราบ บังคม
ทูล พระกรุณา ส่วน ถ้อยความ การ นอคนั้น มิให้ เจริญเลย ถ้าผู้ใด เจริญ
นั้น ในที่ เฝ้าใช้ผู้นั้น เจมิท ให้ลงโทษ ตามโทษานุโทษ ๖๗

๒๗ ๐ มาตราหนึ่ง ท่านใช้ให้ เป็น นายกอง ยุกรบัตร์ ไปดูไม้กฤษณานอรรมา
งาช้างจันทน์แลไม้หอม ถ้าลักเอา ของท่านไว้ก็ตั้ง ขายเสียใน กลางป่า
ก็ตั้งให้ทวน แลให้ใหม่ จักุคุณ ถ้า ผาง แล สิ่งขวง มาถึงนำ ชั่งแล้วลัก

ชายลงสำเนาพิจารณา เปน ลัทธิ ให้เอาฝ่ายทำชาอย่าง ประจาน แล้วให้ปลง
ลง ทวนด้วย ลวดหนึ่ง ๕๐ ที่ แล้วเอาตัวลง หมาย ช้าง ถ้า ฝ่าย แล สิ่ง ของ
เข้าท้อง พระคลัง แล้ว ลัก ไป ขายต่าง เมือง ให้พ้น คอ วิบ เวียน แล้ว เขา
บุตร ภรรยา ลง หมาย ช้าง ๖

๒๔ ๑ มาตรา หนึ่ง เจ้า กระทรวง ทบวง การ พนักงาน ทำ พระที่นั่ง ปราสาท ราช
มณฑล เขียว ช้าง นำ ช้าง ใน ท้อง พระโรง เวียน หลวง ทิม ทาย ช้าง ขวา เกย
ศาลา เคลียง โรงแสง โรงแกร้ง ศาลา ลูก ชุน โรงแช้ง คัน โรงแม้ คัน แล
กำแพง ชั้น ใน กำแพง ชั้น นอก บั้ม ตำบาศ ประทศ ทอระเบ็ง เทล แล ราช
การ บ้าน เมือง สิ่ง ประการ ไค ให้ รับ ร่อง ทรง เขา ราชการ งาน อัน ท่าน ชายค
ไว้ แก่ คน เท่า ไค ให้ ทัก เตียน ว่า กล่าว ทำ ช่าง ให้ ช่าง เหลือ แต่ ลัก อัน เลข
ถ้า ผู้ ไค มิ ได้ ทำ ทำ มิ แล ละคร ราชการ เสีย กิติ การ ช่าง รุก แล ละ เมิน เสีย
มิ ได้ ทำ ช้าง ให้ มัน คง ประทศ ทัก พัง ลง เปน อัน ทราย แก่ ผู้ คน บ่าว ไพร ได้
ลง โทษ โดย พระ ราช อาญา เติม ช่าง ให้ ถอด ช่าง ให้ ลด ๗

๒๕ ๑ มาตรา หนึ่ง ชุน มนตรี ผู้ พิภพ ษาศ คติ ราษฎร ให้ เลง ทุก คดี นั้น ทว
ด้วย สฐาน ไค แล พิจารณา กุ มุล คดี จง ถ่อง แท้ แล ถ้อย คำ สำนวน แห่ง โจท
แห่ง จำเลย ให้ เลอ ยัก แล ให้ กำหนด ทัน คติ แห่ง โจท ย แล ระบุ สำนวน แห่ง
จำเลย ไว้ ให้ มัน แล ให้ เอา ช้อย ญา สด คสอง กุ คำ โจท ย จำเลย ให้ แจ้ง ว่า ช่าง ผู้
ไค พิรุธ แล เหน ว่า อรรถ คติ ช้อย ความ ช่าง ผู้ พิรุธ เปน นิล โทษ แท้ แล ด้
พึง ให้ ทนาย พิรุธ ไว้ แล ให้ เรียง โทษ ให้ ชอย ตาม ถ้อย คำ สำนวน โจท ย จำเลย
แล บอ กให้ โจท ย จำเลย รู้ เหน ผิด แล ชอย โดย ยุติธรรม แล ช่าง ให้ ราษฎร ไค
ความ เตียร อัน ท่าน ว่า ผู้ นั้น มี บำ เหน็จ บำ รุง แผ่นดิน พระ เจ้า อยู่ หัว ได้ เจริญ
แล ลักษณะ บำ เหน็จ นั้น มี ๕ ประการ คือ ผู้ ไค ไป การ ฌวง ก สง ความ ได้ รับ กัย
ว่า คัก ไค ชน ช่าง มี ไชย ชำ นะ แก่ คัฏ ก็ เปน บำ เหน็จ ประการ หนึ่ง ผู้ ไค เขา

สมักพรรคพวก มา อาษา เมื่อ การ คัก สู้ เสี้ย ชั่ววิตร เขาไปเสี้ยจำบะ แก่ คัก ก็
 เปน บำเหน็จ ประการ หนึ่ง คือ สัทธู หมู่ ร้าย มา ปล้น บ้าน ปล้น เมือง แล มี ผู้
 ขอด อาษา เขา พระนคร ไร่ มิให้ เสี้ย แก่ จำ คัก ก็ เปน บำเหน็จ ประการ หนึ่ง
 คือ ผู้ บำรุง พระราช ทร พย ใน ท้อง พระกลัง ให้ มั่งคั่ง บริบูรณ์ โดย ประเพณี ชนม
 แล มิให้ เคือง ใจ ราษฎร ก็ เปน บำเหน็จ ประการ หนึ่ง คือ ผู้ พิจารณา พิภาคษา
 ชรรถ กติ ชอบ ตาม ประเพณี โดย สัตย์ โดย ชนม มิให้ ราษฎร ได้ ความ เกียก
 วัณ ก็ เปน บำเหน็จ ประการ หนึ่ง ถ้า แล ผู้ มี บำเหน็จ ใน แผ่นดิน ๕ ประ
 การ นี้ มี โทษ ประการ ไต ๆ ก็ ให้ ส้ม เต็ง พระเจ้า อยู่ หวัง ๑ ไร่ ๑ งาน ถ้า โทษ
 ถึง ตาย นอก กว่า ขบด ต่อ พระเจ้า แผ่นดิน ก็ ควร ให้ ทวน แล วิว ราชบาท
 ถ้า โทษ ถึง วิว ราชบาท แล ทวน ก็ ควร ให้ ปรียบ ไหม ถ้า โทษ ถึง ปรียบ ไหม
 ก็ ควร ให้ ภาย ทน ๑ ไร่ แล ทำน ให้ ฝน ฝน โทษ ไร่ ๑ งาน เพราะ ว่า ผู้ มี
 บำเหน็จ นี้ มี คุณ แก่ แผ่นดิน พระเจ้า อยู่ ทั่ว ๑๖

๑ จบ ลักษณะ อาญา หลวง เท่า นี้ ๑๖

● ลักษณ ขาญา ราชฎร ๗๖

๑ จะ กล่าว มุลคที่วิวาทกัน บังเกิด ความ แก่กัน ท้ายล่วง เถิน ช่มเหลง ผู้
 อื่นด้วยอุบายต่าง ๆ ตาม ขาญาแห่งตนเอง คือ กุม เเกาะ เบาะ แชงลง ภู ลาก
 เขาทำน ผู้อื่น มา ทุบถอง ทำ โภย โขย ที่ จำจง ทั้ง บ่า มี ใน พระธรรม
 สาทราว่า ประมึ ประลัย โห้ จะ อี กะ ธานี มี เป็น ต้น ถึง นี้ มี ธรรม กิ ภาย
 ทั้ง พรวณา มา แล้ว แต่ นี้ จะ สืบ สาละ คี กิ่ง ความ ตาม พระราช บัญญู กิ ซึ่ง
 โบรมณ ราช ธรรม ตรี ย คำนึง ตาม พระธรรม สาทร อัน เป็น บท มา ทรา ถึง นี้

๑ ศุภมัศิก ๑๘๐๓ ปี จะ อนันต ภัทร ตรี ศก ชาติ สุข มา เส สุ ก บั ภา เหา ทัก มี กิ ธิ ยัง
 ชาติ กย วาร พระบาท สม เต้ จั บรม บพิ ตร พระ เจ้า ราม ธิ ธิ สุน ธร บรม จั กร พรว ทรา
 ธิ ราช พระ เจ้า อยู่ ทัวิ มี พระ ไทย เมทา แก่ ประชา ราช ฎร ทั้ง ปวง จึง ทรง พระ
 ราช บัญญู กิ จัก เป็น พระ ราช ฤ กษา กำนทศ เป็น มา ทรา ไว้ ถึง นี้ ๗๖

๓๐ ๑ มา ทรา หนึ่ง จ้า หนี เจ้า ภู หนี ถือ สัน ทวิ พย คี ก พัน ธ กัน หนี ไป ชุ่ม ช้ ษ น
 อยู่ แห่ง ไท ๆ เจ้า หนี เจ้า ภู ไป ภบ ประ เจ้า ทำ น มี ให้ เเกาะ กุม เหา เอง ทำ น
 ให้ ชาติ ทัไว้ แก่ นาย บ้าน รัย แชวง กรม การ แล้ว ให้ มี โคน ฤ กษา ไป เเวียก เหา
 ถ้า ทั ผู้ รั บ อย กิ ไม้ ให้ ส่ง ยิง แชวง แล แพร่ ให้ ทรา คำน ทัไว้ จึง ให้ ทา
 ความ กัน โดย กระ ทรวง ถ้า ภบ มัน ทั กลาง ทาง ให้ ภา ม ถึง ทั อยู่ จึง เหา ทัวิ
 มัน ไป อย กิ ทัไว้ ทันั้น ถ้า มัน มี บอ ก ให้ ภา มา ยัง พระ สุก ภา ทั ให้ ทรา คำน ทั
 ไว้ เป็น คำน ทั ถ้า เจ้า หนี เจ้า ภู มี ทั บอ ก แก่ รัย แชวง แล สุก ภา จำ เมียง แล

บึงอาจยั้งชั๊ก เขา มันไป จำของไว้ ณ บ้าน เว้นโดย พลการ เอง ท่านว่า เลมิก
ให้ใหม่โดย ยศถาศักดิ์

๓๑ ๑ มาตราหนึ่ง ช้าง ม้า โค กระบือ เรือ เกรวียน แล สิ่งของ อันใด ๆ หาย
ไป แล ตน อย ช้าง ม้า โค กระบือ สิ่งของ ๆ ใด ใน ที่ใด มิได้ อย ชักไว้ แล
คน ยั้งชั๊ก จับกุม เชน เขา ไป ไว้ ณ บ้าน เว้นเอง แล จึง เขา ไป อย ชัก แก่
พระลาการ จึง ทำ หนังสือ พ้อง ท่านว่า ผู้นี้ เลมิก ให้ใหม่ โดย ยศถาศักดิ์ เป็น
พิไนย หลวง

๓๒ ๑ มาตราหนึ่ง ยั้งชั๊ก เกาะกุม ผู้ คน ไป ถึง บ้าน เว้น ถึง กลาง ทาง
แล ปลด อย ผู้ คน นั้น มา ท่านว่า อย เขา เป็น อาญา เลย เพราะ ว่า กสิ อาญา
จึง ปลด อย มา ถ้า ยั้งชั๊ก เกาะกุม ไป ถึง บ้าน ถึง เว้น แล จำไว้ ให้ มี นาย
ประวัน กัด กัด กุม ไว้ กัด กัด ท่าน ให้ เขา เป็น อาญา

๓๓ ๑ มาตราหนึ่ง ทาย ลูก นี้ ทร พย สิ่ง สิ้น ตึก ค้าง กัน ถ้า ลูก นี้ เยื่อ หัว เมือง
ใด ๆ กัด กัด ให้ เจ้า นี้ ไป ร้อง พ้อง เรียก หา เขา ณ หัว เมือง นั้น ถ้า เจ้า นี้ มิ ได้
ร้อง พ้อง อย กิจ อย ไป เกาะ กุม ยั้งชั๊ก เขา ลูก นี้ มา ว่า กล่าว เขา เอง ท่าน ว่า เจ้า นี้
เลมิก ให้ใหม่ โดย ยศถาศักดิ์ เป็น พิไนย หลวง

๓๔ ๑ มาตราหนึ่ง ทวย ราชฎ พ้อง ร้อง ทุก ขว่า ผู้ ใหญ่ ช่ม เหวง ผู้น้อย ถ้า
ที่ อย จำของ ผ้อ ประบัต เขา พัก ทุทอง เงิน แล ช่ม เหวง ทวย ประการ ใด ๆ กัด กัด
ให้ รับ ทุก ข รับ พ้อง ของ มัน ให้ ว่า กล่าว ให้ แก่ มัน ถ้า ผู้ รับ พ้อง มิ รับ พ้อง ร้อง
ทุก ข ของ มัน ท่าน ว่า ผู้ รับ พ้อง เลมิก ให้ใหม่ โดย ยศถาศักดิ์ เป็น พิไนย หลวง

๓๕ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ ร้อง พ้อง ใน กรม ใด ๆ แล ผู้ ตัง คัด นั้น มิ ได้ อย
มา แก่ คัด ตาม เขา กล่าว หา แล มัน บึง อาจ ไป เกาะ กุม ยั้งชั๊ก เขา เขา ผู้ พ้อง
มัน นั้น ไป ทำ โทษ โย วัน คำ คัด ทำ ช่ม เหวง ทวย ประการ ใด กัด กัด ท่าน ว่า มัน
ผู้นั้น เลมิก ทำ เหนือ หนังสือ ร้อง ให้ใหม่ ทวย คุณ เป็น สิ้น ใหม่ ถึง เป็น พิไนย กิ่ง

๓๖ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใดบังอาจสามท้าวซึ่งเคียดจะฟัน จะแทง จะตีท่าน
 แลจะฟันแทงท่านนั้นมิได้ จักใจตนไปฟัน ถ้วยฟัน อ้อย แล ผล พฤษภ
 แล ฟัน ริว เรือน ทลาย เรือน เขาไม้ ค้อน ก้อน กิ่ง กิ่ง ขว้าง ท่ม จัก เรือน ท่าน
 ท่านว่าผู้นั้นคือคน ร้าย ให้ใหม่โดยทำ แก่ ท่าน เป็น สิ้นใหม่ กิ่ง เป็น พิ
 ไนย กิ่ง แล้วให้ใหม่เป็น ข้อ เลมิต ภาหนึ่ง โดย ยศถาศักดิ์ เป็น พิ ไนย หลวง
 เพราะ ว่า ท่าน มิให้ มี คน ร้าย ใน แผ่นดิน ของ พระเจ้า อยู่ หัว ๖

๓๗ ๐ มาตราหนึ่ง ท่าน ทา สิก มิได้ ไป เกาะ กุม เขา ท่าน มา พิจารณา ว่า กล่าว
 ลง เขา พัก ทุน ทอง ร่ำ เรือน พิ ทูล ให้ เขา ต้อง ที่ โดย จำ ของ ผู้ใด ทำ กิ่ง นี้
 ท่าน ว่า ผู้นั้น เลมิต ให้ใหม่โดย ยศถาศักดิ์ แล ให้ใหม่โดย ที่ จำ ของ
 ตาม พระราช กฤษฎีกา ๖

๓๘ ๐ มาตราหนึ่ง มี ท่าน ท้าย เขือก ท้าย ไม้ ท้าย หวาย แล ที่ ท้าย หวาย
 แล ลวด กิ่ง กิ่ง ท่าน ว่า ผู้นั้น เลมิต ให้ใหม่โดย ยศถาศักดิ์ เป็น พิ ไนย หลวง
 แล ให้ใหม่โดย มี ๓ จำ ของ นั้น อีก โสท หนึ่ง เป็น สิ้นใหม่ กิ่ง เป็น พิ ไนย กิ่ง

๓๙ ๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใด ขว้าง ไม้ ค้อน ก้อน กิ่ง ก้อน อธิจุ ใน เวลา กลาง กิ่ง ตั้ง
 เรือน ท่าน ให้ใหม่เป็น ข้อ เลมิต โดย ยศถาศักดิ์ ถ้า ขว้าง กลาง วัน ตั้ง
 เรือน ท่าน ให้ใหม่ทำ เป็น สาม ส่วน ยก เสีย สอง ส่วน เขา แต่ ส่วน หนึ่ง
 ตาม ยศถาศักดิ์ ๖

๔๐ ๐ มาตราหนึ่ง สู้ ขอลูก สาว ท่าน หลาน สาว ท่าน ท่าน ให้ แล้ว ยมิ ได้
 แต่ง งาน ชาย กุม เกาะ เบาะ แผลง ภู ลาก เขา หมิง นั้น ไป ท่าน ว่า ชาย นั้น
 เลมิต ให้ ทวน ชาย นั้น เหตุ นั้น ๙๐ ที่ พวก เพี้ยน คล ๑๕ ที่ ถ้า มี บาด
 เจ็บ ให้ใหม่ อีก ภา หนึ่ง ๖

๔๑ ๐ มาตราหนึ่ง ท่าน ทา ความ ร้าย มิได้ ไล่ ถล แก่ ท่าน ว่า ทำ ร้าย แก่
 คน ด้วย ประการใด ๆ กิ่ง แล กุม เกาะ ท่าน มา ไต่ ถาม เณร กิ่ง มา ส่ง ให้

สุภา ทรลาการ พิจารณาที่ ท่านว่า เลมิก ให้ใหม่โดย ยศดาศักดิ์เป็น พิ
ไนย หลวง ๖๖

๖๒ ๑ มาตราหนึ่ง ข้า คนเจ้า ๆ ข้าไป ตามภยเข้า เขาตัวข้าใส่ สังขลิก
ัญชร มาส่งให้แก่ ทรลาการก็ ที่ เขาเอาไว้ใช้สยก็ ที่ ท่านว่าจะเอาเจ้า
เงิน นั้น เป็น อาญา มีได้ ๖๖

๖๓ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเป็น ความกัน ด้วยไฟร หมู่ พระสุริศวที่ ยังพิจารณา
อยู่ ฝ่ายข้าง หนึ่งเกาะเอา คนใน พ้องนั้น ไป จำของ มัดผูก ที่ โยงทำโทษ
กัวย ประการใดก็ ที่ เขาไป คัก เข้า หมู่ เลี้ยก็ ที่ ท่านว่า ผู้ นั้น เลมิก มัน
บังอาจทำ เหนือ พ้อง ให้ใหม่โดย ยศดาศักดิ์ ตาม พระราชกฤษฎีกา

๖๔ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดมา พ้อง กฎหมายว่า มีผู้ให้ สาร กรมธรรม แล
หนังสือ สัญญา จำนำ สำคัญ แก่ มัน มัน เขามา ให้ เรียก ยัง สุภา ทรลาการ ๆ
เกาะไ้ ที่ วุลงนี้ มา พิจารณา ถ้า เป็น สักย ท่านให้ เรียก เขา ทรพัย นั้น ให้ แก่
มัน ถ้า เจ้านี้ มี ให้ สาร กรมธรรม แล มัน มา ให้ เรียก ท่าน ว่า มัน ผู้ นั้น เลมิก
ให้ ทวน ด้วยไม้ หวาย ๓๐ ที แล้ว ให้ เขา ทุน ใน เอกสาร ทั้ง ใหม่ ที่ คุณ ยก ทุน
ให้ แก่ เจ้า ของ เหลือ นั้น เขา เป็น พิ ไนย หลวง ๖๖

๖๕ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้พิจารณา ความใน กรมใด ๆ กรม นั้น ๆ พิจารณา ความ
มิ เลือย แล พิจารณา ไม่ ต้อง ใน คำหา คำให้ การ แล พิจารณา ความ เหลือ
จาก สิก สำนวน คู่ ความ คิกใจ ทูเลา ทั้ง ถึง ผู้ พิจารณา มิ รับ ว่า มี เป็น ทูเลา
เมื่อ เขา มา พิจารณา พิกาศษา ไ้ ความว่า คู่ ความ ทูเลา ทั้ง ถึง นั้น ซอบ ให้
ใหม่ ผู้ พิจารณา ซึ่ง มิ รับ ทูเลา เขา นั้น เป็น ข้อ เลมิก โดย ยศดาศักดิ์

๖๖ ๑ มาตราหนึ่ง ฟุ้ง ทวย ราชฎ ทั้ง หลาย ที่ คำ ยี่ชชั ผลิต ไสกัน สิ่ง สัน
พรัก ทวย ตก หาย แล มา ร้อง พ้อง ท่าน ให้ พระสุภาวที่ พิจารณา ก ัก สัน
นั้น ตก หาย จึง ให้ ผู้ ยี่ชชั ใช้ กิ่ง หนึ่ง ัก สัน หาย นั้น นัย มัน ว่า หาย มาก

๒๔๐.

ลักษณะ อาญา ราชฎ

ท่านให้พิจารณา จงดั่งแท้ ไ้เท่าใดได้เสียถึง หนึ่ง ถ้ามันหาสิ้น มิได้มัน
แกลัง กล่าวเท็จ มัน มิได้เท่าใดให้มันเสียเท่านั้น ถ้า ตก หาย ทาสลัก
สำคัญ มิได้ จะว่าทั้งฎ มิได้เลย ๗

๔๗ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดขบง ร้ายท่านทำท่าน มิได้ จ้าง คนอื่นให้ไปทำ
ร้ายท่าน ด้วยประการ สิ่งใด ๆ ก็ที่ ท่าน มิขายแต่ ว่าลำบาก มีบก แผล เสีย
โฉม ท่านให้ใหม่เท่าขายด้วย คักก็ เหล็ก ๗

- ๑ ศิวี บททรง ชำระใหม่ ไ้บทใน อาญา หลวง ๑๓๐ มาตรา ๗
- ๑ บทใน อาญา ราชฎ ๒๐ มาตรา เป็น ๑๕๐ มาตรา ด้วยกัน เท่านั้น

๑ ลักษณะ อาญา ราชฎ ขบแต่ เท่านั้น ๗

๑ ถ้ายณ ขบถ คือ ๖๖

๑ แล้วทรง พระกรุณา ตรัสเห็น อเกล้า ๑ สั่งให้ค้น หา พระบาท ๖๖ ทรง
กรรมกรณ ๓๒ ประการนั้น ได้ พระบาทว่า ๖๖

๑ ตะเม้งกิกะเว ะโฆมาศา ะเวมาตะ อัมโภปฏิสะนะตะวง ะทิสสะมณุเสสุ
ราชานโวจัง อากุงจาวังคะเทคะวา วิวิธานิกรม ะระณานังคะโรนเท กะสาหิบีทา
เพนเท วัคเทหิบีทาเพนเท อักสูทันเทหิบีทาเพนเท หักถัมบีฉินทันเท
ปาทัมบีฉินทันเท หักถาปาทัมบีฉินทันเท กัณณัมบีฉินทันเท นาสัมบีฉิน
ทันเท กัณณะนาสัมบีฉินทันเท มุขัมบีฉินทันเท พิลังคะกะกัมบีคะโรนเท
สังฆมุนทากัมบีคะโรนเท ะระหมุขัมบีคะโรนเท ประโศติมาสะกัมบีคะโรนเท
หัตตะปะโศติกัมบีคะโรนเท ะเวระกะวัจติกัมบีคะโรนเท จีระกะวาตีกรมบี
คะโรนเท เชนียกัมบีคะโรนเท พระพิสะมังสิกัมบีคะโรนเท กะทาปะณิกัมบี
คะโรนเท จาราปะฐิฐะกัมบีคะโรนเท ปะลิณะปะริวัตตะกัมบีคะโรนเท
ปะลาสะบีระกัมบีคะโรนเท คักตะนะบีเตละนะโอสัญเจนเท สุนะเซหิบีชาทาเพนเท
ฉิวันทัมบีสุเลอุคคาเสนเท ะสะตินาบีลีสังฉินทันเท อุรังบีผาเลนเท สะติปะหา
วังคะโรนเท สังขลิกาทิหิปัฏฐะหิพันเทหิพันทิวาพันทินา ทาปะเวสะนังคะโรน
เท นาคีปะปะมาเนสุ อาวาเตสุฉินะณาปะทวา ปะลาเสหิปะฐิฐาตาปะทวา อักคิง
ทาวปะทวาจัมมะทักมคะกาเล ะชะนังคะเลหิคะสาปะทวา ฉันทาฉันทิกังทิวาหิวัจ
คะโรนเท สะริระโคบี ทิกอะเนเนวะ ลักถณะ ฉะนัฐานะสุ มังสัง อุปะปาญจวา
เทเลนะบีกักงอุทังฮาโรปะทวา ปุระวีระบีจาปะทวา ตะเมระชาทาเพนเท

๑ มีกำหนดเห็น ความตามใน พระบาทว่า สมเด็จพระบรมราช ราชกระษัตริย์แต่
 ปางก่อน ลง ราชทัณฑ์แก่ผู้กระทำความผิดเป็น อุกฤษฐ์ไทย เป็น ทรุไทย เป็น
 ลทธิไทยต่าง กัน จึงมี พระราชโองการ มาร พระบรมพุทธ สุธรรมาทศกัณฑ์ เห็น
 เกล็ด ๆ ว่า ประเพณีโบราณราชกระษัตริย์สืบ มา ย่อม กระทำทัณฑ์ทานุทัณฑ์ไทย
 น้อยไทยใหญ่ แต่คนอัน กระทำโจรกรรม แล ล่วง พระราช ฐานา กระทำทุจริต

ผิดจาก พระราชบัญญัติ ล่วง พระราชกำหนด กฎหมาย ควร ทัณฑ์ ทรุ
 มีชัณมิ
 ลหุ
) ไทย

ประการใด ก็ให้ลงโทษ ตามโทษ กกรรมกรรม ๙๒ ประการ ทัณฑ์ ประเพณี
 โบราณ ราชกระษัตริย์สืบ ๆ มา ก็ให้ตรา พระราชบัญญัติ จักโทษ โดยควร แก่
 กกรรมกรรม ฝน ตาม หนัก แลเบาแก่นักโทษผู้ กระทำทุจริตเป็น พระราช ฤกษ์
 ฎีกาว่า แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดใจ ทนง ของคณา มีกั ใหญ่ใ้สูง คักดิ์
 คิขขบถ ประทุษฐ์ร้าย ค่อ สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่หัว จะ ปลง พระองค์ ลงจาก
 เสวตฉัตร กัถิ แลโจร คุม พรคพวก ถือ สรรพ สาทรรุช เข้า ปล้นตี เมืองเผา
 จวน กัถิ ปล้นตี พระนคร เผา พระราช นิเวศ มณเฑียร สุฐาน วิง คถิง ฆาง กัถิ
 ปล้นตี ชาวาศ เผา พระอุโบสถ แล สังฆาราม จัป พระสงฆ สามเณร แล ฤทธิ
 ชาวบ้าน มติฎา พัน แทง ลน ทั่วยคย เฟลึง บึง ย่าง เขา แทลน หลาว เสียม ร้อย
 กระทำ กรรม สาคัธ รัง วัชเธา ทรพิย สิ่งของ โดยทรรุณ อารก้า ขยาบข้าฆ่า
 สมณ สามเณร แลเจ้า ทรพิย ทั่วยประการใด กัถิ ผู้ใดใจ ฆกรรจ ฆ่า บิศาฆ่า
 มารกา คณาฎา คิครุ ุขัฒมา ชาจารีย ตาย กัถิ แลคน ร้ายใจ เป็น มฤดา คิฐิ เธา
 ของค พระพุทธรูป พระธรรม มา ทุบตี เข็ยบย้า ทำ ทุรจาว การ ลามก ประการ

ไท่กั๊กี้ แลโจรลัก ทารกไปมิได้ กั๊กี้แก่ ขาป หยาบเข้า สาคัก ทักมือทัก
 เท้าทักคอตารก ถอกเขาก่าไล แลเครื่องประกับกั๊กี้ ท่านว่า มิน จำพวกนี้ เป็น
 ผู้ร้ายยิ่งโจร ให้ส่งโทษ กรรมกรณ ๒๑ สฐาน สฐาน หนึ่งคือให้ตัดเยกกระบาล
 ศีระเล็ก ออกเสียแล้ว เขาคิมคั๊กี้เห็นเหล็กแดงใหญ่ใส่ลง ให้มัน สมงศักระ
 พุ่งพุ่งขึ้น คั๊กี้มือเคี้ยวน้ำ ลัมพอม สฐาน หนึ่งคือให้ตัดแต่ หนึ่งจำระเบอง
 หน้าถึงไพร ปาก เบอง บน ทั้งสอง ข้าง เป็นกำหนก ถึง หมวก ทั้งสองข้าง
 เป็นกำหนก ถึงเกล้าขว คอ ชายผมเบอง หลัง เป็นกำหนก แล้วให้มัน กระ
 หมวกผมเข้า ทั้งสิ้น เขาทำอนไม้สอกเข้า ข้าง ระคนโยก ถอน คดอน สัน
 เฟิก หนึ่งทั้ง ผมนั้น ออก เสียแล้ว เขา กรวดทราย ขยิบขั๊กิ กระบาลศักระ ขัระ
 ให้ขาวเหมือน พรรณ ศรีสังข สฐาน หนึ่งคือให้เอาขอเกี่ยวปากให้อ้าไว้
 แล้วให้ทาม ประที่ปไว้ ใน ปาก ในย หนึ่ง เขา ปาก ลิวอัน คมนั้น แสะ แหะผ่า
 ปาก จน หมวก ทั้งสอง ข้าง แล้ว เขาขอเกี่ยวให้อ้าปากไว้ ให้โลหิตไหล
 ออกเต็ม ปาก สฐาน หนึ่งคือเอา ผ้าชุ่ม น้ำมัน พินให้ทั่ว ภายแล้วเขาเพลิง
 รุก สฐาน หนึ่งคือให้เอาผ้าชุ่ม น้ำมัน พิน นิ้วมือ สัน ทั้ง ๑๐ นิ้ว แล้วเขา
 เพลิง รุก สฐาน หนึ่งคือเข้อกเนื้อให้เปน แร้ง เปน ริว ย่าให้จาก ให้เนือง
 ด้วยหนึ่ง ตั้งแต่ใต้ คอ ลงไปถึง ข้อเท้า แล้วเขา เข้อกผูกจำให้เดิน เยียบ
 ย่า ริวเนื้อ ริวหนึ่งแห่ง ทน ให้ผูกคร่าที่จำให้เดินไป กว่า จะ ตาย สฐาน หนึ่ง
 คือ เข้อกเนื้อให้เนือง ด้วยหนึ่ง เปน แร้ง เปน ริว แต่ใต้ คอ ลง มาถึง เขา
 แล้วเข้อกแต่เขา ให้เปน แร้ง เปน ริว ลง มาถึง ข้อเท้า กระทำ เนื้อเบอง
 บน นั้นให้เปน ริว ตก ปกคลุม ลง มาเหมือนนุ่ง ผ้าคากรอง สฐาน หนึ่งคือ
 ให้เขาห้วงเหล็ก สวมข้อ คอกทั้งสองข้าง ข้อเข้าทั้งสอง ข้างให้มัน แล้ว
 เขา หลักเหล็ก สดกลงใน วงเหล็ก แย่ง ซึ่ง ทิ้ง ลงไว้กับแผ่นดิน อย่าให้ไหว
 ทั่วไว้ แล้วเขาเพลิง ลนให้รอบทั่วกว่า จะ ตาย สฐาน หนึ่งคือเอาเบ้ก

ใหญ่มีคมสองข้างเกี่ยวทั่ว ภาย เพิกหนึ่งเนื้อแลเอ็น น้อยใหญ่ให้หลุดจาก
 ออกมากกว่า จะตาย สฐานหนึ่งคือให้เอา มีดที่คม เชือดเนื้อให้ตกเขา
 มาจาก ภายแต่ที่ ละกำลัง กว่า จะสิ้น มังสา สฐานหนึ่งคือได้แล สับฟัน
 ทั่ว ภายแล้ว เขา แปรง หัว ชุบ น้ำ แสบ กรวด คุง คุง เชอะ หนึ่ง แล เนื้อ แล
 เอ็น น้อย เอ็นใหญ่ ให้ ลอก ออกให้ สิ้น ให้ อยู่แต่ ร้าง กระดูก สฐานหนึ่ง
 คือให้ นอน ลง โดยข้าง ๆ หนึ่งแล้ว ให้เอา หลาว เหล็ก ตอก ลง ไป โดยช่อง
 ทูให้ แน่น กับ แผ่นหิน แล้ว จับเท้า ทั้ง สอง หนี เวียน ไป ทั้ง บุคคล ทำ ทาง เวียน
 สฐานหนึ่งคือทำ มีให้ เนื้อ พัง หนึ่ง ซาก เขา ลูก สีสลา ขด ทู กระดูก ให้ แลกล
 ย่อยแล้ว รวบ ผม เข้า ทั้ง สิ้น ยก ขึ้น ขย่อน ลง กระทำให้ เนื้อ เป็น กอง เป็น
 จอม แล้ว พับ ห่อ เนื้อ หนึ่ง กับ ทั้ง กระดูก นั้น ทอด วาง ไว้ ทำ ถึง ทั้ง อัน ทำ
 ทั่ว ฟาง ซึ่ง วาง ไว้ เช็ด เท้า สฐานหนึ่งคือให้ เกี่ยว น้ำมัน ให้ เต็ด เตด พลุ่ พลุ่
 แล้ว รด สาด ลง มา แต่ คีระ กว่า จะ ตาย สฐานหนึ่งคือให้ กัก อธิ สุนัข รัย
 ทั้ง หลาย ไว้ ให้ ออ อาหาร หลาย วัน ให้ เต็ม หยาก แล้ว ให้ ปลด ยอ ออก ให้ กัก ทั้ง
 เนื้อ หนึ่ง กิน ให้ เหลือ แต่ ร้าง กระดูก เปล่า สฐานหนึ่งคือให้ เขา ขวานผ่า เขา
 ทั้ง เป็น แหก ออก ถึง โกรง เนื้อ สฐานหนึ่งคือให้ แทะ ทั่ว หอก ที่ ละ น้อย ๆ
 กว่า จะ ตาย สฐานหนึ่งคือให้ ชุก หลุม ผึ่ง เพียง เหว แล้ว เขา ฟาง ปัก ลง
 คลอก ทั่ว เฟลิ่ง ภา หนึ่ง ใหม่ แล้ว โด ทั่ว โด เหล็ก ให้ เป็น ท่อน น้อย ท่อนใหญ่
 เป็น ริว ใหญ่ ริว น้อย สฐานหนึ่งคือให้ เช็ด เนื้อ ล่า ออก ทอด ทั่ว น้ำมัน
 เหมือน ทอด จนม ให้ กิน เนื้อ ตนเอง สฐานหนึ่งคือให้ ตี ทั่ว ไม้ ตะบอง
 สิ้น ตะบอง ยาว เป็น คัน สฐานหนึ่งคือให้ ทวน ทั่ว ไม้ หวาย ทั้ง ทนาม แล
 โทษ ทั้ง นี้ ควร สฐานใด ให้ เขา แต่ สฐาน หนึ่ง

๑. อนึ่ง ถ้าผู้ใดล่วงพระราช อาญา พระราชบัญญัติ แล พระราชกำหนด แล
 พระอัยการ กฎหมาย ประการใด ก็ที่ แล เป็น โจร ปล้น บ้าน สะกด สะกด ยะ

เขาค้าง ล้าง ล้าง สรรพโจร ล้าง ผก ทวพย สิ่งของ ประการใด ๆ ก็ที่ ท่านให้
 ลงโทษ กรรมกรณ ๑๑ สฐาน สฐาน หนึ่งก็ให้ ทอน ทั่วย หลวย สฐาน หนึ่ง
 คือให้ตัดนิ้ว สฐาน หนึ่ง คือให้ตัดเท้า ทั้งสองข้าง สฐาน หนึ่งคือให้ตัด
 มือทั้งสองข้าง ตักเท้าสองข้าง สฐาน หนึ่งคือให้ตัดหูทั้งสองข้าง สฐาน
 หนึ่งคือให้ตัดจมูกเสีย สฐาน หนึ่งคือให้ตัดหูทั้งสองข้าง ตักจมูกเสีย
 สฐาน หนึ่งคือให้ตัดปาก ทะแหว่ปากเสีย สฐาน หนึ่งคือให้เสียขม
 สฐาน หนึ่งคือให้ตัดคิ้วเสีย สฐาน หนึ่งคือให้จำ ๕ ประการใส่คุกไว้ จะ
 ความด้วย สฐาน โทษ ประการใด ก็ให้ลงโทษโดย อาญาอัน มีใน พระราช กฤษฎ
 ฎีกา แล พระราชกำหนด กฎหมายทั้งปวง อัน สมเด็จพระบรมราช ภาระมัตริย
 บัญญัติไว้ โดยในข มาตรา ลับ ๆ มาตังนี้เถิก ๖

๑ กล่าว ลักษณะ โทษ ทะกึ่งษกรรมกรณ ๓๒ ประการ ยุติ แต่เท่า นี้ ๖

๑ จะ กล่าว ข้อ ความ มุล คักอัน มีใน คัมภีร์ พระธรรมสาครเกิด แต่ เอกณะ
 กิ่งมะมุลกะที่ วิวาท แจกออกโดย พระบาทว่า สังฆามะโทษา บัระราชะตุสุโฐคือ
 ผู้ตั้งโทษใน งาน พระราช สงคราม แล ประทษุราย์ต่อ พระบาท สมเด็จ บรม
 นารถ บรมบพิตร ธกิศวเขต เศษฐมาทยา มหาประชากรธิบถัศววิสุทธิอุตม บรมนราธิ
 เบศ พระพุทธเจ้า อยู่ทิว ผู้ทรง พระเศษ พระศุณณูปภาพ ปกแผ่ไป เปน อันมาก แก่
 หมู่ วิมล มุขมาทยา นวราช คามนิคม เขตร ประเทศ ณะสถานะ ขานาจักร เปน
 หลักแก้ว ก่อถึง ศุข ทิวทุก ทวยรายฎว บริสา อุประมา มหาจักรวาลพิศาลคีษเขต
 กนิช ประเทศธณินิมิให้ จลาจล วิกลลายไหล เลื่อน ลงสู่ มหาสมุทรใต้ สรรพ
 สัตว อาไศรย เปน ศุขทุกทิวา วาตรีกาล ตั้ง พิศวาร คุณ สุนธเรศ พิเสศ อภุลย
 ทั่วย ทรง พระราช ขานาจักร กำหนด ทวา เพื่อ กำลั้ง พระเมตา เปน มหาบุพภาคย

บุรหาริกไว้ เป็น พระโอรสวรจวิชัย ทรงให้ มีมัทิตะโธมพิงษาชาติ มีให้ ประ
มาทใน หมู่ พระคุณไว้ จึง ทรง พระราช บัญญัติ จัด เป็น บท มาตรา ชื่อว่า
สาขะศกัอิน มี สิบ ๆ กัน มา ดังนี้

๑ ศกัมัตถุ ศกักราช ๑๓๗๗๓ กุกกุฏสังวัจระเชษฐุมาศ กาพปักเซ บัญระมีตถิ
พุทธวาร กาลบริเฉตกาลกำหนด พระบาท สมเด็จพระบรมนารถพิตร สัทธิสันธรรวม
เทชา มหาสุวิงษ องคบุรุโสถม บรม มหาจักรพรรดิศร บวร ธรรมถุก มหาราชาธิราช
เจ้า ผู้ ทรง พระคุณ อิน มหาประเสริฐ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง ทิโลกมาลา มธา
ไพชยนต์ ปราสาท รัตนากาศ เบื้อง บุรพามิมุข พริ้ม ด้วย หมู่ มุขมนตรี กระวี
ชาติวราชี่เสวกการมตยา มหาราชครูประโวหิต บัณฑิตยาจารย์ เฝ้า พระบาทสมเด็จ
บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว จึง มี พระราชโองการ มารพระบัณฑูรสุ
ลีศนาท ทำหรัสให้ ตรารพระราชบัญญัติ เฝ้ายงโฆษนาการ แก่ ชาวเจ้าเง่ายุ
ราช นาฎยัโยรสา พระภาคไยบราช มาตยาภิมุขมนตรี กระวี ราชินิกุล ชุน หมั้น
พัน ทนายฝ่าย ทหารฝ่าย พลเรือน ไพรฟ้า ข้า ขอบ ขันชเสมา อาณาจักร สม สัง
กัต พรคอิน มีใน พระราช อาณาเขต พระนคร ศรี อโยทธยา มหาทิลก ภพพรคิน
ราชธานี บุรุริมยอตุม ราชนิเวศ อุกมังคมมหาสุฐาน ทั้งแต่ นี้ สืบไป เบื้อง หน้า

๑ ๑ มาตราหนึ่ง ผู้ใดใจใหญ่ใส่ สูงศักดิ์ มัก ขบถ ประทุษฐร้าย จะ คำพระ
องค์ลง จาก กำภูฉัตร หนึ่งทำ ร้าย พระองค์ด้วย โหรา ยาพิศม แล ด้วย
เครื่อง สาทวา สรรพยุทให่ถึง ลัน พระชนม หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัวให้ ผู้ใดไป รัง
เมือง ครองเมือง แล มีให้ เอา สุพรรณบุษมา แล ภักยา เข้า มา บังคม ถวาย
แล แวงเมือง หนึ่งผู้ใดเอาใจไป แม้ เฝือฆ่าศึก สัตบุ หนักนะให้ยก เข้า
มา เบียดเบียด พระนคร ขอบขันชเสมา ธานี น้อยใหญ่ หนึ่งผู้ใดเหากิการ
บ้าน เมือง แล กาลัง เมือง แจ้งให้ฆ่าศึก ฟัง ถ้าผู้ใด กระทำดัง กล่าวมา นี้
โทษ ผู้นี้ เป็น อุกฤษฐโทษ ๓ สุฐาน สุฐาน หนึ่งให้ วิบ ราชบาทฆ่าเสีย โท

สิ้นทั้งโคตร สฐาน หนึ่งให้ ธิว ราชาบาทวฆ่าเสีย ๗ ชั่วโคตร สฐาน หนึ่ง
 ให้ ธิว ราชาบาทวแล้วให้ฆ่าเสีย โคตรนั้น อย่าให้เลี้ยงสืบไปเลย เมื่อ
 ประหารชีวิตนั้น ให้ประหารให้ได้ ๗ วันจึงให้สิ้นชีวิต เมื่อประหารนั้น
 ฆ่าให้โลหิตแล อาสพตก ลงในแผ่นดิน ให้ใส่ แพลยเสียตามกระแส น้ำ
 แผ่นดิน หนา ๒๔๐๐๐๐ โยชน์ ทรงพระเจ้าไท่ถึง ๕ พระองค์ แล มีอาช ทรง
 ผู้จักกัญ ทาความ ดัดย มีไค่นั้น ถ้าบุคคลตั้งกล่าวมานี้ ถึงมีบำเหน็จ
 ความชอบเท่าใด ท่านมิให้เอา บำเหน็จ ความชอบ มา ปูน โทษเลย ถ้าผู้
 โดโลกิเณ มหันตโทษ ๆ ถึง ตาย นอก ว่า กล่าวนี้ ถ้ามีบำเหน็จ ความชอบ อยู่
 ให้เอาบำเหน็จ ความชอบนั้น มา ปูน โทษ ก่อน ถ้าโทษนั้น เป็น มหันตโทษ

ชุกฤษฐ)
 ทั้ง คุรุ) โทษ ก็คือ ให้กรรณา ครั้ง หนึ่ง สอง ครั้ง ก่อน ตามโทษ หนัก
 ลทุ)

โทษเบา นั้น เกิด ๖

๒๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใดรู้ว่าใคร ๆ ทำความ ร้ายในแผ่นดิน ด้วย ประการใด ๆ
 ท่านให้ผู้นั้น ออก มาว่ากล่าว โทษคดี เสาวภาพ ตามเนื้อความ อัน นั้น
 ท่านมิให้ทำ บัณฑิตนเทท แขนงทั้งไว้ใน สฐาน สักอันเลย ถ้าผู้ใดทำ จับผู้นั้น
 ได้ ท่านให้ฆ่า เสีย ส่วนผู้ไว้ให้ แหวะ ปาก แลผู้เขียนนั้นให้ตัด มือ เสีย
 ผู้รู้ ้วยท่านให้ทวน ้วย ลวดหนึ่ง ๒๕ ที่ ๖

๓๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เหน บัณฑิตนเททใน กระชาก ในใบลาน ในสมุด
 อัน ตก อยู่ใน สฐานใด ๆ ก็คือ ผู้ใดได้ท่านให้ฉีก เสียในที่นั้น ท่าน มิให้
 ธิบไปอ่าน คุ มิให้เอามาให้ผู้อื่นอ่าน คุ จะให้ตัดมือผู้เขามา นั้น เสีย ถ้า
 ผู้ใด ธิบ มาให้กุม เขา ทัม ันผู้เขามา นั้น จำไว้ ให้หา ผู้ทำ บัณฑิตนเททนั้น จง

ไว้ ถ้ามิได้จำมันไว้ ๓ เดือน แลให้ทวนด้วย ลวดหนัง ๕๐ ที เพราะว่า
ท่านมิให้เอามาสักอันเลย

ฯ

๔ ๑ มาตราหนึ่ง ถ้าผู้ใดแลรู้เห็น ว่าผู้ใดคิด ขบถกัวย ประการใด ๆ แล
กระทำทุจริตผิด พระราชบัญญัติท่าน แลว่าจะเอาตัวไว้ประยศ แผ่นดิน
สมเด็จพระบรมพิศ พระพุทธเจ้า อยู่ทั่วทั้งนั้น ให้ทำหนังสือ ฎีกา มาขึ้น ว่าเรียน
แก่ สมุหนายก ให้พิทูลแก่ พระเจ้า อยู่ทั่ว ที่ว่าผู้ นั้น มีคุณ แก่ แผ่นดิน
มีบำเหน็จ แก่ ราชการ ท่าน ๆ มิให้ทำหนังสือ บัสนเทศ ลอบลัก ทอดไว้ใน
สถาน แห่งใด เพราะว่าพระราชกฤษฎีกา เก็บท่านห้าม แลผู้ใด มิได้ พัง
พระราชบัญญัติ ทั้งนี้ บังเบา กระทำ สนเทห ลอบลัก ทอดไว้ ท่าน รู้ด้วย
ประการใด ๆ ก็ตี ท่านให้ลงโทษโดย สาทศ

ฯ

๕ ๑ มาตราหนึ่ง เป็นข้าพระเจ้า อยู่ทั่ว เลียง ให้ มียศศักดิ์ ก็ แล มั่นโมท
จิตร คิดใหญ่ใจใว้ ฝ่ายสูงศักดิ์ ทำขบถ ประทุษร้าย ท่อ รบพุ่ง เมือง
ท่านทำทั้งนั้น ท่านว่าโทษหนัก ให้ฆ่าเสียให้ สิ้น ทั้งโคตร

ฯ

๖ ๑ มาตราหนึ่ง นา ๑๐๐๐๐ ลงมาถึงนา ๘๐๐ รู้เห็น ว่า ผู้ใดเป็น ขบถ
ก็ตี ญาติสนิท พรต พวก เป็น ขบถ ทำความร้ายใน แผ่นดิน ประการใด ๆ
ก็ตี แล เชน ซบเข้าด้วย ขบถ แล มิได้ ว่ากล่าว พิทูลแก่ พระเจ้า อยู่
ทั่ว ผู้ นั้น เป็น ขบถ ด้วย

ฯ

๗ ๑ มาตราหนึ่ง เจ้าเมืองทั้งหลาย อยู่ใน พระราชเสมา อาณาเขต เป็น
ข้าพระเจ้า อยู่ทั่วใน แคว้นแคว้น อันขึ้น แก่ กรุงศรีอยุธยา เมืองใหญ่ นั้น
ให้เจ้าเมือง ทา นายผู้ จะเป็น หมื่นแพ่ง หมื่นนครบาล หมื่นวัง หมื่นคลัง หมื่นนา
ให้รักษาเมือง ท่าน อยู่ใต้ เกิดอุบัติ หนึ่ง ให้ตั้ง หมื่นท่าน หมื่นแขวง ตั้ง นาย
ขนอน คอยกั้นทาง ให้มัน กูงพัน แคนโดย รอบคอบ อย่าให้ฆ่าศึก สัตว์
เข้ามา แลกปลม ถ้า ภัยฆ่าศึก สัตว์ มาก เชน ช้าง เตมเข้ามา ให้เร่ง

ขับกัวเข้าเมือง ทับประตูเมือง อยู่ถ้าพระเจ้า อยู่หัว ให้แต่งพลทหาร
สกัดนมค เขาทางฆ่าศึก จงไว้ แม้นฆ่าศึก ถอยไป ให้ตามจงพันแทน
ระมีว่าเห็นจ้แก่เจ้าเมือง ๖๖

๙๐ มาตราหนึ่ง ทับเมือง เสมอกัน รักกัน แลเจ้าเมืองหนึ่งไปหาเจ้า
เมืองหนึ่ง ให้มีโทษสามประการ หนึ่ง ถ้าฆ่าศึก มีมาให้ท้าวพระยาลูกขุน
มนตรีมุข หนึ่ง ประชุนชุมนุม ศาลากลาง ผู้ใดมิได้มาเป็นโทษ ขบถ ให้ปรับ
ตามโทษ ๖๖

๙๐ มาตราหนึ่ง เมืองเข้าใต้ เมืองฝ่ายเหนือ ซึ่งชนแก่กรุงเทพมทา
นคร ให้มาอ้อนน้อมนำดอกไม้ทองเงินเครื่องราชบรรณาการ มาถวาย
ตามราชประเพณีแต่ก่อน ถ้าเมืองใดมิได้กระทำ ตามประเพณี แสงบ้าน
แสงเมืองไว้ให้เป็นจลาจลในแผ่นดินท่านไว้ ท่านว่าโทษถึงตาย ๖๖

๑๐๐ มาตราหนึ่ง ราชสัทบุ แปลกปลอมเข้ามาในขอบขันธเสมาภักดิ์ แล
มันคิดทวงงศถาทำร้ายให้เป็นจลาจลในแผ่นดินท่านภักดิ์ แลชาวประเทศ
ต่างเมือง เข้ามา อยู่ในขอบขันธเสมา แลมันคิดร้ายแผ่นดินท่านภักดิ์ แล
ฆ่าศึกต่างประเทศ มันทำกลอุบายคิดร้ายแก่แผ่นดิน แลมันมิได้เกรงกลัว
แปลงปลอมเข้าไปในพระราชวัง แลไปถึงพลับพลาหน้าพลานฉานคัล แล
เข้าไปถึงท้องพระโรง มุข บาน พระแกล แลไปที่สุฐานแห่งใด ๆ ภักดิ์ แล
จับได้มัน ผู้ทงของคอง แปลกปลอมเข้าไปนั้น ให้ถามเอาถ้อยคำมัน จงถอง
แท้ แลให้เอาตัวมันผู้ แปลกปลอมเข้ามานั้น ลงโทษ ๓ สุฐาน แลซึ่งผู้
รู้เห็น คิดอ่านว่าขอบเจ้าด้วยมันนั้น แลให้สืบ แลเถิดเห็นแล้วให้ฆ่าเสีย
ให้รีบเอา ทวพยสิ่งสิ้นมันผู้ทำ จลาจลในแผ่นดิน เจ้าพระคลัง หลวงจงสิ้น

๑๑๐ มาตราหนึ่ง ผู้ใดเป็นข้าพระเจ้าอยู่หัว พระเจ้าอยู่หัวชบยั้มตั้งแต่ง
เป็นพระยา พระ หลวง ขุน หมื่น ท่านให้ผู้นั้น มีใจสาพิภักดิ์ ซึ่งตรงต่อพระเจ้า

อยู่หัว ท่าน มิให้เอาใจ ออก ทาก จาก พระเจ้า อยู่หัว ท่านให้ผู้นั้น เอาใจใส่
 คุฝิต แล ชยบ การ งาน พระราชวัง ทั้งปวง ให้ไว้รักษา พระเจ้า อยู่หัว จึง ท่าน
 ถ้า แล ประเทศใด ๆ จะ เข้า มา ทำ จลาจล ให้ผู้นั้น ระแวงหา ผู้คน บ่าวไพร่ ขย
 ขันธเสมานัน ให้มา รักษา พระเจ้า อยู่หัว ให้ต่อ วยด้วย ราชสัทร ให้ มี ไชยชนะ
 แก่ ราชสัทร จึงได้ แล ให้เอาใจ ใต ใส่ ตวรตราช ผู้คน ซึ่ง จะ เข้า มา
 สืบ ปรยุทด้วย ราชสัทร นั้น ถ้า เห็น ว่า ผู้ใด มิได้ ชื้อ ตรง ต่อ พระเจ้า อยู่หัว
 แม้น แนะนำ ให้ฆ่า คึก ปลอมเจ้า มา ถึง กรุง กัถี มี นคิกร้าย ด้วย ปรการใด ๆ
 กัถี รั แล้ว ให้เอา เนื้อ ความ กราบ บังคม ทูล พระเจ้า อยู่หัว ให้ จึง แจง ห้าม
 มิให้ เป็น ใจ ด้วย คนฝิต ถ้า ผู้ใด มีความ ชอบ ใน แผ่นดิน ขอ ให้ ตั้ง แต่ง
 พระราช ทาน ยศ ภาค กัถี แก่ ผู้นั้น โดย สมควร ๕

๑๒ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด เป็น ข้ำ พระเจ้า อยู่หัว พระเจ้า อยู่หัว ทรง พระเมธา
 พระราช ทาน เงิน ทอง เสื้อผ้า ชูบ ชั่ม ตก แต่ง เป็น ถึง ชุน หมั้น ครั้น อยู่
 เกิด จลาจล มี ราชสัทร เข้า มา วย เขา บ้าน เมือง แล มี ผู้ ซึ่ง ท่าน แต่ง ตั้ง เป็น
 ชุน หมั้น นั้น มิได้ คึก ถึง คุณ ซึ่ง ท่าน ชูบ ชั่ม คึก ขบถ ชัก ภา แนะนำ ราช
 สัทร เข้า มา ถึง พระนคร ให้ วย เขา บ้าน เมือง ของ พระเจ้า อยู่หัว สืบ สวน
 เป็น ลักย ท่าน ให้ ลงโทษ โดย มี นคิกร้าย ๕

๑๓ ๐ มาตรา หนึ่ง ฆ่า คึก ต่าง ประเทศ เข้า มา ปลอม บ้าน ปลอม เมือง ท่าน
 แล ผู้ใด ๆ ให้ เข้า มา อยู่ อาศัย ใน บ้าน ใน เรือน คน ท่าน รั ด้วย ปรการ
 ใด แล เป็น ลักย ท่าน ให้ ลงโทษ แก่ ผู้ ให้ ฆ่า คึก อาศัย นั้น ถึง สิ้น ชั่ว วัตร
 ส่วน เพื่อน รั เห็น มิได้ บอ กกล่าว พิททล ให้ ฆ่า เสีย ด้วย ส่วน คน ผู้ ปลอม ให้
 สืบ สวน เขา พวก เพื่อน แล ให้ ฆ่า เสีย ๕

๑๔ ๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ใด พระเจ้า อยู่หัว ตั้ง แต่ง ให้ มี ยศ ภาค กัถี แล เป็น
 นาย ทมวต นาย กง ทแก่ ล้ว ทวาร ไพร่ พ้า ข้ำ แผ่นดิน มี การ ฌวงค สง ความ มี

ไต้ อยู่ช่วย ราชการ	ภาครบครวั อพยพ	หนีไป เข้าด้วย ฆ่าศึก	แลไป ชุ่ม
ชุ่น อยู่ป่า คง	ท่าน ว่า เป็น ขบถ.	ให้ฆ่า เสีย สิ้น ทั้ง โคตร	ข่าให้ ทุ
เลี้ยง อย่าง กัน	ทำไป		จะ

๑ รุกข์ภิกษุ ๗๗๖ ผศก นกัษัตริ พยัมสังวัจระไพศาวมาศศุกปักษย ธรรมจ
 มีกฐีรวิวาร กาลบริเวทกำหนด พระบาท สมเด็จพระบรมโลกนารถ ฌายก ทิลก
 ฌเป็น เจ้า เกล้า ภาวกล มณฑล สกล อาณาจักร อัก บริโสทม บรม สวรรยา ธิปไตย
 มหัยสุริยวงษ บรมหงษวิสุททธิ พุทธางกูร บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว เสด็จ ออก
 ณ พระที่นั่ง เบญจรัตนมหาปราสาท สุริโยภาษวราโดยบุรพาทิมุข เถลิงอาสน์ จึง
 มีพระราชโองการ मार พระบันฑูร สุรัสือหนาท ทวา พระราชบัญญัติ แก่ ชาวเจ้า
 งามยุพราช นาฏ ปิโยรสภาคิไชนนัททา มาตยาภิมุข มนตรี กรวัชาติ ราชินิกุล
 ชุนหมื่น สมสังกัทธิ พัน อิน มีใน ชอบ ชนชเสมาอาณาเขตร เว่นแคว้น แตน พระ
 นคร ทวารวดี ศรี อยุธยา มหาทิลก ภพนพรรัตนราชธานี ว่าแต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า
 ถ้าเสด็จ โดย พยุพบาท ยาทวา ทัพ ไป การ ฌรงค สงครามนั้น ให้ยุกรบัตริ ทัพ
 แลปัก ข้าย ปัก ขวา ถีย อาญา ตัชน พล ทั้งปวง แลให้นายกของ ยุกรบัตริ เกี่ย
 ภาย กของ หน้า กของ หลัง ปัก ข้าย ปัก ขวา แแตง ชุนหมื่น ตัชน พล จง ทุก กของ แล
 ให้ แแตง ลก หลานอิน ไว้ ใจ ใต้นั้น ตัชน พล ทั้งปวง หลัง ยุกรบัตริ เป็น ฌนัต

๑ หนึ่ง แลให้ แแตง ฌกรกษอิน บันดา ได้ ประจำรพิ ไว้ด้วย ยุกรบัตริ ใน ปัก
 ข้าย ปัก ขวานั้น แลให้ กุฎหมาย ให้ แก่ ยุกรบัตริ ใน ปัก ข้าย ขวานั้น แล ชุน
 หมื่น บันดา ถือ อาญาสิทธิ ตัชน พล ทั้งปวง โดย พัน กงาน ถ้าผู้ใด ต่อ รบ ด้วย
 ราชศัตริ มิพึง บังคับ ยะทัช ใน ที่ รบ พัน เพ็ช จาก ขบวน ทัพ ประการใด ถ้า มี
 บันดา ศัตริ แก่ นา ๙๐๐ ลง มา ถึง ไพร่ ไซ้ โทษ หนัก เท่าใด ให้ ลง โทษ โดย โทษ

นุโทษนั้น ถ้าบัณฑิตก็ได้นำ ๑๐๐๐ หิ้งขึ้นไป ให้กุมเอาตัวไปส่งแก่
 นายกองยุกรมบัตร เกียกกาย ให้ส่งโทษโทษโทษนุโทษนั้น แลให้เกียกกาย
 บัณฑิตก็ ออญาตัน พล กฏหมายเอาโทษนั้นไป บดแก่ นายกองแลยุกร
 บัตร เกียกกายให้พิจารณาโทษโทษ แลเมื่อ ยุกรมบัตร แล ชุนหมื่น จะส่งโทษ
 ผู้พ้นเพี้ยนใน กลาง สงครามนั้น ถ้าแลพ้นเพี้ยน ลงมาถึง ช้าง ม้า นายกอง
 ให้ส่งโทษ จงหนัก รุ่งทันให้เข้ารบ ถ้าแลถอยหลัง ลง มาจาก นาย
 ทัพ นายกอง ให้ส่งโทษถึง สิ้น ชีวิต

จะ

๑) หนึ่ง นายกองให้ชันช้าง แลให้ตุลุมบอน ลูกกองทั้งปวง มีให้ตุลุม
 บอนด้วย ให้ส่งโทษ จงหนัก แลให้ทันเข้ารบ ถ้าแลพ้นเพี้ยน ลง มาจาก
 ขบวน แลละ นายทัพนายกอง ให้เป็นอันตาย ให้ส่งโทษ ถึง สิ้น ชีวิต

๑) หนึ่ง ถ้า พระยาแล พระ หลวง ชุน หมื่น ผู้บัณฑิตให้ชัน ช้าง ให้ตุลุมบอน
 แลชุนหมื่น ผู้คุมพลแล นายสิบ มีให้ ประจันบาน มีให้ตุลุมบอนด้วย ให้
 ส่งโทษ จงหนัก แลให้ทันเข้ารบ ถ้าแลพ้นเพี้ยน ลง มา จาก ท้าว พระยาพระ
 หลวงเมืองชุนหมื่นก็ให้ ละให้เป็นอันตาย ให้ส่งโทษ แก่ผู้นั้น ถึง สิ้น ชีวิต

๑) หนึ่งถ้าแล พระยาพระ หลวง ชุน หมื่น ผู้บัณฑิตให้ชัน แลให้ชันช้างให้
 ตูลุมบอน แลชุนหมื่นผู้คุมพลแล นายร้อยนายสิบ มีให้ ประจันบาน มีให้
 ตูลุมบอนด้วย ให้ส่งโทษ จงหนัก แลให้ทันเข้ารบ ถ้าแลพ้นเพี้ยนลง
 มา จาก ท้าว พระยา พระ หลวง ชุน หมื่น แลให้เป็นอันตาย ให้ส่งโทษ ถึง สิ้น
 ชีวิต แลเมื่อชุน หมื่นผู้ ออญาตัน พลทั้งปวง จะส่งโทษ แก่ผู้
 เลमित พระราช ออญาใน การ พระราชสงครามนั้น ถ้า แลโทษนั้นหนัก แล
 จะถึง สิ้น ชีวิต ให้ยุกรมบัตร ส่งโทษโทษโทษนุโทษ ถ้าแลเห็นได้รบ
 ด้วย ราชศัตรู ผู้ใดให้ชัน ช้างให้ตุลุมบอน แลมีบ้านหนึ่งบ้านนั้นก็ เป็น
 ใจ อาษา ราชการด้วยใจ สามีภักดีก็ดี แล มีให้ เป็นใจ อาษา ราชการ แลยัง

ก็ในราชการ สงครามด้วยประการใด และ ระดม โทษหนักก็ถึง ถึงสิ้น ชีวิต
ก็ให้ยุกรบทัพ แลดู หลาน นายกอง ยุกรบทัพ เกียกกาย กฎหมายเขาฆ่า
เห็นแลโทษ แลช่วยผู้เลมิด พระราชา อาญาใน พระราช สงคราม จง มันคง โดย
พยาน ครั้นเสร็จการ แลให้เอามาว่ากล่าว แก่ นายกอง แล ยุกรบทัพ
เกียกกาย โดยฆ่าเห็นจแลโทษนี้ . ครั้น แล ราชคัตริ์ แตก ฉาน พ่ายแพ้
แลให้ให้ตีก็ตาม เขา นายกอง นายทัพ แล พล จงไว้ .

ฯ

๑ หนึ่ง มีภรรยา บ้าง พง เขา แล ระคา ช้าง ม้า วัล เป็น ชบถ โดย มี พระ
ราชกำหนด นั้น มีไว้ให้ดูม สฐาน เป็น ประมาณ แลให้ผอนปน ทา ช้าง ม้า
พลตามสมควร ด้วยภูมิ สฐานนั้น

ฯ

๑ หนึ่งถ้า ราชคัตริ์ ตั้ง ค่าย แล ชุกล อยู่เป็นอัน มันคง ให้ นายกอง แล
ยุกรบทัพ เกียกกาย ของหน้า กองหลัง บิดซ้าย บิดขวา แลทั่ว พระยา พระ หลวง
หัวเมืองทั้งปวง พิภาคนาเอการ นั้นเป็น ประมาณ ให้ตกแต่ง โดยการ นั้น
ถ้าแลเห็น ควร ที่ ระ คีทัพ ฆ่าศึก ให้แตก ฉาน ใน เวลา กลางคืน นั้นได้ ก็ให้ตี
ทัพฆ่าศึก แตก ฉาน ใน เวลา กลางคืน นั้น จงไว้ แลให้ ส่ง ข้าว ยา ให้ขาด

๑ หนึ่งถ้า แล ระ เภณทเขาคน ไปจ่ายเท่าใด เมื่อทำ ออก เสรีจ มากน้อย
เท่าใด ให้เรียกเขาแก่ ยุกรบทัพ ให้ครบ ตามเกณฑ์

ฯ

๑ หนึ่ง ย่า ไปรบ ฆ่าศึก ก็ตี ฆ่าศึก ยก มาเขา เมือง ก็ตี แลทั่ว พระยา
หัวเมือง ชุน หมื่น มนตรี มุข เสนา อามาตย ราชโยธา นายทัพ นายกอง กอง
หน้ากองหลัง กองซ้าย กองพัน กองหมื่น กองแสน แล ยก ช้าง ยก ม้า คึง
ทบ เกลือบ็น ไฟ นำไม้ ธนู หอก ทวน ยก ไปต่อ ยุทธช่วย ราชคัตริ์ ยังมี ทิน
ไกรบถอย ออก มาช่วยตัว ช้าง หนึ่ง ให้ไล่ ตริไว้ ถ้าผู้ใด ถอย ออก มา สง
ช่วยตัว ช้าง ให้เขาตัว ลง หมู้า ช้าง ถอย ออก มา สาม ตัว ช้าง ให้ตระเวน
แลให้ตี คีตะ ตัก เท้า เสียบ ไว้ นำทัพ

ฯ

๑) หนึ่งถ้าต่อยุทธด้วยราชศัตรู อยู่ ผู้ใดถอย ออก มาชั่วคราวข้างหนึ่ง ให้ลงโทษ ฑะเวนแล้ว ให้ตกที่นั่ง ตกศิษะเสียบไว้หน้าทัพ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด อยู่ในทัพในศึก มิได้รักษาข้าง ม้าไว้ให้มั่นคง ให้ล้วย หลุด จากหลักแหล่ง ให้ฑะเวน รบมทัพ แล้วตกศิษะ ตกเท้าเสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด อยู่ทัพศึก ประจำหน้าที่ ให้ฆ่าศึก ปลดมเจ้ามาได้ ให้ลงโทษ ฑะเวน รบมทัพ ตกศิษะ ตกเท้าเสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด อยู่หน้าที่ ให้ฆ่าศึก ฆ่าค่ายเข้า มาได้ ให้ ฑะเวน รบมทัพ ให้ตกศิษะ ตกเท้าเสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด อยู่กอง แลซัทกอง เสี่ยง ให้ ฑะเวน รบมทัพ ให้ตกศิษะ ตกเท้าเสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด อยู่บนหน้าในที่ใน กองทัพ กองศึก ให้ไฟไหม้ค่าย ให้ลงโทษ ฑะเวน รบมทัพ ตกศิษะเสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด บนหน้าที่ก็ ตื่นนอนนำค่ายก็ ตื่น แล ลักตีมหาดไทย กลาโหม ไป ทรวจ แล นอน หลับอยู่ ให้เอา หอก วัช ขา ประจาน ฑะ

๑) หนึ่งผู้ใด ทำให้ผู้ คน ข้าง ม้าทำอันตราย จาก หลักแหล่ง ให้ ฑะเวน ตกศิษะ เสียบหน้าทัพ ฑะ

๑) หนึ่งทัพศึก ขบวน เรือเข้า ไปต่อ ยุทธด้วย ราชศัตรู อยู่ ถ้า ถอยเรือ ออก มาชั่วคราวเรือหนึ่ง ให้ลงโทษ ฑะเวน แล้วตกศิษะ ตกเท้า เสียบไว้ ฑะ

๑) หนึ่งทัพศึก ขบถ เรือ ยก เข้าไป ะต่อยุทธ ด้วย ราชศัตรู ถ้า ถอย ออก มาชั่วคราวเรือหนึ่ง ให้ใส่ ตูไว้ ถ้าถอย สอง ชั่วโมงเรือ ให้ถยตลง หล่น ข้าง ถย สาม ชั่วโมงเรือให้ ฑะเวนแล้ว ให้ตกศิษะ ตกเท้า เสียบไว้ หน้าทัพ ฑะ

๑. หนึ่งผู้ใดลักเสียดำเคือง สาคราวุธ ในกลาง พลเมื่อตรวจพล ท่านให้ฆ่าเสีย ถ้าแลผู้ลักนั้นยังมีบ้านหนึ่งแก่ ราชการ ท่านให้รีบเวียนเอาทรัพย์ทั้งปวงเข้า พระคลังหลวง

ฯ

๑๕. ๑. มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวใช้ผู้ใดไป ราชการ แห่งใด อยู่ภายหลังฆ่าศึกเข้า มารบ พระนคร ให้เร่งรีบมาเข้า ขบวนทัพต่อ รบด้วยฆ่าศึกเอาไชยชนะจงได้ ถ้าผู้ใดหลบ หลีกหนีมีมา ท่านว่ามีนเอาใจเยือกทาก ให้ลงโทษถึง สิ้นชีวิต

ฯ

๑๖. ๑. มาตราหนึ่ง ถ้าการ พระราชสงคราม ยกไปก็ตี ฆ่าศึก ยกมาถึงเมืองก็ตี แลท้าวพระยา ทัวเมือง มุข มนตรี เสนาโยธามาตย ผู้เป็น นายกอง นายทัพ ยก ช้าง ม้า วิฬง ทั้ง ทาบ เชน เสล บันไฟ นำไม้ ธนู หอก ทาบ เป็นขี้กอกไป กลาง แปลง แล นายกอง นายทัพผู้ใดออกไปไ้รบ แลมีไชยชนะแก่ ฆ่าศึก แลให้ยุกรบทัพทักฎหมายมา ให้รางวัลเจียกของเสียด สนอบ เปลี่ยนที่อื่น ฝ่ายลูก หลานให้เลี้ยงดู ตามบ้านหนึ่ง ถ้าผู้ใด ชนช้าง ชนะ บ้านหนึ่ง หมวกของเสียด สนอบ ของ ปลาย แชน ยก ขึ้น ถึง นา ๑๐๐๐๐ แล้วให้ร่วมกัน ของ คานหาม ของ ถ้าผู้ใด ชนช้าง มีไชย แลฆ่าศึก ซากหัวช้าง ไ้บ้านหนึ่ง ฟานของ หมวกของ ร่วมกันของ แลเมียนาง ถ้าไ้ตัวท้าวพระยา บ้านหนึ่ง เท่ากัน ถ้า พล หอก ทาบ ทั้ง เสล พล เท้า ไ้ช่วยด้วยช้าง แลผู้ ชนช้าง มีไชย เพราะ พล เท้า ยก พล นั้น ชน เป็น ชุน รางวัลเงิน ลาก ของ ลาก ลูก หลาน เลี้ยง สืบไป ฝ่ายผู้ ชน ช้าง นั้น รางวัล กุญเคี้ยว ถ้าผู้ ชน ม้า รบ แล ไ้หัวมา บ้านหนึ่ง ชนของ เสียด ฝ่าย ยก ที่ ชน ถ้า พล เท้า ไ้หัว รางวัล ชนเงิน เสียด ฝ่าย ถ้า พล เท้า ไ้ ม้า รางวัล ชนของ เสียด ฝ่าย ถ้า แต่ พล ไ้พร่ ของ ครกษ ราย ชน ไป ถึง นา ๕๐๐ ไ้ตัว ท้าว พระยา บ้านหนึ่ง เงิน ลาก ของ ลาก ไ้กิน เมือง ไ้เมียนาง ถ้า ไ้ตัว ช้าง บ้านหนึ่ง เงิน ช้าง หนึ่ง

ทลัษของเสี้ยม ถ้าไพร่พลชาวเล็กรวง ทักช่องโงมทัพหลวงพันฆ่าศึก
 หนึ่งจากทัพ ให้เงินซึ่งหนึ่ง ทลัษของเสี้ยม ตั้งขึ้นเป็นขุน ขาษา ผู้ใด
 พันแย่งด้วยฆ่าศึก แลชนะเงินห้าตำลึง ผู้ใดสู้สงคนแลแก้ตัว รอดมา
 รวงวัดขันของเสี้ยม ถ้าผู้ใดไปสงคน รอดตัว ออกมา ใต้ทั้ง ขาษา
 ฆ่าศึก มาทวย บำเหน็จขันของเสี้ยมตั้งให้เป็นขุน

๑๗ ๑ มาตราหนึ่ง พระยาพระ หลวงขุน หมื่น ท.แลลัวทหาร ทวย รามฎรทั้ง
 หลายเป็น ข้า ขอบ ขันขเสมา พระเจ้าอยู่หัวคำหรัส กะเกณฑ์ใช้ให้ไป การ
 ฌรงค สงคราม แลมัน ผู้ไป นี้ย หลงเข้าไปในทัพศึก ฝ่ายข้าง หนึ่ง แล
 มัน สับประยทุท สู้รบด้วย ราชศัตรู แลมัน แก่ ชีวิตร มัน มา รเขต ท่านว่า
 ผู้นั้น มีความชยใน แผ่นดิน หนึ่งผู้ใดเป็น ข้า พระเจ้าอยู่หัว ๆ ใช้ไป การ
 ฌรงค สงคราม แลมันผู้ไป การ ฌรงค สงคราม นั้น มีน้ำใจ สัพภักดีต่อพระ
 เจ้าอยู่หัว มันเอาใจต่อรบด้วย ราชศัตรู ๆ หนีไปมีไชยชนะ ท่านว่าผู้นั้น
 มีความชยใน แผ่นดิน ท่านว่าให้บำเหน็จ รวงวัด แก่ผู้นั้นโดยควร เหตุ
 ใดจึงกล่าวดังนี้ เหตุว่าผู้นั้น รู้จักคุณ พระเจ้าอยู่หัว หนึ่งผู้ใดเป็น ข้า พระ
 เจ้าอยู่หัว ๆ ทั้งแต่งให้เป็น ถึง พระยาพระ หลวงขุน หมื่น แลแล้ว ครั้นอยู่มา
 มี ราชศัตรู แต่ง ขบจน เข้า มา รบ เขา พระนคร แต่ยังมีเจ้า มา แลผู้นั้น อาจ
 สามารถ ขาษา พระเจ้าอยู่หัวไป ต่อ สับประยทุท ด้วย ราชศัตรู ๆ แพ้พ่ายอำนาจ
 หนึ่งผู้นั้น มีไชยชนะ ท่านว่าผู้นั้น มีความชย ท่านให้บำเหน็จ รวงวัดโดย
 สมควร หนึ่ง พระเจ้าอยู่หัวเสด็จ อยู่ใน พระนครก็ดี แห่งใด ๆ ก็ดี ไป
 การ สงครามก็ดี ฆ่าศึก ยก มา รบ แลผู้ใดมิได้ อยู่ต่อสู้ ด้วยฆ่าศึก ศัตรู
 หลบ หลีก หนีไป ท่านว่าผู้นั้น ละเสด็จ ไว้ให้ฆ่า เสีย

๑๘ ๑ มาตราหนึ่ง พระเจ้าอยู่หัว ครัสใช้ให้ข้า ทูล ของ ๆ ผู้ใดไปโดยเสด็จ
 การ ฌรงคสงคราม ก็ดี พระสุภาวดีมุขมนตรี กะเกณฑ์ผู้ใดให้กุม สมัคพรรคพวก

ไปการณรงค สงคราม ทัวก็มีไป สมักพรรคพวกก็มีให้ไปก็ตี ทัวไปสมัก
 พรรคพวก มีให้ไปก็ตี สมักพรรคพวกไปทัวมีไปก็ตี ไปถึง กลาง ทาง แล้ว
 หนีหลบ มาถึที่ ท่านว่าผู้ขึ้น เข้าด้วยฆ่าศึก ศัตรู ขบถต่อ แผ่นดิน นี้
 ฆ่าศึกมา ล้อมเมือง พระเจ้า อยุธยา เสกข์ ทั่วยุทธ ฆ่าศึก ทำ การ ณรง สงคราม
 กั้ตี แลเกณฑ์ให้ทหารไพร่ พลไป ผู้ใดมีไปก็ตี ไปถึง กลาง ทางกลับ
 มาละเสกข์เสียก็ตี ท่านว่าโทษ ถึงตาย นี้ พระผู้เป็นเจ้าใช้ให้ผู้ใดไป
 การณรงค สงคราม ท่านว่าให้เอา ชีวิตเป็น แทน แทน พระเศ พระคุณ
 ข้าย่อ หย่อน ถอยต่อ ราชศัทร ลือชื่อนเลย ให้เอาไปเซอานะ จงได้ ถ้าผู้
 ใดหนี ละ ทาทัพ เสีย ให้ฆ่า เสีย ข้าย่อให้ดูเยี่ยง ย่าง กัน แลบุกร ภรรยา
 ทรัพย์ สิ่งของ ให้เอาเป็น หลวง

๗

๑๙ ๐ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยุธยา ใช้ให้มุขมนตรี ราชินิกุล ขุน หมื่น ทัวพัน ไป
 รบ เมืองใด ๆ ไ้ทาง พระยา พระราช บุตรี พระราช นิกามา ให้ทูลเกล้า
 ทูล กระหม่อม ถวาย พระเจ้า อยุธยา ถ้าผู้ใดได้ มีได้เอามา ถวาย เบียดบังไว้
 ให้ชุนุม มุขมนตรี แล้วให้ฆ่าเสีย

๗

๒๐ ๐ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยุธยา เสกข์ กั้ว ฆ่าพลไปตี ประเทศ เมืองใดก็ตี
 ให้เสนา มุข มนตรี ยก พลไปก็ตี ฆ่าศึก ยาทัพ มา ไปต่อด้วยฆ่าศึก กั้ตี
 พระเจ้า อยุธยา พระราช ทาน บำเหน็จ รางวัล ให้แก่ผู้ มี บำเหน็จ ความชชบใน
 การ ณรงค สงคราม กั้ตี นี้ พระราช ทาน เสบียง อาหาร แก่ นายทัพ นายกอง
 ไพร ใน กองทัพ แล นายหมวด นายกอง ด้ ข้ บังไว้ มีให้ก็ตี เขาไปขายเป็น
 ธาณา ประโยชน์ กั้ตี นี้ไพร่ กองทัพ หนี หาย ล้ม ตายด้วย ประวาร โทชาติ
 ทก จำนวน นายหมวด นายกอง เบียด ด้ เขา เสบียง อาหาร ไป มากกว่าจำ
 นวนไพร่พล กั้ตี เขาไปขายเป็น ธาณา ประโยชน์ กั้ตี โทษ ๓ สฐาน สฐาน
 หนึ่งให้ตัด ศีรษะเสีย สฐาน หนึ่งให้ทรม ๓๐ ๖ ที่ สฐาน หนึ่งให้เอา สิ่ง

ของซึ่ง น้อยแฉวน คอ ประจาน แล้วให้ทำ ราชการ แก่ตัว ควบ ด้วย สฐาน
โท ให้เอา แท้ สฐาน หนึ่ง ๖

๒๑ ๐ มาตรา หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว ยก จักรงค พล พยุห ไปทำน แคน น้ย
ใหญ่ ขบชณอเสมา ประจามิตร ฆ่าคึก ให้ สมพล เลียบทัพ เตินทัพ ทั้ง ค่าย
ประชึก ทึก ค่าย เวียง พระนคร ก็ที่ ฆ่าคึก ยก มา ยกทัพ ไปต่อ ด้วย ฆ่าคึก ก็ที่
พระเจ้า อยู่หัว ไร่ให้ ผู้ใด เขา เครื่อง ราชบริ โภค ไป ประสาทร ราชวัล แล เครื่อง
อัญมณี เสบียง อาหาร ไป พระราช ทาน นายทัพ นายกอง ยุกรบมิตร เกียกกาย ไพร
ทั้งปวง แล ผู้คุม เอา ทพย สิ่งของ ไป มิได้ เอา ไป ประสาทร ทาม พระเจ้า
อยู่หัว สั่ง เขา สิ่งของ อัน ชั่ว ผลัก เปลี่ยน เอา ของ ที่ไว้ ก็ที่ มาก ให้แต่ น้ย
บง เขาไว้ เป็น อาณา ประโยชน คน เอง ก็ที่ ให้ลงโทษ ๔ สฐาน เหตุใด จึง
กล่าวถึงนี้ เหตุว่า มัน บัง ไว้ จะให้ ทหาร ถอย กำลัง ในการ ฌรงค สงคราม
เสียบ ราชการ ท่าน หนึ่ง ผู้ใด เป็น ข่า พระเจ้า อยู่หัว ๆ ทั้ง แต่ง เป็น อัครมหา
นาบที่ ผู้ใหญ่ แล เสนาบดี ผู้ น้ย ก็ที่ ทั้ง แต่ง เป็น พระ ทอวง ชุน หมั้น ก็ที่
พระเจ้า อยู่หัว ไร่ไป การ ฌรงค สงคราม มิใช่ ชำนะ แก่ ราชคัทร ให้ พระราช
ทาน บำเหน็จ ราชวัล เงิน ทอง เสือฝ้า กินบ้าน ผ่าน เมือง ตาม ผู้ มี ชื่อ กระทำ
ความ ชบชนั้น ถ้า แล ผู้ เป็น เจ้า ไร่ไป การ ฌรงค สงคราม อีก แล มิได้
ชื่อ ทรง เขาใจ ไร่ให้ มิใช่ ชำนะ แก่ ราชคัทร ให้ ราชคัทร แปรลก ปรอลม เข้า มา
มิได้ เป็นใจ ต่อ รบ ด้วย ราชคัทร ท่าน ให้ ลงโทษ แก่ ผู้ นั้น โทโย โทษานุโทษ

๒๒ ๐ หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว ทวาริ ส ทวาริ ไร่ไป ทั้ง ค่าย ควบ ฆ่าคึก มิได้ ทำ ก็ที่
ทำ มิแล้ว ทชก ทั้ง เสียบ ก็ที่ ให้ ทัก คีระ เสียบ ไว้ นำทัพ หนึ่ง ฆ่าคึก แตก
ฉาน ให้ ไป ทัก ตาม มิไป ก็ที่ ไป ถึง กลาง ทาง กลับ มา ฆ่าคึก หนีไป ได้ ก็ที่
ให้ ทัก คีระ เสียบ ไว้ ๖

๒๓๐ ๑) หนึ่งผู้ใด ขอก จ้อการ นรงค์ สงคราม ให้ สืบสวน จง แน่ จึง ให้ ขอก
ถ้าผู้ใดเขาเท็จ มิจริง ขอก ชั่วว ราชการ ท่านว่า ให้ตัด คีระเสียบไว้ ๖๕

๒๔ ๑) หนึ่ง นายทัพ นายกอง ใช้ผู้ใดไป เขา กิจ ราชการ สิ่งใด ๆ ผู้นั้น หลบ
ถนัด ให้เสียบ ราชการ ไป ท่านให้ตัด คีระเสียบไว้ ๖๕

๒๕ ๑) หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว ใช้ให้ผู้ใด ทำการ นรงค์ สงคราม แล มัน หลบ หลีก
หนี การ นรงค์ สงคราม เสียบ ให้ตัด คีระเสียบไว้ ถ้า พระเจ้า อยู่หัว รง ก
โทษ ให้ไป ต่อ รบ ชำศึก แก้ว ทั่ว ถ้า แก้ว ทั่ว ได้ คุ้ม โทษ ถ้า ไม่ แก้ว ทั่ว
ได้ โทษ กัง กาย บุตร ภรรยา อย่า เลียง ๖๕

๑) ศุภมัทศ ๑๓๗๕ ศก ๑) หนึ่ง กษัตริย์ เศรษฐี มาศ ศุภะ บั๊ก เขา ทัด มี กฤต ฤท ทัษ ทัษ
วาระ พระบาท สมเด็จ บรมมหา จักรพรรดิ ศิว รามาธิบดี เสด็จ สถิต ยใน พระ
ที่นั่ง สุวรรณมหาปราสาท โดย บุรพาลิมุข พร้อม ด้วย มุขมนตรี ตรี ราช ตรี ราช ตรี
ทิศาการวิชัย มี พระราช ทูไทย ใคว่ กรุณา เพื่อ จะ ระวัง บั๊ก ทูต ข่า ท แล ลัว ทหาร
แล ผู้มี บ้าน เจ้า บ้านาน ผู้มี ภักยา แล ผู้ รัง เมือง ครัว ของ เมือง จึง มี พระราช
โองการ มารพระ บั๊ก ทู ให้ ทรา พระราช บัญญัติ คำนี้ไว้ ผู้ใด ทำ ราชการ มี
บ้าน เจ้า บ้านาน ภักยา ทั้ง สาม นี้ ถ้า จะ ประสาท รวงวัล แล ที่ ยศ ถาศ กั กั พระ

๑) } แล เกร็ง อู ประ โภค บริ โภค ตาม ยศ ถาศ กั กั
๒) }
๓) }

ถ้า เป็น พระ หลวง รัง เมือง ครัว ของ เมือง เอก โท ตรี จั ทวา ถ้า บ้าน เจ้า เป็น ลหุ
ให้ เลื่อน ที่ ถ้า บ้าน เจ้า เป็น มัชฌิม ให้ ล่วง ที่ ถ้า บ้าน เจ้า เป็น อหุ ฤช รุ ให้
ลด ที่ ถ้า ผู้ มี บ้านาน เป็น มัชฌิม ให้ เลื่อน ที่ ถ้า เป็น แต้ ลหุ กั ให้ ประสาท
แต้ รวงวัล ตาม ยศ ถาศ กั กั ๖๕

๒๖ ๐ มาตราหนึ่ง ถ้าผู้มีบ้านหนึ่งบ้านนึ่งสองนึ่ง ทำราชการเสมอกัน

กระทำอุบายทรูชาติเหลือ เช่น มหันตโทษ ถึงตายเป็น ^{มีชัณมิ}ครุ ^{โทษ ประการ}
^{อุกฤษฐ์}

ใด ๆ ก็ดี ควรให้ พระมหากษัตริย์ราชเจ้าผู้ครองพิภพไป ภายหน้า ครอบ
แก้ จำ ทนถาวรทหารผู้มีบ้านหนึ่งบ้านนึ่ง ครึ่งหนึ่ง สอง ครึ่งก่อน ถ้าผู้มีบ้าน
หนึ่งทำผิดเป็น อุกฤษฐ์โทษ ควรให้เส้นโทษ ถ้าโทษ เป็นครุโทษให้ ล่วงโทษ
ถ้าโทษ เป็น แต่ ลหุโทษให้ ล้นโทษ ถ้าผู้มีบ้านนึ่ง ครุโทษให้เส้น
โทษ ถ้าโทษ เป็น ลหุโทษให้ ล่วงโทษ ถ้าผู้มีภักยาต้อง ครุโทษให้เอา
ตามโทษ นั้น เกิด ถ้าต้อง แต่ ลหุโทษ ควรให้เส้นโทษ ถ้าผู้มีบ้านหนึ่ง

^{มีชัณมิ}
ทำผิดต้อง ครุ ^{โทษ ถึง ตายก็ดี} ^{ก็ให้} ครอบ ^{ผู้มีบ้านหนึ่งครึ่ง}
^{อุกฤษฐ์} ^{ครึ่งก่อน} เหตุว่าผู้มีบ้านหนึ่งเขาชีวิต แล โศคร แล ความชอบไว้ในแผ่นดิน

ดิน ถ้าผู้มีบ้านนึ่งทำผิดต้อง ^{ลหุ}มีชัณมิ ^{โทษถึง ตาย} ^{ให้} ครอบ ^{ผู้มีบ้านนึ่ง}
^{ครุ} ^{ครึ่งก่อน} เหตุว่าผู้มีบ้านนึ่งเขาชีวิต เป็น แคน แล ความชอบไว้ในแผ่นดิน

ถ้าผู้มีบ้านหนึ่งทั้งสองนึ่ง ยังกระทำอุบาย ทรูชาติเหลือเสมอกัน ^{ลหุ}มีชัณมิ ^{โทษ}
^{ครุ}

ถึง ตายต้องโทษ สิ่งใด ๆ ก็ดี ควร จะ ^{ล้น}ล่วง ^{โทษ ตามโทษ นั้น เกิด} ^{ถ้า}
^{เส้น}

ผู้มีบ้านหนึ่ง บ้านนึ่ง ย่อม บดลัว ยังทำอีกเล่า ถ้าโทษ ต้องด้วย สฐานใด ๆ
ให้เอา ตาม สฐาน นั้น เกิด

๒๓๗ ● หนึ่งผู้ที่มีบัณฑิตก็แต่มา ๕๐๐ คนไป ทั้งโทษ สฐาน ถ้า

๒๖๑

ตั้งใหม่ จิตรคุณ ทวีคุณ ทวีคุณ ถ้าหนึ่งก็ตั้ง ย่าให้ใหม่เลย เหตุว่า
สมบวณด้วยทวีปย ให้ทวนเสียตามกำลังเบี้ยจึงจะ หลาบจำ ๖๖

๒๓๘ ● หนึ่งอัครมหาเสนาธิบดี แล มุขมนตรีผู้ใดพิภพภาษา ผู้มีบำเหน็จ
บำนาญ ภักษา แลผู้เสมีกลอง พระราช บัญญัติที่ กระทำอุบาทว์ ซาคเหลือ

ตั้ง	มัจฉิมิ	} โทษ ก็ตั้ง ให้ลง ต. เป็น	ตั้ง	มัจฉิมิ	} โทษ ก็ควร แต่	หลัง
ครุ			ครุ			ล่อง
อุกฤษฐ์			อุกฤษฐ์			เสน

ตามความชอบบำเหน็จ บำนาญ ภักษานั้น เกิด ถ้า อัครมหาเสนา เต็ม แล สมุท
มนตรี ปฤกษาโทษ จะ ลงโทษทัณฑ์กรรมผู้ผิด แล จะ ประสาท รางวัล สิ่งใดแก่
ผู้ทำชอบ ต้อง ด้วย พระราชบัญญัตินี้ แล้ว แล พระมหากษัตริย์ราช
เจ้ามิได้ บัญชา ถ้า ทรง พระกรุณา ตรัส ประการใด เป็น ประสิทธิ์ ถ้า มิได้
ตั้งด้วย พระราชกำหนด กฎหมาย ก็ให้ อัครมหาเสนาบดี มุขมนตรี เขา ข้าราชการ แล
ความชอบ ไว้ ใน แผ่นดิน ให้ เขา รับ สั้น นั้น บังคม ทูล พระเจ้า อยู่ ทั่ว ถึง ตาม
ครั้งก่อน ถ้า ยังมี บัญชา อีกเล่า จึง ให้ พระญาติ พระวงศ์ พระอัครมหา
บังคมทูล ใน ที่ ระโถทาน ถ้า ยังมี บัญชา จึง ให้ พระสังฆราช ถวาย พระ พู
ถ้า ยังมี ทรง พระ กรุณา จึง ให้ ทรา เป็น พระราช กฤษฏีกา ไว้ ๖๖

๒๓๙ ● หนึ่งพระเจ้า อยู่ ทั่ว ยา จิตรพงศ์ พยุห์ พล มิได้ เป็น อันตราย บำเหน็จ นั้น
เป็น ครุ หนึ่ง พระเจ้า อยู่ ทั่ว ให้ ผู้ใด ไป รัง เมือง ของ เมือง แล ทรวจ ทรา
ท่าทาง มิให้ ชำศึก หัก ท่าทาง เข้า มา ได้ แล รับ รอง บ้าง กัน บำเหน็จ
นั้น เป็น ทศ ๖๖

- ๓๐ ๑) หนึ่ง อาษา งาน พระราชสงคราม เข้าใน กองทัพ ทลวง ชน ช้างง้าว
พลาย รบกัน มีไชย ชำระ แก่ ราชสัทธู บำเหน็จ เป็นครุ ๖๖
- ๓๑ ๑) หนึ่ง พรวรคพวก พี่น้อง อาษา พระเจ้า อยู่หัว สู้ เลี้ยชีวิตร รบพุ่ง สามารถ
บำเหน็จ นั้น เป็น ลหุ ๖๖
- ๓๒ ๑) หนึ่ง ผู้ใด อาษา พระเจ้า อยู่หัว เป็น นายทัพ นายกอง ก็ที่ เจ้า แปลง
ปลงพล ชำศึก แลกฉาน ก็ที่ แลเอา การ คุยหระหศี มาพิททูล แต่ พระเจ้า อยู่
หัว ก็ที่ ว่า เรียบแก่ นายทัพ นายกอง ก็ที่ บำเหน็จ ผู้ นั้น เป็น มีชนิม ๖๖
- ๓๓ ๑) หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว ได้ เป็น นายทัพ นายกอง ไป การ ณรงค์ สงคราม
ได้ รบพุ่ง ชำศึก แล จับ ได้ นายทัพ นายกอง ผู้ใหญ่ ได้ เกรื่อง สรรพพุทธ
บำเหน็จ เป็น อุดกฤษฎ ๖๖
- ๓๔ ๑) หนึ่ง พระเจ้า อยู่หัว สถิตย อยู่ใน พระนคร แล มุขมนตรี ผู้ พิภาคนาคค
อาณา ประชา ราษฎร มิได้ เต็ดต เนื้อ รั้นใจ บำเหน็จ นั้น เป็น ลหุ ๖๖
- ๓๕ ๑) หนึ่ง บ้ำ คง ท่ง ว่าง ร้าง เซ หา ผู้ อยู่ท่า มา ทากิน มิได้ แล ผู้ใด ชัก
ชวน ราษฎร ให้ เข้า มาท่า มา ทากิน เอา ส่วยสา อกร ชัน พระคลัง บำนาน
เป็น ลหุ ๖๖
- ๓๖ ๑) หนึ่ง ส่วยสา อกร จนอน ทลาค ชั่ง ชัน พระคลัง มี ผู้ เบี้ยก บังไว้ จำ
นวน มากกว่า นี้ย แล ผู้ใด พิจารณา เอา พระราชทรัพย์ ชัน คง จำนวน บำนาน
เป็น ลหุ ๖๖
- ๓๗ ๑) หนึ่ง ส่วยสา อกร จนอน ทลาค แล ฝ่าย กฤษณา งา ช้าง ผ้าน่อน ท่อน แพร
บันดา ของ พระเจ้า อยู่หัว ซึ่ง อยู่ใน พระคลัง สิ่ง ไค ๆ ก็ที่ เจ้าพนักงาน พยา
บาลไว้ แล เจ้าพนักงาน ทั้ง ลก ปลก ทอน มากกว่า นี้ย ยาว ว่า สัน ไทใหญ่ ว่า
น้อย ถ้า ผู้ใด พิจารณา ได้ บำนาน เป็น ลหุ ๖๖

๓๘ ๑ หนึ่ง ส่วยสา อากร สมพัชร จนอน ทลาภ ห้วย ลหาร และผู้ใดไปเรียก
มิได้ จากจาก จำนวน ภัทธานั้นเป็น มุกุ ๖๖

๓๘ ๑ หนึ่ง ทวพิย สิ่ง ของ ทองเงิน วิญญาณะทวพิย คือ ช้าง ม้า โค กระบือ
สรรพสิ่งใด ๆ ก็ที่ ซึ่งทำนให้พยาบาง มิได้ จากเหลือ และผู้นั้นชื่อว่า ภัท
ธานุกุ ๖๖

๑ ศกมัสสิศกักราช ๘๕๕ พยัคฆม สัตว์วิณะ มาจนมาศ กาลพิบัคคยเฮกาทศมีกัถ
กรุมาร กาลบริเวทกัาหลก พระบาทสมเด็จพระเอกาทศวรรุชิวรรบรมนารถ บรมบพิตร
พระพุทธรเจ้า อยู่หัว เสกถึง เอก ณพระที่นั่ง มงกุฎพิมาน สวรรุภูมิมุขไพชนต์ ปรา
สาท มีพระราชโองการ มาร พระบันฑิตสุรสิงหนาท ทำหริสัสสัง แก่ พระยา ศรี
จรมาว่า พระหลวง เมือง ชุนหมื่น จักถูกลงชูลี้ พระบาท ฝ้ายทหาร ฝ้ายพลเรือน
เกณฑ์เจ้า ชบวนทัพ ให้ รบพุ่ง ทัวย สมเด็จพระบาท บงกชลักษณะอัครวิโสถม
บรม หน่อตรา เจ้าฟ้า พระสว เรชชูราชิยที่ มีไชย จันนะ แก่ มหาอุปราช หน่อ
พระเจ้าไชยภคทิส เมือง หงฮวาท นั้น ฝ้ายทหาร ฝ้ายพลเรือน ล้ม ตายใน การ
ณรงค์ สงครามเป็นอัน มาก แล รอกชีวิตเร เจ้า มาไต่ก็ เป็นอันมากนั้น ทรง
พระมหา กรุณา พระราชทาน ภูต น่านหนึ่ง แล ซึ่งชุน หมื่น นาย อากร ภาษี แล
นาย ทมวตคำ ส่วย ชัน ณพระคลัง หลวง แล ส่วยสา อากร ทิศคัง นั้น เจ้า การ
ณรงค์ รบพุ่ง ล้ม ตายใน ที่ รบเป็น อัน มาก จึง ทรงพระกรุณา ตรัส ประภาษ
ว่า มัน ทำการ ณรงค์ สงคราม มีบำเหน็จ ความชบย อยู่ นั้น ถ้า แลนี้ สัน
ส่วยสา อากร ชัน แก่ พระคลัง หลวง ทิศคัง อยู่ มาก น้อยเท่าใดให้ยกไว้ มี
ลูก หลาน ให้ รับราชการ แทน เลียงไว้ สืบไป ถ้า แลชุน หมื่น นาย อากร นาย
ภาษี นายคำ ส่วย ซึ่ง ชัน พระคลัง ทิศคัง อยู่ ก็ให้ยก เป็น บำเหน็จผู้ตาย
ในการ ณรงค์ ผู้ เป็นเจ้า แล้ว อย่าให้บุตร ภรรยาใช้ นี้ เลย ถ้า แลมี พี่
น้อง ลูก หลาน ให้ เลียง เป็น ข้าเฝ้า แล เลียงไว้ ในที่ ทหาร ใช้ ราชการ สืบไป

หนึ่งผู้ใดมีน้ำใจ ใจแข็ง ลุก หลาน พี่น้อง ชาติ กองทัพ ให้ รบ ฟุ้ง ล้ม ทาย
 ในที่ รบ ถ้า หนี สิ้น ญ พระคลัง หลวง ทิศ ค้าง มิ ได้ ให้ พระราชทาน บุตร
 ภรรยา โดย พระราชอุฎฐ์ ถ้า หนี สิ้น พระคลัง หลวง ทิศ ค้าง ให้ ภัย พระ
 ราชทาน ให้ แก่ บุตร ภรรยา มิ ได้ เขา เลย แล รบ คืบ มา ทานี้ สิ้น หลวง ทิศ
 ค้าง มิ ได้ นี้ ให้ พระราชทาน โดย พระราชอุฎฐ์ เลี้ยง ไว้ ใน ที่ ทหาร ๖

๔๐ ๑ หนึ่ง ถ้า แล เงิน ส่วย สภากร ญ พระคลัง หลวง ทิศ ค้าง อยู่ มิ ทน ส่ง
 เกิด ราช สัตว์ ฆ่า คัก การ ฌวงค์ แล ผู้ ทำ ส่วย สภากร แล ภาษี บ้าง กั้น รบ ฟุ้ง
 ราช สัตว์ ฆ่า คัก เหน ทาย ก็ ที่ จับ เขา ไป ฆ่า พัน เลี้ย ก็ ที่ แล รบ คืบ อยู่ ก็ ที่
 แล ฆ่า คัก ราช สัตว์ เก็บ เขา เขา เขา เข้า เว้น เลี้ย ทำ นให้ ภัย เสีย มิ ได้ เขา
 เลย เพราะ ว่า เกิด กุ ลี แล ผู้ กั้น หนึ่ง ถ้า แล ฆ่า คัก ราช สัตว์ มา แแต่ เมือง ไกล
 พระ ผู้ เปน แก้ว ให้ ไป รบ ฟุ้ง มี ไชย แล แล ฆ่า คัก ราช สัตว์ บุร รุก เจ้า มา เก็บ
 เขา ทพย สิ่ง ของ แล เงิน ของ ส่วย สภากร แล เขา ถิ่น ถาน บ้าน เว้น เลี้ย
 ทำ นให้ ภัย เสีย มิ ได้ เขา แก่ ชุน หมั้น นาย ภากร เลย หนึ่ง ถ้า ฆ่า คัก มา รบ ฟุ้ง
 เขา บ้าน เมือง แล ฆ่า คัก เขา พระ ญา ตี พระ วงษ์ ไป จับ เขา นาย พนักงาน ทาย
 พระ คลัง ไป ทวย ก็ ที่ แล จับ เขา ผู้ กระ ทำ ส่วย สภากร ไป ทวย ก็ ที่ แก่ แล
 ทพย สิ่ง ของ พระ คลัง หลวง ส่วย สภากร เปน เหตุ แล ทิศ ค้าง แก่ ชุน หมั้น
 นาย ภากร แล นาย พนักงาน ทาย ก็ ที่ แล กลับ คืบ มา ทวย พระ ญา ตี พระ วงษ์
 ของ ทำ นให้ ภัย เสีย มิ ได้ เขา แก่ ผู้ นั้น เลย ๖

๔๑ ๑ หนึ่ง ผู้ ทำ ภาษี ภากร ทั้ง ปวง ยัง มิ ทน จำ หน่าย ส่ง ภากร เจ้า พระ คลัง ภา
 มี ฆ่า คัก มา เก็บ รบ เขา เขา เขา เข้า เว้น เลี้ย ทำ นให้ ภัย เสีย มิ ได้ เขา เลย
 เพราะ ว่า เกิด คัก มา แแต่ เมือง ไกล ๖

๑ วัน พฤ ทศ เก็น แยก ชัน แก้ว คำ มเสง นักษัตร เอกศก สมเด็จ ขม
 บพิตร พระ เจ้า อยู่ ทิว มี พระ บัณฑิต ทำ ทรัส แก่ ชุน ศรี ภูริ วิชา ให้ ทรา พระ ภา

ขัตติยวงศ์ จึงช่วยลูกขุน ทวี หมัน ทวี พัน อิน สมเด็จ บรมบพิตร พระเจ้า ขยู่ทวี
ได้ไปราชการ แลงาน พระราชสงคราม กัทธิ ไบ วัง เมือง ทรง เมือง กัทธิ ท่าน
มิให้ชวนกันเล่น เบี้ย แล เล่น สรวพ พะนัน ฉันทะ สัก อัน เอย ถ้า แล เล่น
เบี้ย กัทธิ เลี้ย กัทธิ ท่าน มิให้ผู้เลี้ย ให้แก่ผู้ไต้ มิให้ผู้ไต้เอา แก่ผู้เลี้ย
ส่วนโทษท่าน จะให้ลงโทษ แก่ผู้เจมิก พระราชาญา ซึ่ง ไปเล่น นั้น ฯ

๔๒๐ มาตรา หนึ่ง ผู้ไปโดยเรกักรแห่งโลก กัทธิ ไบ ลี กัทธิ แล ช้าง ม้า
ข้าคน ตน ละ เลี้ย ใน คนทาง มุณนาย มิรู้ ว่า ปะยะ มีผู้เอามา เรกักร ท่านให้ คัก
คำผู้คน ช้าง ม้า เป็น สาม ส่วน ให้บ้านหนึ่ง แก่ผู้เอามา เรกักร นั้น ส่วน หนึ่ง ถ้า
แล มุณนาย รู้ ว่า ช้าง ม้า ข้า คน บ่าวไพร่ ตนใช้ มิได้ให้คนไว้ รักษา ครบ ครอง
มาละเลี้ย มีผู้เอามา เรกักร ใช้ ท่านว่า ให้ คัก คำผู้คน ช้าง ม้า นั้น เท่าใด ให้
ขุน มุณนาย ใ้เอา กักร คำ ฯ

๔๓๐ หนึ่ง ผู้ใด ภา บุตร ภรรยา ทวี พย สิ่ง สิ้น เงิน ทอง ไป สฐาน ที่ ไกล เกิด
อุบิเหตุ รลาจ ฌณรง กักร ความ บุตร ภรรยา ทวี พย สิ่ง สิ้น พรัก รุกข์ หลุก
ตก หาย มีผู้ไต้ ถ้า ไป พัน ฌณรง กักร ความ เขา มา ภา บุตร เมื่อ ทวี พย สิ่ง ของ ใช้
ท่านให้ ผู้ไต้ นั้น คัก ให้ แก่ ท่าน เจ้า บุตร ภรรยา ทวี พย สิ่ง ของ นั้น ให้ บ้านหนึ่ง
แก่ผู้ไต้ นั้น โดย ควร เหตุใด จึง กล่าว ดังนี้ เหตุว่า เขา ภา บุตร ภรรยา
ทวี พย สิ่ง ของ ไป พัน จาก ความ ทุก ขยา ขอบ ให้ บ้านหนึ่ง แก่ เขา โดย ควร

๔๔๐ มาตรา หนึ่ง ม้า หลวง จำนำ ขุน มุณนาย ละ เมิน ตั้ง เลี้ย ให้ ปล้ย ไป
ได้ ทั้ง เชือก ทั้ง บังเคียร แล ชลุม แคย หมอน มีผู้จับ ไต้ นอก กองทัพ ให้ผู้
รักษา ให้ บ้านหนึ่ง รางวัล แก่ผู้ไต้ สาม ตำลึง ถ้า แล หา เชือก บังเคียร ชลุม
แคย หมอน มิได้ ให้ เงิน สอง ตำลึง เป็น บ้านหนึ่ง แก่ผู้จับไต้ ฯ

๔๕๐ มาตรา หนึ่ง ม้า ปล้ย ทั้ง บังเคียร ชลุม แคย หมอน ทั้ง เชือก นอก
ค่าย แล มีผู้ไต้ ให้ผู้รักษา ให้ เงิน สอง ตำลึง เป็น บ้านหนึ่ง แก่ผู้ไต้

ถ้าหาเชือก ขลุ้มแคบ หมธน มิได้ ให้เงิน สี่ ตำลึง เป็นบำเหน็จแก่ผู้ใด
 ๔๖ ๐ มาตราหนึ่ง ม้า ปล่อยใน กองทัพทั้ง บังเคียร ขลุ้มแคบ หมธน แล
 มีผู้ใด ให้บำเหน็จ เหล่า ขวทหนึ่ง ถ้าแลเชือก แคบ หมธน บังเคียร หามิได้
 ให้ ๆ ผู้ ขวทหนึ่ง เหล่า ขวทหนึ่ง เป็นบำเหน็จแก่ผู้ใด แม้นกลางวัน
 กลางคืน ท่านให้ทำ ขานี้ เดียวนี้ ถ้าม้า ราษฎร ทั้งหลาย ก็ ก็ ท่านให้ ๆ บำ
 เเหน็จ ๆ เดียวนี้ แล ๖

๔๗ ๐ มาตราหนึ่ง ช้าง ประทุก ช้าง แล่น แล ช้าง ประทุก ของ ทรวงท่าน อีก
 ช้าง เรือน ราษฎร ทั้งหลาย อัน ปล่อย แล มีผู้ใด ใน กองทัพ นอก กองทัพ ใน
 คชชน นอก คชชน ท่านให้ผู้ ชั่ง ท่านไว้ เป็นจำนำ แล ประจำ ช้าง ให้ ๆ บำเหน็จ
 ผู้ใด ประคอง หนึ่ง ม้า นั้น ส่วน ช้าง อัน มี ปลอก แล กระทบ รัศ กระทบ ชะนิก เชื้อ
 หั้ย หู ให้เสีย ๆ ม้า อัน มี บังเคียร ขลุ้มแคบ หมธน นั้น แล ๖

๔๘ ๐ มาตราหนึ่ง ช้าง ม้า วัว ควาย แล คน หนึ่ง แล เจ้า ของ ทิศ ตามไป แล
 มนียัง ๖ ทิศ ตามเอาไว้ เย้า ให้ผู้ ชั่ง ชัก จับเอา แก่ผู้ ไป ตามมัน สัก อัน
 หนึ่ง เจ้า ของ ตาม เจริง แก่ว่า คลาศ โกล แล่น มิทัน จับ มิได้ จึง ให้ผู้ ชั่ง จับ
 เอาไว้ ถ้าผู้ใด ใคร อ่าง ลำ หาว อ่าง เร็ว อ่าง แรง แล ผลัก โส เจ้า ของ เสือ
 ชิง เขา คัง นั้น ท่านให้ เขา ช้าง ม้า วัว ควาย จัก คน นั้น ให้แก่ เจ้า ของ คิง แล
 ท่าน มิให้ ๆ บำเหน็จ แก่ผู้ ชั่ง เขา นั้น เลย ถ้า ช้าง ม้า วัว ควาย อัน ปล่อย ไป
 แล มีผู้ใด ถ้า ไค้ ใน กลาง พล ไป นั้น ท่านให้ ถือ เสมอ ด้ นก กองทัพ
 มิได้ นอก พล อัน ท่านให้ ไป แสง เป็น ค่า ยสอง ช้าง นั้น ท่านให้ ถือ เสมอ ว่า ไค้
 นอก คชชน แล ส่วน อัน บำเหน็จ ท่านให้ ทั้ง โภค คัง ท่าน กล่าว มา แล นี้

๔๙ ๐ มาตราหนึ่ง เมื่อท่าน เสก ช้าง เกลื่อน พล ไป แล ช้าง ม้า วัว ควาย จัก
 คน นั้น เจ้า ของ ทั้ง เสือ แล มีผู้ เอา มา ถึง ที่ อยู่ ท่านให้ พิกัด ค่า ช้าง ม้า วัว
 ควาย จัก คน นั้น แล ให้ เจ้า ของ ให้ บำเหน็จ ครั้ง ทั่ว แก่ผู้ เอา มา นั้น ถ้า แล

ขุนมุลนายผู้ใดรู้ว่าไพร่ใช้ บ่วย แลมิให้คน อยู่เพื่อน เสรว่า ครอง เขา มา ถึง
 ที่ขู่ แลมีผู้เขา มา ใ้ ให้พิศักค่า เป็น ๔ ส่วน แลให้ขุนมุลนายให้บ่า
 เหน้แก่ผู้เขา มา นั้น ส่วน หนึ่ง ถ้าขุนมุลนายมิรู้ว่าใช้ แลมีผู้เขาผู้ใ้
 มาให้เขา มา ถวาย ท่าน จะชบใจผู้เขา มา นั้น ถ้าข้างม้า จำนำ ขุนมุล
 นายมิใ้ให้ เสรว่า ครอง เขา มา ละเสีย มีผู้เขา มา ก็ให้คักค่า ข้าง ม้า นั้น แล
 ให้ผู้เจ้าข้าง ม้า จำนวน นั้น ให้บ่า เหน้แก่ผู้เขา มา นั้น กิ่ง ทั่ว ถ้าข้าง
 ทรวงม้า ทรวง แล บันทุก เสรของ ของ ทรวง ทุก สิ่ง แล มุลนายผู้ พยายาม ทั้ง
 เสีย กัก แล เขา แต่ เสรของ ข้าง เสรของ ม้า กัก แต่ มีผู้เขา มา ถึง ที่ขู่ ให้ผู้
 ทั้งเสีย นั้น ให้บ่า เหน้แก่ผู้เขา มา นั้น กิ่ง ค่า ข้าง ค่า ม้า นั้น แล ะ

๑ ขบลักษณะ ขบถศึก เท่านั้น ๑ ะ

๑ พระราชกำหนดเก่า ฯ

๑ ๑ กว๊ายเจ้าพระยาจักรีกรี๊วพระราชโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อม สั่งว่าแต่
 ก่ณ สืบ มาข่มแต่ง พระหลวง ชุน หมื่น มา เป็นผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ
 เมือง ^{๒๑} } ทั้งปวงนั้น ใ้รับพระราชทานค่าที่ นั้ง ใ้ขอ ความแพ่งคนละกำลัง
 ใ้ขอ ความนครบาลคนละสองกำลังบ้าง ถือเป็นกำลังราชการ อยู่แล้ว ครั้นสืบ
 สลาวจับผู้ร้ายใ้พิพากษาเป็น สักข ใ้บ่กร ภรรยาอายผู้ร้ายมา ถ้า ๑๐ คนนั้น
 ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้พระราชทาน เป็นคนน้าว ใ้รับ สำหรับผู้รักษาเมือง
 สองคน คงใ้เป็น หลวงแปกคนนั้น ทวง ใ้ใ้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ
 เป็นใจ สดก แนมจับกุมเอาอายผู้ร้ายใ้จง สิ้น เชิง ใ้ยอมใ้อายผู้ร้ายทำข้อ
 แก่ รวยฎร สืบไป ใ้ รวยฎร อยู่เย็นเป็น สุข แล พระสุธรรมโมทรี ทรงพระ
 กรุณา ชุบเกล้า ฯ ใ้ใ้ลงไป รักษาเมือง ฅนบุรี ศรี มหาสมุท ละเสียมิได้
 สดก แนมจับกุมเอาอายผู้ร้าย ๆ จึงเกิดชุกชุม ใ้คิดว่าแต่ก่ณ ครั้นสืบ
 สลาวจับอายผู้ร้ายใ้แล้ว เขาสิ้นนบ แล ปล่ะยปล่ะ ใ้วางเสียเป็น หลายราย
 จึงทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ใ้ใ้เอาตัวเป็นโทษ แล เหตุด้วยว่าอายผู้ร้าย
 ชุมขึ้นใ้ ลากสะการ แล คนน้าว ใ้รับ เป็น ฉานา ประโยชนแก่ตัว จึง ละเสีย
 มิใ้เป็นใจ สดก แนมอายผู้ร้าย ๆ ยิ่งใ้ใ้ใจคบหากัน เป็น พวกเพื่อน ใ้
 สดกทำร้ายแก่ รวยฎร ใ้เห็น ๆ อยู่อีก แล นั้น สืบไป ใ้ใ้ของน่า ถ้า แลผู้รักษา

เมืองผู้รั้งกรมการพิจารณา เนื้อ ความผู้ร้ายหัวเมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ทั้งปวงนี้ ให้เอาค่า
 ที่หนึ่งแก่ข้ายผู้ร้ายเสมอคนละตำลึง แบ่งข้าง ละ สิบบาท เต็มหนึ่ง เนื้อ
 ความอาญา ถ้าพิจารณาผู้ร้ายเป็น สักย แลบุตร ภรรยา ข้ายผู้ร้ายซึ่ง พระ
 ราชทานเป็น คนนำเรือน สำหรับผู้รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ นั้น ขอให้เอาไว้
 เป็นอันขาดที่เดียว แลให้ส่งบุตร ภรรยาข้ายผู้ร้ายนั้นไปเป็นหลวง จงสัน เจริญ
 แลให้ข้าทุลของ ๆ ผู้รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ ทำตาม กตนี้ จงทุก ประการ ถ้า
 แลผู้ใดมิให้กระทำตาม จะเอาตัว เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กตให้ไว้
 ณวัน พฤศจิก เดือน เดือน สี่ ค่ำ จุลศักราช ๑๖๘๘ บัณฑิต นพศก ๓๖

๒ ๑ กตให้แก่ ข้าหลวงผู้ รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ หัวเมืองใหญ่ เมืองนี้ชาย
 ทั้งปวง ทั่วทรง พระกรุณา ตรัส เห็น อกรรมยอม สั่งว่า ข้าหลวงกรมการ

ชีว
 วิก
 ชุณ
 ลอ

พิจารณา ผู้ร้าย ณ แขวง อ่างทอง ข้าย หมัน ผู้ร้าย ตาม รับ เป็น สักย ชัก

พวกเพื่อน เป็น หลาย คน ข้าหลวง กรมการ ให้ ข้ายผูก ทำมวง จำใส่คุกไว้
 จะ พิจารณา สืบเอา พวก เพื่อนผู้ร้าย แลข้ายผูก ทำมวง จำมิให้ มันคงผู้ร้าย ทั
 คน หนีไปไ้ นั้น ให้เอาผู้คุม เป็นโทษ ตาม บท พระอัยการ แต่หนี สืบไป
 เมื่อนำ ถ้า แลข้าหลวงผู้ รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ หัวเมืองใด ๆ พิจารณา
 ผู้ร้ายให้มอบผู้ร้ายให้ผู้ เป็น พนักงาน ให้จำ ของผู้ร้ายไว้ จงมันคง ขอให้ผู้
 ร้าย หลบ หลีก หนีไปไ้ แลให้ผู้ รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ แต่งให้ ตรวรก
 เนียง ๆ ทั้งกลางวัน กลางคืน ขอให้ ชาติไ้ ถ้า แลผู้ใด จำผู้ร้ายนั้นไว้
 มิมันคง ทำโทษผู้ร้าย หนีไปไ้ แต่คน หนึ่งใช้ จะเอาผู้ จำ ของผู้ร้าย เป็น

โทษเหมือนโทษผู้ร้าย แล้วจะเอาผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการไปโทษด้วย ให้ข้าหลวงผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ส่งตัวผู้จำผู้ร้ายให้ หนึ่งนั้น แล้วให้บริวารพาทวเขา บุกร ภรรยา แล ทาย ชาย ทาย หญิง ททรัพย์สินของตามมีนั้น ส่งลงมา ณ กรุงเทพ ฯ แล ลูก เมีย ทาย ชาย ทาย หญิง นั้น จะ เอา จำเริญ ภาระบาท แล ให้ผู้ไต่รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ทำตามตักนี้ ึ่งทุก ประการ กติให้ไว้ ณ วัน พุทธ เดือน สาม ขึ้น เจ็ดค่ำ อุตศักราช ๑๐๘๓ ปี ฤดู ทวี ศก ฯ

๓ ๑ ท้ายทรง พระกรุณา สั่งให้กฎหมายบอกแก่ผู้บัญชาได้ว่า ความในกรุง

แล หัวเมือง ^๒ } แขวงจังหวัดทั้งปวง ถ้ามีผู้ร้ายลักขังมาผู้คนโทษ
_๕ มือทรัพย์สินใด ๆ เป็นกระทรวง นครบาลได้ว่า เจ้าทรัพย์สินทำ หนังสือ หาให้ พิจารณาเห็นข้อความได้แล้วก่อน ถ้าโจทก์หา มิเป็น สัตย์พิจารณา มิได้ เป็น สัตย์ เป็น ธรรม จึงให้ จำเลย หา อนุญาตอุทธรณ์ แก่ ทระลาการ แล เจ้าทรัพย์สินซึ่ง หา มิ เป็น สัตย์พิจารณา มิเป็นธรรมนั้น ถ้าโจทก์หา เป็น สัตย์ ทระลาการ พิจารณาเป็น ธรรม แล จำเลย ซึ่ง โจทก์หา เป็น ผู้ร้าย แล พวกเพื่อน ผู้ร้าย เห็น ความ จะ แพ้ แล หา อนุญาตอุทธรณ์ แก่ เจ้าทรัพย์สิน แล ทระลาการ จะให้ ลง โฉม จง หนัก ถ้า จำเลย พวก จำเลย เห็น ความ จะ แพ้ แล เข้า มา เขา ตรา ใน กรม โศ ออก ไป เบิก ความ ใช้ อย่าให้ กรม นั้น ได้ ทรา ถ้า พิจารณา ยัง ไม่ สำ เร็จ จำเลย พวก จำเลย ยื่น พ้อง แก่ ผู้ ไต่ ว่า ความ อนุญาตอุทธรณ์ รู้ว่า เป็น ความ นครบาล พิจารณา ยัง ไม่ สำ เร็จ รับ หนังสือ อนุญาตอุทธรณ์ หา ทระลาการ แล เจ้าทรัพย์สิน ให้ ลง โศ แก่ ผู้ นั้น จง หนัก กติให้ไว้ ณ วัน ประศิก เดือน ยี่ แรม สอง ค่ำ อุต ศักราช ๑๐๘๔ ปี ๒๓ จัตุวา ศก ฯ

๔ ๑ ท้าย ออก หลวง ราชโยธาทพ รับ พระราชโองการใส่เกล้า ฯ สั่งว่า ให้ มี กติไว้ แก่ มหา กไทย กลาโหม นครบาล กรมวัง ตำรวจ ใน ตำรวจ บอก ทหาร ใน

มหาดเล็ก ชาวที่ผู้นั่งกำกับ ทระลาการ แล กรมการ ด้วย ทรง พระกรุณา ตรัส
 เห็นเดเล้าฯ สั่งว่า ด้วย ออก หลวง รวง เมือง แล ชุน จำ เมือง เมื่อพิจารณา
 ผู้ร้ายแลผู้ร้าย ซัก พวกเพื่อน ซึ่งไปทำ ร้ายด้วยกัน นั้น แล อ้าย ระคผู้ร้าย
 นำจับตัว นาย สึงมี ไก่ ภัย แล จับ เอา นาย อิน บ้าน สก๊ก น้ำมัน ทพาน ชุน โลกย
 แล กลับ มาถึง บ้าน ญี่ไร แล้ว ว่า อ้าย ระค ซี้ เขา อ้าย มี ว่า เป็น พวก อ้าย สึง
 ผู้ร้าย แล ชุน จำ เมือง จับเอา อ้าย มี มา แล หลวง รวง เมือง แล ชุน จำ เมือง
 นั่งกำกับพิจารณา ด้วย แล หลวง รวง เมือง เป็นผู้ใหญ่ มี ไต่ เหน ผิก แล ซอบ
 แล ท่วง เหนียว เกาะ เขา อ้าย อิน อ้าย มี มี ไต่ ไก่ งาม ให้ มั่นคง จึง ทรง พระ
 กรุณา สั่ง ว่า ให้ งาม หลวง รวง เมือง ให้ งาม ชุน จำ เมือง ฯ ให้ การ ว่า มี คำ ผู้
 ร้าย ซัก อ้าย อิน อ้าย มี ว่า เป็น พวก อ้าย สึง ผู้ร้าย ครั้น เขา คำ ผู้ร้าย ซึ่ง ซัก
 นั้น กู แล คำ งาม นั้น จะ ไต่ ว่า อ้าย อิน อ้าย มี นั้น เป็น บ่าว ไร่ว่ ซัก ไทย ผู้ ไค
 แล อยู่ บ้าน ไค ตำบล ไค หามิ ไต่ แล มี ไต่ คุก ให้ อ้าย ผู้ร้าย หนี กู เล็บ ไว้ ให้
 มั่นคง แล เหน ว่า คำ งาม อ้าย ผู้ร้าย สี่ อยู่ กับ ทระลาการ จะ เชื่อม สชน อ้าย
 ผู้ร้าย ไค ซัก เขา อ้าย อิน อ้าย มี แล ทระลาการ เชื้อน กัก แปร ลง ใส ซื่อ ลง ไว้ ใน
 คำ งาม กุฯ ฌนี้ ไต่ อยู่ นั้น ไม่ เหน มั่นคง ใน ทระลาการ จึง ทรง พระกรุณา
 ให้ ลง พระราชอาญา ที่ งาม หลวง รวง เมือง งาม ชุน จำ เมือง หนัก หนา หลวง

ผล)
 แก้ว)
 รวง เมือง ชุน จำ เมือง ให้ การ ษาระภาพ ว่า เกาะ อ้าย) ศึก จะ เรี่ยก เขา
 มี)
 อิน)

คำ ฤชา ทระลาการ แบ่ง บั้น กัน ถ้า แล ผู้ ใ้ ซื่อ มา ทัก ตาม ว่า กล่าว บน ขาน
 ให้ บั้น สึง ไค แล กี้ จะ ปล่อย เสี่ย จะ เขา แต่ เงิน เป็น ขามา ประ โยชน เหน นั้น
 ทรง พระกรุณา ไป รด เดเล้าฯ สั่ง ว่า แต่ หนี สิบ ไป เบื้อง นำ ให้ ทระลาการ ผู้ ไค

พิจารณาเห็นความผู้ร้าย อย่าให้ทำทุกหนึ่ง หลวง รวง เมือง กุข หนึ่ง ชุนง่า
 เมืองอื่น ถ้าแลผู้ร้ายคบพวกเพื่อนไป ปล้น สกม ฉก ลัก เอาพัศคุดของ
 เงิน เกวี่ของอัญมณีของสมณะ ชีพวาทมน อาณาประชา ราษฎร แลผู้ไปก
 ราชการ แลตูกค้า พาณิชทาง บกทางเรือ แลที่เกวี่ยน แล ทาบ คณ จับได้
 แต่ คนหนึ่ง สองคน พิจารณาเป็น ลักขัยว่า เป็นผู้ร้าย ให้การ ชัก พวก เพื่อนว่า
 ใ้ คบ ทากัน ^๓ } คน ถึง ๓. } คน ไปปล้น สกม ฉก ลัก เอาพัศคุดของเงิน

เกวี่ของอัญมณีของสมณะชีพวาทมน อาณาประชา ราษฎร ให้ตระลาการพิจารณา
 ผู้ร้ายชักถามเอาคำให้การชักไว้ ให้แจ้งว่า อ้ายมี ชื่อ คบ ทากัน ไปทำร้าย
 ทั้งนี้ ชี้อไค เป็นบ่าวไพร่ ของผู้ใด พ่อแม่ พี่น้อง ลูก เมีย ชี้อไค ถ้าแล
 อ้ายผู้ร้ายให้การ ว่า มี รู้จัก มุสลาย พี่น้อง ลูก เมีย พ่อแม่ พี่น้อง ทากัน ให้ ตระ
 ลาการ ชัก ถามว่า อ้ายมี ชื่อนั้น ชาวท่า ท่า สรรูปพรรณ มี บาก แผล มี สลัก
 สำคัญประการใด บ้านเรือน อยู่ที่ไหน จังหวัดผู้ใด เรือนนั้น เล็กใหญ่
 เสอไม่จริง ฤาไม่ใ้ ฝาเรือนนั้น ทำด้วยอิฐไค แล เรือนนั้น มี ภาชนะ
 ทัม . มี ชี้อไค อยู่ จังหวัด ขวาม เป็น ประการใด ให้ อ้ายผู้ร้ายให้การ จง
 แจ้ง เทียบ แลแล้ว เอาคำ เทม นั้น ผู้ใด ให้ อ้ายผู้ร้าย หลีก เล็บ ไว้ ให้มันคง
 จึง ให้ อ้ายผู้ร้าย ชัก นำไป จับ อ้ายผู้ร้าย มี ชี้อไค ย่าง ทำ บล ที่ อัง รุปรพรรณ
 ซึ่ง ให้การ ไว้ อยู่ใน คำ ถาม ทั้งนี้ มา พิจารณา ตาม คำ อ้ายผู้ร้าย นั้น เล็ก ถึง
 ว่า อ้ายผู้ร้าย ชัก ทั้งนี้ จะ สะกุง สะเทิน จะ ละ ถิ่น ถาน บ้าน เรือน หลบ หลัก
 หนี ไป ก็ ที่ จะ ใ้ สืบ สวาท หมายถึง ส่ง ตาม คำ อ้ายผู้ร้าย ชัก ไว้ ทั้งนี้
 ถ้า พวก มัน มี รับ แล ผู้ร้าย ชัก แต่ ปาก เทียว อย่า เพื่อ ให้ ตระลาการ เขื่อน
 ให้ เอา ไว้ ให้ มัน คง แล แล้ว ให้ อ้ายผู้ร้าย นำ สืบ สวาท เขา พวก ชัก ไว้ ทั่วยกนั้น

มาพิจารณาสืบไป ถ้าอ้ายผู้ร้ายมีชื่อ นำสืบสาว ได้ตัว มาพิจารณา ถ้า
 รับแปลสตัยแล้ว ให้การต้องคำ อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง ชักไว้ เท่า ก่อน นั้น ว่า ผู้ร้ายนั้น
 เป็นพวก ไ้ คบกัน ไปทำร้าย แก่ผู้ นั้น บ้าน นั้น ตำบล นั้น แล ผู้ร้าย ชักเข้า
 เข้าอีกคน หนึ่ง สอง คน ขึ้น ไป ต้องคำ อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง ชัก เท่า ก่อน จริ่ง แล้ว ให้
 กระลาการ ผู้ พิจารณา เขา อ้ายมี ชื่อ ซึ่ง ผู้ ร้าย ชัก ตาม มิ รับ นั้น ยก เข้า เหมือน
 ถ้าไร ผู้ ชัก ๆ พวก เพื่อน ๆ มิ รับ ให้ เหมือน โจร ทิน ชัก ๓ ยก ถ้า ยื่น คำ อยู่
 จริ่ง ให้ เหมือน พวก เพื่อน ซึ่ง ต้อง ชัก นั้น สาม ยก ถ้า ยื่น คำ ให้ กรม พระ นคร
 บาง พิระหะ หู โทย ให้ มี โทย ตาม บท พระ อัยการ ถ้า แปลสตัยแล้ว ให้
 เพื่อน สืบไป เขา รูป พรหม สำคัญ เป็น ของ เจ้า ทว พิชัย ทั้ง รูป พรหม ทว พิชัย ของ
 เจ้า ทว พิชัย ซึ่ง ครา สิ้น ไว้ เบน มี นัง คง แล้ว จริ่ง ให้ พิจารณา สืบไป แล ให้ ทัศ
 ถาการ ผู้ ให้ พิจารณา ความ อ้าย ผู้ ร้าย เร่ง ทำ ตาม พระราชกำหนด ซึ่ง ทรง พระ
 กรุณา ด้ ชัย หัม ปราม ไว้ นี้ ให้ มี นัง ผู้ ร้าย กลับ เนื้อ ความ พลิก แผลง เขา
 ไป รัง พึ่ง โจร ศาล แล ศาลา ได้ กราบ ทูล พระ กรุณา แล ทำ ฎีกา ทูล เกล้า ๆ
 ทว ยกล่าว โทย ทัศถาการ ว่า ทำ มี ต้อง ทั่วยก แล เปลี่ยน ชื่อ เปลี่ยน ตำบล
 มี ต้อง ทั่วย รูป พรหม สำคัญ แล ทรง พระ กรุณา ๆ สั่ง ให้ ทัศ ทัศถาการ แล
 แพ้ แก่ โทย จะ เขา ทัศถาการ เป็น โทย ตาม โทยานุ โทย แล ให้ ทัมหัก โทย กระ
 ลา โหม กฎหมาย บอด แก่ ทัศถาการ ผู้ ให้ พิจารณา ผู้ ร้าย ให้ ทำ ตาม รับ สั่ง บัก
 นี้ ถ้า กฎหมาย มี ทัว จะ เขา ผู้ กฎหมาย บอด เป็น โทย ถ้า กฎหมาย บอด ทัว
 แล้ว ผู้ โท มิ ไ้ กระ ทำ ตาม ถก แล มี ผู้ เขา เนื้อ ความ มา ว่า จะ เขา ผู้ นี้
 เป็น โทย ตาม ถก ถก ให้ ไว้ เวน วัน ศุกร เดือน ยี่ แรม ๑๑ ค่ำ จุศ ศักราช ๑๐๘๘
 ปี มะ เมือ อัฐศก ๖

๕ ● ถก ให้ แก่ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ ปาก ไ้ ฝ่าย เนื้อ ทัง ปวง จง ทัว
 ทั่วย ทรง พระ กรุณา ครัส เนื้อ เกล้า ๆ สั่ง ว่า แล มี โจร ปล้น เว้น แห่ง ไค มา

พื้น เจ้า ทรพียตายใน จังหวัดแขวง เมืองไต ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการแล
 ชาวบ้าน จับเอาตัวผู้ร้ายให้ไต่ ถ้าแลผู้รั้ง กรมการ ชาว บ้าน เอาตัวผู้ร้าย
 มิได้ให้ ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แล ชาวบ้าน ใช้ทุน ทรพีย ซึ่งผู้ร้าย
 ปล้น ของ ราษฎรไปนั้น ถ้าผู้ร้าย ปล้น ฆ่า เจ้า ทรพียตาย แลจับเอาตัวผู้
 ร้ายมิได้ให้ ให้ใหม่เอาผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แล ชาวบ้าน ตาม ธรรมเนียม
 เนียมฆ่าพื้น ทาย จำเมืองเสียสอง ส่วน แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ
 เสียส่วน หนึ่ง ชาวบ้าน เสียส่วน หนึ่ง แลให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการทั้ง
 หลายทำตาม กตนี้ ึ่งทุก ประการ ถ้ามิได้ กระทำตาม กฎหมายนี้ แลผู้
 ร้ายปล้นพื้น ฆ่า เจ้า เวียงเจ้า ทรพียตาย แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ ชาว
 บ้านเอาตัวผู้ร้ายมิได้ แลมิได้ใช้ทุน ทรพียแก่ ราษฎรทั้งหลายให้ จะได้
 มิโทษแก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แล ชาว บ้านโดยโทษานุโทษ กตได้ไว้
 ณวันอังคาร เดือน ๙ แรม ๙ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๓ ปี กุน ตรีศก ๖

๖ ๑ กตให้แก่ ชุน จำ เมือง ราช ปลัด แลชุน พักดี นายผู้ ทาย นาย พทามร
 ซึ่งได้จำโจร ลัก พระ โจร ปล้น สกม ลักช้าง ลักม้า เป็น ลักยใช้ จำ ๕ ประการ
 ชื่อ คาไซร์ ทรวน ร้อยคกร้อยเท่าไว้ในคุก ขานยามตาม ธรรมเนียม ถ้าโจร ได้
 การ ชัก พวกปล้น สกม ยัง มิได้ ถาม ๆ แลแล้ว มิรับ แล หมาย โฉนดฎีกา มิได้ตัว
 ใดแต่ ลุก เมียบิตา มารดาพื้น้อง นาย หมวก สมุหยาชีมา ใช้ให้จำไว้ใน คุก
 ถ้าโจร หนี มุลงนายเป็น ชุนทั้นแล มี บันทาคักก็ ใช้ให้เกาะไว้ ณศาล นครบาล
 กว่า จะได้ ตัวโจร นั้น หนึ่ง มีผู้ทำ หนังสือ ร้อง เรือน กฎหมายว่าโจร ปล้น สกม
 เป็นสาเหตุด้วยผู้ใด ๆ แลเอามาพิจารณา คำนัน พิรทอใช้ให้จำไว้ หน้า คุก
 หนึ่งถ้าแลไปเอาโจร ๆ นั้น มิได้ตัว แลได้พอแม่พื้น้องพอตาแม่ยายโจร
 นั้นมา ถ้าแลชายให้ใส่ คาไว้ ถ้าแล หญิงให้ใส่ ชื่อไว้ นำทบ พทามร
 กตได้ไว้ ณวันเสาร์ เดือนอ้ายขึ้น ค่ำ หนึ่ง จุลศักราช ๑๐๘๕ ปี ชวศก จักราช

๓๐ ๑ กทให้ไว้แก่ เอก ยายมราช ด้วย พระศรี ทวพิยาชิราช เสนาบดี ศรีเสาว
 ภากรับ พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า แท้ที่สืบไป เมื่อนำ ผู้ร้ายปล้น
 สกมแลทำร้ายท่าน ประการใด ๆ เจ้าภาพจับให้ส่ง กรม พระนครบาลตาม
 ชักเพื่อนปล้น สกมด้วยกันไปเท่าใดเอาตัวมาตาม ถ้ามีเป็น สักย เย่าให้
 เอาตัวเบี่ยเชิง ประกัน แก่ผู้ มี ชื่อ ซึ่งมี เป็น สักย นั้น เลย หนึ่ง กรม พระ
 นครบาลไปเอาตัว ซึ่ง อ้ายผู้ร้าย ชักนั้น เก็บเอาทรัพย์สิน สิ่ง ของ ๆ เขา มาให้
 คืนให้เขา ซึ่งผู้ร้าย ชักมี เป็น สักย นั้น จง สิ้นเชิง อย่าให้เรียกเอาตัวเบี่ย
 แลเชิง ประกัน แก่ผู้ หาความผิด มิได้ นั้น แลให้ เอก ยายมราช บดก กรมพระ
 นครบาล จงทั่วให้ทำ ตาม ถิ่น จงทุก ประการ ถ้าผู้ใด มิกระทำ ตาม รุ้ เหน
 ประการใด จะให้ลงโทษ แก่ ผู้ นั้น จงหนัก กทให้ไว้ ณ วัน ประทศ เดือน
 สิบจันห้าค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๘ ปี มะโรง นักษัตร อัฐศก ๖

๓๐ ๒ กทให้แก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ หัวเมือง ^๒/_๔ } ทั้งปวง ให้กฎ

หมายบอกแก่ พระสงฆมหาชาคณะ ธิดการ ญจรว ฝ่ายคณชฎะ วิปัสณาชฎะ ปากไต
 ฝ่ายเหนือ ซึ่งบ้านท่า มีเจ้าพระ โยม สงฆ ทั้งปวง เจ้าพระพุทธิบาท อยู่บ้าน สาระพ
 แลบ้าน หมอช กลาต น้อยบ้าน บางโขมค นั้น คบหากันทำโจรกรรมฆ่าผู้ มี
 ชื่อคายถึงห้า คน แลมีผู้เอาเนื้อความนั้น มาว่ากล่าว แก่ กรม พระนครบาล
 กรม พระนครบาล จึงให้ มี ทราจันไป ให้กรมการ เมือง สระบุรี ส่งขุน ยุกยบัตร์
 ซึ่งเป็น นาย เจ้า พระ ให้ส่งอ้ายผู้ร้าย มี ชื่อ เจ็ดคนนั้น แล ขุน ยุกยบัตร์ จัก
 ขวางมิส่ง แล ตระลาการ เมือง สระบุรี จึง บอก หนังสือ ลง มาถึง กรม พระ
 นครบาล ๆ จึงเอาเนื้อ ความ กราบทูล พระกรุณา จึงทรง พระกรุณา ตรัส
 เหนือเกล้าฯ สั่งว่า ให้ มี ทรา พระราชสิทธิ์ แลให้ตำรวจในจันไปเอาตัว ขุน
 ยุกยบัตร์ เจ้า พระ นั้น ลง มา ให้เร่งเอาตัวอ้ายผู้ร้ายเจ็ดคนนั้น ตำรวจใน

เขาทราไป วางแก่ กรมการ เมืองสระบุรี จึง หมายให้ ชุน จำ เมือง ขึ้น ไป ส่ง ชุน
 ยุกรบัตร์ แล ชุน จำ เมือง ส่ง ชุน ยุกรบัตร์ ให้ เข้า หลวงผู้ถือตราแล้ว ๆ ผู้
 ถ้อยทรา จึง ภา ชุน ยุกรบัตร์ ไป ทา พระ มงคลเทพ ๆ เจรจา ว่า กล่าว ด้วย ปรุศมา
 จา ชาติ ขวาง มิ ใ้ ไ้ ทั้ว ชุน ยุกรบัตร์ มา เขา ด้้น ทรา พระราชลี้ทไว้ พระทัย
 หนี ผู้ว่า ที่ มหาเทพ จึง เอา เนื้อ ความ กราบ ทูล พระกรุณา จึง ทรง พระกรุณา
 ให้ เข้า หลวง มี ชื่อ ขึ้น ไป จำ ชุน ยุกรบัตร์ ๆ หนึ่ง ครั้น สืบ ไ้ ชุน ยุกรบัตร์ ๆ ให้
 การว่า พระมหา มงคลเทพ ให้ นายอิน ขึ้น ไป บอกว่า เข้า หลวง ขึ้น มา เขา
 ทั้ว ชุน ยุกรบัตร์ ให้ ชุน ยุกรบัตร์ หลย เสีย แล ชุน ยุกรบัตร์ หนึ่ง ทั้ง นั้น เหตุ
 ถ้อยคำ พระมหา มงคลเทพ ให้ ไป บอก แล เหตุ ดัง นี้ ถ้า ชุน ยุกรบัตร์ ไม่ หนึ่ง
 โทษ ชุน ยุกรบัตร์ ก็ จะ ไม่ ฝัก ฝัก แล ชุน ยุกรบัตร์ ฟัง ถ้อยคำ พระสงฆ แล หนึ่ง
 ไป นั้น ถ้า จะ ไ้ ทั้ว พระอัยการ โทษ ชุน ยุกรบัตร์ ถึง พัน คช ธิบ เว้น โทษ
 หนัก กว่า ซึ่ง ไม่ หนึ่ง นั้น เป็น หลาย เท่า ทั้ง นี้ เพราะ ชุน ยุกรบัตร์ เชื้อ ถ้อยคำ
 พระสงฆ จึง ไ้ ความ ฝัก ถึง เพียง นี้ แล ส่วน ฝ่าย ข้าง พระสงฆ นั้น เหตุ ทั้ว
 กาสาว พัดถ พระพุทธเจ้า ทั้ว ห่อ กาย อยู่ ครั้น ทรง พระกรุณา ให้ ว่า กล่าว ทั้
 ฝัก แล ชอบ ตาม เนื้อ ความ สำหรั บ แผ่นดิน นั้น ก็ ทรง กาสาว พัดถ พระพุทธเจ้า
 อยู่ แล ข้าง ผู้ ซึ่ง มิ ไ้ เห็น ฝัก แล ชอบ ทำ ตาม ถ้อยคำ พระสงฆ ก็ ไ้ ความ
 ฝัก แก่ ทั้ว ๆ หนึ่ง ชุน ยุกรบัตร์ หนึ่ง แล จะ ไ้ พระสงฆ ระคน ว่า กล่าว อยู่ ทั้ว
 ทั้ ราชการ ข้าง พระราชา นั้น มิ ไ้ ถ้า เป็น คน หินะ บัญญา เห็น ว่า พระสงฆ เจ้า
 ช่วย อยู่ แล้ว แล ทำ ตาม ถ้อยคำ พระสงฆ ๆ นั้น ก็ จะ เป็น มลทิน ใน ศึก ขาบท
 แก่ เจ้า ภิษุ ฐุ นั้น ทั้ว สมเด็จ พระสรวเพช พระพุทธเจ้า บัญญา ทั้ ศึก ขาบท ไว้
 ใน ขกั นาทาน นั้น เป็น อนันต์ ชุน ภาพนั ก แล พระภิษุ ซึ่ง มี สติ ชิน น้อย มิ ไ้ พิจาร
 ณา ให้ เลือ ยก ตาม ศึก ขาบท แล ทำ เขา ตาม อติ โนมัต ให้ ฝัก จาก พระพุทธบัญญัติ
 หนึ่ง ก็ จะ ทำลาย เสีย ซึ่ง คิลสังวร มี ทั้ว ทั้ว แล บั คนี้ สมเด็จ พระมหา

กรมการราชเจ้า ทรงทศพิช ราชธรรม อธิบดี ประเสริฐ ทรง พระมหากษัตริย์
 จะให้พระสงฆ์เจ้า ปราศจาก มลทินใน สังฆะวาระก็ แล จะให้พระศาสนา รุ่งเรือง
 ไปกอบ เท้า ห้า พัน พระวาระฯ จึง มี พระราชโองการโปรดเกล้าฯ สั่งว่า แต่
 นี้สืบไปเมื่อนำ อย่าให้พระสงฆ์ล่วง เจ้า ว่า กล่าว อยู่ด้วยเหตุอัน มิต้องด้วย
 กิจ กิจเสีย ประโยชน์ สอง ประการ ฝ่ายข้าง สมณ ก็ จะเป็น อันตรายใน ศิกขาบท
 ฝ่ายข้าง พระวาระ นั้น ครั้น พระสงฆ์ เจ้า ชัด ชวาง ว่า กล่าว อยู่ด้วย เกรง
 ใน สมณ เหตุ ข้างใน ข้าง ราชการ สำหรับ แผ่นดิน นี้ ก็ จะ ชัด ชวาง เสีย ราชการ
 ไป แล ให้พระสงฆ์ ว่า กล่าวใน ข้า พระโยม สงฆ์ นั้น โดย การ จะ ปฏิบัติ สังฆ
 วัฑฒนา อาราม พระพุทธรูป พระเจดีย์ ถาก ทลาย ตาย หลุม สรรพ การ บำรุง พระสา
 ศนาให้ รุ่งเรือง แล การ นอกกว่านี้ พระสุวิสุทธิ แล กรมการ จะ บาก หมายถึง
 แล มี ทรามา ทอด เกณฑ์ เจ้า พระโยม สงฆ์ ไป จำ กัก ก็ แล มี ผู้ เจ้า โทษ
 ว่า เจ้า พระโยม สงฆ์ เป็น ลูก หมู่อื่น ก็ ก็ แล วิวาท แก่ กัน กับ หมู่อื่น ด้วย ฝ่าย
 บิณฑบาต เคี้ยว กัน กับ หมู่อื่น เจ้า พระ ก็ ที่ นั้น ก็ ให้ สงฆ์ เป็น เจ้า อธิการ เจ้า
 รู้ เห็น เจ้า ว่า กล่าว ด้วย เนื้อ ความ แต่ นี้ แล ซึ่ง เนื้อ ความ นอก กว่า นี้ อย่า
 ให้ พระสงฆ์ ล่วง เจ้า รู้ เห็น ว่า กล่าว ด้วย เลย เป็น อัน ชาติ ที่ เกี่ยว นี้ ถ้า แล
 จะมี บาก หมายถึง แล ทรา ให้ สั่ง เจ้า พระโยม สงฆ์ เป็น ผู้ ร้าย ก็ ก็ แล เจ้า พระ
 โยม สงฆ์ วิวาท แก่ กัน แล ร้อง พียง แก่ กัน ซึ่ง จะ เสีย วัฑฒน์ ใจ สรรพ
 เนื้อ ความ ทั้ง ปวง ซึ่ง พระสงฆ์ เจ้า รู้ เห็น ว่า กล่าว แล อันตรายใน ศิกขาบท
 นี้ ก็ ให้ แก่ ชุน หมื่น เจ้า พระ นาย ศิษย์ นาย โยม ว่า กล่าว แก่ กัน อย่า ให้ พระ
 สงฆ์ เจ้า ล่วง รู้ เห็น ว่า กล่าว ด้วย แต่ ข้อใด ข้อ หนึ่ง ได้ เป็น อัน ชาติ ที่ เกี่ยว
 ก็ แล พระสงฆ์ เจ้า อธิการ รูปใด มี พัง ทำให้ ผิด ด้วย พระราชกำหนด กฎหมาย
 แต่ ข้อใด ข้อ หนึ่ง พิจารณา เป็น สัตย์ จะ เอา ญาติ โยม สงฆ์ รูป นั้น เป็น โทษ
 อัน พระสงฆ์ เลมีก พระราชกำหนด กฎหมาย นั้น ฝ่าย ชุน หมื่น เจ้า พระโยม สงฆ์

ก็อย่าให้เขาเฝ้าความ ซึ่งห้ามนี้ ให้พระสงฆ์เห็นว่ากล่าวรู้เห็น อย่าให้ทำ
ผิดด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย จะเอาเข้า พระโยมสงฆ์เป็นโทษ ด้วย ให้
ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ กฎหมาย บอกแก่ พระสงฆ์ แล เข้า พระ โยมสงฆ์
จังหวัด แขวงเมืองนั้น ทั่ว ถ้า บอก มีทั่ว จะเอาผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ
เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กตให้ไว้ ณ วัน อาทิตย เดือน ยี่ แรม แปกคำ
จุลศักราช ๑๑๘๘ ปี มีแสงนพศก

ฯ

๘ ๑ ด้วย ออก ยา พลเทพไว้ พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ข้า หลวงผู้
ไปราชการ แลผู้ รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แล หลวงขุน หมื่น ข้า ส่วยช่องของ
ข้าง ผู้ถือ ตราภุมคุ้มห้ามทั้งปวง ย่อมแต่งให้บ่าวไพร่ สมัค พรคพวก สมก
ลึงของตัว ไปลัก ข้าง ม้าโค กระบือ เวื้อ แพนาวา ผู้คน ข้าไทยบ่าวไพร่ ของผู้
มีชื่อ แล้วย่อมไปให้กฎหมายไว้แก่ สมภักตวันักการ ว่า ผู้ร้ายลัก มาไล่จับ
ผู้ร้ายหนีไป ให้กฎหมายบอกกล่าวไว้ เป็น พยาน ครั้นเจ้าของ มาภยจัก
ไว้ มิให้ คัดอ่าน เขาค่า ถ้าย่าง เนื้อความทั้งนี้ เคือง ละของ รุสี่พระบาท เนียงฯ
จึงทรง พระกรุณาให้มีกฎหมายไว้ทุกหัว เมือง สืบไปเมื่อน่า ถ้า แอ
ข้าง ม้าโค กระบือ เวื้อ แพนาวา ผู้คน ข้าไทย ของผู้ใด ๆ ปล่อย ปละ อยู่ก็
ที่ หลบ หลีก ซุ่ม ซ่อน อยู่ก็ตี ห้ามอย่าให้จับคบ หาไว้ เป็น อัน ซากที่ เตียว
ถ้าแลมี ฟังหู หนึ่ง แแต่ก่อนไซ้ ให้เขาผู้จับข้าง ม้าโค กระบือ เวื้อ แพนาวา
ผู้คน เป็นโทษเหมือน หนึ่งผู้ร้าย ลักข้าง ม้าโค กระบือ เวื้อ แพนาวาผู้คนนั้น
ให้ สักกั หมาย ทั่ว ตาม รับ สั่ง กตให้ไว้ ณ วัน พฤหัส เดือน อ้ายแรมคำ
หนึ่ง จุลศักราช ๑๑๘๒ ปี แอณักษัตร โศศก

ฯ

๑๐ ๑ กตให้ไว้แก่ พระสุริยศวรที่ช่วยขวาในนถ ให้กฎหมายบอกแก่
พระยา แล พระยา พระ หลวงขุน หมื่น พันทนาย ฝ่ายทหาร พลเวีน แล มหาล็ก
ขอเฝ้า ชาว ที่ ข้าหลวง เจ้าต่าง กรมฝ่ายนำฝ่าย หลัง ทั้งปวง ให้บอก แก่ บุร

ภริยาญาติพี่น้อง พรวค พรวค สมกำลัง บ่าวไพร่ให้รัฐจทั่ว ด้วยอ้ายผู้ร้าย ตก
 ลักเอาพระพุทธรูป หุ้มทองคำ หุ้มเงิน มา ลอก เอาทองเอาเงิน แลเสื้กเอาทองคำ
 เปลวซึ่งบัก พระพุทธรูป พระสถูปเจดีย์ เลิกเอาที่บุดซึ่งหุ้ม พระเจดีย์ แล
 ซ้อฟ้าชั้นถม พระวิหาร การบุเรียม แล คาย พันพระวิหาร แล ตก ลัก เอา
 เครื่องของ ๆ หลวง แล ตก ลัก ปล้น สกมเอาเงิน สิ่งของ ๆ สมณชีพวคหมณ
 ธาณา ประชา ราษฎร มา นั้น ครั้นได้มาแล้วที่เป้น รูปพรณมิได้ เกรงขาม
 เขาไปขายไป จำนำ ตามรูปพรณ นั้น บ้าง แล รูปพรณ ที่ เกรง ขาม อยู่แล้ว
 กลัวเจ้าทรัพย์ จะจับได้ แล กลัวผู้อื่น จะ รู้ เทย จะเอาเนื้อความมาว่า แล
 คิคอ่านคุม หลวม ตกก็แปลงเสียทำเป้น รูปพรณใหม่ เขาไป ขาย บ้าง จำนำ

บ้าง เขาไป ขายไป จำนำ เป้น ลืม เป้น แข่ง บ้าง ลางที่ ว่า เล่นไฟ
) เสี้ย
 เบี้ย

เขาไป ขายไป จำนำ เวลา กลางคืน บ้าง แล ผู้ มี ซ้อ รับ จำนำ นั้น หา ความ พิณีจ
 พิจารณา มิได้ เหนแต่ ว่า ราคากฎ จะ ได้ ภาณี แก่ ทวี มาก ก็ ซ้อ ถ้ รับ จำนำ
 เขาไว้ ครั้น ตระลาการ จับเอาอ้ายผู้ร้ายนั้นได้ อ้ายผู้ร้ายให้ การ ซัก ว่า
 เขาไป ขายเขาไป จำนำ แก่ ผู้ นั้น ๆ ครั้น พิจารณ เป้น สติย เขาตัวผู้ซ้อผู้
 รับ จำนำ เป้น โทษ ปรบิใหม่ เขาว่า สมคยโจร ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย
 แล ผู้ ซ้อ ผู้ รับ จำนำ ต้อง เสียเงิน ซึ่ง ซ้อ ซึ่ง รับ จำนำ ไว้ นั้น ซึ้น หนึ่ง แล้ว ก็
 ต้อง เสียเงิน เจริ ประกัน ค่าฤชา อีก ซึ้น หนึ่ง เล่า แล้ว ต้อง ปรบิใหม่ เสีย พักศของ
 เงิน ถ้าย โทษ ตาม กตซึ่ง ว่า สมคยโจร นั้น ซึ้น หนึ่ง อีก เล่า แล ผู้ ซ้อ ผู้ รับ จำนำ
 ได้ ความ ซึบหาย ยก แค้น ไป ด้วย เหตุ ฉนี้ แต่ ก่ณ เหนือ ๆ มา เป้น อัน มาก
 แล ครั้น นี้ ทรง พระกรุณา ทริส เหนือเกล้าฯ ว่า ผู้ ซ้อ ผู้ รับ จำนำ นั้น เป้น คน
 โลก หา ปัญญา มิได้ พลอย ซึบหาย เสียเปล่า จึง มี พระราชโองการ ทริส เหนือ

เกล้าฯ สั่งว่า แค้นสืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดจะต้องการเงิน จะเอาสิ่งของ
 เงิน
 รูปพรรณ นาก แลเครื่องทอง } ที่บุคผ้าพรรณนุ่งห่ม แลเครื่อง
 ทอง

สาทร วร ช้าง ม้า โค กระบือ มาขาย แล จำนำนั้น ให้เขาไปขาย แล จำนำแก่
 กัน ใน เวลา กลาง วัน เข้า จะซื้อ จะขาย แก่กัน ใน เวลา กลาง ค่ำ นั้น ก็ได้

ซื้อ ให้ขาย แก่กัน แต่เรื่องกับเจ้า } แล สิ่ง ของ ซึ่ง เขา มา จำนำ } เวลา
 ยา } ขาย }

กลาง วัน นั้น ถ้า แล เป็น รูปพรรณเก่าใหม่ ผู้ซื้อ ผู้รับ จำนำ เป็น คน รู้จัก
 กัน เคย ไว้ใจ กัน มาแต่ ก่อน เหน สมควร จะ เป็น สิ่ง ของ ๆ ผู้ นั้น ก็ได้ ให้
 ให้ รับ จำนำ กัน เกิด ถ้า แล รูปพรรณ เป็น สิ่ง ของ ทั้ง อย่าง เครื่อง ราชูปโภค

เป็น ของ หลวง กิติ ถ้า ผิด ประชลาด อยู่ เหน เป็น } แผ่น }
 กัณ } กิติ ถ้า เขา มา
 แห่ง }
 ลัสม }

ขาย จำนำ เวลา กลาง ค่ำ กิติ แล ประการ หนึ่ง ผู้ซึ่ง จะ เอา สิ่ง ของ มา ขาย
 มา จำนำ นั้น แลก หน้า มี รู้จัก กัน จะ เอา สิ่ง ใด มา ยื่น ขาย ยื่น จำนำ ใช้ ได้
 เอา สิ่ง ของ ทั้ง ตัว คน นั้น ไป ว่า แก่ เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง คั้น ชุน
 เสมียร ทนาย ซึ่ง เชนใหญ่ อยู่ใน บ้าน นั้น ให้ ไต่ถาม สืบดู ถ้า แล เหน ถ้อยคำ
 พิรุช อยู่ เหน ว่า จะ เป็น ของ ผู้ ร้าย ผด ลัก มา ใช้ ก็ได้ ให้ เอา สิ่ง ของ ทั้ง ตัว คน
 นั้น เข้า ไป ยัง กรม พระนครบาล ให้ กรม พระนครบาล เอา รูปพรรณ สิ่ง ของ
 หนัก เขา ใส่ คัวย ทรา สิ้น ถ้า ต้อง คัวย ทรา สิ้น แล้ว ก็ได้ กรม พระนคร
 บาล ทา เจ้า ทพย มา ถาม ถ้า ให้ การ ยัง ยืน ว่า เป็น สิ่ง ของ ๆ เจ้า ทพย มัน

คนแก่ ให้กรมพระนครบาลเรียกเอา ทาน ธน แก่เจ้าทรัพย์ แลผู้เอาสิ่ง
 ของมาขาย มาจำหน่าย ทั้งสองข้างให้มันคง จึงพิจารณาสืบสาวไปให้เทน
 ที่พลึง ประการหนึ่งถ้าผู้เอาสิ่งของขายของ จำนำนั้นว่ามีไ้เป็น
 แก่ของ เช่น ของผู้อื่น วนไปให้ช่วยขายช่วยจำหน่าย ก็ให้เอาสิ่งของ
 แลทั้งตัวผู้เอาสิ่งของมานั้นให้นำไปสืบถามเจ้าทรัพย์ ถ้าแก่เจ้าของ
 มันรับเทน สมควรว่า ของๆผู้ให้นำเอา มาขายเอามาจำหน่ายจริงแล้ว จึงให้
 ชื้อให้รับจำหน่ายไว้ ถ้าแลถ้อยคำผู้เอาของมากับผู้ว่าเป็นเจ้าของนั้น
 โลกเห็นมีต้องกันเห็น พิรุชเป็น ข้อเนื้อความใหญ่ ประการหนึ่งภุมถาน
 ผู้ที่มีสมว่า จะมีสิ่งของถึงเพียงนั้น เทนว่า จะเป็นของผู้ร้าย ผดถักมา
 ไซ้ ก็ให้เอาสิ่งของทั้งตัวคนนั้น เข้าไปส่งให้แก่ กรมพระนครบาลพิจารณา
 ผู้ซื้อผู้รับจำหน่ายนั้น อยู่ในท้องที่อำเภอจังหวัดทั้งสี่ แขวง แลหัวเมือง
 ไทๆนั้น ให้เอาเนื้อความไปว่าแก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ แลแขวง
 นายบ้าน นายอำเภอ นั้น ให้พิจารณาว่ากล่าว ตามเรื่อง รวว่ามาทั้งนี้ หนึ่ง
 ถ้าผู้ซื้อผู้รับจำหน่ายนั้นไม่รู้ว่า เป็นของ ผู้ร้าย ผดถัก ปล้น สกมมา แลให้ซื้อ
 ใ้รับจำหน่ายไว้ ก่จนแล้ว แลรู้เนื้อความเมื่อภายหลังว่า กรมพระนครบาล
 แลตระลาการ กรมใด ๆ เกาะเอาเจ้าของแลผู้เอาของมาขายมาจำนำ นั้น
 ไปพิจารณาเนื้อความผู้ร้ายไซ้ ก็ให้ผู้ซื้อผู้รับจำหน่ายของไว้ นั้น เอาสิ่ง
 ไปบอกแก่ตระลาการผู้ใดพิจารณาให้ใส่ทุกกับ เวา สั้น แลคำกตคนึงสี่ฝั่ง
 ของเจ้าทรัพย์นั้น ถ้าแลต้องกันก็ให้

ตระลาการ	}	ถามเจ้าทรัพย์ผู้	ถ้า
นครบาล			

 แลเจ้าทรัพย์รับว่า เป็นของเจ้าทรัพย์จริงแล้ว ก็ให้ถามผู้ร้ายว่ามา
 ขายมาจำหน่ายเอาเงินไป มากน้อยเท่าใด แลให้ผู้ซื้อผู้รับจำหน่าย ของนั้น สอน
 สาบานทั่ว จง ทนรักษาว่า ใ้ซื้อใ้รับจำหน่ายของไว้ เป็นเงินเท่าใดตาม สจ

ตามจริง แล้วจึงให้เจ้าทรวุฒิถ่ายเอาตามคำอัยผู้ร้ายชายจำนำนั้น พระ
 ว่ามิได้อำพราง สมคบคิด เข้าด้วยอัยผู้ร้าย ได้เอาเนื้อความเข้ามาว่า
 ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย ประการ หนึ่ง ผู้เอาของไปช่วย จำนำกับเจ้าของ
 นั้น ย่อมค้ำเคียวไว้ใจแก่กัน จึงจ้างวานกันให้เอาสิ่ง ของไปช่วยชายช่วย
 จำนำไว้ ถ้าแลผู้ซึ่ง เอาสิ่ง ของไป ช่วยชายช่วย จำนำนั้น รู้ว่าเจ้าของ
 ต้องเกาะไปว่าเป็นผู้ร้าย ก็ให้เอาเนื้อ ความ ซึ่ง เขา วานให้เอา สิ่ง ของไป
 ช่วยชายช่วย จำนำนั้น เข้าไปว่าแก่พระลาการ ผู้พิจารณาให้พระลาการ เขมร
 สันรูปพรรณ สิ่งของ มาใส่ตู้ ถ้าแลผู้เอาสิ่ง ของไปช่วยชายช่วย จำนำนั้น
 ให้การ ว่า รูปพรรณ สิ่งของ ต้องด้วยตราสัน แลคำ กต แล หนังสือ พ้อง ของเจ้า
 ทรวุฒิใช้ ก็ให้พระลาการ หมายไปเอาตัวผู้ซื้อผู้รับจำนำนั้น ให้เอาสิ่งของ
 มาใส่ด้วยตรา สัน แลคำ กต หนังสือ พ้อง ถ้าแลผู้ซื้อผู้รับจำนำนั้นมิได้
 เกียจกันอำพราง แลเอาสิ่งของ ซึ่งซื้อซึ่งรับจำนำไว้ นั้น มาให้พระลาการ
 พิจารณาใส่ด้วยตรา สัน แลคำ กต แล หนังสือ พ้อง ตาม สัจ ตามจริง ถ้าทั้ง
 กัน เป็นของๆเจ้า ทรวุฒิมั่นคงแล้ว ก็ให้เจ้าทรวุฒิถ่ายเอา สิ่ง ของนั้นซึ่ง
 คำซึ่งอัยผู้ร้ายมาชายจำนำนั้น ด้วยเหตุว่าผู้ซื้อผู้รับ จำนำนั้นมิได้
 เอาเนื้อความ มาว่าเอง แต่ ส่วนตัวผู้ซื้อเอา สิ่ง ของ อัยผู้ร้ายไป ช่วยชาย
 ช่วยจำนำนั้น ได้เอาเนื้อความเข้ามาว่าตามกตแล้ว ก็อย่าให้เขาตัวเป็น
 โทษว่าสมคบใจ ตามกตแต่ก่อนนั้นเลย อนึ่ง ถ้าผู้อื่น นอกว่าผู้ซื้อผู้รับ
 จำนำนั้น ถ้าแลรู้เห็น ว่าผู้ใดเป็นผู้ร้ายก็ตี แลรู้ว่าผู้ใดซื้อชายผู้ใดรับ
 จำนำ ของอัยผู้ร้ายไว้ ก็ตี ถ้าแลเอาเนื้อ ความ มาว่าแก่ กรม พระนครบาล
 พระลาการ กรมใด ๆ ก็ตี พิจารณา เป็น สัจ ได้ เนื้อความ เพราะ ถ้อยคำ ของผู้
 นั้น มาว่า กล่าวแนะนำก็ให้พระลาการ ใน กรม พระนครบาลเอา ทรวุฒิของเจ้า
 ทรวุฒิ ซึ่งผู้ร้ายลักไปพิจารณาค้น มาไว้ นั้น ที่คำ ออกแล้วแบ่ง เป็น ๓ ส่วน

ได้ไปบ่นหาหนึ่งแก่ผู้เขาเห็นความมาว่านั่น ส่วน หนึ่ง ถ้าแลเป็นเครื่อง
 ราชูปโภคสิ่ง ของต้อง อย่าง แลเงินที่บุกหุ้ม พระพุทธรูป พระสถูป พระ
 เจกีย์ ชะฟ้า บันลม ท้าย พั้น พระวิหาร การ บุเรียม จะ พระราชทาน บ่าหนึ่ง
 ให้ตามสมควร ด้วยเหตุว่าผู้ นั้น มิได้เข้า ชอบด้วยอ้ายผู้ร้าย เจ็บไว้ใน
 ด้วยพระราชกำหนดกฎหมาย มีน้ำใจเขาเห็นความมาว่า หนึ่งถ้า สิ่ง
 ของซึ่งมาใส่กับตรา สั้น นั้น ถ้ามีต้องกัน ก็ให้ตระลาการใน กรม พระนคร
 บาล กฎหมายแต่ ลวกลาย รูปพรรณ หนักเบา สิ่ง ของ นั้นไว้ แลไว้ให้
 ถามผู้ซึ่งเอา สิ่ง ของ มา นั้นดูให้รู้ว่า อยู่บ้านไหน เป็น บ่าว ไพร ของผู้ใด
 ได้เขียน จดหมายเขาถ้อยคำไว้ จงมั่นคง แลส่ง สิ่ง ของให้แก่ผู้เขา สิ่ง
 ของ มา นั้นคืนไป อย่าให้ตระลาการ เรียกเอา พักศิก ทองเงิน แต่ ฟ้อง หนึ่ง
 ซึ่งไป แก่ผู้ เขา สิ่ง ของไป ขายไป จำนำ แลผู้ซื้อผู้รับ จำนำไว้ ซึ่ง
 ได้เขาเห็นความกับ สิ่ง ของ เข้า มา ว่า ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย ถ้าผู้
 ซื้อผู้รับ จำนำ ของอ้ายผู้ร้าย เกียจกัน จำวางไว้ มิได้เอา สิ่ง ของ ใดๆ อ้ายผู้
 ร้ายซึ่งซื้อรับ จำนำไว้ มาส่งให้ตระลาการพิจารณาใส่ด้วยตรา สั้น แลคำ
 กต หนังสือ ฟ้อง กัดี้ แลผู้ซื้อผู้รับ จำนำ ของอ้ายผู้ร้าย อยู่บ้าน ย่าน ไกล
 กันกับอ้ายผู้ร้าย กับซึ่งผู้เอา สิ่ง ของอ้ายผู้ร้าย มา ขายมา จำนำ กัดี้ ถ้า
 แลรู้เห็นความว่า เจ้า ของ แลผู้เขาของ มาขายมา จำนำ ต้อง เกาะไป ด้วยเห็น
 ความอ้ายผู้ร้ายแล้ว มิได้เอา มา ว่า ตาม กต นั้น จะเอาตัว เป็น โทษ เท่าผู้ร้าย
 เพราะ ว่าผู้ซื้อผู้รับ จำนำ ของ อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง อยู่ต่าง บ้าน ตามย่าน ไกลกัน
 กับอ้ายผู้ร้าย กับผู้ช่วยขาย ช่วยจำนำ ของอ้ายผู้ร้ายนั้น รู้เห็นความแล้ว
 มิได้เอา มา ว่า กล่าวตามกฎหมาย ก็ให้ ระเบียบใหม่เอาตัว เป็น โทษ ว่า สมคบ
 โจร ตาม กตแต่ก่อน เหตุว่าผู้ซื้อผู้รับ จำนำ ของอ้ายผู้ร้ายไว้ มิได้พิจารณา
 ณา ถ้าผู้ซื้อผู้รับ จำนำ ได้เขาเห็นความมาว่า ตามกฎหมายแล้ว ตระลา

การในกรม พระนครบาล ผู้พิจารณา แล ผู้ใหญ่ อยู่ในบ้าน มิได้ทำตาม พระ
ราชกำหนด กฎหมาย นั้น จะ เขา เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กติให้ไว้ฉนั้น
อังคาร เดือน สาม ขึ้น ค่ำ หนึ่ง รุศศักราช ๑๑๐๓ ปี ระกา ตรี ศก ๖

๑๑ ๑ กติให้แก่วพระสุรศักดิ์ ข้าย ขวา ใน นอก ให้กฎหมาย บอกร แก่ เจ้า พระยา
แล พระยา พระหลวง ชุน ทมิฬ พันทนาย ฝ่าย ทวาร พลเรือน มหาเสวก ขะเฒ่า
ชาวที่ ข้าย หลวง เจ้าต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย หลัง แล แสงวง นาย ข้าน นายอำเภอ
อาณา ประชากรายฎร ทั้งปวง จงทั่ว ข้าย ข้าย ผู้ ร้าย ปล้น สกม ที่ ชิง สมณ ชี้ พระวาทมน
อาณา ประชากรายฎร ทุกตำบล มาก ชุก ชุม ขึ้น ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ให้
ลูกชุน ปฤชา และ

เจ้าพระยา ตรีปิฎกา	} ลูกชุน ๑๒ คน	พระ ศรีม โสสด	} ลูกชุน ๑๑ คน
นรา ฤทธิเดช		หลวง ญาณประกาศ	
พระยา กระจา โหม		หลวง เทพราชธาดา	
พระยา พระคลัง		หลวง อรรวมสาคร	
พระยา พลเทพ		หลวง อธิยา	
พระยา ราชสุภาวดี		ชุน ราชฤทธิฐานน	
พระยา สมบัติบาล		ชุน นนทเสน	
พระยา ราชภัคคี		ชุน ราชพิณีใจ	
พระยา รัตนธิเบศ		ชุน อาญาจก	
พระยา มหาอำมาตย		ชุน บุรินทร์กร	
พระสุระเสนา		ชุน เทพธัญญา	
พระวิจิตรนร			
พระพิเรนเทพ			

รวม ๒๓ คน ปฤชา ด้วยเกล้า ฯ พระอภัยว่าอินโจรผู้ร้ายนั้น มีแต่ บุราณสืบ ๆ

มา แต่เมื่อ ครั้ง สมเด็จพระพุทธเจ้า ทรงใน พระบรมโกศ เสวย ราชสมบัติ ครั้ง
 นั้นเกิดโจร ผู้ร้าย ปล้น สกม ใน กรุง นอก กรุง ชุกชุม ขึ้น ทุกแห่ง ทุกตำบล แล
 พระบาทสมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่หัวเสด็จ ขึ้นปราบทมิฬ ครั้ง นั้น ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ กำชับให้ สรรคนม ทรวจ ทวา ให้ แจก พระราชกำหนดกฎหมาย
 ห้ามปราม เป็น กวดขัน ให้ คง เพลิง นำ บ้าน หลัง บ้าน ระวัง ระไว เกษ พระ
 บรมโประสมภาร โปรดเกล้า ฯ โจร ผู้ร้าย ซึ่ง ปล้น สกม ที่ ซึ่ง นั้น สงบ ลง หลาย ปี มา
 แล้ว แต่บัดนี้ ผู้ร้าย ซึ่ง ปล้น สกม กำเริบ มาก ชุก ชุม ขึ้น อีก นั้น เหตุ ด้วย
 กรมพระ นครบาล เกลื่อนกลายทำให้ อ้ายผู้ร้ายหนีไป ได้ บ้าง แล เขา ออก ใช้
 สร้อยทำ นาลี้ภัย กระบือ ลี้ภัย ข้าง เหนแก่ ฮามิศ สิ้นบน ปล่อยเสีย บ้าง แล
 ธรรมท้อ อ้ายผู้ร้าย นั้น เป็น หน้าใจ กัดขลระ ขยาย ข้ำ ครั้น ไ้ เกลื่อนกลาย ออก แล้ว
 ก็ อ่าน คบ พวก เพื่อน กระทำโจรกรรม ผดถัก ราษฎร ต่าง ๆ เพราะ เหตุ นี้
 อ้ายผู้ร้าย จึง มาก ชุก ชุม ขึ้น ราษฎร ได้ ความ เกิด ภัย ร้อน แล ทรง พระกรุณา
 จะ ให้ อ้ายผู้ร้าย สงบ ลง นั้น ให้ ลูกขุน ทั้ง ปวง ปรึกษา ๆ เหน ก้วยเกล้า ฯ พร้อม

กัน ว่า แท้ นี้ สืบไป เมื่อ นาน นี้ ขอ พระราชทาน ให้ ขุน
 กาลไชย
 เกไชไชย
 ราชอาษา
 ราชศักดิ์) ขุนคาบ

ซึ่ง เป็น พนักงาน ไ้ กำกับ กรมพระ นครบาล พิจารณา แล ไ้ ถาม บั้ เมื่อนั้น
 ได้ มี หมายชี้ อ้ายผู้ร้าย แล คนโทษ ซึ่ง ต้อง จำ อยู่ ณ กุด แล โทษ ซึ่ง ต้อง จำ
 ไป เช่น ทวิ สิบ ข้าง แล กรมพระ นครบาล เขา ออก ใช้ ราชการ ใน กรม นั้น ไว้
 เป็น คู่ มือ ค้วย แล ให้ ขุนพิศเคี เขา หมายชี้ผู้ร้าย แล คนโทษ ตาม มี หมายชี้
 คู่ มือ ขุนคาบ นั้น มา ขึ้น ไว้ มหาภิไทย ฉบับ นี้ ครั้น ถึง เกิ่น ให้ ขุนคาบ

ทรงดู คนไทย และผู้ร้ายในคุก จงทุกเดือน ๆ ๓ ครั้ง เมื่อจะทรง
 นั้น ให้ชาววังตำรวจใน ประตงจันทกำกับไปท้วง แล้วให้ขุนทนายเขาขานผู้
 ทรงนั้น มาใส่กับ ขานผู้ มหาชาติไทย ถ้าขาดด้วยเหตุ ประการใด ก็ให้
 เจ้า กรม ปลัด กรม พระ นครขานผู้ เห็น ความ กราบ ทูล พระกรุณา ถ้าให้
 กรม ปลัด กรม พระ นครบาล หนึ่ง เลี้ย มิให้ เห็น เห็น ความ กราบ ทูล พระกรุณา
 ข้าง อยู่ถึง สามวัน จึงให้ มหาชาติไทย กราบ ทูล ฯ ถ้า มหาชาติไทย มิได้ กราบ ทูล
 พระกรุณา จึงให้ ขุนทนาย กราบ ทูล พระกรุณา จงทุก ครั้ง หนึ่ง ซึ่ง อ้ายผู้ร้าย
 มี นาย ประกัน แล ละ พยัค ร้าย เลี้ย แล้ว กรม พระ นครบาล จัด ทัง แต่ง ให้ เป็น
 ขุน หมื่น ใช้ ราชการ อยู่ใน กรม พระ นครบาล แล้ว นั้น อย่า ให้ ทัก หู แล สัก
 เลย แล อ้ายผู้ร้าย ไทย ปล้น สกม เก่า ใหม่ นอก กว่า นั้น ถ้า ปล้น สกม
 ครั้ง หนึ่ง ให้ ทัก หู เลี้ย ข้าง หนึ่ง ถ้า สอง ครั้ง ให้ ทัก หู เลี้ย ทั้ง สอง ข้าง ถ้า
 แล สาม ครั้ง ให้ ชำ เลี้ย แล บัน ทา อ้ายผู้ร้าย เก่า ใหม่ ไทย เขา ลง มา ซึ่ง
 พิจารณา เป็น สัก นั้น ให้ สัก หน้า สัก ออก เลี้ย ตาม ไทย ไทย พระ อัยการ นั้น จงทุก
 คน อย่า ให้ เวียก เขา คำ สัก เลย แล อ้ายผู้ร้าย ไทย ปล้น สกม นั้น ให้ จำ
 มิน เลี้ย ทั้ง กลาง วัน กลาง คัน ที่ เคี้ยว แต่ ไทย ซึ่ง นอก กว่า นั้น จึง ให้ ทัก พม
 ไว้ ใช้ ราชการ แต่ กลาง วัน ครั้น เวลา เข้น ให้ จำ ใส่ คุก ไว้ ถึง หลบ คม ไป
 ใต้ นครบาล ปล่อย เลี้ย ก็ ที่ คน ทั้ง ปวง ก็ จะ รู้ จัก ท่วง ง่าย จะ พิจารณา สืบ
 สาว เขา ทัก ก็ จะ ได้ สดวก แล จึง ให้ มี พระราชา หนัดเกล้า กฏ หมาย ไว้ ณ ที่

เมือง ๓ } ให้ ประกาศ แก่ ๓ } บ้าน แล ท่าน ขน ณ ทั้ง ปวง ให้ รู้ ทัก กัน
 ๓ } นาย)
 ถ้า แล เห็น ทัก หู แล สัก หน้า สัก ออก เป็น คน ผู้ร้าย ใช้ ให้ จับกุม เขา ทัก มา ส่ง
 ยิง กรมการ แหวง แล กรม พระ นครบาล ถ้า แล ผู้ใหญ่ นาย บ้าน แล ชาว บ้าน
 มิได้ จับ เขา ทัก มา ส่ง แล พิจารณา ไป จับ ทัก อ้ายผู้ร้าย ซึ่ง สำคัญ นั้น ได้ บ้าน

ใต จะให้เอาทิว นายบ้าน ชาวบ้าน เปน โทษ ถ้า จะให้ มี กต ไป ไว้ ฉนี้ แล้ว
 เหนว่า อ้ายผู้ ร้าย หนี ไป จะ ชัก สน หนึ่งผู้ ร้าย โทษ เขา ซึ่ง กรม พระ นครบาล
 ง่ายไป เปน ทวี สิบ ซ้าง แล เอา ทิว ออก ใช้ ราชการ ใน กรม พระ นครบาล นั้น
 ให้ เสนา ย ประวั น ให้ มี น คง จง ทุก คน แล ใน หนังสื อ ประ กัน นี้ ให้ มี ใ้ อ
 ความ ไว้ ว่า ให้ นาย ประ กัน เอา ใจ ใส่ ระ วิง ระ ไว อ้าย ผู้ ร้าย นั้น อยู่ ด้วย ถ้า รุ้
 ระ แระ ระ คาย อ้าย ผู้ ร้าย ซึ่ง กวี เปน ประ กัน นี้ ไป ปล้น สกม ทา ร้าย แก่ ราช ฎ
 ให้ จับ เอา ทิว มา ส่ง เสี้ย ถ้า แล นาย ประ กัน ไ้ เอา ทิว มา ส่ง ก่อ น ไ้ ให้ ยก
 โทษ นาย ประ กัน เสี้ย ถ้า มี ไ้ เอา ทิว อ้าย ร้าย มา ส่ง ก่อ น ไ้ ให้ เสนา ย
 ประ กัน เปน โทษ ตาม โทษ น ุ โทษ แล ส่วน ทิว อ้าย ผู้ ร้าย นั้น ให้ จำ น ุ เสี้ย
 กุ หนึ่ง อ้าย ผู้ ร้าย โทษ ปล้น สกม นั้น หนึ่ง อ้าย ผู้ ร้าย ฆ่า เจ้า เว็ น ทาย นั้น
 ย่อม เอา ทิว ส่ง ให้ เจ้า ภา พ ุ ให้ ฆ่า เสี้ย ให้ กต ไป ตาม กัน แล เจ้า ภา พ ซึ่ง
 เปน คน กตวิ แก่ มา ปล ครั้น จะ ฆ่า ก็ กตวิ จะ เปน กรม สิบ ไป ก็ ย่อม ปล่ ย
 กัน เสี้ย ว่า จะ ให้ บวช บ้าง แล เรียก เขา เงิน ค่า ทิว ว่า จะ ทำ บุญ ไป ให้ แก่ ผู้ ทาย
 บ้าง แล อ้าย ผู้ ร้าย เหล่า นี้ มี ไ้ ทั พ ศ อ น ร้าย เสี้ย ย่อม คบ ทากัน ไป ทา
 ร้าย แก่ ราช ฎ อี ก เล่า จับ ทิว ไ้ พิจารณา เปน สัจ ก็ ทลาย คน มา แล แล้ว แล สิบ
 ไป เบ็ ง นำ ฆ่า ให้ เขา อ้าย ผู้ ร้าย เหล่า นี้ ส่ง ให้ เจ้า ภา พ แล ให้ เอา ทิว จำ ใส่
 กุ ไว้ กว่า จะ ทาย หนึ่ง ซึ่ง ให้ ชุ น พัก ที่ ทำ ทาง ว่า อ้าย ผู้ ร้าย ทั้ง ปวง มา ยืน
 ไว้ แก่ ม ทาก ไทย โย หนึ่ง ให้ รุ้ ว่า ผู้ ร้าย ชื่อ นั้น อยู่ บ้าน นั้น ภรรยา ชื่อ นั้น โทษ
 ทั ก ทั ก มี อ สัก หน้า สัก อก เปน สำ คัญ จำ อยู่ ณ กุ แล ทิด พวง มี นาย ประ กัน
 ออก ใช้ เปน ทวี สิบ ซ้าง นั้น ด้วย ไ้ แจ้ง แล ให้ ประ ทั บ ทวา ประ จำ ทาง ว่า ไว้
 ให้ มี น คง เปน จำนวน คง แล จำ น่วย ทุก ปี หนึ่ง ถ้า อ้าย ผู้ ร้าย ทาย ก็ ให้ ออก
 แก่ เว น ม ทาก ไทย กระ ลา โหม กรม วิง ไ้ ไป กุ ฤ ก แล้ว จึง ให้ ทัก จำนวน บาน ุ ใ้
 รุง เสี้ย หนึ่ง คน ช่ว มี ไ้ กต วิ พระ ราช กำหนด กฎ หมาย เก่า ใหม่ บัง อา

ชักชวนพวกเพื่อนไปทำร้าย ปล้น สกม อาณา ประชา ราษฎร ขึ้นใหม่ นตกว่า
 อ้ายผู้ร้ายเก่านั้น ให้เอาตัวอ้ายผู้ร้ายเป็นโทษ ตามกตนี้ แลเอาบิดามาร
 ทาพี่น้องอ้ายผู้ร้ายเป็นโทษด้วย กุฯ หลั่ง มุลนายอ้ายผู้ร้ายนั้น จงทุกคน
 หนึ่งอ้ายผู้ร้ายซึ่งเป็นโทษ อยู่ใน กรม พระ นครบาล นั้น ถ้ามีหมายรับพระ
 ราชโองการนั้น ให้กราบ ทูล ผลลง ก่ขนต่อทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งให้
 ส่งไป จึงให้ส่งไปตาม พระราชโองการ นั้น กรม พระ นครบาล เป็น นาย ๆ อ่า
 เกอ เป็น พนักงาน ได้ ระยะเวลา สดก แนม จับอ้ายผู้ร้ายทั่วทั้งใน กรุง นอกกรุง
 แลทุกวันนี้ เหตุว่า สดก แนม อ้ายผู้ร้าย แล ผู้พิทักษ รักษา บัอง กัน อ้ายผู้ร้าย
 คลายลง อ้ายผู้ร้าย จึง มีน้ำใจ กำเวบทำร้ายแก่ ราษฎร มาก ชุมชน ขอ พระภ
 ทานให้ ชุนงำ เมื่อง ชุนเทพผลุ แล ชุน หมื่น กอง ระยะเวลา ไป ลาก ระยะเวลา จงทุก
 วัน ถ้าต้องกิจ ราชการ บัวย เจ็บ จึง ให้ แแต่่ง ชุน หมื่น เสมียร ทนายไป กระพ
 แทน แล ได้ ชาว บ้าน กอง เพลิง นำ บ้าน หลัง บ้าน ทำ จำ หล่อตามทางเดิน
 จงทุกบ้าน แล ครั้น เวลา ค่ำ ให้ ชาว บ้าน ซึ่งเป็น ผู้ชาย ผลักกัน รักษา กอง
 เพลิง นำ บ้าน หลัง บ้าน ตาม มี คน มาก แล น้ชย ให้ ผลักกัน คอย ผู้ คน เดินไป
 มา ถ้า ทา ให้ เพลิง เป็น สำคัญ มิได้ ให้ จับ เอาตัว จำไว้ ครั้น รุ่งเช้า ได้
 เอาตัวไป ส่ง บัง ลุก ชุน ณ ศาลา ให้ พิจารณา กุ ถ้า เห็น ว่า มิได้ เป็น ผู้ร้าย แล
 ก็ให้ ปล่อย เสียบ ถ้า พิจารณา เห็น ว่า เป็น ผู้ร้าย จริง ให้ ส่ง ไป ยัง กรม พระ
 นครบาล พิจารณา สืบ ลาว กุ ให้ เห็น เมื่ง แล จริง แล กรม นครบาล ซึ่ง ไป กระ
 เวณ นั้น ครั้น ไป ถึง บ้าน ไทท่าบด ไท ก็ให้ บอก แก่ ชาว บ้าน จงทุก บ้าน ครั้น
 เข้า ให้ ผู้ กระเวณ นั้น เข้า มา บอก แก่ นายเวณ ผู้ อยู่ เวณ ศาลา ลุก ชุน จงทุก วัน
 ถ้า แล ผู้ร้าย ปล้น ใน กรุง นอก กรุง ก็ให้ ให้ ชาว บ้าน ซึ่ง อยู่ เวณ นั้น ได้ ลใน สาน
 เส้น สิบห้าว่า ช่วย กัน รบ ฟ่ง จับ กุม เอาตัว อ้ายผู้ร้าย ให้ ได้ ถ้า อ้ายผู้ร้าย
 หนีไป ทาง ไท ก็ให้ ติดตาม ไป ๆ ถึง บ้าน ช้าง นำ นั้น ก็ให้ บอก แก่ ชาว บ้าน

ข้างนำให้ ออก ช่วยติดตาม สืบไป ถ้า แลชาวบ้านใน สามเส้น สืบ ท้า ว่า
 มิได้ ออก ช่วย ติดตาม รอบ ฟุ้ง จับเอาตัว อ้ายผู้ ร้าย ๆ เอาทรัพย์สิน ของ ไป ได้
 ก็ให้ เจ้า ททรัพย์สิน ชาว บ้าน นาย อำเภอ นครบาล ช่วยกัน เสาะ สาง หา สืบ สาว อ้าย
 ผู้ร้าย ให้ ได้ แต่ใน สามวัน ถ้า แลผู้ใด สอด แนม จับ ได้ อ้ายผู้ ร้าย พิจารณา
 เป็น สัก ไซ้ ให้เอาทรัพย์สิน ซึ่งผู้ ร้าย ปล้น เขา ไป แบ่ง เป็น สาม ส่วน ให้ ยก เป็น
 บำเหน็จ ผู้ สอด แนม จับผู้ ร้าย ได้ นั้น ส่วน หนึ่ง ส่งให้ เจ้า ททรัพย์สิน แต่ สอง ส่วน
 ก็ สอด แนม มิได้ อ้ายผู้ ร้าย ก็ให้เอาทรัพย์สิน ซึ่ง อ้ายผู้ ร้าย ปล้น เขา ไป นั้น ตั้ง
 เป็น สาม ส่วน ให้ เจ้า ททรัพย์สิน ยก เสีย เพราะ มิได้ ระวัง ระวัง นั้น ส่วน หนึ่ง ให้
 นครบาล ใช้ เพราะ มิได้ สอด แนม จับผู้ ร้าย นั้น ส่วน หนึ่ง ให้ ชาว บ้าน ใน สาม
 เส้น สืบ ท้า ว่า ไซ้ เพราะ มิได้ ออก จับกุม อ้ายผู้ ร้าย ให้ ได้ นั้น ส่วน หนึ่ง แล ใน
 ส่วน ชาว บ้าน จะ ได้ ใช้นั้น ส่วน หนึ่ง ให้ แบ่ง ออก เป็น หก ส่วน ให้ รู้ อยู่ใน
 เส้น หนึ่ง นั้น ไซ้ สาม ส่วน ผู้ อยู่ใน สอง เส้น นั้น ไซ้ สอง ส่วน ผู้ อยู่ใน สาม
 เส้น สืบ ท้า ว่า ได้ ไซ้ ส่วน หนึ่ง เจ้า ททรัพย์สิน กรม พระ นครบาล ชาว บ้าน จึง จะ
 ได้ เป็นใจ กัน สอด แนม จับกุม เอาตัว อ้ายผู้ ร้าย ซึ่ง ทำ ร้าย แก่ ราษฎร นั้น
 แลทรัพย์สิน ของ ซึ่ง อ้ายผู้ ร้าย เขา ไป นั้น เกล็ดอก ว่า เจ้า ททรัพย์สิน มิว่า ตามจริง
 อ้ายผู้ ร้าย เขา ไป น้อย จะ ว่า เขา ไป มาก ปรากฏา จะ ให้ คຸ້ม ซึ่ง เจ้า ททรัพย์สิน จะ ตั้ง
 ยก เสีย เป็น บำเหน็จ แก่ ผู้ สอด แนม นั้น แล ให้ นครบาล ผู้ รับ ทรา สิ้น เขา
 เจ้า ททรัพย์สิน ทั้ง บุตร ภรรยา ชาย หญิง เป็น คน สนิท อยู่ เว้น เกี่ยว กัน กับ เจ้า
 ททรัพย์สิน ให้ สบต สาบาน ทวิ เณาะ พระพุทฺธิเจ้า พระอรรมเจ้า พระสงฆเจ้า จง
 ทน อดทน ก่อน จึง ให้ การ ททรัพย์สิน ของ ซึ่งผู้ ร้าย เขา ไป นั้น แต่ ตาม สัก ตาม
 จริง อย่า ให้ เขา เท็จ มา ให้ การ กฎหมาย ทรา สิ้น แต่ สิ่งใด สิ่ง หนึ่ง ได้ แล เจ้า
 ททรัพย์สิน นครบาล ชาว บ้าน นาย อำเภอ จึง จะ มีใจ เขม้น เขม้น สืบ สาว สอด แนม
 จับกุม เอา อ้ายผู้ ร้าย ๆ จะ เห็น ว่า เจ้า ททรัพย์สิน นครบาล ชาว บ้าน นาย อำเภอ เป็น

ใจ สอดแนม จับกุม เป็น หลาย เหล่า อยู่แล้ว ก็ จะ เช็ด ขาม กลัว เกรง จะมี
 หมาย จะ ทำ ร้าย แก่ ราษฎร ได้ แล บ้าน ใน สาม เส้น สิบห้า ว่า นั้น ถ้า แล มิ ได้
 ผู้ ร้าย แล มิ ได้ เป็น ผู้ ชัก นำ แล สม รั้ว ร่วม คิด ด้วย อ้าย ผู้ ร้าย หามิ ได้ แล
 ชาว บ้าน ทั้ง นี้ จะ ต้อง แบ่ง ส่วน ช่วย ใช้ ทรัพย์ ของ เจ้า ของ ทรัพย์ อยู่ ร้อย แล
 ห้าม เลี้ย ฆ่า ให้ ปรับ โทษ เขา เป็น โทษ เลมีท พระราชกำหนด เลย แล ฆ่า ให้ ทะ
 ลาก การ กรม พระ นคร บาด เรียก เขา ค่า เชิง ประกัน แล ค่า ฤชา ฤชลาการ แก่
 ชาว บ้าน แต่ สิ่ง ใด สิ่ง หนึ่ง ได้ เป็น อนิจ จาก ที่ เดียว แล เมื่อ กรม พระ นคร
 บาด จะ ตก หู จะ สัก หน้า จะ สัก ออก อ้าย ผู้ ร้าย นั้น ให้ ชุบ ตาย ไป หนึ่ง รั้ว เหน เป็น
 พยาน ด้วย กต ให้ ไว้ ฌวัน อังคาร เดือน ๗ ขึ้น ห้า ค่ำ จุลศักราช ๑๑๐๕ ปี กุน
 เบญจศก

ระ

๑๒๐ กต ให้ ไว้ แก่ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เมือง ^๓ } ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ
 ทั้ง ปวง ด้วย พระ พิไชย สงคราม . รั้ว ไป ราชการ ชุบ ตาย รั้ว เหน ของ ณ เมือง
 สวรรคโลก ย กลับ ลง มา กราบ บังคม ทูล พระ อนุชา ว่า แขวง เมือง สวรรคโลก
 นั้น เกิด โจร ผู้ ร้าย ปล้น สกม ที่ ชิง ลัก ข้าง มา โศ กระบือ ของ อาณา ประชา
 ราษฎร ไพร่ พล เมือง สุก ค้ำ วิชา วิชา ทาง บก ทาง เว้น นั้น มาก ชุม ชุบ กว่า แต่ กัณ
 แล คน เกิน ทาง ไป มา พวก สะ ^๕ } คน นั้น ถือ บัน ^๕ } บก บ้าง ๒๐ คน ถือ
 บัน ^๕ } บก บ้าง ตาม พวก มาก พวก น้อย ลาง พวก ถือ บัน ครบ มี ถือ
 มี บ้าง จึง ทรง พระ พระ อนุชา ทวี เหนือเกล้าฯ สั่ง ว่า ใน บัม โรง สัมภุทธิศก
 บัม เมีย โทศก นั้น ฝน พ้า น้ำ ทำ มิ ได้ ปรกติ อาณา ประชา ราษฎร ทำ นา มิ ได้ คุ้ม
 ภูม เขาก็ แวง แล โศกระบือ อาณา ประชา ราษฎร เกิด อุบัติ เหตุ ล้ม ตาย เป็น อนิจ
 มาก อาณา ประชา ราษฎร ทำ มา หากิน จัก สิ้น จึง เกิด โจร ผู้ ร้าย แล ใน บั
 ม เมีย ตรีศก นั้น ไพร่ พล เมือง ทำ นา ก็ ได้ ผล เป็น ปรกติ อยู่ แล้ว แล จึง เกิด

โจรผู้ร้ายที่ชิง ปล้น สกม ผลัก ข้าง มาโคกระบือ ของ ชาณาประจำราษฎร แล
 ลูกค้า พาณิชทางบก ทาง เรือ มาก ชุกชุม ขึ้นอีกนั้น เป็นต้นด้วยผู้ รักษาเมือง
 ผู้ รัง กรมการ มิได้ เป็นใจ ทรวจ ทรา สดก แนม สืบ สวรา จับกุม เขา ตัว อ้ายผู้ ร้าย
 ทมมี พระราชกำหนด กฎหมายเก่า ไค่ม นั้น หามิได้ ที่ อ้ายผู้ ร้าย ทำ ร้าย แก่
 ราษฎร ๆ เจ้า ทรพิช รุ เรือง รว เนื้อ ความ มา ร้อง ฟ้อง กฎหมาย แก่ ผู้ รักษาเมือง
 ผู้ รัง กรมการ ๆ จึง ให้ เกาะกุม เขา ตัว มา พิจารณา ได้ ทรพิช สิ่ง ของ ๆ เจ้า ทรพิช
 บ้าง มิได้ บ้าง แล เหน แก่ ชามิศ สิ้น บน ก็ ทำ หน่วง เหนียว ไว้ ให้ จ้า อยู่ บ้าง
 ไค่ม บก ทหมาย เบิก เขา ตัว อ้ายผู้ ร้าย ไป บ้าง ให้ มี นาย ประกัน ไป เทื่อ ได้ บ้าง
 แล กระทำ ให้ อ้ายผู้ ร้าย หนี ไป เสีย บ้าง เหตุ ด้วย ผู้ รักษาเมือง ผู้ รัง กรมการ
 มิได้ เป็นใจ เจ็บ ร้อน ด้วย ราชการ เหน แก่ ชามิศ สิ้น บน นั้น อ้ายผู้ ร้าย จึง
 ไค่ม โจร ทำ ร้าย แก่ ชาณา ประจำ ราษฎร โพร พล เมือง ลูกค้า พาณิช มาก ชุม
 ชุกชุม นั้น ถ้า จะ ให้ เขา ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เป็น โทษ ตาม กต พระชย
 กว ไร ผู้ รักษาเมือง ผู้ รัง กรมการ ก็ จะ ไค่ม ความ ทาย ความ ผิด หาย ยับ เียน ไป
 แล ครั้ง นี้ แต่ ไค่ม โทษ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ ไว้ ครั้ง หนึ่ง กอน แต่
 นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ให้ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เขา คน ที่ สักย ชื่อ มัน กง ก็
 ซึ่ง เชน ผู้ ใหญ่ กอ จะ ว่า กล่าว บังคับ บัญชา แก่ ชาว บ้าน ทั้ง ปวง ไค่ม นี้ ให้ ตั้ง
 เชน นาย บ้าน จง ทุก บัด ทุก อำเภอ แล ซึ่ง ว่า เป็น หลวง ชุน คน นี้ ถือ ทรา กุม
 คุ่ม ท้ำม ทำ ราชการ อยู่ใน กรม ไค่ม ก็ ถ้า เหน ว่า เป็น ผู้ ใหญ่ กอ จะ ว่า กล่าว
 บังคับ บัญชา แก่ ชาว บ้าน ไค่ม ให้ เชน นาย บ้าน ค้วย เกิด แล ให้ เขียน กฎ
 ทหมาย ให้ ไว้ แก่ ชาว บ้าน ทั้ง ปวง ให้ ฟัง บังคับ บัญชา นาย บ้าน ให้ ทำ ตาม พระ
 ราชกำหนด กฎหมาย แล เนื้อ ความ ที่ ชอบ ด้วย ราชการ นั้น แล ให้ นาย บ้าน
 ว่า กล่าว แก่ ชาว บัด ทั้ง ปวง ทำ จำ หล่อ แล กง เพลิง นำ บ้าน หลั่ง บ้าน แล
 ให้ สดก เปลี่ยน กัน นี้ ยาม กระเวน บันจบ พิทักษ์ รักษา อี้องกัน ซึ่ง อ้ายผู้ ร้าย

จะ มาทำ ร้ายณบ้านนั้น แลให้มีกลอง สัญญาไว้ทวยงทุกบ้าน ถ้าแล
 อ้ายผู้ร้าย จะเข้า ปล้น แลจะทำร้ายสิ่งใด ๆ เป็นการเร็ว ในทันใดนั้นให้ตี
 กลอง สัญญาขึ้น แลให้ชาวบ้าน ทั้งปวง มาพร้อมกัน จับกุมตึกตามอ้ายผู้
 ร้ายนั้นจงได้ ถ้าแลกำลังชาวบ้านน้อยกว่าอ้ายผู้ร้ายใช้ ก็ให้ชาวบ้าน
 แบ่งกัน ตาม สกกร เวชอ้ายผู้ร้ายไปบ้าง แลให้ไปบอกชาวบ้านอื่นซึ่งอยู่
 ใกล้บ้านนั้น ให้มาช่วยตึก ตามจับกุมเอาตัวอ้ายผู้ร้ายบ้าง แลให้ไปสืบ
 แยกชาวบ้าน ชำรงนำ ออกไปก่อ สกกร ทางช่วยจับกุมอ้ายผู้ร้ายนั้นบ้าง ประ
 การหนึ่งถ้า ระยะบ้าน ทางไกลกัน อยู่เป็นทางชั้วเทียง ก็ให้วันหนึ่งก็ตี
 จิ้งระถิงบ้าน ชำรงนำนั้น แลก็ให้เข้าไปบอกแก่ชาวบ้าน แลให้ชาวบ้าน
 ชำรงนำตึกตาม สกกร เวชอ้ายผู้ร้ายสืบไป ถ้าแลล่องเข้าแขวง เมืองใดก็
 ให้เข้าไป บอกแก่ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ ตึกตาม สกกร แลนิพจารณาสืบ
 สวจับ กุมเอาตัวอ้ายผู้ร้ายแลพวกอ้ายผู้ร้ายนั้นจงได้ ประการหนึ่งถ้า
 ญุกบ้าน นั้น มีบ้านไว้ สำหรับทิวใช้ ก็ให้เอาบ้านนั้นมาช่วย บอกแก่ผู้ใหญ่
 นายบ้าน แลให้ผู้ใหญ่ นายบ้านนั้น วิกสัน ยาว แลกฎหมายเขาอุปพรณ
 บันนั้นไว้ ถ้าหาจากมีไค้ ก็ให้เขาไปให้ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ
 จากบ้าน นั้น ลงไว้ ในลัดลั้งบันนั้นให้สำคัญตามกต แลให้หมอบัน
 นั้นไว้แก่เจ้าของให้เขาไว้ สำหรับทิว ประการหนึ่งข้าง ม้าโค กระบือ หาย
 ไปตึกตามก็ตี แลให้ไปซื้อ ขาย แลยก เปลี่ยน ข้าง ม้าโค กระบือ สิ่งใด ๆ ก็
 ถ้าเป็นทางไกลล่องอำเภอกน เมืองอื่นไปไว้ ก็ให้เขา หนังสือผู้รักษา
 เมืองผู้ รัง กรมการ แลผู้ใหญ่นายบ้านนายอำเภอผู้ใดผู้หนึ่ง ประทับตรา
 เป็นสำคัญเบิกทำนไป ให้รู้ว่าผู้นั้นชื่อ นั้น อยู่บ้านนั้นไปกิจการ สิ่งนั้น แล
 มีบัน เกร็ง สาทรวาธุไปสำหรับทิวเท่านั้น ๆ ไปทวยกันเป็น คนเท่านั้น
 ให้แจ้งให้เป็น พยานทิวไป ครั้นไป จักซื้อโค กระบือ ซึ่ง จะซื้อ แลยกเปลี่ยน

แลตัวเจ้าของผู้ชายแลเปลี่ยนนั้น เข้าไปหาผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการนาย
บ้านนายอำเภอผู้ใดผู้หนึ่ง ซึ่งอยู่บ้านใกล้ เคียงนั้น ให้ถามผู้เจ้าของนั้น
ว่าข้างม้าโค กระบือ ซึ่งชายแลแลเปลี่ยนเป็นลูกคู่ลูกคู่มา ๆ ว่า
แลเปลี่ยนซื้อ มาแก่ผู้ใด แลขายซื้อแลเปลี่ยนแก่กัน เป็นเงิน มากน้อย
เท่าใด แลแลเปลี่ยนกันประการใดนั้น ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการผู้
ใหญ่ นายบ้าน นายอำเภอ เจียนกฎหมาย แลเอาสลักสำคัญ รูปพรรณ ข้างม้า
โค กระบือไว้เป็นพยานให้มั่นคง แล้วจึงซื้อชายแลเปลี่ยนแก่กัน แล
เมื่อผู้มีซื้อ จะคุมเอาตัวข้างม้าโค กระบือ ซึ่งซื้อแลแลเปลี่ยนได้แล
กลับมาบ้านนั้น ให้ขอเอาหนังสือผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ นายบ้าน นาย
อำเภอ ผู้ซึ่งได้ไต่ถามรู้เห็นเมื่อซื้อแลแลเปลี่ยนกันนั้น ให้บอกเรื่อง
ราว เนื้อความ ประทับตราเป็นสำคัญ เบิกค่ากันไป ด้วยจงทุก ครั้ง ถ้าแลมี
ผู้มาจับโทษว่าข้างม้าโค กระบือเองผู้มีซื้อผู้ร้ายลักไปก็ตี จะพิจารณาหา
ความจริงนั้นไว้สวด ประการหนึ่งให้ผู้ใหญ่บ้าน ทำสารมาบัญชี ให้รู้
จำนวน ระคน ชื่อนบ้านนั้นไว้แล้วให้กำชับว่ากล่าวแก่ชาวบ้านทั้งปวง อย่า
ให้ผู้ใดคบหากัน เป็นโจรผู้ร้ายได้ แลให้เอาใจใส่ตรวจตรา ลูกลูกบ้านทั้งปวง
อยู่จงเนือง ๆ ถ้าแลเห็นว่าผู้ใดน้ำใจ กัดขระระ อดายช้ำ ไป มาผิดเวลา
ปรวากฎเห็น กิริยานั้น จะเป็นผู้ร้ายอยู่ไซ้ ก็ให้เอาตัวมา สอด สืบถาม แลเกาะ
พระพุทธรูปเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆ์เจ้า จงหนักหนา แลให้เรียกเอาทนายไว้
ครั้งหนึ่งก่อน ถ้าผู้นั้นมีละพาศยังทำอยู่อีกไซ้ ก็ให้จับเอาตัวมาส่งให้
ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการพิจารณา ลับ สนวนดู ถ้าเป็นผู้ร้ายแท้ สมคบผู้ร้าย
ก็ตีเป็นสทียไซ้ ก็ให้เอาตัวเป็นโทษ ตามกฎพระอัยการ ประการหนึ่ง มีศ
ทอาญาที่พี่น้อง เพื่อนฝูง ของชาวบ้าน ซึ่งอยู่ต่างบ้านนั้น จะมาสำนักรู้
อาไศรยอยู่เรือนของผู้ใดแก่กัน หนึ่งขึ้นไปก็ตี ให้เจ้าเรือน เอาตัวผู้มา

ฮาไครบนั้นชี้ บลา แก่ผู้ใหญ่นายบ้านโต งามดูให้รู้ เห็นความว่า เป็นข่าว
 โพร ของผู้ใด อยู่บ้านใดตำบลใด มาสำนันี้ ฮาไครบอยู่นั้นด้วยเหตุอันใด
 ให้รู้ ก็ หน้าแลชื่อไว้ แลให้เจ้าเวียง รับเอาตัวไว้ แลเมื่อไป จากบ้าน
 จากเวียงนั้น ก็ให้มาสามัญใหญ่บ้าน ก่นแลแล้ว จึงได้ไป ประการ หนึ่งก็
 มีผู้มาทูลมาขอ ร้องฟ้องว่า กล่าว หาความแก่ ราษฎร ลูก บ้านผู้ รักษาเมืองผู้
 รัง กรมการ ข บาดหมายเอาตัวผู้ต้องคดีไปพิพาทนั้น ได้หมายให้ผู้ใหญ่
 ซึ่งเป็น นายบ้านนั้น ส่ง แอเงินค่า ส่งนั้น ได้พระราชทานให้แก่ผู้ใหญ่บ้าน
 ซึ่งให้ ส่งนั้น เป็นกำลัง ราชการ สืบไป หนึ่งผู้มีชื่อ ซึ่ง จะ เดิน ไป มา ด้วย
 กิจ ราชการ แล กิจการ ของผู้มีชื่อใน เมืองนั้น ก็ที่ แว่น แคว้น โดดเมือง
 นั้นก็ ที่ ท้ามเข้าไป ถิ่นนั้น ไป มา เวลา ถาง คั้น ผัก ประตลากใช้ ก็ให้จับ
 เอาตัว ประการ หนึ่งให้ผู้รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ แลทั้ง ชุน ทมื่น กรมการ

แอ นายอำเภอ กุม พรพวา สมกำลัง ^๕ } คน สัพทด้วยเครื่อง สากวาวู ให้ไป

ตระเวน ทางบกทางเรือ ตามอำเภอ นั้น จงทุกเดือน แลให้ทรวจ ของ ทุกบ้าน
 บ้านใด มิได้ ทำตาม พระราชกำหนด กฎหมายให้ ก็ให้เอา นายบ้านที่ หลัง ๑ ก็
 แล ลูกบ้าน ซึ่ง ชาย สกรร นั้นให้ ที่ คนละ ๕ ก็ แลให้ ชาวบ้าน ทำ ตาม พระราช
 กำหนด กฎหมาย แอ ห้าหม่อ ย่า ให้ ชุน ทมื่น กรมการ แล นายอำเภอ ผู้ไป ทรวจ นั้น
 เวียคเอา พศิก ของเงิน แก่ ชาวบ้าน เป็น ค่า ลัง อันใด แล เพื่อ ชึ่ง จึ่ง ไป ประ
 การ หนึ่ง เกือน ๒ เดือน ๓ เดือน ๔ พัน เทสกาล เป็ย เจ้า ชาว เจ้า แล ๒๕ ให้ผู้
 รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ ให้ กำกับ กุมไพร่ ชาว กำน ด้วย ชุน ทมื่น ชาว กำน ^๕ }

สรรพด้วยเครื่อง สากวาวู ให้ไป ตระเวน ตาม ตำบล นั้น ชุน ตามอำเภอ
 เมืองนั้น ให้บ้าน ทย ถึง กัน กับ อำเภอ เมืองอื่น ซึ่ง อดกัน นั้น จงทุก นี้ เมื่อ

ธรรมดาไปนั้น ถ้าภพผู้ใดถือขึ้น ไปมา ณกลางทุ่ง กลางป่า ก็ดี แลถึง ทาขึ้น
 มิได้ เหวี่ยง สาทรรุา สำหรับมือไป ถ้าไปด้วยกันเป็น แต่ทำ คน ขึ้นไปก็
 ก็ ถ้าภพคน ชุ่มชื้น อยู่ณกลาง ป่าก็ก็ ถ้าเห็น ผิก ประหลาด อยู่นี้ ก็
 ให้ผู้ไป ธรรมดา จับกุม เขาตัวมา ใ้ถาม เวีย เขาหนึ่งสี่ เบิก ท่าน ประจับ
 ความเป็น สำคัญ มาก ถ้า แล มีตรา เขิก คำม เป็น สำคัญ มันคง เห็นว่า จะไม่ เป็น
 ผู้ร้าย แลก็ได้ ปลดปล่อยไป ถ้า แล ทาตรา สำคัญ เป็น พยาน มิได้ ก็ให้เขา
 ตัวมา ส่งให้ แก่ผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ ให้ พิจารณา สืบ สาราถ ถ้า เป็น ลัทธิ
 ว่าเป็นผู้ร้าย แลแล้ว ก็ให้เขาตัว เป็น โทษ ตาม พระอัยการ แลแล้ว ให้เขาตัว จำ
 คุกให้ มันคง ถ้า พิจารณา เป็น ลัทธิว่า เป็น ผู้ร้าย โทษ ปล้น โทษ สกม
 โทษ ฉกชิง นั้น ก็ให้ นาย เก็บ เสี้ย แล้ว ก็ให้ บอก หนึ่งสี่ ส่งตัว ลงไป ชังตุ
 ชุน ณ ลาลา ประการ หนึ่งผู้ร้าย อัก โภกระบือ ย่อง เบานั้น มี ฤทธ พระอัยการ
 แอ่ก่อน ใ้ใหม่ เป็น สิ้น ใหม่ เป็น พิไหย ฉาย โทษ ตัว แล บุกร ภรรยา นั้น ก็
 มิได้ ให้ เป็น คน น้า วันขึ้น ด้วย หา มิได้ นั้น ผู้รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ ทุก วัน
 นี้ ครั้น มี ไป ลัทธิ ปรึมา เป็น สิ้น ใหม่ เป็น พิไหย แลแล้ว ระยะเวลา ่อสม ให้
 ติไป ทางเงิน แล อัยผู้ร้าย นั้น มัน เป็น คน น้าใจ ชั่วรัก ชะระ ฮาบ ซ้า อยาก
 ทางเงิน จะ ให้ สิ้น ใหม่ พิไหย มิได้ ครั้น ก็ อด เกิน แลแล้ว ย่อม ไป คบ พรก เพื่อน
 ฝนใจ ผู้ร้าย ปล้น สกม ที่ ซึ่ง ผดถัก ช้าง ม้า โค กระบือ ของ ธาณา ประชา ราม
 ภูรุษ ก้า พานิชมา ซ้อ นาย ให้ แทน สิ้น ไหน พิไหย ซึ่ง ต้อง ปรึมา ใหม่ นั้น จึง จะ
 ได้ พัน พุค ของ ตัว แล บุกร ภรรยา ซึ่ง จะ ไ้ เป็น ทาษ เขา นั้น แล เพราะ
 เหตุ นี้ อัยผู้ร้าย จึง มาก ชุกชุม ขึ้น มี ระบิ เลข แล สืบ ไป เมื่อ ว่า ถ้า ผู้รักษา
 เมืองผู้ รัง กรมการ พิจารณา สืบ เห็น ความ ข้ายผู้ร้าย อัก โภ กระบือ ย่อง เขา ถ้า
 ฝน ลัทธิ ว่า ลัก สิ่งอื่น ได้ ได้ สืบ เขา สิ่ง นั้น ส่ง ให้ เจ้า พว พย พง ไ้ แล ถึง ว่า
 มิได้ คณ ได้ แก่ สิ่ง หนึ่ง สอง ซึ่ง ก็ ก็ จะ ไ้ เห็น เป็น สำคัญ แล จึง ให้ ปรึมา

ให้ใหม่ใส่ถ้วยพระอัยการ แล ปรับถ่ายโทษ สัก ออกนั้นให้ยกเสีย ให้เขา
 ถึงมันลัดนั้น สักไว้ ใน ออกอัยผู้ร้ายนั้นทุกคน ตาม พระอัยการ แลเงิน ปรับ
 เป็น สิ้นใหม่พิไฉน มากน้อยเท่าใดนั้น อย่าให้ ปลดอัยผู้ร้ายไป ทาเงิน เลย
 ให้เขาตัว จำ ของไว้ ให้มันคง ให้พิจารณาสืบสาว เขาบุตร ภรรยาอัยผู้ร้าย
 นั้น มาใช้เงิน ปรับใหม่แทน ถ้าโดยที่เร่งรัดมิได้แล้ว เขาบุตร ภรรยา
 อัยผู้ร้ายนั้น ขายเงิน ตาม กระเชียร ชาญ ตาม จะได้นั้น ถ้าแลทรวิชของเจ้า
 ทรวิชได้คืนยังไม่ครบใช้ ก็ให้ใช้แทน ทรวิชของเจ้า ทรวิชส่วน หนึ่ง แล
 ให้เป็น สิ้นใหม่ ส่วน หนึ่ง เป็น พิไฉนส่วน หนึ่ง แล ทิวอัยผู้ร้ายนั้น ให้จำ
 ไว้ให้มันคง ส่งไปยังกรุงให้เขาคิดพวงใช้ไว้กว่าจะ ทาย ประการ หนึ่ง
 ถ้าแลบุตร ภรรยาอัยผู้ร้ายเป็น ทาย ของผู้มีชื่อ ๆ เจ้าทายนั้น รู้ เห็นว่า
 เขยทาย แล บิดาทาย นั้น เป็นผู้ร้าย ให้ จับกุมเขาตัว ส่งให้ผู้รักษามะ
 ผู้รังกรรมกร ๆ ให้จับกุมเขาตัว มา พิจารณาเป็น สักยแล้ว แล บุตรภรรยาอัย
 ผู้ร้ายซึ่งเป็น ทาย นั้น ของผู้มีชื่อ ๆ เจ้าเงินให้ กระทำ ตาม กตแล้วนั้น ก็
 อย่าให้ ปรับใหม่ ขายเขาเงิน เลย ประการ หนึ่ง ซ้ำ ช่วย ของ กอจข้างผู้ถือ
 ทรากรมคุ้มห้าม แล ผู้ถือ ทวารลัดยกล่ม ข้า หนึ่ง เจ้าไพร่ หนึ่ง นาย แล ไพร่
 สม สังกักพันทั้งปวง บันลาอยู่ จังหวัดแขวงเมือง ไทนั้น ให้ยื่น บานูชู้บัว
 ไพร่ ซ้ำ ไทยทาม มี มาก แล น้อยเท่าใดนั้น ชั้นไว้ แก่ สุริศักทิว เมืองนั้น จง สัน
 เจริง อย่าให้ เบียดบีบไว้แก่ คน หนึ่ง ไท แล ให้ผู้รักษามะ ผู้รังกรรมกร
 นายบ้าน นายอำเภอผู้ถือ ทรากรมคุ้มห้าม ลูกคำ พานิชผู้ใดทั้งปวง บันลา มี
 บ่าวไพร่ มาก น้อยเท่าใดนั้น ให้ มุลงนายแล เจ้าเงิน เขาตัว บ่าวไพร่ แล ทาย
 ของตัวนั้น มา ให้ สบคสาบาลตัวแล้ว ให้เขา ทาน บน ไว้ จง ทุกคน อย่าให้ คบ
 กิน ทา เป็น ไพร่ผู้ร้าย สืบไป ประการ หนึ่ง ที่ ไท ซึ่ง เป็น ที่ สำหนักนี้ อัยผู้ร้าย
 คอย สักกักตี่ซึ่ง แล ปล้น ลูกคำ พานิชผู้ไป มา ณ ทาง บกทาง เรือนนั้น ครัว

ถึงเทศกาลอ้ายผู้ร้ายเคยมาทำร้ายแก่ผู้มีชื่อ นั้น ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ
 กว แต่ง หลวงขุนหมื่น ซึ่งเป็นคน ฮากมาก มีน้ำใจ เก็บวันด้วยราชการ
 นั้น ให้คุม คน ซึ่ง กล้า แขง นั้น ๕๐ } คน สัพด้วยเครื่อง สาทวารุชไป ลาก
 กระเวน สกัถ์ ถ้าง คยจับเอา อ้ายผู้ร้ายนั้นให้ไว้ ฝ่ายอ้ายผู้ร้ายก็จะ
 เจ็ด หลาบ เกรง กลัว เจ้า ถ้าแลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ นายบ้าน นายอำเภอ
 ราษฎร ไพร่ พลเมืองทั้งปวง เก็บวันด้วย ราชการ มีน้ำใจ ปรักหมลกัน กระทำ
 ตามเรื่อง รวเนือ ความซึ่ง ว่ามาใน กถนี้แล้ว เห็นว่าอ้ายผู้ร้าย จะสงบลง
 ถ้าผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ นายบ้าน นายอำเภอ ราษฎรไพร่ พลเมือง ผู้ใด
 มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย ให้ไว้แต่ จ้ออ โทช้อ หนึ่งไซ้ จะเอา
 ตัวผู้นั้น เป็น โทษ ตามโทษานุโทษ นั้น ฝ่ายข้างผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ นั้น
 ถ้ามิกระทำ ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย มิได้เห็นใจ ตรวจตราสเดแถม
 จับเอา ตัว อ้ายผู้ร้าย แล เห็นแก่ อมิตสัน บน จะไว้เห็น ตากเนผล เป็น ประ
 โยชน แก่ตัวนั้น เป็น โทญ แล จะคุบับเหตุแก่ ราชการ ละเสียให้ อ้ายผู้ร้าย
 กำเวิบ กระทำ ร้ายแก่ สมนชีพพรหมณ แลไพร่ พลเมือง ลูกค้า พาณิชทาง บก
 ทาง เวืออีกเล่าไซ้ จะให้เอาตัว เป็นโทษ รงหนัก กถให้ไว้ ณวันศุกร เดือน
 อ้ายแรม หกค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๔ ปีระก จักรวศก ๖๖

๑๓ ๑ กถให้ไว้แก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ ณตัวเมือง ๒๓ } ปากให้ฝ่าย

เหนือทั้งปวง จงทั่ว ด้วย พระพิไชย } กรมการเมืองพิไชย บกหนึ่งสี่ ลง
 หลวงปลัด }

ไปยังลูกขุน ณศาลาว่า ขนานทอง อยู่บ้านน้ำใส แขวงเมืองลยเต ภาเขา
 กระบือสองตัว กับผ้าแลเชือกหนึ่งมาให้กฎหมายว่า ขนานทอง แลชาว
 บ้าน ปลัดขย กระบือไปเลี้ยง ณทุ่งนา เวลาบ่ายอ้ายผู้ร้าย ๑๒ คน ถือบันถือ
 ทอก เข้าที่ ซึ่งเขา กระบือผู้ เมื่อยใหญ่ น้อยไป ๑๗ ตัว ขนานทอง คน มีชื่อติด

ตามวัง รบมาถึงบ้านระฆังแขวงเมืองพิไชยภย อ้ายผู้ร้ายของเขา กระโดด
 ของนายชานานทอง มาลงตัว นายชานานทองคน มีชื่อจับอ้ายผู้ร้าย ๆ ละ
 กระบี่เอ๋ยวิ่งหนีไป ผัวแล เจ็ดอก หนึ่งในของอ้ายผู้ร้าย ตกอยู่ จึงเอากฎหมาย
 มกั กรมการ เมืองพิไชย ๆ สืบสาวพิจารณา จับอ้ายผู้ร้าย อ้ายผู้ร้ายรับ
 เป็นสัจให้ การชกพวกเพื่อน ถึงอ้ายชก อ้ายแสน อ้ายคง อ้ายมัน อยู่
 บ้าน ฉะเลือก แขวงเมืองทุ่งยั้ง เป็น บ่าวเมืองทุ่งยั้ง พระพิไชยกรมการ ได้
 หนังสือ รายนชื่อ รายนามบล ให้ขุนยุกยัก ขุนแพ่ง กรมการ เมืองทุ่งยั้ง ส่ง
 คนมีชื่อแล้ว ให้แต่ง กรมการ ขุนหมื่นคุม เขาตัวผู้มีชื่อ ลงมา กำกับกัน
 พิจารณา สดกับอ้ายผู้ให้ การชกณเมืองพิไชยนั้น แลขุนยุกยัก ขุน
 แพ่ง กรมการ เมืองทุ่งยั้ง บอกตอบโต้ อยู่ มีส่ง ว่าเมืองทุ่งยั้งจนแก่เมือง
 สวรรคโลกย มีกต พระอัยการไว้ว่า เนื้อความเมืองโตให้ผู้รักษาเมืองผู้
 รี้ กรมการพิจารณา เขาพิไยจ่ายราชการ สำหรับเมือง แลแล้วเขาตัวผู้มีชื่อมา
 พิจารณา ทวี เมืองพิไชยนั้น มิได้ผิดด้วย กฎหมายแล อย่างธรรมเนียม อยู่ แล
 บอก ตอบโต้ อยู่ อ้ายผู้ร้าย รู้ตัว หลบ หลีก หนีไป จับได้แต่ ญาติพี่น้อง อ้าย
 ผู้ร้าย มา จำมันไว้ นั้น ครั้นเขา เนื้อความ กราบทูล พระกรุณา ครัส ๆ สั่งว่า
 ถึงจะมี กต พระอัยการไว้ว่า เนื้อความเมืองโตให้ว่า เมืองนั้น ก็ ก็ แลเนื้อ
 ความผู้ร้ายโทษ ปล้น นั้น ข้อใหญ่ ซดบให้สืบ สาวจับกุม เขาตัวอ้ายผู้ร้ายโทษ
 ผิดปล้น จึง จะ ควร แลขุนยุกยัก กรมการ เมืองทุ่งยั้ง บอก ตอบโต้ อยู่ ได้
 อ้ายผู้ร้าย รู้ตัว หลบ หนีไปได้นั้น โทษ กรมการ เมืองทุ่งยั้งผิด อยู่แล้ว แต่
 ว่าเมืองทุ่งยั้งเป็น เมืองนี้เคยเป็น ลาว ปลายแดนต่อแดน รู้มีถึง ราชการทำ
 ติ ระแวงแต่เพียงนี้ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๆ สั่งให้ พระราชทานโทษไว้
 ครั้งหนึ่งก่อน ให้ทราจนไป คาคโทษ กรมการ เมืองทุ่งยั้งไว้ อย่าให้ทำ
 สืบไป แลให้เร่งคนจำนำส่งผู้ร้ายมา ได้กรมการ เมืองพิไชย เร่งรัดพิจารณา

ณาสืบสาวผู้ร้ายแล พวกเพื่อนอ้ายผู้ร้ายให้สิ้นเชิง แลให้มีตรากำหนด

กฎหมายแจกใบไ้ทุกหัวเมือง เมือง ^๒ } ทั้งปวงว่า อันมีกต พระอัยการ

ไว้สำหรับเมืองว่า เนื้อความเมืองนั้น แต่แห่งอาณา อุทธร นครบาลไทย เขา

แต่ที่มีพิไนย แล เนื้อความผู้ร้ายลักโคกระบือขึ้นนี้ มีกตพระอัยการ อยู่

แต่ก่อนให้ปรับโทษพิไนยจ่าย ราชการ อยู่ตุงเคียว แลอ้ายผู้ร้ายเสียค่าปรับ

โทษไทยไทยแล้ว ก็ยอมคอบ ทากัน กระทำร้าย ผดลัก ปล้น สกม อาณา ประชา

ราษฎรนั้น มากชุก ชุ่ม ขึ้นกว่าแต่ก่อน เพราะว่าจะ เขาทรพยนั้น มาเสียค่า

ปรับโทษ เหตุนี้จึง ทรงพระกรุณา ๗ ให้มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้ทุกหัว

เมืองครั้งก่อนนั้นว่า อ้ายผู้ร้ายลักโคกระบือขึ้นนี้ ถ้าพิจารณาเป็น สักย แล

ให้เร่งเอาโคกระบือส่งให้แก่เจ้าทรพย แลให้เอาทรพยของอ้ายผู้ร้ายนั้น

เป็นพิไนยจ่าย ราชการ แลให้เอาตัวอ้ายผู้ร้ายบุตรภรรยาอ้ายผู้ร้ายส่งไป

ยังกรุง ๗ แลตัวอ้ายผู้ร้ายให้ สัก หน้า เสียส่งเข้าคุกคืด พวงไว้ ไซ้กว่า จะ

ทอยแลบุตรภริยานั้น ให้จ่ายเป็นคนหน้า วัณ แลพิจารณาโคกระบือส่งให้

เจ้าทรพยมิควมไซ้ ก็ให้เอาบุตรภริยาอ้ายผู้ร้ายนั้น ขายเอาเงินไซ้ให้แก่

เจ้าทรพย แลเป็นพิไนยจ่าย ราชการ ตามแต่จะไ้ แล พระราชกำหนดกฎ

หมายอันนี้ไซ้ ไ้ แจ้งทุกหัวเมืองแล้ว แต่ให้สืบไปเมื่อนำถ้าเกิดใจ

ผู้ร้ายเมืองใดซัด พวกเพื่อน อยู่ต่าง เมือง ให้มีหนังสือผู้รัง กรรมการ ไปถึงผู้

รัง กรรมการ นายอำเภอซึ่งพวกเพื่อนอ้ายผู้ร้ายอยู่นั้น ให้เร่งสืบสาวจับกุม

เอาตัวอ้ายผู้ร้ายเมียอ้ายผู้ร้าย ตามมีรายชื้อ รายตำบลไป นั้นให้ส่งให้ผู้

รักษาเมืองผู้รัง กรรมการ ซึ่ง จับอ้ายผู้ร้ายไ้ก่อน เป็น ต้นเหตุ นั้น จึงมีพลัน ให้

เร่งรักพิจารณา อย่าตเบไ้ หน่วงเหนียวไว้ให้ ซ้ำ แต่สิ่งใดสิ่ง หนึ่งไ้ ถ้าแล

ผู้รักษา เมืองผู้รัง กรรมการ นายอำเภอ ผู้จะไ้ ส่งผู้มี ชื่อผู้ร้ายให้ การซัดนั้น

จะตักเนื้อค้อใจ ประการใด ให้แต่งชุมนุม กรมการไปนั่งพิจารณาว่ากล่าว
 ให้รู้เห็นด้วย ให้เร่งสืบสาวเอาอ้ายผู้ร้ายแลทรัพย์สินของ ช้างม้าโคกระบือ
 ของเจ้าทรัพย์สิน ส่งให้เจ้าทรัพย์สินจริง ทามพระราชกำหนดกฎ
 หมายเก่าใหม่ ของทุก ประการแลทุกเมือง ถ้าสืบสาวจับกุมได้ อ้ายผู้ร้ายแล
 พวกอ้ายผู้ร้าย กำกับกัน พิจารณาเป็นสัจ ก็ให้จับเข็มน แลนำตัวจำจง
 ไว้ณคุก ตามโทษให้มั่นคง ให้ผู้รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ แลผู้เป็น ละครตากร
 แต่งกัน นั่งยาม ตามเพลิง ตรวจ ทราพิทักษ รักษา อยู่ทั้งกลาง วัน กลางคืน
 อย่าให้อ้ายผู้ร้าย หลบหนีไปได้ แล้วให้ บด หนึ่งสี่แห่งชุมนุม แลไพร่
 ทั้งปวง คุมเอาตัวอ้ายผู้ร้ายแลลูกเมียอ้ายผู้ร้ายไปยัง ลูกขุนณศาลา อย่า
 ให้อ้ายผู้ร้าย หลบหนี เป็นเหตุ การ กลางทางแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ แลให้ผู้
 รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ กระทำตาม พระราชกำหนดกฎหมายไว้ นี้สืบไป
 ทุก ประการ ถ้าแลผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ เมืองใด แลผู้ใด ๆ มิได้กระ
 ทำ ตาม พระราชกำหนดกฎหมายไว้ สิ่งใด นี้แต่ ซัดไซ้อ้อหนึ่ง จะเอาผู้รักษา
 เมืองผู้ รัง กรมการ นายอำเภอ แลผู้มิใช่ซึ่ง มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด
 กฎหมายไว้ สิ่งใด นี้ เป็นโทษ จงหนัก กตให้ไว้ณวันอังคาร เดือนสาม
 ขึ้น สิบสามค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๘ ปีชวศิวศุภศก

๖

๑๔ ๐ กตให้ไว้แก่พระสุริยวงศ์ ชัยจวงใน นอก ให้กฎหมาย บด แก่เจ้า
 ทูลของ ฯ ขานา ประชา ราษฎรทั้งปวง สมเด็จ บรมบพิตร พระเจ้า อยู่หัวเสก
 พระราชดำ นิน ออก พระที่ หนึ่งศรีสุริยาที่ พระอัมรินทร์ มีพระราชโองการมา
 พระบันฑูรทำหรัส แก่ผู้เฝ้าทั้งปวงว่า มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้แต่ก่อน
 สืบ ๆ กันมา ให้เจ้าพระยาแลพระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุลชุมนุม
 พันทนายฝ่ายทหาร ฝ่ายพลเรือน สม นก สมใน สังกัดพื้นทั้งปวง ยืนเก็บ
 หมายว่า หมูไพร่ หลวง แลพรรคพวก สมกำลัง เลวไทยเลวทาม ขึ้นไว้แก่

พระสัสดีซ้ายขวาทุก หมู่ทุก กรม ตาม ประเพณีแต่ก่อน แล ย่าให้ พัน
 เพื่อน เลี้ย ราชการ พระผู้เป็นเจ้า ถ้า พัน เพื่อน เลี้ย ราชการ ไป จะให้ มี โทษ
 จงหนักหนา ตาม พระอัยการ แลให้พระสัสดีซ้ายขวา บังคับ บัญชา ว่า กล่าว
 ให้สำเร็จ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย แลให้เจ้า หมู่ฝ่าย ทหาร ฝ่ายพลเรือน
 ทั้งปวง เร่งพิจารณา หา ข่าวไพร่ จงทุก หมู่ทุก กรม แล้วยื่น เถบ็ยร ทาง ว่า
 ขึ้นไว้แก่ พระสัสดี ซ้าย ขวาให้ สิ้นเชิง ย่าให้ หลง หลอ อยู่ไว้ ถ้า สืบไป
 เมื่อนำเจ้า หมู่ใด ๆ เจ้า กรมใด ๆ เขาไพร่ หมู่เขา ทนาย หมู่ลูก หลาน หมู่มา
 พิจารณา ตาม สัมโนครวั แลผู้ นั้น ให้การ ว่า พ่อแม่ พี่ น้อง ญาติ เป็น หมู่ นั้น เป็น
 กรม นั้น แล สมด้วย คำผู้ นั้น ให้การ จึง ให้ คง อยู่ ตาม หมู่ ตาม กรม แลผู้
 ไทให้ การ ว่า พ่อแม่ พี่น้อง ญาติ นั้น ต่าง หมู่ต่าง กรมต่าง บ้าน ต่างอำเภอ ประ
 การใด ๆ ก็ให้ พระสัสดี พิจารณา เถบ็ยร ทาง ว่า ตาม คำผู้ นั้น ให้การ
 ถ้า ภบ ชื่อพ่อ ชื่อแม่ ชื่อปู่ ชื่อลุง ชื่อตา ชื่อหน้า ตาม ชาว อา ตาม ฝ่ายพ่อ
 ฝ่ายแม่ แต่คน หนึ่ง สม ๆ หนึ่ง ผู้ นั้น ให้การ จึงให้ พระสัสดี แบ่งปัน
 ตาม พระอัยการ บาน แผลนถ ถ้า มี สม ๆ หนึ่ง คำผู้ นั้น ให้การ หา ชื่อปู่ ชื่อ
 ลุง ชื่อตา ชื่อหน้า ชื่อ ชาว อา ใน เถบ็ยร ทาง ว่า มิได้ นั้น ด้วยผู้ นั้น จะ หลบ
 หลีก หนี ราชการ พระ ผู้ เป็น เจ้า แลผู้ นั้น จะให้ การ ให้ ผิด บาน ผิด ตำบล นั้น
 ก็ ย่าให้ ฟัง แลให้ พระสัสดี บังคับ บัญชา ให้ คง แก่ หมู่ผู้ มี เถบ็ยร ทาง ว่า
 จง สิ้น ให้ มี โทษ แก่ ผู้ ให้ การ ผู้ หา เถบ็ยร มิได้ นั้น ตาม ทานบน โทษ บท
 พระอัยการ

๖

๑. ยี่หนึ่งเจ้า หมู่ใด ๆ เจ้า กรมใด ๆ วิวาท กัน ว่า ไพร่ หมู่ นั้น ไพร่ กรม นั้น แล
 ช้าง หนึ่ง ว่า มี เถบ็ยร ก็ที่ มี แต่ ทาง ว่า ต่าง เถบ็ยร ก็ที่ นั้น ให้ พระสัสดี
 บังคับ ได้ แก่ เจ้า หมู่ผู้ มี เถบ็ยร ทาง ว่า ก่อน นั้น แล มี เถบ็ยร ทาง ว่า ภาย
 หลัง นั้น มิให้ ฟัง แลให้ คง ไพร่ อยู่ แก่ เจ้า หมู่ผู้ มี เถบ็ยร ทาง ว่า ก่อน นั้น

๑๑. หนึ่งถ้ามีเถียงร ทาง ว่าว ต่างกัน ้างหนึ่งฝ่ายทหาร ้างหนึ่งฝ่ายพลเรือนนั้น ให้พระสีกักบังคับให้แก่เจ้าหมู่ฝ่ายทหาร ถ้าฝ่ายข้างพลเรือนมีเถียงร ทาง ว่าว แลฝ่ายข้างทหาร ทาเถียงร ทางว่าวมิไ้กันนี้ ให้พระสีกักบังคับให้แก่ฝ่ายพลเรือนผู้มีเถียงร ทาง ว่าว นั้น ถ้าแลเจ้า หมู่ทั้งสองฝ่ายมีเถียงร ทาง ว่าว อยู่ด้วยกัน แลบังเกิดอันตรายกันนั้น ให้พระสีกักบังคับให้แก่เจ้า หมู่ผู้ราชการ หนัก กว่าข้างหนึ่ง นั้น ๆ สองคนให้ สีกักบังคับให้แก่เจ้า หมู่ผู้ราชการ หนัก กว่าข้างหนึ่ง ถ้าไพร่ นั้น สองคนให้พระสีกักบังคับให้แก่เจ้า หมู่ข้าง ละครน ถ้ามากกว่านั้น ขึ้นไปให้แบ่ง บั้น ตาม พระอัยการ บาน แฉนถ ถ้าฝ่ายข้างแม่ นั้น ให้มี ชื่อสูง ชื่อตา ชื่อหน้า ถ้าฝ่ายข้างพ่อ นั้น ให้มีชื่อ บ่ ชื่อสูง ชื่อ ฮาว ในเถียงร ทางว่าว นั้น จึงให้แบ่งบั้น ถ้าแล ทาชื่อ พ่อ ชื่อแม่ ในเถียงร ทางว่าวมิไ้ หมายให้บั้น ให้แก่นายฝ่าย ้างหนึ่ง นั้นเอง

๑๒. หนึ่งถ้าแลไพร่ หมู่กรมใด ๆ หลบ หลีกหนี ราชการไป จาก บ้าน จาก ตำบลก็ตี แลเจ้า หมู่ขึ้นเถียงร ทาง ว่าว จำหน่ายก็ตี มีในคั้งเถียงร ทายเป็น ประการ ไท ๆ ก็ตี แลเจ้า หมู่สืบสาว จับตัวไ้ก็ตี ไ้แต่พื้นยัง พ่อแม่ลูก เมียญาติกันไ้ คน หนึ่ง มาพิจารณา ถาม สัมโนครว ผู้ นั้น มาไ้ การ ว่า พ่อแม่ลูก เมีย พันธญาติ แลผู้ นั้น มิไ้เป็น หมู่ } กันนั้น แลจะไ้ อยู่บ้าน นั้น ตำบล นั้น ทา มิไ้ เจ้า หมู่ อัง กู เถียงร ก็ตี ทาง ว่าว ต่าง

ก็ตี มีชื่อ	บ่) ชื่อ	หน้า) ฝ่าย	พ่อ	แม่	} ก็ตี	แล	ภย	ชื่อ	แต่	คน	หนึ่ง	ใน				
) ชื่อ	ตา) ชื่อ	แม่

เถียงร ทางว่าวก็ตีต่าง เถียงร ก็ตีให้เขาเป็น สมข้างเจ้าหมู่ ถ้าแลผู้ให้ การ นั้น ตกใจ ว่าที่บ้าน ที่ แหวงว่าสูงตาอายุว่า ทาสักหมู่มิไ้เป็นประการ ไท ๆ ก็ตี อย่าให้พึ่งด้วยผู้ นั้น จะหลบ หลีกหนี จากราชการ พระผู้เป็นเจ้า แลให้พระสุก

ระกัษย์กับให้คง หมู่ ๆ นั้น กรม นั้น ingsั้น หนึ่งถ้า แดเจ้า หมู่พิจารณาไพร่
 โดยพระราชกำหนด กฎหมาย แด มิได้ มา ว่ากล่าว แด เจ้า หมู่ว่า เช่น บ่าวไพร่
 ของผู้นั้นก็ กั ว่า เป็นทาสเป็น นี ของผู้นั้นก็ กั แลว่า มุลง นายใช้มาให้ ว่า
 กล่าวเป็น ประการ ไท ๆ ก็ กั แล มาก ยั ขึ้นว่า ผูให้ การ นี้ ว่า มิได้ เป็น หมู่ นั้น
 กรม นั้น ทา มิได้ แล ให้ พระสัศกั เรีย กเขา ทาน บน โดย คคั นั้น แล ึ่ง ใให้
 พิจารณา คู เณบ็ย ทาง ว่าว ตาม คำ มา ว่า กล่าว ถ้า มี ส ม ด้ว ย ทาน บน ผู มา ว่า กล่าว
 ทำ เณบ็ย ทาง ว่าว มิได้ นั้น ใให้ ไท โดย ซนา ก โท ย ไพร่ ทลวง ทำ น นั้น แล ผู
 ใให้ การ ไท โดย ะวาง อ่า ฟวาง ตาม บท พระ อัย การ หนึ่ง เจ้า หมู่ ทั้ง สอง ฝ่าย แด
 ผูให้ การ ทา เณบ็ย ทาง ว่าว มิได้ ด้ว ย กั น มี แด ว่า น เกร ี่ เ ใน หมู่ นั้น ใน กรม นั้น
 ก็ ใให้ พระ สัศกั เขา เรื่อง ราว กราบ ทูล พระ ฤ ณา แด ส ม เเท ็จ บรม บ พิทร พระ พุท ุ
 เจ้า ด้ว หั ว ะ ใให้ มี ไท ย แด เจ้า หมู่ ผู มี ไท ย ขึ้น เณบ็ย ทาง ว่าว นั้น แล ไพร่
 ทนาย หมู่ มาก นี้ ด้ย เเท่า ไท ไท กง ด้ว ใน หมู่ นั้น ใน กรม นั้น ingsั้น ก็ ใให้ ทำ ตาม
 พระ ราช กฤษ ฎี กา เก่า ไท ใหม่ ถ้า ผู ไท มิ ได้ ะ ทำ ตาม พระ ราช กำหนด ก กั ใให้
 ไว นี้ ใให้ ลง โท ย โท ย โท ย นุ โท ย ๔ สฐาน ก กั ใให้ ไว เวน ัน ซา ท ก ย เเท ็น สิบ
 แรม เก่า คำ ฤ ติ ก ราช ๔๔๕ ปี กุน น พศ ก ะ

๑๕ ● ฤ ติ ก ราช ๔๖๑ ปี กุน เอก ส ก เชน ฐ มา ค น กั ย ท วั ท วั ท ว ะ ธา พิ ท ย ว าร พระ
 บาท ส ม เเท ็จ เหา ท คร ุ อี ค วั บรม บ นาร ุท บรม บ พิทร พระ พุท ุ เจ้า ด้ว หั ว เส ็จ เเท ็น
 พระ ทั น ั ง มง ก ฎ พิ ฆา น ส ม ก าร พิง ม ก ล โส ย ปร าส ท ึ่ง มี พระ ราช โอง การ มา ร พระ
 บัน เท ุ ร์ ท วั ส เเท ็น ือ เก ็ ล ั ะ ส ั ง ว่า ใให้ แด ัง พระ ชร ม น ุ ญ ใไว้ สิบ ไป เมื่อนำ ถ้า
 แด พระ ทลวง ท วั เมื่อง แล เจ้า ราช ัน ิ ก ุ ล ชุ น ท ึ น พัน ท นาย ฝ ้อ ท ท าว พล เเว ็น
 รั ย ซวา แล ส ม ส ั ก กั พัน แล ราช ฎ ุ ร ทั้ง ปวง มี ความ แค้น เเค ็ ง เเท ็ อ ค วั น ด้ว ย
 ประการ ไท ๆ แล ะ ทำ ฎี กา ใให้ มุลง นาย ซา นา ประชา นาล ทูล เก ็ ล ั ะ ก าว ย
 แล ใให้ นำ เขา ใใ ฎี กา น ึ น ี ไป เจร จา ด้ว ย ส มุ ท น า เก ส มุ ท ก ะ ธา ไท ม พิจา ร

ณาคูโบฏีกานี้ แลเห็นความในฎีกาซึ่ง ระทูลเกล้าฯ ถวายนั้นผู้ก็มี
 ชอบแล จะกระทำร้ายแก่แผ่นดินให้ จลาจลก็ดี แล ลัก เขาพระราชทรัพย์
 ของหลวงก็ดี แล บังข้างมาผู้คนไว้ นา ชากร เป็น หลวงนั้นไว้ เป็น ธาณา
 ประโยชน์ ธาณาก็ดี เบียด บังลาวมาญชีไพร่ หลวงแลลึงักพิณไว้ ก็ดี แล
 หนึ่งไปครอการเมือง แล รังเมือง แล ทำคุณเทงกันโซก ราษฎรไพร่ พลเมืองให้
 แตก ฉาน ชาน เร็น หนีไปก็ดี หนึ่ง ลูก ชุนพิภคษา อรรถกัณฑ์ แล มีเต็มใ
 ใน ความพิภคษา ก็ดี หนึ่ง ไป ราชการ ก็ดี ไป กว้อจ ตนเองก็ดี แล ทำ
 รุกราชบาท แล ทำ กันโซก ราษฎร ทั้งปวงก็ดี แล มี เห็นความซึ่ง กล่าว มา นี้ มี
 ใน ใบฎีกานี้ จึง เขา ใบฎีกานี้ ทูลเกล้าฯ ถวาย ให้ทราบ ของ รุ่ลี้ พระบาท
 ถ้าย ใน ใบฎีกานี้ มี เห็นความแต่เป็น กระทรวง พระสุริยวงศ์ แล เห็นความ
 อุทธ ทรธการ ก็ดี แล ความ นลรบาล ก็ดี แล ความ ธาณาก็ดี แล ความ
 แผงก็ดี ความ มรฎก ก็ดี แล ความ ขรมการ ก็ดี แล ความ สละพิบลยก็ดี
 แล ความ กรมพระคลัง ก็ดี แล ความ แพทยา ก็ดี ถ้า เห็นความทั้ง นี้ มี ใน
 ใบฎีกานี้ ไซ้ เย้าให้เขา ใบฎีกานี้ ทูลเกล้าฯ ถวาย แล ให้ส่งไป ตาม
 กระทรวง หนึ่ง ถ้า ข่วไพร่ สมัค สะมาฮา ไศรยผู้ใด ทำฎีกา กล่าวโทษ
 แก่ มุ่ลนาย ธาณา ประชาบาลว่า มี ชอบใน ราชการ ประการใด ๆ แล จะให้ผู้
 ใด เขา ใบฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย ไซ้ ให้ผู้รับ ใบฎีกานี้ เรายไป เจรจา ด้วย สมุ่ท
 นายก แล กระลาโหมว่า ชอบให้ กราบ ทูล ถวาย ไซ้ จึง ให้รับ ใบฎีกานี้ เขา ทูล
 เกล้าฯ ถวาย แล หนึ่ง ถ้า ผู้ใด มี ศุขทุกข ประการใด ๆ แล มี ใน ใบฎีกา
 ทูลเกล้าฯ ถวาย แล มา พียง แก่ มุ่ลนาย จะ ให้ กราบ ทูลฯ ถ้าย แล เห็น ความ
 ใน พียง นั้น ว่า มี ผู้ บังอาจ เขา เกร็ง สาครรุไป พัน แทง กัน ก็ดี แล คุณ
 เทง มัคศุก แล ทูบ ถอง ของ จำ ตี กำ รีย ย้อ เขา ทรัพย์ แล ย้อ ชัก เขา ลูก เมื่อ
 พิ นัง ญาตีไป ให้ เขา เจรจา ด้วย สมุ่ท นายก ข้าง ฝ่าย พลวิเณ ถ้า ฝ่าย ทหาร

ไว้ ให้เราทำด้วยสมุหพระกระลาโหมว่าช่วย ให้เขากราบทูลพระกรุณาไว้
 จึงให้นายเขากราบทูลพระกรุณา ถ้าฝ่ายทหารทั้งปวงไว้ ให้สมุหพระกระ
 ลาโหมสำเร็จกิจ สุขทุกขนั้น ถ้าฝ่ายพลเรือนทั้งปวงไว้ ให้สมุหนายก
 สำเร็จกิจ สุขทุกขนั้น ถ้าแลผู้สำเร็จกิจ สุขทุกขนั้น อำนวยเสียความเสีย
 มิได้ว่าให้สำเร็จไว้ จึงจะเอาเนื้อความนั้น กราบทูลพระกรุณา ถ้าแล
 มีทำตาม พระราชธรรมนุญท่านไว้ จะให้ช่วยโดย พระราชกรุณา แลให้
 พระสุริยวงศ์ บอกร่างเจ้า พระยาแล พระยา พระหลวง เจ้าราชินี บุตรขุนหมื่นนถ

กรุงใน กรุงหัวเมือง ^๓ } ฝ่ายทหาร พลเรือน พม่า ลาว มอญ ขม ไทยใหญ่

จีน ยามกุลา กรลาตี แดก พวาคมน แล ตะนาว ยี่ บัญญวน ฝรั่งเศส อังกฤษ วิลันดา
 ต่าง ประเทศทั้งปวง อย่าให้ หลงหลอ ให้ทำ ตาม พระราชบัญญัตินี้ จึงทุกประการ
 ถ้าผู้ใดมีทำ ตาม พระราชบัญญัตินี้ไว้ ท่านให้ลงโทษผู้นั้น จงหนักโดย
 โหรานุโทษ บ้าน เอกศก ๗

๑๖ ๑ ตกให้ไว้แก่ ชุนโรง ชุน ศาล ทั้งปวง ผู้ไต่พิจารณาเนื้อความทุก หมู่
 ทุกกรมใน กรุง นอก กรุง จงทั่ว ด้วย พระวิจิตรราชา ศรีบุรียมพระมหิศ กราบทูลพระ
 กรุณาว่า ราษฎร ทา ความแก่กัน เป็น เนื้อความอุทธรณ์ นลวบาล ขาญา แพ่ง แล
 ทะระลาการ เรียกเอาค่า ฤชาแก่ โจทก์แก่ จำเลย ค่า เชิง ประกัน ช่าง ละทำสิ่ง
 นั้น ถ้า เหลือ มี พระราชโองการ มาร พระบันฑูร จำเพาะ แก่ พระวิจิตรราชา ศรี
 บุรียมพระมหิศ แลให้ พระมหาทหาร ขุน พระครู พิเชต พระครู พินาม พระราชสุภาวระที่
 ให้แต่ง พระนรธรรมนุญไว้ สืบไปเมื่อนำว่า ผู้ ทวย ราษฎร ผู้มี อรรถคดีทำ หนึ่ง
 สี่ มายัน ลูก ชุน ณศาลานั้น ให้ จำ ศาลาเรียกเอาค่า รับ ฟ้อง สอง สี่สิ่ง แล
 หัวพัน มหากไทยแล หัวพัน กระลาโหม จะ เอา หนึ่งสี่ ฟ้อง เสนอแก่ ลูกชุน
 ณศาลา เรียกเอา เงิน แก่ บาท หนึ่ง ยี่ ณศาล หลวง ให้ จำ ศาล เรียกเอาค่า รับ

ฟ้อง แต่ สอง สลึง แล ชุน ราชพิณยัยเอาฟ้องอ่าน เสนอ แก่ตุฎชุน เรียกเอา
 บาทหนึ่ง แล จะ ลอกฟ้องไป เกาะคู่ความนั้น เรียกเอาค่า ลอกฟ้องแต่
 สอง สลึง ถ้า แล นายพะทำมวงไป เกาะกุมคู่ความแต่ในกรุง ประทับตรา
 ชุน ศาลเรียกเอาค่า เชิงเดิน แต่ สอง สลึง ถ้า แขวง จังหวัด ประทับตรา
 ปลัดกรมเรียก เอาค่าเชิงเดิน หก สลึง ถ้า พัน ออก ไป ถึง หัว เมือง ประทับ

วิเสศไชยชาญ
 อินทบุรุษ
 พรหมบุรุษ
 สิงฆ บุรุษ
 สวรรคบุรุษ
 นนทบุรุษ
 ธนบุรุษ
 นครไชยศรี
 สรบุรุษ
 นครนายก
 ปราจีน

ตราพระราชสีห์แลเจ้า กรมทุก ๆ หัวเมือง ถ้าไป หัว เมือง

๑๑ เมืองนี้ ให้เอาค่าเชิงเดิน สาม บาท สอง สลึง ถ้าไปถึงเมืองไชยนาท
 เมือง ลพบุรี เมือง พะเชิงเขา สามเมืองนี้ ให้เอาค่าเชิงเดินค่าตั้ง หนึ่ง
 นคร สวรรค } ศรี สวรรค }
 พิจิตร } ระยอง }
 ถ้าไปถึงเมือง ราชบุรี ๕เมืองชลบุรี ๕เมือง เมือง จันทบุรี
 เพชรบุรี กาญจนบุรี
 สุพรรณบุรี กุญ ปราน }

๑๑ เมืองนี้ ให้เอาค่าเชิงเดินค่าตั้ง สอง สลึง ถ้าไปถึงเมืองสวรรคโลกย
 เมืองศุโขไทย เมืองกำแพงเพชร สามเมืองนี้ ให้เรียกเอาค่าเชิงเดิน
 ค่าตั้ง สอง บาท สอง สลึง ถ้าไปถึง เมืองพิไชย เมืองพิศณุโลกย เมือง

ครั้งหนึ่ง - ถ้าแลข้างทั้งสองข้าง ถ้าไปเดินเสฉิญแต่ใน กรุงแขวงจังหวัด

- วิเสศไชยชาญ
- อินทบุรี
- พรหมบุรี
- สิงทบุรี
- สวรรคบุรี
- นนทบุรี
- ทนบุรี
- นครไชยศรี
- เขมราฐ
- สระบุรี
- ปทุมธานี

ให้เรียกเขาเงินผู้ ข้างแต่ ทก สลึง ถ้าแลไปถึงเมือง

- นนทบุรี
- ทนบุรี
- นครไชยศรี
- เขมราฐ
- สระบุรี
- ปทุมธานี

เมืองนี้ ให้เรียกเขาค่าเดินเสฉิญแต่สามบาท ถ้าไปถึงเมืองไชยนา
เมืองลพบุรี เมืองพิจิตร ๓ เมืองนี้ ให้เรียกเขาค่าเดินเสฉิญแต่ห้า

- นครสวรรค์
- พิจิตร
- ราชบุรี
- เพชรบุรี
- กาญจนบุรี
- ศรีสวัสดิ์
- สุพรรณบุรี
- ระยอง
- ชลบุรี
- กุดป่วน
- จันทบุรี

ถึงหนึ่ง ถ้าไปถึงเมือง

๑๑ เมืองนี้ ให้เรียกเขาค่าเดิน

เสฉิญแต่ค่าถึง สอง สลึง ถ้าไปถึงเมือง สวรรคโลก เมือง สุโขทัย
เมืองกำแพงเพชร สามเมืองนี้ ให้เรียกเขาค่าเดินเสฉิญห้าบาท ถ้าไป

ถึง เมือง ทนาคศรี เมือง นครศรีธรรมราช เมือง พัทลุง สามเมืองนี้ ให้
เรียก เขาค่าเดิน เสด็จญ แต่ ห้า บาท สอง สลึง ถ้าไป ถึงเมือง พิไชย เมือง
พิศณุโลกย เมือง นครราชสีมา เมือง เพชรบูรณ์ สี่เมืองนี้ ให้เรียก เขา
ค่าเดิน เสด็จญ แต่ $\frac{๒}{๓}$ ถ้าไป ถึงเมือง ทานี ให้ เรียกเขา ค่าเดิน เสด็จญ แต่
สามตำลึง เมื่อเขาสำนวน ชี้อาต ถ้า แลความเรียบร้อย ให้เรียก เขาค่าชี้อาต

แก่ โจทย } บาทหนึ่ง จำศาลเรียกเขาค่าปลาชื้อแก่ โจทย } สลึงหนึ่ง.
จำเลย }

ถ้า แลความแล้ว จะเรียก เขาค่า สิ้นใหม่ แลทุนทรัพย์ แลสิ่ง ของ ให้แก่ผู้
ชนะไ้ ให้ เรียกเขาหัว เบี้ย ๑๐๐๐ บาทหนึ่ง แลให้ ชุน ศาลผู้ได้ พิจารณา
ความ ทั้งปวง ทำ ตาม พระราชกำหนด แลให้ สมุทนายผู้หมาย บอก ทรง ทวี กษ
ให้ไว้ ณวัน จันทร์ เดือน เก้า ขึ้น สิบ สามค่ำ รุกศักราช ๑๐๐๕ ปีมีแมแขญจศก
๑๗ ๑ กกให้ไว้ แก่เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง แลเจ้า วาสิณีกุล ชุน หมื่น
โรงศาล แลหัวหมื่น พันทนาย แลราชฎาทรง ปวง ด้วย ทรง พระกรุณา ทวี
เหนือเกล้าฯ สั่งว่า แต่ นี้ สิบ ไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใด มีศุข ทุกๆ ด้วย เนื้อ ความ
ซึ่ง มี ควร จะ ทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้า ฝ่าย ทหาร ให้ เขา ไป เจริญ ด้วย สมุท พระ
กระลาโหม ถ้า แล ฝ่าย พลเรือน ให้ เจริญ ด้วย สมุทนายถก ถ้า เนื้อ ความ
ฉนั้น เปรน กระทรวง ไท ให้ ส่ง ให้ ว่า ความ ตาม กระทรวง นั้น ซึ่ง ถ้า ผู้ใด ทำ
หนังสือ มา พ้อง แก่ มุทนาย ชานา พยาบาล ก็ ก็ แล จะ พ้อง ศาลหลวง ก็ ก็ จะ พ้อง
ศาลา ลูก รุกศก ก็ ก็ เป็น เนื้อ ความ อุดหนุน แล อาญา แล ความ พัง แล ความ นคร
บาลใช้ ใน หนังสือ พ้อง นั้น อย่า อ้าง ว่า ได้ กรวย ทูล พระกรุณา แล ศุข ทุกๆ
ฉนั้น ใน หนังสือ พ้อง เปรน กระทรวง ไท ให้ ส่ง ให้ ว่า ตาม กระทรวง แล ให้ เจ้า
พระยา แล พระยา พระหลวง เจ้า วาสิณีกุล ชุน โรงชุนศาล ฝ่าย ทหาร พลเรือน
ทั้งปวง ทำ ตาม กถนี้ ถ้า แล ผู้ใด มิได้ ทำ ตาม กถนี้ใช้ จะ ได้ มีโทษ รร

หนัก ตามพระราชกำหนดกฎหมาย กตให้ไว้ ณวันพุธเดือนห้าขึ้นหกค่ำ
ปีจอโทศกศักราช ๑๐๓๒ ปี เวณนายรัต

๑๘ ๑ กตให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้ายชวาใน นอก ให้กฎหมาย บอกรแก่ เจ้าพระ
ยา แล พระยาพระหลวงเจ้าราชินิกุล ชุน หมื่นฝ่ายทหาร พลเรือน แล อาณา
ประชาราษฎร์ทั้งหลาย ท้ายทรง พระกรุณา ตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า เจ้า
อาณา ประชาษฎร์ มีคดีสิ่งใดให้ร้องฟ้องแก่ มุลงนาย ประชาบาล ๆ มิเอาธุระ
จึงให้ฟ้องแก่ ลูกชุน ฅศาลา ๆ มิรับธุระ จึงให้ฟ้องแก่ ทัว หมื่น มหาคเล็ก ๆ
มิเอาธุระ จึงให้ทำฎีกา ทูลเกล้าฯ ถวาย ถ้าผู้ใดมิได้ กระทำ ตามพระ
ราชกำหนด ให้เอาทูลง พระราชอาญา เจียน สามชก แล้วให้คืนใบฎีกา
แลส่งตัวให้แก่ นายมัน กตให้ไว้ ณวันจันทร์ เดือนแปดขึ้นหกค่ำ
ศักราช ๑๐๓๕ ปี ฉลุเบญจศก

๑๙ ๑ กตให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้ายชวาใน นอก ให้กฎหมาย บอกรแก่ ทระลา
การ แล กรม มหาคไทย กระลาโหม แล กรมเมืองกรมวัง กรม พระคลัง กรม
แล ตำรวจ แล ทหารใน แล สมชาย ขวา มหาคเล็ก ชาวที่นครบาล ชุน โรง ชุน
ศาล ผู้ บันดาล เปน ทระลาการ ได้พิจารณา ความทุก หมู่ทุก กรม ท้ายทรง พระกร
ณา ตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ราษฎร ทั้งปวง มี ธรรมคดีทำ หนึ่งสี่ ร้อง ฟ้อง ต
ความ แก่กัน ณ โรง ศาล สหมักตุนนัฎการ กรมใด ๆ เนื้อความ เปน อาญา นคร
บาลฯ ครั้น ชุนโรง ชุน ศาล สหมักตุนนัฎการ ผู้รับเอา หนึ่งสี่ ร้อง แล้ว เจา
ว่า กล่าว บอกรหมายไปให้ มุลงนาย อาณา ประชาบาล ช้าง หนึ่ง ให้ส่ง ช้างจำเลย
มา พิจารณา ตาม กระทรวง แล ครั้น ทระลาการ ได้ ตัว มา ให้ ตาม สืบ ไป
แล เนื้อ ความ พิพาก ข้าง หนึ่ง เหน จะ แพ้ ใน สำนวน แล้ว คู่ ความ ช้าง หนึ่ง คู่
มีเงินทอง ช้างหนึ่ง ยาก แก้น หาเงิน จะ เสียค่า ฤทธา ทระลาการ มิได้ ก็ให้ ต
ลาการ พิจารณา แก่ ศาล เดียว ตาม เนื้อความ ว่า จะ สำเร็จ แล ช้าง หนึ่ง คู่

เงินทองเห็นเนื้อความตัวเพี้ยผู้พิชิตจะแพ้ผู้ข้างหนึ่ง แลคิดอ่าน
 เขาผู้เป็นจริงเกลื่อนเนื้อความเสียบ้าง แลเขียนเอาแต่ชโยบายบ้าง
 แลผู้คิดคำนวณตัวชื่อ ความเสียบ้าง พูลโธว่า ทรูตาการโดยที่ท่าซ่อมเขงบ้าง
 แลว่าเนื้อความ ทรูตาการ งามผู้นั้น มีผู้มาเสียสยงฝ่ายโทษฝ่ายจำเลย
 เกินเอาบ้าง คิดจะให้สำนวนยักยาวก็รู้เกินไป แลจนโรงจนศาลสม
 ภาภิตรนักการ กรมอื่นนอก ทรูตาการเก่า ผู้จะรับหนังสือร้องฟ้องนั้น คิดว่า
 เป็น กระทรวงของตัว กรมนั้นได้ พิจารณาตามพระธรรมนูญ แลกฎหมายแต่ก่อน
 แล้ว จึงรับเอา หนังสือ ร้องฟ้อง ผู้นั้น ว่ากล่าว หมายเอาเหตุให้ส่ง ทรูตาการ
 เก่า แลได้เบิก เอา สำนวนคู่ความ มา พิจารณาตามเนื้อความ ข้างหนึ่งคิด ว่า
 มีเงินทองพอ จะเสียหายได้แก่ สมภักตริกการ แลให้ทำฎีกาทุกเกล้า
 ถวาย กล่าวโทษ ทรูตาการเก่า แล เบิกเอาแต่คู่ความไปให้ ทรูตาการใหม่
 ผู้ได้ รับสั่งพิจารณาได้ตาม ครั้น ทรูตาการใหม่ งาม ถูก ความเสียค่า ฤทธา
 ทรูตาการ ซ้ำ ทวีขึ้นไป มาก กว่าค่า ฤทธา ณ โรง ศาล คู่ความ ซึ่ง เป็น คน ยาก
 นั้น บ่ม เสียค่า ฤทธา ซ้ำ สอง ต่อสาม ต่อแก่ ทรูตาการใหม่ เสียซ้ำทวีขึ้น
 ไปกว่า ทรูตาการเก่าอีกเล่า กว่า ทรูตาการใหม่ จะพิจารณาให้เห็นเท็จ แล
 จริง คู่ความได้ ความ ยาก แค้นเคียด ร้อน หนัก ทน แล แค้น สืบไปงมือ
 นำ ฎีกา ราษฎรผู้มี อรรถคดี ร้องฟ้อง ว่า กล่าวแก่กัน ณ โรง ศาล แล สมภัก
 ตริกการทุก ๆ แล ทรูตาการ ณ โรง ศาล สมภักตริกการ จะ รับ หนังสือ ร้อง
 ฟ้อง ราษฎร ผู้นั้น ว่ากล่าว ตาม กระทรวง ตาม กฎหมายแต่ ก่อนใช้ ได้ ทรู
 ตาการ ณ โรง ศาล สมภักตริกการ ได้ พิจารณา เรียกทานบน ฝ่ายโทษฝ่ายจำเลย
 ไว้ งามมั่นคง แล จึงให้ถามตาม หนังสือ ร้องฟ้อง แต่โดยยุติธรรม แต่ ตาม
 สติยตามจริง อย่าให้กลับเอา จริงเป็นเท็จ เอา ความ ข้อ แพ้ กลับ ขึ้น เป็น
 ฐานะ เอา ความ แพ้ กลับ ขึ้น เป็น เสมอ บ้าง แต่ ข้อ หนึ่ง กระทรวง หนึ่งได้ ฎีกา

แต่ พระธรรมาจารย์ ฌานกาล สมนิกัถรรณิกการ ความนั้น ได้ พิจารณา ไต่ถาม ตาม
 หนังสือ ร่องฟ้าซึ้ง ซ้อโค กระทงโก โทษ จำเลย มิ รับกัน แล เนื้อ ความ ถึง พจน
 ซ้อโค กระทงโก จำเลย รับ แล รับ ให้ การ เปรน ประการ ไต่ แต่ ตาม ซ้อ รับ ใช้ ก็ ได้
 ที่ ระลาการ ผู้ ไต่ถาม เขื่อน เขา แต่ ถ้อยคำ โทษ จำเลย ให้ มัน คง แต่ ตาม สัก
 ตามจริง อย่า ให้ เหน แต่ ฝ่าย โทษ ฝ่าย จำเลย ซ้อ หนึ่ง กระทงโก เมื่ รับ
 เนื้อ ความ ใน ส่วน นอน อาน ให้ โทษ จำเลย ฟัง ถ้า โทษ จำเลย ว่า ซบ รับ ถ้อย
 คำ แล รับ ให้ มัน ที่ สุก มา ทรา วัน คั้น ผู้ มา ลุด หนึ่ง ว่า อาน ให้ ฟัง รับ โทษ นั้น รับ
 ใน ถ้อย คำ ส่วน นอน ให้ มัน คง แล ให้ ผู้ ส่วน นอน ถ้า แล ทา ทรา มิ ไต่ ได้ ยิก เลย
 รับ เป็น สำคัญ คู่ มือ ฌาน หนึ่ง ถ้า แล โทษ จำเลย พิ กโร แก่ ระลาการ ไป
 ร้อง ฟ้อง ณ โรง ศาล อื่น ทา อุตทร อาญา ถล่าว โทษ ระลาการ ว่า เหน แก่ สัน
 ร้าง สัน นอน เหน แก่ ช้าง หนึ่ง แล กลบ เกลีส เนื้อ ความ เสี่ย บ้าง แล เขื่อน
 เขา แต่ ซบ ใจ บ้าง แล ลบ ส่วน นอน เสี่ย บ้าง คัก จำนวน มิ สัน ซ้อ เนื้อ ความ
 บ้าง แล เมื่อ ถาม มี ผู้ มา เสี่ย ม สชน บ้าง เขื่อน เขา บ้าง อย่า เพื่อ ให้ ระลา
 การ ใหม่ เมื่ เขา ส่วน นอน คู่ ความ มา ได้ บาค ทมา ย โธษ รับ โย ลัง แต่ ระลาการ
 แล สมนิกัถรรณิกการ ผู้ ไต่ ไต่ถาม เก่า มา ให้ ระลาการ ใหม่ ถาม ตาม อาญา อุตทร
 แก่ ระลาการ เก่า นั้น ก่อน เมื่อ ระลาการ ระถาม นั้น ให้ เว้น เขา ทาน บน แก่ คู่
 ความ ผู้ โทษ แล ระลาการ เก่า ซึ่ง ค้อง อาญา อุตทร ผู้ เปรน จำ เสน นั้น ให้ มัน คง
 ก่อน จึง ให้ ถาม ครั้น ระลาการ ใหม่ ถาม ระลาการ เก่า ตาม ซ้อ ทา อุตทร
 ซึ่ง คู่ ความ พิ กโร ระลาการ แต่ ซ้อ หนึ่ง สอง ซ้อ สาม ซ้อ จน ถึง เก่า ซ้อ สิบ ซ้อ
 นั้น ตาม เรียง รว ถ้า พิจารณา เช่น สัก ว่า ระลาการ เก่า ทำ ถ้า เหลือ เจ้า
 รับ ฝ่าย โทษ ฝ่าย จำเลย พิจารณา มี เช่น ยุติธรรม แล ระลาการ เก่า แพ้ แต่
 ซ้อ หนึ่ง ใช้ แล เนื้อ ความ ซึ่ง ทา อุตทร แก่ ระลาการ เก่า ลี่ ซ้อ ห้า รับ นั้น
 จะ ได้ พิ กโร พรวราช ทริ พือ ช้าง มี รับ กระบือ ของ หลวง ทา มิ ไต่ ก็ ได้ ระลา

การใหม่ เขาเห็น ความเงรจาก้วยลูกขุน ณศาล หลวง ให้ ลูก ขุน ณศาล หลวง
 เขาเห็นความเป็นแพ้ว้วยให้สิ้น จงทุกข้อ แล้วให้เขา บันคาศิกิ ณะลาการผู้
 สุนาผู้เคียวตั้ง ปรับใหม่ ณะลาการเก่าตามอัยการ แลให้ใช้ขุนท่าตุ๊กตา
 ผู้ชนะให้สิ้นเชิง แลคู่ความเดิมซึ่ง ทาแก่กัน อยู่ณะลาการเก่า นั้น ถ้าปุ่น
 กระทรวงแพ่ง แลฝ่ายจำเลยนั้นเป็น กรมเผื่อนอก ให้ส่งไปแพ่ง กระเสม
 พิจารณา ถ้าแล ณะลาการแพ่ง กระเสมแพ่งวัง เป็น ณะลาการเก่าทั้ง
 ในอุทธร ธานยาแล้ว ให้ส่งไปให้แพ่งกลางพิจารณา เขาพิในยจ่าย ทัญชาวัง
 หลวงตาม พระบรมมณูญ ถ้า นอ ศาล ราชฎรได้ พิจารณาเป็น ความอุทธร ธานยาผู้
 เป็น ณะลาการเก่า ให้ส่งไป ศาล ธานยา ประชาเสพพิจารณา ถ้า ศาล ประชาเสพ
 เป็น ณะลาการเก่าต้องอุทธร ธานยา ให้ส่งไป ศาล ราชพิจารณา ถ้าแลผู้
 ความเดิม ความศาลขุน บุนิธร ก็ให้ส่งให้ศาล นครบวลวังเป็นณะลาการ
 เบิกเอาสำนวน แลคู่ความไป พิจารณาไต่ถามความสัถยตามจริง เขา
 พิในยจ่าย ราชการผลซึ่ง ณะลาการใหม่เขา ณะลาการเก่า มาพิจารณาไต่ถาม
 ทานขึ้นเพื่อความซึ่งโทษหาอุทธรนั้น ถ้าแลโทษหา ณะลาการเก่า แพ้ว
 แก่ ณะลาการเก่าใช้ ให้ณะลาการใหม่ ซักใช้ ไต่ถามคู่ความผู้เป็นโทษ
 นั้น ให้แจ้งเพื่อความออกว่า ผู้นั้นเอาเท้าลับปลับ มาหา ณะลาการเก่า มั่น
 คงจริง ๆ ใช้ ให้ คู่ความซึ่ง ณะลาการใหม่ ยังมีไต่เปิด มา นั้น คง อยู่แก่
 ณะลาการเก่า ณศาล กรม นั้น จึง ให้ ณะลาการเก่า เขาเห็นความซึ่ง ทาแก่
 กัน มิได้เป็นข้อ พระราชทรัพย์ข้างม้าโค กระบือ ของ หลวงนั้น เป็นแพ้ว้วย
 ให้สิ้น แลให้ใช้ขุนโทษผู้ชนะ แลให้ ปรับใหม่ผู้แพ้ว ตามรูป ความ
 ซึ่งทาแก่กัน แลหา ณะลาการเก่า ความอัยการ ถ้าเห็นความผู้หาผู้พิ
 พิศพิณ พระราชทรัพย์ข้างม้าโค กระบือ ของ หลวง ให้ ณะลาการผู้ได้ พิจารณา
 เห็นความนั้น คักเขาเห็นความจำภาวะ ข้อพระราชทรัพย์ข้างม้าโค กระบือ

ของ หลวงนั้น ว่าแก่ ลูก ชุน ศาลหลวง ๆ พิพากษา ประการใด จึงให้ กระทำ
 ตาม ถ้า แล ลูก ความ ทักใจ ทะระลาการ ณ โวง ศาล สมักที่ร่นักการนั้น รัช
 พ้อง ตาม กระทรวง ตาม พระธรรมนุญ แล ไป ทำ ฎีกา ทูลเกล้า ฯ ถวาย กล่าว
 โทษ ทะระลาการ ณ โวงศาล สมักที่ร่นักการ ซึ่ง ได้ พิจารณา เนื้อ ความ ข้อหนึ่งสอง
 ข้อ สามข้อ จนถึง เข้า ข้อ สิบ ข้อ คุงหนึ่ง กล่าว โทษ ทะระลาการเก่า มา แต่ ภาย
 หลังนั้น ครั้น ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้ เขา ที่ระลาการเก่า มา พิจารณา
 ได้ ตาม ใช้ ถ้า ทะระลาการเก่า เป็น ชุนโรง ชุนศาล คือ เจ้า พระยา พิระสีหลวง
 ชุน หมื่นผู้บัณฑิต เจ้า เล้าผ้า ของ ชูลี พระบาท ก็ให้ คัดข้อ สำนวน เก่า นั้น ออก
 ให้ แจง แล้วย ให้ กราบ ทูล พระกรุณา ให้ แจง เล้า ของ ชูลี พระบาท ถ้า แล
 ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ประการใด จึง ให้ กระทำ ตาม ถ้า ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้า ฯ ให้ ทะระลาการใหม่ เขา ทะระลาการเก่า ไป พิจารณา ได้ ตาม ตาม ข้อ
 เนื้อ ความ ซึ่ง คู่ ความ ทำ ฎีกา ทูลเกล้า ฯ ถวาย ไป จึง ให้ ทะระลาการ ใหม่ ทำ
 ตาม ถ้า แล ทะระลาการ ใหม่ ผู้ ตาม พิจารณา ได้ ตาม เป็น สัจ ว่า ทะระลาการ
 เก่า พิจารณา ได้ ตาม มิ เป็น สัจ มิ เป็น ยุติ ขอรรม แล เข้า ้วย ฝ่าย โทษ
 ฝ่าย จำเลยจริง ก็ให้ ทะระลาการ ใหม่ เขา สำนวน กราบ ทูล พระกรุณา ถวาย ทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ประการใด จึง ให้ ทะระลาการ ใหม่ ทำ ตาม ถ้า เนื้อ
 ความ เป็น แพง อาญาอุทธร นครบาล ะได้ ว่า ณ โวงศาล สมักที่ร่นักการ ตาม
 พระธรรมนุญ แต่ ความ ทา กล่าว โทษ ทะระลาการ เขา เนื้อ ความ ไป ทำ ฎีกา ทูล
 เกล้า ฯ ถวาย แล ทะระลาการ ได้ ตาม เป็น สัจ ว่า ทะระลาการเก่า แล ให้ เขา
 บัณฑิตที่กลี่สูงน้ำ ทั้ง ปรัชใหม่ ทะระลาการเก่า ตาม อัยการ แล ให้ ใช้ ชุน คำ
 ฎีกา ผู้ให้ สัน แล ความ นั้น ให้ ส่ง ไป ศาลอื่น ตาม กระทรวง พระธรรมนุญ
 ได้ พิจารณา ได้ แล้ว ตาม พระราชกำหนดนี้ ฎีกาใหม่ ถ้า แล ทะระลาการ ใหม่ ตาม
 ทะระลาการเก่า ตาม เรืองรว่า เนื้อ ความ อุทธร อาญา แล โทษ ทำ ฎีกา ทูลเกล้า ฯ

ถวายแพ้แก่ ละครลาการ ให้ตั้งพระราชอาณาโยทยผู้แพ้ตามโทษานุโทษ ให้
 เขาเนื้อ ความ ทาที่ เติม ละครลาการเก่า แล มีไต้ มีเนื้อ ความ ทัก พันธุ์ พระราช
 ทพยข้าง ม้าโค กระบือ ของ หลวง เช่น แพ้ ก้อยให้ สิ้น ึ่งทุก ข้อ ถ้า แล
 เนื้อ ความใน พียง ซึ่ง ละครลาการเก่า พิจารณานี้ ทัก พันธุ์ พระราช ทพยข้าง ม้า
 โค กระบือ ของ หลวง ใช้ ให้ ละครลาการใหม่ สัก ข้อ เนื้อ ความ ถวายตุล พระกรุณา
 แล แต่ จะ โปรก ถ้า แล ละครลาการใหม่ พิจารณา เหน แล สิ้น ้าง สิ้น บน
 พิจารณามี เป็น ยุติธรรม ซ้ำ ก้อย ฝ่าย โทย ฝ่าย จำเลย มี ผู้ ร้อง พียง ว่า กล่าว
 เปน ประการใด จะ เขา ละครลาการใหม่ เป็น โทย โทย โทยานุ โทย แล ให้ ละคร
 ลาการ โรง ศาล สมัก นักการ กรมใด ๆ พิจารณา สืบ ไป ก็ ให้ เขา ถก อ่าน ประ
 กาศให้ ผู้ บัญชา พิจารณา ความ พัง ึง ทวี แล เรียก เขา ทาน บน ทั้ง ฝ่าย โทย
 ฝ่าย จำเลยไว้ ึ่ง บัญชง ึ่ง พิจารณา ไต่ ถาม ตาม เรื่อง รว โทย ทา แล กัน
 แล ให้ พระ สุริยวงศ์ ซ้ายขวา ใน นชก กฎหมาย บดแก่ ละครลาการผู้ใด พิจารณา
 เนื้อ ความทุก กรม ึง ทวี พระราชวัง หลวง พระราชวังนำ แล ให้ ทนาย บด
 แก่ พระราชวัง หลัว เจ้า ราชนิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ให้ บด แก่ บ่าวไพร่ สม
 กาลัง สมัก พรก พวกให้ ลอก เขา ถกนี้ไว้ ึงทุก หมู่ทุก กรม เย่าให้ หลง หลอ
 ช้อยได้ ถ้า แล บด มี ทวี จะ เขา ตัว ผู้ บด นั้น เป็น โทย ึง หนัก ถ้า
 บด ทวี แล ผู้ใด มี ไต้ ทำ ตาม ถก จะ เขา ตัว ผู้ นั้น เป็น โทย ึง หนัก ถก
 ให้ไว้ ณ วัน อังการ เดือน ๕ แรม ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๒ ปี ชวด โทศก ะ
 ๒๐ ๐ ถกให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวา ใน นชกให้ กฎหมาย บดแก่ ละครลาการ
 มหาศไทย ละครลาการใหม่ กรมมี ึง กรมวัง กรมพระคลัง กรม นำ ตำรวจ ใน ซ้าย ใน ขวา
 ตำรวจ นชก ซ้าย นชก ขวา กรมทหาร ใน ซ้าย ขวา มหาศเล็ก ชาวที่ กรม พระ
 นครบาล แล ชุน โรง ชุน ศาล ผู้ บัญชา เปน ละครลาการ ไต้ พิจารณา เนื้อ ความทุก
 หมู่ทุก กรม ก้อยทรง พระกรุณา ตรัส เนื้อ เกลา ๆ สั่ง ว่า ให้ มี พระบรม

อนุญาตไว้แต่ก่อนว่า ราษฎรทั้งปวง มี อรรถคดี จะทำ หนังสือ ร้อง ฟ้องแก่ สมิถ
 นักการ ชุนโรง ชุนศาล กรมใด ๆ แลรับ หนังสือ ร้อง ฟ้องไว้ แลหมายไป
 ให้ รุส นาย พยาบาล ส่งผู้ตั้ง คดี มา พิจารณา ไต่ถาม ท่องกัน แลกระลาการ
 เรียบ เขาเงินค่า ฤชาค่า อรรถเนี่ยม แก่ฝ่าย โทษ ฝ่าย จำเลย ถ้า แล อาณา ประ
 ชา ราษฎร จะ สามีภักดี รู้ว่า ผู้ทำ ผิด เบียดบัง ฉลาดัก พระราชทรัพย์ข้าง ม้าโค กระ
 บือ ของ หลวง จะเอามาว่า กล่าวแก่ สมิถ นักการ แลทำฎีกา ทูลเกล้า ฯ
 ถวาย นั้น ครั้นว่าจะหาเงิน เลี้ยค่า ฤชามีได้ ก็ จะนิ่งเสียมิให้ เอามาว่า
 กล่าว เนื้อ ความ เบียด บัง ฉลาดัก พระราชทรัพย์ข้าง ม้าโค กระบือ ของ หลวง
 นี้ ก็ จะ สุนญ เลี้ย แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า ถ้า อาณา ประชา ราษฎร จะ มาร้อง
 ฟ้อง โรง ศาล กรมใด ๆ แลทำฎีกา ทูลเกล้า ฯ ถวายว่า ผู้ทำ ผิด คดี มิชอบ
 แล เบียด บัง ฉลาดัก พระราชทรัพย์ข้าง ม้าโค กระบือ สรรพ ซึ่ง เป็น หลวง แล
 บังไพร หลวง มี ผู้ทำ ผิด กระทำ ก็น โสภ ราษฎร หรือ ราษฎร รียบ ราชบาทไพร พล
 เมือง แล ทำลาย พระ พุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์ ห้าม เย้าให้ ฑะระลาการ
 เรียบ เขาค่า ฤชา แก่ โทษ จำเลย แล พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย
 บอกร แก่ ฑะระลาการ ให้ พิจารณา เนื้อ ความ ทุก หมู่ทุก กรม ให้ ทำ ตาม กต จงทุก
 ประการ ถ้า กฎหมาย มี ทัว จะ เอา พระสุริยวงศ์ เป็น โทษ ถ้า กฎหมาย บอกร ทัว
 แล ผู้ใด มิได้ ทำ ตาม กต ให้ไว้ นี้ จะ เอา ตัว เป็น โทษ จง หนัก ตาม โทษ นุ โทษ
 กต ให้ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน ๘ แรม ๘ ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๒ ปี ชวด โทศก ๖
 ๒๑ ๑ กต ให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอกร เจ้า พระยา
 แล พระยา พระหลวง เจ้า วาสิณี กุล จุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน ผู้รักษา
 เมือง ผู้ รัง กรมการ ผู้ บัณฑิตา ได้ พิจารณา ความ ทั้งปวง จง ทัว ทัว ยมี พระราชกั
 ทนต กฎหมาย ไปไว้ สำหรับ หัวเมือง ^๒ } ปากใต้ ฝ่ายเหนือ แล แขวง จังหวัด
 ทั้งสี่ แต่ก่อนว่า ราษฎร มี อรรถคดี จะมาร้อง ฟ้อง หากกล่าวโทษ แก่กัน ทัว เนื้อ

ความจ้อโต ๆ ก็ที่ แล ตระลาการ พิจารณา เป็น สัจ ฝ้าย โททย ฝ้าย จำเลย แพ้
 ข้างหนึ่ง ก็ที่ แล ตระลาการ ต่อคู่ ความ มา ถึง ตระลาการ แล ฝ้าย โททย ฝ้าย จำ
 เลย ประอง คง ย่อม กัน เสีย มี เนื้อ ความ แก่ กัน แล ช่วย กัน ผูก สิ้น ใหม่ พิ ไนย
 ก็ที่ แล ย่อม ผูก สิ้น ใหม่ พิ ไนย แต่ ข้าง เทียว ก็ที่ ผู้ รัษา เมือง ผู้ รั้ง กรม
 การ แล ชุน หมั้น แหวง พัน แหวง สิบ รัย ชายัก แล นาย อำเภอยัง ปวง จะ ไต่
 ปรัย ใหม่ เขา แต่ ตาม อำเภอยัง เอง ทา มิ ไก่ ถ้า แล เนื้อ ความ แหวง จังหวัด
 ย่อม บอก เรือง รว เนื้อ ความ ซึ่ง ราษฎร รั้ง พียง ย่อม แก่ กัน นั้น ส่ง เข้า มา ยัง
 กรม พระ นครบาล ๆ ส่ง ไป ให้ พระกระเซม ๆ จึง ปรัย มา ว่า เนื้อ ความ ราษฎร
 ทากัน เป็น เนื้อ ความ แต่ เพียง นี้ จะ ยะ ลง เขา แต่ เท่านั้น ตาม อัยการ ถ้า
 แล เนื้อ ความ เมือง นครบุรี ให้ ส่ง ไป กรมการ เมือง นครบุรี ปรัย ถ้า แล เนื้อ
 ความ เมือง สากรบุรี แล เมือง สมุทปราการ เมือง พระประแดง ให้ ส่ง ไป เมือง
 นครบุรี ปรัย ถ้า เนื้อ ความ เมือง แม่กลอง ให้ ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง ราชบุรี
 ปรัย ถ้า เนื้อ ความ เมือง ราชบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ แม่กลอง ปรัย ถ้า
 เนื้อ ความ เมือง สุพรรณบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง นครไชยศรี ปรัย ถ้า แล
 เนื้อ ความ เมือง นครไชยศรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง สุพรรณบุรี ปรัย ถ้า เนื้อ
 ความ เมือง สิงขบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง สรรคบุรี ปรัย ถ้า เนื้อ ความ
 เมือง สรรคบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง สิงขบุรี ปรัย ถ้า เนื้อ ความ เมือง
 วิเศษไชยชาญ ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง ลพบุรี ปรัย ถ้า แล เนื้อ ความ เมือง
 ลพบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง วิเศษไชยชาญ ปรัย ถ้า แล เนื้อ ความ เมือง
 อินทบุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง พรหมบุรี ปรัย ถ้า แล เนื้อ ความ เมือง พรหม
 บุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง อินทบุรี ปรัย ถ้า แล เนื้อ ความ เมือง ไชยนาท
 บุรี ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง อุไทยธานี ปรัย ถ้า แล เนื้อ ความ เมือง อุไทยธานี
 ส่ง ไป ให้ กรมการ เมือง ไชยนาทบุรี ปรัย แล ย่อม ษา ไครย แก่ กัน นั้น ผู้ รัษา

เมื่อผู้รั้งกรมการ แหวง นายอำเภอ จะไต่บังกับบัญชา ลงเอาเงิน สิ้นใหม่พิ
 ไนยแก่ ราษฎร แต่อำเภอใจเอง หากมิได้ แล ราษฎรไพร่ พลเมืองทั้งปวงจึง
 อยู่เย็นเป็นสุข แลทุกวันนี้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แลขุนแขวง
 ทมิฬ แหวง แล นายอำเภอทั้งปวง ละ อย่าง ธรรมเนียมแต่ก่อนเสีย แลบัง
 คับบัญชา ลงเอาเงิน สิ้นใหม่พิไนยแก่ ราษฎร แต่ตามอำเภอใจเอง ถ้าแล
 จะ ปรบัตย์ พระราช กฤษฎีกา แล พระบรมนุญ บันดา จะ เสียเงิน สิ้นใหม่พิไนย

แต่ ^๒/_๓) ทำสิ่ง กรมการ แล แหวงผู้ เป็น ทระลาการ ลงเอาเงิน ซึ่ง สิบห้า
 ถึง บ้าง ซึ่ง หนึ่ง บ้าง สิบห้าถึง บ้าง สิบสี่ถึง บ้าง แล ลงบ้าง
 แต่เกาะมาถึงศาลแล้ว มิได้พิจารณา เนื้อความไปให้สำเร็จ แลพอ ลง
 โจทยจำเลยแต่ให้ยอมกันแล้ว จึง ลงเอาเงิน สิ้นใหม่พิไนยตามอำเภอ
 ใจเอง แล ราษฎร จึงได้ ความเดือดร้อน หากเห็นผิด หายเสียภัยเหตุนี้ทุก
 บ้านทุกตำบล นั้น แต่ไปเมื่อหน้า ถ้าแล ราษฎร จะมี ธรรมดาสิ่งใด ๆ
 จะ มาร้องฟ้อง แก่ผู้ รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ แล แหวง นายอำเภอใช้ อย่าให้
 โบายที่จำ ของ ลงเอาเงิน สิ้นใหม่พิไนยแต่อำเภอใจเอง ถ้าแล เนื้อความ
 แหวง จังหวัดทั้งสี่ให้บอกเรื่อง เนื้อความเข้ามา ยัง กรม พระนครบาล ๆ ส่ง
 ไปให้พระ กระหม่อม ปรบัตย์จงทุกคู่ ถ้าแลเป็น เนื้อความหัวเมืองใช้ ให้
 ผลักกันเอาไปเจรจา ตามโบราณ ราช ประเพณีแต่ก่อน แล ซึ่ง เป็น เนื้อความ

หัวเมือง ระยะทางไกลกัน ^๒/_๓) กันใช้ จึงให้ ว่ากล่าวกันแต่ใน เมืองนั้นเอง
 แต่ให้ผู้ รักษา เมืองผู้รั้ง แลขุนปลัด ขุน ยุกระบัตย์ แล กรมการ ลูก หนึ่ง พัวชมกัน
 จึง ปรบัตย์ พระราช กฤษฎีกา พระบรมนุญ หนึ่ง ซึ่ง ทระลาการ จะ คุม เอาความ
 ราษฎร ซึ่ง แพ้ แล ยอมกันนั้น ไปให้กรมการ เมืองอื่น ปรบัตย์ ให้เสียค่าปรบัตย์
 แต่ หก สลึง แลค่า เจ้างเติน จะ คุม ไปนี้ สอง สลึง แลให้ผู้ รักษา เมือง

ผู้รั้งกรมการแลหัวเมือง แลขุนแขวง หมื่นแขวง พันแขวง จังหวัททั้งปวง
 ทำตามพระราชกำหนดกฎหมายไว้ จงทุกประการ อย่าให้ผู้ใด ๆ ทำให้ผิด
 ด้วยเนื้อความซึ่งมีมาใน พระราชกำหนดกฎหมายนี้ แต่ข้อใดข้อหนึ่งได้ ถ้า
 แลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการทำผิด ให้ขุนปลัดขุนยุกรมบิทร บอกรับความ
 เข้าไปยังกรุงเทพ ฯ ถ้าแลขุนปลัดขุนยุกรมบิทร แลกรมการทำผิด ให้ผู้
 รักษาเมือง บอกรับความเข้าไปยังกรุงเทพ ฯ อย่าให้อำพรางกันไว้แต่ข้อ
 ใดข้อหนึ่งได้ ถ้าแลผู้ใดรู้ว่าผู้หนึ่งทำผิดแล้วหนึ่งเนื้อความเสีย จะเขา
 ผู้หนึ่งเป็นโทษด้วยจงหนัก แลให้หมายบอกแก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ
 แขวงนายอำเภอ กระทำตามกฎหมายนี้ จงทุกประการ ถ้าผู้ใดมิได้ กระ
 ทำตาม จะเอาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กตให้ไว้ ณวันศุกรเดือนสิบสอง
 ขึ้น ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๔ ปีชาน จักรวาศก

ฯ

๒๒ ๑ กตให้ไว้ แก่สมุหนายกผู้ ทั่วทรงพระกรุณาไปรทเกล้า ฯ สั่งว่า
 แก่นี้ไปเสื่อนำ แลฝ่ายสมท้าว พระยา พระ หลวง หัวเมือง ขุน หมื่น พันทนาย
 ฝ่ายทหาร พลเรือนทั้งปวง แลมา สมจรด้วยหญิงไพร่ หลวงแลเกิดลูก หญิง
 ชายเท่าใด ให้คงแก่เจ้า หมู่ไพร่ หลวง อย่าให้ท้าว พระยา พระหลวงหัว
 เมือง ขุน หมื่น พันทนายนั้น บั้นเขา ถ้าแลชายนั้น ไพร่ หลวง สมจรด้วย
 หญิงสมท้าว พระยา พระ หลวงหัวเมือง ขุน หมื่น พันทนายพลเรือนชายชวา
 แลเกิดลูก หญิงชายเท่าใด ให้บั้น ตามพระราชกฤษฎีกา แลให้สมุหนายกผู้
 กฎหมาย บอกรับท้าว พระยา พระ หลวงหัวเมือง ขุน หมื่น ทนายจกทั่ว อย่าให้หลง
 หลอได้ ถ้าแลกฎหมายมิทั่ว ท่านจะให้ลงโทษแก่สมุหนายกผู้ ถ้าแล
 กฎหมายให้ทั่วแล้วแลมิได้ ทำตาม พระราชกำหนดนี้ ท่านจะได้มีโทษ จง
 หนัก กตให้ไว้ ณวัน พฤหัสบดี เดือนเก้า ขึ้นสิบสอง ค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๕ ปี

ฯ

เกาะเบญจศก

๒๓ ๐ กตให้ไว้แก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ด้วยพระบาท สมเด็จพระบรมช
 พิศัย พระพุทธเจ้า อยู่หัว มีพระราชโองการ มานพระบิณฑุส สุรสิงหนาททำทวิส
 หนือเกล้าฯ สั่งว่า แท้ไปเมื่อนำทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ผู้ใดไปอยู่
 รักษาเมืองแลรั้งเมืองครองเมือง เมือง ^{๒๓}/_๓ } ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง แล
 ไปราชการ พระราชสงครามก็มิ แลมิได้บอก สาระทุกข มิได้ มีหนังสือให้
 ทามาเองนั้น มีชขอบ จะให้ลง พระราชอาญาถึง สิ้นชีวิตร หนึ่งบอกกิจ
 สุขทุกข มา มีหนังสือไปให้หาแลมาถ่นหนังสือไป ทา ภายแต่กลางทาง
 นั้น มีชขอบ จะให้ลง พระราชอาญา ตามโทษานุโทษ หนึ่งอย่าให้เจ้าเมือง
 ช่มเหลงเก็บเอาลูกสาว หลานสาว ราษฎรทั้งปวง มาเป็นเมียแลเป็นคนใช้
 ถ้าพ่อแม่พี่น้อง ญาติ สัมภักด้วยนั้น ก็ตามใจเขา หนึ่งจะทำจวน ระเนียด
 สำหรับเมืองให้ทยดแทนกันไปแก่ พลเมืองโดยขนาดเจ้าเมืองทั้งหลาย อันเคย
 ทำมาแต่ก่อน ถ้าจะทำเรือนบุตร ภรรยาญาติพี่น้องเจ้าเมือง นตกกว่า
 อย่าง ขรรมนิยม ให้เจ้าเมืองเช่าโค แลเกวียนตัดไม้ แลให้คำจ้าง ตาม
 ราษฎรเคยจ้าง หนึ่งให้เจ้าเมืองเอาใจใส่รักษาประชา ราษฎรอัน มีใน จัง
 หวัดแขวงเมืองนั้น อย่าให้มีผู้เบียดเบียนกันโซก ราษฎร รุก ราชฆ่าฟัน
 ไพรเมืองท่านได้ ถ้าเจ้าเมืองแลผู้รั้งเมือง มิได้เอาใจใส่พิทักษ์รักษา
 ราษฎรไพร พลเมือง แล มีผู้ร้าย ปล้น สกมเบียดเบียนกันโซก รุก ราษฎรพันแวง
 ไพร บ้าน พลเมืองทั้งหลายได้ใช้ จะให้ลงโทษแก่เจ้าเมือง กรมการ จงหนัก
 ถ้ามีผู้มากันโซก ล้าเหลื่อ จะว่าได้ ก็ให้บอก หนังสือเข้าไปยังลูกขุน ณ
 ศาลา ให้เอากราบทูล พระกรุณาให้ทราบใต้ฝ่า ลอย ฯ หนึ่งถ้าจะพิภาค
 ษากิจ ราชการ บ้านเมือง แลทุกข ชุระ ราษฎร รั้งพ้องนั้น ประการใด ๆ ให้
 บุกรมบัตร รู่ เหน็ดแล ชขอบด้วย หนึ่งชาว ต่างเมือง อย่าให้ผู้ใดเอา ชู้ นก

ขุนยุกบัตร์ หนึ่งให้เจ้าเมือง ปลัดยุกบัตร์พิจารณาตุตรา ซึ่ง ออกมาเอา
 กระทบความทั้งปวงนั้น ถ้าชอบด้วยพระราชกำหนดแล พระราชธรรมนุญให้
 ใช้ทราวนั้น จึงให้ทำตาม ถ้า แจ่ ตราผู้ใด ออกไปเอา กระทบ ความ มีที่ง ด้วย
 พระราชกำหนด พระธรรมนุญใช้ ย่าให้ ส่ง ให้บอก หนังสือ แล ส่ง ตัวผู้
 ถือทราวนั้น เจ้า ไป ยัง ลุง ขุน ณ ศาลา หนึ่งผู้จะ ออกไป รักษา เมือง แล รุ่ง เมือง
 ครอบ เมือง ก็ดี ย่าให้ สมนักกั พันไว้ เปน สมกำลังเอง ครั้น ออกไปถึง
 เมือง แล ให้ ภาษกิจ ราชการ สำหรับ เมือง แล คำน ทาง ตำบล ไท จะ ไป ต่อ แคน
 ตำบล ไท แล ให้ เจ้า เมือง กรมการ ไป ทตรวจ ทั่ว ตำบล ทั้ง ทาง บก ทาง
 เวือ ถ้า เห็น ปรัก ทัก พัง มี มั่นคง ก็ให้ ส้อม แปลง ทำ ชัน ให้ มั่นคง ถ้าที่
 คำนเกล้า ไม่ ชอบ กถ เหนที่ ไท คับ ชัน ชอบ กถ ก็ให้ ยก ย้าย ไป ตั้ง ให้ ชอบ
 กถ ถ้า ทาง ตำบล ไท เห็น ว่า สัก ร หมู่ ร้าย จะ เล็ด ลอด มา ได้ แล ะ รักษา ยาก
 ก็ให้ ตักไม้ ทับ ทาง ตำบล นั้น เสีย แล ให้ ลง ชาว ก นาม งาม แน่น ทว่า หนึ่ง
 ให้ ชุน หมื่น ชาว ท่าน คุม ไพร สมควร สรรพ ไป ด้วย เครื่อง สาท รว รุ ผลัก กัน
 อยู่ รักษา ท่าน แล ไป กระทบ ท่าน ถึง แคน ต่อ แคน บันจบ กัน ทาง บก ทาง เวือ
 ทั่ว ตำบล ทั่ว เตือน ย่าให้ ชาติ ถ้า ไท ราชการ ประการ ไท ก็ดี ฉิ แล ภน
 ลาว มณู พม่า ไทยใหญ่ เขมร ราษฎร ไป ค้า ขาย ทาง บก ทาง เวือ ทา ตรา เบิก
 คำนมิได้ ก็ดี มีผู้ ถือ ตรา เบิก ท่าน แล ลาว มณู พม่า ไทยใหญ่ เขมร ราษฎร
 แปรด ปลด ฆน ถวา เบิก ท่าน ก็ดี แล ถือ ตรา ปลด ฆน ถวา เบิก ท่าน มา ก็ดี
 ให้ คุม เอา ตัวผู้ แปรด ปลด ฆน มา นั้น ส่ง เจ้า ไป ยัง ลุง ขุน ณ ศาลา ย่าให้ หลบ
 หลีก หมี่ เปน เหตุ การ ประการ ไท ไท หนึ่ง ให้ บำรุง ชาว ท่าน แล ทั้ง ล้อง เกล็ด ฆ
 กล่อม เอา สมิ สัก ใหม่ ซึ่ง ทา สาระ บานู ชี มิ ได้ เอา ไว้ เปน ชาว ท่าน แล ให้
 บอก สาระ บานู ชี เจ้า ไป ให้ แจง ถ้า แล สัก ที่ เกณฑ เขา ชาว ท่าน ไป ราชการ สิ่ง
 ไค ชั่ว เพื่อ ให้ ส่ง ชาว ท่าน นั้น แล ให้ บอก หนังสือ เจ้า ไป ยัง ลุง ขุน ณ ศาลา

ก่อน เมื่อใด มีหนังสือบอก มาว่า ประการใด จึงให้ทำตาม หนึ่งให้เจ้าเมือง
 ภูสารบญชี่ หม่อม ทหาร แลไพร่ หลวง ข้า พระโยม สงฆ์ สมณเอก สมโน สมก่า
 ลังกรมการ แลคน แอบแฝง หาสารบญชี่ มิได้ แลข้า หนี เจ้าไพร่ หนี นาย
 เทียบ ชุ่ม ช่น จร ลัก พลัก แลไพร่ พลเมือง แตก ฉานไป อยู่เมืองใด ๆ ก็
 ไปเทียบ ชุ่ม ช่น อยู่บ้าน กี่ กี่ ให้แต่ง เกลี่ย กล่อม ส้อง สุ่ม ให้ได้ แล้วให้
 ถามดู ว่า ผู้ใดกิน ไชก รุก ราช ช่ม เหว ถ้า ได้ ทวิ พิจารณา เป็น สัจ ว่า ช่ม เหว
 ราษฎร จริง ก็ตี แล เหน เป็น เกล่า เป็น กอ เหลือ ก่า ลัง จะ เกลี่ย กล่อม เขามี ได้
 ก็ตี ก็ให้ บด ส่ง ทวิ ผู้ ช่ม เหว ราษฎร แล คำ บล ที่ ราษฎร ไป ชุ่ม ช่น อยู่ นั้น
 เข้า ไป ณ กรุง เทพ ฯ จง แจ้ง หนึ่ง กรมการ ซึ่ง ทา ทวิ มิได้ ให้ จัก คน ก็ มิ
 สติ ก่า ลัง ทั้ง ชุ่น เป็น กรมการ ให้ ครบ แล ให้ ว่า กรมการ แล นาย อำเภอร้อย
 แขวง นาย ช่น ซึ่ง อยู่ พัก ภัย รักษา อำเภอ ทั้ง ปวง ทรวง ทราศู ให้ รู้ ว่า ผู้ใด ไป
 รับ ราชการ ผู้ใด เป็น แห่งใด แล ให้ รู้ จัก ว่า คน เมืองใด ทา บลใด มา แอบ
 แฝง อยู่ ณ เมือง นั้น มาก น้อย เท่าใด ให้ รู้ จัก ไว้ ถ้า มี ราชการ เมืองใด จะ ได้
 ครบ ราชการ เมือง นั้น หนึ่ง ให้ เจ้าเมือง แล ปลัก ยุก รบ บัทร กรมการ ให้ ภูสาร
 บญชี่ ช่าง ใหญ่ น้อย สอ กนี้ไว้ แล้ว ให้ บด เข้า ไป ณ ลุก ชุน ศาลา หนึ่ง ท้า
 พระยา พระหลวง เมือง ชุน ทมึน พันทนาย แล หม่อม ของ ครัก ย ข้า หลวง คน เร็ว ม้า ให้
 ไป มากิจ ราชการ แล ช่ม เหว เขา ทวิ พย สิ่ง ของ เงิน ทอง แก่ ประชา ราษฎร ทั้ง
 ปวง ให้ ได้ ความ ยาก แค้น เคือง ถ้า แล ประชา ราษฎร มา ร้อง พ้อง ให้ เจ้า
 เมือง ปลัก ยุก รบ บัทร ถาม ข้า หลวง คน เร็ว ม้า ไซ้ ถ้า ช่ม เหว รับ เป็น สัจ ได้
 เรียก เขา ทวิ พย สิ่ง ของ ทอง เงิน นั้น ส่ง ให้ แก่ ราษฎร ถ้า ข้า หลวง คน เร็ว ม้า
 ไซ้ ทำ ล้า เหลือ จะ ไต่ ถาม เขา ทวิ พย สิ่ง ของ ให้ แก่ ราษฎร โดย สดวก นั้น มิได้
 ให้ ฎหมาย ไว้ จง มั่นคง เมื่อ ข้า หลวง คน เร็ว ม้า ไซ้ ผู้ ช่ม เหว ราษฎร นั้น กลับ
 มา แต่ ราชการ แล้ว ให้ บด หนังสือ ชุ่ม เขา ราษฎร ซึ่ง ข้า หลวง คน เร็ว ม้า

ใช้ทำซ่อมเหง นั้น เข้าไป ยัง ลูกขุน ณศาลา ถ้าแลเจ้าเมือง ปลัดยุกรบัตว์ กรม
 การท่าลำ เกลือ รุก ราช พระศาสนา ทำซ่อมเหง ที่ท่า ชำ่า พัน สมณพวหม
 นา าวรีย อาณา ประชาารายฎร ทั้ง ปวง เอา ทวพิย สิ่ง ของ ทองเงิน แล ช้างม้าโค
 กระบือ เกวียน ถิ่น โขก ราชฎร ให้ได้ ความแค้น เคืองด้วย ประการ ไค ก็ดี ถ้า
 เจ้าเมือง แล กรมการ ต้อง พิกาย ให้ ปลัดยุกรบัตว์ บอกเข้าไป ถ้า ปลัด
 ยุกรบัตว์ ต้อง พิกาย ให้เจ้า เมือง บอก เข้าไป ยัง ลูก ขุน ณศาลา ให้กรวย บังคม
 ทูล หนึ่ง ครั้น เทศกาล พระราชพิธี ตรุศสวาท ให้ยุกรบัตว์ เข้ามา รบิ พระ
 ราชทาน น้ำ พระพิทสัจจา ณกรุง -าแล ให้กำหนด ฐูกิจ ราชการ แลกิจศุขทุกขราช
 ฎร ทั้งปวง แล คน แอข แผลง ชุ่ม ช่อน จร สักพลัดนี้ ให้จะ แจง งบทุก ประการ
 ละให้กรมวัง ถาม ถ้าแลให้กรไป มิได้จะ ให้ มีโทษ งบหนัก แลให้เจ้า
 เมือง ผู้ รัง กรมการ ทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ งบทุก ประการ ถ้าผู้ใด
 มิได้ กระทำ ตาม ละให้ มีโทษ ตามโทษานุโทษ แล ฎรให้ไว้ ณวัน จันทร
 เดือน แปด ขึ้น แปดค่ำ จุลศักราช ๑๐๘๘ ปี มะแม นพศก

๑ ฎรให้ ลูก ขุน ณศาล หลวง แล ลูกขุน ณศาลา แล ผู้พิจารณาทุก หมู่
 ทุก กรม ด้วย ทวง พระกรุณา ทวสี เหนือเกล้า -าสั่ง ว่า ราชฎร จะ ร้อง ฟ้องได้
 กรวยทูล พระกรุณาทำ ฎีกาทูลเกล้าทูลกระหม่อม ถวายให้ กฎหมายทำหนังสือ
 ขึ้นกล่าว โทษ แก่กัน ด้วย เนื้อ ความ ประการ ไค ๆ ทะระลาการ ถามโทษ จำเลย
 เป็น ส่วนวน ต่อกัน แล ทะระลาการ เขา ส่วนวน ซี้ แลโทษจำเลย ย่อม มีถ้อย
 คำท้วงติงเป็น กระเบียด กระเสี้ยน ออกไป นอก ส่วนวน ครั้น ว่า แก่ผู้ พิกาย
 ผู้ พิกาย เขา คำท้วงติงนั้น ไป ปรบิ ๆ มา เป็น สิ้นใหม่ พิไพบย แล ราชฎร ได้
 ความ ยากแค้น เสียแล้ว แล เนื้อ ความ มีใน ส่วนวน จริง อยู่ ก็ดี จะว่า สืบไป
 มิได้ ถ้า แล ลูก ความ นั้น มีมัน คง อยู่ จริง จะเอา เนื้อ ความ สืบไป ได้ แต่
 นี้ สืบไป เมื่อ นำ ถ้าโทษ จะ ท้วงติงกัน ด้วย บท พระอัยการ แล เป็น กระเบียด

กระเสียนกัน นอก ส่วนน มิต้องด้วย บท พระอัยการ ห้าม นั้น ขยำให้ลูก ชุน
 พิกาศา เกียง เลียงไว้ ได้ปรับด้วย บท พระอัยการ ผู้ปรับ นั้นแต่ ปรับ เกียงเลียง
 ไว้บ้าง ทัก หลังใบสัจยอมว่า มิแจ้ง บ้าง แต่ยอมไปมา หลาย ครั้ง หลาย
 ควา ราษฎรผู้เป็น ความป่วยการ ทำมา หากิน ถึง เนื้อ ความจริง อยู่แต่
 เทียวไปมา อยู่ ช้า นาน แล้ว เนื้อ ความก็ เวรร้าง ค้าง สดุดไป แล ราษฎรผู้มิ
 คดีนั้น ได้ความ ยาก แค้น แล พิโนย หลวง นั้นก็ พลชย สดุดเสียด้วย ถ้ามี
 ถ้อยคำ ถึงทูล นอก ส่วนน มิต้อง พระราชกำหนดบทพระอัยการ ขยำให้รับ แล
 ให้ลูก ชุน พิกาศา ทัก บท ออก ให้เห็น ความผิด แล ชชย เก้งจริง เอา เป็นแพ
 เป็น ชนกะนี้ได้ จึงได้ ปรับด้วย พระราชกำหนด บท พระอัยการ แล ให้ลูก
 ชุนทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ จง ทุก ประการ กฎให้ ไว้ ณ วัน จันทร
 เดือน สิบเอ็ด ขึ้น หก ค่ำ ฤศศักราช ๑๑๘๒ ปี จอ นักษัตร โทศก ๖๕

๒๕ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้าย ขวาใน นอก ให้กฎหมาย ออก แก่เจ้าพระยา
 แล พระยาพระหลวง เมือง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่น มหาทเลก ขยเฝ้า ชาวที่ พันทนาย
 ทวิ ๔ แล นายตำรวจ แล นายรองภูทาสเสมียร์ผู้คุม ซึ่งพิจารณา ความ
 ทั้งปวง ด้วย ทรง พระกรุณา ๓ สั่งว่า พระยาหุเซนชาน กราบทูล พระกรุณา
 ว่า เจ้าพระยา แล พระยาพระ หลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น มหาทเลก ชาว
 ที่ พันทนาย แล นายตำรวจ แล นาย รองภูทาสเสมียร์ แล โพร่เป็น โทษส่ง
 ไปตำรวจ ในตำรวจ นอก กรมวัง เขียน ถามนั้น เรียก เขาเงินค่า ล๓ ๓๐๐ ครั้น
 มีรับสั่งให้ส่งไปคุก นครบาล เรียก เขาเงิน ค่า ล๓ ๗๐๐ ถ้า แล รับสั่งให้
 ถามเรียก เขาเงิน ค่า ล๓ ๓๐๐ ครั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ๓ ได้ ออก
 จากโทษ เสียค่า ทูล ผดอง เป็น เงิน ๓๐๐ แล ผู้ยาก จะ เสียค่า ขรรณเนียม ทั้ง
 นี้ ย่อม กู้ยืมเงิน มา เสีย ลุก เมื่อย ได้ความ ยาก แค้น แล มีรับสั่งให้ ทน
 นายพุมมา นายจัน บัญญูทิทย ซึ่ง เป็น สมุหบาญชี คนโทษ ตำรวจ ใน ตำรว

นอก แล พันจ่า บวรศักดิ์ พันจ่าบวรสิทธิ สมุทมาณูชี คนโทม คำวรวงนอกซ้ายนอก
 ขวา แล พันพิทักษ์ทิวา พันรักษา ราชวี ราชมัน กรมวัง แล ชุน พัดตี พนักงาน คน
 โทษ กรม พระนครบาล แล ชุน ศักดิ์ยศ พนักงาน คนโทม ชาวเสภา คลังใน แล
 ชุน คงยศ พนักงาน คนโทม คลังราชการ ชุน พิบูลยนาว่าซึ่ง เป็นพนักงาน คน
 โทษ เสภา คลังวังไชย แล นายพุมมาทิตย นายจันทร บัญญาทิตยให้การว่า
 ซึ่งเปน ขรรมนิยม แต่ก่อน สืบ มา ถ้า เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวงเมือง
 เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น มหาดเล็ก ชาวที่ พันทนาย แล นายตำรวจ นาย รองภูคาช
 เสมียร แลไพร่ ผู้ใด ๆ ครั้น มี รับสั่งให้เขียน ถาม ก็ให้รับ พระราช อนุญาต
 จำ ท้า ประการ ผู้คุม เรียก เขาค่า ลตเปน เงิน ๗ | ๑๐๐ | ได้แก่ เจ้า กรม ๒ | ได้
 แก่ ปลัด กรม ๑ | ได้แก่ หัว หมื่น เจ้า หมู ได้คุม นั้น ๑ | ๒ | ได้แก่ ตำรวจ
 สมุทมาณูชีเวน คน ๑ | ๒ | ได้แก่ สมุทมาณูชีเวน เวช ๑ | ๒ | ได้แก่ นายตำรวจ
 ในเรือน สี่คน ขึ้นกัน เปน เงิน ๑ | ๒ | ได้แก่ พันทนายผู้คุมเปนเงิน ๑ | ๒ | ได้
 แก่ พันทนายอตาบ นาก เปน เงิน ๑ | ๒ | ได้แก่ พันทนายตาบชดียบ ขึ้นกัน เปน
 เงิน ๑ | ๒ | ได้แก่ พันทนายตาบ บังเจ็ด คน ขึ้นกัน เปน เงิน สาม บาท ได้แก่
 นายจ่าสังกัดแปด คน ขึ้นกัน เปนเงิน บาท หนึ่ง ได้แก่ นายจัน บัญญาผู้ ตรวจ
 เปนเงิน หก สลึง ถ้า มี รับสั่งให้ตี ถาม ก็ให้รับ พระราช อนุญาต จำ สาม ประการ
 เรียก เขาค่า ลตเปน เงิน สามตำลึง สาม บาท เจ้า กรม ปลัด กรม แล หัว หมื่น
 พันทนายผู้ ได้ค่า ขรรมนิยม นั้น ได้ กิ่ง หนึ่ง ลง มา ถ้า มี รับสั่งให้ ออก จาก โทษ
 แล เจ้า กรม ได้ค่า ทูล ตลอด สามตำลึง ตำรวจ ใน ซ้ายใน ขวา พันจ่า บวรศักดิ์ ได้
 เหมือนกัน พันจ่า บวรสิทธิ สมุทมาณูชี คนโทม ตำรวจ นอกซ้ายขวา ให้ การ ว่า
 เจ้าพระยา แล พระยาพระหลวงเมืองเจ้า ราชินิกุลชุน หมื่น มหาดเล็ก ชาวที่ พันท
 นาย แล นายตำรวจ นายรองภูคาช เสมียร แลไพร่ ผู้ใด เปน โทษ มี รับสั่งให้ เขียน
 ถาม ก็ให้ผู้นั้น รับ พระราช อนุญาต จำ ท้า ประการ ผู้คุม เรียก เขาค่า

ลกเปนเงิน ๗ ตำลึง ๒ บาท ได้แก่เจ้า กรม ๒ ตำลึง ได้แก่ ปลัด กรม ตำลึง
 หนึ่ง ได้แก่ ทวิ หมื่น เจ้า หมู่ ได้คุม ๒ บาท ได้แก่ สมุหยาญชี ๒ บาท
 ได้แก่ เทพราช ตำรวจ หก สลึง ได้แก่ ตำรวจ ทวิ สี่ นาย เว้น ๒ คน บั้นกัน เปน
 เงิน ๒ บาท ได้แก่ หมื่น จำ ๓ คน บั้นกัน เปนเงิน ๒ บาท ได้แก่ พันทนาย
 ทาย นาก ๒ บาท ได้แก่ พันทนาย ทาย ที่ ๖ สลึง ได้แก่ พันทนาย ทาย บั
 สองคน ๓ บาท ได้แก่ ผู้คุม ๖ สลึง ได้แก่ คอยสี่ คน บั้นกัน เปนเงิน สอง
 สลึง ถ้ามีรับสั่งให้ตีถาม ก็รับพระราชอาญา จำสามประการ ผู้คุมเรียก
 เขา ค่าลก ๓ ตำลึง ๓ บาท เจ้า กรม ปลัด กรม ทวิ หมื่น พันทนาย และผู้คุม
 ได้ถึง หนึ่ง ลงมา ครั้น มีรับสั่งให้ออกจาก พระราชอาญา เจ้า กรม ได้คำ
 ทูลดอง เปนเงิน ๓ ตำลึง ตำรวจ นอก ข้าย นอก ขวา เหมือนกัน พันพิทักษ์
 ทิวา พัน รัษฎาราทวี ราชมัน กรมวัง ให้การว่า เจ้า พระยา แล พระ หลวง เมืง
 เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น มหาดเล็ก ชาวที่ พันทนาย แล นาย ตำรวจ นาย รอง ภูคา
 เสมียร แล โพร ผู้ใด เปนโทษ ส่งให้ กรมวัง เข็มยณตาม ได้รับ พระราชอาญา
 จำห้า ประการ ผู้คุมเรียก เขา ค่า ลก เปนเงิน ๗ ตำลึง ๒ บาท ได้แก่
 เจ้า กรม ๒ ตำลึง ๒ บาท ได้แก่ เสมียร ผู้ถาม ๒ ตำลึง ๒ บาท ได้แก่ พัน
 พิทักษ์ ทิวา ผู้คุม ๒ ตำลึง ๒ บาท ถ้า ข้าง ข้าย พัน รัษฎาราทวี ได้คุม ก็ได้
 พัน รัษฎาราทวี ถ้ามีรับสั่งให้ตีถาม ให้ลง รับ พระราชอาญา จำ ๓ ประการ
 ผู้คุมเรียก ค่า ลก เปนเงิน ๓ ตำลึง ๓ บาท เจ้า กรม แล เสมียร ผู้คุม ได้ถึง
 หนึ่ง ลงมา ถ้า มีรับสั่งให้ ออก จากโทษ เจ้า กรม ได้ คำ ทูลดอง เปน
 เงิน ๓ ตำลึง แล ชุน พัก ตื่น ครบ บาล ให้การว่า ถ้า เจ้า พระยา แล พระยา พระ
 หลวง เมืง เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น มหาดเล็ก ชาวที่ พันทนาย แล นาย ตำรวจ
 แล นาย รอง ภูคา เสมียร แล โพร ผู้ใด เปนโทษ มีรับสั่งให้ ส่ง ไป กรม พะ
 นครบาล จำใส่คุก ทามวง เรียก ค่า ลก เปนเงิน ๗ ตำลึง ๒ บาท ได้แก่

หลวงเพชรปานี่กำลังหนึ่ง ให้แก่ขุนจำเมืองกำลังหนึ่ง ให้แก่ขุนพิทักษ์
 กำลังหนึ่ง ให้แก่ท่ามรังผู้คุม ๓ กำลัง ๒ บาท ให้แก่ผู้ตรวจ ๒ คน บั้น
 กันเป็นเงิน ๒ บาท ให้แก่นายยามสี่คน เป็นเงิน ๒ บาท ครั้นมีรับสั่งให้
 ออกจากไทย เจ้ากรมได้ค่าทูลฉลอง เป็นเงิน ๓ กำลัง ขุนศรีคงยศ
 เสภาคลังใน ขุนคงยศเสภา คลัง ราชการ ขุนพิบูลยหนาเสภาวังไชยให้
 กวว่า เจ้าพระยา แล พระยา พระหลวง เมืองเจ้าราชชินีกุลขุนหมื่นมหาทลก
 ชาวที่พันทนาย แล นายตำรวจ นายรองภูทาศเสมียร์ แลไพร่เป็นไทยมี
 รับสั่งให้ส่งไปจำไว้ เสภาเรียกค่าลกเป็นเงิน ๓ กำลัง ๒ บาท ให้แก่
 ขุนศรีคงยศกำลังหนึ่ง ให้แก่เสมียร์ชาวเสภา บั้นกันเป็นเงิน ๒ บาท
 ให้แก่นายนักการผู้ตรวจจัษารวัด บั้นกันเป็นเงินกำลังหนึ่ง แลเสภาคลัง
 ราชการ คลังวังไชยได้ค่าลกเหมือนกันแต่ก่อน ผู้จำคนไทยยอมเอาเงิน
 ค่าลกแก่ผู้เป็นไทยหนัก แลมิได้จ้างองไ้มันคง ตามไทย คนไทยจึง
 หนีไปได้ แต่หนีสืบไปเมื่อนำถ้าแลข้าทูลของขลุ่พระบาท ฯ แลไพร่ผู้
 ไท ๆ เป็นไทย ขบถ แลไทยโจร ปล้น สกม แลผู้คุมจำให้หนีไปได้
 แลไทยมือประมัท ราษฎร แลมีรับสั่งให้ตำรวจในตำรวจนอก แลกรมวัง
 ทหารใน แลกรมสนมซ้ายขวา แลกรมพระนครบาลให้เขียน ถาม แล
 ตีถามให้จำห้าประการ แลจำสามประการ อย่าให้เรียกค่าลกให้จำให้ครบ
 ให้มันคง ถ้าแลส่งไปเสภาคลังใน คลัง ราชการ วังไชยนั้น อย่าให้เอา
 ค่าลกให้จำให้ครบทั้งห้าประการ ตามไทยหนักนั้น อย่าได้ลกแต่ประการ
 ไทประการหนึ่งได้ ถ้าเจ้าพระยา แล พระยา พระหลวง เมืองเจ้าราชชินีกุล
 ขุนหมื่น มหาทลก ชาวที่ แล พันทนาย นายตำรวจ นายรองภูทาศเสมียร์ แล
 ไพร่ผู้ไท ๆ เป็นแต่ผิด ระแวงเกียจคร้าน ราชการก็ตี แลผู้ทำฎีกาทูล
 เกล้า ฯ ถวายกล่าวไทยแก่กัน ก็ตี เป็นแต่ความไทยเขากก็ตี แลมีรับสั่ง

ให้เหมือน ตาม แลที่ถามจำ } ประการ ทรงพระกรุณาให้พันโทนั้น
 ถ้าจำทำประการเจ้า พระยาให้เรียกเอาเงินค่า ลก เจ้าทำตั้ง สอง บาท แล
 พระยานั้นให้เรียกเอาเงินค่า ลก แต่ หก ทำตั้ง พระนั้นให้เรียกเอา เงินค่า
 ลก ทำตั้ง หลวงเมืองให้เรียกเอาเงินค่า ลก แต่สี่ทำตั้ง เจ้าราชินิกุล
 ชุนนั้นให้เรียกเอาเงินค่า ลก ๓ ทำตั้ง หมื่น แล มหากเลก ชาวที่ให้เรียก
 เอาเงินค่า ลก สองทำตั้ง พันทนายแล นายตำรวจ นายรองภูคาบ เสมียน
 ให้เรียกเอา เงินค่า ลก แต่ทำตั้ง สอง บาท ไพร่ นั้นให้เรียก เอาเงินค่า ลก
 ทำตั้ง หนึ่ง แล ซึ่ง จำสาม ประการ ที่ถามนั้น ถ้าเจ้า พระยาให้เรียกเอา
 เงินค่า ลก แต่ สามทำตั้ง สามบาท ถ้าแล พระยาให้เรียกเอาเงินค่า ลก
 สามทำตั้ง พระนั้นให้เรียกเอาเงินค่า ลก สองทำตั้ง สอง บาท แล หลวง
 นั้นให้เรียก เอาเงินค่า ลก แต่สองทำตั้ง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่นให้เรียกเอาเงิน
 ค่า ลก ทำตั้ง สอง บาท หมื่น แล มหากเลก ชาวที่ให้เรียก เอาเงินค่า ลก ทำตั้ง
 หนึ่ง พันทนายแล นายตำรวจ นายรองภูคาบ เสมียน ให้เรียกเอาเงินค่า
 ลก สาม บาท ไพร่ นั้นให้เรียกเอา เงินค่า ลก แต่ สอง บาท ถ้า มีรับสั่ง
 ให้จำถามมิไ้สั่งให้จงพระราชอาณา มีรับสั่งให้พันโทให้เรียกเอาแต่
 ค่า ลก ชยาให้เรียกเอาค่า ลก ค่า ทูล หลวงค่า รับสั่ง ถ้าจำถามเนื้อความ
 เรื่อง เกี่ยวกัน ให้ช่วยกันเสียค่า รับสั่ง ต่อ ละ ทำตั้ง ค่า ทูล หลวง สาม
 ทำตั้ง แล ให้ สักดิ์ ทนาย บอ กงทั่ว กฏให้ ไว้ ณ วัน อังคาร เดือน พฤษภาคม
 สอง ค่ำจุลศักราช ๑๑๙๓ ปุณทุวิ ศก

๒๖

๒๖๐ กฏให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ ชายชวาใน นอก ให้กฏหมายบอก แก่ เจ้าพระ
 ยาแล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่นเจ้า หมู่ แล สมุคณาณู
 แล นายเจ้า หมู่ ฝ่าย ทหาร พลเรือนทั้ง ปวง ด้วย ทรงพระกรุณาคริสต์เพื่อ
 เกลาฯ สั่งว่า พระ สุภาวดี นำเอาเนื้อ ความ ซึ่งเจ้า หมู่ แล สักดิ์ นิก วิวาท แก่

กันนั้น กราบ ขังคมทูล พระกรุณาว่า เลก ซึ่ง ตาย แล หนี พิกาล พิกล จริต
 ที่ชี้ แล รับสังให้เอาไปทำเปลี่ยนเถียนนั้น ครั้น มี ราชการสัคคีเอาเลก
 นั้น จำย ตามจำนวน ซึ่ง เจ้าหมู่ยื่นไว้ นั้น เลก นั้น คง อยู่ กุข ชาญชี้ ยื่นไว้ ว่า มิได้
 แล เจ้า หมู่ สมุท ชาญชี้ จะ จำหน่าย ล่วง บั ดง มา สัคคี มิ พัง เจ้า หมู่ สมุท
 ชาญชี้ ได้ ทด รวง แทน ได้ ความ ยาก แค้น ท่อ ครอบ สิบ บั จึง จะ ได้ ชำระ ชาญชี้
 ซึ่ง จำหน่าย แล ทำ เถียน รับไว้ แล สัคคี จึง พัง นั้น ทรง พระ กรุณา โปรด
 เกล้าฯ สั่งว่า แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ถ้า มี พระราชโองการ ทวิส เหนือ เกล้าฯ
 สั่งว่า จำทูลของชุดี พระบาทผู้ใด จำเภาให้เอา เลก หมู่ใด กรมใด ส่งไป
 เปน เลก พระราชทาน ท้อง การ พระราช ประสงค์ จะ ทำ สิ่งใด ๆ ก็ ก็ ถ้า
 แล ตาย หนี ถิ่น เตะ พิกาล พิกล จริต เจ้า หมู่ สืบ สาว เขา ว่าน เคว้ง มิ ได้ แล
 ก็ ให้ เจ้า หมู่ สมุท ชาญชี้ ว่า แก่ เจ้า กรม ปลัด กรม ใน กรม นั้น แล ให้ เจ้า
 กรม ปลัด กรม ใน กรม นั้น สืบ สาว ทู ถ้า จึง รุข หนึ่ง ถ้อย คำ เจ้า หมู่ แล
 สมุท ชาญชี้ จำหน่าย แล จึง ให้ เจ้า หมู่ แล สมุท ชาญชี้ ทำ หนังสือ ทานบน ว่า
 เลก ซึ่ง ตาย หนี แล พิกล จริต นั้น อยู่ บ้าน นั้น ตำบล นั้น รูป ประพรรณ สูง ท่า
 ท่า ชาว บิศา มารทาบบุตร ภรรยา แล ทวี ชื่อนั้น หนี ตาย พิกาล พิกล จริต พฤคมิ
 เหตุ บั นั้น เถอน นั้น ถ้า แล มิ ตาย มิ พิกาล พิกล จริต พฤคมิ เหตุ เจ้า หมู่ หาก
 ทั้ง ชาญชี้ จำหน่าย แล แกล้ง เกียจ กัน อ่ำพรางไว้ ถ้า จับ ได้ เปน สัตย์ ไซ้
 เลก ตัว หนึ่ง ให้ เอา แก่ เจ้า กรม ปลัด กรม แล สมุท ชาญชี้ เจ้า หมู่ คน หนึ่ง เปน
 คน สี่ คน แล ประทับ ทรา เจ้า กรม ปลัด กรม แล สมุท ชาญชี้ แล เจ้า หมู่
 ประทับ กัน สอง ทวง สี่ ทวง ตาม มี ทรา จำนำ แล ทา ทรา จำนำ มิ ได้ ประ
 ทับ หนังสือ ทานบน นั้น แล ถ้า เลก ฝ่าย ทหาร ให้ เอา ทมาช รับสัง แล ทานบน
 นั้น มา ว่า แก่ อกรรม ไทรย โลกย นั้น ถ้า เลก ฝ่าย พลเรือน ให้ เอา มา ว่า แก่
 พระ สุภาวดี แล ซึ่ง ทานบน นั้น ก็ ได้ รับไว้ แล ซึ่ง เปน ไป นั้น ไทม่ ได้

พิจารณาต่อนั้น ถ้าเห็นควร จึงส่งเลขนั้นไป ตามรับสั่ง แลหมายนั้น ก็ตี
 ขยำเพื่อส่งให้แก่อำเภอก่อน ถ้าเลขฝ่ายพลเรือนให้ พระราชสุภาวดีเอา
 เนื้อความไปว่าแก่ สมุหนายก ถ้าเลขฝ่ายทหารให้ พระธรรมไตรยโลกยกว่า
 แก่ สมุหกระลาโหม ถ้าเห็นชอบด้วยแล้ว จึงให้ทำตามบังคับ มหาดไทย
 แลกระลาโหมนั้น ถ้าแลเลข หมู่นั้น ชัดสนเห็น จะสำเร็จในจักรี กระลาโหม
 มิได้ ให้เอาว่าแก่ พระธรรมไตรยโลกย พระสุภาวดี เอาเนื้อ ความ
 กราบ บังคมทูล พระกรุณา ผลของ ตามฝ่ายทหาร พลเรือน ถ้าพระ ธรรมไตรย
 โลกย พระราชสุภาวดี บัวยเจ็บ ฝ่ายทหารให้ ทลวงเทพว่า แทน ถ้าฝ่าย
 พลเรือนให้ ศรีภักดาสมุทว่า แทน ถ้า ทรงพระ กรุณาโปรดเกล้า ฯ ประการใด
 จึงให้ทำตาม ถ้าแลเลข หมู่นั้น เจ้า กรม ปลัด กรม เปน ตำแหน่ง ผู้ทูล
 ของขลุ้ พระบาท ไต้ อยู่ แลให้เอา หมาย นั้น กราบ บังคมทูล พระกรุณา ผลของ
 ของ ถ้าแล ทรง พระกรุณา สั่งให้ส่ง หมู่นั้น ไปใช้ ก็ให้เจ้า หมู่ สมุหนายก
 แล ทนาย เจ้า หมู่ เอา กฎหมายไว้ เปน พยาน กัน ตามฝ่ายทหาร พลเรือน จงทุก
 ครั้ง หนึ่งเลข ซึ่งเจ้า กรม ปลัด กรม แล นาย หมวก สมุหนายก ขลุ้ แล ทนาย
 เจ้า หมู่ ผู้พิจารณา สืบสาว ไต้ เลข ขึ้น ใหม่ ตาม เกบียนนั้น ครั้น แล เจ้า หมู่
 สมุหนายก จะยื่น ทอ เกบียน ไ้ กัลว สักดิ์ จะเอา เลข นั้น จำ จึง มี ยื่น สว
 ษายก ขลุ้ไว้ แก่ พระ สักดิ์ ความ ซึ่ง พิจารณา ไต้ มาก แล น้อยนั้น แล้วย อย่าให้ สักดิ์
 เอา เลข นั้น จำ ๆ แต่ อำเภอก่อน ถ้า แล พระ สักดิ์ เห็น ว่า เลข หมู่นั้น พิจารณา
 ไต้ มาก ภาช จะ แล้วย เอา จำ ราชการ ไต้ ก็ให้ สักดิ์ เอา เนื้อ ความ กราบ ทูล
 พระกรุณา ถ้า ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ฯ ประการ ใด จึงให้ พระ สักดิ์ ทำ
 ตาม ซึ่ง มี พระราช โองการ โปรดเกล้า ฯ นั้น ถ้า แล เจ้า หมู่ สมุหนายก มิได้
 ทำ ตาม กฎ ซึ่ง ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ฯ นั้น ต่อ กรม สักดิ์ จะ เอา ตัว เลข
 จำ นั้น แล เจ้า หมู่ จึง มา จำ นำ ยเลข นั้น อย่าให้ สักดิ์ ฟัง แล้วย ไ้ สักดิ์ เอา

เนื้อความกราบทูล พระกรุณา เขาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ ถ้าเลิก หมู่
 นั้น กรมนี้เจ้า หมู่ สมุหยาญชี่ได้ทำทุก ครั้ง กฏนี้แล้ว แล พระสัคคีมีฟัง
 ก็ได้เจ้าหมู่ สมุหยาญชี่ เขาเนื้อ ความไป ร้องฟ้อง ลูกขุน ฌศาลา แล มุขนาย อา
 ณาประชายาต เขาเนื้อ ความกราบทูล พระกรุณาให้ทราบฝ่า ลของ ชูลี่ พระบาท
 แล จะ เขาพระสัคคีเป็น โทษ ตามโทษานุโทษ แลให้ พระสัคคี ช้ายชวาใน
 นชก กฏหมาย บอกรแก่เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชนิกุล ขุน
 หมื่น เจ้า หมู่ สมุหยาญชี่ แล ทนายเจ้า หมู่ฝ้าย ทหาร พลเรือน ทั้งปวง จงทั่ว
 ถ้าผู้ใด มีทำตาม พระราชกำหนด กฏหมาย จะ เขาผู้นั้น เป็นโทษกฏได้ ไร่ฉวัน
 เสวย เกียน ทกชั้น สิบ เบ็ดคำ จตุศักราช ๑๐๘๕ ปี ฉลุเบญจศก -ระ

๒๗ ● กฏให้ผู้รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ เมือง ๒๓ | แล กรมการ ทั้ง หลาย

ซ้ายทรง พระกรุณาทำหรัส เนื้อ เกลาฯ สั้งว่า ด้วยมีพระราชกำหนด กฏหมาย
 ไว้แก่ผู้พิจารณาทั้งปวง ครั้งนี้ ให้พิจารณาแต่โดยสัตย์โดยจริง ให้เป็นยุติ
 เป็นธรรม อย่าให้กลับแพ้เป็นชนะ กลับชนะเป็นแพ้ หนึ่ง มีรับสั่ง
 ไปรคเกลาฯไว้ว่า ถ้า มีผู้รู้ เขาเนื้อความกราบทูล พระกรุณาว่า มีผู้ทำผิด
 ถ้า ทรง พระกรุณาไปรคเกลาฯ สั้งว่าให้ ลง พระราชอาญา ถ้าแลผู้นั้น มีความ
 ผิดจริงจึงให้ ลง พระราช อาญา ถ้าแล มี ถ้อยคำ ผู้นั้นให้ การ สืบ สว
 คอไป แล เห็นว่า หากความผิด มิได้ อย่าเพอให้ ลง พระราชอาญา แลให้
 ผู้รับสั่งเป็น ตรีลาการ เขาเนื้อ ความ มากราบทูล พระกรุณาให้ทราบ ลของฯ
 ก่อน ถ้า ทรง พระกรุณาไปรคเกลาฯ สั้งเป็น ประการใด จึงให้ทำตาม แล
 หลวงไชยมนตรีผู้ว่า ราชการที่ มหามนตรี ขุนตำรวจในชวาเป็นที่พิจารณา
 เนื้อความ ให้ชอบด้วยพระราชกำหนด กฏหมาย รับสั่งอีก แล ละ พระราช
 กำหนด กฏหมาย รับสั่งเสีย ครั้น ขุน ราชเสนาเป็นโทษฟ้องให้กราบทูล พระ

กรุณา กล่าวโทษ หมิ่น ^{สัจ} เทพ) แชวงว่าทำ ช่มเหง ฉ้อ ราษฎร แชวง เมืองราชบุรี

หลายแห่ง หลายตำบล จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ ให้แต่ง ชุน หมิ่น มหาคไทย ชุนหมิ่น ตำรวจใน กำกับไป ตาม ปาก ราษฎร และผู้รู้ เหน ณ แชวง เมือง ราชบุรี เข้า มาให้แจ้ง จงทุก ข้อ แล ชุน ราชเสนา นำ ข้ำหลวง ออกไป ตาม ปาก ราษฎร นั้น ชุนราชเสนา นำ ให้ถาม ญาติพี่น้อง ทายชุน ราชเสนาว่า เปน ราษฎร ชาว บ้าน แลผู้มี ชื่อ นอกกว่า ญาติพี่น้อง บ้าง ผู้มี ชื่อ ให้ การ มา

แก่ ข้ำหลวง ว่า หมิ่น ^{สัจ} เทพ | เกาะ ลง เอาเงิน แก่ผู้มี ชื่อ ได้ ความ ยก แค้น ครัน ได้ คำ ราษฎร ผู้มี ชื่อ เข้า มา แลแล้ว แลหลวง ไชยมนตรี เปน พระลาการ ได้

ถาม หมิ่น ^{สัจ} เทพ | ๆ ให้ การ ว่า ผู้มี ชื่อ ร้อง ฟ้องผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรม การ ว่า กล่าวโทษผู้ จำเลย ผู้รักษาเมือง ประทับตรา หลัง ส่ง ฟ้องให้ พิจารณา

ครัน ได้ ผู้มี ชื่อ ฝ่าย จำเลย มา จำเลย ยอม ลง เอาเงิน แก่ผู้มี ชื่อ ตาม รัช แล หลวง ไชยมนตรี ผู้ เปน พระลาการ เขา เนื้อ ความ กราบทูล พระกรุณา ไม่ ได้

สิ้น ข้อ เนื้อความ ตาม คำ ให้ การ หมิ่น ^{สัจ} เทพ | มิได้ แจ้ง ได้ ของ รุดี พระบาท จัง

ทรง พระกรุณา โปรดเกล้า ฯ สั่ง ให้ เข้ม ын หมิ่น ^{สัจ} เทพ | แล หลวง ไชยมนตรี

มิได้ เขา เนื้อ ความ กราบทูล พระกรุณา ตลอด สืบ เนื้อ ความ ให้ แจ้ง ได้ ของ ฯ ตาม คำ ให้ การ หมิ่น ^{สัจ} เทพ | ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย รัชสั่ง หา มิได้ แล

เขา หมิ่น ^{สัจ} เทพ | เข้ม ын คนละ เจ็ด ครั้ง แลแล้ว ให้ เวียก เงิน ส่งคืน ได้ แก่ ราษฎร

แต่หัวหมื่น สัจจิก เทพ ทำฎีกาทูลของ ฯ ถวาย กล่าวโทษ หลวงไชย มนตรี ชุน ราช

เสนา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งให้ลูกชุน ณฑลสาทากำกับพิจารณา ๆ
กใน สำนวนนั้น หมื่น สัจจิก หมื่น เทพให้การว่าผู้มีชื่อฟ้อง กล่าวโทษ แก่กัน
ผู้รักษาเมือง ประทับ ทรา หลั่ง ส่ง ฟ้อง ให้ หมื่น สัจจิก หมื่น เทพ พิจารณา ผู้มีชื่อ
ยอม ลง เขาเงิน แก่ผู้มีชื่อ ตาม รูปความนั้น สมใบฎีกา หมื่น สัจจิก หมื่น เทพ
ครั้น เขาเห็น ความ กราบทูล พระกรุณา จึง แจง ให้ ฝ่าย ของ ฯ แล ชึ่ง ชุน ราช
เสนา หา มีจริงไม่ แล หลวงไชยมนตรี เป็น ระยะเวลาการ พิจารณา มิได้เอา กราบ
ทูล พระกรุณา หลั่ง ให้ สิ้น ข้อ เนื้อ ความ ๆ ขณะ กลับ เป็น แพ้ ให้ ผิด ด้วย
พระราชกำหนด กฎหมาย รับสั่ง ให้ ลง พระราชอาญา เจ้ียน หลวงไชยมนตรี ชุน
ราชเสนา แล ให้ พิพากษา ปรับ โทษ เขาโทษ หลวงไชยมนตรี เป็น เงิน ทรา
เจ็ด ชึ่ง เจ็ด ตำลึง สอง บาท สอง สลึง ชุน ราชเสนา เป็น เงิน ทรา แปด ชึ่ง สิบ
แปด ตำลึง สอง บาท สอง สลึง แล ทำ ชวน หมื่น สัจจิก หมื่น เทพ ตาม พระอัยการ
แล ให้ ถัด หลวงไชยมนตรี ออก จาก ที่ ชุน ตำรวจ ใน จวา แต่ นี้ สืบ ไป
เบื้องหน้า ข้าง ทูล ของ ฯ ผู้ เป็น ผู้ รับสั่ง ผู้ เป็น ระยะเวลาการ พิจารณา เนื้อ ความ
ระคัต ข้อ ความ กราบทูล พระกรุณา ก็ ดี พิจารณา ความ โรง ศาล กรมโต ๆ ก็ ดี
ระ ว่า กล่าว แก่ ผู้ พิพากษา ก็ ดี อย่า ให้ อื่น สำนวน คำ ให้ การ ใน ข้อใจ ความ เสีย
กุกหนึ่ง หลวงไชยมนตรี เป็น ระยะเวลาการ นี้ ถ้า แล ผู้ มีชื่อ ระ หา กล่าวโทษ
แก่กัน ว่า ผู้ รัง กรมการ ก็ ดี แล ผู้ใด ก็ ดี ว่า ข้อ ราษฎร เรียก เขา ผัก ของ
เงิน สรรพ ทรัพย์ ของใด ๆ แก่ ราษฎร เป็น หลาย แห่ง หลาย ตำบล ก็ ดี ครั้น
จะ แต่ง ให้ ผู้ ไป สืบ ตาม ปาก ราษฎร ผู้ เสีย เงิน ไซ้ ให้ ราษฎร ผู้ เสีย เงิน ไป
สภสหายาน จำเพาะ พระภักตร พระพุทธิเจ้า พระธรรมเจ้า พระสงฆเจ้า จึง ให้
ถาม ถ้า ราษฎร ผู้ เสีย เงิน ให้ การ ว่า ผู้ นั้น เท่า นั้น ๆ จริง แล ไซ้ ก็ ได้

บ้านว่า ผู้อ้างกับ พยาน เป็น ญาติพี่น้องด้วยกัน ฤๅประการใด ถ้า แล ราช
 ฎาร ชาว บ้าน ให้การ ว่า เป็น ประการใด มิได้ รู้ ใช้ ก็ ให้ ตระลาการ ผู้ พิจารณา
 ชักถาม ผู้ บ้าน ว่า ผู้ อ้าง กับ พยาน ว่า เป็น ญาติพี่น้องด้วยกัน แล พยาน มิ ได้
 รับ คำ ณ ครั้น สืบถาม ชาว บ้าน นั้น มิ รู้ ทว่าจะ อา ไตรย สิ่งใด ถ้า แล ฝ่าย ผู้
 บ้าน นั้น ให้ การ อ้าง สาร ขาด ขัด สิ้น คราว แล สัก ช้ พยาน ได้ ใช้ ก็ ให้ ผู้ พิพากษา
 แล ผู้ พิจารณา ยก พยาน เสีย แล พยาน ซึ่ง เป็น พี่น้อง กัน สม อ่าง แล มิ รับ
 คำ ณ ความ จริง นั้น ให้ เขา ตัว มา ปรับ โทษ ตาม บท พระ อัยการ แล้ว ให้ ซ้ำ ทูล
 ถอง ๆ แล ผู้ พิจารณา ทุก หมู่ ทุก กรม ผู้ รักริษา เมือง ผู้ รักริษา กรม การ ทำ ตาม
 พระราชกำหนด กฎหมาย นี้ ึ่ง ทุก ประการ ถ้า แล มิ ได้ ทำ ตาม พระราชกำหนด
 กฎหมาย นี้ จะ เขา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน
 ห้า ขึ้น ทศ คำ จุลศักราช ๑๐๘๘ ปี มเสง นักษัตร นพศก ๖๕

๖๕ ● กฎ ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ชาย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย ยก เจ้าพระยา
 แล พระยาพระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล จันทน์ พันทนาย แล ตำรวจ ใน ชาย ใน
 ขวา ตำรวจ นอก ชาย นอก ขวา กรมวัง ล้อม วงษ์ ชาย ขวามหากเลก ชาว ที่
 แล กรม พระสนม ชาย ขวา ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล ผู้ รักริษา เมือง ผู้ รักริษา กรมการ
 แขวง จังหวัด นาย บ้าน) ณ หัวเมือง) ปากใต้ ฝ่ายเหนือ แล แขวง จัง
 หวัด ทั้ง สี่ แล ผู้ มี บันคา คัก คัก พิจารณา เนื้อ ความ ทั้ง ปวง จงทั่ว ท้าย ทรง พระ
 ภาณุมาศ สี่ เนื้อ เกลา ๆ สั่ง ว่า แล สุกาตระลาการ พิจารณา ความ มี คู่ ทั้ง ปวง
 แต่ ก่อน นั้น ครั้น ถาม โจทก์ จำเลย เป็น ส่วน นวน ต่อ กัน แล ขอม ผู้ ส่วน
 ให้ แก่ โจทก์ จำเลย หัก เล็บ ไว้ ต่อ กัน ครั้น โจทก์ จำเลย เห็น ถ้อย คำ ของ ตัว
 พิรูช ใน ส่วน นวน ข้อใด ข้อ หนึ่ง ครั้น ตระลาการ จะ พิจารณา สืบ ไป ย่อม คักใจ
 ว่า แปร เล็บ แล ว่า เสมียง ผู้ คุม คัก แปร เล็บ ส่วน นวน เสีย แล ผู้ พิจารณา ทั้ง

ปวง จะ ว่า กล่าว แก่ผู้พิพากษาว่าเข้าด้วยโทษเข้าด้วยจำเลยติดใจว่าแปลก
 เล็บนั้น เนื้อความ จะ ได้ พิจารณานั้น ยี่ถยาวไป แต่ นั้น สืบไปเมื่อน่า ถ้าแล
 ผู้มี อรรถคดี จะ ระวัง พ้อง กล่าวโทษ แก่กัน ณ โรง ศาล กรมโต ๆ ก็ที่ แล
 ตระลาการ ฎามโทษจำเลยเป็น ส่วนน ต่อกัน แล้ว คัก เทียบ ออกจะเอา ลำ
 นวน นั้น ผู้ให้ โทษจำเลย หนี ก เล็บไว้ ให้ตระลาการ ประทับ ทรา ประจำ เล็บ
 ไว้ด้วย ถ้า แล จะเอาโทษจำเลย ออกมา พิจารณา สืบไปนั้น ฝ่ายโทษ
 ติดใจว่า แปลก เล็บ ฝ่ายจำเลย ว่า ชอบด้วย เล็บ แล ผู้พิจารณา ว่า ชอบ
 ด้วย ทวง ทรา แล้ว ขยำให้ ฟังให้ ผู้พิจารณา คัก เล็บ แล ทวง ทรา ประจำ นั้น
 ระวังไว้ จง ที่ ขยำให้ ทบ ต่อ ย เล็บ แล ให้ ระวัง พิจารณา ว่า กล่าว สืบไป ถึง ว่า
 ฝ่ายโทษ ฝ่ายจำเลย ซึ่ง ติดใจ ว่า แปลก เล็บ นั้น จะ ระวัง พ้อง กล่าวโทษ ตระ
 ลาการ แล ลุก ความ นั้น จะ ได้ เอา เล็บ แล ทวง ทรา ซึ่ง คัก ออก ไว้ นั้น ฐานะ
 สุธรร กับ ทวง ทรา ประจำ เล็บ ไว้ นั้น ให้ พิจารณา ระวัง พิจารณา ว่า กล่าว ให้ สำ เร็จ
 ขยำให้ ค้าง ชั่ว อยู่ พัน พระราชกำหนด กฎหมาย แล ให้ พระสุริยวงศ์ ทนาย บอกร
 แก่ ผู้พิจารณา ใน กรุง นอก กรุง แล แขวง จังหวัด แล ผู้ ปรึกษา เมื่อง ผู้ รั้ง กรม
 การ ให้ ทำ ตาม กฎหมาย นี้ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน อาทิตย์ เดือน สิบสอง แรม เจ็ด ค่ำ
 รุศ ศักราช ๑๑๑๑ ปี มะแม เอกศก

ฯ

๒๘๘ ๑ กฎ ให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ข้าย ขวาใน นอก ให้ กฎหมาย บอกร แก่ ข้าราชการ
 ของทุกที่ พระบาท ฝ่าย ทศการ พลเรือน แล ข้าราชการ กรม ทั้ง ปวง จงทั่ว ด้วย

นคร ชุน อูไทย เสนา	} แขวง พ้องให้ กรวย ทูล พระกรุณา แล ชุน อูไทย	นคร เสนา	} แล หมั้น พัน
--------------------------	---	-------------	----------------

แขวง ทั้ง ปวง นั้น มี การ พนัก งาน ต้อง ทำ แล เสีย ช่วย ใน อติตรา นอก อติตรา
 แต่ ละ ปี เป็น อัน มาก แล แขวง จัป ราชการ ได้ ทำ การ ตาม พนัก งาน ทั้ง นั้น

อาไศรยแต่ก่อน ราษฎรชาวบ้าน แลลูกอำเภอมาร่วมทำการ ได้เสียส่วน
 ในอัตรานอกอัตราแลข้อสิ่งของทำ การ นั้น ก็อาไศรยได้แต่พิจารณา
 ความของราษฎร ตามกระทรวง ตามมีพระบรมมณูสำหรับแผ่นดินมาแต่ก่อน
 ได้พิไอยจ่ายราชการจึงได้ทำการทั้งปวง สดวก แลสืบมาทุกวันนี้ แลราษฎร
 ไพร่พลเมืองในท้องที่อำเภอแขวงนั้นก็ร้องโรยกว่าแต่ก่อน แลราษฎร
 มั่งคั่งเชิงเรือนมาก นั้น มีตราคุ้มห้ามไว้ มิให้แขวงวานใช้ราชการได้ แล
 บ้านสมสังกักพรรคซึ่งมิได้มีตราคุ้มห้ามไว้ แลเสลยวานใช้ราชการนั้น มี
 เรือนอยู่แต่ ๕ } เรือนบ้านน้อยมิถือด้วยราชการ ประการหนึ่งราษฎร
 อยู่ในอำเภอ นั้น มีคดีเนื้อความมาร้องฟ้อง กฎหมายพระบรมมณูแขวงจะ
 ได้พิจารณาเอาพิไอยจ่ายราชการนั้น ครั้นแขวงเกาะมายังมีได้ทันตามได้
 ตามถึงเทียบ แลชี้พิจารณาถึงคดีเลขญถึงสำนวน มาชี้ขาดบ้าง ฝ่าย
 ข้างลูกความนั้น เห็นว่าเนื้อความของตัวพิรุธบุบช้าลงแล้ว ย่อมไปคิด
 อ่าให้มีหมายรับสั่งเบิกเอาตัวไปบ้าง บางครั้งทันหมายไปแต่ว่าได้ท
 ่งเป็นการเร็ว ครั้นแขวงเข้าไปหาผู้รับสั่งให้เกาะหน่วงเหนี่ยวไว้ ว่าลูก
 ความนั้นเป็นข้าหลวงมีรับสั่งให้ส่งตัวไปทำการบ้าง ข้างแขวงกลัวก็ส่ง
 ลูกความได้ แลเนื้อความเวีคว้างค้างสูญเสีย เพราะด้วยกระทำผิดเช่น
 นั้นมาก แขวงเป็นคนที่ จะคิดตามว่ากล่าวคืนเอาเนื้อความมาพิจารณา
 สืบไปเอาพิไอยจ่ายราชการนั้นมิได้ ด้วยเหตุนี้แขวงจะทั้งตัวทำราชการ
 ขัดสนหนักหนา จึงทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า คำสั่งสัญญาข้าง
 ตกสารซึ่งสารพากรได้เรียกเป็นหลวงนั้น พระราชทานให้ยกเสีย แลช่วย
 สัตย์อัตราพนักงานขุน ^{เพชรภู} } พระเกษม ได้เรียกจ่ายราชการตาม
^{เทพนาราย} }
 อบรมเนียมแต่ก่อนนั้น ก็ได้ผ่อนลงเสียก็หนึ่งบ้าง ก็ส่วนบ้าง แล

ข้าก็เห็นหนึ่งแล้วยังมีสำเร็จใช้ ก็ให้ส่งตัวลูก ความ มาว่า เนื้อ ความ ไป
 ก้อน แลซึ่งจะเบิกไป ราชการ นั้นให้พิจารณาข้อ ราชการ นั้น . เป็น การ
 จำเพาะตัวผู้นั้น จะไป ญาติอื่น จะไป เหนมิได้ เป็น การ จำเพาะตัวผู้นั้น จะไป
 แลทาง จะไป มา ข้าพนี้ พระราชกำหนด เกื้อหนุนหนึ่ง ขึ้นไป เข้าให้ ส่งตัวไปให้
 ตระลาการ เอาตัวไปพิจารณา ให้เร่ง รั้ว ว่ากล่าว เนื้อ ความ ให้สำเร็จแต่
 ใน สามเดือน ตามกฎ หนึ่งผู้ เป็น ตระลาการได้พิจารณา เนื้อความใช้แต่ แรวง
 หามีได้ แลมหาดเล็ก ชาว ที่ตำรวจใน กรมวัง ข้าทูลของขลุ่ย พระบาทฝ่าย
 ทหาร พลเรือน ชุนโรงชุนศาล ซึ่ง เป็น พนักงานได้พิจารณา เนื้อความ รั้วสั่ง
 แลโจร ผู้ร้าย แลเนื้อความ มีคู่ แลผู้พิจารณา ๗ เลก หมู่ไพร่ ทลวง ทั้งปวง นั้น
 ก็มีอยู่เป็นอัน มาก ถ้า จะ มี ภาค ทนายไปเอาผู้มีคดี ซึ่งต้องพิจารณาทั้ง
 ปวงไปทำ ราชการ สิ่งใด ๆ ก็ให้กระทำ ตามเรื่อง รว เนื้อ ความ ซึ่งกล่าวไว้
 ในกฎ ๖๓๓ ทุก หมู่ทุก กรม แล ทนายเบิกนั้น ก็ให้ ประทับ ทรา เจ้ากรม ปลัด
 กรม แลสมุหบัญชี เจ้า หมู่ซึ่ง เป็น นายนั้น ผู้ใดผู้หนึ่งไปด้วย เป็น สำคัญ
 ๖๓๓ ครั้ง แลกรมฝ่ายใน ซึ่ง ทาเจ้า กรม ปลัด กรมมิได้ ก็ให้ ประทับ
 ทราสนมซ้ายขวา ถ้า จะ บอก อรรถแปลกัน ไปก็ดี ทนาย บอก นั้นได้ ประ
 ทับ ทรา สำคัญ ๖๓๓ ของทุก ไป แลเนื้อ ความ ขึ้น แก่ ศาล กรมมหาด ไทยกระลาโหม
 กรม พระคลัง กรมนา กรมพระนครบาล แล บันดา ซึ่ง มี สมุหบัญชี นั้นได้ ทนาย
 ไปให้แก่ สมุหบัญชี ได้ว่า แก่เจ้า กรม ปลัด กรมมิได้เจ้ากรม ปลัด กรม ปกฤษยา
 ว่ากล่าวให้ ถ้าเจ้ากรม ๗ โด ตา สมุหบัญชี จะ ภาค ทนายไปถึง มุข นาย แล
 ผู้พิจารณา ชุน ศาล เองใช้ ก็ให้ มุขนายผู้พิจารณา ชุน ศาล ว่า กล่าวทำตาม
 เรื่อง รว เนื้อ ความ ซึ่ง กล่าวไว้ นี้ ได้ มี ทนายมา เบิก เนื้อ ความ ตาม กฎหมาย
 นั้น ๖๓๓ ของทุก ประการ ถ้า แล กรมใดผู้ใด เอาคู่ความผู้พิจารณาไปนั้น มิได้ กระ
 ทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย เบิก แลทุกเวลา เหมือน ครั้ง ๖๓๓ นั้น จะ คัด

อ่านกัน แอบอิง มา เบิก เขาไป แต่ จะให้พ้น จากพิจารณาทำให้ผิดด้วยพระราช
 กำหนด กฎหมาย ซึ่งให้ ไว้ นี้ แต่ ข้อใด ข้อ หนึ่ง ให้เขาเห็น ความผู้ซึ่งให้มี
 หมาย มา เบิก เขาตัวไปนั้น เป็นแพ้ ถ้าเลิกพิจารณาให้เขา เลิกพิจารณานั้น
 เป็น สักย ส่งเข้า หมู่ แล้ว ให้ปรับโทษเอาสิ้นไหมพินัยแก่เจ้า ความผู้ให้มา
 เบิก ผู้มี คดีนี้เห็น ความไป นั้น ด้วย ตาม รูป ความ แล พระสุรัสวดีที่ช้ายขวาใน
 นอกให้ กฎหมาย นอก แก่ ข้าราชการของ ขลุ่ พระบาททั้งปวง แล ข้าราชการฝ่ายหน้า
 ฝ่าย หลัง แล เจ้าต่าง กรม จงทั่วทุก หมู่ทุก กรม อย่าได้ขาดได้ ถ้าแล
 กฎหมาย นอก มีทั่ว จะเอาตัว พระสุรัสวดีที่ช้ายขวา เป็นโทษ ถ้าผู้ใดมิได้ กระ
 ทำตาม กฎหมายให้ไว้ นี้ จะเอาผู้นั้นเป็นโทษ ตามกฎ กฎให้ไว้ฉะฉิน
 ศุกร เดือน แรก แรม สิบค่ำ จุลศักราช ๑๑๐๖ ปี ชวดจอศก

๓๐ ๑ ด้วยจะหมิ่นเสมอใจราชตัว หมิ่น มหากษัตริย์ รัช พระราชโองการให้
 เกลาฯ สั่งว่า ให้มีพระราชกำหนด กฎหมายไว้ จงทุก หมู่ทุก กรมว่า แต่
 สืบไปเมื่อนำถ้า ราษฎร จะร้อง ฟ้องกล่าว โทษ แก่กันด้วย สิ่งใด ๆ ณกรม พระ
 ราชวังบรรณสถานมงคล แล โทษจำเลยเป็น ข้าราชการ ของ ฯ พระราชวัง หลวง
 อย่าได้ ข้าราชการ กรม พระราชวัง บรรณสถานมงคล พิจารณา ให้ส่งคู่โทษจำเลย
 เข้ามา พระราชวัง หลวงตาม กระทรวง ถ้าแล ฝ่ายโทษฝ่าย จำเลยเป็น ขา
 ฑลของ ฯ กรมพระราชวังบรรณสถานมงคล จึงให้ ข้าราชการของ ฯ พระราชวัง
 บรรณสถานมงคล พิจารณา ถ้าแลโทษเป็น ข้าราชการของ ฯ พระราชวัง บรร
 ณสถานมงคล จำเลยเป็น ขา ฑลของ ฯ พระราชวัง หลวง ให้ส่งฟ้อง แล
 ด้ มา ณพระราชวัง หลวง พิจารณา ตาม กระทรวง ถ้าโทษเป็น ขา ฑลของ ฯ
 พระราชวัง หลวง จำเลยเป็น ขา ฑลของ ฯ พระราชวัง บรรณสถานมงคล ให้ส่ง
 ฟ้อง แล ตัวโทษ ออก ไปให้ ขา ฑลของ ฯ แล พระราชวังบรรณ พิจารณา ตาม กระ
 ทรวง ถ้าแลโทษนั้น ขา ฝ่าย พระลาพัก จำเลยเป็น ขา พระราชวัง หลวง

ให้ส่ง ฟ้อง แล ทิว มา พิจารณา พระราชวัง หลวง จำเลยเป็นข้าฝ่าย พระลำพัง
 ให้ส่ง ทิว แล ฟ้อง มา พิจารณา ฝ่าย พระลำพัง แต่ เนื้อ ความ อุดร ชาญ แล
 เนื้อ ความ แผง จึงให้ส่ง ฟ้อง แล ทิว โจทย มา ตาม จำเลย ไร้ แล เนื้อ ความ
 ทากัน ้วย ตก ลัก ฆ้อ พระราชทรัพย์ทำผิด กิติ มิ ชยบ เป็น เนื้อ ความ ไซ้ใหญ่
 แล จำเลยเป็น ข้าทูลของ ฯ พระราชวัง บวรสถานมงคล กิติ เป็น ข้าฝ่าย พระ
 ลำพัง กิติ อย่านให้ ข้าทูลของ รุ่ พระบาท พระราชวัง บวร สถานมงคล ข้าฝ่าย
 พระลำพัง พิจารณา หนึ่ง กรมฝ่ายใน กรมใด ๆ แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ อย่านให้
 พิจารณา เนื้อ ความ มี หนังสือ ร้อง ฟ้อง ทากัน เป็น เนื้อ ความ มี โจทย มี จำเลย นั้น
 แล เมื่อ ทรง พระกรุณา สั่ง นั้น เสด็จ พระราชทานเงินออกไปให้ ผู้ว่า ราชการ เจ้า
 ทูลของ รุ่ พระบาท ณ พระที่นั่งท้าย สระ แล ให้ มหาดไทย กระลาโหม กฎหมาย
 ออก จงทุก หมู่ทุก กรมให้ ทำ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย นี้ จง ทุก ประการ
 สมาย มา ณ วัน จันทร์ เดือน หก ขึ้น ฤกษ์ค่ำ จตุศักราช ๑๑๓๓ ปี มะแม ทวีศก
 ๓๑ ๑ กฎให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ้วย ขวา ใน นอก ให้ ทนาย บด เจ้า พระยา แอ
 พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือ ณ บันคาได้
 พิจารณา ความ แล เจ้า กรม ปลัดกรม มหาดเลก อย เจ้า ข้าหลวงต่าง กรมฝ่าย
 นำฝ่าย หลัง แล ข้า สมเด็จ พระเจ้าลูก เชน หลาน เชน ทั้ง ปวง จงทิว ้วย มี
 พระธรรมบุญไว้ สรรบ ชุนโรง ชุนศาล ธรรมเนียม ให้ พิจารณา เนื้อ ความ ตาม
 กระทรง เขา พิไนย จำย ราชการ สรรบ แผ่นดิน สืบมา แต่ ก่อน นั้น แล กรม
 มหาดไทย มี ปลัดนั่ง ศาล สรรบ คน หนึ่ง ชุนบุรีนธร นั่ง ศาลหลวง ได้ พิจารณา
 เนื้อ ความ อุดร แล ชุนเทพอาญา นั่ง ศาล ราษฎร ได้ พิจารณา เนื้อ ความ อาญา
 ราชการ แล ชุน อาญาจักร นั่ง ศาล ตำรวจ ได้ พิจารณา แปลง กรม ลาย มี
 ไซ้ ฆ้อ หมอ ความ มิได้ เป็น ญาติ ว่า เป็น ญาติ เจ้า กฎหมาย ร้อง ฟ้อง ตา ความ
 แก่ ราษฎร แล กรม กระลาโหม ชุน ประชาเสพราช ปลัดนั่ง ศาล ได้ พิจารณา

ให้ความหมาย นอก ซึ่ง มิได้ เป็น สมบัติ นวัตกรรม ทำ ช่มเหลง ผู้ มี ชื่อ แล ใน
 กรมพระนครบาล ชุน จำเมืองราชปลัดหนึ่ง ศาลใต้ พิจารณาความโจร ผู้ร้าย ปลัด
 สดม เป็น ความ มั่นคงโทษ แล กรมวัง นั้น มี ปลัดหนึ่ง ศาล สาม คน ชุนอิน
 หมายใต้ พิจารณา เนื้อ ความ หมายวัง แล ชุน พรหม สุภาใต้ พิจารณา เนื้อ ความ
 นครบาลวัง แล ชุนเทพสุภาใต้ พิจารณา เนื้อ ความแพ่งวัง ถ้า จำเลย
 เป็น สมใน ชุน ศาล สาม ศาลนี้ใต้ พิจารณา แล กรม พระคลัง ราชการ นั้น
 ชุน พินิจัย ราชปลัดหนึ่ง ศาลใต้ พิจารณา เนื้อ ความ ฝรั่ง อังกฤษ วิตถิกา จีนญวน
 ยี่ขุ่น แยก ประเทศ มาลาญ แล กรม นานี้ ชุน โภชการราช ปลัดหนึ่ง ศาลใต้ พ
 ิจารณา เนื้อ ความแพ่ง อาญานา แล ชุนศรีราชบุตร นั้นใต้ พิจารณา เนื้อ ความ มร
 ฎก แล ศาลแพ่งกลาง ชุน ราชสุภาไชย แล แพ่งเกษมชุน สุภาเทพชุน สุภาภการ
 ใต้ พิจารณา เนื้อ ความ จำเลย เป็น สม นอก แล กรม แพทยา นั้น ชุน พรหมแก้วใต้
 พิจารณา กระทำ อาคม เวทวิทยาคมไสยแก่กัน เป็น ผมบ จะกละ แล กรม สาร
 พากร ใน ชุน วิสุทธิโยธาใต้ พิจารณา นาย รวง กำนัน พันที่ เชียง เว็ช สมพัช
 ฆนธน ทลาค ซึ่งที่ วิวาท แก่กัน แล กรมสารพากร นอก ชุน ศรีสาครใต้ พิจารณา
 เสนา กำนัน เขาะแสด แล เบ็ชต์ บัง ฆนธน ทลาค ก สจ แล กรม อรรคมการใต้
 พิจารณา เนื้อ ความ พระสงฆ์ สามเณร ทำผิดด้วยกิจ พระวินัย แล พระคลัง
 มทาสสมบัติใต้ พิจารณา เนื้อ ความ พระราชทรัพย์ใน ทั้ง พระคลัง หลวง แล
 มีผู้เขาไป จำวายเสีย แล มีผู้เบ็ชต์ บัง ไว้ เป็น อาณาประโยชน์ แล พระ
 สจคิตใต้ พิจารณา หมู่ไพร่ หลวง สม สังคิต พรต แล เลวทาช เวทไทย แล บัน
 ลุก หมู่ แก่กัน แล พระธรรมบุญ กระทรวง ความ ทั้ง นี้ มี อยู่ ตำรับ ราชการ
 แผ่นดิน สืบมา ให้ผู้รับฟ้อง ผู้รับคำ กฎของ อาณา ประชาราษฎร มี คดี เขา
 ฟ้อง แล คำ กฎ นั้น ไป ว่า แก่ ลุก ชุน ณ ศาลา ลุก ชุน ณ ศาล หลวง ถ้า เป็น เนื้อ
 ความ ข้อใหญ่ ให้กรวาท พระกรุณา ถ้า เป็น เนื้อ ความ ข้อเบา มี กษที่ จะ

กราบทูล พระกรุณา ก็ให้บังคับให้ขุน ราชพิณิจัยผู้ถือ พระอรรณมณูใส่ พระ
 อรรณมณูเป็น เนื้อ ความ กระทรวงไท ให้สั่งให้เจ้า กระทรวง นั้น พิจารณาเอาพิ
 ไนยง่ายราชการขุน โรง ขุน ศาล จึง ะไ้ตั้งตัวทำ ราชการ สดวก แล
 ครั้น สืบ มา มี คดี กฎหมายร้อง ฟ้อง ตาม กระทรวงบ้าง มิไ้บ้าง แลเอา เนื้อ
 ความ ไป ฟ้องให้กราบทูล ฝ่าย นำ ฝ่าย หลัง แล สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ หลาน
 เจอ พระเจ้า ลูกเธอ หลาน เธอ รับ ฟ้อง ไว้ แล้ว มิไ้ส่ง ไปใส่ ท้าวพระอรร
 มณูให้พิจารณาตาม กระทรวง แล จำ ทลวง รับเอา ฟ้อง ไว้พิจารณา ว่า มีรับ
 สั่งให้ว่า เป็น เนื้อ ความ ผู้แก้ผู้แก้ บ้าง ข้างเดียว บ้าง ให้สืบ ทูให้รู้ จักจริง
 เท็จบ้าง ครั้น ตาม มิรับเอา สอบผู้ ฟ้อง เป็น ข้อต่อ ข้อ อ่าง สืบ สอบ ถึง พยาน
 ใดๆหนึ่ง เนื้อ ความ มีคู่ก็ มีบ้าง ลาง ที่ ส่ง ฟ้อง ไปให้ตำรวจใน ตำรวจ นอก
 แล ข้าง ทูลของ ฯ นอกนั้น ให้เอาตัวผู้ มีข้อ มาพิจารณา ตาม ฟ้อง มิไ้คง ทวย
 พระอรรณมณูก็ มีบ้าง ลาง ที่ ลูก ความ ซึ่ง กระลาการ พิจารณา อยู่ นั้น ไป ฟ้อง
 ทาอูร กระลาการ ว่า มีรับสั่งให้เรียกเอา จำนวน ยชมใบ สัจไป สืบ สนวน
 แล้ว เนื้อ ความ นั้น ค้าง ซ้ำไปก็ มีบ้าง แล กฎ พระอรรณมณู สำหรับ แผ่นดิน
 นี้ก็ พันเพี้ยนไป แล ขุน โรง ขุน ศาล เจ้า กระทรวง ไ้พิจารณา ความ ตาม พระ
 อรรณมณูเอา พิไนย ง่าย ราชการ นั้น น้อย ลง แล ส่วน ราชการ งานโยธา ซึ่ง
 เป็น พนักงาน ขุน โรง ขุน ศาล ไ้จ่าย นั้น ยืน อยู่ เพราะ เหตุ นี้ ขุน โรง ขุน ศาล
 จึง ไ้ ความ ยาก จน ตั้ง ตัวทำ ราชการ มิไ้ แล้ว ครั้ง นี้ ทรง พระกรุณาโปรด
 เกล้า ฯ สั่ง ไ้มี พระราชกำหนดกฎหมายไว้ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ท้าม อย่า ไ้
 ข้ำ ทลวง เจ้าต่าง กรม รับเอา ฟ้อง ของ อาณาประชาราษฎร์ ซึ่ง ทา ความ แก่กัน
 นั้น กราบทูล เจ้าต่าง กรม แล สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ เป็นอัน ซาก ที่ เดียว
 ต่อเมื่อ ไ้ มีผู้เอา เนื้อ ความ มาว่า มีผู้กระทำความผิด มิชอบ เบียด บัง พระราช
 ทรัพย์เป็น เนื้อ ความ ข้อใหญ่ จึง ไ้กราบทูล เจ้าต่าง กรม สมเด็จ พระเจ้า ลูก

ขอ หลานเธอ ๆ รัยเอา พ้อง กราบทูล แล้วแต่ จะ ทรงพระกรุณาฯ ไปบอกเกล้า ฯ
 หนึ่ง ถ้า แลข้า ทลวงใน กรม จะมี คดี วิวาท แก่ ข้า ทูลของ ฯ พระเจ้า อยู่ ทวี
 แลไพร่ พัว ข้าแผ่นดิน แล ข้าทลวงเจ้าต่าง กรม ๆ อื่น จะ ทำ หนึ่งสี่ พ้องให้ กราบ
 ทูล เจ้าต่าง กรม หา ความ ข้อ วิวาท นั้น ไซ้ ก็ให้ ส่ง พ้อง นั้น ไปให้ แก่ ชุน ราช
 พิณจชัย ผู้ถือ พระธรรมนุญให้ ไล่ ด้วย พระธรรมนุญ ก่อน ถ้า เป็น กระทรวง
 ไทให้ ส่ง ไปให้ เจ้า กระทรวง พิจารณา โทษ ตาม จำเลย ตาม พระธรรมนุญ หนึ่ง
 ถ้า มี ผู้ร้อง พ้องให้ กราบทูล พระกรุณาฯ ถ้า มิได้ ทรง พระกรุณาฯ ครัสเห็น
 เกล้า ฯ ส่ง จำเภาให้ ผู้ ไท พิจารณา ให้ ผู้รัยส่ง ส่ง พ้อง นั้น ไปไล่ ด้วย พระ
 ธรรมนุญ ถ้า เป็น กระทรวง ไท จึง ส่ง ไปให้ เจ้า กระทรวง นั้น พิจารณา ถ้า
 เป็น เนื้อ ความ ข้อใหญ่ มี พระราชโองการ ครัส เห็น เกล้า ฯ ส่ง จำเภาให้
 ผู้ ไท พิจารณา เป็น เนื้อ ความ มี คู่ นั้น ก็ให้ ทรลาการ เอา พ้อง นั้น ไล่ ด้วย พระ
 ธรรมนุญ เป็น กระทรวง ไท แล้ว จึง ให้ หมายไป เอา เจ้า กระทรวง มา นั่ง กำกับ
 ด้วย ถ้า พิจารณา เป็น สัตย ปรียบ โทษ เป็น พิไทร ทลวง มาก น้อย เท่า ไท นั้น ให้
 พระคลัง มหาสมบัติ หนึ่ง ซึ่ง ผู้มี ชื่อ พ้อง ลูก ชุน ศาลา ลูก ชุน ศาล ทลวง
 นั้น ให้ ลูก ชุน ปฤกษา การ ปร ความ นั้น ก่อน ถ้า เป็น เนื้อ ความ เขา อยู่ ก็
 ให้ เอา พ้อง ไล่ ด้วย พระธรรมนุญ ส่ง ไปให้ พิจารณา ตาม กระทรวง พระธรรมนุญ
 พระราชกำหนด กฎหมาย สำหรับ แผ่นดิน อ้อ ให้ แยก กระทรวง ล่อง กรม ไท
 แล ข้า ทูลของ ฯ ข้า ทลวง เจ้าต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ทลวง แล ข้า ทลวง สมเด็จ
 พระเจ้า ลูกเธอ หลาน เธอ ๆ แล สมใน สม นอก แล อาณา ประชาราษฎร ทั้ง ปวง
 กระทำ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย ให้ ไว้ จงทุก ประการ ถ้า ผู้ ไท มิได้
 กระทำ ตาม พระราช กำหนด กฎหมาย นี้ แต่ ข้อ ไท ข้อ หนึ่ง ไซ้ จะ เอา ตัว เป็น
 โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎให้ ไว้ ณ วัน อังคาร เดือน ช้าย แรม แปกคำ รุ
 ศักราช ๑๑๑๖ ปี รช ผศ ก

๓๒ ๑ กฎให้ข้าหลวงผู้ไปราชการ และผู้รักษามือง ผู้รับปลัก ขกรบัตร

กรมการ เมือง ^๑/_๒ ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง ท้ายทรง พระกรุณา ทวีตเหนือ

เกล้าฯ สั่งว่า ถ้ามีรับสั่งไปรอก ฯ ให้ข้าหลวง ออก มา ถาม เจ้าเมือง

ผู้รับ กรมการ กุมเอาตัว แล คำ ถาม เข้า ไป ณ กรุง ฯ ให้เรียก เขา เจริง

ประณัน คำตั้ง หนึ่ง กักคำ ถาม หก สลึง เขี้ยว เลียง สอง สลึง รักษาสำ

นวน บาท หนึ่ง ถ้า แล ถาม กรมการ แล เขา แต่ ถ้อย คำ เข้า ไป มิได้ เถ

ตัว ไป ณ กรุง ฯ ให้เรียก เขา เจริง ประณัน คำตั้ง หนึ่ง เขี้ยว เลียง บาท หนึ่ง

เทียบ บาท หนึ่ง รักษา สำนวน บาท หนึ่ง ถ้า มี รับสั่ง ให้ ลง พระราชอาญา ตี หลัก

ให้เรียก เขา คำ ๕ หวาย เสมอ ที่ ละ สอง สลึง ถ้า มี รับสั่ง ให้ ทัก ถาม จำ สาม ประ

การ ให้ เขา เงิน คำ เจริง ประณัน คำตั้ง หนึ่ง คำ ลก ไซ้ คำตั้ง หนึ่ง คำ ลก

ทรวน สาม บาท คำ ลก คา หก สลึง ถ้า มี รับสั่ง ให้ เขียน ถาม จำ ทัก ประการ

ให้เรียก เขา คำ เจริง ประณัน คำตั้ง หนึ่ง คำ ลก ไซ้ คำตั้ง หนึ่ง คำ ลก ซี่ เขี้ยว

คำตั้ง หนึ่ง ซี่ เขี้ยว คำตั้ง หนึ่ง คำ ลก คา สอง บาท ถ้า ให้ ลง พระราชอาญา

สับ เลียง เมือง เอก เลียง ละ คำตั้ง เขี้ยว เลียง บาท หนึ่ง ผ้า ชาว เข็ท กาย ๕

หนึ่ง คำ สอง สลึง ชัน ทัก หน้า ถ้าง กาย ไบ หนึ่ง คำ สอง สลึง ถ้า เมือง ไท สับ

เลียง ละ สอง บาท เขี้ยว เลียง บาท หนึ่ง ผ้า ชาว เข็ท กาย ๕ หนึ่ง คำ สอง สลึง

ชัน ถ้าง หน้า ไบ หนึ่ง คำ สอง สลึง ถ้า เมือง ^๓/_๒ สับ เลียง ละ บาท เขี้ยว เลียง

บาท หนึ่ง ผ้า ชาว เข็ท กาย ๕ หนึ่ง คำ สอง สลึง ชัน ถ้าง หน้า ไบ หนึ่ง คำ สอง

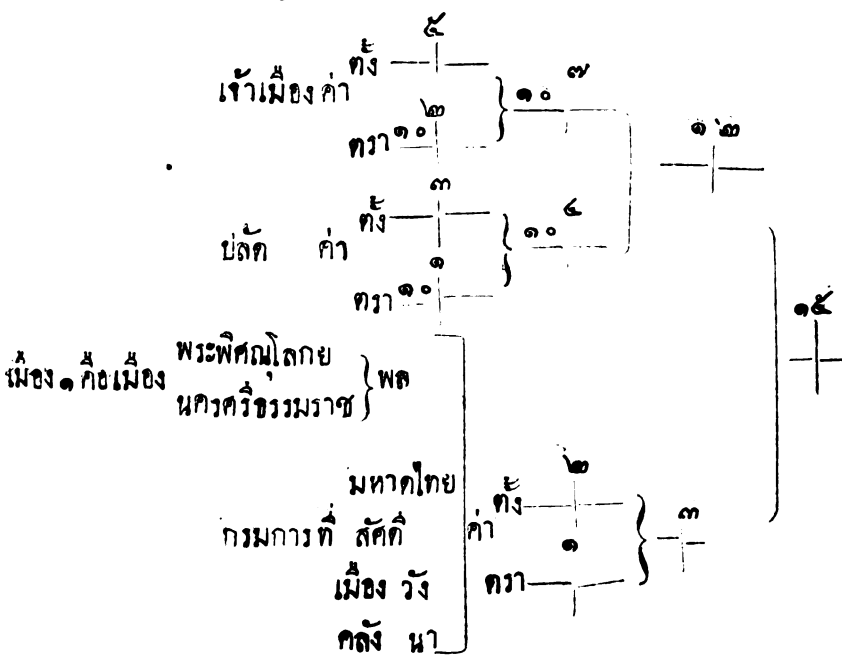
สลึง ถ้า ลง พระ อาญา เลียบ เมือง เอก คำ เลียบ วัน ละ สาม คำตั้ง คำ

ไม้ เลียบ วัน ละ บาท เขี้ยว เลียง วัน ละ สอง สลึง ถ้า เมือง ไท คำ เลียบ วัน

ละ สอง คำตั้ง สอง บาท คำ ไม้ เลียบ วัน ละ บาท เขี้ยว เลียง วัน ละ สอง สลึง

ถ้า เมือง ^๒/_๒ คำ เลียบ วัน ละ หก บาท คำ ไม้ เลียบ วัน ละ บาท เขี้ยว เลียง วัน ละ

สอง สลึง ให้เรียกเอา ตามกระบิลเมือง ข่าให้ล้ำ เหลือแต่เพียง หนึ่ง ชน ไป
 ได้ แลให้มหาดไทยกระลาโหมตำรวจในตำรวจนอก กรมวัง ทหารใน นครบาล
 สนมซ้ายขวา แลผู้เดิน กิจราชการทั้งปวงทำ ตามกฎหมายให้ไว้ นี้ ถ้าผู้
 โทมิทำจะเอาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ แลให้หมายบอกจงทั่ว กฎให้
 ไว้ณวัน พุทศ เดือน ยี่ แรม สอง ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๐ ปีชาน สัมฤทธิศก
 ๓๓ ๑ วัน อังคาร เดือน เจ็ด ขึ้น สี่ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๒๑ ปีเถาะ เอกศก เวลา
 เข้า พระยาพระคลัง ผู้ว่าราชการ ที่สมุหนายก ออก หนึ่งว่า ราชการ ณ ที่นี้ บ้าง ท้าว
 ทรวง มงคลรัตน บ้าน อยู่ บาง เอียน เขียน เอา ตำรา ค่ำ ตั้ง ค่ำ ทรา ผู้รักษาเมือง
 ผู้รั้ง กรมการ ณ ที่เมือง $\frac{๒}{๓}$ มาแต่ ทอ ทรวง เรียน แก่ พณ ฯ เจ้าท่าน สั่ง
 ได้นายเวน ลอดไว้ แลในตำรานั้นว่า ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า ฯ พระราช
 ทาน ค่ำ ตั้ง ค่ำ ทรา ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการ แล พระทรวง ชุนหมื่น เจ้า กรม
 ปลัด กรม ๆ การ ทัว เมือง $\frac{๒}{๓}$ } แก่ เจ้าพนักงาน ผู้ใด เป็น เมือง ขึ้น ทั้ง ปวง ใน นี้

พระราชกำหนดเก่า

ผู้รักษาเมืองคำ

ทรา คึง

สุวรรณคโลกย ปลัดคำ

ศุโขไทย ทรา

เมือง ๒ คือ เมือง

กำแพงเพชร ชูกระบัตร์

นครราชสีมา มหาคไทย

เพชรบูรณ์ พล สัตต์

ทनाव เมือง วัง

คตัง นา

คำ คึง

ทรา

ผู้รักษาเมือง คำ

ทรา คึง

พิไชย ปลัดคำ

พิจิตร ทรา

นครสวรรค์ ชูกระบัตร์

เมือง ๓ คือเมืองจันทบุรี

ไชยา มหาคไทย

ชุมพร พล สัตต์ คำ

พัทลุง เมือง วัง

คตัง นา

คำ คึง

ทรา

พระราชกำหนดเก่า

๓๕๗

เมือง ๔ คือเมือง

บัวชุม
ไชยบาดาน
ระยอง
ชด
สมุทรสาคร
สมุทรปราการ
บางลุ่ม
กุย
ปราณ
หนทบุรี
ไชยนาทบุรี
อุทัยธานี
มโนรมย
สรรคบุรี
สิงขบุรี

อินทบุรี
พรหมบุรี
ลพบุรี
สุพรรณบุรี
ศรีสวัสดิ์
ไชยโยก
ฉะเชิงเทรา
เมือง นครไชยศรี
ราชบุรี
วิเศษไชยชาญ
เพชรบุรี
สมุทรสงคราม
ปราจีนบุรี
นครนายก
สระบุรี

ผู้รักษาเมือง ค่า
ตั้ง ๑๐ | } ๕ ๒
ทรา ๑๕ | } ๕ ๒

ปลัด
ยกربัต
จำเมือง
แพ่ง
สุพมาทรา

ค่า
ตั้ง ๑๕ | } ๒ ๒
ทรา ๗ | } ๒ ๒

ปลัด
จำเมือง
แพ่ง
สุพมาทรา

ค่า
ตั้ง ๑๐ | } ๑๕ ๑
ทรา ๕ | } ๑๕ ๑

๑ ถ้าเป็นผู้รั้งเมือง ๒ } ให้เอาค่า } ผู้รักษาเมือง นั้น ตั้งเป็น
ทรา } ทรา }
สาม ส่วน ตกเสีย ส่วน หนึ่ง ให้เอาแต่ สอง ส่วน ส่วน นายเวหน แลเสมียน แด

รับสั่ง ๑ | } ค่าทดลอง } ๓ |
ได้แก่เจ้าทรา }
แต่ง ๒ | } ค่าทรา } ๑ ๒
เขียน ๑ | } ทนาย } ตั้ง ๒ |
ทราคลัง ๒ | } ได้ค่า } ยกเจ๊ก ๑ |

๑ คำ ทวารคุ่ม หุ้ม คำ	รับสั่ง	ทำสิ่ง	หนึ่ง	รวม	เก้า	ทำสิ่ง	สอง	สิ่ง
	แต่ง	สาม	บาท					
	เขียน	บาท	หนึ่ง					
	ทวารใหญ่	สาม	ทำสิ่ง					
	ทวาร คลัง	หก	สิ่ง					
	ยก เจียก	บาท	หนึ่ง					
	ทล ฉลของ	สาม	บาท					
รับสั่ง	ถึง	ทำสิ่ง						

๑ ถ้า พ้อง ให้กรวยบุทล พระภรรยา เขา ทวาไป เขา คู่ ความ ณ หัวเมือง โข
ต้อง เสียค่า อรรณเนียม

๑ คำ ทวา ความ	รับสั่ง	ทำสิ่ง	หนึ่ง	รวม	ห้า	ทำสิ่ง	บาท
	ทล ฉลของ	สาม	ทำสิ่ง				
	แต่ง	หก	สิ่ง				
	เขียน	บาท	หนึ่ง				
	ทวารคลัง	หก	สิ่ง				
	ยก เจียก	บาท	หนึ่ง				

๑ เวื่อ ถ้า หนึ่ง คน สอง คน หัวท้าย เสียค่า ลง เวื่อ แก่ ข้า ทลวง ตามกฎ
ถ้า โจรขย รับเลี้ยง หา เบี้ยเลี้ยง มิได้ ถ้า ทวาร ลูก ชุน ปรุกษา

เสีย คำ	แต่ง	หก	สิ่ง	รวม	สาม	ทำสิ่ง	บาท
	เขียน	บาท	หนึ่ง				
	ทวารใหญ่	หก	บาท				
	ทวาร คลัง	หก	สิ่ง				
	รับสั่ง	ถึง	ทำสิ่ง				
	ยก เจียก	บาท	หนึ่ง				

๓๔ ● กฎให้ แก่เจ้าพระยาแลพระยาพระคลัง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่นพัน
 ทนายฝ่ายทหาร พลเรือน มหาศาล ขอเจ้า ชาวที่ข้าเจ้าต่างกรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน
 แล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการให้ประกาศ บ่าว ร้องแก่ไพร่ พัว ประชากร แล
 ข้า ทหาร ทั้ง ปวง จงทั่ว ท้ายพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงพระมหากรุณา
 คำทูลเห็นอเกล้าฯ สั่งว่า ให้ สัก นาม เมือง แล ชื่อ มุขนายไว้ ใน จ้อมือไพร่พัว
 ประชากร ข้าทแล้ว ทหาร ทั้ง ปวง กิ่งนี้ เพื่อจะให้ทำราชการทั่ว หน้า กิ่ง
 แกล้อก ข้าทของ ฯ แล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ ไพร่ พัว ประชากร ข้า ทหาร
 ทั้ง ปวง ไม่แจ้งในพระราชกำหนดกฎหมายแทน แต่ จะได้ ความสบาย ทำ
 เหล็ก ปรอดม สัก แล ขโมยเหล็ก ของ หลวงไป สักแต่อำเภอใจ หาผู้ถูก นัง
 มิได้ ต้อง ท้าย บท พระอัยการ ว่า ปรอดม พล โทษนั้น ถึง ทาย สิ้น ทั้ง โศก
 อย่าให้ทูลของ ฯ ฝ่ายทหาร พลเรือน มหาศาล ชาวที่ ขอเจ้า เจ้าต่าง กรมฝ่าย
 หน้าฝ่ายใน แล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการ ไพร่ พัว ประชากร ข้า ทหาร ทำ
 เป็น อัน ซากที่ เตียว ถ้าผู้ใด มี พัง ที่ เหล็ก สัก ปรอดม แล ขโมยเอา เหล็ก ของ
 หลวงไป สัก หาผู้ถูก นัง มิได้ มีโทษ จับ พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า ปรอดม พล
 เกียร ครวัน ราชการ แอบ แฝง สัก บัง ข้าแผ่นดินไว้ ก็ จะ เขา ตัว เป็นโทษ ถึง สิ้น
 ชีวิต ตาม บท พระอัยการ กฎให้ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน หก ขึ้น สิบ สอง ค่ำ
 รุศศักราช ๑๑๓๖ ปี มะเมีย อศก

ฯ

๓๕ ● ท้าย พณ ฯ ขอดยาศรี อรรมาธิราช รัยพระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า
 พระกัลผู้รั้ง แล กรมการ เมือง นนทบุรี พ้องให้ กราบทูล พระกรุณาว่า มี
 ความโทษาธิบัติให้ไป แก่ กรมการ เมือง นนทบุรี ว่า มีพระราชกำหนดไว้ ณ ศาล
 หลวงว่า ถ้าตระลาการส่งสัตย์ไปปรับแล้ว ก็ที่ แล ทนายบอกเข้ไปให้
 ประกัน แล ยังมีได้ เสียเงิน ตามใบ สัตย์ อย่าให้ถูก ความ หา อาญา อูธร แก่
 ผู้พิจารณา ตระลาการ แล ทรง พระกรุณา ทูล เห็น อเกล้า ฯ สั่งให้ ทรา พระราช

บัญญัติไว้ แต่หนี สืบไปเมื่อนำ ให้ทำ ความ พระราชกำหนด กฎหมายไว้ ณ ศาล
หลวงนั้น ถ้าผู้ต้อง ประวิง ร้อง ฟ้อง หา อาญาอุธรณ์ แก่ผู้พิจารณา ตระลาการ
ไว้ ให้เสียเงิน สิ้น ไทมพิไนยเสร็จแล้ว จึงให้ อาญาอุธรณ์ แก่ผู้พิจารณา ตระลา
การ ถ้ามิได้เสียเงิน สิ้น ไทมพิไนย แลไปทำ หนังสือ ร้อง ฟ้อง หา อาญา
อุธรณ์ แก่ผู้พิจารณา ตระลาการด้วยประการ ใดๆ เล่าไว้ เสมอ พลิก แผ่นดิน
มัน ระ รือ ชัน มา ร้อง ฟ้อง ว่า กล่าว เหนือ คำ พระ ผู้เป็น เจ้า นั้น มิได้ ย่ำ ใต้ ฟัง
ไว้ ตระลาการ เรียก เขา เงิน สิ้น ไทมพิไนย ตาม ใบ สัตย มา ทรา พระสุภาวดี
ประวิง มา ให้ ครบ แล้ว จึง ให้ ผู้พิจารณา ตระลาการ ผู้ต้อง พิภพ นั้น ออก แก่
อาญาอุธรณ์ ด้วย ผู้ ร้อง ฟ้อง กฎ ใต้ ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน สิบ เบ็ด จัน สิบ เบ็ด คำ
จุล ศักราช ๑๐๑๑ ปี ฉลุ เดาศก

๓๖๑ กฎ ให้ แก่ พระ สุริยวงศ์ ข้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย ขอก เจ้าพระยา
แล พระหลวง เจ้า ราชินิกุล จน ทมิฬ พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน
แล ฝ่าย ทวย ราษฎร ทั้ง ปวง จง ทวี กว้าง สมเด็จ พระพุทธเจ้า ใหญ่ ทวี ทรงพระ
กรุณา คำรัส เหนือ เกลาฯ สั่ง ว่า ทุก วัน นี้ แยก ฝรั่ง อังฤษ คุลา มลายู ใดๆ
ประเทศ เข้า มา สู่ พระ บรมโพธิสมภาร เปน อัน มาก แต่หนี สืบไป เมื่อนำ
ห้าม ย่ำ ให้ ไทย มอญ ลาว ลอบ ลัก ไป ช่ง เสดพบ เมณูจรรรม ด้วย แยก ฝรั่ง อัง
ฤษ คุลา มลายู ซึ่ง ถือ ฝ่าย มิจชาติ จู เพื่อ จะ มิ ให้ ฝ่าย ทวย ราษฎร ไป สู่ อมา
กุกช ให้ อยู่ ตาม สัมมาชาติ จู ย่ำ ให้ ระคน ปน กัน ฝ่าย เจ้า หมู่ มุอ นาอ จะ ได้
มาน แตนก แจก หมู่ ไพร่ หลวง ตาม กฎ บาน แตนก สำรับ แผ่นดิน สทวก ถ้า ผู้
ไท มิ ฟัง ลอบ ลัก ไป ช่ง เสดพบ เมณูจรรรม ด้วย ผู้ ถือ มิจชาติ จู พิจารณา สืบ สท
จับ ได้ จะ เขา ตัว ผู้ ซึ่ง ไป ช่ง เสดพบ ด้วย ผู้ ถือ ฝ่าย มิจชาติ จู เปน โทษ ถึง สิ้น
ชีวิต ฝ่าย พ่อ แม่ ญาติ พี่ น้อง ซึ่ง มิ ได้ กำชับ ห้าม ประม เปน โทษ ด้วย ตาม

ใกล้แลไกล กฎให้ไว้ฉะฉาน ชาทิยเดื่อน ทก แรม เจ็ด คำจุลศักราช ๑๐๓๕
ปีเถาะ เบญจศก ๖

๓๓ ๑ กฎให้แก่ขุน ^{โรง}ศาล { ผู้พิจารณา ^{ใน} เนื้อความ ^{นอก} } { ^๒ } { ^๓ }
กรงหัวเมือง

ทั้งปวง ด้วยทรง พระกรุณา ตรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า มีกฎแต่ก่อนให้ตระ
ลาการพิจารณา ความเอาเงินจ่ายราชการ แลย้ายหัวเมืองกรมการไต่ถาม
ความมิได้บังให้พร้อมกัน แลให้แต่ภูคาษาทำมรณัน ถามที่ ศาลข้าง แล
ถามที่ บ้าน ^{เรือน}) เอง บ้างแล มิได้ถาม ^{สัตย์} ^{จริง}) ย่อมเอาเท็จ เปนจริง

เอาจริงเป็นเท็จ แลเข้าด้วยฝ่าย ^{โทษ} ^{จำเลย} | แลซ่อมเหง แก่ ราษฎรว่า เนื้อ

ความแพ้ ลงเอาเงินให้ ราษฎร ได้ความ ยากแค้น กุรหนึ่งอ้ายอู่ภูคาษา ซึ่ง
สัดคั้งเป็น ภูคาษา กลางว่า ความทั้งสี่ ศาลทำซ่อมเหง ราษฎร แลทำได้ ผิด
ด้วยพระราชกำหนด กฎหมายต่าง ๆ แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้า แล ราษฎรจะ

ร้องฟ้องด้วยกิจ เนื้อความสิ่งใด กระทรวงแพ่ง ^{อาญา} ^{อุธร} | นครบาล แลจะ

นั่ง แต่ภูคาษาทำมรณ จะถามแต่ศาลเอง ตาม กระทรวงนั้น หาผู้ใด เป็น พยาน
เห็น ข้อผิด ข้อชอบด้วยมิได้ ถ้า แล ความนั้น เป็น กระทรวงแพ่งได้พิจารณา
ให้ปลัด แล ยกกระบัตร์ จำเมือง แล สุกุมাত্রานั่ง ถามด้วยถ้า แล เนื้อความ

แปล กระทรวง ^{อาญา} ^{อุธร} | ได้พิจารณา ให้ยกกระบัตร์ แล จำเมือง แลแพ่ง

แล สุกุมাত্রานั่ง ถามด้วยจงทุกคู่ แลให้ถาม ตาม สัตย์ ตาม จริง ถ้า แล
เนื้อความ ช้ ซาคให้กรมการนั่งพร้อมกันว่า เป็น ประการใด จึงให้ยกกระบัตร์
กฎหมายเอาเป็นกลาง ถ้า แลผู้ นั้น เห็นว่า เนื้อ ความ เป็น สิ่งนี้ ๆ แลผู้

นั้นเห็น ด้วยแล้วจึงให้อ่านคำพิพากษาให้ฝ่าย	โทษ		ฟั่ง ถ้าแล	โทษ
	จำเลย			

ว่าชอบ ด้วยถ้อยคำแล้วให้กฎหมายเขาเป็น ขาค ถ้าแลโทษจำเลยติดใจ
 ว่าพิพากษามีข้อ ด้วยคำ แลคำ ทาคำให้การ ใน ส่วน ขาค ให้ยกบริบท
 กฎหมายเขา เสนอให้พิพากษาใหม่ให้ชอบด้วย ส่วน ข่า ให้ฝ่ายโทษฝ่าย
 จำเลยติดใจ ถ้าแลพิพากษานั้นพร้อมกัน จะพิพากษาเห็น มีตก ลง มี
 พร้อม กันโทษจำเลยยังติดใจ อยู่ ให้ยกบริบท กฎหมายเขาว่าแก่ผู้ รักษา
 เมือง ๆ จะเห็น เป็น ประการใด ถ้าแลผู้รักษาเมือง เห็นข้อใดทงใด มีแจ้ง
 ก็ให้ซักถามฝ่ายโทษจำเลยให้กระจายข้อ ซึ่ง ระยะเวลาพิพากษามีตก ลง ได้
 แจ้ง ออกทุก ข้อ แล้วผู้รักษาเมือง แล ปลัด ขกบริบท กรมการ พรวณ
 กัน ให้พิพากษาเห็น พร้อมกัน แลฝ่ายโทษฝ่ายจำเลยมิได้ติดใจ แล
 เห็นด้วย ถ้อยคำ แล จะแต่ง รวางส่ง สัตย์ให้ปรับ ให้พิจารณาคุณใน รวาง
 ซึ่งโทษจำเลยรับแลให้การ แลโทษรับคำให้การ นั้น ลงใน รวางได้แจ้ง
 แลผู้นั้น เป็น สัตย์ว่า เนื้อความด้วย สิ่งนั้น จะ เป็น ประการใด ให้ปรับมาได้
 แจ้ง อย่าให้ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการผู้ให้ รวาง สอด ครม ของ ทัว ลง นก
 คำรับ แลคำให้การ ลงใน รวางให้ผิด ด้วยข้อ ทา แลคำให้การ แต่ สิ่งใด
 สิ่ง หนึ่งได้ ถ้าแลส่งไปให้ ปรับ ๆ มาว่า ประการใด แล้วให้ยกบริบท
 พิจารณาคุณใน โย สัตย์ ซึ่งใส่ ด้วยบท พระอัยการ ซึ่ง อยู่แก่ ขกบริบท แล
 กรมการผู้ใดผู้หนึ่งเป็น พยาน กันให้แจ้งว่า คู่นี้ ทำกัน ว่า เนื้อความ สิ่ง
 นั้นแต่ รวางส่ง โย สัตย์ไปว่า เนื้อ ความ นั้น มีพระราชกำหนดกฎหมายบทพระ
 อัยการไว้ว่า นี้ต้อง ด้วย รวางจำเภาะให้ทำ ตาม ถ้า ปรับใหม่ไม่ต้อง รวาง
 โย สัตย์ซึ่งส่งไป นั้น แลปรับ มา นั้น เกียงเลียง เปรียบให้ระยะเวลา ย้อน โย
 สัตย์ไปให้ปรับใหม่ก่อน ถ้าแลมี ย้อน โย สัตย์ปรับใหม่ แล ทัก ทาร ลง

จะได้พิจารณาแต่ตาม กระทรงง ถ้า โทษ } รับคำให้การ แต่ตาม สัตย์
จำเลย } จริง |

โทษหาแลจำเลยมิรับ ว่า ทามีได้ แลอ้าง พยานสองคนสามคนขึ้นไป ๆ
เสฉัญ พยานมิได้ต้องคำนั้น แล สมอ้างนั้น ฟังเอาคำพยานนั้นได้ จึงได้ปรับ
ตามคำพยาน ถ้าเขียนโดนทมิได้ ใส่ ชื่อโทษ แล สังกัดมุลนายโทษ
แลเขียนโดนทแต่ว่ามีผู้มาให้การ ต่าง ฟ้อง แลเกาะ รามฎรมา ตาม มิ รับ
แลเรียกเอา ทานบลแก่ รามฎร ว่า ผู้ใด รู้เห็น สิ่งหนึ่งสิ่งใด ได้ปรับเอาตัว
มีพิทาม รุปลความ ทานนั้น ครั้นได้ ทานบลแล้ว จึงเอาผู้ใดผู้หนึ่ง ออกขึ้นคำ
พยานว่า ผู้นี้ รู้เห็นคือว่าตัวผู้นั้น ทำผิด เป็นมัน คง แลผู้ให้ ทานบลนั้น
จนแก่ ทานบลเอง ลงเอาเงินแก่ รามฎร นั้น ย่าง แล แต่ง รวาง ส่งไป ล้อ
ไปให้ปรับเอาบ้าง แล รามฎร ได้ความ ยากแค้นเคืองนั้น ได้คุม เอาตัว
ตระลาการ แลผู้ ออกขึ้น เนื้อความเป็น พยานนั้น บอก หนังสือ ส่งตัวผู้ นั้น เขา
ไปยังถูก ชุน ณศาลา ให้เอาตัวผู้ นั้น เป็นโทษ จงหนัก ถ้าผู้ใด มิได้ทำ
ตาม กฎนี้ จะได้ ลงโทษ ตามโทษานุโทษ แลให้ สมุหบาญชี กฎหมาย บอก
จงทั่ว อย่าให้หลง หลอได้ กฎให้ ไว้ ณวัน ประศิค เดือน หก แรม ท้ากั
จุลศักราช ๑๑๖๙ ปี กุน นพศก

๓๘ ๑ กฎให้ไว้ แก่ พระสุริยวัฑ ข้าย ขวาใน นอก ได้กฎหมาย บอกเจ้าพระยา
ผล พระยา พระมหาราชคร พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่น มหาศเลก ชาว
ผู้ บินคา เป็นตระลาการ ได้พิจารณา เนื้อ ความ ฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้งปวง จงทั่ว
ทั้ง ข้าง ทลอง ๆ ผู้ เป็นโทษ ผิดรเวงใน ราชการ แล เกี่ยจ ครวัน ทัว ประ
การใด ๆ โทษมิถึง คาย ผู้ใด เป็นตระลาการ พิจารณา เป็น สัตย์ แล จะ ได้
ลง พระราช อาญา อย่าให้ เข้มยง สอง หวาย ให้ เข้มยง สาม สิบที แต่ ทววย เค็ด

แถม ทวายใหญ่ } อย่างที่ เป็น อัน ซาก ที่ เต็ม ยว ถ้า แล มี รั้ว สังก ให้ ที่ ท้าย ทวาย

ใหญ่ ให้ เขา แแต่ ทวาย สกน สเทิน { ที่ ถ้า โทษ ที่ ฎา มี ให้ ที่ แแต่ ยี่ สิบ ที่ ถ้า แล

ได้ ลง พระราชอาณาที่ เสีย ให้ ที่ ยี่ สิบ ที่ ท้าย ทวาย เล็ก ตาม ควร ท้าย โทษ นาน โทษ
นั้น อย่า รั้ว ราชบาท ลง พระราชอาณา ให้ ถึง ทาย ถ้า โทษ ลัก พระราชทรัพย์
แถม คอ ผู้หญิง ช้าง ใน ให้ ลง พระราชอาณา เขื่อน ท้าย ทวายใหญ่ ๕. ที่ ถ้า นล
โทษ แแต่ เกียง ครวัน รวง ราชการ ไม่ ถึง ทาย แล รั้ว ราชบาท ขับ เขื่อน โยบ
ที่ ถึง ทาย จะ ให้ รั้ว ราชบาท ผู้ รั้ว สังก ระยะเวลา ผู้ นัง พิจารณา จน สิ้น เขิง จะ
เขา ทัว เป็น โทษ ถึง ทาย คุง หนึ่ง ผู้ คาย นั้น ให้ สมุห หมาย ชี้ เขา ฎา นี้ ไป แจก
แก่ ผู้ รั้ว สังก แล ผู้ เป็น ระยะเวลา ทั้ง ปวง จง ทัว ถ้า แจก มี ทัว จะ เขา ทัว
เป็น โทษ คุง หนึ่ง โทษ ผู้ รั้ว สังก ระยะเวลา นั้น ฎา ได้ ไว้ ณ วัน อังคาร เดือน ยี่
แรมห้าค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๓ ปี ๒๒๒๓ ตรีศก

๑๑๗ • ฎา ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ช้าย } ใน นอก ให้ ฎา หมาย บดก ระยะเวลา
ชวา

กรม มทาทไทย } กรม เมือง | กรม คลัง | ตำรว ใน ช้าย ตำรว นอก ช้าย |
กรม ระยะเวลา | กรม วัจ | กรม ษา |

กรม ทหาร ใน ช้าย มทาทเล็ก ชาว ที่ กรม พระนครบาล แล ชุน โรง ศาล | ผู้
ชวา

บัณฑิต เป็น ระยะเวลา พิจารณา เนื่อ ความ ทุก หมู่ | ท้าย ทรง พระกรุณา
กรม

คริสต์ เหนือเกล้าฯ สังก ว่า มี พระอัยการ ไว้ แแต่ ก่อน ว่า ราษฎร ทั้ง ปวง มี อรรถ
คดี จะ ดำ หนึ่ง สือ ร้อง พ้อง แแต่ สมานัก นการ ชุน โรง ชุน ศาล กรมใด ได้ รับ
พ้อง สือ ร้อง พ้อง ไว้ หมาย ไป ให้ มุทนาย ซากา พยาบาล ส่ง ผู้ ค้อง คดี มา

พิจารณาไต่ถามต่อกัน นั้น แล ระยะเวลา เว้นกั เขา เงินค่า ฤชา ระยะเวลา ค่า

ธรรมเนียม แก่ฝ่าย โทย | ถ้า แล อาณาประชาราษฎร จะ สำนึกก็รู้ ว่า มี
จำเลย

ผู้เบียดบัง ฉด ลัก พระราชทรัพย์ ช้างม้าโค กระบือ ของ หลวง จะ มาว่ากล่าว

แก่ สมภัก์นักการ แลทำฎีกาทูลเกล้าฯ ถวายนั้น ครั้น จะ มาว่า ทาเงิน

เสียค่า ฤชา ระยะเวลา มิได้ จะ นิ่งเสียมิได้เขา มาว่ากล่าว เนื้อ ความผู้เบียด

บัง ฉด ลัก พระราชทรัพย์ ช้างม้าโค กระบือ ของ หลวง นั้น สฎญ เสีย แต่

สืบไปเมื่อน่า ถ้า อาณาประชาราษฎร จะ มาฟ้อง โรงศาล กรมใด ๆ แลทำ

ฎีกาทูลฯ ถวาย ว่า มีผู้ ทำผิด คิด มีชอบ แล เบียดบัง ฉด ลัก พระราชทรัพย์

ช้าง ม้าโค กระบือ สรรพ สิ่ง ของ เปน หลวง แล บังไพร หลวง มี ผู้กระทำ

กันไซก ราษฎร ฉ้อ ราษฎร วิบ ราชบาทวไพร่ บ้าน พลเมือง แลทำลายพระพุท

ธูปพระสถูป พระเจดีย์ ห้าม อย่าให้ ระยะเวลา เว้นกั เขา ค่า ฤชา ระยะเวลา แก่

โทยเลย แล ให้ พระสุริศวตีช้าย ขวใน นอก ให้ ฎหมาย บดแก่ ระยะเวลา ผู้พิจารณา เนื้อ ความ

ทุก หมู่ทุก กรมให้ ทำ ตาม ฎ จง ทุก ประการ ถ้า ฎหมาย มีทั่ว จะ เขา ทั่วพระสุริศวตี

เป็น โทย ถ้า ฎหมาย ทั่ว แล้ว ผู้ใด มิได้

ตาม ฎนี้ จะ เขา ผู้ นั้น เปน โทย จง หนัก ตาม โทยานุ โทย ฎให้ไว้ ณ วัน

ศุกร เดือนเก้า แรมเก้าค่ำ รุศ ศักราช ๑๑๙๒ ปี จอ โทศก

๔๐ ๑ ฎให้ ช้างทูลของ ฐิติ พระบาท ฝ่าย ทหาร พลเรือน มหาชน จะ

เข้า เจ้าต่าง กรม เข้า สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอ หลาน เธอ หม่อม เจ้า กรม ฝ่าย น้อย

หลัง แล ผู้รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ หัว เมือง ปากใต้ ฝ่าย ท้อง ท้อง

ด้วย ทรวง พระกรุณา ตรัส เห็น กเกล้าฯ สั่ง ว่า แต่ ก่จน ช้าง หลวง เจ้าต่าง กรม

ถือ ทรา กรม นั้น ออก ไป เบิก คู่ ความ แล พิจารณา เนื้อ ความ มี คู่ ตัว เมิน

ยอม ทำ ถ้า เหลือ ผิด ด้วย พระราชกำหนด ฎหมาย ห้าม ปราบ เปน ทอ

ครั้ง แค้นสืบไป เมื่อนำ ขยำให้ม้หาคเล็ก ขอเฝ้าข้าเจ้าต่างกรม แล
 ข้าสมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ หลานเธอ แลข้า พระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ หม่อมเจ้า
 กรมฝ่ายหน้าฝ่าย หลังถือ ทวารใน กรม ถือทวาร กรมใด ๆ ออกไปเบิก เนื้อความ
 แลพิจารณา เนื้อ ความ มีคู้ แลพิจารณา ส่วย สาธารณ ทวิ เมืองย่น อื่น
 ชาติที่เกี่ยว ถ้าแล เนื้อ ความ สิ่งใด ๆ ในกรมนี้ แล จะให้มี ทวารออก
 ไปพิจารณา ว่า กล่าว ณ ทวิ เมือง ก็ให้กราบทูล พระกรุณา ก่อน ถ้าทรง
 พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ประการใด ๆ ก็ให้สั่ง เว้น ขาว วังให้ ทนาย บอกลเนื้อ
 ความไป ตาม พนักงาน ให้ มี ทวาร ออก ไป ถึง ผู้ รักษา เมือง แล ผู้ รัง กรมการ
 ณ ทวิ เมือง นั้น ตาม พระบรมนุญใช้ ทรา ให้ แต่ง ข้า หลวง ใน กรม นั้น กำกับ
 ไป แล ให้ ผู้ รัง กรมการ ทวิ เมือง ว่า กล่าว ตาม ข้อ เนื้อ ความ ตาม กระทรวง
 ขยำให้ม้หาคเล็ก ขอเฝ้าข้าหลวงเจ้าต่าง กรม ผู้ ออก ไป นั้น พิจารณา ว่า กล่าว
 ท่วย แล ข้า หลวง กรมใด ๆ มิได้ทำ ตาม ท้อง ทวาร รับสั่งนี้ แล ลัก ลอบ
 ถือ ทวาร พระราชสิทธิ์ แล ทวาร พระยศสิทธิ์ ทวาร โภษาธิปไตย แล ทวาร กรมใด ๆ
 ออกไปพิจารณา เนื้อ ความ ข้อใด ๆ ขยำ เพื่อให้ผู้นั้น พิจารณา ว่า กล่าว เนื้อ
 ความ สืบไป ให้ ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ บอกรู้ มา ให้ แจ้ง ก่อน แล
 ให้ ข้า หลวง ของ ขลุ้ พระบาท ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล มหาคเล็ก ขอเฝ้าข้า หลวง
 เจ้าต่าง กรม แล ผู้ รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ กระทำ ตาม กฎหมายนี้ทุก ประ
 การ ถ้าแล ผู้ใด มิได้กระทำ ตาม จะเอาทวิ เป็นโทษตาม โทษานโทษ กฎ
 ให้ ไว้ ณ วัน ประทศเดือน สิบ ขึ้น สี่ค่ำ รุศศักราช ๑๑๑๒ ปี ๖ กนักษัตร โทศก
 ๑๑ ๑ ท่วย จะหมื่น ไวยวรนาถ รับ พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า เลียงชัย
 หลวงของ ฯ ทั้งให้ เป็น เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง เมือง ชุนหมื่น มหาคเล็ก
 ชาวที่ ทหาร ทวิ สี่นาย ฉลอง พระโอรุ นายท้าย นายม้า ง นายกำนัน พันทนาย
 ฝ่ายทหารฝ่ายพลเรือน ใน ขรรมนิยม นอก ขรรมนิยมนี้ มี ปลาย ชื่อ ตาม ยันดา

ศักดิ์อยู่ทุกหมู่ทุก กรมแล พระอัยการ พระราชกำหนด กฎหมายแต่ก่อน มีอยู่
 ถ้าแลผู้ใด จะเรียก ชื่อ ร้องฟ้อง ทา ความแก่ผู้ มีบัณฑิตก็ แล จะใช้ บาก
 ทหมายไป ด้วยกิจ ราชการ สิ่งใด ๆ นั้น ให้ว่า ให้ สิ้น ต้น ชื่อ ถ้า จะใช้ ตราไป
 ราชการ สิ่งใด ๆ ณ หัวเมือง ^{๒๐}/_๓ | นั้น ให้ สิ้น ปลาย ชื่อตาม บัณฑิตก็ ในธรรม
 เนียม นั้น จง สิ้น ชื่อ ถ้าผู้ใด จะ เรียก ชื่อ แล จะ ร้อง ฟ้อง ทา ความ แก่กัน
 แล ใช้ ตรา บาก ทหมายไป มา ด้วยกิจ ราชการ สิ่งใด จาก ชื่อ เหลือ ชื่อ เปน พนักงาน
 งาน พันพาล มุราช ทวี หมื่น มทาทไทย เขา ตัวผู้ มี ชื่อ มา พิจารณา เขา ตัวผู้ เปน โทษ
 ปรวิ ไหม ตาม บัณฑิตก็ เขา พิไหย จำ เปน ค่า อัย ช้าง หลวง แล พระราช
 กำหนด กฎหมาย มี อยู่ แต่ก่อน สืบ มา แล หลวง ศรีพิฆบาล เจ้า กรม สนม ฝ่าย
 ขวา ชำ หลวง กรม พระราชวัง บวรสถาน มงคล นั้น เข้า ทูล ของ รุ่ง พระบาท ช้าง
 ใน กราบ ทูล พระกรุณา ว่า แต่ หลวง ศรี มิ ได้ ว่า ออก ให้ สิ้น ชื่อ หลวง ศรี พิฆ
 บาล ทา มิ ได้ ก็ ทรง พระกรุณา โปรด เกล้า ให้ ลง พระราชอาญา ขับ เจ้
 โยษ คือ ผู้ กราบ ทูล พระกรุณา นั้น หน้า หน้า เปน หลาย คน แล อยู่ มา
 ณ วัน อังคาร เดือน แปด ขึ้น ค่ำ หนึ่ง จุลศักราช ๑๑๐๓ ปี ภา ควิศก เสด็จ
 พระราชดำ เนิน ออก ณ พลับพลา ทอก พระเนตร ทำการ ณ วัด สุมงคล เสด็จ
 แล บ่าว หลวง ราชินิกุล นิคยาก็ ชัก เลื่อน จน อีกรวม เมือง แล เลื่อน นั้น คดี
 จง จึง ทรง พระกรุณา ได้ ทำ ทรวง ไป งาม พระยายมราช หลวง ราชินิกุล แล
 หมื่น ภัยนวินทร ทวี หมื่น ตำรวจ นอก ไป งาม พระยมราช หลวง ราชินิกุล แล
 เขา เนื้อ ความ กราบ ทูล พระกรุณา มิ ได้ ออก ชื่อ พระยายมราช ว่า แต่ พระยม มี
 ได้ กราบ ทูล พระกรุณา ว่า พระยายมราช ให้ สิ้น ชื่อ จึง ทรง พระกรุณา ได้ ลง พระ
 ราชอาญา หมื่น ภัยนวินทร นำ พระที่นั่ง แล ให้ ถอน พัน เสี้ย ชุน ราชวินทร
 เจ้า กรม ตำรวจ นอก ขวา ซึ่ง เปน นาย หมื่น ภัยนวินทร มิ ได้ ว่า ถล่าว แก่ หมื่น

ภยันวินทร นั้น ก็ให้ลง พระราชอาญา นำ พระที่นั่งด้วย แต่หนีไปเมื่อ น่วย
 ข้าทูลของ ซึ่ง จะกราบทูล พระกรุณา แลใช้ บาด ทนาย จะ ออก ชื่อ เจ้าพระยา
 แล พระยา พระทวง เมือง ชุม หมื่น มหากษัตริย์ ชาวที่ แล ทวี ตี นาย กำนัน
 พันทนาย จำ กุศาย เสมียน ประแดง พนักงาน ฝ่าย ทหาร ฝ่าย พลเรือน มหากษัตริย์
 ขอเจ้าข้า เจ้าต่างกรม กรมฝ่ายหน้าฝ่าย หลัง ทั้งปวง นั้น ให้ ว่า ให้ สิ้น ทิ้ง ชื่อ ช่าง
 ว่า ให้ ซาก ชื่อ กุศหนึ่ง ข้าทูลของ ซึ่ง ข้าง ใน ข้าง หน้า เรียก ชื่อ ทวงศรัททิพบาล
 ว่า แต่ ทวง ศรี แล หมื่น ภยันวินทร เรียก ชื่อ พระยายมราช ว่า แต่ พระยม

ชาติ ชื่อ อยู่ กุศณั ค่อ เมื่อ จะใช้ ทรา ไป ด้วย ราชการ ณ เมือง ^๒/_๓ } นั้น ให้
 ใช้ ตาม บัน ทาศักดิ์ ใน ธรรมเนียม นั้น ให้ สิ้น ชื่อ ช่าง ให้ ซาก ชื่อ เหลือ ชื่อ
 แต่ สิ่งใด สิ่ง หนึ่ง ได้ แล ให้ เจ้า กรม ปลัด กรม นาย เวณ มหากษัตริย์ ขอเจ้า
 ข้า ทวง เจ้าต่าง กรม ฝ่าย หน้า ฝ่าย หลัง ทั้งปวง ว่า กล่าว แก่ ข้า ทวง ชุม หมื่น
 แล จำ เสมียน กุศาย ประแดง พนักงาน บ่าวไพร่ ให้ ทำ ตาม รัช สัตย์ นี้ ทุก ประการ
 ถ้า แล ผู้ใด มี ได้ ว่า กล่าว ให้ ทำ ตาม รัช สัตย์ นี้ แต่ ข้อ ใด ข้อ หนึ่ง จะ เอา
 ผู้ นั้น เป็น โทษ ปรับ ใหม่ ตาม พระอัยการ แล เจ้า กรม ปลัด กรม มุข นาย

เป็น โทษ ด้วย แล ให้

มหากษัตริย์	}	สัสดี	}	ชาย	}	สมุห ข้าราชการ	หมาย	ออก
กระลาโหม								

 ตาม รัช สัตย์ ถ้า แล หมาย ออก มิ ทัว จะ เอา ตัว เป็น โทษ ตาม รัช สัตย์ ทนาย
 มา ณ วัน เสาร์ เดือน แปก ขึ้น สิบ สอง ค่ำ จุล ศักราช ๑๑๑๓ ปี ระกา ทวี ศก ๒๔
 ๒๔ ๑ ฎีกา ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ชาย ชวา ใน นอก ให้ หมาย ออก เจ้า พระยา แล
 พระยา พระทวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุม หมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล
 ข้า ทวง เจ้าต่าง กรม ฝ่าย หน้า ฝ่าย หลัง แล สม นชก สม โน อากา ประจักษ์ ราชภู
 ทั้ง ปวง จง ทัว ทัว ลัน เกลา ลัน กระหม่อม เสกข์ ขึ้น ปราบ คาภิเศก ครั้ง

นี้ ทรงพระราชดำริว่า บำเพ็ญ พระราชกุศล เป็น อันมาก แล้ว ทั้ง อยู่ใน ทศพิช
 ราชธรรม สืบ ประการ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ แก่ อาณา ประชากร
 ไพร่ พัว ข้า ขบ ขัน เสมอ ทั้ง ปวง เป็น อัน มาก ก็ แจ้ง ว่า ข้า ทูล ของ ฯ แล
 อาณา ประชากร ทั้ง ปวง ได้ ความ ชัก สอน ประการ ไท ก็ ทรงพระกรุณา สั่ง ให้
 มี พระราชกำหนด กฎหมาย ห้าม ปวาม แล ผ่น ปรน ให้ กระทำ ได้ ได้ ความ สทว
 อยู่ ทุก ประการ แล บัด นี้ จีน อาบั้น สเทก ผู้ เป็น ขุน วิเศษ พานิช คิค อ่าช
 พ้อง ให้ กราบ ทูล พระกรุณา ให้ ยก ผู้ ทำ ภาษี เสมอ ปี ๓๒๘๐ ซึ่ง แล ขุน ทิพ
 หมั่น รุก อักษร พ้อง ให้ กราบ ทูล พระกรุณา ขอ ทั้ง บ่อน เบี้ย แฉวง เมือง ราชบุรี
 เมือง สมุทรสงคราม เมือง สมุทรปราการ ซึ่ง เป็น เมือง โกล่ สอน บาง ซ้าง ที่
 ปน ฮาก รสวน ชัน พระคลัง หลวง เป็น อัน มาก มี กฎ รับ สั่ง ห้าม อยู่ แแต่ ก่น
 มี ให้ ทั้ง บ่อน เบี้ย นั้น มา ประมูล เงิน ชัน เสมอ ปี ๓๒๘๑ ซึ่ง แล นาย
 เมือง พ้อง ให้ กราบ ทูล พระกรุณา ประมูล จัก เรียก ภาษี พัน แก่ ผู้ ^{ชื้อ} ขาย | พัน
 เสมอ ปี ๓๒๘๑ คิค เข้า ทั่ว กัน แแต่ ผู้ มี ^{ชื้อ} ประมูล พระราชทรัพย์ จะ ไค่น ปน
 หลวง เท่ ๓๒ เป็น เงิน ๔๔๑ ซึ่ง นั้น ถัน เกล่ ถัน กระหม่อม จะ ไค่น ปรวณา
 ที่ จะ เขา เงิน ซึ่ง ผู้ มี ^{ชื้อ} ประมูล เป็น หลวง นั้น หา มี ไค่น ทรง พระราชดำริ
 ว่า ผู้ มี ^{ชื้อ} พ้อง ให้ กราบ ทูล ทั้ง นี้ ผิด อย่าง ขอรรม เนียม แต่ บุดาน ราช แล กระ
 ทำ ให้ ไพร่ พัว อาณา ประชากร ทั้ง ปวง ได้ ความ เด็ด รั้น ชัก สอน สืบ ไป นั้น
 เป็น ไค่น กว่า จึง มี พระราชโองการ โปรดเกล้า ฯ สั่ง แก่ ออก ยาว รัตนนิเศร
 ผู้ ว่า ราชการ ที่ สมุทมน เทียรบาล ให้ เขา ผู้ มี ^{ชื้อ} ซึ่ง คิค อ่าช ให้ กราบ ทูล ประ
 มูล ทั้ง นี้ ลง พระราชอาญา เชี่ยน ค๓๒ | หาย บ้าง แล้ว ได้ รับ ราช มา เขา
 บุกร ภรรยา เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ นั้น ทรง จะ ไม่ ให้ ผู้ ไค่น ใดๆ เชี่ยน อย่าง
 ทำ สืบ ไป เมื่อน่า ถ้า แล ผู้ ประมูล พระราชทรัพย์ ชัน พระคลัง หลวง ทั่ว ขบ

ทำต้องด้วยอย่าง ชรรมนิยม อยู่ นั้น ให้ปลุกษาทุกให้พร้อมกันก่อน ถ้าแล
 เหน ว่าภอควร จะให้ผู้นี้ มีชื่อ ประมุข พระราชกรพิยเปน หลวงได้ จึงให้เอา
 เนื้อ ความ กราบทูล พระกรุณา ถ้าแลเหน ว่าผิด อย่าง ชรรมนิยมไป มีควร
 จะให้ผู้นี้ มีชื่อ ประมุข ก็ให้ลูกขุน ณศาลาว่า กล่าวทัก สิ้นเสีย อย่าให้รับ
 ประมุขนั้นเลย แล ซึ่งผู้นี้ มีชื่อ จะให้เอา เนื้อความไป ฟ้องให้ กราบทูล เจ้า
 ท่างกรมฝ่ายหน้า ฝ่ายหลัง สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ แล พระเจ้าลูก
 เมือ หลานเธอ แล เจ้าฝ่ายใน แล จ้าทูลของ ฯ ข้างหน้า ข้างใน ให้กราบทูล พระ
 กรุณานั้นให้ห้ามเสียเปนอันขาดที่เกี่ยว ถ้าผู้ใด มีทำตาม พระราชกำหนด
 กฎหมายนี้ จะเอาตัวผู้คิดอ่าน ประมุข นั้น เปนโทษ จงหนัก ให้ ธิบ
 ราชยาทวเขา บุตร ภรรยา ทายชาย หญิง ทวพิย สิ่ง สิ้นให้ สิ้นเชิง แลให้
 เอาตัวผู้ พ้อง ประมุข นั้น เปนโทษ ถึง ทาย ให้เอาตัว ผู้ชัก นำให้เอา ความ
 มาว่า กล่าว เปนโทษ จงหนัก กฎให้ ไว้ ณวัน พุทธ เดือน สิบ ขึ้น สิบ เบ็ดคำ
 ๑๓๑๘ ปี ชวด อัฐศก

๔๓ ● ท้าย มิน ไวยวรรณกร รับพระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า ให้แต่ง

กฎ ทนายไว้แก่

มทาทไทย กระลาโหม	} ชาววังตำรวจใน	} ช้าย ชาว	} แต่ให้ สิบไปเมื่อหน้า

ถ้าแล มทาทไทย ขอเส้าเข้า หลวง กรมใด ๆ ก็ที่ เจ้ากรม สั่งด้วยเนื้อ ความ
 กิจ ราชการ สิ่งใด ๆ ก็ที่ แล จะ เบียดเอาผู้คน ถ้อยความ ถ้าผู้มา สั่งนั้น เปน คน
 ฐูจิก หน้าก็ก็ แล เคยใช้ สอขอ ให้

มทาทไทย กระลาโหม	} ตำรวจใน	} ช้าย ชาว	} ชาววังผู้

อยู่ เวนให้พิจารณา ทูใน เนื้อความนั้น ควร ส่งไป จึงให้ส่งไป ถ้า เปน เนื้อ
 ความ ข้อใหญ่การ เร่ว ให้กฎหมาย ชื่อผู้ มา สั่งนั้นไว้ ให้มัน คง จึง สั่ง
 เนื้อ ความไปก่อน แล จึง ให้เอา เรือง เนื้อความ ซึ่ง มา สั่งนั้น ว่า แก่เจ้า

นาขึ้นเท่านั้น ๆ ครั้นเสนาจะเรียกเอาค่านาทางเข้า เป็น ศลง ผู้ทำนา
 นั้นย่อมมีถ้อยคำว่า ฟังโก่นสร้างขึ้นใหม่ได้ บ้าง สอง บ้าง แล ฟัง
 เล็ก รังขึ้นใหม่ใน บ้าง เดียว นั้น บ้าง ช่างเสนาจะเรียกเอา อากร ค่านา ย่อม
 วิวาท เป็น ถ้อยความ แก่กัน เนื่อง ๆ ภาคนั้น เสียค่า ฤชา ฤชลาการ มาก กว่าค่า
 นา อากร นั้น อีก แล บัดนี้ จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่ง ให้มีพระราช
 กำหนดกฎหมายไว้ แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้าผู้ใด จะ โกง สร้าง ทำ นา ขึ้น
 ใหม่ ก็ดี จะ เล็ก รัง ทำ นา พลทาการ นา ฝ่าย พระลำพัง นา สัก ทัง ปวง ขึ้น ก็ดี ถ้า
 แล นา เล็ก รัง นาน อยู่ ต้น ไหมง อีก ขึ้น ใน ท้อง นา ไทใหญ่ แต่ สอง กำ ขึ้น ไป นั้น ก็
 ดี แล นา รัง ทำ ผู้ใด ทำ มิได้ ๒ ปี แล้ว ก็ดี แล นา รัง บ้าง สอง บ้าง ก็ดี ถ้า
 แล ผู้มี ชื่อ จะ โกง สร้าง เล็ก รัง ทำ นา นั้น ขึ้น ก็ให้ บอ ก แก่ เสนา เจ้า สัก ก่อน
 ให้ เจ้า สัก บอ ก แก่ เสนา เจ้า อำเภอ ให้ ไป ทู ที่ นา ซึ่ง จะ โกง สร้าง เล็ก รัง ขึ้น
 นั้น ได้ รู้ จัก ว่า นา มาก น้อย แล้ว ให้ เสนา เจ้า อำเภอ เขียน โฉนด ให้ ไว้ แก่ ผู้
 โกง สร้าง เล็ก รัง ทำ ได้ รู้ ว่า ผู้ นั้น อยู่ บ้าน นั้น โกง สร้าง ทำ นา ที่ บาด นั้น ขึ้น
 ใหม่ ใน บ้าง นี้ เชน เท่านั้น ไป เป็น สำคัญ แล ให้ เสนา เจ้า อำเภอ มา บอ ก แก่
 ชุนทิโพชน นากลาง ได้ กฎหมายไว้ หนึ่ง ถึง ว่า ได้ เล็ก รัง โกง สร้าง ขึ้น ก่อน
 ยังมี ได้ มี กฎหมาย ก็ดี ให้ มา บอ ก แก่ เสนา เจ้า สัก เลิก จะ ได้ เชน โทษ
 ทา มิได้ แต่ ว่า ให้ ขอ โฉนด เสนา เจ้า สัก ไว้ เป็น สำคัญ ถ้า แล ผู้ใด ๆ ทำ
 ทา มิ เรือง รว เนื่อ ความ ซึ่ง ว่า ไว้ ใน กฎหมาย นี้ แล้ว จึง ให้ คู่มือ โทษ แล ซึ่ง
 ผู้มี ชื่อ โกง สร้าง ทำ นา ขึ้น ใหม่ แล รัง นา เนา ต้น ไหมง อีก ขึ้น ใน ท้อง นา ไทใหญ่
 รอย สอง กำ ขึ้น ไป นั้น ให้ ยก อากร ค่านา ทางเข้า เสีย สอง บ้าง ต่อ ถึง สาม บ้าง
 แล้ว จึง ให้ เรียกเอา อากร ค่านา ทางเข้า สืบไป แล ที่ นา รัง อยู่ ๒ } ปี แล้ว
 นั้น ถ้า แล ผู้มี ชื่อ เล็ก รัง ขึ้น ให้ ยก เล็ก ค่านา ทางเข้า เสีย บ้าง หนึ่ง ต่อ ถึง สอง
 บ้าง แล้ว จึง ให้ เรียกเอา ค่านา ทางเข้า สืบไป หนึ่ง ผู้มี ชื่อ เป็น โจร ผู้ร้าย ขาก จน

ไปไม่ได้ทำนาให้เว้นเสียแล้ว นารังเยื้องนี้หนึ่งสองปี ถ้าผู้มีชื่อมาทำนา
 นั้นขึ้นใหม่ด้วยว่า นานั้นพึงรังใหม่ ให้เรียกค่านาทางเข้าแต่ปีทำนั้นสืบ
 ไป ถ้าแลผู้ใด จะไถ่นสร้างทำนาขึ้นใหม่แล้ว เลิก รังนาเก่าขึ้นมิได้
 มาบอกแก่ นากกลาง แล เสนาเจ้าอำเภอเจ้าสัดได้รู้เห็น ถ้ามีโฉนดเสนา
 เจ้าอำเภอไว้เป็นสำคัญตามซึ่งว่าไว้ใน กฎนี้หามิได้ แล เลิก ลัก รังไถ่น
 สร้างขึ้น ตามอำเภอเอง แล เสนาเจ้าสัดกำหนด สอด แนมจับได้พิจารณา
 เป็นสัดขย จะเอาตัวเป็นโทษแล้ว จะให้ปรับใหม่เรียกเอาค่านา ทางเข้า ถอด
 หลงไปหนึ่ง แล ให้เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวงเมือง ชุน หมื่น มหาก
 เลก ชาวที่ชาว พระมาลา ภูษา นายทวิสี่ แล กำหนด พันทนายฝ่ายทหารฝ่ายพล
 เรือรบ แล ข้า หลวง เจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายหลัง ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง

กรมการ ทวี เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ กำชับว่า กล่าวแก่ หมู่ไพร่ หลวง ซึ่งเป็นชาวไพร่ แล

พรรคพวก สมกำลัง บ่าว แล ทาย ของตัว ให้ทำตาม พระราชกำหนด กฎหมาย
 นี้ ึ่งทุก ประการ ถ้า มิได้ทำ ตาม จะเอาตัว เป็นโทษตามโทษานุโทษ กฎให้
 ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน เจ็ด แรม สิบ เบ็ด คำ รุสศักราช ๑๑๑๑ ปี มีวง สัมฤทธิศก

๔๕๐ กฎให้ไว้แก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ทวี เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ทรงพระกรุณา
 สั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ถ้า พระหลวง เมือง ชุนหมื่น ราชภูร ซึ่ง เยื้องแจว
 จังหวททวีเมืองทั้ง ปวง จะร้อง ฟ้อง หา อาญาอุร แก่กันก็ดี แล เนื้อความ
 นั้นเกิด เมืองใด ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง แล ปลัด ขจรบัตว์ กรมการทั้ง
 หลายพิจารณาให้สำเร็จแต่เมือง นั้น ให้แล้ว ย่าให้ ข้า จะ ได้ เอา พิ โยข ง่าย
 ราชการค่า หน้ำข้าง สุกพาคตาม ธรรมเนียม หนึ่งถ้า แล พระหลวง เมืองชุน
 หมื่น แล ราชภูร ทั้ง ปวง หา ความ แก่กัน แล ความ นั้น เป็น โทษ หลวงใจ ย่า

ให้เจ้าเมืองผู้รั้งกรมการเอาความ นั้นว่า ให้ส่งเข้าไปยังกรุงเทพ ฯ จะได้
พิจารณา แลให้ทำตามกฎหมายให้นี้ จงทุก ประการ กฎให้ไว้ณวันเสาร์
เดือน สิบสอง แรม สิบค่ำจุลศักราช ๑๑๙๔ ปีชาน จัตวาศก ๖๖

๔๖ ๑ กฎให้แก่เจ้าพระยาแลพระยาพระทรวงขุนหมื่น พันทนาย บัณฑ
ปน ขุนรองขุนคาส ผู้รั้ง กรมการ เมือง ^๓ } ปากใต้ฝ่ายเหนือ จงทั่ว ด้วย
พระศรีศักรัชมัง พระราชโองการใส่เกล้าใส่กระหม่อมสั่งว่า เจ้ากระทรวงความ
ทุกวันนี้เอา อามิศ ละความไว้ . ลุก ความ ล้มตายหนี ทายความ สายสูญไป
พัน อายุความ ผู้ใด กระทำผิดในแผ่นดิน ก็มิได้ทั่ว แลพิไนยซึ่ง เป็น ทลวง
ก็สูญไปทั่ว แลให้สำรวจเอา มาณูชี้ กทงความทุก กระทรวงไว้ ให้
เร่งพิจารณาให้แล้วแต่ใน อายุ ความ ถ้าเจ้ากระทรวงกรมใด ๆ ละ ความ
ไว้ พัน อายุ ความ ให้ลงโทษเจ้ากระทรวงผู้นั้นเท่าผู้ทำผิด ถ้าผู้สำรวจ
ละไว้ มิได้ ว่า มีผู้มาร้อง ฟ้อง เป็น สักยให้ลงโทษโทษานุโทษ กฎให้
ไว้ณวันเสาร์ เดือน ห้า ขึ้น ค่ำ หนึ่งในจุลศักราช ๑๑๙๕ ปีเถาะ เบญจศก ๖๖

๔๗ ๑ กฎให้แก่พระสุริยวงศ์ชาย ขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่ บัณฑ
ได้พิจารณา เนื้อ ความ ทั้ง ปวง ด้วยทรงพระกรุณา ตรัส เหนือเกล้า ฯ สั่งว่า
มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้แต่ก่อน ให้ตระลาการ พิจารณาเนื้อ ความ ชานา
ประชาราษฎร์ ซึ่งวิวาท แก่กัน แต่โดย สัจ โดยจริง มิได้เห็นแก่ผู้ มี คดี ทั้ง
สองฝ่าย แลเห็นแก่ อามิศ สิ้นจ้าง สิ้นบลตำเอียงเข้า ด้วยมีผู้ คดี แพ้ เป็น
ชนะ ๆ เป็น แพ้ กลับเท็จ เป็น จริง ๆ เป็น เท็จ แต่ สิ่งใด สิ่งหนึ่งได้ แล
ผู้พิจารณา ความ ทุกวันนี้ ละ พระราชกำหนด กฎหมายแต่ก่อน เสียมิได้กระทำ
ตามนั้น ด้วยเหตุว่า ตระลาการ เป็น คนโลก หลง หา บัญญา มิได้ ไม่ อยู่
ในทศกฤตกรรมบด สิบ ประการ มิได้ อยู่ใน คดี ทั้งสี่ ประการ จึงมิได้กลัว

โภยใน อนาคตกาล คิดเห่นแต่ว่าผู้มี คคันั้น มียศลาคคักก็ กว่าตัว จะ ไ้เป่น
 ที่ตั้ง บ้าง คิดว่า จะไ้เป่นมิกโมควิ กั้น บ้าง เห่น แก่ สิ้น จ้าง สิ้นบล จะไ้
 เป่น ประโยชน แก่ตัว บ้าง มีไ้กถวิโภยในอิโถกย ปรโลกยทำ แก่อำเภอใจ
 ถ้า แล เนื้อความนั้น กอ จะคักแปลง เลี้ยไ้ ก็คักแปลง กลยกลายเลื่อ ที่
 แฝไ้ให้เป่น ชนะที่ ชนะ เป่น แพ้ กั้น บ้าง เห่น คักแปลง มีไ้ว่า กล่าวไ้ ช่อม
 การทำ ประเว่ ประวิง หน่วง หนึ่ยว เนื้อ ความไว้ ช่วยคิกอ่าน แนะ นำ ไ้มี
 หมายเบิกไป ไ้ เนื้อ ความเวีคร้าง ค้าง สญเลี้ยก็ มี บ้าง แล ผู้มี อรรถ
 คคั ต่าง คน ว่า เป่น ข้ำ เจ้าต่าง กรมฝ่ายใน แล พระเจ้าลุด เอิอ ทลาน
 รขอ ไ้ผู้มี ชื่อ มา ว่า เป่น มหากเลก ขอ เฝ้า มา หนึ่ง บ้าง อ้าง ว่า มี รัยสัง
 ไ้มา ลุด เขา ชื่อ เนื้อ ความไป บ้าง ไ้มา ส่ง ตาม ชื่อ เนื้อ ความ ทระลาการ
 คคิ เกรงกลวิ มีไ้ว่า กล่าวไป ไ้ สิ้น ชื่อ เนื้อ ความ ทำกลบ เกล่ช่น เลี้ย บ้าง
 เหตุทระลาการ ทำ ทั้ง นี้ ชนะย อรรถเนียม ก็ พัน เพื่อน ไป ผู้มี คคักก็ ช่อม รัย
 พ้อง ทาอรรถทระลาการ เบิก เนื้อ ความไป ถึง สอง ศาล สาม ศาล แล เนื้อ
 ความนั้น ช่อม เวีคร้าง ค้าง ไป ถึง สอง บิ สาม บิ บ้าง อาณาประชา รามฎฐผู้มี
 คคักซึ่ง มี รัย สำนวน ทาที่ พัง ทาทรพย มิไ้ค่นนี้ ก็ไ้ ความ ยาก แค้น เคื่อ ร็ช่น
 แล ครั้งนี้ ทรง พระกรุณา ทริส เหนือเกล้า ฯ สั่ง แก่ เจมื่น เสมอใจ ราช ทวีคมีน
 มหากเลก ช้าย ไ้ แแต่่ง พระราชกำหนด กฎหมายไว้ แต่ นี้ สิบไป เมื่อนำกั
 แล รามฎฐผู้ มา พ้องไ้คกรวยทูล พระกรุณา ทำฎีกา ทูลเกล้า ฯ ถวอ พียง
 ศาลา แล กฎหมายโรง ศาล กรมใด ๆ ถ้า แล ทา รัยสังจำเภาะไ้ให้ พิจารณา มิ
 ไ้ ก็ไ้ให้ผู้รัย พ้อง แล คำ กฎ นั้น ส่ง พ้อง คำกฎ นั้น ไปให้ลุด ชุ่น ณศาลา
 ทหลวงไ้ ด้วย พระธรรมนญ แลให้ลุด ชุ่น ณศาลา ทหลวง ปลูกษา ชื่อ เนื้อ ความ
 โภทย ทานนั้น ถ้า เกลือบ แฝง ย่น ช่อม เกี้ยว เลี้ยว ชื่อ เนื้อ ความไว้ มิแ้ง ก็
 ไ้ ชัก เจ้าความ ออกไ้แ้ง แลไ้ให้เอา เนื้อ ความแต่ ชื่อต้น เหตุซึ่ง เป่น ชื่อ

ใหญ่ นั้น ข้อหนึ่ง สอง ข้อ แล ทิว ความ คนหนึ่ง สอง คน จำเพาะ ข้อ สัก หลั่ง
 ส่งไปให้พิจารณาตาม กระทรวง ถ้าแล เนื้อ ความใน พ้อง นั้น เป็น กระทรวง
 ไท เป็น ข้อใหญ่ ก็ได้ ตระลาการ กระทรวง นั้น พิจารณา ทั้ง เนื้อ ความ นอก กระ
 ทรวง นั้น ด้วย ถ้าแล ทิว ความ มิได้ พ้อง กฎหมาย จะ ประกัน ให้ ญวติ ฟัน ชั่ง
 พ้อง แล กฎหมาย ต่าง ก็ให้ ตระลาการ ยึด เขา พ้อง แล คำ กฎ นั้น ไว้ ให้ เขา
 ทิว ความ นั้น มา สืบ สืบถาม ดู ให้ รู้ เค็ม เนื้อ ความ นั้น วิวาท กัน ที่ ไทน เพราะ
 เหตุ อันใด ผู้ใด รู้ เหน้ นั้น หลึง ฤ ษาย ชี้ คน กระทำ อย่างไร จึง ได้ รู้ เหน้ นั้น
 ได้ แจ้ง แล จึง ให้ กฎหมาย ไว้ แล ให้ เขา ทิว ผู้ นั้น กับ หนังสือ พ้อง แล คำ กฎ
 ไล่ กัน ดู ถ้าแล ข้อ เนื้อ ความ ต้อง กัน จะ ว่า ต่าง กัน ได้ ทั้ง ด้วย พระราช
 กำหนด กฎหมาย แล ให้ ตระลาการ เอา คำ นั้น มา ดู หัก เต็ม ไว้ แล ให้
 ทนาย ไป เขา ทิว จำเลย มา พิจารณา ตาม ข้อ ความ ลูก ชุน สัก หลั่ง มา นั้น ถ้า
 ทา กัน ต่าง ข้อ จะ ได้ ตาม แต่ ๓ | คน ขึ้น ไป ถึง ๖ : } คน ก็ได้ เขา ค้น เทพ
 นั้น มา ถาม ก่อน แล เมื่อ จะ ถาม

}	โทษ
}	จำเลย

 เป็น ส่วน ท่อ กัน นั้น ได้ ผู้ นั้น
 ก่า กับ นี้ ฤ ษย มิ แล ชอบ เป็น พยาน ด้วย ให้ ตระลาการ ทนาย ไป ทา ผู้ ก่า กับ
 กรมมหาดเล็ก กับ ชาว ที่ กรมตำรวจ

}	ใน
}	นอก

 กับ กรมวัง มหาดไทย กระลา โหม
 คลัง ใน คลัง ราชการ คลัง พิเสศ กรมนา กรมทหาร ใน กรมสนม กรม สรรพากร
 ใน กรมสรรพากร นอก กรมแพทยา กรม สัก ตี กรม พระนครบาล ชุนคาบ ถ้า
 เป็น เนื้อ ความ ผู้ร้าย ให้ ชุนคาบ นี้ พิจารณา ด้วย กรมพระนครบาล จน สรรวจ
 ถ้า ชุนโรง ชุนศาล แขวง นายบ้าน นายอำเภอ ได้ พิจารณา กระทรวง ไท ให้ ตระ
 ลาการ เอา ความ ไป ตาม ต่อ หน้า ลูก ชุน ณ ศาล หลวง ให้ รู้ เหน้ เป็น พยาน ด้วย
 แล ผู้ นี้ ก่า กับ นี้ ให้ จัก เขา ที่ ชุนหมื่น พันนาย ใน กรม นั้น ซึ่ง เป็น คน ฤ

ค้านเสียก่อน ถ้าค้านได้เขียน เอาคำค้าน นั้นไว้ อย่า เพื่อถาม ให้เสมียร์
 ผู้คุม บอก แก่ ค้าน ปลาย ข้อ เนื้อ ความ ซึ่ง จะ ถาม พยาน นั้นให้ พยาน ฟัง แล้ว
 ให้เสมียร์ผู้คุม กำกับ โทษ จำเลย นั้น ฟัง อยู่ ถ้า แล พยาน นั้น เขียน หนังสือ
 ได้ก็ให้ พยาน เขียน เรื่อง รว เนื้อ ความ ตาม รู้ ตาม เทน นั้น ส่งให้ ถ้า เขียน
 มิได้ก็ให้ ๆ การ ตาม สัตย์ ตาม จริง แล้ว จึง เอา คำ ค้าน นั้น ถาม พยาน แล้ว
 อย่าให้ พยาน แก่ ค้าน ลง กระเบียด เหมือน แต่ ก่อน ให้ พยาน แก่ ค้าน แต่ ตาม
 สัตย์ ตาม จริง ให้ เขียน เอา คำ พยาน ให้ การ นั้น ครั้น สิ้น คำ แล้ว ก็ ให้ อ่าน
 ได้ โทษ จำเลย ฟัง ใน ทน โคนั้น แล้ว ให้ ผู้ กำกับ แล เสมียร์ ผู้คุม พิจารณา
 คำ พยาน นั้น ถ้า เทน มิ แจ้ง พิรุณ มิ จริง ก็ ก็ ให้ ชัก ถาม พยาน ให้ ๆ การ ออก ให้
 แจ้ง อนึ่ง ถ้า วิวาท กัน ณ ถน ทน ทาง ตลาท แล กระแส เนื้อ ความ นั้น เพื่อ

บ้าน ร้าน ตลาท รู้ เทน อยู่ ถึง ว่า

โจทก์	{	มิอ้าง	}	ก็ให้ ตระลาการ ภา	โจทก์
จำเลย		จำเลย		จำเลย	

ไป สืบ ถาม เพิน บ้าน ร้าน ตลาท ซึ่ง แล โกล่ กัน ให้ แจ้ง เมื่อ จะ ไป ถาม นั้น ให้ ถาม
 เหมือน ถาม พยาน อนึ่ง ถ้า จำเลย รัย ของ แล แล้ว แล มี คำ ให้ การ ว่า ของ
 นั้น อยู่ กับ โจทก์ แล พิ นัง ญาติ โจทก์ ๆ มิ รัย ก็ ก็ อย่า ให้ ผู้ พิจารณา พิจารณา
 เรียบไว้ กลาง ตระลาการ ก่อน แล ให้ พิจารณา สืบ สวาท ให้ เป็น สัตย์ ต่อ แล
 ว่า ของ นั้น อยู่ แก่ ผู้ใด จริง จึง เรียก ส่ง ให้ แก่ ผู้ จะ ใ้ นั้น อนึ่ง ถ้า ผู้
 มี คดี นั้น เทน โทษ ทวิ ผิด จะ ทำ หนังสือ ยอม สารภาพ ลุ แก่ โทษ มิ ได้ ยาก แก่
 ตระลาการ อย่า ให้ ยอม ลง เขา เงิน สิ้น โทษ พิ โนย แต่ อ้า เกอใจ ตระลาการ ได้
 ตระลาการ ภา เขา ผู้ มี คดี ซึ่ง ว่า จะ ยอม กัน นั้น ไป ให้ ลุก ชุน ณ ศาล หลวง ถาม
 กุ ก่อน ถ้า ผู้ มี คดี ว่า จะ ยอม กัน แล้ว จึง ให้ ทำ หนังสือ ให้ ท้อ หน้า ลุก ชุน
 ณ ศาล หลวง ถ้า จะ ยอม ใช้ ทุน ทวิ พย กัน มาก น้อย เท่าใด ให้ ยก ทุน ทวิ พย
 นั้นไว้ ให้ เขา ปรุ ความ นั้น ให้ พระ กระเมม ชุน หลวง พระ โกร ศรี ไล่ คัว ย พระ

อัยการ จะ ปรับ เป็น สิ้น โทษ พิโนย มาก นี้ แยะ เท่า ไท ให้ ยก ออก พระราชทาน
 แก่ ผู้ เสีย ตาม ส่วน ถ้า เนื้อ ความ ยังมี ไต่ถาม แล ยอม กัน ให้ ทำ เสีย โทษ
 พิโนย เป็น สอง ส่วน ให้ ยก ปรานี ไว้ แก่ ผู้ เสีย ส่วน หนึ่ง ๆ เป็น สิ้น โทษ กิ่ง
 พิโนย กิ่ง ถ้า ถาม แล ้วย เทียบ ชี้ สอง สถาน ยอม กัน ให้ ทำ สิ้น โทษ พิโนย
 เป็น สาม ยก ให้ ผู้ เสีย ส่วน หนึ่ง เขา สอง ส่วน เป็น สิ้น โทษ กิ่ง พิโนย กิ่ง
 ถ้า ระยะเวลา ได้ พิจารณา ถึง เกิน เฉลียว ท้าว คำ พยาน แล ้วย ยอม กัน ให้ ทำ สิ้น
 โทษ พิโนย ออก เป็น ห้า ส่วน ให้ ลด แก่ ผู้ เสีย ส่วน หนึ่ง ให้ เขา เป็น สิ้น โทษ
 พิโนย สี่ ส่วน ถ้า แล หาก กัน ว่า ด้ ้วย มือ คาย ไม้ มี ฆาก เจ็บ สาค ด้ สาค ด้ กัด
 พัน แทะ กัน ด้ ้วย เหล็ก ด้ ้วย ไม้ มี ฆาก เจ็บ กัด ด้ ทำ ชู้ ด้ ้วย เมียบ ท่าน กัด ด้ ทา
 ว่า เป็น โจร ลัก ทรัพย์ สิ่ง ของ ควร จะ เป็น แต่ สิ้น โทษ พิโนย กัด ด้ ถ้า แล ยม
 สาราพ ให้ เขา สิ้น โทษ พิโนย แบ่ง ออก เป็น สิบ ส่วน ให้ ลด ไว้ แก่ ผู้ เสีย ส่วน
 หนึ่ง ให้ เป็น สิ้น โทษ พิโนย เก้า ส่วน ถ้า แล หาก กัน เป็น เนื้อ ความ มหันตโทษ
 เป็น ข้อ โทษ ยอม กัน ให้ เขา เนื้อ ความ บัง คม ทูล พระ กรุณา ก่อน แล ให้ ผู้
 พิจารณา ผู้ กัด ด้ ไต่ถาม พิจารณา ว่า กล่าว แต่ โดย สัตย์ โดย จริง ชำ ให้ เหน แก่
 ผู้ มี ฆศาค กัด ด้ ชำ ให้ เหน แก่ เจ้า นาย ผู้ มี กัด ด้ ชำ ให้ เหน แก่ ผู้ มี กัด ด้ มี คร
 สตาย แก่ กัน ชำ มี พาย บาย อา ชาม วร กัน ชำ เหน แก่ อามิค สิ้น จ้าง สิ้น บล
 เขา เก็ ด้ เป็น จริง เขา จึง เป็น เก็ ด้ ถ้า เอียง เข้า ด้ ้วย ด้ ้วย โทษ ด้ ้วย จำเลย แต่
 สิ่ง ไค สิ่ง หนึ่ง ไค ครั้น ระยะเวลา พิจารณา สำ เร็ ด้ แล จะ เขา ไป ชี้ แก่ ลูก ชุน
 ณศาล หลวง ให้ ราช บัน ทิทย แ่ง ชัก ลูก ชุน ง หนัก หนา ชำ ให้ ลูก ชุน
 เหน แก่ อามิค สิ้น จ้าง สิ้น บล เข้า ด้ ้วย ด้ ้วย โทษ ด้ ้วย จำเลย แล ให้ ลูก ชุน ทั้ง
 ปวง พิจารณา กัด สิ้น ตาม ข้อ เนื้อ ความ สิก แล ชอบ นั้น ให้ ชำ แล ด้ ให้ พระ
 เกษม ชุน หลวง พระ โกรศร์ ไล่ ด้ ้วย บท พระ อัยการ ถ้า แล ระยะเวลา ผู้ บัน คา
 ด้ พิจารณา เนื้อ ความ นั้น จะ ทำ ตาม พระ ราช กำหนด กฎหมาย กัด ด้ มิ ไค ทำ

เพชรพิไชย

ตาม พระราชกำหนดกฎหมายที่ ให้ผู้เป็นที่ราชฤทธาณน) แต่ง คนอื่น สัตย
นบทเสน

ข้อ มั่นคงเห็นผิด แล ชอบ ไป สอดแนมผู้พิจารณาเพื่อความทั้งปวง จงทั่ว
ถ้า แลได้เพื่อความว่า ผู้หนึ่ง กำกับแลเสมี่ยมผู้คุมพิจารณาเพื่อความ มิเป็น
ยุติธรรมเข้าด้วยโทษจำเลย มิได้ทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายแต่ข้อใด

เพชรพิไชย

ข้อ หนึ่งก็ ให้ผู้เป็นที่ราชฤทธาณน) สืบสาวให้มั่นคง ถ้า เป็น สัตยจริง
นบทเสน

แล้ว ให้เอาเพื่อความ กราบทูล พระกรุณา เขา ตระลาการ ผู้กระทำผิด เป็น
โทษ ถ้ามีผู้ร้องฟ้อง กล่าวโทษ ตระลาการ นั้นว่า ทำผิดมิต้อง ด้วยกฎ
หมายห้าม แลมีผู้สอดแนมรู้เพื่อความแล้ว มิได้เอาเพื่อความ มาว่า
กล่าวให้กราบทูล พระกรุณา จะเอาผู้สอดแนมเป็นโทษด้วย หนึ่ง ถ้าถูก

ความ จะทำ หนึ่งคือ ร้องฟ้อง หาอุธร ตระลาการ ศาลเถียว ๓ } คนว่า ตระ
ลาการ พิจารณา มิเป็นยุติธรรม เข้า ด้วยฝ่ายโทษฝ่ายจำเลย ก็ให้ ตระลาการ
ใหม่ซึ่ง ได้พิจารณาอุธร นั้น หมายไปเอา ตระลาการ เก่านั้น มาพิจารณา แต่คน

หนึ่งให้แก้ต่าง กัน ตามข้อความ อาญาอุธร ๓ } คน นั้น ถ้า ตระลาการ แพ้

อาญาอุธร ให้เอา บันดาศักดิ์ ตระลาการ ผู้สูง หนา ทั้งใหม่ ตระลาการ ผู้แพ้ อาญา
อุธร นั้น ตาม บท พระอัยการ แลให้ ใช้ทุน ค่าฤชาผู้ชนะ จง เต็ม แลคู่ ความ
เดิม จึง ตระลาการ เก่าพิจารณา นั้น ส่งให้ ตระลาการ ใหม่ พิจารณา โทษ
ได้คงโทษ จำเลยให้คงจำเลย ตามฟ้อง เก่านั้นให้สำเร็จ ถ้า ตระลาการ
ชนะ อุธร ให้ปรับเอาผู้หาใส่โทษ ตระลาการ ตาม พระอัยการ แลให้

ทั้งปวงจงทั่ว ด้วย ขอพระบรมราชานุญาตพระกรุณาว่า โพร่ ท้อง หมู่เจ้า
 เดือน รัชการ ทูตวัน นี้ ได้ความ ยาก นึก จึง ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ
 สั่งว่า ให้ลูกขุน ๓ คน ลูกขุนศาล หลวงปลุกษา แล ลูกขุน ทั้ง ปวง ปลุกษา
 ว่า โพร่ ท้อง หมู่เจ้า เดือน ๑๐ ขึ้น ท้าวราชการ ทูตวัน นี้ ได้ความ ยาก กว่า
 โพร่ ส่วย ทั้ง ปวง เปน หลาย เท่า ด้วย โพร่ ค่า ส่วย ที่ บุก นั้น ถ้า แล มิได้ เขา
 คัญ มา ส่ง ค้าง เสีย เงิน แทน สกรร สิบ บาท เหว ทาย ท้า บาท โพร่ หมู่ ทพูน
 นั้น ถ้า มิได้ เข้าย ทฎ้า ให้ ช้าง ต้อง เสีย เงิน ค่า ทฎ้า สกรร เก้า บาท เกด็ย
 กล่อม คณะ ทก บาท เหว ทาย คณะ คำ ถึง สอง สลึง แล ค่า ส่วย เงิน นั้น เลก
 ๓ สกรร สอง คำ ถึง บ้าง ทก บาท บ้าง ทาย คณะ คำ ถึง บ้าง คณะ สาม บาท
 บ้าง เหว ใน สกรร คณะ คำ ถึง ทาย คณะ สอง บาท แล ค่า ส่วย ฝาง นั้น ถ้า
 มิได้ เขา ฝาง มา เสีย ส่วย ต้อง เสีย เงิน แทน สกรร เจ็ด บาท สอง สลึง เหว
 สาม บาท สาม สลึง แล ค่า ส่วย เข้ง เสรี นอก กว่า นั้น ต้อง เสีย ส่วย
 น้อย กว่า นี้ อีก แล บันดา ส่วย ทั้ง ปวง ต้อง ทำ ราชการ แต่ พนิกงาน ทั่ว แล ถึง
 จ่า สัก คีระ เกณฑฯ จำ แล กรมการ แขวง นายอำเภอ จะ วาน ใช้ ราชการ บ้าง นั้น
 ก็ เปน แต่ ละ ครั้ง ด้วย ว่า ผู้ มี ชื่อ ได้ ถือ ทวาคุ่ม ห้าม อยู่ แต่ ส่วน โพร่ ท้อง หมู่
 นั้น ถ้า มิได้ ทำ ราชการ แต่ ก่อน ปรกติ อยู่ กับ กรุง เทพฯ นั้น ต้อง เสีย ค่า จ้าง
 คน ทำ ราชการ แทน เดือน ละ คำ ถึง บ้าง สาม บาท บ้าง ถ้า แล มี ที่ เสก จ พระ
 ราชค่านิน แล ไป ล้อม ช้าง โพน ช้าง เกณฑฯ ให้ ไป จับ สลึง แล จับ ผู้ ร้าย นั้น ต้อง
 เสีย ค่า จ้าง เดือน ละ $\frac{๕}{๑๐}$ } บาท บ้าง สอง คำ ถึง บ้าง ถ้า จะ คิก โพร่ ท้อง หมู่
 ต้อง เสีย เงิน ค่า จ้าง แต่ ละ ปี เปน เงิน สี่ คำ ถึง สอง บาท บ้าง $\frac{๖}{๑๐}$ | คำ ถึง บ้าง
 มากกว่า ค่า ส่วย ทั้ง ปวง ถึง $\frac{๑๐}{๑๐}$ } ส่วน แล ที่ มิได้ ถือ ทวาคุ่ม ห้าม ครั้น
 ออก เดือน ไป จะ ได้ ทำ กิน เปน คำ ถึง ราชการ ฝ่าย ช้าง กรมการ แล แขวง น้

อำเภอกาะเอาไปใช้ราชการบ้างเสว็จ ตามมีราชการ อยู่ขึ้น เนืองๆ อีกเล่า
 เพราะเหตุนี้ไพร่ หมู่จึงตั้งตัว รับราชการ อยู่มีไต่ มีบุตรหลาน จึงจะไต่
 บวชขึ้น เป็น สกรรใช้ราชการ สืบไปนั้น ย่อมเสียดไสไป เสียให้พ้น จาก
 หมู่ไพร่ ทลวง ร่วงโรยลง แต่สืบไปเมื่อนำ ถ้าแลเจ้า กรมปลัด กรม
 สมุหนายก เจ้า หมู่สัทธิ์ กระลาโหม บวช ลูก หมู่ขึ้น เป็น สกรร ก็ที่ แลภิกษุ
 สิก เณร สิก จะ บวชขึ้น เป็น สกรร ก็ที่ ท่อ มีภรรยาแล้วจึงให้ บวชขึ้น
 ประการ หนึ่งเกล็ดอก ว่าผู้ มีชื่อคิค ทลบ หนี ราชการ ครั้น จะ มีภรรยา ถลว
 ว่า มุณนายจะ บวชขึ้น ใช้ ราชการ แล จะไม่ มีภรณานั้น ถ้าแล ลูก หมู่ภิกษุ
 สิก เณร สิก สม บวชแล้วนั้น ก็ให้คงไว้ให้ทำกิน แต่ ภอ ครอบ บั หนึ่ง
 แล้วให้ บวช เป็น สกรร ใช้ ราชการ หนึ่ง ไพร่ ท้อง หมู่บุตร ภรรยา ไพร่ หมู่
 นั้น ห้าม เข้าให้ กรมการ แหวงอำเภอกาะกุมไป ใช้ ราชการ นอก พนักงาน เป็น
 อันชากที่ เกี่ยวต่อ มี ราชการศึกการที่ จะ เสด็จ พระราชดำเนิน ไล่มข้าง ถ่มเสื่อ
 จึงให้วาน ใช้ ราชการ แต่ ละครั้ง แล ซึ่ง กรมการ แหวง นายบ้าน นายอำเภอ
 จะ เณรทใช้ ราชการ ทอดเท ออกไป นั้น แต่ ข้าหลวง ข้าเจ้าต่าง กรม ทูลของลูก
 พระบาท เลก จร สัก พลัก แอบแฝง แลผู้ถือ ทวากุมคุ้มห้าน นอก กว่า ไพร่หมู่
 ซึ่งเจ้าเถื่อน ออก เถื่อนทำ ราชการให้ เณรท วาน ใช้ให้ ผลักเปลี่ยนกัน ได้ทำ
 ราชการ ของ ทลวง นั้นให้ทั่ว กัน หนึ่ง ถ้า ไพร่ หมู่ จะ ต้อง คคิ วิวาท ด้วยเนื้อ
 ความ ประการใด นอก กว่า เป็นโจร ผู้ร้ายซึ่งโทษหนัก ถ้าแลเถื่อนเจ้าทำ
 ราชการ นั้น ถ้า มีหมายประทับ ทว สมุหนายกไป เขิก แลแล้ว ก็ให้ ปล่อยท
 มาทำ ราชการก่อน ท่อเมื่อใด ออกเถื่อนไปจึงให้ ตระลาการ พิจารณา เนื้อความ
 นั้นสืบไป หนึ่งเมื่อ ไพร่ เจ้าเถื่อน จะ รับ ราชการ นั้น ถ้า มีเจ้า ปล่าเนื้อ
 ย่าง เนื้อแผ่น ฟอง เบ็ก ฟองไก่อ หมาย พลุ สิ่ง ของ เล็กน้อย แลผ้าไหมเจ้ามา
 ท้วย ๒ } ฝัน ภอ จะ เป็น เสบียง ราชการ แลกำหนด มุณนาย ไม่สมควรที่ว่าจะ

เป็น เรือง คำ ชาย หามิได้นั้น ห้ามเข้าไปให้นายชนเสนเบิกเก็บเขาเป็นหัว
 มีอิทธิของแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งก็ไปเป็นอันขาดก็เกี่ยว หนึ่งไพร่หมู่ก็ก็เป็น
 บุตร หลานว่านเครือ หมู่ก็ก็ ใ้รับราชการ อยู่คง หมู่ แลจะไป แอบ
 แฝง อยู่ต่าง หมู่ต่าง กรมสืบสาวให้ตัวมา จะให้ลงพระราชอาญา เข็ม
 จงหนัก ยก หนึ่ง แลให้เอาใ้ราชการ ทว่าไป ทก เกิน แลจึงจะให้
 เอาเข้าเถินตามธรรมเนียม ประการ หนึ่งตัว เป็น หมู่ แลถูก หลานว่าน
 เครือเป็น หมู่ อยู่แล้ว ก็กินอ่าน ร้อง ฟ้อง โจทยไปให้พ้น จาก หมู่ นั้น ถ้าแล
 พิจารณาเป็น สัตย์ว่าเป็น หมู่ จะให้เข็ม จงหนักสอง ยก ให้เอาตัวไพร่
 นั้น จ่ายทว่าไว้ ษ หนึ่ง ท่อพ้น ษ หนึ่ง แล จึงให้เข้าเถิน ออกเถิน ตามธรรมเนียม
 แลผู้ มีชื่อซึ่ง ออกมาว่ากล่าว โจทยชักเอาหมู่ไพร่ หลวงว่า เป็น
 บ่าว แล จะเอา หมู่ไพร่ หลวงไปขึ้นเถียน ทางว่าว ถ้าแลพิจารณาเป็น
 สัตว์ว่ามิได้เป็น บ่าวแล ทาย ให้เอาตัวผู้ชักหมู่ไพร่ หลวง นั้น ลงพระ
 ราชอาญา เข็ม จงหนัก แลให้ปรับโทษเอาคน หนึ่ง เป็น สาม คน จะ

๑ หนึ่งถ้าผู้ใด มีน้ำใจ สมัคเป็น ข้า หลวงเจ้าต่าง กรม ๆ ไท ๆ นั้น ให้
 ผู้รับสั่งซึ่ง กรมบาลถวาย นั้น สืบสาวรู้ให้รู้ ว่า เติมนิคา มารดา บัญชา ทายาย
 ผู้สมัคนั้น เป็น หมู่ใด กรมใดกัน ถ้า สืบสาวรู้ แลว่าผู้สมัค จะไปเป็นไพร่
 หลวง หามิได้ แล จึงให้กรมบาลถวาย ตามผู้ มีชื่อสมัค นั้น ถ้าเป็น
 ว่านเครือไพร่ หลวง อยู่ อย่าให้เอาไปถวาย ถ้ามี ฟัง จะเอาตัว หมู่ไพร่
 หลวง แลว่านเครือไพร่ หลวง ไปถวาย จะเอาตัวผู้ กรมบาลถวายนั้น เป็น
 โทษ แล จะให้ใช้คนที่ ถวายนั้น แทน ส่วน ตัวไพร่ หลวงนั้นให้เข็ม ยก
 หนึ่ง แลให้เอามาไว้ คง หมู่ให้จ่ายทว่าไว้ ทก เกิน หนึ่ง ซึ่งไพร่ใน
 หอง หมู่ว่ามีทุกชยาก สมัคไปเอาเงิน กรมใด ๆ แลว่า มีรับสั่งให้
 ช่วยไล่เอาตัวไว้ ก็ดี แลว่า กู้เงิน รัยเงิน ประกันเงิน เจ้าต่าง กรมไป ก็ดี

แล้วว่า ประกัน จำหลวง ผีพายก็ตี มีเนื้อความ ประการใด จะเกาะกุมเอาตัว
 ก็ให้หมาย ประทับตราเจ้า กรม ปลัด กรม สมุหยาญชีเกิม ซึ่งเป็น นาย ได้
 เจ้า กรม ปลัด กรม เจ้า หมู่ สมุหยาญชีเกิม สืบสาว กู้ ก็เป็น สัตย์สมศุ
 หนึ่ง หมายมานั้น แลให้เจ้า กรม ปลัด กรม สมุหยาญชีเจ้า หมู่ เอาตัวไพร่
 หมู่ นั้น มา จำจง เว้ง รัทให้ไว้ แต่ใน เดือน หนึ่ง ถ้า จัก สน มิได้ ภอ เจ้า
 กรม ปลัด กรม สมุหยาญชี เจ้า หมู่ จะช่วยไว้ คง หมู่ ตาม กฎ ก็ ได้ ช่วยไว้
 ถ้า เจ้า กรม ปลัด กรม สมุหยาญชี เจ้า หมู่ เว้ง รัท จัก สน อยู่ แล้ว แล ทาเงิน
 จะช่วยไว้ มิได้ ถ้า เจ้า กรม ปลัด กรม นั้น เฝ้า ทูล ของ ขลุ้ พระบาท ก็ ได้
 เอา หมาย นั้น กราบ ทูล พระกรุณา ถ้า เจ้า กรม ปลัด กรม นั้น มิได้ มี คำนั่ง
 เฝ้า ถ้า กรม ชื่น ฝ่าย พลเรือน ก็ ให้ เอา หมาย นั้น มา พ้อง มทศไทย ถ้า ชื่น
 ฝ่าย ทหาร ให้ เอา มา พ้อง กระลาโหม ให้ เอา กราบ ทูล พระกรุณา ต่อ ทรง พระกรุณา
 ไป รคเกล้าฯ สั่ง ให้ ช่วย เอา ไป แล จะ ให้ เจ้า หมู่ ใช้ ราชการ ตาม กฎ ก็ ตี จะ
 มิได้ ใช้ ราชการ ตาม กฎ ก็ ตี ถ้า ทรง พระกรุณา ไป รคเกล้าฯ ประการใด จึง
 ให้ ทำ ตาม ให้ เจ้า หมู่ ตั้ง ยาญชี โอน ไป ตาม รับสั่ง หนึ่ง ถ้า แล ออก หมู่
 ภิณู สัก แฉว สัก มี ภรรยา แล้ว ก็ ตี ทา ภรรยา มิได้ ก็ ตี สม บวก พัน ขาว
 หนึ่ง ชื่น ไป แล้ว นั้น ถ้า แล เจ้า หมู่ สมุหยาญชี จะ เทน แก่ สิ้น บล แล
 คน แก่ กัน มิได้ บวก ชื่น เป็น สกรร ใช้ ราชการ นั้น จะ ให้ เอา เจ้า หมู่ สมุหยาญชี
 เป็น ไทย ตาม พระอัยการ หนึ่ง ถ้า แล เจ้า หมู่ ผู้ใด มี น้ำใจ ขวน ขวาย เบ็
 รัอัน ด้วย ราชการ จัก นำ พิจารณา เสาะ สาง สืบ สาวไว้ ไพร หมู่ใด บวก ชื่น ใช้
 ราชการ เป็น สกรร สืบ คน นั้น จะ ให้ พระราชทาน เป็น สัตย์ ผู้ นั้น คน หนึ่ง ถ้า
 ได้ ชื่น สืบ คน จะ พระราชทาน เป็น คน สัตย์ สอง คน ท่อ เมื่อ ไค ไพร ท้อง หมู่ มั่งคั่ง
 ชื่น ทุก หมู่ ทุก กรม แล้ว จึง ให้ เป็น สาม ผลัก จะ ให้ ท้า ราชการ เดือน หนึ่ง
 จะ ให้ อยู่ ทำ กิน สอง เดือน แล ให้ มี ผู้ ชื้อ เจ้า กระทรวง ทั้ง ปวง ทำ ตาม พระ

ราชกำหนดกฎหมายจงทุก ประการ ถ้าแลผู้ใดมิได้กระทำตาม จะเอาผู้นั้น เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ ให้กรรมการ แขวง นายอำเภอ เขียน กฎนี้ ลงกระดาษเอาไป แจกให้แก่ผู้นายบ้านนั้น บ้าน ละใบ จงทุกบ้าน ตาม มีตำบล ให้ผู้ใหญ่ บ้าน เอา กฎนี้ อ่าน ประกาศให้ลูก บ้าน รู้ให้ทั่วกัน แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรรมการ แขวง นายอำเภอ กฎหมาย บอกให้รู้ทั่ว จงทุก บ้านทุก ตำบล ตามมีอำเภอใน แขวงเมืองนั้น ถ้าผู้ใดมิได้กระทำตาม จะเอาผู้นั้น เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กฎหมายให้ ไว้ฉะฉาน ประหัด เกื้อชน อ้ายขึ้น แก่คำ จตุศักราช ๑๑๑๐ ปี มีโรง สัมฤทธิศก ๖๕

๔๘ ๑ กฎให้แก่เจ้าพระยาแล พระยาพระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น พันทนายฝ่ายทหาร พลเรือน ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรรมการ ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้งปวง จงทั่ว ท้ายทรง พระกรุณาควัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ถ้าแลเจ้าพระยาแล พระยาพระหลวงเจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรรมการไปใน

ทาง ^{น้ำ} _{เรือ}) แห่งใด ภัยคน มีชื้อคุม พวกเกิดวิวาทที่เก่าฆ่าฟันกันเป็นอัน มาก ให้ชุกชู่ให้ยาวไพร่ สมกำลัง ซึ่ง ไป ด้วยนั้น จับกุมเอาตัว พวกทั้งสอง ช้างให้ไต่ จงสิ้นถ้า เหลือกำลังให้ บอก ชาว ^{บ้าน} _{เรือ}) ให้ช่วยกัน จับกุม

เอาตัว จงไว้ เพื่อว่ามีให้อาณาประชาราษฎร์ ไพร่บ้าน พลเมือง ทำจลาจลในแผ่นดิน ถ้าหัวเมืองให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง ปลัดยกกระบัตร กรรมการ เอาตัวถามให้รู้เหตุวิวาทกัน ท้ายเหนือ ความ สิ้นใจ แล้วให้ บอก หนังสือ ส่งตัว เข้ามายัง ลูกขุน ณ ศาลา ถ้าในกรุงเทพฯ จับส่ง กรมพระนครบาล ให้สืบเอา พวกเพื่อน จง สิ้น มาลงโทษโดย อาญาหลวง ถ้าผู้ใดมิได้เป็นใจ แก่ราชการแผ่นดินไม่จับกุม จะเอาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ แลให้พระ สักดิ์ซ้าย

ขวาใน นอกให้ ทนาย ขก จงทั่ว กฏให้ไว้ ณวัน พุทธเทือน เจ็ด แรม เจ็ดค่ำ
จุลศักราช ๑๑๑๐ ปี มีโรงสำคัญวิชา

๕. ๑ กฏให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข่าย ขวาใน นอก ให้กฏหมาย ขก แก่ เจ้าพระ
ยา แล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พล
เรือน มหาเล็ก ชาวที่ ขอเฝ้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน จงทั่ว ด้วยมี
พระอัยการ พระราชกำหนด กฏหมาย อยู่แต่ก่อนว่า ถ้าผู้ใด มีน้ำใจ ใฝ่หา
การงาน พระราชสงคราม มีไชย ชำระ แก่ ราชศัตรู ก็ดี แล มีน้ำใจ กระทำ ความ
ชอบใน ราชการ ก็ดี แล พระบาท สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า
อยู่หัว จึง ตั้ง แต่ง เลี้ยงดู ตามผู้ ซึ่งได้ กระทำ ความ ชอบ มีบำเหน็จ บำนาญ
นั้น แล ชุน พิพธนากร ปลัด ข่าย พ้อง ให้ พระยารัตนาธิเบศร กราบทูลพระ
กรุณา กล่าว โทษ พระธนบุรี แล ยก ความ ชอบ ของตัวเอง แล ขอ เป็นที่
พระธนบุรี นั้นผิด อย่าง ชนมเนียม ด้วยว่าผู้ ซึ่ง มา พ้อง ร้อง ทิดสอย บนบาน
ขอเป็นที่นี้ เหน จะ เป็น ประโยชน์ แก่ตัว ครั้น เป็น แล้ว ย่อม เบียดเบียน ประ
บัติไรไว้ใน หมู่ไรไว้ใน บานูชี แล อาณาประชาราษฎร เขา แต่ ภาวประโยชน์ แก่ตัว
จึง มา ทิด สอย บนบาน ร้อง พ้อง ขอ เป็น ที่อื่นนั้น แล ข้าทูลของ อูลัสพระบาท
ทั้งปวง ย่อม เหน แก่ สิ้นบน กราบทูล พระกรุณา ยก ถัด ผู้หา ความผิด มิให้
ออกเสีย เขาผู้ ซึ่ง มา บนบาน เป็น ที่ พระ หลวง ชุน หมื่น ฝ่าย ทหาร พลเรือน
แล ผู้รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ ทัวเมือง ใหญ่ น้อย ทั้ง ปวง ครั้น ได้ เป็น ที่ หลวง
ชุนหมื่น ผู้ รัง กรมการ แล้ว เบียดเบียน อาณาประชาราษฎร ช่มเหลง กระบัตร์
เขา พักศุก ทองเงิน มา ใช้ ค่า สิ้นบน แล เลี้ยง บุตร ภรรยา มิได้ กลัว แก่ ขา
ลตาย แก่ ขาพล อาณา ประชากรราษฎร ไร พลเมือง จึง ได้ ความ ยาก แค้น เกิด วัช
ไร ท้อง หมู่ แล ไร บ้าน พลเมือง จึง ร่วงโรย แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้า แล
ผู้ใด ร้อง พ้อง ยก ความ ชอบ ของตัวเอง ทิดสอย บนบาน ได้ กราบทูลพระกรุณา

ขอเป็นที่ พระหลวง ชุน หมื่นผู้ รัง กรมการ เมืองใหญ่เมืองน้อยทั้งปวง

อย่าให้ชั่วร้ายของชู้ พระบาท รัช เชา กรวยทูล พระกรุณา ยก ถอก พระหลวง

ชุนหมื่นและผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรมการใหญ่นี้ ๕๕ ทั้ง ปวง ซึ่ง หา ความผิด มิได้

ออก เสียเป็น อัน ซาก ที่ เดียว ถ้า ผู้ใด ยกย่อง ความ ชอบ ของ ตัวเอง บนบาน

คิด สย ขอเป็นที่ พระหลวง ชุน หมื่นผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ เมืองใหญ่เมือง

ทั้งปวง ถ้าแล ผู้ใด เหนแก่ อามิส สิ้น จ้าง สิ้นบน รัช เชา ฟ้อง มา กรวยทูล

พระกรุณา ยก ถอก ผู้ หา ความผิด มิได้ ออกเสีย เขาผู้ ซึ่ง บนบาน มา ตั้ง

ให้เป็น พระ หลวง ชุน หมื่น ผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ จะเอาผู้ ร้อง ฟ้อง ยก

ความชอบ ของ ตัวเอง แล ผู้ กรวยทูล พระกรุณา นั้น เป็นโทษ ตาม พระอัยการ

● ฉะนั้น ขนบธรรมเนียมผู้ จะเป็น พระหลวง ชุนหมื่นผู้ รักษา เมืองผู้ รัง กรม

การย่อมมี ความ ชอบ ตาม คุณานุรูป สมควร แล กอบด้วย วุฒิ สี่ ประการ

คือ ชาติวุฒิ ไวยวุฒิ คุณวุฒิ บัญญาวุฒิ ชาติวุฒิ นั้น กระ

กฏเป็น อักขรเสนาฯ บท สืบ กัน มา ไวยวุฒิ นั้น คือ อายุ ครบ ตั้งแต่ สาม

สิบเอ็ด ปีขึ้นไป คุณวุฒิ นั้น คือ มีความ รู้ฝ่าย ทหาร พลเรือน ขำขัน ขำนาญ

ปัญญาวุฒิ นั้น คือ จำเริญ ด้วย บัญญา ผลาก ใน ที่ จะ ทอข แทน แก่ใจ อรรถ

ปลุณา ประเทศ กรุงอื่น แล คึกอ่าน ให้ ชอบ ด้วย โลกียราชกิจ ขอรบ ทั้ง ปวง

ควร สมุ่ที่ ระลา โหม สมุ่หนายก จัตุสดมภ์ ปลุณาพร้อมกัน จึง นำเอา กรวยทูล

พระกรุณา เขาผู้ กอบด้วย วุฒิ สี่ ประการ นั้น เป็น ที่ พระหลวง ชุนหมื่น

มั่น แก่ สอง ประการ สาม ประการ ก็ ถอ จะ เขา เป็น ที่ พระหลวง ชุน หมื่น ตาม

สมควร ฉะนั้น ผู้ จะเป็น พระหลวง ชุน หมื่น ย่อม ประกอบ ด้วย ระเบียบ สี่

ประการ คือ ฉันทาธิปไตย คือ วิริยาธิปไตย คือ จิตาธิปไตย คือ วิมังสาธิปไตย ฉันทา

ธิปไตย นั้น คือ ถน เกล้าฯ ทั้ง พระราชประสงค์ สิ่งใด ผู้ นั้น นำ ซึ่ง สิ่ง นั้น มา

ทูลเกล้าฯ ถวาย วิริยาธิปไตย นั้น คือ ประกอบ ด้วย ความ เพียร ใน ราชการ มิ

ไต้ซาก จิตาธิบดินั้น คือมีน้ำใจกล้าแข็งในการณรงค์สงคราม วิมังษา
 ธิบดินั้นคือ ผลาในพิภพภูษา ความ แลอุบายใน ราชการต่าง ๆ ถ้าผู้ใด
 มีประะกอบด้วยคุณวิสี ประการ แล อธิบก็สี่ประการ แต่ ประการใด ประการ
 หนึ่งใช้ ถึงคุณานุรูป สมควรก็ตี ขย่ำให้สมุห์กระระโหม สมุห์นอก
 จิตุสทม กราบทูล พระกรุณาตั้ง แต่งผู้ขึ้น เป็น ที่ พระหลวง ชุน ทมึนเป็นอธิ
 ซากที่เดี่ยว

๖๕

๑. หนึ่ง ถ้าผู้ใดทา กระดูล มิไต้เป็น ทินชาติ เป็น ทาษผู้ มีชื่อใช้สย ษู่
 แล้ว ครั้น เล่น เขียไต้ก็ตี ๖๕ ไต้เงิน แห่งใด มาเสียแก่ เจ้าเงิน แล้ว ๆ
 มาติด ส่วย บนบาน ขอเป็น มหาตเล็ก ชาวที่นั้น ขย่ำให้รับ เขา บังคม ทูล
 พระกรุณาถวายให้ เป็น อธิซากที่เดี่ยว เหตุว่า มิไต้เคยสู้ พระราชสฐาน
 ด้วยว่า ราชสฐานนั้น ประกอบ ด้วยเครื่อง ประทับ ประศก ะลังการทั้ง ปวง
 เป็น ที่ห้าม แหน บุคคล จะไต้เห็น เป็น อธิ ซาก หนึ่ง พระสุระเลียง แล องค์
 พระมหากระษัตริย์เจ้านั้น ยาก ที่ บุคคล จะไต้เห็น ไต้ ยิน ครั้น เป็น คน
 ทินชาติไต้เห็น พระราชสฐาน แล องค์ สมเด็จ พระมหากระษัตริย์เจ้า แล
 ไต้ ฟัง พระสุระเลียง อธิ มิควร จะไต้ ฟัง ไต้เห็น นั้น ก็ มีน้ำใจ กำริบ มิวเมาไป
 ก็ สำคัญว่า อาตม จะไต้เป็นใหญ่ ครั้น ออก จาก พระราชสฐานแล้ว ก็ จะ
 นำเขา การใน เป็น การ นอก แล จะ ทนง ของเขา ขอก อ้าง ว่า เล้าแค้น พิททูล ไต้
 ก็ จะ ย่ำยี่ เขียตเบ็ยพ ราษฎร ๆ จะไต้ ความ แค้นผิด ถ้า มี ราชการ จำระจันบน
 จะ หา เข้า มา เล้า ก็ ตี ถ้า มิไต้ เสกั พระราชคำเนน อยู่ใน พระราชสฐาน
 ก็ ไต้ ทำ รวง ใน นำ เล้า ถ้า จะ อยู่ใน พระราชวัง ไต้ ชาว วัง นำ เล้า ถ้า มี พระ
 ราชโองการ ทริสสิ่ง ไต้ ไต้ ทำ รวง ใน ชาว วัง รับสั่ง แล สืบ สนอง พระราชโองการ
 หนึ่ง เจรจา แต่ ก่ขน ว่า ของ หลวง นั้น แต่ ท้าว แล หนึ่ง ช้าง ใน นอก กว่า สั้น ๕
 ไต้ เจรจา ว่า ของ หลวง หา มิไต้ ทุก วัน นี้ เจรจา ว่า ของ หลวง ทุก ถิ่นน ท่นชว

นั้นมิควรนัก แต่นี้สืบไปเมื่อนำ ข้ำทูลของขลุ้ พระบาททั้งปวงให้เงรจาก
ข้าง นำว่า ล้นเกล้าจึง จะ ควร

ฯ

๑ หนึ่ง แผ่นดิน เป็นใหญ่แก่ สมเด็จพระมหากษัตริย์ ท้ายเหตุว่า พระ
มหากษัตริย์เจ้านั้น เป็น สมรุตีเทวทา จะให้ผู้อยู่เป็นผู้น้อยๆ เป็นใหญ่
ก็ได้ ถ้าสมเด็จพระมหากษัตริย์มีพระราชโองการ ท้ายกิจสิ่งใดๆ ก็
ทุกทั้งชวามฟ้า ถึง มาทว่าล่าถูก ท้องตันไม้ภูเขา มิอาจสามารถ จะ ทน ทาน
ได้ ย่อม จะหักทำลายไป ถ้าจะมีพระราชโองการ ทวีตสั่งให้ห้าม สิ่งใด
ก็ขาดเป็น สัตย์สิ่งนั้น แลประเทศกรุงไทย มีผู้รับสนอง พระราชโองการ
สมเด็จพระมหากษัตริย์เข้าได้มากแล้ว ผู้สนองพระราชโองการนั้น จะนำ
เอา ความเดือดร้อน มาให้แก่ ข้ำทูลของขลุ้พระบาท ราษฎรทั้งปวงเป็น อัน
เกียงแท้ แลแล้วพระราชกำหนดกฎหมายก็พ้นเพี้ยนไป แต่นี้สืบไปเมื่อนำ
ถ้ามีผู้ ทนายรับ พระราชโองการ ซึ่ง ขอบด้วยประการใดๆ นั้น ถ้ามีทนาย
รับสั่งเจ้าต่าง กรม แลกรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน มีรับสั่ง มาห้าม แลต่อว่าจก
ขวางเหนือ พระราชโองการให้เสีย พระเดช เสดษานุภาพ พระยศ พระเกียรติอัน
เกล้า ล้น กระหม่อมนั้น ก็ได้จับเอาผู้ถือ ทนายสืบผู้ รับสั่ง เอาผู้ รับสั่ง
เป็นโทษ ตาม พระอัยการ

ฯ

๑ หนึ่ง ราษฎร มีกิจ ศุขทุกข แล ร้องฟ้อง มุลงนาย ธานีประชาบาลให้กราบ
ทูล พระกรุณา ถ้าฝ่ายทหารให้ฟ้อง สมุทกระลาโหม ฝ่ายพลเรือนให้ฟ้อง
สมุทนายก ถ้าเป็น เนื้อ ความ มิควรที่จะ กราบทูล พระกรุณานั้น ก็ได้
อุทกษากันให้ส่งไปใส่ พระขรรมนัญญูให้ พิจารณาตาม กระทรวง ถ้าฟ้องว่า
วิยราชบาทว่า พ้น ก็นิ คายก็ก็ เบียด บัง บาดูชี้ แลคิด ร้ายต่อแผ่นดิน
แล ฉก ลัก เบียดบัง พระราชทรัพย์ ของ หลวง แลทำลาย พระพุทธรูป พระ
สถูป พระเจดีย์เป็น เนื้อ ความ ซ้อใหญ่ นั้น จึง สมุทกระลาโหม สมุทนายก

ขรรมนบุญแล้ว เหน้ ทระลาการ จะน้อยลง ราษฎร จะมิได้ ความ ยากหนัก ครั้น
ทระลาการ มาก เมื่อใด ย่อมเบียดเบียดราษฎรได้ ความ ยาก แค้น เมื่อนั้น

๑ * แห่ง มี พระขรรมนบุญไว้ สำรับ ชุนโรงชุนศาล ขรรมนเนียม ให้ พิจารณา
เหือ ความ ตาม กระทรวง เหาพิไนยจำย ราชการ สำรับ แผ่นดิน สืบ มาแต่ก่อน
นั้น แล กรมมหาดไทย มี ปลัดนั่ง ศาล สาม คน แล ชุน บุรินทรนั่งศาล หลวงไต้
พิจารณาเหือ ความ อุดร ชุน เทพอาญาไต้พิจารณา ความ อาญา ทระลาการ
ชุน อาญาจักรนั่ง ศาล สำนรวจ ไต้พิจารณา แปรลด กรม ลายมือ คน ชี้ ข้อ ทมอ
ความ มิได้ เป็น ญาติว่า เป็น ญาติ เจ้ากฎหมายร้องฟ้อง ทา ความ แก่ ความ
ราษฎร กรม กระลาโหมนั้น ชุน ประชาเสพราช ปลัดนั่ง ศาล ไต้พิจารณาเหือ
ความ อาญา นชก ซึ่งมิได้ เป็น สมภัก นักการ ทำช่มเหลงผู้มีชื่อ ในพระนคร
บาลนั้น ชุน จำเมืองราชปลัด ไต้พิจารณาเหือ ความ โจผู้ร้าย ปลัด สดมเป็น
ไทย มหันตไทย กรมวังนั่ง ปลัดนั่ง ศาล สาม คน ชุนอิน อาญาไต้พิจารณา
เหือ ความ อาญา ชุน พรหมสุภาไต้พิจารณาเหือ ความ ผก ถัก พัน แทงกัน
ไม่ ถึง ทาย จำเลย เป็น สมใน ชุน เทพสุภาไต้ พิจารณาเหือ ความ ถ้า จำเลย
เป็น สมใน ชุน ศาล สาม ศาลนี้ไต้พิจารณา กรมพระคลัง ราชการ ชุน
พินิจไจราช ปลัดนั่งศาลไต้ พิจารณาเหือ ความ ฝรั่งเศส อังกฤษ วิลันดา จีน ยวญยี่ปุ่น
แขก ประเทศมาลายู กรมชุนโกษากรราช ปลัดนั่ง ศาล ไต้ พิจารณาเหือ
ความ แพ่ง อาญา นา ชุนศรี ราชบุกรไต้ พิจารณาเหือ ความ มรฎก แล ศาล
แพ่ง ถดางชุน ราชสุภา ศาล แพ่ง กระเซมชุน สุภาทพ ชุน ศาล สอง ศาล
นี้ไต้ พิจารณาเหือ ความ แพ่ง จำเลย เป็น สม นชก แล เจ้ากรมแพทยานั้น
ชุน พรหมแก้วไต้ พิจารณาเหือ ความ กระทำคุณไสแก่กัน เป็น ฉมบ ระกละ แล
กรมสารภากรใน ชุน วิสุทธโกษาไต้ พิจารณา นายระวางกำนัน พันที่เชิง เรือน
สมพัจยว ชนอิน ทลาด ซึ่งวิวาทแก่กัน กรมสารพากร นชก ชุน ศรียาครไต้

พิจารณา เสนากำหนด เขาระแส แล เขียบัง อากว ขนขน ทลาค กุลทัย แล
 กรม ขรรमार ไ้พิจารณา เนื้อ ความ พระสงฆ์ เถร เถร ฆชาว รูป ชี้ทำ ผิกท้อ
 พระวิโนย แล กรม พระคลัง มหาสมบัตไ้พิจารณา พระราชทรพิชในพระ
 คลัง ทลวง มีผู้เขาไปจำหน่ายเสี่ย แล มีผู้ เขียบังไว้ เป็น อาณาประโยชน์
 กรม พระสุวิศวทไ้พิจารณา หมู่ไพร่ ทลวง ฌักทพัน เลวทาย เลวไทย แล
 บัน ลูก หมู่แก่กัน แล พระขรรมนัญทั้งนี้ มี ชู่ ส่วบ ราชการ แผ่นดิน สืบมา
 ไ้ผู้รับ พ้องรับ คำ กฎหมายนั้น ไ้ว่าแก่ ลูก ขุน ณศาลา ลูกขุน ณศาล ทลวง
 ถ้า เนื้อความ ข้อใหญ่ไ้กรวยทูล พระารุณา ถ้า ข้อเบา มีภทที่ จะเขากรวยทูล
 พระ กรุณา ไ้ บังคับไ้ขุนพินิจัยผู้ถือ พระ ขรรมนัญไ้ท้วย พระขรรมนัญ
 ถ้า เป็น เนื้อความ กระทรวงใด ไ้เจ้า กระทรวงนั้น พิจารณา เขาพิโนย จำรช
 การ ฝ่ายข้าง ขุนโรงขุน ศาล จะไ้ทั้ง ทัวทำ ราชการ สทวง ครั้น สืบมา
 ผู้มีคดี กฎหมาย ร้อง พ้อง ตาม กระทรวง บ้าง ทามไ้ไ้บ้าง เขา เนื้อความไป
 พ้องไ้กรวยทูล เจ้าฝ่ายหน้า ฝ่ายหลัง สมเด็จพระเจ้าลูก เษอ ทลาง เษอ ๆ รับ
 เขา พ้องไว้ จะไ้ส่ง พ้องนั้นไ้ท้วย พระขรรมนัญไ้พิจารณา ตาม กระทรวงท
 มิไ้ แล ข้าทลวงเขา พ้อง นั้นไว้พิจารณาว่า มีรับสั่งไ้ว่า เป็น เนื้อ ความ
 ผู้เฝ้าผู้แก่ บ้าง เนื้อ ความ ข้าง เขียบัง ไ้สืบทูลไ้รู้ จัก จึง แล เท็จ บ้าง
 ครั้น ทาม มีรับ เขา สขบผู้ พ้อง เป็น ข้อ อ่าง ข้อต่อ สืบ สอบ พยาน กุฑทนต์
 เนื้อ ความ มีคู่ บ้าง ลางที่ ส่ง พ้องไปไ้ตำรวจ ใน ตำรวจ นอก ทหารใน แล ข้า
 ทลวงของลู่ พระบาท นอกนั้น ไ้เขาท้วผู้ มี ชื่อ มาพิจารณา ตาม พ้อง มิต้องท้วย
 พระขรรมนัญที่ มี บ้าง ลางที่ ลูก ความ ชิ่ง ทระลาการ พิจารณา อยู่ นั้น ไป พ้อง
 ทอ ทอ ทระลาการ แล มีรับสั่ง ไ้เขา สำนวน ยมโม สัตยไป สืบ สวาท แล
 เนื้อ ความ นั้น ค้าง ข้าไปก็ มี บ้าง แล กฎ พระขรรมนัญ ส่วบ แผ่นดิน นั้น ก็
 พัน เพินไป แล ขุนโรงขุน ศาล ชิ่ง เป็น เจ้า กระทรวงไ้พิจารณา เนื้อความ

ตาม พระบรมมณูญ เขาพิไกรจ่ายราชการนั้นน้อยลง ส่วนราชการงาน
 โยธา ซึ่งเป็น พนักงาน ชุนโรงชุน ศาลนั้น ยืน อยู่ เพราะเหตุนี้ ชุนโรงชุน
 ศาล จึงได้ ความยาก จนตั้งตัวทำ ราชการไปมิได้ แล ครั้นนี้ ทรง พระกรุณา
 โปรดเกล้าฯ สั่งว่าให้ มี พระราชกำหนด กฎหมายไว้ว่า แต่นี้ สืบไป เมื่อนำ
 ท้าบ ขอให้ ข้าราชการ เจ้าต่าง กรม สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ หลานเธอ เป็นอันขาด
 ที่ เกี่ยว ต่อเมื่อใด มีผู้เอา เนื้อ ความ มาฟ้องว่า มีผู้กระทำความผิด มีชอบเยือก
 บัง พระราชทรัพย์เป็น เนื้อ ความ ข้อใหญ่ จึงเอา ฟ้อง กราบทูลเจ้าต่าง กรม
 แล สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ หลานเธอ แลให้ สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ หลานเธอ
 รับ เอา ฟ้อง กราบทูล พระกรุณา แลแล้วแต่ จะ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
 กระหม่อมสั่ง

ฯ

๑. อนึ่ง ถ้าข้าหลวงในกรม มีกิจวิวาทแก่กัน แล ข้ำทูลของอุลัพระบาท
 แลไพร่ พัว ข้ำ แผ่นดิน แล ข้าหลวงเจ้าต่าง กรม ๆ อื่น จะทำ หนังสือฟ้องให้
 กราบทูล เจ้าต่าง กรม ทา ความ แก่ผู้ วิวาทนั้น ให้ส่งฟ้องไปให้ ชุน ราชพิธีใจ
 ผู้ถือ พระบรมมณูญให้ใส่ พระบรมมณูญก่อน ถ้าเป็น กระทรวงใด ให้ส่ง
 ไปให้เจ้า กระทรวงพิจารณา โจท ตาม จำเลย ตาม พระบรมมณูญ อนึ่งถ้ามี
 ได้ ร้อง ฟ้องให้ กราบทูล พระกรุณา ถ้า มีได้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าโปรด
 กระหม่อมสั่งจำเพาะให้ผู้ใดพิจารณา หา มิได้ ให้ผู้รับสั่ง ส่ง ฟ้องนั้นให้ใส่
 ้วย พระบรมมณูญก่อน ถ้าเป็น กระทรวงใด จึงให้ส่งให้เจ้า กระทรวงพิจารณา
 ถ้าเป็น เนื้อ ความ ข้อใหญ่มี พระราชโองการ ทรัสจำเพาะให้ผู้ใดพิจารณา
 ณาเป็น เนื้อความ มีคู้่นั้น ให้ ตระลาการผู้รับเอาฟ้องใส่ พระบรมมณูญก่อน
 ให้รู้ว่า เป็น กระทรวงใด แลแล้วให้ หมายไปให้เจ้ากระทรวง มา นั่งกำกับกัน พิจาร
 ณาด้วย ถ้าพิจารณา เป็น สักข ปรียบใหม่เป็น พิไกร หลวง มาก น้อยเท่าใด

นั้น ให้สิ่งพระคลังมหาสมบัติ หนึ่ง ซึ่งผู้ มีชื่อ พึ่ง ลูก ชุน ณศาตาลูก
 ชุน ณศาต ทรวงนั้น ให้ปลุกษาครูป ความ ถ้าเป็น เนื้อ ความเบา เบื่อ ก็
 เขา พ้อง นั้น ใ้ ค้วย พระธรรมนุญ ส่งให้ พิจารณา ตาม กระทรวง ตาม พระธรรม
 นุญ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย สำรับ แผ่นดิน ย่ำให้ แปลด กระทรวง ล่วง
 กรมไต้ หนึ่ง เจ้ากรม ปลัดกรม นายเวน ปลัดเวน ขอ เจ้ากรม ฝ่ายใน แล
 สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอ ทานเธอ กรมใด ๆ ย่อม พิจารณา เนื้อ ความ มี คู่ มี คัง
 ค้วย กฎ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ย่ำให้ เจ้า กรม ปลัดกรม นายเวน ปลัดเวน
 ขอ เจ้า กรม ฝ่ายใน แล ข้า สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอ ทานเธอ กรมใด ๆ พิจารณา
 เนื้อ ความ นั้น หา ผู้ บังคับ บัญชา มี ไ้ ครั้น โทท จำเลย คิดใจ แก่ กัน ค้วย ข้อ
 เนื้อ ความ ชัก สน อยู่ แล จะ ว่า กล่าว มี สิ้น ข้อ เนื้อ ความ แล โทท จำเลย
 ย่อม คิดใจ ใน ระยะเวลา ว่า ทัก บท เนื้อ ความ มี สิ้น ข้อ สิ้น ทง แล โทท
 จำเลย ย่อม ระวัง พ้อง ให้ กราบ ทูล พระกรุณา พ้อง ลูก ชุน ณศาต ทำ ฎีกา ทูล
 เกล้า ทูล กระหม่อม ถวาย ถวาย โทท ระยะเวลา แล คู่ ความ เป็น เนื้อ ความ ทบ
 เท้า ไป ถึง ศาล ให้ เคียง ฝ่าย ของ ขลุ้ พระบาท ราชฎร เสีย พัก คุ ของ เริง
 ใ้ ความ เกื้อ ครั้น เพราะ คบ หากัน แต่ อ้น กอใจ ถ้า ข้า ทูล ของ ขลุ้ พระบาท
 ราชฎร มี อรรถ คดี ระวัง พ้อง ค้วย กิจ ศุข ทุกซ แก่ กัน เป็น เนื้อ ความ แผ่ง ธาญา
 อู้อร นควยาล แล มรฎก แพทยา แล ถวาย กรม ธรรม ทบ พ้อม มรฎก ให้ เวช
 ลูก นี้ ค้วย เนื้อ ความ ประการใด ๆ จะ ให้ เจ้า กรม ปลัด กรม นายเวน ปลัดเวน
 ขอ เจ้า ข้า ทูล ของ ขลุ้ พระบาท ช้าง นำ ช้าง ใน แล สมเด็จ พระเจ้าลูกเธอ ทาน
 เธอ แล ข้า พระเจ้าลูกเธอ ทานเธอ กรมใด ๆ แล พ้อง ศา ความ นั้น
 ก็ ก็ ถ้า ผู้ พ้อง นั้น เป็น ข้า ทรวง แล ข้า สมเด็จ พระเจ้า ลูก เธอ ทาน เธอ
 จะ พ้อง ให้ กราบ ทูล พระกรุณา เป็น เนื้อ ความ ข้อ ใหญ่ จึง ให้ รัย เขา พ้อง นั้น
 กราบ ทูล แล ให้ กราบ ทูล พระกรุณา ตาม จะ ทรง พระกรุณา ไป รค เกล้า ๆ สัม

ให้พิจารณาตามรับสั่ง ถ้าแลตึกใจตระลาการ ก็ให้แต่งมหาดเล็ก นาย
 เวณ ขอบ่าไป นั่งกำกับพิจารณาด้วย ถ้าแลผู้ฟ้องนั้น มิได้เป็น ข้าหลวง
 กรมฝ่ายใน แลมิได้เป็น ข้าสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ พระเจ้าลูก
 เธอ หลานเธอก็ อย่ารับเขา หนังสือฟ้อง กราบทูล แลให้เอาฟ้อง นั้นไป ฟ้อง
 ตาม กระทรงแลให้ฟ้อง แก่ มุขนาย ขานาประจำบาล แลฟ้อง ลูกขุนณศาลา
 ลูกขุนณศาลาหลวงตามพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน ชึ่ง ข้าเจ้าต่าง
 กรม ๆ ฝ่ายนำฝ่ายใน ถือ หนังสือ ประทับตราใน กรม ออกไป ราชการ หัวเมือง
 ไท ๆ ย่อมไปทำกันไซก ช่มเหลง คือ ประทับตรา เขาพิศุททอง เงิน ขานา ประจำ
 ราษฎรไพร่ พลเมืองได้ ความเดือดร้อนให้เคือง ใต้ฝ่า ลอของชุดี พระบาท เหนือ ๆ
 แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้าแลข้า เจ้าต่าง กรมฝ่ายนอกฝ่ายใน จะ ถือ หนังสือ
 ประทับตราใน กรม ออกไป เขาถึง ราชการ สิ่งใด ๆ ก็ที่ อย่าให้รับเขา
 ฟ้อง ของ ราษฎร มาพิจารณา เรียก เขาข้าฤชาตระลาการให้ ได้ ความเดือดร้อน
 ทุกทั้ง แต่ก่อน นั้น แลให้ข้าทูลของชุดี พระบาท แลข้าหลวง เจ้า ต่าง กรม
 ฝ่ายนำฝ่ายหลัง แลข้า สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ หลานเธอ แล พระเจ้าลูกเธอ
 หลานเธอ สมใน สมนอก แลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการเมือง } ปากใต้
 ฝ่ายเหนือ แล ขานาประจำราษฎรทั้งปวง ให้กระทำ ตาม พระราชกำหนดกฎหมาย
 ใว้ นี้ จงทุก ประการ ถ้าผู้ใด มิได้กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายข้อใด
 ข้อหนึ่ง ไซ้ จะเอาตัว เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ ณ วัน อภิเศก
 เกษณ เก้าชั้น สิบ สามคำ จุลศักราช ๑๑๐๒ ปี มีโรง ไทศก ๖๕

๕๑๐ ซึ่งมี พระราชกำหนดไว้ว่า ถ้าแลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการเมือง }
 ปากใต้ฝ่ายเหนือ เมืองใด ๆ จะ บอก หนังสือ เข้าไป ด้วยกิจ บ้านเมือง ปลายท่าน
 ทางที่สิ่งใด ๆ ให้ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ปลูกษา ทาฤาให้แทน พร้อมกัน

แล้วให้บอกหนังสือเข้าไปจงแจ้ง ถ้าราษฎรร้องฟ้องเป็น แต่เนื้อความ
 เบื้องต้น จะว่าให้สำเร็จ ตามกฎ สำหรับหัวเมืองนั้นได้ก็ให้ว่ากล่าว ตักสิน
 ให้สำเร็จ แต่หัวเมืองนั้น ถ้าเนื้อความเป็น ข้อใหญ่ จะว่ากล่าว ตักสิน ตาม
 กฎนั้นมิได้ ก็ให้บอกหนังสือส่งโทษจำเลยแลฟ้องเข้าไป แลเมื่อจะ
 บอกเข้าไปนั้น เป็น หนังสือผู้รักษาเมืองผู้ร้อง บอกไปหนึ่ง ให้กรรมการ
 บันดา ปฎิภาษาด้วยนั้น เข้าชื่อกัน บอกไปหนึ่ง ความเหมือนกัน แต่กัน หนังสือ
 กรรมการ บอกมานั้น ให้มีชื่อ กรรมการผู้ใหญ่คนหนึ่งสองคน สามคน นำถึง
 ราชการ แลเนื้อความของราษฎร สิ่งนั้นๆ ก็ให้กรรมการ บอกนั้นๆ เขา
 ทราประทับ หลังที่ ต่อพนม ศกไป ตาม ขรรมนิยมแต่ก่อน บันดา มีชื่อกรม
 การผู้ใด เข้าชื่อก็ ผู้ ปฎิภาษา อยู่ใน หนังสือบอก ก็ให้เขาทราบ กรรมการ ผู้นั้น
 ประทับ หลัง กระจก หนังสือกรรมการ ต่อเรื่องกัน ลงไป จง ทุก คน ทุก แผ่น
 ให้เขียน ฉลากเข้ามาว่า ทราดวงนี้ เป็น ทราจำนำของผู้นี้ๆ จงทุกคน
 แลอย่าให้บอกหนังสือกรรม ข้อ มาเปล่า ว่า ตัก ด้วยผู้รักษาเมืองผู้ร้อง กรม
 การทั้งปวง เห็นพร้อมกันตักหนึ่งภายหลังมานั้นได้ จงมัน คงสืบไปตาม
 กฎหมายแต่ก่อน แลจึงบอกเข้าไปด้วยถึง ราชการนั้น แลให้จัดเอาผู้
 ร้อง รวบรวม ราชการนั้น ถัดเข้าไป จะถามเอา ราชการ สิ่งใดให้ ได้ ราชการ
 สิ่งนั้น แลแล้วถ้าจับแก่ผู้ถือ หนังสือว่า เป็น การเร่งให้เร่งรีบเข้า มาตาม ระเบียบ
 ทางใกล้แต่ไกล อย่าให้แะเวียน อยู่แห่งใดทำบลาใดให้ช้า อยู่ได้เสีย ราชการ
 จะเอาผู้ถือ หนังสือ เป็น ไทย หนึ่ง ราษฎร พลเมือง มีกิจ สุข ทุกๆ สิ่งใด
 มา ร้อง ฟ้อง แก่ ผู้ รักษา เมือง ผู้ ร้อง กรมการ ด้วยเนื้อความ สิ่งใด ๆ ก็ให้ผู้
 รักษา เมือง ผู้ ร้อง กรมการ เมือง นั้น รับเอากิจ สุข ทุกๆ ร้อง ฟ้อง ของ ราษฎร
 ซึ่ง ร้อง ฟ้อง ข้อนี้ กระทั่ง เป็น แต่เนื้อ ความ สำเร ว่า ผู้ รักษา เมือง ผู้ ร้อง
 กรมการ ณ เมือง นั้น จะพิจารณา ว่ากล่าว ให้ สำเร แต่ ณ เมือง นั้น ตาม พระธรรม

บุญไก่อี้ ก็ให้กรมการพิจารณา ตาม กระทรงให้สำเร็จ ณเมืองนั้น ถ้าโทษ
 จำเลยทักใจแก่ กรมการ ผู้เป็น ราชการ ไต่ถาม ถ้าเมือง เอกให้กรมทักไทย
 จักุสทม แล สักที่ผู้ใด ว่าออร นกรบาด แลแผ่ง บอกร ราชการ เบิก เขา เนื้อ
 ความนั้น ไปว่ากล่าวไต่ถาม ตาม พระธรรมบุญ ความ สักตามจริงให้
 สำเร็จแก่ ณเมืองนั้น ๆ ถ้าเมือง ๒ | ให้ปลัด ยุกะบัตร์ บอกร ราชการ
 เบิกเขาไปว่าตาม เนื้อความนั้น ถ้าโทษจำเลยทักใจ ปลัด ยุกะบัตร์ ให้
 ผู้รักษาเมืองผู้ รัง บังคับให้กรมการ นอก นั้นเอามาว่ากล่าว ตาม เนื้อความ
 ซึ่งโทษจำเลยทักใจกันนั้น ถ้าโทษจำเลยทักใจผู้ รักษาเมืองผู้ รัง แล
 ปลัด ยุกะบัตร์ กรมการ ทั้งนั้น มิเต็มใจให้ว่า เนื้อ ความสืบไป ให้ร้องฟ้อง
 แก่ กรมการ ซึ่งมีได้เป็น ราชการ ให้บอก หนังสือฟ้อง นำโทษจำเลย เข้า
 ไปว่า ยัง ศาล ประการ หนึ่งว่า เนื้อความผู้ รังฟ้องนั้น เป็น เนื้อความ
 วิปริตต่าง ๆ พันที่ผู้ รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ จะว่ากล่าว ให้ผู้ รักษาเมืองผู้
 รัง กรมการ ปรึกษาพร้อมกัน เหน เนื้อความ ของ ราษฎร ฟ้อง เป็น ข้อใหญ่
 พันที่ผู้ รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ จะว่ากล่าวให้สำเร็จ แก่ ณเมือง นั้น มิได้ ก็
 ให้ผู้ รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ บอก หนังสือ เข้าไป ตามกฎให้ไว้ นี้ ครั้น ผู้
 รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ เมือง ๑ } ปากใต้ฝ่ายเหนือ รู้พระราชกำหนดกฎหมาย
 นี้แล้ว ให้ ราชการ ทำตาม ๆ พระราชกำหนด กฎหมายนี้ จึงทุก ประการ ถ้า
 แลผู้ รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ เมือง ๒ } ปากใต้ฝ่ายเหนือ ผู้ใด มิได้ทำตาม
 พระราชกำหนด กฎหมายนี้ จะเอาตัวเป็นโทษ จงหนัก กฎให้ไว้ ณวัน พุท
 เกษณ สิบชัน คำ หนึ่ง จุลศักราช ๑๐๘๕ ปีเถาะ เบญจศก ๓๗

๕๒ ๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมาย บอกแก่ เจ้า
 พระยา แล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุลชุน หมื่น พันทนาน ฝ่าย ทหาร

พลเรือน แดงขุน ไร่ } ผู้ไต่ พิจารณา เนื้อ ความ แล ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรม

การเมือง } ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ทั้ง ปวง ด้วย ทรง พระกรุณา ตรัส เห็น ยก

สั่งว่า หมั้น ราชานาถย ปลัด กรมตำรวจใน เขา ส่วนน นายแทน โททย นาย
รุ่ง เสมิยร นายทอง ผู้คุม ศาล ทลวง กราบทูล พระกรุณาว่า นายแทน พ้อง
ทาตระลาการ ศาลทลวงว่า นายเมง เสมิยร ตระลาการ บัญชีให้ นายแทน
ฉีก ส่ง หมอไชยเกษ คน มี ชื่อ แล ใน ฉีก นั้น แล วัน หนึ่ง คืน หนึ่ง ครั้น ถึง
ฉีก นายแทน โททย มี ได้ เขา หมอไชยเกษ คน มี ชื่อ มา ส่ง ตาม ฉีก นายเมง
เสมิยร ว่า จาก ฉีก ส่ง คน ส่ง รวาง ไป ให้ ปรียบ ๆ เขา เนื้อ ความ นาย แทน ทั้ง นั้น
เป็น แพ้ ใน ส่วนน ลง เขา เงิน นาย แทน ผู้ฉีก เป็น เงิน ครา ห้า คำสั่ง แล
เรื่อง รวาง เนื้อ ความ มี ใน ส่วนน เป็น หลาย ประการ ยังมี ไต่ พิจารณา ได้ เคน

เท็จ แล จริง แพ้ ชนใน ถ้อยคำ ฝ่าย (โททย) แล แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ
จําเลย)

ถ้า ผู้ใด เป็น ตระลาการ พิจารณา เนื้อ ความ แล โททย แล จำเลย จาก ชี สด
สุฐาน แล จาก ฉีก ส่ง คน แล ทวพย สิ่ง ของ ช้าง ม้า โค กระบือ สิ่ง ใด สิ่ง หนึ่ง
นอก กว่า นัก ถาม นัก เฒ่า เฉลียว นัก ชี จาก ทั้ง สาม นี้ ถ้า จาก นัก จาก ฉีก แล
เพียง นี้ ครั้ง หนึ่ง จน สอง ครั้ง โททย จำเลย ตัก ใจ ชนแก่ ตระลาการ ว่า ช้าง
หนึ่ง จาก นัก จาก ฉีก อย่า ให้ ตระลาการ รับ เขา เนื้อ ความ นั้น ว่า อย่า ได้ เขา
เนื้อ ความ ทั้ง ส่วนน นั้น เป็น แพ้ ก่อน แล แต่ ให้ เขา ผู้ จาก ฉีก จํา คร่า ครา
แตก ไว้ นำ ศาล แต่ ชำ จน เที่ยง ตาม เล่ม igit ตระลาการ อย่า ให้ ฎ ตระลา

การ สืบ ไป ได้ ถ้า แล จาก (นัก) ถึง สาม ครั้ง ขึ้น ไป จึง ให้ รับ เขา ถ้อย คำ

ซึ่ง (โททย) } คิด ใจ นี้ ว่า กล่าว สืบ ไป ตาม พระอัยการ ถ้า (โททย) } ฉีก
จําเลย)

ถาม เสด็จขึ้น ข้าก ครั้นถึง วันนั้นก็มิได้ ให้มา บอกนัก ว่าต้อง กิจราชการ
 แล บัวยเริ่ม มีกิจศุขทุกข สิ่งใด ให้ตระลาการ บังคับให้ ผู้มา บอกนัก นำ
 ผู้คุม แล คู่ ความไป ชันสูตรให้ เหน้แท้ แล ริงก่อน ถ้า แลต้อง กิจ ราชการ
 บัวยเริ่ม แล มีกิจศุขทุกข จริง ให้รู้ว่า กิจ นั้น โดด ฎา โดด หนัก เมา ริง
 ให้ผิด ทุเลาไป ตาม กิจ ซึ่ง โดด โดด หนัก เมา นั้น สืบไป อย่า ให้ เมา เนื้อ
 ความ นั้น เป็น แพ้ ถ้า แล ชันสูตร มี สม กุข หนึ่ง ถ้อยคำ ผู้มา บอก นัก นั้น ก็ กิ
 ติง ทุเลา ใหม แลแล้ว แล มิได้ เมา มา ส่ง ตาม ทุเลา จึง ให้ เมา เนื้อ ความ นั้น เป็น
 แพ้ ตาม พระ ธิการ แลแล้ว อย่า ให้ ตระลาการ พัง ปวง ทำ กุข หนึ่ง เนื้อ ความ นาย
 เมง เสมี ย นาย ของ ผู้ คุม ตระลาการ ศาล หลวง นั้น ถ้า แล ตระลาการ กรม
 โค มิได้ ทำ ตาม กฎ นี้ จะ ให้ ปรียบ โทษ แลแล้ว จะ เอา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ
 แล ให้ พระ สุริย ชาติ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎ หมาย บอก ทั่ว ทั่ว กฎ ให้ ไว้ หนึ่ง วัน
 เสาร์ เคื่อน ทก ชัน สาม คำ ทุล กิจ ราช ๑๑๘๗ ปี มเสง สัปตศก ๖๕

๕๓๑ กฎ ให้ แก่ พระ สุริย ชาติ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎ หมาย บอก แก่ เจ้า พระ
 ยา แล พระ ยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราช ณี กุศล ชุน หนึ่ง มหากล ก ขาว ที่ ทุ ก หมู่ ทุ ก
 กรม ผู้ บัน ฑา ให้ เป็น ตระลาการ พิจารณา เงิน ภาษี แล ฆกร จน ชน ตลา คค่า
 นา ทาง เข้า ของ พระ ของ หลวง ทั้ง ปวง ทุ บัวย ทรง พระ กรุณา ไป ปรก เกล้า ๖๕
 ว่า ตระลาการ ผู้ โค พิจารณา เงิน ภาษี ส่วย ฆกร จน ชน ตลา คค่า นา ทาง เข้า
 ของ พระ ของ หลวง แแต่ ก่อน นั้น นาย รวาง นาย ฆกร นาย จน ชน กำนั ฑ ตลา ค
 เสนา กำนั ฑ นา ผู้ ทำ ภาษี เรียก ส่วย ฆกร ภาษี มา ได้ แล้ว เบียด บัง ฆธ กระจ
 บั คม อด เงิน ของ พระ ของ หลวง นั้น ไว้ ผู้ พิจารณา เรง วัค เขา ได้ ครบ ก็ มี บ้าง
 ลาง ที่ เป็น คน ชัน จน เรง วัค มิ ได้ เป็น เวน จำ ญ่ ก็ มี บ้าง ลาง ที่ คาย บ้าง
 ครั้น เงิน ของ พระ ของ หลวง ค้าง มาก หนึ่ง ญ่ เก่า โค ตระลาการ พิจารณา ย่อม สืบ
 สว เขา บุคร ภรรยา มา เรง วัค ถ้า วัค สมิ ได้ เขา เงิน ย่อม สืบ สว เขา

ญาติพี่น้องให้ช่วยใช้แทนเงิน ของ พระ ของ หลวง นั้น บัดนี้ ทรง พระ ดำริ
 เห็นว่า ผู้มีชื่อเสียง มีอุปนิสัย บังเอาเงิน ของ พระ ของ หลวง ไปซื้อผ้าถุงผ้า
 ห่มเข้าปลา อาหาร เครื่องอุปโภคบริโภคนั้น แต่บุตร ภรรยาจะได้มีอภัย
 เอาเงินทั้งนี้ แบ่งปันให้ญาติ พี่น้องทั้ง ปวง ด้วยหา มิได้ แลผู้พิจารณา
 แลให้ญาติพี่น้อง ช่วยใช้แทนเงิน ของพระ ของ หลวงให้ครบ ตามขนบธรรมเนียม
 แห่งแต่ก่อนนั้น อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง จะได้รับความเดือดร้อนยากแค้น
 นึก แต่หนี สืบไป เมื่อนำ ถ้าขุนหมื่นผู้ทำภาษี แลผู้มีชื่อเสียง นายวาง
 นายอากร นายขนเนก่านาง ตลาด เสนากำนัด นาผู้ใด มีอภัย ประทับ แลเยียด
 บังเอาเงิน ของ พระ ของ หลวงไว้ แล้วยาไปทำอันควายเสีย ประการใดก็
 ได้ ทรลาการ เอาตัวผู้ มีอภัย ประทับนี้ มาเร่ง รัทเอาเงิน ของ พระ ของ หลวง
 ให้ได้ จึงสิ้นเชิง ถ้าผู้ใด มีอภัย บังเอาเงิน ของ พระ ของ หลวงไว้ หนี คาย
 เร่งรัทมิได้เช่น จน ให้เอาบุตร ภรรยา มาเร่ง รัทเอาเงิน จึงได้ ถ้าแล
 เร่งรัท ภรรยา นั้น ซักสน ชัน จน อยู่แล้ว ก็ให้เอาเงินนั้นทำ ออก เป็น สอง
 ส่วน ยกไว้ ผู้ตายผู้ หนี ส่วน หนึ่ง ยัง ส่วน หนึ่งนี้ ให้แบ่งให้บุตร ภรรยา
 ญาติพี่น้อง ช่วยใช้ ตาม สนิท แลห่าง ตาม บท กระชัการ อย่าได้ ทรลาการ
 แลญาติพี่น้อง มา ช่วยใช้ แทนเงิน ของ พระ ของ หลวงให้ครบ ตามขนบธรรมเนียม
 แห่งแต่ก่อนนั้น เลย แลให้พระสุริศวรที่ช่วยชาว กงหมาย ออก จึงทั่ว กง
 ให้ไว้ ณวันเสาร์ เดือนยี่ แรม สิบค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๑ ปีเมเสง เอกศก ๖๕
 ๕๕ ๑ กงให้แก่ พระสุริศวรที่ช่วยชาวใน นอก กงหมาย ออก แก่ข้าทูลของ
 อุดี พระบาทฝ่าย ทหาร ฝ่ายพลเรือน แลขุนโรง ขุนศาล แลบัณฑิตาพิจารณาเนื้อ
 ความ อาณา ประชา ราษฎร ทั้ง ปวง ด้วยมี พระราชา กำหนด กงหมายไว้แต่ก่อน
 ว่า อาณา ประชา ราษฎร จะ พ้อง ร้อง กล่าวโทษ แก่กัน แลผู้ พิจารณา ทรลา
 การ จะได้ ตามโทษ จำเลย นั้น ว่า เสมียง ผู้คุม กง ความ ว่า มิได้ทำตาม

ชีวรมเนียม ความ ให้ไว้แก่ผู้พิจารณาผู้กำกับให้ตัดสินให้ตามข้อเนื้อความ
 ถ้าพื้นที่ผู้พิจารณาผู้กำกับ จะตัดสินมิได้ ก็ไปว่าแก่ลูกขุนให้ตัดสินให้
 ตามข้อเนื้อความให้สำเร็จ ถ้าโทษจำเลยมิได้ว่ากล่าวแก่ผู้พิจารณา
 ไปร้องฟ้องหาอุธรณ์ แต่เสมีयरผู้คุม แล มิได้กล่าวโทษผู้พิจารณาผู้กำกับ
 แล จะขาดหมายมาให้ส่ง แต่เสมีयरผู้คุม นั้น เข้าให้ส่ง ถ้าเป็น เนื้อ ความ
 ทวิ เมือง ถ้ากรมการทำให้ฟ้องแก่ ปลัดยุกะระบัตริ์ ปลัดยุกะระบัตริ์ ทำผิด
 ให้ฟ้องแก่ผู้รักษาเมืองผู้รับ ถ้าแล มิได้กล่าวโทษผู้รักษาเมือง ปลัดยุกะ
 ระบัตริ์ ทวิ ถ้า มีทวาร ออกไปให้ส่งคู่ ความ มา นั้น ขอให้ส่งเข้ามา แล สืบ
 มาทุกวันนี้ ผู้พิจารณาแล ละครากการ ทั้ง ปวง ละ พระราชาหนด กฎหมายเสีย
 ผู้ มี ชื่อ จ้าง ร้อง ฟ้อง หา อาญาอุธรณ์ นครุงเทพ ฯ กล่าวโทษแต่เสมีयरผู้คุม
 นายพทามรง มิได้กล่าวโทษผู้พิจารณาผู้กำกับ แล ผู้ มี ชื่อ อยู่ ณ ทวิเมือง เข้า
 มา ฟ้อง หา อาญาอุธรณ์ กล่าวโทษแต่เสมีयरผู้คุม นายพทามรง จะให้กล่าว
 โทษ รักษาเมืองผู้ ปลัดยุกะระบัตริ์ แล กรมการ ทามิได้ แล กลับฟ้องให้ขาด
 หมายเอาเสมีयरผู้คุมภูทามรง แล ให้มีทวารไปให้ส่ง ขุน ศาลภูทามรง
 พทามรง ณ ทวิ เมือง เข้ามาพิจารณา นครุงเทพ ฯ ตาม ข้อ อาญาอุธรณ์ ก็เอา มา
 พิจารณาไม่สำเร็จทำ หน่วงเหนี่ยวเนื้อ ความไว้ แล เนื้อ ความเดิมที่เป็น ข้อ
 ใหญ่ นั้น ก็พลอยเวรสร้างค้าง ซ้ำ สูญไปก็ มี บ้าง ลางที่ เห็น ว่า จะทำ กลับ
 เกล็ดอน มิได้ก็ ก็ คิดอ่านให้ร้อง ฟ้อง หา อาญาอุธรณ์ ต่อ ไป ถึง ศาลก็ มี
 บ้าง เพราะเหตุนี้ คน ชั่ว ซึ่ง เบียดเบียน พิ อาณา ประชา ราษฎร นั้น เห็น เนื้อ
 ความ ของ ทวิพิรุชเพลิง พล้า ลง แล้ว ก็คิดอ่าน หา อาญาอุธรณ์ กล่าวโทษ
 แต่เสมีयरผู้คุม บ้าง ลางที่ กล่าวโทษแต่ ขุน ศาลภูทามรง บ้าง คิดแต่
 จะให้ เนื้อ ความ เวรสร้างค้าง สูญไป แต่ จะไม่ให้ ได้ ความผิด ของ ทวิเลข
 แล อาณา ประชา ราษฎร ซึ่ง มี ฐึ่ สำนวน แล ทา ทวิพิรุช มิได้ ฯ ความ เด็ดกร้อ ณ

หนัก ครั้น จะให้ สืบเอาตัวผู้กระทำความผิดนั้น เป็น โทษ ตาม บท พระอัยการ นั้น
 ด้วยผู้ เข้า มา รับ ราชการ ต่อมาทุก วัน นี้ เป็น คน รู้ บัง ไม่ รู้ บัง และ ยัง ไร
 ทั่วกัน แล บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ ทั่ว ทุก วัน นี้ ทรง พระมหา กรุณา
 แก่ อาณา ประชากรราษฎร เพื่อ จะ บำรุง ไม่ ได้ พระราชกำหนด กฎหมาย ฟั่น เฟิน
 ไป ได้ จึง ทรง พระกรุณา ไป รบ เกล้า ฯ สั่ง แก่ ขก ษา ขจรมาธิที่ศรีรัตน
 มณฑลเข็ยบาล ให้ แต่ง พระราชกำหนด กฎหมาย แจก จำ ไว้ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ
 หน้า ถ้า อาณา ประชากรราษฎร จะ ร้อง ฟ้อง กล่าวโทษ แก่ กัน ด้วย เนื้อ ความ ประ
 การใด ๆ ก็ ที่ ผู้ พิจารณา ราชการ จะ ได้ ตาม โทษ จำเลย สัก จี พยาน เม กรุง
 เทพ ฯ ถ้า โจทก์ จำเลย เห็น ว่า เสมียน ผู้ คุม ภู กษาย นาย พท่ามวง ตาม ความ
 ผิด ด้วย พระราชกำหนด กฎหมาย ให้ โจทก์ จำเลย ว่า ผู้ พิจารณา ผู้ กำกับ ได้ ตัก
 สิ้น ให้ ถ้า ฟ้น ที่ ผู้ พิจารณา ผู้ กำกับ จะ ตัก สิ้น มิ ได้ ก็ ให้ ภา กัน ไป ให้ ลก
 ชุน ปลุกษา ตัก สิ้น ให้ ตาม ข้อ ความ สืบ ไป ถ้า เป็น เนื้อ ความ ทั่ว เมือง ถ้า
 ภู กษาย ฝ่าย พท่ามวง ทำ ผิด ให้ ว่า แก่ ชุน ศาล ๆ ทำ ผิด ให้ ฟ้อง แก่ ปลตัก ยุกระ
 บัทร แล กรมการ ซึ่ง มิ ได้ ท้อง ใน ฟ้อง ถ้า แล ปลตัก ยุกระบัทร กรมการ มิ รับ
 ฟ้อง จึง ให้ ฟ้อง แก่ ผู้ รั กษา เมือง ผู้ รัง ถ้า แล ผู้ รั กษา เมือง ผู้ รัง มิ รับ
 แล ผู้ รั กษา เมือง ปลตัก ยุกระบัทร กรมการ ทำ ผิด ด้วย แล จึง ให้ เข้า มา ฟ้อง
 ณ รุง เทพ ฯ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย แต่ ก่อน ถ้า ผู้ใด มี ฟ้อง จะ มา
 ร้อง ฟ้อง หา อาญา อูร เสมียน ผู้ คุม พท่ามวง ซึ่ง ได้ พิจารณา ว่า ความ แล มิ
 ได้ กล่าวโทษ ผู้ พิจารณา ผู้ กำกับ แล ผู้ มี ชื่อ อยู่ ทั่ว เมือง เข้า มา ร้อง ฟ้อง
 ณ รุง เทพ มทานคร หา อาญา อูร กรมการ ทั่ว เมือง มิ ได้ กล่าวโทษ ผู้ รั กษา
 เมือง ปลตัก ยุกระบัทร ไซ้ ข่า ให้ รับ ฟ้อง ว่า กล่าว เป็น อัน ซาก ที่ เตี่ย ใต้
 ผู้ รับ ฟ้อง สัก หลง สั่ง ฟ้อง คั้น ให้ แก่ ผู้ ฟ้อง ว่า กล่าว ตาม พระราชกำหนด กฎ
 หมาย แล ให้ ข้ำ ทูล ของ อรุ ฬ พระบาท ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล ชุน โรง ชุน ศาล

ผู้บัญชาได้พิจารณาเนื้อความ ณ กรุงเทพมหานคร ฯ และผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการหัวเมืองทั้งปวง ทำตามพระราชกำหนดกฎหมายให้ไว้นี้ จงทุกประการถ้าผู้ใดมิได้ทำตาม พระราชกำหนดกฎหมายแต่ข้อใดข้อหนึ่ง จะเอาตัวผู้นั้นไปโทษ ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ณวันศุกร์เดือนสิบเอ็ดขึ้นสามค่ำ รุศคักราช ๑๑๒๔ ปี มะแม จัตวา ศก ๓๕

๕๕ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมาย บอก แก่ เจ้า พระยาแล พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุน หมื่น พัน ทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แล ผุ้ ทวย ราษฎร จงทั่ว ด้วย สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่ หัว ทรง พระกรุณาคำหรัส เนื้อ เกตุ ฯ สั่งว่า ทุกวันนี้ แยก ฝรั่งเศส อังกฤศกุลา มะลายูนา ๆ ประเทศเข้า มาสู่ พระบรมโพธิสมภาร เป็น อัน มาก แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ห้าม เข้าให้ ไทย มอญ ลาว ลอบ ลัก ไป ชอง เสพ เมณฑุธรรม ด้วย แยก ฝรั่งเศส อังกฤศกุลา มะลายู ซึ่งถือ ฝ่าย มีจชาติจิ เพื่อ จะ มีให้ ผุ้ ทวย ราษฎร ไป สู่ ขยาย ทูทช ให้ อยู่ ตาม สัมมาทิจู ข่า ให้ ระคน ปนกัน ฝ่าย เจ้า หมู่มุนาย จะ ใ้ บ้าน แฉน ก แยก หมู้ไฟร หลวง ตาม กฎ บ้าน แฉน ก สำหรั บ แฉน คิน สทว ก ถ้า ผู้ ไท มี พัง ลอบ ลัก ไป ชอง เสพ เมณฑุธรรม ด้วย ผู้ ถือ มีจชาติจิ พิจารณา สืบ ทาว จับได้ จะ เอา ตัว ผู้ ซึ่ง ไป ชอง เสพ ด้วย ผู้ ถือ ฝ่าย มีจชาติจิ เป็น โทษ ถึง สิ้น ชั่ว ทว ฝ่าย พ่อ แม่ ญาติ พี่น้อง ซึ่ง มิได้ กำ ขั บ ห้าม ปราบ เป็น โทษ ด้วย ตาม โถษ แล โถษ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน อาทิตย เดือน หก แรม เจ็ด ค่ำ รุศคักราช ๑๑๒๕ ปี เถาะ เบญจระศก ๓๕

๕๖ ● กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมาย บอก จงทั่ว ด้วย จะ หมั้น ไวรนาถ รับ พระราชโองการใส่ เกตุ ฯ สั่งว่า แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ มีผู้ฟ้อง ว่า ผู้ ไท ถือ ประบัต สิ่ง ไท ๆ มี รับสั่ง ให้ เขา มา พิจารณา เป็น สัตย ว่า ผู้นั้น ถือ จริง ใช้ ให้ กรวย ทูล พระกรุณา ก่อน ถ้า แล เป็น สิ่ง ของ ๆ ราษฎร

ให้ส่งให้ราษฎร ถ้าผู้ใดพิจารณา มีโทษของนั้นส่งให้ราษฎร เขา
 ไว้เป็นของหลวงก็ดี เขาไว้เป็นอาณาประโยชน์เองก็ดี แลรู้เห็นเป็น
 ประการใด ให้มีโทษแก่ผู้พิจารณาโดยโทษานุโทษ แลให้หมายบอกแก่
 ผู้พิจารณานั้น จงทั่วตามวิธีดังนี้ กฎให้ไว้ณวันอังคาร เดือนยี่ ขึ้น สิบห้า
 จุลศักราช ๑๑๑๑ ปีมะเส็ง เอกศก ๒

๕๗ ๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุรศักดิ์ ข้ายชวาใน นอกให้กฎหมายบอกแก่ เจ้าพระ
 ยาแล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล ขุนหมื่น มหาดเล็ก ชาวที่ เจ้าหมู่
 สมุหบัญชี แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวง ท้าว
 ทรง พระกรุณา คริสต์เหนือเกล้าฯ สั่งว่า แท้ที่สิบไป เมื่อนำ ถ้าเจ้าหมู่
 สมุหบัญชี ทหาร พลเรือน กรมใดๆ จะออกไป เขา ลูก หมู่แม่ หมู่ณจังหวัด

แขวงเมือง ^๒/_๒ } แลหัวเมืองใดๆนั้น ให้มีตรา ออกไปถึง กรมการ ตาม

พระธรรมนูญ ให้กรมการว่าแก่นายอำเภอ ให้ส่งลูก หมู่แม่ หมู่ใดตามมี
 ตรา ออกไปนั้น ถ้าเจ้าหมู่ สมุหบัญชี ออกไป เขา ลูก หมู่แม่ หมู่ มีได้มี
 ตรา ออกไปถึงผู้รั้ง กรมการก็ดี แล ช่มเหลง ลูก หมู่แม่ หมู่เขาเงินเป็นค่า
 ตรา ค่า บัญชี แลค่า บาน แฉนบก แก่ ลูก หมู่แม่ หมู่แท้ สิ่งใด สิ่งหนึ่งได้ ได้
 บังเกิด ยาก แค้น เกือบ แก่ไพร่ จะเอาตัวเจ้า หมู่ สมุหบัญชี มุลดนายเป็นโทษ
 ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ณวันศุกร์ เดือนสิบ แรมเจ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๑๑๑
 ปีกุน เอกศก ๒

๕๘ ๑ กฎให้แก่เจ้าพระยาแล พระยา พระหลวง เจ้าราชินิกุล ขุนหมื่นพิศ
 ทนายฝ่ายทหาร พลเรือน ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการเมือง ^๒/_๒ | ปากใต้ฝ่าย
 เหนือทั้ง ปวง จงทั่ว ท้าว ทรง พระกรุณา คริสต์เหนือเกล้าฯ สั่งว่า เทศกาล

พระราชพิธี ตรุศสารท ครั้งหนึ่งใน กรุงเทพมหานคร นั้น เจ้าพระยาแล พระยา
 พระหลวง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่น พันทนายฝ่ายทหาร พลเรือน ข้าราชการ
 พระบาทตั้ง ปวงไปพร้อมกัน ณวัดพระศรีสรรเพชญ์ มีอุปเท่ห์เข้าตอก ตอกไม้
 มา สวรรบูชา กราบ ถวายบังคม วันน้ำพระพิทลัทยา กรมวังไว้ หมายชก
 ทรวง ทวาเขา บัญชี แลฝ่ายข้างผู้รักษาเมืองผู้วัง กรมการ พระหลวง
 ขุนหมื่น นายที่นายช่วย สภากร ปากใต้ฝ่ายเหนือ นั้น ครั้นถึงเทศกาล
 พระราชพิธี ตรุศสารท ให้มีอุปเท่ห์เข้า ตอก ตอกไม้เป็นเครื่องบูชาไปพร้อม
 กัน วันน้ำพระพิทลัทยา ณวัดวาอารามใหญ่ ซึ่งเป็นตำแหน่งเคยรับ
 พระราชทานน้ำพระพิทลัทยา นั้น เป็นพนักงาน ขุนยุกระบิทรได้ บากหมาย
 ทรวง ทวาเขา บัญชี ตาม บราณราชประเพณีแต่ก่อนมา ถ้าผู้ป่วยเจ็บหนัก
 พันกำลังที่จะ แยกตาม มามิได้แล มีผู้กระเกณฑ์ไป ราชการไกล กลับมา มีพัน
 ชันสูตร สืบ สม พันคุ้มโทษ ให้ทวงเอาตัว ตาม บัญชี แต่เข้าไป เที่ยง ถ้าพัน
 เที่ยง แลผู้ใด ขาด มิได้มา กราบ ถวายบังคม พระราชอุทิศ วันน้ำพระพิท
 ลัทยา จะเอาตัวผู้นั้นเป็นโทษเท่าโทษ กระบด ตาม พระอัยการ ถ้าตัว
 เมือง ให้ยุกระบิทรเอาตัวมาถาม บอกส่งตัว เข้ามายัง ลุงขุนิศาลา ถ้า
 ใน กรุงเทพมหานคร ให้กรมวังเอาตัวมาถาม เขาเนื้อ ความบังคมทูล พระ
 กรุณา จะเอาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ ให้กฎหมาย บอก จงทั่ว กฏให้
 ไว้ ณวันอังคาร เดือน สี่ แรม แปกคำ รุศศักราช ๑๐๘๓ ปี กุน ตรีศก ๖๘
 ๕๘ ๑ กฏให้ไว้แก่ พระสุริยวงษ์ ชัยขวาใน นอก ท้วยทรง พระกรุณา ตรัส
 เนื้อเกล้าฯ สั่งว่า ผู้เรียก อากร สอนไว้ นา สมพัชญ์ หัวป่าคำที่ เชียงเวิน
 น้ำลทาน ตลาท จนอน สรรพอัญญณณิ ทั้ง ปวง ให้โดนดไว้แก่ ราษฎร นั้น มิได้
 มีเดิมจำนวน อากร สอน แลไว้ นา อากร สมพัชญ์ หัวป่าคำที่ เชียงเวิน น้ำ
 ลทาน ตลาท จนอน สรรพอัญญณณิ แลเวินเงิน หา มิได้ ย่อมวิวาทกัน แต่

นี้สืบไปเมื่อนำ ชุน ทมึน นาย รวง แล ชุนทมึน นาย อากร พันทนายกำนัน
 พันที่เรือกสวน ส่วยสาอากร นั้น ให้มีเก็บจำนวน อากร สวน แลไร่ นา อากร
 สมพัชระ หักป่าเก่าที่เชิงเรื่น น้ำตกหน ตลาก ขณะ สมพัชระ แลเรื่นเงิน
 งบทุกปีโดยนถ แลให้พระสุวิศวก์ ซ้ายขวาในนถ ให้ฎหมายบอ
 แก่เจ้า พระยาแล พระยา พระหลวง ทวี เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนทมึน พันทนายฝ่าย
 ทหาร พลเรือน ซ้ายขวา ผู้จะได้อไปเรือก อากรทั้งปวง งบทั่ว ฎฎให้ไว้
 ๖๐ ๑ พุทธเดือน สี่ แรมค่ำหนึ่ง รุศคักราช ๑๑๙๒ ปี ชวง นักษัตร โทศก

๖๐ ๑ ด้วยพลทวิเจ้าท่านกระษेत्रราชิกี้ ผู้ว่า ราชการ เมที่ สมุหนายก
 รับ พระราชโองการใส่เกล้าฯ สั่งว่า แต่นี้สืบไปเมื่อนำ ถ้า ทหาร พลเรือน
 แล สักกั ซ้าย ขวา กรมโท พิจารณา เลก กัก ทำ สารบาญชี เณนทผู้คนให้เจ้า
 กรมปลัดกรมนี้ พิจารณา เณนทด้วยแลให้ เรือก สารบาญชีไว้ งบ มันคงเป็น
 คู่ มีออย่าให้ ละเสี่ยแต่ ประแ่งบ้าน ประแ่งกรม พระสมุหนายกั แล ฎทษ
 เสมียรให้ พิจารณา เขาเท็จ เป็นจริง เขาจริง เป็นเท็จ เณนทผู้คน เขา นัยเป็น
 มาก เขา มาก เป็น นัย เณนทให้ ถิ่น เหลือ ข้อ ประบัตริ เบียดบัง ให้ผิดด้วย
 พระราชกำหนด ฎฎหมายแต่ สิ่ง ไก สิ่ง หนึ่งไก็ ถ้า แล เจ้า กรม ปลัด กรม มิ
 ใ้ ไ้ นังให้ พิจารณา เณนทผู้คนให้ รั้ เหน ด้วย ละเสี่ยแต่ ประแ่ง บ้าน ประ
 แ่ง กรม สมุหนายกั ฎทษ เสมียรให้ ทำ แต่ อ่า เณนท ประแ่ง บ้าน ประ
 แ่ง กรม สมุหนายกั ฎทษ เสมียร แล ผู้ใด ข้อ ประบัตริ เบียดบัง ทำให้ผิด
 ด้วย พระราชกำหนด ฎฎหมาย ประการใดใช้ จะ เขา เจ้า กรม ปลัด กรม ผู้ทำผิด
 เป็นโทษ งบหนัก หมายให้ไว้ ๖๐ ๑ ๖ ๒ ปี ชวง นศก

๖๑ ๑ ด้วย พลทวิเจ้าท่าน ออก ยาศรีธรรมราชา รับ พระราชโองการใส่
 เกล้าใส่ กระหม่อม สั่งว่า พระ กาลผู้ รั้ แล กรมการ เมือง นนทบุรี พังได้

กราบบทูล พระกรุณาว่า มีตราโกษาธิบดีให้ไป แก่กรมการเมือง นนท์ว่า มีพระ
 ราชกำหนดไว้ ณ ศาลหลวงว่า ถ้าทะเลาะการ ส่ง สัจไปให้ปรับแล้ว ก็ดี แล
 หมาย บากเบื้อยไปให้นายประณันแล้ว ยังมีโทษเสียเงินตามใบ สัจ อย่าให้
 ฐา ความหา อาญาอุธร แก่ผู้พิจารณา ทะเลาะการ แล ทรงพระกรุณา ตรัสเหนือ
 เกลาฯ ๔ สั่งให้ตราราชบัญญัติไว้ แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ให้ทำตามพระราช
 กำหนดกฎหมายไว้ ณ ศาลหลวง นั้น ถ้าผู้ต้องปรับ จะ ร้องฟ้อง หา อาญาอุธร
 ผู้พิจารณา ทะเลาะการ ให้ เสียเงิน สิ้นใหม่พิไทยเสร็จแล้ว จึงให้หาอา
 ญาอุธร แก่ผู้พิจารณา ทะเลาะการ ถ้ามิได้ เสียเงิน สิ้นใหม่พิไทย แลไป
 ทำหนังสือ ร้องฟ้อง หา อาญาอุธร แก่ผู้พิจารณา ทะเลาะการ ด้วย ประการใด ๆ
 เล่าให้ เสมอ พลิกแผ่นดิน มีน จะ ร้องขึ้น มา ร้อง ฟ้อง ว่ากล่าวเหนือคำ พระ
 ผู้เป็นเจ้า นั้น มิได้ อย่าให้ ฟังให้ ทะเลาะการ เรียก เขาเงิน สิ้นใหม่พิไทยตาม
 ใบ สัจ ค่มมาตรา พระสุภาวดี ปรับมา ให้ ครบแล้ว จึงให้ผู้พิจารณา ทะเลาะการ ผู้
 ต้องพิพาทนั้น ออกแก่ อาญาอุธร ด้วยผู้ฟ้องนั้น กฎให้ ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน
 สิบ เบ็ด แรม สิบ เบ็ด คำ จุลศักราช ๑๐๑๑ ปี ณ ลุเอก ศก ๕

๖๒๐ ● กฎให้ แก่ ชุน อาญาจักร ราชปลัด ด้วย ทรง พระกรุณา ตรัสเหนือ เกลาฯ
 เหนือ กระทบ ม่อม สั่งว่า ราษฎร ทุกวัน นี้ ย่อม ไป คึกค่าน ด้วย ผู้รู้ สำนวน แ่่ง
 ฟ้องให้ ราษฎร หา ความ แก่ ความ ต่างกัน มิใช่ ฟ้น้อง ว่า เป็น ฟ้น้อง เข้า ว่า
 เหนือ ความ ต่างกัน ให้ เบน กุลี ใน แผ่นดิน ให้ สาร สดก แนม จับ เขา ทัว คน ชี ฉ้อ
 ทมธ ความ คึกค่าน แ่่ง ฟ้อง เขียน ฟ้อง ให้ แก่ ราษฎร หา ความ แก่ กัน แล
 คึกค่าน ให้ ราษฎร แก่ เหนือ ความ แก่ กัน แล อ้าง ว่า เป็น ญาติ ฟ้น้อง เข้า หา ความ
 ต่าง ราษฎร นั้น ให้ พิจารณา สืบ สว เขา ทัว วจได้ ถ้า เป็น สัจ ใช้ ให้ เขียน
 สาม ยก แล ให้ ส่ง เข้า คุก ลง สำเนา เป็น ทัว สิบ ช้าง กฎให้ ไว้ ณ วัน เสาร์
 เดือน เก้า แรม เจ็ด คำ จุลศักราช ๑๐๑๕ ปี ณ ลุเบญจระศก ๕

๖๓ ๑ กฎให้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพระยา แด่พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่น ฝ่ายทหารพลเรือน และข้าหลวงเจ้าฝ่ายนำฝ่ายหลัง แด่ข้าเจ้าต่างกรม แด่อาณาประชาราษฎร์ ทั้งปวงจงชั่ว ถ้วยหลวงบำรุงเรือกักตมราชทูตพระกรุณาว่า พระอ่าทรงนอก ราชการ ผู้เป็นเมือง ไชยนาททั้ง ปริมไทม ยาก จน ก็ถึง มรณาสัญ ครั้นญาติพี่น้อง จะเอาศพนั้น แล เจ้านี่ มาห้ามผีไว้ มิให้เอา แลศพนั้น ค้ำข่มมิให้เอาถึง ๒ } ขอบมาแล้วนั้น ทรงพระกรุณาตรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ลูกนี้ตายไปแล้ว เจ้านี่เป็นคนโลกมิได้เห็นแก่ อนิจจัง มาห้ามศพไว้ มิให้เอาไปเผา นั้น มิชอบ แต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าแลลูกนั้น ตายห้าม อย่าให้ผู้เป็นเจ้านี่ไป ห้ามศพไว้ เป็นอัน ซากที่เคี้ยว ท่อปลงศพแล้ว จึงให้เจ้านี่ ทรงถามว่ากล่าวกัน ตามกฎหมายกระบิลเมือง กฎให้ไว้ณวันเสวยเดือนสิบสองขึ้นห้าค่ำ รุกคักราช ๑๑๘๗ ปี มเสง สปัตศก ๖

๖๔ ๑ ถ้วยออก พระสวรสรวีรุบ พระราชโองการใส่เกล้า ฯ สั่งว่า แก่นี่ สืบไป เมื่อนำ ถ้าแล จะปรับ้วยพระราชกฤษฎีกาด้วยผู้มี อรรถกัถ์ โพรแลผู้มี บันฑาคักก็ เติมิก นาวัยห้าสิบ ลง มาถึง นาห้าไร่ นั้น ให้ปรับตาม บังคับเป็น เขี้ยห้าแสน อย่าให้ปรับตามกรมคักก็ เพราะ ว่ากรมคักก็ แลหนัก นั้น ถ้า จะปรับ้วยพระราชกฤษฎีกาแต่ นาสี่ ไร่ยกลง มา ถึงนาสยวัยนั้นให้ ปรับ ตาม กรมคักก็ รับสังณวัน พุทธเดือน หกแรม หกค่ำ รุกคักราช ๑๑๑๖ ปี จอ ฉศก ๖

๖๕ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพระยาฯ มหา ราชครู แล พระครู พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่น พันทนาย ฝ่ายทหารพลเรือนทั้ง ปวง ถ้วยทรงพระกรุณาโปรดเกล้า ฯ สั่งว่า ให้พระราชทาน ทศกฐณกรรม แลให้เล่า เวียน ก็เป็น ความชอบแก่ตัวในชั่ว นี้

นำไป แลเนื้อความในทศกศุลกรรรมบดนั้นก็แจ้งอยู่แล้วทุกประการ แล
 กาเมสุมิจฉาจารเวรมณีนั้น ให้เว้นจาก ประเวณีภริยาชายอื่น แลให้เจ้า
 พระยา แล พระยา มทวราชครู พระหลวงเมือง เจ้า ราชินิกุลขุนหมื่น พันทนาย
 ฝ่าย ทหารพลเรือน ทั้งปวง สั่งสอน ลูกหลาน สมิคพรคพวก เย้าให้ลวง ประเวณี
 ภริยา ของชายอื่น แล พระราชกฤษฎีกา พระอัยการ ผู้กระทำผิดมิจฉาจาร
 ลวง ประเวณีแต่ก่อน ปรับใหม่ น้อยนัก แลครั้งนี้ ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า
 โปรดกระหม่อมสั่งว่า ให้มี กฎหมาย แจก แก่เจ้าพระยา แล พระยา พระหลวง
 ทวีเมือง เจ้า ราชินิกุลขุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้ง ปวง ทุก หมู่ ทุก
 กรม เร่งให้เล่าเรียน ทศกศุล กรรรมบดแล้ว ถ้าผู้ใด ลวง ประเวณีภริยา
 ท่านผู้อื่น ให้ปรับใหม่ ทวี ซิน กว่าแต่ก่อน เป็น หลายเท่า แล นายแก้ว
 บุตร พระยาท้ายน้ำ ลวง ประเวณีภริยาขุน ข้าราชการ ให้ปรับใหม่ได้โทษ
 เป็นเงิน ยี่ สิบ ซั่ง แต่นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้าผู้ใด เลมิก กฎหมายลวง ประเวณี
 ภริยาชายผู้อื่นเล่าไซ้ ให้ปรับใหม่ได้โทษ ตาม บันฑา ฎีกีผู้ สูง นา ถ้าเจ้า
 พระยา นาหมื่นเอกอุ ให้ปรับใหม่เป็นเงินสามสิบซั่ง ถ้าเจ้าพระยานา หมื่น
 เอกมอ ให้ปรับใหม่เป็นเงิน ๒๕ ซั่ง ถ้า พระยานาหมื่น เอกสอ ให้ปรับ
 ใหม่เป็นเงิน ๒๐ ซั่ง ถ้า แล พระหลวงนา ๕๐๐๐ ให้ปรับใหม่ได้โทษ
 เป็นเงิน ๑๕ ซั่ง ถ้า แล พระหลวงนา ๓๐๐๐ ให้ปรับใหม่ได้โทษเป็นเงิน
 ๑๒ ซั่ง ถ้า แล พระหลวง ทวี เมือง นา ๒๕๐๐ ลงมาถึง นา ๑๗๐๐
 ให้ปรับใหม่ได้โทษเป็นเงิน ๑๐ ซั่ง ถ้าขุน นา ๑๖๐๐ ลง มาถึง นา ๑๒๐๐
 ให้ปรับใหม่ได้โทษเป็นเงิน ๙ ซั่ง ถ้าขุนหมื่น นา ๑๐๐๐ นา ๙๐๐ นา
 ท้าวชัย ให้ปรับใหม่ได้โทษเป็นเงิน ทา ซั่ง ถ้า แลนา ๕๐๐ ลง มาถึง
 นา ๔๐๐ ให้ปรับใหม่ได้โทษเป็นเงิน สี่ ซั่ง แลให้เจ้าพระยา แล พระยา
 พระราชครู พระหลวงเมือง เจ้า ราชินิกุลขุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน

ทั้งปวงสิ่ง สชน ลูก หลาน สมัค พรพค พวก ทั้ง ปวง อย่าให้ล่วง ประเวณีจน
 ชายผู้อื่น จะไ้ ความชอบแก่ตัวใน ชั่วนี้ ชั่วหน้า แลว่ากล่าวทั้งนี้ด้วย
 โทษ การเมสุมิจฉาจาราเวรมณีนั้น ก็เป็น หนักหนาหนัก โทษใน อธิโลกย ประโลภ
 จะไ้ความผิดหลายใน ชั่วนี้ ชั่วหน้า เมื่ออุติจาก มนุษย์นี้ ครั้น กระทำ การเมสุมิ
 ฉาจาร ก็จะเป็น เวร แก่กัน จะเกิด วิวาท ขว่ ฟัน แทงกัน ก็ จะ ทำร้ายแก่
 กัน ต่าง ๆ เพราะโมหะฉันทวาท ปรบิ โทมเบาหนัก ก็ จะ ดู อย่าง เยี่ยงกัน ร้อย
 ไปเป็น อัน มาก ก็จะเป็น จลาจล แผ่นดิน แล ขรรมนิยม พระอัยการ ปรบิ
 แต่ ก่อนนั้น ย่อมเป็น สิ้นใหม่ กิ่ง พิโนยกิ่ง แล ครั้ง นี้ ทรงพระกรุณา ไปรณดล
 สั่งว่า พิโนยซึ่ง จะเป็น หลวง นั้น อย่าให้เขา เป็น หลวง เลย พระ ราชทาน
 พิโนยนั้น ให้แก่ ชายผู้ผู้นั้น จง สิ้น ถ้าทำนา ๔๐๐ ไร่ ลง มาถึงนา ๓๐๐ ไร่
 ให้ปรบิ โทมเป็น เงิน สาม ซัง แต่ นา ๒๐๐ ไร่ ลง มาถึงนา ๕ ไร่ ให้ปรบิ โทม
 ได้ โทษเป็น เงิน สอง ซัง เป็น สิ้นใหม่ กิ่ง พิโนยกิ่ง แลว่า กล่าวทั้งนี้ จะให้
 เป็น ประโยชน ชั่วนี้ ชั่วหน้า อนึ่ง จะให้คน ทั้ง ปวง ไ้ ความชอบ อย่าให้ทำ
 ซึ่ง ความผิดหลายใน ชั่วนี้ ชั่วหน้า แล จะเป็น จลาจล แผ่นดิน แลได้ให้
 กรม ปลัด กรม กฎหมาย บอ กแก่ บ่าว ไพร ลูก หลาน สมัค พรพค พวก ทั้ง ปวง
 ให้ ระวังการ กฎหมายนี้ ให้ ถ้าผู้ใด มิได้ทำ ตาม กฎหมาย ซึ่ง ตามไว้
 แล กระทำ การ ล่วง ประเวณี ก็ จะให้ ปรบิ โทมได้ โทษ ตาม บันคาศกั กั ตามกฎ
 หมาย แลให้ เจ้า กรม ปลัด กรม กระทำตาม กฎหมาย กฎ ให้ ไว้ในวัน จันทร์
 เดือน แปด ขึ้น ค่ำ หนึ่ง รุศคักราช ๑๑๑๗ ปี ฤกษ์นักษัตร สัปดาห์ตก จะ

พระราชกำหนดเกล้า จบ แต่ เท่านั้น

๑ ● กฎให้แก่ พระสุคัตถ์ ซ้ายขวาใน นก ให้กฎ หมายถึง บอก แก่ เจ้าทูลของ
 ขลุ้ พระบาทฝ่ายหน้าฝ่ายใน กรมพระราชวัง บวร ฯ แล เจ้าเจ้าต่างกรม เจ้า
 พระยา แล พระยา พระหลวงเมือง เจ้าราชินิกุล ชุน หมื่น พันทนายฝ่ายทหาร
 พลเรือน อาณา ประชาราษฎร จงทั่ว ทั่วมี พระราชกำหนดกฎหมาย อย่าง ขรรณ
 เนียม แต่ก่อน ถ้าแล จะเสด็จพระราชดำเนินโดยทาง สกลมารค ทาง ชลมารค
 แล เสด็จ พระราชดำเนิน ขึ้นเขา เข้า ถ้ำ ขึ้น ปรวงค์เข้าวิหาร ตามทาง เสด็จ พระ
 ราชดำเนิน นั้น ให้แซง คน ออกไปให้ไกลทาง เก้าเส้น สิบเส้น ทั้ง สองข้าง
 ทาง แล้วให้จุกช่องแปด สามชั้น วาง คน รวย กว่า จะถึงที่ ประทับ เมื่อ
 ถึงที่ประทับ แล้วนั้น ให้เจ้าพนักงาน จุก ช่อง ล้อมวง คัน ปั้น ชั้นสุทรรค อีก
 ครั้ง หนึ่ง แลให้ตำรวจชุนคาบ นายแวง วิชาของค้อ อาษา ทกเหล่าคัน คันเทศการ
 ถักที่เคียนให้คัน ออกไปให้สุทรรค ถ้าที่ รกให้คัน ออกไป ๕๐ } เส้นแปด
 สามชั้น ล้อมวง แล้ว จึงเชิญเสด็จ พระราชดำเนิน เมื่อเสด็จพระราชดำ
 เนิน นั้น ให้ตำรวจใน แนมเสด็จ พระราชดำเนิน ทั้ง สองข้าง นายแวง ถัก ชุน
 ตำรวจ ชุนคาบ อยู่ข้าง หลัง ครั้นเสด็จ พระราชดำเนิน ถึงที่ แล้ว ให้ตำรวจ
 ใน อยู่ วิชา บาน ประตูข้างใน นายแวง อยู่ วิชา บาน ประตูข้าง นอก ชุนคาบ
 อยู่เชิงเขา บันใด บัง กัน เสด็จ พระราชดำเนิน ถ้าแล มีผู้คิด ขบถ ประทุษ

วัยก็ดี แลผู้คน แปลก ปลอมก็ดี สุนัขเสื่อ หมัดโค กระบี่ธนูพิศมขุ่นในที่
ก็ดี โทษ ขุน ทาบ ตำรวจ ใน นายแวง ฉายา ทกเหล่า คนผู้นั้น ล้อมวง ถึง ทาย

๑. หนึ่งถ้าเสด็จ พระราชดำเนิน ทาง สกลมารค ชลมารคไปก็ดี กลับก็ดี
ต่อเสด็จ พระราชดำเนิน กลับ พระที่นั่ง สิ้น กระบวน หลงแล้ว จึงให้ลัษมวง
เล็ก หมู่ ตามเสด็จ พระราชดำเนิน ไป เย่า ให้มีอินทรายเข้าไปใน ตำรวจล้อมวง
ไว้ แล มหาดเลกไป ตามเสด็จ พระราชดำเนิน นั้น จำเพาะแต่ที่เชิญเครื่อง
กับตัว นายตามเวรเข้า แล มหาดเลก นอกเวรนอกเครื่อง ถ้าจะไปตาม
เสด็จ พระราชดำเนิน ให้ไป ตาม น.ร.ก. เย่าให้ป็น ต้น เข้าไปใน กระบวน ได้
ถ้าเสด็จ พระราชดำเนิน ไป ด้วย ราชยาน แล ฝ่ายใน ตามเสด็จ พระราชดำเนิน
ด้วย ให้หนักเทศ จนถึงถือ กระสุน แท้ ถ้าเสด็จ พระราชดำเนิน ลง ชานหน้า
พระราชวัง ตำรวจ ใน ลงเรือใช้ อยู่ ท้ายหน้า เหน้หน้า ตำรวจใหญ่ ได้ ห้าม เว้จัน
ล่องท่า สูง สนม ทหารใน ได้ ห้าม ปราบ ทศทนต์ ทั้ง สอง ฟาก ชอบฝั่ง เหน้ใต้
ฉนวน ตามน้ำที่ เย่าให้เรือขึ้น ล่อง เปนอิน ซากที่เกี่ยว ถ้าเสด็จ พระ
ราชดำเนิน ไป ทาง ชลมารค เรือนำ แล เรือทั้ง เรือกัน ตามเสด็จ พระราชดำเนิน
ให้มี กระสุนไม้ หวี ตาย แล ทน ซัก ะหนัก มพร้าว หัว ละ สะ หักคู่ เชือกผูก ยาก
สิบห้า วา สำหรับ เรือ ตำรวจ ตาม อย่าง แต่ก่อน จง ทุก ลำ

๑. หนึ่งถ้าเสด็จ พระราชดำเนิน เวลา กลางคืน ท้ายเรือ พระที่นั่งนั้นให้บอ
โทน เรือพื้น เชือก มพร้าวใหญ่รอบ สาม นิ้วไว้ สำหรับ ท้ายเรือ พระที่นั่ง ถ้า
เรือ ตามเสด็จ พระราชดำเนิน ตก ลง ไป ให้บอโทน รุก ชุก ขึ้น แกว่งให้เรือ
ตาม เหน สำคัญ เรือ พระที่นั่ง แล้วให้ห้ามท่า สูง แล ตักน้ำ ฉาน เปน ข้อใหญ่
ถ้าผู้ใด ตักน้ำ ฉาน แล ปลอม ปลอม ล่อง เข้า มาใน ตำรวจ ขบวนเสด็จ พระ
ราชดำเนิน นั้น ทรง พระกรุณาให้เอาตัวผู้ทำผิด เปนโทษ ตาม บท พระอัยการ
เจ้า พนักงาน ซึ่ง ล้อมวง ห้าม ปราบ ละ เมิน ราชการ เสีย นั้น ทรง พระกรุณา

ให้เอาตัวเป็นโทษ ด้วยทุกวันนี้ เจ้าพนักงานซึ่งไปล้อมวง ละเมิด ราชการ
 เสียมิได้กำชับห้ามปรามทำ ตามพระราชกำหนดกฎหมายแต่ก่อน ทามิได้
 แลแต่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าเสด็จพระราชดำเนินไปแห่งใด ตำบลใด ไปทาง
 สกลมารภชลมารภค ให้เจ้าพนักงาน ตำรวจใหญ่ช่วยขวา ตำรวจในซ้าย
 ขวา ตำรวจนอกซ้ายขวา อาษา ทกเหล่า กรมพระนครบาล แลเจ้าหน้าที่
 ทำตาม พระราชกำหนดกฎหมาย ให้กำชับห้ามปราม นำบ้านนั้นให้ทำแฉง
 บังนำต่าง ประตูบ้าน ประตูเรือนนั้นให้ บั๊กเสี้ยให้มิด แล้วย่าให้ตากผ้า
 แฉงผ้า ย่าให้มีผู้คนต่ำ สูง แลตักหน้า ฉาน แผลง ปลอมเจ้าไปใน ทา ริว
 ขบวน เสด็จ พระราชดำเนินได้เป็นอัน ซาก ที่เคี้ยว ถ้าแลเสด็จ พระราชดำ
 เนินไปทาง ชลมารภค นั้น กำนัน แสง ซึ่ง ลง เรือ พระที่นั่ง แล มหากเลก
 ลงท้ายเรือ พระที่นั่ง ถ้าเห็น คนต่ำ สูง เอากระสุน ฟิง ถ้ามี ฟังให้เอา
 ขึ้น ยิง เสี้ย ถ้าเรือผู้ใดไป จอก ชุ่ม อยู่ มี ร้อง บอก ออก มาให้กำนัน แสง ผู้ลง
 เรือ พระที่นั่ง ร้อง ถามไป ถ้า มี ขาน บอก ชื้อ ออก มาให้เอา ขึ้น ยิง เสี้ย แลให้
 ซ้ำทูลของ รุฎี พระบาท ตำรวจใหญ่ช่วยขวา ตำรวจนอกซ้ายขวา วิชาของ
 อาษา ทกเหล่า กรมพระนครบาล เจ้าพนักงาน ทั้งนี้ให้ทำ ตาม พระราชกำหนด
 กฎหมายไว้สั่งเก่าใหม่นี้ ึ่งทุก ประการ ถ้าเจ้าพนักงาน ผู้ใด ๆ ละเมิด
 เสียมิได้ทำ ตามพระราชกำหนด กฎหมายนี้ มีเหตุ การใน นำที่ พนักงาน ผู้ใด
 จะเอาตัวเจ้า พนักงาน เป็น โทษ โดยโทษานุโทษ ตาม พระอัยการ กฎไว้ไว้
 ณวัน อาทิตยเดือน สิบ เบ็ด แรม สิบ เบ็ด ค่ำ รุฎคักราช ๑๑๔๔ ปี ขาน จัตุวารศ
 ๒ ● กฎไว้ไว้แก่ พระสุริยวัฑฒ์ ช่วยขวา ใน นอก ให้กฎหมาย บอกร แก่เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระหลวงเจ้า ราชนิกุล ชุน หมั้น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือ
 มหากเลก ขณเส้า ชาวที่ กรม พระราชวัง บวร สุฐานมงคล แลเมือง ๒ } ปากใต้

ฝ่ายเหนือทั้ง ปวง ด้วย สมเด็จพระมหาราชบรมเพ็ชรพระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง
 ทศพิธราชธรรมอนันตคุณ พิบุลศรัทธามหากรุณา เล็กใจ ออก พระที่นั่ง คุศิต
 มหาปราสาทไทยอุตราภิมุข พร้อมด้วยอัครราชมนตรีกระวีชาติราชปโรหิตาโหร
 จารียฝ่าย พระบาทบงกชมาซึ่งมีพระราชโองการมาพระบิณฑุรสุรัสวดี ท้าวท้าว
 เนื้อเกล้าฯ สั่งว่า บันฑาเสวกามาตยราชบรรพตยศฝ่ายนำ แลท้าว นารชะแม่
 พระสนมกำนัล ทนายเวียง จำโชน แลข้า ทลวง กรมพระราชวังบวร สฐาน
 มงคลข้า เจ้าต่างกรม แล ทากรมมีไว้ ผู้รักษาเมือง กรมการทั้งปวง ให้ตั้ง
 ท่างจิตร อยู่ใน คติธรรมทั้ง สี่ แล รักษาศีล สัตย์นั้น ให้ บริสุทธ์ ก็ ระบับที่
 ทั้ง แห่ง กอง การ กุศลทั้งปวง ก็ จะบังเกิดศุขในประโลภภายในอิระ โลกยประโลภ
 แลมา บั๊กนี้ คบกัน เสพย สุราเล่น เบี้ย บ่อน เป็น พาลทุจริต มิได้คิดเกรง
 ขาปลอย ขาปลุกช ไทยใน ประจุบัน ก็มี ครั้น สิ้น ชีวิต แล้วก็ จะไปทนทุกข์
 เวทนา อยู่ใน นรกนั้น ช้านาน ประการ หนึ่ง แยกก่อน ก็มี พระราชกำหนดห้าม
 ไว้ว่า ถ้าผู้ใดเสพยสุราเล่น เบี้ย บ่อน ให้ลง พระราชอาญา เข้มยง สาม ยก
 ถอก ออก เสีย จาก ราชการ เขาตัวเป็นไฟ ฝ่ายข้า ทลของอุลั พระบาทคนเก่า
 ก็มี พัง พระราชกำหนด ห้าม ข้าราชการ คนใหม่ยังมีไว้แจ้ จึง ทรง พระ
 ษรรณา ตรัสสั่ง ทั้ง แลนี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดยังเสพยสุราเล่น เบี้ย
 บ่อน แดง กำใน สฐานที่ แห่ง ไทๆ ก็คือ มีผู้ ร้อง ฟ้อง ว่ากล่าว พิจารณา เป็น สัก
 จะให้ลง พระราชอาญา เข้มยง สาม ยก เพิ่มโทษ เจ้าอีก จะ สัก ลัก ทั่วไว้ดี
 หน้าผาก ฝ่าย นาย บ่อน หัว เบี้ยไทย จีน เปนใจ ให้เจ้า เล่น แล ทก ทรง ษ
 เขาตัว นาย บ่อน หัว เบี้ย ลง พระราชอาญา เข้มยง สาม สิบที่ ตามโทษานุโทษ
 กฎให้ไว้ ณวัน จันทร เดือน แปด ขึ้น แปดค่ำ รุสศักราช ๑๑๔๔ ปี ชาน จัทรวศก
 ๓ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้ายขวาใน นอกให้กฎหมาย บอก แก่เจ้าพระยา
 แล พระยาพระทลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น มหาเสวก ชาวที่ พันทนาย

ฝ่ายทหาร พลเรือน ข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายนำฝ่ายหลัง แลข้า หลวง กรม พระ
 ราชวัง บวรสถานมงคล ผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการ ปากใต้ฝ่ายเหนือ อาณา
 ประชาราษฎร ทั่วทั่ว ท้ายพระเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง พระกรุณาอัน มหา ประเสริฐ มี
 พระราชโองการ ตรัส เห็นเกล้าฯ สั่งว่า ทำริทศุ บทพระอัยการ ลักษณโจร คบ
 พวกเพื่อน ปล้น ฟัน แทงเจ้าทรพียตาย ให้ฆ่าโจรผู้ลงมือ ตกไป ตามกัน
 ควร ท้ายโทษ อยู่แล้ว แลโจร ซึ่งไปท้วยกัน มิได้ ลงมือ แต่ให้ตักเท้า ตักมือ
 เสีย นั้น เขา ควร ท้ายโทษไม่ เหตุว่า โจร คบ พวก เพื่อน คิด สัญญา ร่วมชีวิต
 ไร้ ทรพีย สิ่งใด บั้นเท่ากัน เจ้าทรพีย ท้อสู้ โจร ช่วยกัน สู้รบ ถึง ฮาวุธ ยาว ฮาวุธ
 สั้น เขา ฮาวุธ ฟัน แทงเจ้าทรพีย ยาก เจ็บ ล้มตาย โจร ซึ่งได้ลงมือ มิได้ลง
 มือ บันดาไป ท้วยกัน โทษเท่ากัน ดังนี้ จึง ควร แต่ให้ สืบไป เมื่อนำ โจร

คบ พวก เพื่อน ถือ บัน เกร็ง สาก รวูช ไปปล้น เว้น ^{บ้าน}) แพทิมไว้ นาโค กระบือ
 เรือ

แต่ที่ ซึ่ง เขา ทรพีย สิ่ง สิ้น วิชควาย เกวียน ต่าง หายคน ลูกค้าก็ มิใช่ ลูกค้า
 ก็ที่ เจ้าสิ้น แลเพื่อนบ้าน เพื่อนค้า ท้อสู้ โจร ๆ ยิง ฟัน แทงเจ้าสิ้น เพื่อน
 บ้าน เพื่อนค้า ตาย จับได้ ปรุ พรหม สำคัญ พิจารณา เป็น สัตย์ ว่า เป็นโจร ยิง
 ฟัน แทงเจ้า สิ้น เพื่อน บ้าน เพื่อนค้า ตาย จริง ใช้ ให้เร่ง อ้ายผู้ ร้าย เขา ทรพีย สิ่ง
 สิ้น ส่งให้ บุตร ภรรยา เจ้า ทรพีย ผู้ตาย ให้ ครบ ตาม ทวาสิ้น แลให้ เขา ทัว โจร
 บันดา มาท้วยกัน สิ้น ทั้งนั้น ทเวณ แลให้ ตัก สีละ เสียไว้ นำ บ้าน อ้ายผู้ ร้าย
 แล บุตร ภรรยา อ้ายผู้ ร้าย ให้ ลงโทษ พระราชอาญา เข้มข้น ห้าสิบที ให้ ส่ง บุตร
 ภรรยา อ้ายผู้ ร้าย เป็น คน นักรัน ผู้คน ช้าง ม้าโค กระบือ ทรพีย สิ่ง ของ อ้ายผู้ ร้าย
 เขา ไป เป็น ของ หลวง ถ้า อ้ายผู้ ร้าย ฟัน แทง เพื่อน บ้าน เพื่อนค้า แต่ ยาก เจ็บ ก็
 เขา แต่ ทรพีย สิ่ง สิ้น ไป ก็ที่ ให้ ลงโทษ ตาม บท พระอัยการ แต่ก่อน ถ้า กรม
 พระนครบาล ผู้ซึ่ง ได้ พิจารณา เขา โจร เขา สิ้น จ้าง สิ้นบน เหน แก่ บุคคล

พิจารณาเถิดอัน กลับความเกิดใจ เสียมิได้ ได้ตัวใจ โทษ กรม พระนครบาล
 ผู้รับจับใจ จะให้ลงโทษๆ เท่าใจ แล จะให้ทำตาม พระราชกำหนด จงทุก
 ประการ ถ้าผู้ใด มิได้กระทำตาม จะให้ลงโทษ ตามโทษานุโทษ ให้ หมาย
 ขอก จงทั่ว กฎให้ไว้ณวันจันทร์ เดือน แปด แรม สิบสี่ค่ำ รุศศิกษาราช ๑๑๔๔ ปี
 :ชาน จักรวาลค ๕

๔ ๑ กฎให้ไว้แก่เจ้าพระยาแลพระยาพระหลวง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่น กษ
 หนายฝ่ายทหารพลเรือน แลข้าหลวง กรมพระราชวังบวรสถานมงคล ข้าเจ้า
 ท่างกรมๆ ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลไพร่หลวงสมกำลังทั้งปวง จงทั่ว ด้วยทรง
 พระกรุณา ครัด เหนือเกล้าฯ สั่งว่า เมื่อครั้งเจ้าที่ล่องไปนั้น ไพร่หลวง
 สมกำลังมิได้ ผลักเปลี่ยนเข้าเดือน ออกเดือนใช้ตราครุฑ ว่า ได้ความขัดสน
 เกือกรวันเจ็บแค้น พยายามคิดอ่านผูกพันข้อ ความ ระวังพิงกล่าวโทษ
 มุลงมายเจ้า หมู่สมุหนายจี่ นายของ นายหมวด ว่า ใช้สยตราครุฑว่า ทำการ
 บ้านเรือนใช้ไพร่ไม่เสมอ กัน เวียก เขา ทวิพิพศุคเงินทองแก่ไพร่ ต้อง พิจารณา
 ชำระว่ากล่าวเนื่องๆ แล พระบาท สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จขึ้น
 ปรายทวาศึก ผ่านพิภพ ครั้งนี้ ทรงพระมหากรุณาโปรดเกล้าฯ แก่ไพร่ฟ้า
 ประชากรให้ อยู่เย็นเป็น สุข ให้ไพร่หลวงสมกำลัง ผลัก เปลี่ยน กัน เข้าเดือน
 ออกเดือน ทำราชการ เป็น สาม ผลัก อยู่ แล ไพร่หลวงสมกำลัง ลางคน
 ๕จับ ร้อน ด้วย ราชการ ถึงกำหนดก็มา เขา เดือน ทำ ราชการ พนักงาน ลางคน
 ไว้ไว้ เกียจ ครวัน มิได้มา เขา เดือน ตามกำหนด มุลงนายเขาโทษให้ตีไพร่ บ้าง
 มีราชการให้กระเถอนมุลงนายเจ้าหมุ่นายหมวดสมุหนายจี่ต้องจ้างคนทำราชการ
 แทน คิดเอาเงินค่าจ้างแก่ไพร่ บ้าง ไพร่กลับ ระวัง พึงกล่าวโทษ มุลงนาย
 ต้อง พิจารณาชำระ ว่ากล่าว เกียจได้ ลอของรุธิ์ฯ เนื่องๆ กุขหนึ่ง ครั้ง แผ่นดินเจ้า
 ที่ ล่องไปนั้น มีควร หนัก หนา แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้าไพร่หลวงสมกำลังจะ

ร้องฟ้อง กล่าวโทษ มุขนายประการใด ๆ ถ้าพิจารณาเป็น สัจ สมฟ้องว่า นาย
ทำผิด ให้เอาตัวเป็นโทษ ปรับใหม่ ตาม รูป ความ บท พระอัยการ ถ้าไพร่
สมกล่าวเป็น ผู้ฟ้อง นั้น ให้จาก จาก มุขนายเขา เป็นไพร่ หลวง ถ้าไพร่
หลวง เป็น ผู้ฟ้อง ให้คง ทมวก กอง ตามเดิม ถ้าพิจารณา มุขนายไม่ เป็น สัตย์
ให้เอาตัวไพร่ ผู้ฟ้อง เป็นโทษ เหมือน สขง ยก หก สิบที่ ใส่โทษ แก่ท่าน ฉันทโค
ไว้คงโทษ แก่ คน ฉันท นั้น บ้าง ตาม บท พระอัยการ ส่งตัวไพร่นั้น ให้แก่ มุข

นายของ ทมวก
กอง { ใช้ราชการ ตามเดิม ไพร่ จึง จะ เช็ด ทราบ รับ ราชการ ตาม

กำหนด เกื้อคน ละเกณฑ์ใช้ ราชการ สดวก ให้ กฎหมาย บดก ข้าง ทูลของ ฯ จงทั่ว
ให้กระทำ ตาม กฎหมาย รับสั่งนี้ จงทุก ประการ กฎให้ ไว้ ณ วัน ประทศ เกื้อคน
เกล้าขึ้นสิบค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๕ ปีเถาะเบญจศก ๖๕

๕๑ กฎให้ พระสุริยวงศ์ย้าย ขวานใน นอก ให้กฎหมาย บดก แก่ เจ้าพระยา แด
พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร ฝ่าย พลเรือน
มหาดเล็ก จะ เจ้า ข้าง เจ้าต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย หลัง อาณาประชาราษฎร์ แล ทวี

เมือง ปากใต้ ฝ่าย เหนือ จงทั่ว สมเด็จพระ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่
หัว ผู้ ทรง ทศพิชราชธรรม อธิมหา ประเสริฐ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง สวรรค์ มังคลา
มหาคุสิตปราสาท พร้อมด้วย มุขมนตรี กระวีชาติราชปโรหิตา โหราจารย์ เจ้า
พระบาทบงกชมาศ จึง มี พระราชโองการ มาณพระ บันฑูร สุรัสือหนาท คำทรัสเหนือ
เกล้า ฯ สั่งหมื่น เสมอใจราชว่า ซึ่ง เจ้า หมู่ ฝ่าย ทหาร พลเรือน พิจารณา ลูก หมู่ ๆ
ใดก็ตั้ง เป็น สัตย์ ว่า ทุกชยากไป เป็น ทายผู้ มี ชี้อ แด เจ้า กรม ปลัด กรม
ลมุขบาญชี นาย ทมวก นาย เลียง ผู้ใด ผู้หนึ่ง ฐุ่หน สมว่า ไพร่ ผู้ นั้น ทุกชยาก
แล ผู้ จะ ช่วย นั้น ได้ บดก กล่าว มุขนายผู้ใด ผู้หนึ่ง เป็น มีนคง ใช้ใน พระอัยการ

เท่านั้นว่า ชอบให้เอาตัวผู้นั้นใช้ราชการเถื่อนหนึ่ง ใช้เจ้าเงินเถื่อนหนึ่ง
 นั้น ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ สั่งว่า เหน่ ยาก แค้น แก้วไฟ ผู้นั้นนี้
 ทั่วยที่เจ้าเงิน ผู้นั้น เจ้าเงิน จะไต่ให้เข้าไปลา อาหารกิน อยู่ ครั้นที่
 รัช ราชการ เถื่อน หนึ่ง นั้น หาผู้ใด จะแต่งเสียบยง มาให้กินไม่ จ้างเจ้าเงิน
 ก็เปรียบว่าป่วย การเงิน อยู่แล้วมิได้เสียบยง มา ถ้าไฟร่ คนนั้น หนีไป จ้าง
 เจ้าเงิน จ้าง จะได้เกาะกุมเอาผู้ขาย แล นาย ประกัน แล จ้างไฟร่ ครอบ
 หากจะ ลูบไป แล แทนนี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้าแลไฟร่ หมู่ใด กรมใด ทุกๆ ยาก
 แล ได้บอกกล่าว มุขนายก ภูเขน เป็นมั่นคง จริงใช้ ก็ให้ปัน เป็น สาม ส่วน
 แล ให้ นายเอา ใช้ราชการ เถื่อน หนึ่ง ให้เจ้าเงิน ใช้เถื่อน หนึ่ง ให้ทำกิน เป็น
 เสียบยง เถื่อน หนึ่ง แล เจ้า หมู่ฝ่าย ทหาร พลเรือน ทั้งปวง ทำ ตาม รัชสั่ง นี้ แล
 อย่าให้ มุขนายก หมู่ใด กรมใด ทำไว้ไว้ ไฟร่ มิ ยาก ว่า ยาก แลไฟร่ ยาก ว่า มิ
 ยาก แล เหน่ แก่ สิ้น จ้าง สิ้น ขน ตัก แปลง ขาญ ชีเสียบ มีผู้ว่า กล่าว ภูเขน
 เป็น สัจใช้ จะเอาตัว นายแลไฟร่ ผู้นั้น ลง พระราชอาญา จงหนัก หนา แล
 จะ รัชราชบาทวเอา บุตร ภรรยา ให้ สิ้นเชิง แล จะเอาตัวผู้นั้น เป็น โทษ ถึง ทาย
 ให้ สรุควัดก็ หมาย บอกให้ทั่วทุก หมู่ทุก กรม กฎให้ ไว้ ณ วัน พุทศ เดือน สิบ
 แรม สี่ค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๖ ปี มีโรงตอล

๖ ● กฎให้ แก่ พระสุรศักดิ์ ช้าย ขวา ใน นชก ให้ กฎหมาย บอก แก่ เจ้า พระยา
 แล พระยา พระคลัง เมื่อง เจ้าราชินิกุล ชุน หนี นมหาดเล็ก ขอเผ้าข้าเจ้าต่าง กรม
 แล พระ ราชวัง บวรสถานมงคล แล อาณา ประชากรราษฎร เสมียง ทนายฝ่าย

ทหาร พลเรือน หวัง เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวง จงทั่ว ทั่วย สมเด็จ

บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จ ออก ณ พระที่นั่งบุศบกมาลา โดยอุทราภิมุข
 คุลิตมหาปราสาท พร้อมด้วยเสนา พุทรา มาตย ราชกระวี มนต์มูช ลูกขุนทั้ง

ปวง มีพระราช วังถึง มุข พระเมตตา บรมมี ที่จะให้สัตวโลกทั้งปวงตั้ง
 อยู่ในศีลใน สัตย์ได้ สุจริตเป็น ขรรษิตประโยชน์สืบ ไป จึง มีพระราชโองการ
 มาวพระบัณฑิตสุรสีห์นาคดำหรัส เหนือเกล้าฯ สั่งว่า มีพระราชกำหนดกฎหมาย
 ขนบธรรมเนียมตามแต่ก่อนสืบมาว่า ถ้าผู้มี คดี หนังสือ พ้อง แด่คำกฎ
 ทหมายโดยฎีกาทูลเกล้าฯ ถวาย จึงให้พิจารณา ว่ากล่าว ตาม กระบวน รับสั่ง
 ห้ามไม่ให้ผู้ใดคิกอ่าน แต่งฟ้อง แะนำสำนวน ให้เขาเป็น ความ แ่กันเป็น
 อื่น ซากที่เกี่ยว ผู้ รุ่ง เลมิก พระราชบัญญัติ คิกอ่าน แะนำ แต่ง ฟ้องให้โจท
 ทา แต่ง กรมให้จำเลยแก้ มีก พระราชกำหนดเป็น โทษต้องรับ พระราช อนุญาต
 เชี่ยน รับราชบาทวเขาทิว ลง สำเนา เข้าคุก เป็น หัก สิบข้าง ถึงแก่ ความพินาศ
 นิบหาย ยับเยินเนือง ๆ หาเช็ก หลายไม่ พระราชกำหนด บท นี้ เมื่อพิเคราะห์
 เหมือน หนังสือ ขาวรุให้แก้ใจ ฝ่ายคน ข้อ หมอ ความ ซึ่ง รู้สำนวน มิได้
 กลวิ แก่ ขาป อายแก่ ขาป เหน แต่ ยามิส สิ้น จ้าง สิ้นบน เจ้า มา แต่ง ฟ้องคำ
 ให้การ กระ ข้อ ลง กระเบียด แะนำ สำนวน เขาเท็จ เป็น จริง เขา จริง เป็น เท็จ
 เหน หา เป็น ขรรษไม่ ด้วยเหตุว่า ฝ่ายโจทจะ มี คดี ร้อง ฟ้อง ย่อมไปหาผู้
 รู้สำนวน คิกอ่าน แต่ง ร้อง ฟ้อง มาแต่ บ้าน กระลาการ ทมาย บอก คดีไปเอาทิว
 มา พิจารณาฝ่าย จำเลย เขาเขียน คำให้ การ มาแต่ บ้าน กุ ฟ้อง ได้ไม่ เหน โจท
 ได้เปรียบ อยู่ เหมือน อ้าย สน ราชพินิโยย อ้าย สักดินอก ราชการ คิกอ่าน
 แต่ง ฟ้องให้ นาย บุญมา ฟ้อง กล่าวโทษ นาย สิงโต ข้อ ความทำ ชู้ เหนือผิว
 โจทจำเลย รับ บ้าง มิ รับ บ้าง อ้าง สักชีพยาน กระลาการ ไป ประเชิญ ตามข้อ
 อ้าง ผู้พิภษษา ซาก มิได้ พิเคราะห์ ข้อ ความให้ ละเอียก ก่ง แท้ เป็น สัตย์ เป็น
 ขรรษ เหน แต่ ว่า มี พยาน แล้ว พิภษษา ตาม คำ พยาน ให้การ กลับ เท็จ เป็น
 จริง กลับ จริง เป็น เท็จ ฝ่ายผู้ ปรบ เล่า ก็ มิได้ พิเคราะห์ ปรบ เนื้อ ความที่
 ชนะให้ เป็น แพ้ ที่ แพ้ ให้ เป็น ชนะ หา สัตย์ จริง มิได้ นี้ หาก ว่า สมเด็จ พระ

พุทธเจ้า อยู่หัว ทรงพระมหากรุณา ระวังสัตว์โลกอยู่เนื่อง ๆ จึงทรงพระ
 ปฤชาญาณ ชำระใต้ความโศกหาเป็น สัจ ให้ตง โทษย้าย สนมราชพินิจไวย ย้าย
 สัตย์ นอกราชการ ตามโทษานุโทษโดยขนาดแล้ว แลซึ่งพระราชกำหนดไว้
 แต่ก่อน ให้เขียน พังไป ยื่น เป็น มลทิน อยู่ ณนี้ ฝ่าย ครรชการ ระพิราวง
 เขาเท็จจริง ถ่องแท้ เปน อันยาก จะ ปฤชาว่า กล่าว ตามทาง ความโศก ระ
 ภาทินไป สู่อบายามเสียสิ้น พระราชกำหนด ประการ นี้จะให้ คงไว้ มิได้
 ให้ยกเลิกเสีย แต่ให้สืบไป เมื่อนำ ถ้าผู้ใด มี สัตย์ จะ ระวัง พัง กฎหมาย แลถ้า
 ฎีกาทูลเกล้าทูลกระหม่อมถวาย ให้ ห้าม ย่ำให้เขียน หนังสือ พังไป ฎีกาคำ
 ฎีกา ไป ยื่น กุฯ หนึ่ง แต่ก่อน เปน อัน ซากที่ เกี่ยว ถ้า แลผู้ มี สัตย์ จะ ระวัง พัง
 เนื้อ ความ สักใด ให้เข้าไป ถึง ลูก ชุน ณศาลา แล ลูกชุน ณศาลา หลวง มี สัตย์
 เรวว่า ข้าพเจ้า จะ พัง กฎหมาย ถ้า จะ พัง ลูกชุน ณศาลา ให้ ไป เรบ
 แก่ จำ ศาลา แล ชุน ทาย ทั้ง สี่ ผู้ใด ผู้หนึ่ง ซึ่ง อยู่ เวณ นำ เขาตัวผู้ จะ ว่า
 ความ เข้าไป ให้ การ ค่อ นำ ลูกชุน ณศาลา ถ้า ผู้ มี สัตย์ จะ ระวัง พัง กฎหมาย ยัง
 ลูกชุน ณศาลา หลวง ให้ ชุนควี่ อรวมราช แล จำ ศาลา นำ เขาตัว ความ ไป เขียน
 เขา คำ พัง คำ กฎหมาย ค่อ นำ ลูกชุน ณศาลา คน ให้ รั้ เหน เปน พยาน ถิ่น แล้ว
 ให้ พิเคราะห์ ระวัง ความ ถ้า เกิดวิวาท ทำ คดี ถิ่น เปน ความ แพ่ง ก็ ให้ เขา มา ว่า

	ชานา	} ก็ให้มาว่าโดยกำหนดความตาม
แต่ใน ๑๕ วัน ถ้าพ้นเป็น ความ	อิฐ	
	นครบาล	
	มรดก	

กฎหมาย จึง จะ เขา ความ จริง ได้ ถ้า พ้น กำหนด เห็น ว่า จะ ไป หา ผู้ รั้ ส่วน
 ให้ เล่า เวียน จะ เขา ความ จริง มิได้ ย่ำให้ รั้ เขา ถ้อยคำ เปน อัน ซากที่ เกี่ยว
 ถ้า เขา ความ มา ว่า นั้น ใน กำหนด จึง ให้ เสมียร เขียน เขา ถ้อยคำ ผู้ จะ ว่า
 ความ ก็ ทัว ความ เขียน หนังสือ ได้ ให้ เขียน เขาเอง แต่ ตาม สัตย์ ความ จริง

อย่าให้ผู้ใดเข้าไปแอบแฝงและนำสำนวน ขึ้นได้ ถ้าผู้ใดเข้าไปแอบแฝง
 และนำสำนวน ให้จับเอาตัวผู้นั้น มาว่ากล่าว แลคำฟ้องนั้น ให้เอา ปฤกษา
 ทั่วยุทธคุณ ฌานสมาถัดจน ควร จะ กราบทูลให้ลออก ฟ้องใส่ กระบาทขึ้น กราบทูล
 พระกรุณา ไม่ควร กราบทูล พระกรุณา ให้ส่งไปใส่ ทั่วย พระบรมมณู
 ส่งให้เจ้า กระทรง พิจารณา แลคำเติม ซึ่ง ให้การ ลง สมุท นั้น ให้ผู้ ให้เจ้า
 ความ หยิก เล็บไว้ เมื่อเจ้า กระทรง จะ พิจารณา นั้น อย่าให้ ทนาย บก
 คติไปให้ จันลยรู้ ให้ ทนาย ไป ให้ มุทนาย ส่ง แต่ ว่า เขา กล่าว โทษ ขาว ชื่อ

อาญา
 อทธร
 นครบาล
 มรฎก

นั้น ทั่วย ความ แฝง }
 เช่น เห็น อ ความ ทลาย ข้อ ก็ ให้ ส่ง ตัว มา ว่า

เนื้อ ความ กัน ให้ มุทนาย เร่ง ส่ง ตัว ความ มา แต่ ใน วัน นั้น ถ้า ชัก สน ประการ
 ไท ให้ ส่ง มา แต่ ใน สาม วัน แม้น โทษ จำเลย มี ถ้อย คำ ทึง ทูเลา กัน นั้น
 ให้ มี คำ ว่า ทั่วย ปาก ขึ้น ใน ทิน ไท นั้น อย่า ให้ เขียน เป็น หนังสือ มา ขึ้น เป็น อัน
 ซาก ที่ เตียว หนึ่ง ถ้า ผู้ มี คติ จะ มา ร้อง ทุก ขราช นั้น อย่า ให้ เขียน เป็น ใบ ฎีกา
 มา เลย ให้ มา ร้อง ทุก ขราช แต่ ทั่วย ปาก แล ให้ พระ ตำรวจ ผู้ อยู่ เวณ นำเอา
 ตัว ความ ไป เขียน เอา คำ ฟ้อง ท่อนำ เจ้า กรม ปลัด กรม แล ให้ ลอก เอา
 ฟ้อง ขึ้น กระบาท เขา กราบ ทูล พระ กรุณา คำ เติม นั้น ให้ ผู้ หยิก เล็บ ไว้ ถ้า
 แชวง นอก จังหวัทสี่ แชวง ให้ เอา ตัว ความ ไป ให้ การ แก่ ชุน แชวง หมั้น แชวง
 พัน แชวง รอง แชวง นัง พรหม กัน เขียน เอา คำ ฟ้อง เข้า มา ตาม ท่อ หน้า ลูก ชุน
 ฌานสมา ถวด ตาม กฎหมาย แต่ ก่อน ถ้า หัว เมือง ให้ จำศาล กลาง นำเอา ตัว
 ความ ไป เขียน เอา คำ ฟ้อง ท่อ หน้า ผู้ รักษา เมือง กรมการ ได้ รู้ เห็น เช่น พยาน
 กัน รง หลาย คน จึง ให้ ปฤกษา พิจารณา ตาม พระราชกำหนด ถ้า หัว เมือง
 จะ ร้อง ฟ้อง บก กล่าว โทษ แก่ กัน เข้า มา ยัง ลูก ชุน ฌานสมา ให้ เจ้า ความ

มา ณศาลากลางให้การแก่จำศาลา พร้อมด้วยผู้รักษาเมือง กรมการให้ผู้
รับคำให้การ เขียน ลง สมุท ตามเรื่องความ ลอกเอาถ้อยคำ ลง กระดาษ ขด
ส่งเข้ามา แลคำเทินนี้ให้ผูก ทนิกเลียบ เจ้าพระจอม ประจักษ์รัง ขดส่งเข้ามา
กับข้อความด้วย แลให้ข้าทูลของฯ ข้า หลวงเจ้าต่าง กรมฝ่ายนำฝ่ายใน

แล อาณา ประชากรราษฎรฝ่ายทหาร พลเรือน แลหัวเมือง ^{๒๑} _๔ กระทำตาม

พระราชกำหนดกฎหมายนี้ จงทุก ประการ กฎให้ไว้ ณวัน อาทิตยเดือน
สิบแปดแรม สิบสามค่ำจุลศักราช ๑๑๔๖ ปีมะโรง ฉศก

๗ ๑ กฎให้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้หมายบอกแก่เจ้าพระยาแล
พระยาพระหลวง เจ้าราชินิกุล ชุน หมื่น มหาเสวก ขอเฝ้าฯ จ้างทำกรม กรม
พระราชวัง บวรสถานมงคล แล อาณา ประชากรราษฎร สมัยรับ ทนายฝ่ายทหาร พล

เรือนหัวเมือง ^{๒๑} _๔ ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวงจงทั่ว ด้วยพระบาท สมเด็จพระ

พระพุทธเจ้า อยู่หัว ทรง พระชนนี อภูกคุณ อภุทธธรรม มหันตกรุณา แก่สมณ
พราหมณาจารย์แลอาณาประชาราษฎรทั้งปวงทั่ว ชอบ ชนธเสมามณฑล เพื่อ
จะได้ผลประโยชน์ในอิโลกย ประโลกย เสกข์ ออกณพระที่นั่งบุษยามาตามท
กุสิทปราสาท พร้อมด้วยเสนามุขมนตรี ภาวะวิราชปโรหิตาโหราจารย์ ทั้งปวงเฝ้า
พระบาทของกษมาศ มีพระราชดำพียงถึง มูลบารมีตา บารมี ที่จะให้สัตวโลก
ทั้ง ปวงทั้ง อยู่ในศีลใน สักยสุจริต ธรรม เปน ทิทานุทิศประโยชน์ สืบไป จึงมี
พระราชโองการ มารพระบันฑิตร่ำท้าวสเห็นอ เกลาฯ สั่งว่า มี พระราชกำหนดไว้
แต่โบราณว่า ถ้า มิใช่พี่ว่าพี่ มิใช่ น้องว่าน้อง แล แอบอ้าง ว่าเป็นญาติ
พี่น้อง เจ้า ทา ความแก่ ความต่าง แต่าง หนังสือร้องฟ้อง ให้ราษฎรท
ความแก่กัน คิดอ่านให้ ถ้อยคำแก่ ราษฎร ถ้าพิจารณาเป็น สัจให้ทวนสาม

เอกแล้ว ลง ลง สำเนา เข้า กุยกเป็นหัวลิบช้าง กฎหมายบทหนึ่งว่า ผู้ใด
 กล่าวหาเป็น พยาน ท่าน มิได้เข้า ด้วย ฝ่ายโทษ ฝ่าย จำเลย ให้ว่า ตามรู้ ตาม
 เห็น ตามได้ ยิน ถ้าเป็น พยาน อาญา มิได้. ทนแก่ ักษุ มิได้ ยินแก่ โศท
 เจ้า มา วัป เป็น พยาน ท่าน ว่า มิชเบให้ ไทม ลา หนึ่ง ถ้า คช มีน เป็น มหันโทโทษ
 โทษ ถึง ตัก คั้น สิ้น มีย ถึง คาย ไซ้ ท่าน ให้ ลงโทษ แก่ พยาน ผู้ สิ้น จ้าง สิ้นบน
 บันท จะ ไทม ลา หนึ่ง ให้ ไทม ทวี คุณ เพราะ ว่า มีน เป็น พยาน อาญา แล กฎ พระ
 อัยการ บท หนึ่ง ทรง พระราชดำริ ท้วย พระวิจารณ์ บัญญา มิได้ เหน เป็น
 สัตย เป็น อกรรมแท้ เพราะ เหตุ ผู้ แ่ง วัง แ่ง พ้อง แล ผู้ เข้า มา อาญา เป็น
 พยาน ก็ คัก ทั้ง สอง จำพวก นี้ เป็น ต้น เหตุ ปลาย เหตุ แก่ กัน ให้ เสีย ประโยชน
 ทวิพย สิ้น เงิน ทอง ภาย แล ชีวิต นี้ ก็ เสมอ กัน ถึง ผู้ จะ แ่ง วัง แ่ง
 พ้อง ให้ โทษ แม้ ทา พยาน มิได้ จำ เลย ภอ จะ สู้ ท้วย พิศทอ ได้ ท้วย เกษ
 ความ สัตย ก็ จะ ชนะ ตาม ความ จริง ของ ทวิ บ้าง ครั้น มี พยาน อาญา เข้า วัป ก็
 กฉที่ ชนะ นั้น ใ้ เป็น แพ้ คัก ความ ที่ เกี่ยว แล จะ ปรวิ โทษ ผู้ แ่ง กรรม
 ส่วน ใ้ มาก กว่า ผู้ มา อาญา เป็น พยาน นั้น มิ ชยบ ถึง มา ทว่า ผู้ แ่ง พ้อง
 แ่ง คำ ให้ การ วัช มไป ท้วย ภาย กรรม วา จั กรรม โม นกรรม ประโยช
 ความ เพียร ศึกษาน จัก เขียน ก็ วัจ แล จะ ได้ ทน สบด คัก ปทุม รุวัย ต่อ พระศรี วัทน
 ไทรย ทา มิได้ แต่ ทว่า เป็น บั้ ใจ แก่ กัน อัย คน จำ พวก นี้ เป็น พาล รุ จริต
 มิได้ อสร แก่ ขาป ลาย แก่ ขาป ไม่ เหน โภช ใน ชคิต ษนา คต วัง แ่ง พ้อง
 แล คำ ให้ การ แล วัช ม สชน ใ้ กระ ชั้ ลง กระ บั้ ยก แแบ่ง แก่ แแบ่ง วัป วั้ ที่ อัง
 ที่ บั้ คี เสอ ถ้า ทา พยาน มิได้ ให้ พยาน ใ้ วัง หนึ่ง เป็น ต้น วัง หนึ่ง
 เป็น ปลาย ฝ่าย ผู้ ที่ จะ เข้า มา เป็น พยาน อาญา นั้น มี โทษ ถึง สอง สฐาน
 สฐาน หนึ่ง วัช มไป ท้วย ภาย กรรม วา จั กรรม โม นกรรม สฐาน หนึ่ง ทน สบด
 ประทุม รุวัย ต่อ พระศรี วัทน ไทรย เมื่อ พิเควระ หคฺ เหน โทษ ผู้ เข้า มา เป็น

พยาน ฆาตานั้น เป็นที่พิศ ความจริง กลับแพ้ย่อมชนะ โทษมากกว่าผู้แต่ง
 พียงแลแต่ทำให้การอื่น แลซึ่งมีกฎไว้แต่ก่อนว่า ผู้เจ้ามา เป็น พยาน ฆา
 ใต้โทษลาหนึ่ง แลที่ก่อนนั้น เป็นแต่เสียทรัพย์สินเงินทอง เบาหนัก ท
 ถึงโทษมันไม่ มันจึงไม่เซ็กไม่ หลาบจึงคิดกันทำผิดนี้เห็นง ๆ มา เหมย
 หนึ่ง พวกอ้ายบุญมา คบคิดกันแต่งพียง ๆ นายสิงโตอ้าย สะอ้ายน้อยอภัย
 อื่นเข้า มา รับ เป็น พยาน ฆาตานั้น ฝ่ายผู้พิพากษาผู้ปรับโทษแต่ ยามิศ ลี
 จ้าง สัน บน แลเกรงหน้ามุลนายโจทก์จำเลยมิได้ กลับแก่ ขาป ละชายแก่
 ขาป เหนแต่ ว่า มีพยาน กอ จะ แก้วไว้ อยู่แล้ว ก็พิพากษา ปรับเอาแต่
 ฝนชนะ เอาชนะเป็น แพ้ ประการ หนึ่ง ทวารัฐพิจารณาผู้พิพากษาผู้
 ปรับอั้น แก่ สติปัญญา ภูมิถึง ข้อ ความ มิได้ พินิจพิเคราะห์ใน มุลกิจข้อ
 สำนวน แลพยานเกลี้ยแฉ่ง เหนแต่ ว่า มีพยานแล้ว ก็พิพากษาไปก็มิยัง
 มิได้จริงเลย จึงทรง พระกรุณา แก่ ชน ซึ่ง มิได้ กลับแก่ ขาป ละชายแก่ ขาป
 แลภอยใน ข้อ ๕ วรรค ๓ จะไป ทนทุกขเวทนา อยู่ใน จักรบาทยถึง แส่น กลับ
 ฆนิตชาติ แลจะ มิได้ภย พระศรัวิรัตนไตรยอีกเล่า เพราะโลกาเหนแก่
 ชาติเท่านั้น จึง มี พระราชโองการมารพระบิณฑูรคำหวัด เหนี่เอเกล้าฯ สั่งว่า
 พระราชกำหนด ซึ่ง พยาน ฆาต ให้โทษลาหนึ่ง แลที่ก่อนนั้น เบาหนัก ๕
 คงไว้ มิได้ให้เลิกเสีย แต่ นี้สืบไปเมื่อน่า ถ้าผู้ใด มิใช่ พี่ว่า พี่ มิใช่
 น้อยว่า น้อย แลแอบอ้างว่า เป็น ญาติพี่น้อง เข้าหา ความต่าง แก่ต่างแต่
 หนึ่งร้อย รังพียง ให้ รวยฎร หาความแก่กัน คิดอ่าน ใต้ภัยคำแก่ รวยฎร
 ถ้าพิจารณาเป็น ลัทยให้ ทน สามยา แลแล้ว ส่ง ศิวลง สำเนาเข้าคุก เช่น ศิว
 ช้าง ตามบท พระอัยกายโบราณ นั้น ฉนโตกักก็ ให้พิพากษา ปรับโทษผู้เจ้า
 มาเป็น พยาน ฆาต มิได้ ภูมิว่า ภูมิได้ เหน ว่า เหน มิได้ ยิน ว่า ใต้ ยิน แลท
 สภ ประทษุ รัยต่อ พระศรัวิรัตนไตรยนั้น กุ ฉนปรับโทษผู้คิดอ่านแต่งพียง

แต่ทำให้การ นั้น ประการ หนึ่งผู้ มี อรรถ ที่ ร้อง ฟ้อง กล่าวโทษ แก่ กัน กั้น
 ฝ่าย โทษ ย่อม อ่าง เขา จำเลย และ ผู้ ที่ ฟ้อง เรื่อง เนื้อ ความ เดียว กัน ฝ่าย
 จำเลย เล่า ก็ อ่าง เขา โทษ แต่ พวก ที่ เข้า ชื่อ ฟ้อง ประกัน ให้ กัน คา แก่ นั้น มา
 เป็น พยาน ความ ระยะเวลา ก็ สืบ ตาม ข้อ โทษ จำเลย อ่าง ฝ่าย โทษ ก็ ที่
 ฝ่าย จำเลย ก็ ที่ พรรค พวก ที่ เข้า นั้น ก็ ที่ ครั้น จะ ให้ การ ตาม สัตย์ ตามจริง
 กลัว คดี ของ ทวี จะ แพ้ ก็ จะ สู้ ทน สบถ เขา ทว่า ตาม สัจ ตามจริง ไม่ เหน คน
 เหล่า นี้ จะ ไป สู้ อภัย ภูม เสียด เป็น อัน มาก แล้ว ก็ ยาก ที่ ระยะเวลา จะ พิจารณา
 เขา ความจริง แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ห้าม อย่า ให้ โทษ อ่าง จำเลย จำเลย อ่าง
 โทษ และ ผู้ เรื่อง ความ เดียว ซึ่ง เข้า ชื่อ ฟ้อง และ ทั้ง คดี ประกัน ทา ประกัน
 แก่ นั้น เป็น อัน ซาก ที่ เดียว แล ให้ ข้ำ ทล ของ รุ่ พิระบาท ข้ำ ทลวง จำ ต่าง

กรมฝ่าย ฟ้า } แล อาณาประชาราษฎร์ ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล ทวิ เมือง } กระ

ทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย มา นี้ จง ทุก ประการ กฎ ให้ เนิว น ศุกร เค็ช
 สิบ เบ็ด ชัน สาม คำ จุลศักราช ๑๑๔๖ ปี มี รุ่ง ออก ศก

๔ ๑ กฎ ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ข้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บชก แก่ เจ้า พระยา
 แล พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน มทาท
 เลก ขอ เพ้า ข้ำ เจ้า ต่าง กรม กรมพระ บวรราชวัง บวร สุฐาน มงคล แล ผู้ รักรษา

เมือง ผู้ รุ่ง กรมการ ทวิ เมือง } ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ นาย อ่า เกอ นาย ฮากร นาย

บ๋ชน เบ็ช นาย กำนัด ตลาท อาณาประชาราษฎร์ ไทย มชญ ลาว เขมร แยก ผัว รุ่ง จัน
 ญวน ทั้ง ปวง จง ทัว ด้วย พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู
 หัว ผู้ ทรง ทศพิธราช ธรรม อัน มหาประเสริฐ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง ยุค ยก มา ลา
 มา ทา จักรพรรดิ พิมาณ พรหม ทวิ เสนา พลทนาย มา ทย ราช กระ วิ มนตรี มุข ทั้ง ปวง

เมื่อ พระบาท จึงมี พระราชโองการ หมายพระบัณเฑาะฐสุรัสวดี สักนาท คำทรวีสเหนือ เกลา
 สั่งว่า มีพระราชกำหนดกฎหมายไว้แต่ก่อน ห้ามมิให้ทำเงิน รวงเงิน ทอง
 แดง พดก้าง ทอง ครา ปลอมใช้สอยเป็นอันขาดที่เกี่ยว ผู้มีชื่อ ยัง หา พัง
 พระราชกำหนดไม่ คบกันทำเงิน รวงเงิน ทองแดง เงิน ทองขาว เงิน ทกั่ว เงิน
 หุ้มเงิน ทำใหม่ เขา ปลอมใช้สอยแก่ราษฎร ๆ ที่ไม่ รู้คุณเงิน นั้น รัฐบาล
 ใช้สอยต่อ ๆ กันไป ที่รู้คุณเงิน ก็รู้ว่า เป็นเงิน รวงเงิน ทองแดง เงิน ทองขาว
 เงิน ทกั่ว เงิน หุ้มเงิน ทำใหม่ เขา เขาไป ปลอมใช้สอยแก่ ลูก ก้าว มิได้ แล้ว
 เขาไปซื้อ สุรา สุกร แก่ จัน ๆ ผู้ชาย สุรา สุกร มก ลก ทอน กัน ลง ๒ บาท หนึ่ง
 แต่สองสลึง ๆ หนึ่งเขาแต่ หนึ่ง หนึ่ง เขาแต่ สอง ไพ คน ชั่ว ไม่กลัว
 โภยกเหน ว่า ปลอมใช้ ได้ อยู่ จึง คบ หา กัน ทำ ต่อ ไป เพราะ เหตุ หนี้ เงิน รวงเงิน
 ทองแดง เงิน ทองขาว เงิน ทกั่ว เงิน หุ้มเงิน ทำใหม่ เขา เจ้า ระคน ปนกัน อยู่ใน
 แผ่นดิน มี รัฐบาล เสนอ จึง ทรง พระราชดำริ จะ ให้ เงิน บวิสุทธี อยู่ใน แผ่นดิน
 จะ ได้ เป็น ประโยชน์ แก่ โพร่ พ้า ประชากร ไป ภายหน้า จึง ให้ พิจารณา สืบ สว
 รียบ ได้ อ้าย สน ช่าง เงินเก่า กับ อีเกด ภรรยา พระไชยนาท นอก ราชการ คบ
 พวก เพื่อน เป็น อันมาก ลึก กัน ให้ อ้าย สน ไป ทำ เงิน ทอง แดง ใน บ้า ตาย ลัก ทำ กุ
 ขยาย ขา แขวง เมือง นครไชยศรี บางใหญ่ แขวง เมือง นครบวร พดก้าง
 ทอง ครา เขา เข้า มา ปลอม ใน พระนคร ทรง พระกรุณา ได้ ลง พระราชอาญา
 เข็ม ยับ ราชบาท ตัก นิ้ว สัก หน้า ทเวน ยก สาม วัน ทเวน เวื่อ สาม วัน สั่ง ทวิ
 ไป จำ ไว้ ณ คุก กว่า จะ ตาย ขยำ ให้ คน ร้าย กุ เยี่ยง อย่าง กัน หนึ่ง มี พระราช
 กำหนดไว้แต่ก่อนว่า ถ้าผู้มีชื่อ เขา เงิน รวงเงิน ทองแดง เงิน ทองขาว เงิน
 ทกั่ว เงิน หุ้มเงิน ทำใหม่ เขา มา ใช้ สอย กลาง ตลาด ถ้า เงิน บาท สี่ บาท
 เงิน สลึง สี่ สลึง ถ้า เงิน เพียง สี่ เพียง ขึ้นไป ให้ จับ เอา ตัว มา พิจารณา เขา ผู้
 ทำ เงิน ทอง แดง เป็น โภยก ถ้า เงิน บาท ทกั่ว สี่ บาท ถ้า เงิน สลึง ทกั่ว สี่ สลึง

ได้เงิน ทักวี่ สี่ เพ็ง ลง มา ให้ทวนแล้ว ปล่อยเสีย นั้น พิเคราะห์ทศ พระราช
กำหนดห้าม บทนี้ ยังหา สิ้น ร้ายไม่ ด้วยเหตุว่า ราษฎร มีเงิน รวง เงิน ทอง แถง
เงิน ทอง ของ ชาวเงิน ทักวี่ เงิน หุ้ม เงิน ทำใหม่ เขา จะใช้ที่อื่น มิได้ ก็ยืมเอา
ไป ชื้อ สุก ร สุรา แก่ จิ้น ผู้ ชาย ๆ จะไร้วังเกียจว่า เงิน รวง เงิน ทอง แถง เงิน
ทอง ของ ชาวเงิน ทักวี่ เงิน ทำหุ้ม เงิน ใหม่ เขา หา มิได้ ก็ใจ รับ ชื้อ ชาย ปน อาจिन
เนื้อ ความ ชื้อ นี้ ก็ รู้ สิ้น ทัง แผ่นดิน ก็ เห็นว่า จิ้น ผู้ ชาย สุรา ชาย สุก ร มีเงิน
รวง เงิน ทอง แถง เงิน ทอง ของ ชาวเงิน ทักวี่ เงิน หุ้ม เงิน ทำใหม่ เขา มากกว่าทำสิ่ง
หนึ่ง เก้า เก้า สิบ เก้า อีก ทบ แถ่ง แลก เปลี่ยน ปลอม ใช้ สอย ระวัง ปน เงิน
ที่ อยู่ ใน แผ่นดิน เปน อัน มาก แล ซึ่ง จะ ละวาง เสีย มิได้ เอา โทษ แก่ จิ้น ผู้ ชาย
สุก ร ชาย สุรา นั้น เหน้ หา เปน อกรรม ไม่ หา สิ้น เงิน รวง เงิน ทอง แถง เงิน
ทอง ของ ชาวเงิน ทักวี่ เงิน หุ้ม เงิน ทำใหม่ เขา ใน แผ่นดิน ไม่ แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อน่า
ห้าม อย่า ให้ ผู้ ไท ใช้ เงิน รวง เงิน ทอง แถง เงิน ทอง ของ ชาวเงิน ทักวี่ เงิน หุ้ม เงิน ทำ
ใหม่ เขา เพียง เขา สอง ไผ่ ชื้อ สุรา ชื้อ สุก ร จิ้น บก ลก ทน กุจ หนึ่ง แต่ ก่อน
เป้น อัน จาก ที่ เดียว ให้ นาย อำเภอบัว ร้อง แก่ นาย อาก ร นาย บ่อน กำนัน
กลา ท อาณา ประชา ราษฎร ไทย จิ้น มอญ ลาว เขมร แฉก ผรั่ง ญวน แล เจ้า ทล ของ
ชูลี่ พระบาท ใน กรุง นอก กรุง เทพมหานคร ศรี อโยธยา แขวง จัง ทวิค ทวิ
เมือง ^๑ ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ ให้ ทักวี่ ถ้า ผู้ ไท มี เงิน ^๒ ชื้อ ของ ^๓ แก่ กัน ให้ เผลอ เสีย
ให้ ผ่อง ถ้า เผลอ เปน เงิน รวง เงิน ทอง แถง มาก น้อย เท่า ไท ให้ เอา มา ส่ง
แก่ พระคลัง มหา สมบัติ พระยาศรี ไกรลาส ช่าง เงิน ให้ สิ้น เชิง ให้ ช่าง เงิน ไถ่
เลียง ทอง แถง ออก เสีย จะ ให้ คง เงิน ที่ มาก น้อย เท่า ไท จึง ให้ ช่าง เงิน ทำ
พทวี่ รตอก ตรา เสีย ใหม่ ส่ง ให้ แก่ เจ้า ของ เมื่อ จะ ทำ นั้น ท่อ หน้า เจ้า ของ
ห้าม อย่า ให้ ช่าง เงิน เข้มย บัง เอา เงิน ของ ผู้ มี ชื้อ แล เอา ค่า จ้าง เปน อัน จาก ที่

คือว่า ถ้าผู้ใด มีพั่ง พระราชกำหนด กฎหมาย ซึ่งห้ามปรามไว้ นี้ ยังทำเงิน
 รวงเงิน ทอง แดงเงิน ทองขาวเงิน ทองดำเงิน หุ้มเงิน ทำใหม่ เบา เพ็ชร์ หนึ่ง เบา
 สองไพ ปลดมาใช้ สดขยแก่ เพ็ชร์ หนึ่งขึ้นไป มีผู้จับได้ จะให้ลง พระราช
 อาญา เข็มน ยก หนึ่ง ตาม สิบที่ แล้ว จะเอาตัวเป็น โทษ ตามโทษานุโทษ กฎ
 ให้ไว้ ณ วัน จันทร เดือน อ้าย ขึ้น สิบค่ำ จุลศักราช ๑๑๔๖ ปี มีโรง ฉะบด ฯ

๙ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้าย ขวา ใน นอก ให้กฎหมาย แจกแก่ เจ้าพระยา
 แล พระยา พระหลวง เจ้าราชินิกุล ชุน หมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พล เว้น รั
 ทูลของ รุฎิ พระบาท กรมพระราชวัง บวรสถานมงคล นำ หลัง มหาภาค ของ

เข้า ข้าเจ้าต่าง กรม ฝ่าย

หน้า	รักษาเมือง	เมือง	๓๐
ใน	วัง กรมการ	เมือง	๔

 ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ

อาณา ปรวราชราษฎร ทั้ง ปวง จงทั่ว ท้าย สมเด็จพระบาทบรมนารถ บรมบพิตร พระ
 พุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรง ทศพิชราชธรรมอัน มหาประเสริฐ เสกข์ ฉะบด ณ พระที่นั่ง
 บุศยมาลาตามหาจักรพรรดิพิमान พร้อมด้วยเสนาพฤคมาตยราชปโรทิกโหรา
 จารีย์แล้ว พระบาท จึง ทรง พระกรุณา ตรัส เหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ทุกวันนี้หา
 ธิอ เพื่อช่วย พัดเงิน ทองไม้ รัักษ พระศาสนาอาณา ประชาราษฎร ยิ่งกว่า พัด
 เงิน ทอง รัยเนา พันทวิ อัก ทั้ง ทระไทยทำนุบำรุง วรพุทธศาสนา ไพร่ พ้า ประ
 ชากรให้ อยู่เย็น เป็นสุข ทรง พระราชดำริ ทริตรอง ตามทำนอง ของราช
 ประเพณี บรมกรรมจักรวรรค์ แต่ บ้าง ก่อน ซึ่ง เสวยราชสมบัติ ตั้ง อยู่ใน ยุค
 ธรรมนั้น ราชวงษ อนุวงษ ชาวเจ้าเง่า ยูพรราชเสนาพฤคมาตย ราชมนตรี ก็
 ตั้ง อยู่ใน ทาง ธรรม ตาม พระธรรมสาคร ราชสาคร พระธรรมนุญ พระราชกำหนด
 บด พระอัยการ ตามโบราณ ราชประเพณี รักษาแผ่นดินโดย ยุติธรรม ไพร่ พ้า
 ปรวชากรได้ อยู่สุข เย็นใจ บ้านเมืองก็ สมบูรณ์ ไทยอัน ทราย มิได้ คบ
 สืบ มา อนุวงษ ราชวงษ ชาวเจ้าเง่า ยูพรราชเสนาพฤคมาตย ราชมนตรี ก็จะมี ชุติ

เจ้าเข้า ละโฆวณ ราชประเพณีเสีย ซึ่งมิใน พระบรมมณูโยวณ ท่าน ตั้ง
 แต่ง เจ้า กระทรวง การไว้ว่า ความแพ่ง มรฎก ให้กระลาการ ศาลแพ่ง มรฎกว่า
 แลที่ มิใช่เจ้ากระทรวง การ หาโรง หาศาล มิได้ ขย่ำให้รับไว้ บังคับ บัญชาว่า
 ถล่าว เป็นอัน จากที่ เกี่ยว ก็หาทำ ตาม พระบรมมณูโยวณ ไม่ แลความ หา กัน
 ทัวย กู้ นี้ ชาย คน ทพย มรฎก ทพย สิ่ง ซงศก พินธิกัน เจ้าของ เทน จิตสน
 จะ มิได้โดย สดวก จึง คิคอ่าน รัช พ้องทำ ทางว่าไว้ ได้ กรามทูล ถวาย เป็น ของ
 ทลวง บ้าง รัช พระราชทาน บ้าง ปราณ จะ ได้ พระเทศ เทศา นุภาพ ปกแม่ไป
 ให้ว่า ถล่าวโดย อิจฉารมณ ของตัว ผู้ ต้อง พิกษ เป็น คน ธนภา หาที่ พึ่งมิได้
 สหิบัญญัติ ยก ก็กลว เกรง ฝ่ายผู้ใด พิจารณาว่า ถล่าว บาง คน ก็อำเอียงไป
 ว่า ทพย จะ ได้ เป็น ทลวง ฌนั้นว่า ถล่าว กัน โสภ ช่มชี่ จะ เขาแค่ ทพย เป็น
 ทลวง จงได้ ผู้ต้อง พิกษ ถล่าวด้วยอำนาจ พระราชอาณาจักร ก็รับ เสีย พศิก
 ทองเงิน ได้ทั้ง นี้ ถ้า เป็น ยุติธรรม ไม่ พระบรมมณูโยวณ พระราชกำหนด บก พระ
 อัยการ โฆวณ ราชประเพณี จะ พ้น เพี้ยน ไป แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ผู้ใด จะ หา
 กัน ทัวย สวินิจฉัยนการพย อวินิจฉัยนการพย กู้ นี้ ชาย คน ทพย มรฎก
 ให้ว่า ถล่าวกัน ตาม กระทรวง โรงศาล ตาม กฎหมาย พระบรมมณูโยวณ ราช
 ประเพณี แต่ บ้างก่อน แลห้าม ขย่ำให้ ผู้ใด เขาทูลเกล้าฯ ถวาย เป็น อัน จาก

สวิญญาณการพย
 ที่ เกี่ยว ถ้าผู้ใด เขา อวินิจฉัยนการพย } แล ทพย มรฎก ให้เรียก ถวาย
 ทายลูก นี้

เป็น ทลวง ถวาย กรม พระราชวัง } แล สมเด็จ พระเจ้า ลูกเธอ
 หลง

แลเจ้าต่าง กรม ฝ่าย ใน } ซึ่ง มีกรม } มาให้เรียก กันทั้ง ถล่าว มา
 ทา กรม มิได้

จะ เอาตัวผู้ถวายผู้รับสั่งเจ้าทรพียแลผู้เป็นพระลาการเป็นโทษ ตามโทษา
 นุโทษ กฎให้ไว้ณวันเสาร์ เดือน ๕ แรม หกค่ำ จตุศักราช ๑๑๔๖ ปี มีวงศศก
 ๑๐๐ กฎให้แก่โกษาธิบดี แลหลวงไชยศึก หลวงท่งสี่ ถ้ามพนักงาน
 กรมทำฝ่ายซ้าย แลชาวพระคลังในคลังพินาศอากาศ เจ้าพนักงานทั้งปวง
 ทั่วทรงพระกรุณา ทรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า แต่ก่อน ครั้ง สมเด็จพระพุทธเจ้า
 หลวงใน พระบรมโกศ ให้มีกฎหมายไว้ว่า ไม้ซุงสัก ขอนไม้ตะเคียนไม้
 เคี่ยม ไม้อินทนิลแลไม้เบญจเสวีทั้งปวง ต้อง การสำหรับ จะได้นุรณปฏิ
 สังขรณ์ สร้าง วัดวา อารามแลใช้ราชการ เบญจเสวีแต่ ละปีเป็นอันมาก แล
 ฝ่ายผู้มีชื่อลูกค้าผู้มีเงิน มาก ย่อมคิดอ่าน ซื้อหาต่อสำเนา ขึ้น เป็นอัน มาก
 ไม้ซุงสัก แลไม้ขนสัก แลไม้เบญจเสวี ซึ่ง จะได้จ่ายราชการ นั้น เปล่ง
 ไป หาเป็นประโยชน์แก่กรุง เทพฯ ไม่ ไปเป็นประโยชน์แก่ลูกค้า ฝ่าย
 ไม้ทั้ง ปวง ซึ่ง จะได้จ่ายราชการ ณกรุง เทพฯ ชัด สนิ แต่ห็น สืบไปเมื่อหน้า
 ห้าม อย่าให้ผู้ใดต่อ สำเนา แต่อาภะใจ เป็นอัน ขาดที่เดียว ถ้าผู้ใดจะต่อ
 สำเนาจำเพาะให้กรวยทูล พระกรุณา ถอน ต่อ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ต่อ จึงต่อได้ ถ้า ลูกค้าผู้ใด จะได้เข้าทูลของฯ ผู้ใดกรวยทูล พระกรุณา
 ขอต่อ สำเนา ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ต่อสั่ง ช้างใน ฯ มา สั่งเก็บแก่
 ช้างใน ให้เรียก ค่า รับสั่ง สาม ต่อ ๆ ละตำลึง เป็น เงิน สามตำลึง แล้วเก็บ
 เก็บ มา สั่งมหาดเล็ก ฯ เขากรวยทูล พระกรุณา ถอลง เรียก เขาเข้าทูลถอลง
 สาม ต่อ ๆ ละ สามตำลึง เป็น เงิน เก็บ ตำลึง แล้วผู้ รับสั่ง มา สั่งชาววังผู้ อยู่เว
 นผู้ อยู่เว น เรียก เขาค่า รับสั่ง สาม ต่อ ๆ ละตำลึง เป็น สามตำลึง แล้วมาสั่ง
 มหาดไทย ผู้ อยู่เว น ฯ เรียก เขาค่า รับสั่ง สาม ต่อ ๆ ละตำลึง เป็นเงิน
 สาม ตำลึงแล้ว มหาดไทย หมายถึง สัตว์ที่ ฯ เรียก เขาค่า หมายถึง สาม ต่อ ๆ ละบาท
 เป็น เงิน สามบาท แล้ว สัตว์ที่ หมายถึง ขอนนิกการ สมุหยาญซึ่งกรมท่า ฯ เรียก เขาค่า

หมายสามต่อๆ ละ $\frac{1}{1}$ เป็นเงิน $\frac{1}{1}$ แล้วจึงหมาย บอมา มาถึง เสมียน เว
 กรรมท่า เขาว่า แก่โดยาธิบที่ๆ เขากราทูล พระกรุณา ผลของ เรียกเอา
 ค่าทูน ผลของ สามต่อๆ ละ $\frac{1}{1}$ เป็นเงิน $\frac{1}{1}$ แล้วจึงสั่ง เสมียน เวให้
 หมาย บอชอติ๊ก แด่ เสมียน เวเรียก เขาว่า หมายสามต่อๆ ละ $\frac{1}{1}$ เป็น
 เงิน $\frac{1}{1}$ ชอติ๊ก จึงจัดแจง เขี่ยบที่ให้ ผู้มี ชี้ต่อ สำเนา เรียกเขาว่า
 ขรรมนิยม เขี่ยบที่ $\frac{1}{1}$ ถ้า สำเนา ปากกว้าง แต่ สามวาขึ้นไป จน ปาก
 สามวา $\frac{1}{1}$ { ออก ให้กรรมท่าเรียก เขาทอง แห่งหมึก เป็น ของถวายแห่ง หนึ่ง

หนัก $\frac{1}{1}$ เนื้อ หก น้ำเสศ สอง ถ้า หาทอง คำมิได้คิดเป็น เงิน ราคา $\frac{1}{1}$

หนัก ทองคำ หนัก $\frac{1}{1}$ เป็นเงิน $\frac{1}{1}$ ถ้า สำเนาปาก กว้าง แต่ สี่วาขึ้นไป
 ไป จน สี่วาออก สี่วาสอง ออก สี่วา สาม ออก ให้เรียกเขาทองคำ แห่ง
 หมึก สอง แห่ง ถ้า สำเนา ปาก กว้างแต่ห้าวาขึ้นไป จนห้าวา ออก ห้าวา
 สอง ออก ห้าวา สาม ออกถึง หกวาขึ้นไป ให้เรียกเขาทองคำ แห่ง หมึก
 สาม แห่ง ถ้าไม่มีทอง แห่งหมึก ให้คิดเอาเงิน ตาม ราคา ของคุงกัน
 แลคิดแต่ผู้ จะต่อสำเนาลำ หนึ่ง ต้อง เสียเงิน คำรับสั่ง ชำตุล ผลของ ชำ

หมายเบ้งเสร็จศิริ รวมเป็น เงิน $\frac{1}{1}$ ถ้าต่อสำเนาหัวเมือง ต้อง เสียค่า

ตรา $\frac{1}{1}$ เข่ากันเป็นเงิน $\frac{1}{1}$ จึงต่อได้ ถ้าผู้ใด ชอบลัก ต่อสำเนา
 แต่อำเภอใจคน มิได้ ให้กราทูล พระกรุณาก่อน ให้เอาตัวผู้ ลอบลัก ต่อ
 สำเนา เป็นโทษ ลง พระราชอาญาเขี่ยน ยก หนึ่ง $\frac{1}{1}$ ที่ แล้วให้เรียก เขาว่า
 รับสั่ง คำทูล ผลของคำ หมาย ทอง แห่ง หมึกค่า ขรรมนิยมให้ครบ แล้ว
 ให้พันโทขอ สำเนา สืบไป แลมีเป็น กฎหมาย อย่าง ขรรมนิยม สืบมา ณ
 ครั้ง อยู่มา ครั้ง แผ่นดินเก่า ให้เรียก ค่า ขรรมนิยมต่อ สำเนาสูงๆต่ำๆ พัน
 เพื่อน จะเอาเป็น กฎหมาย อย่าง ขรรมนิยมมิได้ ซึ่ง มีกฎหมายอย่าง ขรรมนิยม

เนียมแท่งครึ่ง สมเด็จพระพุทธเจ้า ทรง ใน พระบรมโกศ ตรัสสั่งไว้หนัก
 เหน .ปน ขนบชนาทที่ต้ง โศขโบราณราช ประเพณีที่ อยู่ แล้วให้เอา ตาม กฎหมาย
 ม่านั้น แล บั๊กนี้ ต้ง ฎาปนา สร้าง พระนคร แล บุณยพิถสังขรณ วัทวาธา
 รามชั้นใหม่ เป็น อัน มาก ต้ง การไป มาก กว่าแต่ก่อน แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ
 ถ้า ผู้ใด จะ ต่อ สำเนา ปาก กว้าง แต่ สิบ เอ็ด ศอก ขึ้น ไป เท่าใด ก็ให้เรียกทรง
 ค่าแท่ง หมีก ค่า รัยสัง ค่าทูล หลอง ค่า หมาข ค่า ชนมเนียม เบ็ดเสร็จ ตาม
 กฎหมาย อย่าง ชนมเนียม ใน พระ บรมโกศ จงทุก ประการ ถ้า ลูก ค้าผู้
 ใด จะ ต่อ สำเนา ณหัวเมืองใด ให้มาบอก แก่ผู้รักษาเมือง กรมการ ครั้นผู้
 จะให้ ผู้รักษาเมือง กรมการ บอกเข้าไป ให้กราบทูล พระกรุณา ก่อน กว่าจะ
 มีตราตอบ ออกไปให้ต่อ ระยะเวลาทางไกล ฝ่ายลูก ค้าผู้ต่อ สำเนา จะ บ่วยการ
 เข้าไป แลให้ ผู้รักษา เมือง กรมการ ปฤกษา ทา ฎากัน เหยียบที่ ให้ตาม ชนม
 นียม แล้วให้ต่อ ไป พลวงก่อนเถิก แลให้ ผู้รักษา เมือง กรมการ เรียก เอา
 ของ ค่าแท่ง หมีก แลค่า รัยสัง ค่าทูล หลอง ค่า หมาข เบ็ดเสร็จ ตาม ชนม
 นียมให้ ครบ ตาม ปาก สำเนา ทุกหนึ่ง กรุง เทพ ฯ แล้วให้ บอ กข้อ ต่อ สำเนา
 ส่ง ของค่า แล เงินค่า ชนมเนียม เข้าไป ณกรุง เทพ ฯ ให้ สิ้น แต่ ค่า ชนมเนียม
 เหยียบที่ค่าสัง สอง บาท นั้น ให้ผู้รักษาเมือง กรมการ รัย พระราชทาน ตาม
 กฎหมาย อย่าง ชนมเนียมแต่ก่อน ครั้น กราบ ทูล พระกรุณา แลแล้ว มีตราตอบ

ไปให้ต่อฝ่ายเสมียน เวรเจ้า ทวาใต้ รัย พระราชทานเงินค่า
 ทรา }
 แท่ง }
 เชี่ยน } ๓๐
 ชนมเนียม }

● ชนึ่ง จีนไทย ลูก ค้า คน มีชื่อทุกวันนี้ ว่า เรือ แล สำเนา ขำ รุย ระ ตก แต่
 ช่อมแปลงชั้นใหม่ เรือสำเนาปาก กว้าง แต่ แปด ศอก เก้า ศอก สิบศอก
 สิบเอ็ดศอก ให้คักกทาน ชั้น กราบ เสียเงิน แทบ สิ้น เขาไว้แต่ข้าง รัยน้อย

ภอ เป็นเหตุ แล้วเสริมทวนหน้า ทวนท้ายขึ้น กระดานใหม่ สอด ปากให้กว้าง
 ออกกว่าเก่า จนสามวาสามวาเศษ ทั้งว่าเป็นเรือซ่อมแปลงใหม่ ให้ชาติ
 ทอง แท่ง หมึก แลเงินค่า ขรรณเนียม ของ หลวง ของเจ้าพนักงานไปเป็นอัน
 มาก แต่นี้สืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดว่าเรือแล สำเนา ขำรุดจะ ทบแต่ง ซ่อม
 แปลงใหม่ ให้มาบอกแก่เจ้าพนักงานให้วัด ปาก เรือ แล สำเนา กฎหมายไว้
 เป็นพยาน ปาก เรือแล สำเนา เก็บเท่าใด ก็ให้ซ่อมแปลงให้คงปาก อยู่
 แต่เท่านั้น อย่าให้ซ่อมแปลง ไซ ปาก เรือ ปาก สำเนา ออกให้กว้าง ยาว กว่า
 เก่า แต่คืบหนึ่งขึ้นไปได้เป็นอัน ชาติที่ เกี่ยว ถ้าผู้ใดลัก ลอบซ่อม แปลง
 เรือแล สำเนา ไซ ปาก เรือแล สำเนาให้กว้าง ออกไปกว่าเดิม แต่คืบหนึ่งขึ้นไป
 ไป จะให้ปรับใหม่เรียก เอาของค่าแท่ง หมึกค่า รั้วสังค่าทล ผลของ แล
 ค่า ขรรณเนียมเบ็ดเสร็จทุก หนึ่ง สำเนาต่อใหม่ ปาก กว้าง สิบเอ็ดศอก ขึ้น ไป
 แลจะให้เอาทิวเป็น โทษด้วย แลให้กฎหมาย บอกแก่ โภษาธิบดี แล
 ไซคักท้องสี่ แก่ พระคลังใน พระคลัง พิมาณอากาศ ล่ามพนักงาน กรมท่าซ้าย
 แลให้มหาดไทย กระลาโหมกรมท่า มีตรา บอก ออกไป ทิว เมือง ให้ทำ ตาม
 กฎหมาย จงทุก ประการ กฎให้ไว้ ณ วัน พุทธ เดือน เจ็ด แรม สองค่ำ รุศคัก
 ราช ๑๑๔๗ ปีบรมเสง สัปตศก

ฯ

๑๑๐ กฎให้ไว้แก่เจ้า พระยาแล พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พัน
 ทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน ข้ำ หลวง กรมพระชวังบวร ฯ กรมพระราชวัง
 หลัง แล ข้ำ หลวงเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน ล่าม พนักงาน กระลาโหม กรม
 ท่า กรมการ เมือง สมุทปราการ แล ลูก ค้ำ เรือ ชาว กุ้ง ฯ ชาวต่าง ประเทศ
 ซึ่งเข้ามาค้า ขาย ณ กุ้ง เทพมหานคร ด้วย ทรง พระกรุณา ครัส เห็น อ เกลา ฯ
 สั่งว่า มีกฎหมายแต่ก่อน ห้ามมิให้ ข้ำ ราชการ เอาปืนใหญ่ไว้กับ บ้าน เรือ ณ
 ลูก ค้ำ เรือ ชาว กุ้ง เทพ มหานคร จะไป ค้า ขายต่าง เมือง มีปืน ลูก กระสุน

คืนค่า ให้บอก บัญชีแก่ กระลาโหมให้รู้จำนวนไว้ ถ้ามิได้ค่าขายให้เขา
 บิน ส่งไว้แก่ กระลาโหม ถ้า แล ลูกค้า ต่าง ประเทศ เจ้า มา ค้า ขาย ณ กรุง
 เทพฯ มี บินใหญ่ กระสุน คืนค่า มาก น้อย เท่าใด ถึง เมือง สมุทปราการ ให้
 บอก บัญชี มอบบิน กระสุน คืนค่าไว้แก่ กรมการ ล่าม พนักงาน กรมท่า ห้าม
 มิให้ ชำ ทลของฯ ฝ่าย ทหาร พลเรือน ข้า เจ้า ต่าง กรม ย้าย นำ ฝ่าย ใน แล ลูก
 ค้า เขา บินใหญ่ กระสุน คืนค่าไว้ กับ เรือ บ้าน เรือน เป็น อันชาติ ที่ เกี่ยว แล
 จีน ไทย ลูกค้า เจ้า มา ค้า ขาย มี บินใหญ่ น้อย เข้า มา สำหรับ เรือ มิได้ มอบบิน
 แก่ ล่าม พนักงาน กรมท่า ตาม กฎหมาย แก่ ก่อน เขา บินไว้ กับ บ้าน เรือน นั้น มิ
 มี ชอบ หนักหนา จะ ว่า โทษ พระราชกำหนด โดย ถึง ทาย พระราชกำหนด
 กฎหมาย มี มา ถึง นี้ ชำ นาน แล ลูก ค้า รัฐบาล มี รัฐบาล ให้ วิชา โทษ ไว้ เขา
 บิน เป็น ทลวง แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อ นำ ถ้า เรือ ลูกค้า ชาว กรุง เทพฯ จะ ไป
 มา ค้า ขาย ต่าง เมือง กลับ เข้า กรุง เทพฯ มี บินใหญ่ กระสุน คืนค่า มาก น้อย
 เท่าใด ให้บอก บัญชี เขา บิน กระสุน คืนค่า มอบบิน ไว้ แก่ ล่าม พนักงาน กระ
 ลาโหม ถ้า จะ ไป ค้า ขาย ให้ นาย เรือ มา เบิก เขา กระสุน คืนค่า ของ ตน ซึ่ง
 ผาก ไว้ นั้น ไป จาก ล่าม พนักงาน ทุก ครั้ง ถ้า เรือ ลูกค้า ต่าง ๆ ประเทศ
 เจ้า มา ค้า ขาย ณ กรุง เทพฯ มี บินใหญ่ กระสุน คืนค่า มาก น้อย เท่าใด ก็ ให้ นาย
 เรือ บอก บัญชี แก่ ล่าม พนักงาน กรมท่า กรมการ เมือง สมุทปราการ ให้ ลง ไป
 ทรวง ทรา ชันดู ตรา ให้ รู้ จำนวน มาก น้อย ให้ นาย เรือ เขา บิน กระสุน คืนค่า ขึ้น
 มอบบิน ไว้ แก่ กรมการ เมือง สมุทปราการ ห้าม อย่า ให้ ข้า ราชการ ฝ่าย ทหาร
 พลเรือน ข้า ทลวง กรม พระราชวัง บวร ฯ กรม พระราชวัง ทลวัง ข้า เจ้า ต่าง
 กรม ย้าย นำ ฝ่าย ใน แล นาย เรือ ลูกค้า ชาว กรุง เทพฯ แล ต่าง ประเทศ เขา
 บิน กระสุน คืนค่าไว้ ณ บ้าน เรือน ของ ตน ๆ หนึ่ง หัก ลูก ค้า ทำ ครั้ง นี้ เป็น อัน
 ชาติ ที่ เกี่ยว ถ้า ข้า ราชการ แล นาย เรือ ลูกค้า ผู้ใด มี ฟัง เขา บิน กระสุน

คืนทำไว้ ณ เรือแล บ้าน เรือน ของท้าว มีไต้ มอข ฝ่าไว้ แก่ ลำม พนักงาน กระ
 ลา โหม กรมการ เมือง สมุทปราการ ตาม กฎ รัชสมัย จักรพรรดิ ธิราช เป็น สัตย
 จะ เอาตัว เป็น โทษ ใดๆ หนึ่ง โทษ ขบถ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน พุทธ เดือน เก้า แรม
 สี่ ค่ำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปี มีแสง สัตย สกล

ระ

๑๒๑ กฎ ให้ ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย ขอบ แก่ เจ้า พระ
 ยา แล พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุน หมั้น สมุทธานุชชี เจ้า หมู่นายหมวก
 พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล ข้า หลวง กรมพระราชวัง บวรสถานมงคล
 กรม พระราชวัง หลั่ง มหาศาลเอก ขอ เฝ้า ข้า หลวง เจ้า ท่าง กรม ๗ ฝ่าย นำ

ฝ่ายใน แล ผู้รักษา เมือง ผู้รั้ง กรมการ ณ ทวี เมือง ^๒/_๓ ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ ทั้ง

ปวง ให้ ประกาศ บ้าง รัช แก่ สมัค พรต พวก บ่าวไพร่ ผู้ เป็น ไพร่ หลวง สม
 กาล ถึง ทั้ง ปวง ขง ทัว ท่วย สมเด็จ บรมนารถ บรมพิทร พระพุทธเจ้า อยู่ ทวี
 เสด็จ เอก ณ พระที่นั่ง บุษยามา ลามหา เจริญพรต พิมาณ พระัม ด้วย หมู่มุขมา คยา
 เสวก มา คย ราชกระวี มนตรี มุข ลุก ชุน ทั้ง ปวง เฝ้า พระบาท บงกช มาศ จึง มี
 พระราชโองการ มาร พระบัณฑิต ชูรส สีสนาท ตำรัส เหนือ เกลา ๓ สิ่ง ว่า ขนบ ขรร
 เนียม บราณ ราชประเพณี สำรับ แผ่นดิน สืบ มา แต่ ก่อน ฝ่าย สมณ พรามณาจารย์
 ไพร่ พ้า ประชากร ทั้ง ปวง แต่ บันทาคา อยู่ใน แคว้น แคว้น แผ่นดิน ข้า ขอบ ชัน
 เสมา อาไศรย เป็น สุข แล ทั้ง ถิ่น ถิ่น บ้าน เรือน อยู่ ไต้ ก็ เพราะ พระราชกฤษฎ
 ฎา เกษานุภาพ พระบารมี สมเด็จ พระมหากษัตริย์ ธิราชเจ้า เสด็จ ผ่าน พิภพ
 ปก ครอง บึง กัน อวินทราช ฆ่าศึก ซึ่ง จะ มา ทำ วิบัติ เบียด เบี้ยว ย่ำยี ให้ เป็น
 ชันทราย มี ไต้ แล้ว ก็ เช่น ที่ จูติการ ทั้ง มั่น พระพุทธ สาศนา ฝ่าย สมณ พราหมณา
 จารย์ ไต้ บ้าง ญู สาศน พรหมจรรย์ มรรค พรหมจรรย์ ฝ่าย ราษฎร ก็ ไต้ ทั้ง
 บ้าน เรือน เป็น สุข ไต้ สร้าง กอง การ กุศล พระบวรพุทธ สาศนา ก็ รุ่ง เรือง

เป็นที่ เทพยทา มนุษย์ ไถ่นมัตการ บุษบา สืบ มาทั้งนี้ ก็เพราะ พระ ษนิทรา เสด็จ
 นุภาพ ปก แฉ่ อยู่ มี พระคุณ แก่ สัตว์โลกย์ ฉนันท จะ นัย มิได้ ควร ที่ โพร พ้า ประ
 ชาชน ทั้งปวง จะ มีความ สวามิภักดิ์ ทั้ง ใจทำราชการ เขา ก่า ลัง เรี่ยวแรง ของ
 ทวี เป็น แคน แทน พระเศ พระคุณ โดย สุจริต จึง จะชย แล ซึ่ง ทรง พระกรุณา
 ให้ ถาปนา สร้าง พระนคร ครั้ง นี้ ก็ เป็น สำรับ ราชประเพณี กระทบ ราชกิจ
 แฉ่นดิน สืบ มา แต่ ก่อน แล ฝ่าย เลก โพร ทวง สม ก่า ลัง ข้า ทลของ ๆ แฉ
 ทฉิง ข้า ทลวง ทั้งปวง ทำ ราชการ ทุกวัน นี้ ใช้ จะ ใช้ สย ตรวาก ทว่า ให้ ทำ
 การ ไป รวด เทียว ทา มิได้ ก็ ย่อม ทรง พระมหากรุณา โพร ทให้ เข้า รับ ราชการ
 แต่ เกื่อน หนึ่ง ลคฉ่อน ให้ ออก ทำ มา ทากิน ถึง สอง เกื่อน เป็น สาม ผลค ฉน
 ก็ เชน ได้ ฉาคุช กว่า แฉ่นดิน แต่ ก่อน นั้น อีก ก็ ผู้ ซึ่ง มี ปัญญา เชน พระเศ
 พระคุณ ก็ สัตย ซื่อ กลัว เกรง พระราชอาณา มีความ วิริยะ อยู่ ท เขา ใจ ได้
 ทำ ราชการ สนอง พระคุณ โดย ยั้ง ยืน มิได้ ทลบน นี้ แต่ ซึ่ง ผู้ เกีย ครัว น ไม่มี
 กตัญญ แล มิได้ กลัว เกรง พระราชอาณา ก็ ละ ราชการ มุฉนาย เลี้ย ย่ม
 ทนึ ทลบ ไป แฉบ แฉง อยู่ ท้วย เจ้า เมื่อง กรมการ ณ ทวี เมื่อง บ้าง เทียว ทลบ
 ทลค ฉน ล่อง เข้า ออก ไป มา ค้า ขาย ทำ มา ทากิน โดย อิจฉา รมณ ของ ทวี ก็ ค
 บ้าง ซาก ราชการ พนักงาน ไป ฝ่าย มุฉนาย เจ้า หมู่ นาย ทมวค ท้อง ทการ
 จ้าง ผู้ คน ทำ ราชการ แทน เลี้ย ทาอ ได้ ความ ซัก สน แล คน ผู้ ไร่ ไร่ ทลบน
 เหล่า นี้ ครั้น จะ ไม่ เขา โทษ ความ พระราชอาณา จัก บ้าง เลย ก็ จะ มี น้ำ ใจ
 ก่า รับ ผู้ ต้อง ทำ ราชการ จะ เลี้ย น้ำ ใจ ครั้น เชน ว่า ผู้ ทลบน ทนึ ทา โทษ มิได้
 แล แล้วก็ ภา ถน ทลบน ทนึ ไป เเนียง ๆ ฝ่าย เจ้า หมู่ มุฉนาย จะ ได้ ความ ซัก สน
 ราชการ แฉ่นดิน จะ เลี้ย ไป แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อน่า ห้าม ข่า ให้ เลก โพร ทวง
 สม ก่า ลัง ข้า ราชการ แล ทฉิง ข้า ทลวง ทั้งปวง ๆ บัง เหตุ ละ ราชการ พนักงาน
 เลี้ย ทลบน ทนึ จาก มุฉนาย เจ้า หมู่ นาย ทมวค ให้ ซาก ราชการ งาน โธฉา แฉ่น

คืนไป แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้เป็นอันขาดก็เทียบ ถ้าแลเลิกไพร่ ทลวง สม
 กาลังผู้ใด มิได้กลัว เกรง พระราชกำหนด ยัง บังอาจ ละราชการ เสีย ทลวง
 หลีกหนี มุสนายเจ้า หมู่นาย หมวก ไปชุ่มช่น แอบแฝง อยู่ด้วยผู้ รักษาเมือง
 กรมการ ทลวง ชุน หมั้น ทวี เมืองใด ก็ที่ แล ทลวง หนีไปชุ่มช่น อยู่แห่งใด
 ตำบลใดก็ที่ รู้แจ้งใน พระราชกำหนดนี้ แล้วกลับ เข้าหา มุสนายโดยปรกติ
 ให้มุสนาย เวียงเอา ทานบน มี นาย ประกันไว้ เขาตัวใช้ ราชการ สืบไป ถ้า
 ผู้ใด มิได้เข้า มาหา มุสนายๆ ต้องติดตาม ออกไปหา ถึง ทวี เมืองแห่งใดตำบล
 ใดผู้ ทลวง หนี รู้แจ้งว่า มุสนายตาม ออกไปเข้าหา มุสนายโดยที่ ให้มุส
 นายภาตัวผู้ ทลวง หนี เข้ามา ยังถูก ชุน ณศาลา เขาตัว ลง อาญาเข็มน ยกหนึ่ง
 สามสิบที่ แล้วให้มี นายประกัน เวียง ทาน บนไว้ใช้ ราชการ สืบไป ถ้าแล
 ผู้ ทลวง หนี รู้ว่า มุสนายติดตาม ออกไป มิได้เข้าหา มุสนายๆ สืบสาวจับตัว
 ได้เองก็ที่ แลไปแอบ อ้าง อยู่ด้วยเจ้า เมือง กรมการ พระทลวง ชุนหมื่น ผู้
 ใดขัดขวาง ช่วงชิงไว้ ประการใด อย่าให้ฟังให้เขาตัวผู้ ทลวง หนี เข้า มาว่า
 ยังถูก ชุน ณศาลา ให้ลง พระราชอาญา เข็มน สอง ยก หก สิบที่ แล้วให้คิด
 กำหนดว่าผู้ ทลวง หนีๆ ไปแต่ วันใดเดือนใด เป็นวันคืน ปีเดือน มากน้อย
 เท่าใด ให้ส่งตัวผู้ ทลวง หนีไป จำไว้ ณคฤ ทิถ ครอบให้ นครบมาลใช้กว่าจะ
 ครบกำหนด ปีเดือน วันคืน ซึ่ง หนีไปนั้น แล้วให้พ้นโทษ ออก จากคุก ส่งตัว
 ให้มุสนาย มี นายประกัน เวียง ทานบน เขาตัวไว้ใช้ ราชการ สืบไป แลฝ่าย
 ผู้ รักษาเมือง กรมการ นายอำเภอ นั้น ก็ให้ตรวจ ทรา สืบสาว สอดแนมดู ถ้า
 เห็นผู้ คน แปก ปลอม ออกไป แอบแฝง อยู่ ณแขวง ทวี เมือง ของตัวก็ให้สืบ
 สอนไล่เลี้ยงดู ถ้า เห็นว่าลา มุสนาย ออกไปทำ มาหาถิ่นโดย ปรกติ ทลวง
 หนีไม่ ก็ให้ อยู่ทำ มาหาถิ่น กว่า จะถึงกำหนดเข้า เดือน ถ้า เห็นว่าพ้น
 กำหนดเข้า เดือน แล้ว มิได้เข้า มาหา มุสนาย เข้า เดือน รับ ราชการ ตาม พนัก

งาน ของ ตัวก็ให้ ผู้รักษาเมือง กรมการ นายอำเภอ จับเอาตัวผู้นั้น บดหนึ่ง
 สี่อ ส่งเข้ามา ถ้าผู้รักษาเมือง กรมการ นายอำเภอหัวเมืองใด มิได้เป็น
 ใจ ตรวจตรา ลี้บ ล้วน สดก แนนก ะให้โลกไฟร่ หลวง สมกำลัง ออกไปหลบ
 หนี อยู่ณ แหวง หัวเมือง พัน กำหนดเข้าเต็น แล้ว มิได้จับตัว ส่งเจ้ามา ะ
 มุลงมาย ทิด ตาม ออกไปจับไต่ใน แหวงหัวเมือง ของตัว ะเอาผู้รักษาเมือง
 กรมการ นายอำเภอหัวเมือง นั้น เป็นโทษ แลผู้ซึ่ง คบหา ช่าง ชิง ชัก ขว
 เขาเลกไว้ นั้น ก็ให้เอาตัวเป็นโทษ กุหนึ่งโทษผู้ หลบ หนี แลให้กระทำ
 ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ ะทุก ประการ ถ้าผู้ใด มิได้กระทำตาม
 เสนมิก ะทำให้ผิด ด้วย พระราชกำหนด กฎหมายนี้ ประการใด ะให้เอาตัว
 เป็นโทษ ตาม พระราชกำหนด ซึ่งโปรดไว้ นี้ ะทุก ประการ กฎไว้ไว้วัน
 จันทร เดือน สิบเอ็ด แรม หักคำ จุลศักราช ๑๑๘๗ ปี มะเสง สัปตศก ะ

๑๓ ๑ กฎให้แก่ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการเมืองแล กรมการพระนคร
 บาล เจ้าทูลของธูลี พระบาทฝ่าย ทหาร พลเรือน แล เจ้าต่างกรมฝ่ายนำ
 ฝ่ายในเกล้าผู้ใหญ่ นายบ้าน บันดา อยู่ใน แหวง จังหวัดในกรุง นอกกรุงเทพ
 มหานคร แล หัว เมือง ปากใต้ฝ่ายเหนือ ทั้งปวง ะทั่ว ด้วยพระบาท สมเด็จพระ
 พระพุทธเจ้า อยู่หัวทุกวันนี้ ทรง พระมหากรุณาทำนุบำรุง ลีลาโลกยทั้งปวง
 ให้ตั้ง อยู่ใน คีล สุขชีวิต แล พระวรพุทธศาสนา วัฒนา รุ่ง เรือง สืบไป แลทรง
 พระราชศรัทธา ปฏิสังขรณ์ ด้วยพระหัตถ์ บ้าง ให้เจ้าทูลของธูลี พระบาทผู้ใหญ่ผู้
 น้อย ปฏิสังขรณ์ พระพุทธรูป พระสถูป พระเจดีย์วัด ะ ขาราม บ้าง ลงรัก
 บิดทอง รุ่งเรือง ให้เป็นที่ไหวที่ บูชา แก่ เทพามนุษย์ ทั้ง ปวง เป็น อันมาก
 เพื่อ ะให้เป็น อุปนิสัย บำรุง แก่ พระพุทธรูป บูชา เทพามนุษย์ ทั้ง ปวง จากสง
 สार จิตุราบาย ขาราม เจดีย์ถ่าน ทั้งปวง รุ่ง เรือง กว่าแต่ก่อน ฝ่ายลูกขุน

ณศาลาพร้อมกัน กราบขูล พระกรุณาว่า ทุกวันนี้ มีผู้ร้าย กระทำอันตราย ลอก
ทอง พระทำลาย พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย พระเท ชูฯ ชุมจีน เป็นอัน มาก
จึง มี พระราชโองการ มारพระบั้นฑูร ทำหรัสเหนือบเกล้า ฯ สั้งว่า พระภิกษุ

สามเณร ชาวบ้าน นั้น อยู่ มาก (ก็ มี ถึงมากกว่าอยู่ น้อย) เท่าทั้งนั้น เป็น

ธรรมดาภิกษุสามเณร กลัวโทษ จะ เป็นโทษ ชั่งเข้า ในลิกขาบท ประการ
หนึ่ง กังวล จะ ว่า เวียนกัน ชุระ วิบัติ นาศุระ อยู่ มิอาจ จับกุม เขาผู้ร้าย กระทำ
ร้าย พระศาสนา พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ยได้ ผู้ร้าย ก็มีน้ำใจ กระทำ
อกุศล เป็น ทรุกรรม อันมีโทษ เสมอ บัญญัติ นัตริยกรรม จะ ไล่ ไป เสวย
ทุกข์ เวทนา ใน ชาติ มหานรก เป็น อันมาก เพราะ จับตัวผู้ร้าย มิได้ ผู้ร้าย
จึง มีน้ำใจ กำเริบ ทำร้าย พระศาสนา เหนือ ๆ ครั้น จะ หนึ่งไว้ เหมือน หนึ่งไม่
ทรง พระกรุณา ไปรต สัตวโลกย ทั้งปวงเลย . พระศาสนาก็ จะ เศร้า หมองไป
แต่ นี้ สืบไป ให้กรรม พระนครบาล แลเจ้าเมือง กรมการ จักแรง ทรวงตรา ครอบเวณ
การ อำเภอก ขย จับตัวผู้ร้าย ซึ่ง ทำอันตราย พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย
จงได้ แล ชาวบ้าน ไกลบ้าน ให้ พันนายบ้าน จักแรง ล่า บ้าน ซึ่ง ไกล ชาวบ้าน
นั้น ให้ ผลัก กันไป ทรวง ครอบเวณ บัองกัน สอดแนม ที่ ชาวบ้าน นั้น . ขย จับกุม
เขาตัวผู้ร้าย ซึ่ง ทำอันตราย พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย เขาตัวมา ส่ง
ยัง กรมพระนครบาล แลเจ้าเมือง กรมการ กระทำโทษ ตาม พระอัยการ ผู้ร้าย
จึง จะ เจ็ด ทลาบ มิได้ กระทำร้าย พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย สืบไป ถ้า
แล กรม พระนครบาล ให้ เจ้าเมือง กรมการ นายอำเภอก จักแรง ให้ ชาวบ้าน
ลาทเวณ รักษา พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย แล ชาวบ้าน ละเมิน เลี้ย มิได้
สอดแนม ลาทเวณ ให้ผู้ร้าย ทำอันตราย พระพุทธรูป พระสลูพระเจ็ย จะ
เขาตัว ชาว บ้าน เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ แล ให้ เจ้าเมือง กรมการ นครบาล

นายอำเภอ เจ้าคุณของ ชูลี พระบาท ชาวบ้านทั้งปวง กระทำ ตามกฎ รัชสมัย
นี้ ึ่งทุก ประการ กฎให้ไว้ ณวัน จันทร์ เดือน สิบสอง แรมห้าค่ำ จุลศั
กษัต ๑๓๔๗ ปี มเสงสี่ศก

๑๔ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ชาย ขวาใน นอก ให้ กฎหมาย บุกแก่ เจ้า พระ
ยา แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้าราชินิกุล ชุน หมื่นชุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทท
พลเรือน มหาคฤหา ขอเผ้าข้าหลวง เจ้าต่าง กรม ๆ ฝ่ายหน้า ฝ่ายใน แลข้า หลม
กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แล กรม พระราชวังหลัง ผู้รักษาเมืองผู้

วัง กรมการ เมือง ^{๒๑}/_{๔๓} ปากใต้ฝ่ายเหนือ แลไพร่ พ้า ประชาชนทั่วทั้งปวง ึ่ง
ทั่ว ทั่ว สมเด็จพระมหารัชมังคลาจารย์ เจ้าอยู่หัว ุเสถียร ออก ณพระที่นั่ง บุกยก
มาลา มหาสุริยวงศ์ปราสาท 'พร้อมด้วย ประโศก โทวาพคุณา มาศยราชกรวิมนตรี
มุข ลุก ชุน เผ้า พระบาท ึ่ง มี พระราชโองการมารพระบิณฑูรสุริยนาทกำทรสิ
เหนือเกล้าฯ สั่งว่า สรรพสัตว์โลกยเกิด มาใน วิภูลสงสาร นั้น มี
วาศนา ขารมี บำเพญ มาต่าง ๆ กัน สัตว์ บาง จำพวก มี ศรีทษบัญญัติ ยิง เตน
ทุกข โทษใน สวิญญานกทวีป แล บุกร ภรรยา เป็น แท้ ย่อม วิปริตนามธรรม
แปร ปรวน ทาแท้ ยิง แท้ไม่ ก็ ละ สละ ซากที่ เตียว เจ้า บวรพชาอุปสมบท บำ
เพญ สมณธรรมไป ก็ ไ้ มรรค แล ผล พัน สงสาร ทุกข ลาง บาง มี ศรีทษามี
บัญญัติ วาศนาต่าง ๆ เป็น กลาง แล อ่อน เตน ทุกข เตน โทษใน ทวีป สมบัติ
บุกรภรรยา เป็นประมาณ เป็นปาน กลาง อ่อน ย่อน ยิง ะโลยใน บุกรภรรยา ทวีป
สมบัติ สละ มิ ซากก็ เจ้า บวรใน วรพุทธศาสนา ให้เป็น เหตุ ก่อน ึ่ง เป็น ผล
ต่อไป ไ้ สติบัญญัติ อุชุ ุชฌาย อารวีย เพื่อน พรหมจรรยให้ สติ สั่งสอน ก็ ไ้
สติบัญญัติ กลบ เตน ทุกข โทษใน บุกร ภรรยา ใน ทวีป สมบัติ ก็ สละ ฮาโลย
ซาก จาก ชูระกัจจล อวาวาศ บำเพญ สมณธรรมไป ก็ ไ้ มรรค แล ผล อัน เช่น

พระโลกุตรธรรมนี้ก็มีบ้าง คุฏกฤษุใน พระศาสนาแต่ก่อน จำเป็น บวช
 ทั่วยอาไลยในภรรยาที่มี ใน ทวิษ สมบัติก็มี ครั้น พระองค์ทรง สั่งสณ
 ณะมาน ตามวาศนา สำแดง นางฟ้าให้คน เป็นต้น เหตุก่อน ก็ กลับได้ มรรค
 แผลผล เมื่อภายหลังก็มี อย่าง ประเพณีสืบ มา จึง ทรง พระกรุณาโปรดเกล้า
 โปรด กะหม่อมสั่งว่า ข้าราชการของอุลั พระบาทผู้ใหญ่ผู้น้อยเห็นว่า มีความซบ
 ในราชการ ได้ช่วยกันบั้งกันบำรุง พระพุทธศาสนา ก็ทรง พระอนุญาต
 ให้บวรพชาอุปสมบท เพื่อ จะให้เป็น ประโยชน์ใน ชั่วนี้ ชั่วหน้า อย่าให้เสียที่
 ใ้ภย พระศาสนา ถ้า วาศนา ล่วงตลอดไป ได้ มรรค แผลผลใน ชาตินั้น ก็
 ยิ่งที่ พระไทยนิก ถ้า วาศนา น้อย จะ บวชไป มิได้ ทั่ว แต่ภย เป็น วาศนา ลึก
 ออก มา ก็ จะ ทรง พระกรุณา ชุบ เลียง ไป ตาม ความ ซบที่ มี มา ทรง พระ
 เมตตา จะ ให้ สักวได้ โลกียสมบัติได้ โลกุตร สมบัติ นั้น ฝ่าย ข้าราชการของอุลัฯ ผู้ใหญ่
 ผู้น้อยทุกวันนี้ มี วาศนา สติปัญญาต่างๆ กัน บาง ศรีทจจาเอง กราบบังคม
 ลาเจ้า บวช ก็มี ที่ไม่มี ศรีทจจาซ่มจู้ ขึ้นให้เจ้า บวชก็มี กำหนด บวช แต่
 เดือนหนึ่ง สอง เดือน สามเดือน ปีหนึ่ง บ้าง สองปี บ้าง สามปี บ้าง มี จิตร
 อัน สละ บวร ภรรยา ทวิษ สมบัติ ซากบ้าง มิได้ ซากบ้าง ยัง เอื้อเพื่อ อาไลย
 อยู่บ้าง ยัง เป็น ทางที่ จะ ใ้ ทรมาณ น้ำ จิตร ลีบไป ใ้ สติปัญญา ขึ้น เพราะ
 อุปัชฌา อาจารย์ เพื่อนพรหมจรรย์สั่งสณ ก็ได้ มรรคได้ ผล อัน เป็น พระโลกุตร
 ลีบไป อยู่ ครั้น บวช เจ้า แล้วผู้ พวกา ชาย พวกา หญิงอัน ทพาล มิได้ ระฮาย
 แก่ บาย กลัว บาย ย่อม กระทำ มี จฉาจาร ละบลก ทำ ชู้ ให้ จากผู้ บวช ยัง มี ทน
 ทรมาณ จิตร ซาก จาก ถึงวลนั้น เช่น นีวณจิตร อันตราย รส้า รสย มิเป็น
 อันที่ จะ บำเพญ สมณ ธรรมให้ ได้ มรรคได้ ผล ลีบไป บางที่ เต็ม รวัน นิก
 กลับ ลึก ออกมาใน ต้น พระพรหมบ้างใน กลาง พระพรหม บ้าง มี ทน ที่ จะ ออก
 พระพรหมที่ เสียทาง พระกรุณา บารมี ซึ่ง ทั้ง พระไทย จะ ให้ ข้าราชการของฯ ได้

โลกียสมบัติได้โลกุตระสมบัติ ^{มรรค} _{ผล} } เพราะเหตุมีได้ นี้ที่ย่างกรง จึงเสีย

ประโยชน์ไป หนึ่งก็เป็นโบราณ ราชประเพณีสืบมา ถ้าข้าทูลของ ฯ ผู้ใหญ่
 ผู้น้อยมีความชอบ ได้ใช้ในราชการ แล้วจะมีราชกิจไป ชูระในใจใด ๆ แล
 ถึงแก่มรณภาพก็ตั้ง อยู่ภาย หลัง ทรง พระกรุณา ชุบเกล้า ชุบ กระหม่อมเลี้ยง
 บุตร ภรรยาญาติพี่น้องมิให้ผู้ใดทำช่มเหงได้ แล ทนึ่ง ซึ่ง ข้าทูลของ ฯ
 สละแล้ว แล บวชนั้น เหมือนหนึ่ง มีราชกิจไปไกล แล บุตร ภรรยา อยู่ หลัง
 นั้นเป็น ข้า ทูลอง อยู่ใน ราชชูระ ทรง พระกรุณา เขา พระไทยใส่ พระเศษเศษา
 นุกภาพ ปกเกล้า ฯ มิให้ผู้ใดทำช่มเหงได้ แล มี พระราชทานจากรไฉน
 ผู้ พลาด หาด หยาบ ซัก ก็ จะ กระทำ มิจฉายาแก่ ทนึ่ง ภริยาข้าทูลของ ฯ อนันกรม
 ทูล ฉาเข้า บรรพชาอุปสมบท ให้เป็น อนันตรายแก่ ผล พรหมจรรย แก่ เจ้าผู้
 บวชนั้น ย่อมมีมานี่อง ฯ แต่ นี้ สืบไป เมื่อน่า ถ้า แล ข้าทูลของ ฯ กรม
 บังคมทูล พระกรุณา ภา บวช ผู้ใด ล่วง ประเวณีทำ ชู้ด้วย ทนึ่ง อัน สามี สละ
 เป็น ราชชูระ ปก บัง้องให้เสีย พระยศ พระเกียรติไป ราชอาณาจักรให้ตั้ง ราช
 อาณาทั้ง ชาย ทั้ง ทนึ่ง คณะ สาม ยก ทเวน บก สามวัน ทเวน เวือ สามวัน ส่ง
 ไป เป็น ทพุ่น ทนึ่ง ข้าง แล ฝ่าย ธานี ประชา ราชฏว นั้น ถ้า สามี สละภริยา
 เข้าอุปสมบท บวชใน พระศาสนา บำเพญสมณธรรมแล้ว สามี ภริยา ขาด ทาก
 ณี เมียมกัน ตาม พระบัพ แล พระอัยการ ฎหมายแต่โบราณ สืบมา แล
 ซึ่ง มี พระราชกำหนด แจก ไป แแต่ก่อนว่า ชายใด กระทำ มิจฉายา ด้วย ทนึ่ง
 ภริยาอัน เจ้าผู้ มิ สละ ซาก ฮาไลยใน สาม พระพรญา สัก ออก มา รั้ง พัง
 พิจารณา เป็น สัก ให้ปรับใหม่ ชายชู้ นั้น ทาก้องด้วย บท พระอัยการ ไม่ ให้
 เลิก เสีย อย่าให้รัยไว้ บังคับ บัญชา พิจารณา เป็นอันขาด ที่ เกี้ยว ถ้าผู้ใด มิ
 ใ้กระทำให้ ตาม ให้ ลงโทษ โดยโทษา นุโทษ ให้เจ้า หมู่ สมุหยาณูชี หมาย แล

จงทุก หมู่ } แล มี ทรา แจก ไป ทวี เมือง } ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ ประกาศ บ่าว
 กรม)
 รัช อาณา ประชา ราษฎร ทั้ง ปวง จง ทัว ให้ ทำ ตาม พระราชกำหนด แจก มา ทุก
 ประการ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน แปรศ แรม สอง ค่ำ จุลศักราช ๑๘๖๐ ปี
 มเมีย สัมฤทธิศก ๖๖

๔๑ กฎ ให้ แก่ พระสุริยวัฑฒิน นอก ให้ กฎหมาย บด แก่ เจ้า พระยา
 แด พระยา พระหลวง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทวาร พลเรือน แด
 มหาดเล็ก ขอ เจ้า ขัว หลวง เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน ผู้ รักรักษา เมือง ผู้ รักร
 กรมการ ทวี เมือง } ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ ทั้ง ปวง จง ทัว ด้วย ทรง พระกรุณา
 ทวี ส เหนือ เกด ทั ส ัง ว่า อำ แดง กำ คน ใช้นาง พระสนม อยู่ใน พระราชวัง
 อำ แดง สา ทนง ของ อาจ มี ไต้ เกรง กลัว พระราชอาญา คบ หา สัก ภา อำ แดง กำ
 ออก จาก พระราชวัง ไป ส่ง ให้ นายอิน ๆ เขา อำ แดง กำ ไป ซ่อน ไว้ ณ เว้น
 นายทอง อยู่ ลัก เขา ทวี พย สิ่ง ของ ไป ด้วย แล นายอิน ทำ ชู้ ด้วย อำ แดง กำ
 โดย อำ เกอใจ ฝ่าย นายเย็น ซึ่ง ว่า เปน นายเงิน อำ แดง กำ กลลับ มา ลัก ภา
 อำ แดง กำ ไป จาก เว้น นายทอง อยู่ ๆ มี ไต้ จับกุม มา ว่า กล่าว แก่ มุส นายพิ
 จารณา เปน สักย ลูก ชุน ปฤกษา ไล่ บท พระอัยการ ให้ ทวน อำ แดง สำ ผู้ ลัก ภา
 ท้า สิบ ที่ ทัก นั นั นั นั มี อ คัง ข้อ คัก รูป คน ไว้ ใน หน้า แล นายอิน ฝัก
 เปน โทษ ๆ ลัก คน โทษ หนึ่ง โทษ ทำ ชู้ โทษ หนึ่ง ให้ ทวน สาม ยก นายเย็น
 มา ว่า ความ ๆ ไม่ สำ เร็จ ลัก คน เปน โทษ หนึ่ง นายทอง อยู่ เจ้า เว้น รั้ว ว่า โจร
 ลัก คน ใช้นาง พระสนม ไป อยู่ อา ไครย เปน ใจ ด้วย โจร โทษ หนึ่ง ให้ ทวน คณะ
 ท้า สิบ ที่ คัก รูป คน ไว้ ใน หน้า เขา เผลว ประ หน้า ทเวน บก รบ เมือง แล อำ
 แดง กำ คน กลาง ซึ่ง เปน ใจ ไป ด้วย อำ แดง สา นั้น ให้ ทวน ท้า สิบ ที่ เร่ง เขา
 ทวี พย สิ่ง ของ ส่ง ทัว ให้ นายคั้น โดย บท พระอัยการ แล ซึ่ง ลูก ชุน ปฤกษา

ให้ศักรูปคนไว้ในหน้านั้น ชอบ ท้องพระราชกำหนดเก่าได้ทำตามลูกขุน
 ปรึกษาแล้ว แลซึ่งปรึกษาให้ศักดิ์นั้น มีอภัยข้อนั้น ใช้ว่าระลัก
 สิ่งของ ๆ หลวงไม่ เช่นแต่พูดจาลักภาคนไป ซึ่งให้ศักดิ์นั้นให้
 ยากเสีย แต่ทว่าบุคคลทุกวัน นี้ กอบไปทวยกิดชละ อบาย ทาเกรงกลัว
 ความผิดไม่ ครั้นจะให้ทำโทษแต่ตามพระราชกำหนดเก่า ผู้มีข้อหาเจ็ด
 หลายไม่ จะคบหากันกระทำเรื่อง ๆ ไปแผ่นดิน จะเป็น จลาจล แต่สืบ
 ไปเมื่อนำ ถ้าผู้ใดลักภาเอาคนใช้นาง พระสนมใน พระราชวัง ไปคุงหนึ่ง
 ครั้งนี้ ให้ลงพระราชอาญา เช่นผู้ลักภาสาม ยก ให้ศักรูปคนไว้ในหน้า
 ทวน รอยเมือง แลส่งตัวไปจำไว้ณคุก แลหญิงคนใช้เป็นใจทวย
 นั้น ให้ทวนห้าสิบทำให้ส่งตัวให้เจ้านายคืน ถ้าเป็น พระหลวงขุนหมื่น จ้า
 ราชการ ลักภาคนางพระสนมใช้ อยู่ใน พระราชวังไป แลให้เขียนสาม
 ยก ธิบ ราชยาทวงส่งตัวลง ญาข้าง ฆ่าให้ดูเยี่ยง อย่างกัน แลให้กฎหมาย
 บอกรับมีตราไป ถึงหัวเมือง ปากใต้ฝ่ายเหนือ จงทั่ว ให้กระทำตามกฎรับสั่ง
 นี้ จงทุก ประการ กฎให้ไว้เหนวัน อาทิตยเดือน สิบ แรม สามค่ำ จุศศั
 ราช ๑๑๔๘ ปีเมษอัฐศก

๑๖ ๐ กฎให้แก่พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายแจกแก่เจ้าพระ
 ยาแลพระยาพระหลวง เจ้าราชินิกุลขุนหมื่น พันทนายฝ่ายทหารพลเรือน
 มหาศลกขอเจ้าต่างกรม แลกรมพระราชวังบวรสถานมงคล กรมพระ
 ราชวังหลวง แลผู้รักษาเมืองผู้วัง กรมการ หัวเมือง ^{๑๒}/_{๑๔} ปากใต้ฝ่ายเหนือ
 ทั้งปวง จงทั่ว จัวยพระบาทสมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร ทรง ทศพิช ราชธรรม
 มีพระราชโองการ มาร พระบิณฑูร ตำหวัดเหนือเกล้า สั่งว่า ทำ สงครามแก่
 บ้านเมืองประเทศอื่น แลไพร่ หลวง สมกำลังผู้เกณฑ์เข้า กองทัพนั้น ถ้ามี

สาวทุกช กังวลไป มิได้ จะ จ้าง วาน ผู้อื่น ซึ่งมีได้ทั้งเกณฑ์ไป แทน ตัวก็ได้
 อยู่ ถ้า คัก มา คัก พระนคร แล แวน แคว้น แทน ชนธ เสมอ กรุงเทพมหานคร
 นั้น จะ จ้าง วาน ไป แทน ตัวทุกหนึ่งไปทำ แก่ ประเทศอื่น มิได้ ให้ โพร หลวง
 สม กาลัง อาณา ประชากรกฎ ภิภู สัก เณร สัก สัพพิกัดก็เจ็บ รั้น มา เข้า กของ
 ทพิ ช่วยการ พระราชสงคราม พร้อม มุลทั่ว หน้ากันทุกคน จึง จะ ควร ภัย
 เปนที่ บ้องกัน พระพุทธ สาสนา แล ควรบคววิ ญาติ พี่ น้อง ของ ตน จะ ได้
 อยู่ เอียน เปน สุข สืบไป แล ครังนี้ โพร หลวง สม กาลัง อาณา ประชากรกฎ
 ภิภู สัก เณร สัก มิได้ มา ช่วยการ พระราชสงคราม พร้อม มุลทั่ว หน้ากันทุก
 คน หา มิได้ ที่ ย่อท้อ เกียจคว้านไม่ไป ให้ บุตร หลาน ว่าน เครือไป แทน ตัว
 บ้าง จ้าง กรมอื่น ซึ่ง มุลนาย ปก บัด แล จ้าง ภิภู สัก เณร สัก ซึ่ง หลบหนี
 อยู่ ยัง มิได้ คัก เหน แก่ ทวิ พย รับ จ้าง ไป แทน บ้าง บางที่ มุลนาย รับ เงิน
 คำ จ้าง ไว้ หา มิ เลกใส่ แทนไม่ ครัน ทรวง เลกผู้ ทรวง รู้กัน ว่า เลก ครบ
 ตาม เกณฑ์ ก็มี บ้าง เขา เลก กองอื่น มา ได้ ทรวง แทน จึง ได้ โพร พล มา ทำ
 การ สงคราม น้อยไม่ทั่วกัน บันดา จำพวก ทำ ถึง นี้ ผิด มิชอบหนักหนา ได้
 มี พระราชกำหนดไว้ แต่ นี้ สืบไป ถ้า การ ณรงสงคราม ยก มา คัก แวน แคว้น
 แทน พระนคร ข่า ราชการ ฝ่าย ทหาร พล เว้น ผู้ วิชา เมือง ผู้ รั้ง กรมการ มิ
 พรอคพวก สม กาลัง ภิภู สัก เณร สัก เด็ก ชน ยัง มิได้ คัก มาก น้อยเท่าใด อย่า
 ให้ เบียดบังไว้ ได้ ไป เข้า กของ ทพิ ให้ทั่ว หน้า จงทุกคน ให้ มุลนาย ทรวง เขา
 เลก บ่าว ของ ตัว ให้ ครบ ตาม จำนวน เกณฑ์ อย่า ให้ เขา เลก กองอื่น มา รับ ทรวง
 แทน แล จ้าง วาน กัน เปน ชน ซาก ที่ เคี้ยว ถ้า ผู้ใด มิได้ ทำ ตาม พระราช
 กำหนด แต่ ช้อ โทช ช้อ หนึ่งไซ้ จะ เอา ตัว ผู้ จ้าง ผู้ รับ จ้าง แล มุลนาย เปน โทษ ถึง
 สิ้น ชีวิต แล ให้ พระสุริศวดี ระยะเวลา โหม หมายถึงทั่ว ถ้า หมายถึงทั่ว จะ

เอาตัวเป็นโทษ ทามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ ณวัน อังคาร เดือน อ้ายแรมเจ็ด
คำ จุลศักราช ๑๑๔๘ ปี มะเมีย อัฐศก

๓ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวาใน นอกให้กฎหมาย บอก แก่เจ้าพระยา
แล พระยาพระทองเจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน แล

มหาดเล็ก ขอ เจ้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่าย

หน้า
ใน

 แล หัว เมือง

๒
๓
๔

 ปากใต้ ฝ่าย ทหาร

ทั้ง ปวง จง ทวี ทั่ว ทวง พระกรุณา ตรัส เห็นเกล้า ฯ สั่งว่า ลูกขุน
ณศาล หลวง ปฤชญา กราบ ทูล พระกรุณา ว่า ข้าหลวง กรมพระราชวัง ท้อง จัน
อ้ายจัน มิได้ สัก ซ้อมมือ จะ ให้ กอง สัก ๆ พระยาพิพิธอัยสวรย ว่า อ้ายจัน
เป็น ทาย นาย ของ อยู่ บ่าว พระยาพิพิธอัยสวรย นั้น มีกฎหมาย เลก ทาย เลก
สม อายุ ครว สัก ได้เอา มา สัก ใช้ ราชการ เจ้า ทาย บังไว้ มิได้เอา มา สัก
ต่อ มี ผู้ จัน จึง มา ว่า เป็น เลก ทาย ครั้น จะ ตัก สิ้น ให้ เลก ตัว นั้น คง เป็น ทาย
แล้ว เลก ทาย หา ได้ เข้า เห็น ไม่ ต่อ มี การ สงคราม จึง ได้ ใช้ ผู้ ซึ่ง มิ ได้
กลัว ความ ผิด เลก มิ ได้ เป็น ทาย ก็ จะ อ้าง ว่า เป็น ทาย มาก ชุก ชุ่ม ขึ้น ครั้น
จะ พิจารณา ได้ เห็น เห็น แล จริง ว่า เป็น ทาย มิ เป็น ทาย แล้ว การ สัก จะ เข้า ไป
ครั้น จะ สัก เลก ตัว นั้น ให้ แก่ ผู้ จัน เกล็ด จะ เป็น เลก ทาย จริง ฝ่าย เจ้า ทาย
ก็ จะ ได้ ความ เด็ด รั้น ชัด สั้น นั้น พระเดช พระคุณ หา ที่ สุก มิ ได้ มี กฎ รับ
สั่ง ครั้น นี้ เลก โพร หลวง เลก สม ก่า ดึง เลก ทาย สม สัก ให้ เจ้า หมู มุณ นาย เขา
ตัว มา สัก เพื่อ จะ ได้ ช่วย ราชการ แผ่นดิน ให้ ทั่ว เสมอ กัน ถ้า ผู้ ไค บังไว้
มิ ได้ เอา ตัว มา สัก ให้ เขา ตัว เป็น โทษ แล อ้ายจัน ซึ่ง ข้าหลวง กรมพระราช
วัง ท้อง จัน มา พระยาพิพิธอัยสวรย ว่า อ้ายจัน เป็น ทาย นาย ของ อยู่ บ่าว พระยา
พิพิธอัยสวรย นั้น จะ เป็น ทาย จริง ฤ ๆ กลบ หลีก ราชการ สม รู้ ร่วม คิด บิด
ผัน ให้ มี ผู้ ขายนาย ประกัน เขียน สาร กรมธรรม ไว้ อ้าง ว่า เป็น ทาย เกล็ด จะ

เป็นดังนี้ ครั้น จะไต่สวน ยักยอก การ ลัก จะเห็น เข้าไป ให้ผู้ซึ่ง ว่าเป็น นาย
 เงิน แล คิว ทาย สบถ สาบาน ทิว จำเพาะ พระภิกษุ พระพุทธรูป เจ้า พระธรรมเจ้า
 พระสงฆ์เจ้า ว่าเป็น ทาย ผู้ใด เป็นผู้ขาย นาย ประกัน มี สาร กรมธรรมเป็น
 เงิน เท่าใด แต่เมื่อไร มา เป็น ทาย โดย ลักขัย สุจริต ฤ็ทำ เพทุบาย หลีก หนี
 ราชการ ถ้า สบถ สาบาน ได้ เหนอ ควร คง แก่ ลัก ว่าเป็น ทาย จริง ถ้า เป็น
 เลก สักพลัก จับ มา ไม่ มี มุณนาย ทา เถี่ยน ทาง ว่าว มิได้ จะ ลัก คง ไว้ แก่ ผู้จับ
 ก่อน ตาม รัชสัง นี้ เลก ทาย มี มุณนาย เกี่ยว ข้อง ด้วย เงิน จำ ทิว นั้น มุณนาย
 บังไว้ มิได้ เขา มา ลัก โทษ ตก อยู่ แก่ มุณนาย ทิว เลก นั้น จะ แยก ย้าย ทมวก
 กอง ไป ลัก ให้ แก่ ผู้จับ นั้น มิได้ โทษ ซึ่ง มุณนาย บังไว้ มิได้ เขา มา ลัก ตาม
 รัชสัง นี้ ล่วง พระราชอาญา ผิด ข้อง บทโทษ หก สฐาน ควร ด้วย ถาน โทษ
 ทวน ให้ ทวน สาม สิบ ที ทิว เลก นั้น ให้ ลัก คง ไว้ แก่ มุณนาย เงิน ตาม ทมวก
 ตาม กอง แต่ นี้ สืบ ไป ให้ มี พระราชบัญญัติไว้ ประเคียง เจ้า เจ้า ยุก พราช
 เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง ชุน ทมิฬ สรรพ ทุก กะระ ทรง การ ทหาร พลเรือน
 ผู้ใด มี เลก สมลัก ให้ เขา มา ลัก ย่า ให้ บัง ไว้ แก่ คน หนึ่ง ขึ้น ไป เป็น อันขาด
 ที่ เกี่ยว ผู้ใด บัง เลก ไว้ มิได้ เขา มา ลัก ให้ ทิว โทษ ถ้า มุณนาย ๗ เงิน จะ
 เขา เลก มา ลัก ว่าเป็น ทาย ได้ นาย เงิน สบถ สาบาน ทำ ตาม กุข ดังนี้ ถ้า ผู้
 ไต่จับ ได้ เลก ซึ่ง ยัง มิได้ ลัก หลัง มือ เป็น เลก จร สักพลัก ให้ ลัก มขย ไว้ แก่
 ผู้จับ ตาม รัชสัง ถ้า เลก โพร่ หลวง สมกำลัง แล ทาย เจ้า หมู มุณนาย ๗
 เงิน บังไว้ มิได้ เขา ทิว มา ลัก ตาม รัชสัง ผู้จับ ๗ ได้ ลง พระราชอาญา เพิ่มขึ้น
 ผู้บัง คน ใด นั้น สาม สิบ ที ส่วน ทิว เลก นั้น ให้ ลัก เป็น โพร่ หลวง ใช้ ราชการ
 ทราบ คร่า ไว้ ปี หนึ่ง จึง ได้ เจ้า เตือน ออก เตือน เหมือน โพร่ หลวง ทั้ง ปวง แล
 ให้ มุณนาย ๗ เงิน สืบ เสาะ หา เลก จร สักพลัก มา ให้ ผู้จับ แต่ ใน เกื่อน หนึ่ง
 สิบ ทิว ใด ให้ ได้ คน หนึ่ง มา ลัก ใช้ ราชการ แทน เลก ซึ่ง จับ มา นั้น ผู้จับ จะ

ได้มีน้ำใจ ขวน ขวาย จับเอาการ แผ่นดิน สืบไป ถ้าจับได้ เลก ทาสักหลัง
 มือ มีได้ เขาพักเงิน ทอง ปล่อย ปละ ละ เสียม มีได้ จับเอาตัว มา สืบ รื้อ ผู้
 ว่าพิจณาเป็น ลัก จะเอาตัวผู้จับผู้ สมรู้ ร่วมคิด ว่า กล่าวให้เงิน สิ้นบน เป็น
 โทษ ถึง สิ้น ชั่วคริ กฏให้ไว้ ณ วัน ประทศ แรม หก ค่ำ เดือน ๘ } จุฬศั
 ราช ๑๑๔๘ ปี ๒๒๒๒ นพศก

๑๘ ๐ กฏให้ พระสุริยวงศ์ย้าย ขวา ใน นอก ให้ กฏหมาย บด แก่ เจ้า พระยา
 นต พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุน ทิน พันทนาย ฝ่าย ทหาร พล เร็น
 ข้าหลวง กรม พระ ราชวัง บวรสถานมงคล กรม พระราชวัง บวรสถาน ฝ่าย มุข
 ฝ่าย หลัง มหาตลก ขอ เจ้า ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แล ผู้ รักษา เมือง
 ผู้ รัง กรมการ เมือง } ปาก ให้ ฝ่าย เหนือ อาณา ประชา รามฎร ทั้ง ปวง จง ทัก
 ท้าย เจ้า พระยา สุธรรมมนตรี พระยา ศรี สวรราช นาย กอง ลัก กรม ทูล พระ
 ภาคว่า ทุก วัน นี้ ข้า ราชการ มุขนาย เขา เลก มา ลัก ว่า เป็น เลก ไพร่ หลวง บ้าง
 สม กาลัง บ้าง ทาย บ้าง เซลย บ้าง ซึ่ง ว่า เป็น ทาย นั้น นาย เงิน ทิว เลก สมด
 ลายาน ตัว ได้ ว่า เปด ทาย ทูท ทาย ครั้น จะ ให้ เจ้า หมู่ เขา เงิน มา ช่าย ได้ ลัก
 ไว้ คง หมู่ ฝ่าย เจ้า หมู่ ว่า ยาก จน หา เงิน จะ ช่วย ได้ มี ได้ ให้ นาย เงิน ยืน
 ทาง ว่าว ลัก ล้อ ออก จาก หมู่ ไพร่ หลวง ทุก ข ยาก อยู่ ค้ำ ยผู้ นั้น หา เงิน ได้
 จึง จะ ช่วย ไป ไว้ คง หมู่ จึง ทรง พระกรุณา ตรัส เหลือ เกด ๓๓ ตั้ง ว่า เลก สม
 กาลัง ราชการ เขา กว่า เลก ไพร่ หลวง ๓๓ ไพร่ หลวง คิด อาน ยก ย้าย เสือก โส
 ลุก ทลาน ว่าน เครือ หมู่ ไพร่ หลวง ให้ พัน จาก หมู่ ไป อยู่ ใน กรม ซึ่ง ราชการ เขา
 นั้น อ้าง ว่า เป็น ทาย ผู้ มี ชื่อ บ้าง ที่ เป็น ทาย จริง ก็มี ครั้น จะ เขา เงิน ใน
 ท้อง พระคลัง ช่วย ได้ มา ไว้ คง หมู่ ถ้า เจ้า หมู่ เป็น คน โจร หา บัญญา มิ ได้
 น้ำ ใจ กำ เวย จะ ร่วม คิด กัน ไม่ ยาก จะ เขียน สวร กรม ขรม ว่า ทุก ข ยาก เป็น
 ทาย เขา ทวิ พย บั้น กัน จะ เป็น เขียง อย่าง ไป จะ ละ ไว้ มี ได้ หมู่ ไพร่ หลวง ๓๓

ร่วมโรย แต่นี้สืบไปเมื่อน่า ห้ามอย่าให้ผู้ใดคบหากันชายไพร่สม

ไถ่ ฎีกา { หมู่ไพร่ หลวงเดิมงานไว้ เป็นอัน ซากที่เคี้ยว แล ลูกหลาน หมู่

ไพร่ หลวง ซึ่งเป็น ทายผู้ มีชื่อก่อน บัญญัติ นั้น ให้เจ้า หมู่ สมุห ภาณูชี ขึ้น ทาง

ว่าวเอาตัวมาชำระให้สิ้น ถ้าพลเรือนให้มหาดไทยเอากราบทูล พระกรุณา

ถ้า ทหารให้กระลาโหมเอา กราบทูลพระกรุณา จะ พระราชทานเงิน หลวง ช่วยไว้

ใช้ เป็นเลิก การซากไว้ใน หมู่ไม่ให้เข้าเคียน ออกเคียน ถ้าใน บัญญัตินี้

ผู้ใด ล่วง อนุญาต ชาย สมถ่าย หมู่ไพร่ หลวงไว้ เจ้า หมู่ สมุห ภาณูชี ผู้ พยาบาล

ไม่รู้ แล ตัวไพร่ หลวงนั้นให้เอา มาไว้ใน ราชการคืน ถ้าผู้ ชาย นาย ประกัน

นี้เป็นไพร่ หลวง คน หลวง เป็น ทัพ แก่ นายเงิน สิ้น อันไถ่นั้นไว้ เป็น พิโทษ

แทนโทษเดิมที . ตัว ผู้ ชาย นาย ประกัน เรือน เขียนั้น ให้ ทวน โทษ กำลั้ง

เขีย ซึ่ง ซาอ ถ้าผู้ ชาย มิไต่เป็นไพร่ หลวง คน หลวง . ให้ นายเงิน ผู้ ไถ่ ว่า

เหนือจงทั่ว ผู้ใด มิได้กระทำตาม จะเอาตัว เป็นโทษโทษโทษโทษ
 กฎให้ไว้ ณวันจันทร์ เดือน สี่ แรม หก ค่ำ จุลศักราช ๑๕๐ ปีวอด สัมฤทธิศก
 ๑๘๑๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ ชายชวาใน นอก ให้กฎหมาย บอกร แก่เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระหลวงเมืองเจ้า วาชนิกุล ชุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน
 มหาศาล ขอเฝ้าฯ เข้าเฝ้าฯ ท่าง กรม ฝ้ายนำฝ้ายใน แลผู้ รักษาเมือง ผู้รั้งกรมการ

หัวเมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ ปากใต้ฝ้ายเหนือทั้ง ปวงจงทั่ว ท้าย พะบาท สมเ็จ บรมนารถ

บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง สวัสดิ์มังคลามหาสุลิต
 ปราสาท มีพระราชโองการมารพระบิณฑุรสุรสีหนาททำหรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า
 ไพร่ ฟ้า ประชากรทุกวันนี้ คบหากันกระทำโจรกรรมพ่อหลวงลักพาเอาบุตร
 ภรรยาผู้คน ทาย ครอก ทาย สิ้นได้ ลูกทาส ลูก ครอก ของ อาณา ประชากร
 แลข้างนำข้างในไปซื้อ ขายเอาเงิน แบ่งปันกัน ก็มีบ้าง ลางที่พอกาด้วย
 หลึง ๆ มีความรักใคร่ ภาไปขายเสียบ้านอื่น เมืองไกลก็มีบ้าง ลางที่สม
 ยมจ้าง วานกันไปขายเอาเงินมาแบ่งปันกัน ก็มีบ้าง เจ้าเขี้ย นายสิน
 ที่หา สติปัญญา มิได้ ช่วยถ่ายไว้ มิได้ สอนให้รู้ว่าเป็น ผู้คน ลูกเมีย
 ชายไทยของผู้ใด มีแต่เงิน ก็ช่วยถ่ายไว้ อยู่มา เว้นเขี้ย หนีก็มีบ้าง
 เจ้าข้าเจ้าสัวพี่น้อง มุลมายบิคา มารคาไปจับก็มีบ้าง ย่อมมา ร้องฟ้องเรียก
 เจ้าเงินใหม่ แลผู้ชาย นาย ประกัน เกิดความเดือดร้อนได้เฝ้าฯ ถองขลุ้พระ
 ยาท ทรง พระมหากรุณาเมตตาแก่ไพร่ ฟ้า ประชากร จึงมีพระราชกำหนดไว้
 ให้มา ช่วยถ่ายต่อ หน้า ลูกชุน ณศาล หลวง เจ้าเมือง กรมการ เพื่อจะ ระวัง
 คนซึ่ง หนีออกใน แผ่นดิน แต่ ทว่า พระราชกำหนด ซึ่ง แจก ไปแต่ก่อนหา
 ซัดไม่ ที่ เว้นเขี้ยทุกชยาก อยู่ด้วยเจ้าเงินเก่า เจ้าเงินใหม่ ช่วยถ่ายไว้
 ได้สารกรมธรรมต่อ ๆ กัน มา มีสักชี พยาน สลัก สำคัญ มั่น คง ครั้นเกิด

ความขึ้น มา ร้อง ฟ้อง เวียก ทา ยัง สุภาตระลาการ ฝ่ายข้าง ลูก ชุน ฅศาลหลวง
 ก็ถือ ความ เขาว่า มิได้ มา ช่วย ไล่ ท่อ หน้า ลูก ชุน ปลูกษา ให้ เขา เงิน เป็น
 หลวง นั้น พระราชกำหนด ฉบับนี้ เนื้อ ความ เคล็ดอบ แฝง กลบ เกล็ดอื่น อยู่ จะ คง
 ไว้ มิได้ ให้ ยก เลิก เสีย แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อนำ ถ้า เรือน เบี้ย ทุก ขยาก อยู่
 คุ้ม เจ้า เงินเก่า เจ้า เงินใหม่ ช่วย ไล่ ไว้ ได้ สารกรมธรรมเก่า สารกรมธรรม
 ใหม่ ท่อ ๆ กัน มา มี สัก ชี พยาน สัก สำคัญ มัน คง อยู่ แล้ว ก็ ให้ ลูก ชุน
 ฅศาล หลวง เจ้า เมือง กรมการ รับ บังคับ บัญชา ให้ ตาม พระอัยการ ตาม โขราณ
 สืบ มา ประการ หนึ่ง ถ้า ผู้ โศก ฅฅใจ ฅก แคลน จะ เขา บุตร ภรรยา ญาติ พี่
 น้อง ทาย ฅรอก ทาย สิ้น ไล่ ลูก ทาย ลูก ฅรอก ซึ่ง มิ ได้ ทุก ขยาก เป็น ทาย
 ผู้ โศก ไป ฅาย แก่ กัน ใหม่ ๆ ถ้า ผู้ จะ ช่วย รู้ จัก เรือน เบี้ย ว่า มิ ได้ เป็น ลูก เมีย
 ฅ้า ไทย ของ ผู้ โศก เชื้อ ถิ่น ถิ่น ได้ มี ผู้ ฅาย นาย ประกัน มัน คง อยู่ แล้ว ก็ ให้
 ช่วย กัน ไล่ กัน ตาม ประเพณี เกิด ถ้า มิ รู้ จัก ฅัน เคย กัน ก็ ให้ ผู้ ช่วย
 ไล่ ภา ผู้ ฅาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ไป ยัง ลูก ชุน ฅศาล หลวง ให้ ฅัก ไล่ ได้
 เตียง ผู้ ฅาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ถ้า ได้ เนื้อ ความ ว่า เรือน เบี้ย มิ ได้ เป็น ลูก
 เมีย ฅ้า ไทย ของ ผู้ โศก ก็ ให้ ช่วย ไล่ กัน ไว้ ถ้า ได้ ความ ว่า สม ยอม ฅ้าง วาน
 ฅก ถิ่น มา ฅาย ให้ ฅับ เอา ฅัว ผู้ ฅาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย ฅ่า ของ ไว้ ให้
 มัน คง เขา เนื้อ ความ กรมการ ฅรอก ถ้า หัว เมือง ได้ เจ้า เมือง กรมการ
 บอ ก ส่ง ฅ้า มา ฅกรุง เทพมหานคร จะ เอา ฅัว เป็น โศก ตาม พระราชกำหนด
 กฎหมาย ถ้า นาย เงิน ถิ่น ผู้ ฅาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย มิ รู้ จัก ฅัน เคย กัน
 ฅู บัง ฅก ช่วย ไล่ กัน ไว้ แต่ ตาม อ่า ใจ มิ ได้ ภา ผู้ ฅาย นาย ประกัน เรือน เบี้ย
 มา ช่วย ไล่ ท่อ หน้า ลูก ชุน ฅศาล หลวง เจ้า เมือง กรมการ ฅาย นำ เกิด ความ
 ฅอง ไล่ ลอ ของ ฅลั พระบาท เงิน ซึ่ง ช่วย ไล่ จะ ฅัน ได้ แก่ มัน มิ ได้ เพราะ
 มัน ทา เกรง พระราชอาณาไม่ ให้ เขา เงิน ช่วย ไล่ นั้น ไว้ ฅาย หลวง ฅ้าง หลวง

ประการหนึ่งถ้าเจ้าเขี้ย นายเงินผู้จะช่วยเหลือ กับผู้ขาย นาย ประกันเรือน
 เขี้ยทั้งบ้านเรือน อยู่ไกล พระนคร แลบ้านไกล เจ้าเมือง กรมการ หากที่จะไป
 ไกลที่จะมา จะช่วยเหลือกันไว้ก็ให้ช่วย ผู้ช่วยเหลือภักผู้ขาย นาย ประกันเรือน
 เขี้ย ไปได้ถ้าแก่กำหนดพันทนายบ้าน นายอำเภอ ให้ลูกน้องรู้เห็นเป็น
 คำนับแล้วจึงให้ช่วยเหลือกันไว้ สืบไปภายหน้าถึงว่าลูกนี้ จะต่อสู้เจ้าผู้ส
 วรรณาการ พิจารณาว่ากล่าวก็ จะให้ความจริงโดยสะดวก ให้สัตย์ หมายบอก

ทุก หมู่ทุก กรมแล มี ทราแจกไปเมือง ^{๒๐} } ปากใต้ฝ่ายเหนือ ประกาศ
 บั้ว ร้อง อาณา ประชา ราชฎร ทั้งปวง จงทั่ว ให้กระทำ ตาม พระราชกำหนดแจก
 มา นี้ จงทุก ประการ กฎให้ ไว้ ณ วัน เสาร์ เดือน สิบ ชั้น คำ หนึ่ง รุศคัก
 ราช ๑๑๕๗ ปี เภาะ สปีตศก ๖

๒๐ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้าราชินิกุล ชุน หมื่น พันทนายฝ่าย ทวาร
 พลเรือน มหาตลก ขอเส้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลผู้รักษาเมืองผู้รั

กรมการ เมือง ^{๒๐} } ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้งปวง จงทั่ว ท้ายทรง พระกรุณาตรี
 เหนือเกล้าฯ สั่งว่า เจ้าทูลของขลุ้ พระบาท อาณา ประชา ราชฎร ทุกวัน นี้ ย่อม
 คบแต่งบุตร หลานใส่กำไล เท้ากำไล มือทุกวัน อิศรา ทามีพี่เลี้ยงแม่เม
 พิกษรรักษาไม่ ละให้บุตรให้หลานไปเล่นไกล บ้านไกลเรือน อ้ายมีชื่อ
 คบคิดกัน พ่อหลวง ลัก ภาเอา บุตร แล หลาน ข้าทูลของขลุ้ พระบาท อาณา
 ประชา ราชฎร ไป ชำเสี่ย แล้วตัดเท้าตัดมือ ถอก เขากำไล เป็น หลายแห่ง
 พิจารณาเป็น สัตย์ก็มีบ้าง ที่พิจารณาสืบ สาว อยู่ก็มีบ้าง ที่ เป็น สัตย์
 นี้ให้ทวนแล้ว ประหาร ชีวิตเสียให้ตกไป ตามกัน อ้ายมีชื่อ ก็ยังหาเจ้า
 หลานไม่ เหตุว่า บิดามารดา คบแต่ง บุตร แต่ง หลาน แล้ว ทามีแม่นม

พี่เลี้ยงพิทักษ์รักษาไม่ อ้ายมีชื่อจึงกำเวียบพ่อ ลวงลักภาไป ชำเสียเนืองๆ
 แต่ นิสืบไปเมื่อนำ ถ้าข้าทูลของอุลิตพระบาท อาณา ประชา ราษฎรผู้ใดจะ
 ทาก แแต่ใส่กำไล มือกำไลเท้า บุตร แล หลาน ญาติ พี่ น้อง ซึ่งเป็น ทารก
 นั้น ท้อมีแม่ นมพี่เลี้ยงพิทักษ์รักษาจึงให้ตกแแต่ ถ้าหาแม่ นมพี่
 เลี้ยงพิทักษ์รักษาไม่ ห้าม อย่าให้ตกแแต่ บุตร แแต่ หลานใส่ กำไล มือกำไล
 เท้าไว้เป็นอัครา เป็นอัน ซากที่เดียว ถ้าผู้ใดมีพี่ง ตก แแต่ บุตร หลานใส่
 กำไล มือกำไลเท้า แล อ้ายมีชื่อ พ่อ ลวงลัก ภาไป ชำเสีย อกเขา
 กำไล มือกำไลเท้าไป กุฯ ครั้งนี้ จะ เขา ทัวินิภา มารดาผู้ตกแแต่ เป็น
 โทษ จงหนัก แลให้กรม พระ นครบาลผู้รักษาเมือง ผู้รั้ง กรมการ แขวง นาย
 บ้าน นายอำเภอ ประกาศ น้าว ร้อง แก่ อาณา ประชา ราษฎร ทั้งปวง จงทั่วให้ทำ
 ตามกฎ รับสั่งนี้ จงทุก ประการ กฎให้ไว้ ผนวัน ชาติไทยเดือน ทศ ขึ้น สิบสามค่ำ
 รุศศิกวราช ๑๑๕๓ ปี กุน ตรี ศก

๖

๒๑ ๑ กฎให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวาใน นอก ให้ หมาย ขอก แก่ เจ้าพระยา
 แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ซุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน
 ท่วย ทรง พระกรุณา ตรีส เทนือเกล้าฯ สั่ง ว่า ครั้งนี้ ราชการ ทพิ แล การ สร้าง
 พระนครนี้ เป็น อัน มาก เลกไพร่ หลวง สมกำลัง ทุก วัน นี้ แก่ ชาว พิการ ทาย
 หนี ร่วงโรยเบา บางไปกว่าแต่ก่อน แล เลก ลูก หมู่ เต็ก ขึ้น ภาษี สัก ผนวัน สัก
 ซึ่ง จะ ได้ สัก บวก ขึ้น ใช้ ราชการ แทน เลก ชาวพิการ ทาย หนี นั้น น้อยลง ครั้ง
 นี้ ทรงพระกรุณาให้มีพระราชกำหนดไว้ ห้ามมิได้ ข้าทูลของอุลิตพระบาทผู้
 ใหญ่ผู้น้อย แล ข้าหลวงเจ้าต่าง กรมฝ่ายนำฝ่ายใน เขา เลก ลูก หมู่ ไพร่
 หลวง สมกำลัง ผู้นั้น มา สัก เป็น เลก ของตัว ให้พระสุริยวงศ์ นายกองให้
 เรียก เขา ทานบนผู้ จะ เขา เลก มา สัก ไว้ แลแล้ว จึง สัก เลก ให้ ตาม ทาง ว่า
 แลแล้ว ข้าทูลของอุลิต พระบาท ทั้ง ปวงก็ มี พี่ง ๖ พระราชกำหนดเสียยอม คย

คิดกัน ลักเอาลูก ลูก หมูไฟร์ ทลวง สมกำลังผู้อื่น มา ลัก หมูไฟร์ ทลวง สม
 กำลังจึง ร่วงโรยลง ลางที่ไปคิดอ่านกันให้ มีผู้ถวาย เปน มหากษัตริย์
 ขอเส้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายในก็มีบ้าง หนึ่งถ้าผู้ใด จะเอาลูก มา
 ลัก เปน มหากษัตริย์ขอเส้า แล เปน สมข้าเจ้าต่าง กรม ให้นำของ ลักได้
 เลี้ยงตัวลูก พ่อแม่ลูก นั้นให้รู้ว่าเป็น หมูใด กรมใด บ่าวไฟร์ ของผู้ใด
 ถ้าไม่ เปน หมูไฟร์ ทลวง สมกำลัง ของผู้ใดแล้ว จึงให้เรียกเอาทานบน พ่อ
 แม่ตัวลูก แล นำลักไว้ให้มันคงก่อน จึงให้ลัก ตาม กฎแต่ก่อน แต่
 ลักไปเมื่อนำ ห้าม อย่าให้เจ้าพระยา แล พระยา พระ ทลวง เจ้า วรชนิฤตขุน
 หมื่น พันทนายมหากษัตริย์ ขอเส้าข้าเจ้าต่างกรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน เอาลูก ลูก
 หมูไฟร์ ทลวง สมกำลัง ของผู้อื่นไป ลัก เปน ของตัว แล เอาไป ถวาย เปน
 มหากษัตริย์ ขอเส้าข้าเจ้าต่าง กรมข้างหน้าข้าง ใน เปน อัน ขาดที่เคี้ยว ถ้าผู้ใด
 มิฟังเอา ลูก หมูไฟร์ ทลวง แล ลูก บ่าว ของผู้อื่นไป ลัก เปน บ่าว ของ ตัว แล
 เอาไป ถวาย เปน มหากษัตริย์ ขอเส้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน จะเอาตัว
 ผู้ถวายลง พระราชอาณาเขื่อน รั้อยที่ แล้ว จะให้ใช้เสกแทน แล ตัวลูก
 กับ พ่อแม่พี่น้อง ซึ่ง คิดอ่านกันให้ โจทยไป นั้น ให้เอาตัว มาลง พระราช
 อาณาเขื่อน สาม ยก แล ตัวลูกนั้น จะให้ใช้ราชการ ทว่าไปสามปี จึง จะให้
 ๕ ข้างเดือน ตาม อย่าง เดก ทั้ง ปวง แล ฝ่ายเจ้า หมู นาย หมวก เจ้า กรม ปลัด
 กรม สมุหยาญชี เจ้า ของ เกลื่อน นั้น ให้สอด แนม ลับ สาว พิจารณาชำระเอาลูก
 ลูก หมู ของ ตัว ซึ่ง จะได้ เปน สกน สมโนครวิ เต็ก ขึ้น เณร ลัก ฤคฆู ลัก ให้ สัน
 เษิง อย่าให้ ละ เลก สกน สมโนครวิ ลูก หมู เต็ก ขึ้น เณร ลัก ฤคฆู ลัก ไป
 อยู่ต่าง หมูต่าง กรมได้ เปน อัน ขาดที่เคี้ยว ถ้า แล หมูใด กรมใด เจ้า ของ
 เกลื่อน มิได้ พิจารณา ว่ากล่าว ละ เลยเสีย ให้ เลก ลูก หมู ฤคฆู ลัก เณร ลัก เต็ก
 ขึ้น โจทยไป อยู่ หมูอื่น กรมอื่นใด มีผู้ ว่ากล่าว พิจารณา เปน สัจ จะเอา

ทวี เจ้ากรม ปลัดกรม สมุหยาญผู้เจ้าหมู่ นายหมวด ลงพระราชอาณาเข็ญ
 สาม สิบที่ แล้วจะให้ปรับใหม่ใช้โลก คน หนึ่ง เป็น สาม คน กฎให้ไว้
 ณวัน อาทิตย์เดือนห้าขึ้นสาม ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวด จัตวาศก ๗๖
 ๕๒ ๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ ข้ายชวาใน นอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้า
 พระยาแล พระยา พระหลวงเมือง เจ้า ราชินิกุลขุน หมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พล
 เรือรบ มหาดเล็ก ขะเส้า ชาวที่ ข้าเจ้า ต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลข้า หลวงกรม
 พระราชวังบวรสถานมงคล กรมพระราชวังหลัง แลผู้รักษา เมืองผู้รั้ง
 กรมการเมือง ^๒_๓) ปากใต้ฝ่ายเหนือ บันดา ข้า ราชการ ทั้งปวง จงทั่ว ด้วยพระ
 บาท สมเด็จ บรมนารถ บรมพิทร พระพุทธเจ้า อยู่ทวี ทรงทศพิธราชธรรม อัน
 มหาประเสริฐเสด็จ ออกณ พระที่นั่งบุศบกมาลา มหาจักรพรรดิพิमान พร้อม
 ด้วยเสนา พลตามาตย ราชปโรหิตาโหราจารย์เส้า พระบาท บงกชมาศ จึงมีพระ
 ราชโองการ มารพระบันฑูร จ้างสีเหนื่อเกล้า ฯ สั่งว่า ซึ่ง พระยา ศรีราชเทโช
 พระยา รามกำแหง ซึ่งทำกันต่อ หน้า พม่า รามัญตย เต็ก น้อย ให้ชายใต้
 ลของธูลี พระบาท ไม่คิด ถึง ยศถาศักดิ์ ซึ่ง ทรง พระกรุณาชุบเลี้ยง เป็น ถึง
 เจ้า กรม อาษา พระราชทาน เจียด กระบี่ บั้งทอง ถาก หมาก คนโท ทอง เครื่อง
 อุปโลก ปริโภคต่าง ๆ ไม่คิด ถึง พระเดช พระคุณ กระทำ ความอัน มิชอบ
 พระยารามกำแหงเป็นแต่ผู้น้อย มิได้ ภาระระยาเกรงแก่ผู้ใหญ่ ทนงจิต
 อิศระเดิน ลอย ชายเข้าไปใน จวน พระยาศรีราชเทโช แล้วชี้ มือ ชำมคือสะ พระยา
 ศรีราชเทโชไป แลฝ่าย พระยาศรี ราชเทโชนั้นเป็นผู้ใหญ่ ถึงมากกว่า พระยา
 รามกำแหง จะกระทำ ผิดล่วงเกิน ประการใด ๆ ก็ดี ชอบแต่ จะ ออก ความ
 ไว้ ให้เสนาบดีว่า กล่าวให้ถ้า มิสำเร็จกิจ จึงให้กราบบังคมทูล ตามทำนอง
 ความ นี้ พระยาศรี ราชเทโชโมหิจิตร เข้า ชก เอา พระยารามกำแหง ไม่เกรง

ว่า เปน ข้าทูลของธูลี่พระบาท ด้วยกัน เปน แต่ ชุนนาง ผู้ใหญ่ไม่ รัักษาศีรียศ
 ขกใจ ทำต้ง กุญ เต็ก น้อชมา ชกกัน ต่อ หน้าพม่า แชก เมืองๆ ทวายได้
 เคื่อง ขายได้ ลอของธูลี่พระบาท นั้น พระยา ศรีราชเทโช พระยา รามกำนทง ท่ขอ
 ที่ท่อยผิต อยู่ ด้วยกัน แต่ทว่า ทรง พระมหา กรุณาไปรทเกล้า ๆ พระพร
 ทานโทษไว้ ครั้ง หนึ่ง แต่ นี้ สืบไป เมื่อ นำ เจ้า พระยา แล พระยา พระคลังชุน
 ทมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน แล มหาดเลก ชาวที่ ชนเผ่า ช้า เจ้าต่าง กรม
 ฝ่ายนำฝ่ายใน แล ข้า หลวง กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แล กรม พระพร
 วังหลัง จะ มีคดีแก่กัน สิ่งใดให้ระงับ ทัพโทษะโมหะเสี่ย ว่า กล่าว แก่เจ้า
 กรม ปลัด กรม แล นายเวน ปลัดเวน ว่า กล่าวชำระ คัดสิน ได้ มี ตก ลง ึ่ง
 ให้ร้อง ฟ้องตาม กระบวน การ ถ้า เปน เนื้อ ความ ข้อใหญ่ ให้เสนาบดี ปฤกษา
 กราบ บัญคมทูล พระกรุณา อย่าให้เสี่ย ยก เกียรติ ชนบ แผ่นดิน พระเจ้า อยู่ตัว
 ถ้าผู้ใด มิได้กระทำ ตามพระราชกำหนด กฎหมาย ท้ม ตัง กล่าวมานี้ เกิดวิวท
 ต่อชี่ชก ของ พัน แทงกัน ประการ ไท ๆ จะให้ลง พระราชอาณา เจริญ ต้นเทศ
 สอง ยก พวกมิได้ลง มือให้ เจริญ ถึงผู้ลง มือ แล้วยปรับโทษ ตาม เก
 พระอัยการ แลให้ สักคี่ เขา กฎ นี้ ทมาย บอก จงทั่ว ถ้า มีทั่ว จะเอา
 ตัว สักคี่ เปน โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎให้ ไว้ ณ วัน พุทศ เดือน เก้า ขึ้น ตกคี่
 จุลศักราช ๑๑๕๔ ปี ชวด จัตวาตก

๒๓ ● กฎให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมาย บอก แก่เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระ หลวง เมืองเจ้า ราชินิกุล ชุน ทมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พล
 เรือน มหาดเลก ชนเผ่า ช้า เจ้าต่าง กรมฝ่ายนำฝ่ายใน แล รัักษา เมืองผู้รั้ง
 กรมการ ทมเมือง ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวง จงทั่ว ด้วย พระบาท สมเด็จ
 ขรรมหาราช บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ ทรง ทศพิธ ราชธรรมอัน มตา ประ

เสวียู เสกข์ ออก ณพระนั่ง บุคบก มาลาโดยอุตราภิมุข ตุสสิท มหาปวาสาท
 พร้อม หมูปโรหิตาโหรา พฤคมาคตย ราชกกรวิมันตรีมุข ลุก ชุน เส้า พระบาท
 จึง มีพระราชโองการ มารพระชั้นนุร สุรัสสีหนาทคำรัส เห็นอเกล้าฯ สั่งว่า แต่
 ก่อน อาณา ประชาราษฎร ลุก คำวานิชซื้อ ชายเบียแก่กัน ๓๐๐ ต่อเฟือง ครั้น
 ยี่ ระกาเอกศก แลก ลุก คำเมือง สุรัค บันทุก หอยเบียเข้า มา จำหน้าอ ณกรุง
 เทพมหานคร หนัก ๒๐๐ ทาบแล้ว ลุก คำซึ่ง ออก ไป คำขาย ณเมือง ฉะกะตรา
 เมือง มลธกา บันทุก หอยเบียเข้า มา จำหน้าย คราว ละ ๓๐๐ } ทายเนื่องๆ เห็น
 ว่าเบียใน พระมหานคร แล แขวงจังหวัดทั่ว เมือง จะค่อยมาก ภาอกันใช้ฟู
 ชน อยู่แล้ว จึงให้มี กฏ วัปสั่ง ประกาศข่าว ร้อง แก่ อาณา ประชาราษฎร ลุกคำ
 วานิชทั้งปวง ให้ ซื้อชายเบียแก่กัน ๔๐๐ ต่อเฟือง ถ้าผู้ใด มิได้ ซื้อชาย
 เบียแก่กัน ๔๐๐ ต่อเฟือง แลเก็บเบียกัก จึงไว้ ซื้อ ชายแก่ กันแต่ ๓๐๐ ต่อ
 เฟือง จับได้ ก็ จะให้ส่ง พระราชอาญา เข้มย แล้ว ปรวัปใหม่ เอาตัว เช่น โทษ
 แล อาณา ประชา ราษฎร ลุกคำ วานิชทั้งปวง ก็ ทาเกรง กลัว พระราชอาญาไม่
 ยิง ซื้อชายเบียแก่กัน ๓๐๐ ต่อเฟือง เหมือน อย่าง แต่ก่อนอีกเล่า ยังมี หนา
 ซักักซึ่งเบียไว้ ชายเมื่อ ทรุศ เมื่อ สงกรานท ๒๐๐ ต่อเฟือง ก็มีบ้าง ราษฎร
 ผู้ใด ชายเบียคิดอาช้ เบียบาท หนึ่ง เป็น เงินเฟือง หนึ่ง บ้าง สอง ไพ บ้าง ลาง
 ที่ราษฎร จะ ซื้อชายเบียเฟือง หนึ่ง ไป ซื้อ ของอื่น ก็ ให้นำ ของที่ไม่ต้อง การ
 ต้อง ซื้อ ของ ครึ่ง หนึ่ง เบียครึ่ง หนึ่ง ราษฎร ได้ ความ เต็มตัว หนัก แล
 มรสุม ช้ ชาว จักวาศก แลก ลุก คำ ณเมือง สุรัค บันทุก หอยเบียเข้า มา จำหน้าย
 ประมาณ ๓๕๐ ทาบเสศ เห็น คอยเบียเฟืองฟู จันกว่า แต่ก่อน แล้ว แต่ นี้
 สืบไปเมื่อน่า ให้ อาณา ประชา ราษฎร ลุกคำ วานิชใน กรุง นอก กรุง เทพมหา
 นคร แล แขวง จังหวัดทั่ว เมือง ทั้งปวง ให้ ซื้อชายเบียแก่กัน ๔๐๐ ต่อ
 เฟือง แล ของ จะ ขาย นั้น ให้นำ ให้ คง เฟืองเหมือน เบีย ๓๐๐ ต่อเฟือง ถ้า

แลผู้ใดมิได้กลัวเกรงพระราชอาณา ยังลอบลักขี้อายเบียแก่กัน๓๐๐
 ต่อเนื่องแลลักขี้อายเบียของแก่กัน รีดเอาขายแพงกว่าจำนวนเบียแต่ก่อน
 แลคิดเอาขี้อายเบียให้ทอนของครึ่งหนึ่ง ทำดังนี้เห็นว่าเป็นลัทธิแผ่นดิน
 ทิน แลตั้งจะกระทำที่บ้านเมืองกันดารมิได้ยู่อื่นเป็นสุข จับได้พิจารณา
 เปนลัทธิ ก็ให้วิบราชบาทเขาเบีย แลให้ส่งพระราชอาณาเขิน
 เขาเบียผูกคอกทวนรอบเมือง จะเอาตัวเป็นโทษไปทพ่นหม้ายข้าง แล
 กำเนิดตลาดนั้นก็เอาตัวเป็นโทษด้วย แลให้สภาระพากรผู้รักษาเมือง
 ผู้รั้งกรมการ แขวง นายบ้าน นายอำเภอ ประกาศ บ่าว ร้องแก่ กำเนิดตลาดแล
 ลูกค้า แลอาณาประชาราษฎรในกรุง นอกกรุง เทพมหานคร แขวงจังหวัด
 หัวเมืองทั้งปวงจงทั่ว ให้ทำตามกฎนี้ จงทุกประการ กฎให้ไว้วันวัน
 พุทศัเดือนสิบ ขึ้นสิบ สี่ค่ำจุลศักราช ๑๑๕๔ ปีชวด จัตุศก .

๒๔ ๑ กฎให้ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาในนอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพระยา
 แลพระยาพระหลวงเมืองเจ้าราชินิกุลขุนหมื่น พันทนาย ฝ่ายทหาร พลเรือน
 เจ้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล กรมพระราชวังบวรสถานพิมุข
 แลมหาดเล็ก ขอเส้าเจ้าเจ้าต่างกรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง

กรมการ ณหัวเมือง ^๑ } ปากใต้ฝ่ายเหนือ อาณาประชาราษฎรทั้งปวงจงทั่ว

ด้วยสมเด็จพระบรมนารถบรมบพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงทศพิธราชธรรมอัน
 มหาประเสริฐ เสด็จออก ณพระที่นั่งบุษบกมาลาตามหาจักรพรรดิพิมาน โดย
 สถานอุดรวิกรมุข พริ้มด้วยหมู่มุขมนตรี กระวีราชบัณฑิตยโหราราชปรีชา
 ลุกขุนทั้งปวงเส้าพระบาทจึงมีพระราชโองการมารพระบัณฑูรสุรสีหนาทคำครัด
 ภาษามขัตติยของสุลู่พระบาทเนื่องๆ ด้วยน้ำฝนยังบันทอนตกต้องตามระ
 อยู่ฎุประการใด มุขมนตรีกราบบังคมทูลพระกรุณาว่า ปลายปีกุนต์

ศก มาถึงปีชวดจัตวาศก นำ ฝน ๗ แล้ง ราษฎร ทั้ง ปวงได้ลง นา บัคนั้น
 ราษฎร ซื่อซายแก่กัน เป็น เกวียน ละ หก บาท บ้าง เกวียน ละ เจ็ด บาท บ้าง ถึง
 เกษณ แก้วราษฎร เทนว่า ฟ้า ฝน แล้ง ชาย ชน รากา เกวียน ละ สาม ตำลึง บ้าง
 เกวียน ละ สาม ตำลึง สอง บาท บ้าง จึงโปรดเกล้าให้กระทำ พระราชพิธี ขอ
 ฝน เทพยกา บันทาน ให้ทำ ฝน ตก ลง มา ท้น เข้า ใน ท้อง นา ระบัต ลัก งาม
 ปรกติ เป็น ประโยชน์ แก่ คน ทั้ง ปวง ด้วย กาลัง พระราชสัทยาธิษฐาน พระ
 เมตตา ขาวะมี ก็ เทน ประจักษ์ แก่ ทาโลกย ครอบ แล ฤไม่ เมตตา ปรานี ลูก เมีย
 ญาติ ผู้ จะ ไป ทำ สงคราม มา ชาย เข้า ชื่น รากา มาก มี แต่ โลก เทนหา หามี
 เมตตา แก่ กัน ไม่ แล้ว มี ได้ คิด ถึง พระเดช พระคุณ คน จำ พวก นี้ เหมือน
 หนึ่ง ไม่ ช่วย บำรุง ไร่ บ้าน พล เมื่อง อื่น อยู่ใน พระนคร จะ ให้ ยาก จน โชคทาย
 หา ซอบ ด้วย การ แ่่นกิน ไม่ ให้ ห้ำม เสีย อย่า ให้ ชาย เข้า แก่ กัน จน เหา รากา
 มาก แล ให้ ราษฎร ซื่อ ซาย กัน เข้า นา ทั้ง คง เกวียน ละ สอง ตำลึง เข้า นา สนวนคง
 เกวียน ละ สิบ บาท ถ้า ผู้ใด มี เจ้า มาก มี ชาย ให้ คิด คน ที่ บ้าน เรือน กิน แต่
 ภาอกาลัง กว่า จะ เข้า ปี ใหม่ แม้น เข้า เหลือ ให้ แบ่ง บั้น ชาย ให้ ราษฎร มา
 ซื่อ ตาม กำหนด รากา ถ้า ผู้ใด กักขัง เหา เข้า ไว้ คิด อำน ยัก ข้าย แอบ อ้าง
 ว่า เป็น เจ้า หลวง เจ้า เจ้า ต่าง กรม ๗ โใด ถ้า แล เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง
 ชุน ทมิ้น ผู้ใด ๗ ซื่อ ซาย เหา รากา มาก เกิน กำหนด ชัน ไป กัก มี ผู้มา ร้อง
 ฟ้อง พิจารณา เป็น สัตย์ ใน พระนคร เหา ทัว จำ ไว้ ทัว เมือง ให้ ออก ส่ง เข้า มา
 เหา ซื่อ ความ กราย ทูล พระกรุณา จะ เหา ทัว เป็น โทษ ถึง ตาย ส่วน ผู้รู้ เทน
 เป็น โจ ซัก นำ ซื่อ ซาย ได้ ส่วน แบ่ง บั้น นั้น จะ เหา ทัว เป็น โทษ เหมือน คน ละ
 สาม ยก ทเวน ยก สาม วัน ทเวน เรือ สาม วัน ส่ง ทัว ไป เป็น ทพุน หนุ้า ช้าง
 ให้ ผู้รักษา เมือง ผู้ รัง กรมการ นายบ้าน นายอำเภอ เสนา กำนัน นา สารภการ
 กำนัล ทลาค ประกาศ บัว ร้อง ใน กรุง เทพ ๗ นอก กรุง เทพ ๗ แล ทัว เมือง ปาก

ได้ฝ่ายเหนือ ทั้ง ผู่วง จงทั่ว ถ้า แล ประภาศ บาท หมาย บ่าว วัง มิทัว จะ
เอา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎ ให้ ไว้ ฅวัน พุทธ เตือน สิบ เบ็ด ชัน สิบ เบ็ด
คำ จตุศักราช ๑๑๕๔ ปี ชวศ จิตวาตค

๒๒๕ ๑ กฎ ให้ แก่ พระ สุริยวงศ์ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎ หมาย บด แก่ เจ้า พระ
ยา แล พระ ยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราช นิกุล ชุน หมื่น พัน ทนาย ฝ่าย ทหาร แล
พล เว้น มหาคนลก ขย ฝ่า ขัว เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย ใน ฝ่าย น้า แล ผู้ วิชา เมือง ผู้ รั้ง

กรมการ เมือง } ปาก ได้ ฝ่าย เหนือ ทั้ง ปวง จงทั่ว ท้าย พระ บาท สมเด็จ บรม

บุพิตร พระ พุทธ เจ้า ผู้ ท้ว ผู้ ทรง ทศพิช ราชธรรม อัน มหา ประเสริฐ เสกข์ ธน
ณพระ ที่ นั้ง จักร พรท พิมาณ มี พระ ราช โองการ มาร พระ บัญชร สุรัสวดี ทาท ทำ ทรส
เหนือ เถลา ฯ สั่ง ว่า เจ้า ต่าง กรม แล ข้าง ทูล ของ รุดี พระ บาท ผู้ วิชา เมือง ผู้ รั้ง
กรมการ ข้าง โชน ข้าง ลคชน ทุก วัน นี้ แดง ยืน เกร็ ่อง แดง นาง ย่อม ทำ
มงกฎ ซฎา ซ้าย ไหว ซ้าย แครง กรรณ เจียก จร ทอกไม้ ทัก นุง โจง ไร่ ทาง
หงษ ทั้ง อย่าง เกร็ ่อง ตัน อยู่ ไม่ ควร ทนั ทนา แต่ นี้ สิบ ไป เมื่อน้า ถ้า
ผู้ ไค ข้าง โชน ลคชน ห้าม ขย้า ให้ ทำ มงกฎ ซฎา กรรณ เจียก จร ทอกไม้ ทัก
แล ซ้าย ไหว ซ้าย แครง นุง จั้ม โจง ไร่ ทาง หงษ เหมือน อย่าง เกร็ ่อง ตัน เป็น อัน
ชาด ที่ เตื่อว แล กำหนด ให้ แดง ทัว ยืน เกร็ ่อง นุง ฝ่า ตี บัก ฝ่า จั้ม โจง ข้าง
โชน ถึ ตาม แดง ทัว นาง แต่ รัค เถลา ขย้า ให้ มี กรรณ เจียก จร ทอกไม้ ทัก
ถ้า ผู้ ไค มี พัง ยัง ทำ มงกฎ ซฎา ซ้าย ไหว ซ้าย แครง กรรณ เจียก จร ทอกไม้ ทัก
นุง จั้ม โจง ทาง หงษ ทั้ง อย่าง ให้ โชน ให้ ลคชน ไป เล่น ผิก ด้วย กฎ รั้ง สั่ง ห้าม
จัม ได้ จะ เอา ตัว เป็น โทษ จง ทนั ให้ กฎ หมาย บด แก่ เจ้า ต่าง กรม แล ข้าง ทูล

ของ รุดี พระ บาท ผู้ วิชา เมือง } รั้ง กรมการ } หัว เมือง } ปาก ได้ ฝ่าย เหนือ ให้ ประกาศ

บ่าว ร้อง จงทั่ว ให้กระทำตาม กฎ รัชชังนี้ จงทุกประการ กฎให้ไว้ณวัน
พฤษหัตถี เดือน สิบ ขึ้น สิบห้า รุส ศักราช ๑๑๕๖ ปีชาน ออ ศก ๓๖

๒๖๖ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ชายชวาใน นอก ให้กฎหมาย บดกแก่เจ้าพระยา
แอด พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น เสมียนผู้พันนายฝ่ายทหาร
พลเรือน มหาดเล็ก ขอเข้าข้าเจ้าต่าง กรม ฝ่ายนำฝ่าย หลังผู้รักษาเมืองผู้
กรมการหัวเมือง $\left. \begin{matrix} ๑ \\ ๒ \\ ๓ \\ ๔ \end{matrix} \right\}$ ปากใต้ฝ่าย เหนือ แล นาย $\left. \begin{matrix} ทวา \\ บ่เย็น \end{matrix} \right\}$ จงทั่ว

พระบาท สมเด็จพระนารายณ์ บรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัวผู้ทรง พระคุณ อันมหา
ประเสริฐ เสด็จ ออก ณพระที่นั่ง บุษบก มาลาโดยอุตราภิมุข ศุภสีมทาศปราสาท
มีพระราชโองการมาพระบัณฑูรสุริยวงศ์ ทนายท้าวสี เหนือเกล้าฯ ชั่ง ว่า กรุง เทพ
มหานคร เมื่อ ก่อน พม่า ยังมี ได้ทำ จลาจล ผู้มีชื่อ วัชระ อากร บ่อน เบี้ย เป็น
จำนวน หลวง กิติคุณ ขาด กิติ นาย ทวานาย บ่อน แก้ว ไชย ทวอง ให้หนักลง
มีเงิน เล่น ตาม สมควร ด้วยคุณานุรูป แต่ ภาใต้หัว เบี้ย ลางที่หนัก ลง ก่า
ค้ำง กระทาน ลงไว้ ไม่มีเงินใช้ นายบ่อน แก้ว ไชย ทวอง ใช้ไปแทน นาย
บ่อน เขาคนทำ ผูก มัดจำของ ไว้กับ บ่อน เร่ง รัทเงิน มิได้ นายบ่อน เขาทวิ
ผู้เล่น เสียส่ง ไปยัง นายทวา ๆ เกาะกุม จำของ เร่ง รัทที่ โดยเอาเงิน โคน
จำเอาใจ จะ ได้ส่ง ไป ยัง สมภาร นิการ โรง ศาลกรมโต ให้เร่ง รัทให้ ทา
มิได้ เป็น ช้อย่ง อย่าง สืบ มา ฉนี้ แล มา ครัง แ่น่ณดิน หลัง ให้ มี กฎหมาย

ห้ามมิให้ นาย $\left. \begin{matrix} ทวา \\ บ่อน \end{matrix} \right\}$ ทวอง เป็น อัน ขาด กิติ เกี่ยว ถ้า นักเลง จะ มา เล่น เบี้ย บ่อน

ฝ่ายผู้ ก่า ได้ เวียด เอาเงิน ทุน ออก กอง แล ให้ใส่ ชันไว้ ให้ นายบ่อน หัว เบี้ย
ก ให้ ก่า แต่ ภาเงิน ทุน ซึ่ง มี มา ฉนั้น ฝ่ายผู้ แทง ให้เอาเงิน แล บั สกา
แทง ลง อย่าให้ ยัก ผลัก โส แก่ กิน กัน ค้าง เกิน เกาะกุม ผูก มัดจำ ของ ที่ โดย

เร่งรัด แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ครั้นเสด็จพระราชดำเนินขึ้น ปรายตาภิเศก ทรงพระกรุณาให้ข้าราชการถวายพระอัยการ ควรที่จะเอาไว้ตามเดิมก็ให้คงไว้ ถ้ามีควรที่จะไว้ให้ยา เล้า เสียเป็นหลายฉบับ แลพระราชกำหนด ก้วยชั้บ่นเบี้ยนี้ จะ ยกเล้าเสีย หามีได้ เพราะ เหตุว่า ทรงพระมหากรุณาว่า ไพร่ ซึ่งเป็น คน โมหะ คติ ประกะณ ไปด้วยโลก เจตนา เห็นว่านายบ่น ทศ รong ทิศ พันธ กัญ ไก่ ชู่ รุ่ง มาทว่า ทวิ พย สิ่ง สิ้น ที่ เรือน ของ คน ไม่ มี แต่ ว่า นายบ่น เชื้อ ถือ อยู่ แล้ว ก็ ทาคิด รุ่ง บุตร ภรรยา ไม่ ก็ จะ หนี ยืม เงิน นายบ่น เล่น ทิศ พันธ ก้าง เกิน ครั้น เสีย หาย ลง มาก แล้ว ฝ่าย นาย บ่น เกาะ กุม เร่ง รัท เขา เงิน ก็ จะ ต้อง กู้ นี้ ยืม สิ้น ชาย บุตร ภรรยา ได้ ความ ลำบาก ยาก แค้น ทรง พระราชดำริ ทเห็น ฉนั้น จึง ให้ คง พระราชกำหนด บก นี้ ไว้ เพื่อ จะ ให้นัก เอง เล่น แต่ ภา เงิน ครั้น สืบ มา ทุก วัน นั้น นัก เอง ร่วง ไรย กว่า แต่ ถิ่น ทวิ เบี้ย ก็ ซาก ฝ่าย นาย ทรา นาย บ่น เห็น ว่า ไม่ มี นัก เอง กลัว ทวิ เบี้ย จะ ซาก จาก จำนวน คิค อ่าน ยก ย้าย เขา เงิน ทวิ เบี้ย ออก ให้นัก เอง ยืม เล่น เป็น ทุน แต่ ภา จะ ได้ ทวิ เบี้ย ฝ่าย นัก เอง ผู้ ยืม เล่น ใ้ เขา เงิน ไป เลี้ยง บุตร ภรรยา ครั้น เล่น เสีย ลง หลาย ครั้ง หลาย ทน ที่ เป็น คน ตี ก็ มีความ ลาย กี่ ขวน ขวาย หา เงิน มา ใ้ ที่ เป็น คน พาล คิค อ่าน ใ้ มุณ นาย มา ว่า กล่าว ชาติ ขวาง ว่า มี พระราชกำหนด กฏหมาย ห้าม มิ ใ้ ทกร รong ลง ที่ นาย ทรา นาย บ่น เกาะ กุม มา จำ เร่ง รัท เขา เงิน ฝ่าย นัก เอง ไป ร้อง พ้อง หา เป็น กระ ทรวง อาญา เกาะ กุม ไป พิจารณา ต้อง เสีย ค่า ฤท ทระ ลาการ ฝ่าย ลูก ชุน ณ ศาล หลวง จะ ปฤกษา ตัก สิ้น ก็ เกี่ยว ช้อง ครั้น จะ ใ้ เร่ง รัท เขา ตาม ซึ่ง ค้าง กัน ก็ เกรง พระราชกำหนด กฏ ห้าม มิ ใ้ ทกร รong ครั้น จะ ใ้ ยก เสีย มิ ใ้ เร่ง รัท เขา ก็ เกรง ก้วย เป็น เงิน ทวิ เบี้ย ของ หลวง ไม่ อาจ ตัก สิ้น ลง ได้ จน เกิด ความ เคือง ใ้ ถล ของ ฤดี พระบาท เมื่อ พิศ ภา

ดูฝ่ายนักเลงซึ่ง ยืมเงิน นาย ตรา นาย บ่อน เล่น เป็น ทุน หา ตั้ง อยู่ใน สัตย
 สุจริตไม่ ครั้น เล่น ใ้ เขา เงิน ไป ครั้น เล่น เสีย เงิน ทัก ค้าง กลับ ว่า
 กล่าว ร้อง ฟ้อง ว่า มี กฎหมาย ห้าม ส่วน เสีย มิ ใ้ ส่วน ไ้ สิ จะ เขา ตั้ง นี้
 หา เป็น สัตย เป็น จรรยาไม่ ครั้น จะ ห้าม เสีย มิ ใ้ นาย ตรา นาย บ่อน แก่ ไช
 ทก รง เเลย ฝ่าย นักเลง ผู้ เล่น ครั้น หา เงิน มิ ทน ไม่ มี อื่น จะ เล่น ก็ จะ ไ้
 ความ จัก สน เสีย ประโยชน์ ทั้ง สอง ฝ่าย ทั้ง บ่อน ก็ จะ ร่วง ไรย ลง เงิน หัว
 เบี้ย สำนับ จ่าย ราชการ แผ่นดิน สืบ มา ก็ จะ ขาด ลง นี้ ก็ ถึง เมื่อ ครั้ง แผ่นดิน
 ใน พระบรมโกศ ก็ มี กฎหมาย ใ้ นาย บ่อน ทกรง แ่ ภอ สมควร ทั่วยุคณา
 นรูป เป็น ประเพณี เยี่ยง อย่าง สืบ มา แด่ ครั้ง แผ่นดิน หลัง ใ้ มี กฎหมาย
 ห้าม มิ ใ้ นาย ตรา นาย บ่อน ทกรง นี้ พระราชกำหนด บท นี้ จะ คง ไว้ มิ ใ้
 ใ้ ยก เสีย แ่ นี้ สืบ ไป เมื่อน่า ถ้านักเลง มา เล่น ณ บ่อน เบี้ย จัก สน
 จะ ยืม เงิน แด่ แก่ บั สก ลง เล่น ใ้ นาย ตรา นาย บ่อน หัว เบี้ย พิเคราะห์
 คุณา นรูป ก่ อน จึง ใ้ ยืม แด่ ทกรง ใ้ เล่น แ่ ภอ สมควร ที่ จะ เขา ไ้
 ตาม อย่าง ตาม จรรยา นิยม เมื่ ใ้ ครั้ง ใน พระบรมโกศ ไพร มี ครว มี ๓ } คน
 มี โศกระ บื้อ คู่ หนึ่ง สอง คู่ มี เจ้า ๕ } เกวียน มี นา ๓๐ } ไว้ ใ้ ทกรง แ่
 สอง ชั่ง ลง มา ไพร มิ ไ้ มี ครว มี แ่ ๓ } คน ใ้ รง ชั่ง สิบ ตำลึง
 ถ้า มี ๕ } คน ใ้ รง ชั่ง หนึ่ง มี คน สอง สาม คน ใ้ รง สิบ สอง ตำลึง
 สอง บาท ถ้า มี แ่ โศกระ บื้อ ๕ } หัว ใ้ รง สอง ชั่ง มี ๓๐ } ใ้ รง ชั่ง
 สิบ ตำลึง มี ๑๕ } หัว ใ้ รง ชั่ง หนึ่ง มี ๑๖ } หัว ใ้ รง สิบ ห้า ตำลึง มี แก้ว หัว สิบ
 หัว รง สิบ สอง ตำลึง สอง บาท มี ๖ } หัว ใ้ รง สิบ ตำลึง มี สี่ หัว หัว หัว
 รง เจ็ด ตำลึง มี ๓ } หัว รง ห้า ตำลึง ถ้า มี นา มี สวน รากา ๕ } ชั่ง ใ้
 รง สอง ชั่ง ลง มา ถ้า รากา ๕ } ชั่ง รง สิบ ตำลึง รากา สี่ ชั่ง ห้า ชั่ง ใ้ รง
 ชั่ง ห้า ตำลึง รากา สาม ชั่ง รง ชั่ง หนึ่ง รากา สอง ชั่ง รง สิบ ห้า ตำลึง

ราชา ซึ่ง สิบตำลึง รองสิบตำลึง ราชา ซึ่ง หนึ่ง รองเจ็ดตำลึง ราชา ^{๒๒} | ตำลึง
รองห้าตำลึง ถ้าไพร่ รามคู่ผิวเมีย มีบุตร คน หนึ่ง ^๓ | คน ให้รองสิบ
สองตำลึง สิบบาท ถ้าแลผิวกับเมียให้รอง สิบตำลึง ถ้าแลตัวผู้ถือ
ให้รอง ห้าตำลึง ถ้าแลเป็น ทาย ขยำให้ตก รองเป็น อัน ซากที่เกี่ยว
เกล็ดอกว่ามี เป็น ทาย หากว่ามี อีพวง มาเล่น เสียตำลึง นายบ่อนไม่
รู้ตก รองเกาะรวมเอาตัวไว้ ฝ่ายนายเงิน ทัก ตามว่า กล่าว ให้ นายบ่อน
นายเงิน สบถสาบาน ต่อพระรัตนไตรด้วยกัน ทั้งสองฝ่าย ถ้า นายบ่อนว่าไม่
รู้ว่า เป็น ทาย จริง ฝ่ายนายเงิน ว่า ซ้าย หลึง ซึ่ง เล่น คำ นั้น เป็น ทาย จริง ได้
ความ สักกัน ได้ทั้งนี้ เป็น กัณฑ์ด้วยกัน ทั้งสองฝ่าย ถึง มาว่า ตัว ทาย จะ
เล่น เสีย มาก ขึ้น กว่า สิบ บาท ก็ ดี ให้ เจ้าเงิน ช่วย ไล่ เสีย เงิน ได้แก่ นายบ่อน ผู้
ตก รอง แต่ ^{๒๒} | ^{๒๒} เป็น อัน เสรี แจก กัน ถ้า เจ้าเงิน ได้ ช่วย ไล่ ไป แล้ว มัน
จะ กลับ มา เล่น อีก ใน บ่อน นั้น ขยำ ให้ นายทรา นายบ่อน ตก รอง อีก เช่น
อัน ซาก ที่ เกี่ยว ประการ หนึ่ง ถ้า นายเงิน เอา ตัว ทาย ซ้าย หลึง ไป ประกาศ แก่
นายบ่อน ว่า ทาย ^{หลึง} } คน นี้ คำ ตัว เท่านั้น ขยำ ให้ นายบ่อน ตก รอง
^{ซ้าย} }
แล นายบ่อน รู้ แล้ว มี ฟัง คบ หา ตก รอง ให้ เล่น เงิน ทัก ค้าง มาก น้อย เท่าใด
ขยำ ให้ เกาะกุม เอา ทาย ซึ่ง นายเงิน ไล่ พิณาค นั้น ไว้ ได้ จาก การ งาน แก่
สิ่ง ไก สิ่ง หนึ่ง ไก ประการ หนึ่ง ถ้า นักเลง หลึง มา เล่น เบื่อ บ่อน ล้อ บ่อน ทำ
ตก บ่อน ไฟ งาน นั้น ก็ ให้ นายบ่อน หัว เขี่ย พิณาค หก ถ้า มี แหวน ถือ สอง
มือ นุ่ง ห่ม สดราญ มี ข้า คน ตาม หลัง ^๓ | คน ถือ เขี่ย ชัน หมด ภาว เครื่อง เงิน
เครื่อง หมด ให้ ตก รอง แต่ ซึ่ง หนึ่ง ลง มา ถ้า มี แหวน ถือ มือ เขี่ย มี ข้า คน ตาม
หลัง คน หนึ่ง สอง คน ให้ ตก รอง แต่ สิบ ตำลึง ถ้า ไม่ มี แหวน ถือ มี เครื่อง ถิน
มี แต่ ข้า ตาม หลัง คน หนึ่ง สอง คน ให้ รอง แต่ ห้า ตำลึง ถ้า ตัว ผู้ ถือ ให้
รอง แต่ สิบ บาท แล ว่า กล่าว ทั้ง นี้ ได้ พิณาค หก จง เลื่อย ถัก ด้วย สัก เสง ตก

วันนี้เลือกคนจึงจะมีความถอย ความสัทยบ้าง ที่มีทรัพย์สินของจำนำ
 เสียแล้วไม่มีเงิน จะเล่น อุบายพกาโศทว่า มีทรัพย์สินของสิ่งนี้ สิ่งนี้
 จ้าง คน ตามหลัง ยืมแหวนผู้มีชื่อมาใส่ให้นายบ่อน เชื้อถือ ททรวงเขาแต่
 ภาจ จะไ้เล่น อย่าเพื่อให้เชื่อฟังก่อน เรงให้สืบ สนวนดูให้ทองแท้ ถ้ามีงมี
 ภาจ จะเอาได้ไม่ซกสน จึงให้นายบ่อน ททรวงให้กัน ตามลักษณะคุณานุรูปอย่า
 ให้ททรวงล้ำเหลือ ฝึกด้วยพระราชกำหนด กฎหมายเยียง อย่างใน พระบรม
 โกฎแต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้ ประการหนึ่งนักเลง มาเล่นเบ็ชณบ่อน เงินทอง
 ของพิททว่ามีไม่ ๆ หยิบยืม นายทรา นายบ่อนก่อน เจ้าดำยัก ผลักใสแก
 กินเล่นเสียงไม่มีเงินใช้ นักเลงห้ามเบ็ชเมื่อบ่อนสนุกนี้ จะไ้ทวิเบ็ช
 ไ้ค้างกระทานอยู่นั้น ให้นายบ่อน แลทวิเบ็ชแก่ไซททรวงลง เอาทวิอ้าย
 ผู้เสียออกไปว่ากล่าว มีทศูกำ ชื่อเขาเงิน ตาม ฮาญา บ่อน ถ้ามีไ้ให้ ส่ง
 ไปยังนายทราว่ากล่าวเร่ง รัทเขาเงิน ส่งให้ แก่นายบ่อน ทางที่นักเลงโก
 ทกเถียงครวัน ราชาร จะคบคิดกับ นายบ่อน ทวิเบ็ช เงินไม่ติดว่าเล่น
 เสียเงิน นายบ่อน ททรวงติก้างเกาะ เอาทวิไว้ ได้พัน ราชาร มุณนายใช้สอย
 แลห้ามอย่าให้นายทรา นายบ่อน ทวิเบ็ชผู้มีชื่อ คบคิด กันแอบอ้างเอาผู้คน
 ข้ำไทย บ่าวไพร่ บุตร ภรรยาไพร่ พ้า ประชากรไว้ เงินไม่ติด ค้างว่าเล่นเบ็ช
 เสียได้ททรวงติก้างนั้น ถ้าพิจารณาเป็น สัตยให้ลงโทษแล้วปรับใหม่
 นายทรา นายบ่อน เป็น สองเท่า แลให้นายทรา นายบ่อน ทำตาม พระราชกำหนด
 กฎนี้ จงทุก ประการ ถ้าผู้ใด มีไ้กระทำ ตาม จะเอาทวิผู้นั้น เป็นโทษ
 ตามโทษานุโทษ กฎไ้ไว้ในวัน อาทิตย เกือน สิบเบ็ช แรมสามคำ รุ
 ศักราช ๒๕๖๒ ปี ชาร ขอ สก

ฯ

๒๗ • กฎไ้แก่ พระสุริศวักข์ชายชวาใน นอก ไ้กฎ หมาย บชก แก่เจ้าพระยา
 แล พระยาพระหลวงเมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน
 มทาทเลก ขอเผ้า ชาวที่ ข้ำหลวง กรม พระราชวังบวรสถานมงคล ข้ำหลวง

กรมพระราชวังหลัง ข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน แลผู้รักษามิใช่ผู้รั้ง

กรมการเมือง ^{๒๓} _๔ ปากใต้ฝ่ายเหนือจทั่ว ท้วยพระบาท สมเด็จพระบรมนาถ

บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ทิว เสด็จ พระราชดำเนิน แยกไปบำเพง พระราชกุศล

ถาปนา การ เนิวัด พระเชตุพน พระธการนำเอาชื่อ ความ นายบุญนาค โทย

พ้อง กล่าว โทย นายช่น นายคุ่ม นายเสม นายปาน นาย คับบ นายคุก เจ้า

กัน ทกคน ว่า เป็นผู้ร้าย จึงเอาทรัพย์สินสิ่ง ของ ๆ นายบุญนาคไป ครั้น ทรงพระ

กรุณาชำระผู้มีชื่อทั้ง สองฝ่ายถวายความจริง ได้ความ ชัดชอก ว่าผู้มีชื่อ หก

คน กับ นายบุญนาค สัญญาเล่น เกิด ปลีก ล้วย พนัน กัน นายบุญนาคแพ้ผู้มี

ชื่อ หกคนได้ สิ่ง ของ นายบุญนาคไป นายบุญนาค กลับ มาพ้อง ว่า มณูมีชื่อ

ลัก สิ่ง ของ มาก กว่า มณูไ้ไปนั้น หากจริงไม่ ทั้งสองฝ่าย เป็น การโกหก อยู่

ท้วยกันให้ ยกเลิก เสีย พระราชทาน โทยไว้ ครั้ง หนึ่งจึง สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่

ทิว จึงมี พระราชโองการ มารพระบิเนทูล สรุสัสนาท จำรัสเหนือเกล้า ๆ สั่งว่า

ไพร่ พ้า ประชากร ชวน กัน เล่น เกิด บลั แห่งห้อง กอบเข้า สสาร เป็นการ

อุบายชื้อ ชื่อโกหก เป็น พาล มิจนา ชื้อมิได้ เลียง ชื้อวิทร โทย สรุจิต ถ้าละไว้

นานไป ผู้มีชื่อ จะเล่น ชุก ชุ่มชื้น ก็ จะเกิด ความวิวาท ชกที่ พัน แห่งกัน จะใส่

ความกัน ว่า เป็นโจรผู้ร้ายต่าง ๆ ให้เคืองไ้ของชูลั้พระบาท แต่่น สืบไป

เมื่อน่า ห้าม อย่าให้ข้าราชกร แล อาณา ประชากรชฎร คบ กัน เล่น เกิด บลั

แห่งห้อง กอบเข้า สสาร ซึ่ง เป็นการโกหก นอก นี้ ถ้าแลมิพียงยังเล่น

เป็นการโกหก จะเอาผู้เล่น เป็น โทย ลง พระราชอาญา ช่มช่น จงหนักแล้ว

จะให้จำไว้ ณคุก แลให้ข้าทูลของชูลั้พระบาทผู้ รักษา เมือง ผู้รั้งกรมการ

กำชับ ว่า กล่าวแก่ นายบ้าน นายอำเภอ ให้กำชับ อาณา ประชากรชฎร อย่าไ้

เล่น เป็น การโกหก ถ้ามีฝรั่งคบหากันเล่นใน แขวงเมืองโต บ้านโต
 ตำบลโต ก็ทำให้จับเอาตัว มาว่ากล่าว ถ้ามีจับเอา มาว่ากล่าว มีผู้ร้อง
 ฟ้องว่า ผู้มีชื่อ ยัง คบกัน เล่น การพาลโกหกที่บ้าน นั้น เมืองนั้น ตำบลนั้น
 พิจารณา เป็น สัตย์ จะเอาผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ แล นายบ้าน นายอำเภอ
 เป็น โทษ เหมือน กุญแจหนึ่ง ย้าย มีชื่อ ซึ่ง เล่น การโกหก ฎฎให้ไว้ ผนวณ อังคาร
 เดือน สาม แรม สิบ สาม คำ จตุศักราช ๑๕๖๖ ปี ชวร ๑๑๑๑ ๓๖

๒๔ ๑ ฎฎให้ไว้ แก่ พระสุริยวงศ์ ชายชวาใน นอก ให้ หมายบอก แก่ เจ้าพระยา
 แล ผู้ พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทวาร พลเรือน
 มหาศาล ขอเผ้า ชาวที่ ข้าเจ้าต่าง กรม ฝ่ายนำฝ่ายใน มี กรม ทา กรม มิได้
 แล ข้า หลวง กรมพระราชวังบวรสถานมงคล แล ข้าหลวง กรม พระราชวัง หลัง

แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ปากใต้ฝ่ายเหนือ อาณา ประชาราษฎร

จงทั่ว ด้วย พระบาท สมเด็จพระนารายณ์ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ทรงธรรม
 อธิ มหาประเสริฐ เสด็จ สถิตยณ พระที่นั่งบุศบกมาลา มหาจักรพรรดิพิमान
 พร้อม ด้วยเสนา พฤคมาตยนักปราชราชบัณฑิตย ปโรทิจาจารย์ เผ้า พระบาท
 โดย ถาน ที่ลำทับ พระกระหม่อม ราชสุภาวดี กราบ บังคมทูล พระบาท สมเด็จพระ
 บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัวว่า ระยะเวลาการ ศาล พระธรรมมาภิภรณ์ ส่ง สัตย์มา
 ให้ ปรียบ อดับ หนึ่ง ใน รวง หา ว่า นายยัง ผู้ผู้ พชฉิมผู้ เมียเมื่อ ยังไม่ บวช
 ชายอื่น แก่ มีแต่กัน เป็นเงิน $\frac{๑}{๒}$ ได้ ใช้ อ้ออื่น สาม เดือน นายยัง พชฉิม
 ผูก คอก เบี้ยไปไม่ ได้ ตัน เงิน คอก เบี้ย มี ฟ้อง ให้ เรียก นายยัง พชฉิม ท่อสู้ว่า
 ได้ ให้ เงิน เสร็จ แล้ว พิจารณา เป็น สัตย์ว่า ยังไม่ ได้ ให้ ตัน เงิน คอก เบี้ย คิค
 ถึง สิบ สิบ ข้าพระพุทธเจ้า เชิญ บท พระอัยการ มา ปรียบ ต่อ หน้า ลูก ชุน ณ ศาล
 หลวง ภาย พระราชกฤษฎีกา แก่ ว่า กู้ นี้ ชาย คน ยัง มิ ได้ ส่ง เงิน ซึ่ง ชาย

ถ้าข้อ สัพพิจานา เป็น สัตย์ ว่า ยังมี ไม้ ได้ ส่ง เงิน ท่าน ว่า ประบัต สิ้น ท่าน ให้ เขา
 ทุน ทิว พืช ไม้ ใหม่ ทวี คุณ แต่ ซึ่ง ว่า ผู้ กอด เข้าย ไป มี ไม้ ได้ ส่ง กอด เข้าย ศึก
 ถึง สิบ สิบ นี้ จะ เขา กอด เข้าย กัน ได้ มี ไม้ มาก นี้ เขย ฉันท ไท ไม่ กบ พระ รช
 กฤษฏีกา ข้า พระ พุท เจ้า ขอ พระ เศษ พระ คุณ ทรง พระ มหา กรุณา ไป รก เกลา ๆ
 จะ ได้ เป็น ฌบับ แผ่นดิน สิบ ไป จึง พระ บาท สม เก็จ บรม นารถ บรม บพิตร พระ
 พุท เจ้า อยู่ ทิว ทรง ธรรม อธิ มหา ประ เสริฐุ ดำ เนิน พระ รช ใอง การ มวย พระ
 บัน ชู รสุ สี่ นาท กำ หริ สเห็น เกลา ๆ สั่ง ว่า พระ รช กำหนด เก พระ อธิการ
 สำหรับ แผ่นดิน กระจาย ทั่ว มี มาก หลาย ต่อ ๆ มา จะ หนี คน นาม ไม้ ได้ ครั้ง ฤ
 ศรี อยุทธยา เสีย แก่ ช้าย พม่า ว่า ศึก พระ ธรรม สาท รช สาท รช พระ อธิการ
 กระจาย กระจาย ทาย เก่า ส่วน สิบ ส่วน มี อยู่ ศึก ส่วน หนึ่ง ได้ สิบ พระ มหา
 รช คุ พระ ไกร ศรี นอก ราชการ ผู้ ใ้ กราบ รท พระ พุท เจ้า อยู่ ทิว ว่า ข้า พระ
 บาท เคย ได้ ปรุกษา ปรบ คติ ของ ธานี ปรช ราช ฎว แต่ ก่อน ถ้า ทาย ผู้ กอด
 เข้าย ไป เขา กอด เข้าย มา ส่ง แก่ นาย เงิน ราย วัน ราย เดือน เป็น ลาก แก่ นาย เงิน
 กุ หนึ่ง ปลุก ทัพ ไม้ มี ผล เป็น ปรโยชน แก่ เจ้า ของ ถ้า ทาย ผู้ กอด เข้าย
 ไป มี ไม้ ได้ เขา กอด เข้าย มา ให้ เจ้า นี้ นาย เงิน ละ ไว้ เป็น ข้า ถึง นาน พัน กำ ทน
 สิบ ขึ้น ไป เจ้า เงิน นาย เงิน จับ ได้ เขา มา ให้ สุก จำ เมือง เรียก ทา ว่า กล่ว
 ให้ เขา กอด เข้าย กัน แต่ ต่อ หน้า โดย กระ บิล เมือง ได้ ปรุกษา เสนา ด้ ผู้
 ใหญ่ ผู้ น้อย ข้า ทูล ของ รุติ พระ บาท ทั้ง ปวง เหน ก้วย จึง ทรง พระ รุณา ทวี
 เห็น เกลา ๆ สั่ง ว่า แต่ นี้ สิบ ไป เมื่อนำ ถ้า ทาย ราช ฎว มี ทุก ขก ัง วง มี
 อาสน เขา ผู้ คน ลุก เมีย มา ขาย ฝาก ไว้ แก่ ผู้ มี ทิว พืช มาก ข้า หลาย ผู้ กอด
 เข้าย ไป เขา กอด เข้าย มา ให้ ราย วัน ราย เดือน เป็น ลาก แก่ นาย เงิน ถ้า ทาย
 ผู้ กอด เข้าย ไป มี ไม้ ได้ เขา กอด เข้าย มา ให้ กติ หนึ่ง ไป กติ พัน กำ ทน สิบ ขึ้น
 ไป เจ้า เขย นาย เงิน จับ ได้ เขา มา ให้ สุก จำ เมือง เรียก ทา ว่า กล่ว ได้

เอาดอกเบี้ยวแต่ต่อหน้าโดยกระบิลเมือง หนึ่ง พระราชกำหนด แจก ไปแต่
ก่อนว่า ราษฎร จะเอาค้ำ มาให้การต่างพึ่ง เป็น ช้อ แพ่ง อาญา ออร นครบาล
มรฎก ให้พึ่งแต่ใน สิบห้าวัน จึงให้รับ บังคับ บัญชา นั้น เกี้ยว ช้างกัน อยู่
กับ บท พระอัยการเดิม จะให้คง อยู่ทั้ง สิบห้าวัน มิได้ แต่ นี้ ลับไป เมื่อนำ
ถ้า ผู้ มี ค้ำ จะ มาให้การต่างพึ่ง เป็น อาญา ออร นครบาล มรฎก ให้รับ บังคับ
บัญญัติ ว่า กล่าว ตาม บท พระอัยการ เดิม ถ้า วิวาท คำ ที่ กัน ให้ ร้อง พึ่ง แต่
ใน สิบห้าวัน ถ้า พัน กำหนด สิบห้าวัน เข้า ให้รับ บังคับ บัญชา เป็น อันขาด

ที่ เดียว ให้ มี ทรา แจก พระราชกำหนด ไป ทัว เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ปาก ใต้ ฝ่าย เหนือ

หมาย บอก ทุก หมู่ ทุก กรม จง ทัว ให้ ทำ ตาม พระราชกำหนด นี้ จง ทุก ประการ
ถ้า ผู้ ใด มิ ได้ กระทำ ตาม จะ เอา ตัว เป็น โทษ ตาม โทษานุโทษ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน
เสาร์ เดือน สี่ แรม สอง ค่ำ รุศคักราช ๑๘๖๖ ปี ชาร ผอศก จะ

๒๗ ● กฎ ให้ แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวา ใน นอก ให้ กฎ หมาย บอก แก่ เจ้า พระ
ยา แล พระยา พระ หลวง เมือง เจ้า ราช นี ลุ ชุน ทมี น มหา กล เลก พัน ทนาย
ฝ่าย ทหาร พล เว้น แล ข้า หลวง กรม พระราชวัง บวร สฐาน มงคล แล ข้า

หลวง กรม พระราชวัง บวร สฐาน ภูมิ ชุ แล ผู้ $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ปรึกษา เมือง $\left. \begin{matrix} ๒ \\ ๓ \end{matrix} \right\}$ ปาก ใต้

ฝ่าย เหนือ บันคา ใต้ พิจารณา ให้ ความ ทั้ง ปวง จง ทัว ด้วย สม เจริ บรม นาวณ
บรม บพิตร พระ พุท ธ เจ้า อยู่ ทัว ผู้ ทรง ทศ พิช ราช อรร มอัน มหา ประ เสริ วุ เสด็จ
ออก ณ พระที่นั่ง บุศ บก มาลา โดย อุต ราก ภูมิ ชุ ทสิ ตม หา ปราสาท พริ ม เสนา
พฤ ณา มา ทย ราช กร วั ม น ตร์ มิ ชุ ลุ ก ชุน โท ราว จา รีย ทั้ง ปวง เฝ้า พระ บาท บง กช มาศ
เจ้า พระ ยา สุ รร ม ม น ตร์ ี กราย บัง คม ทล พระ ฤ ณา ว่า จอก ทอง คำ นั ย หาย
หญิง สอง คน พิ รุช ให้ ถิ ย คำ จัน พิ สุธ ร ทั่ว ทูล เกล้า ๆ ถวาย จึง ทรง

พระราชกำหนดไว้แล้วแต่สิ่งอื่นจริงมันฉันพิศุท
 ทั่วก็ให้เขาทำหน้ากันตามสัทยานุสสัยเถิก แต่กระลาการเขานาระกาคว้ง
 นายแตรงอ่าแตรงภูมาตั้งจะให้คำหน้ากันนั้น สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัวทรง
 แกล้งจึงไปรทเกล้าฯสั่งว่าให้ถามดูคุณศาลหลวงว่า ผู้มีศักดิ์พิศุททำ
 หน้ากันให้ตั้งนาระกา มีบทพระอัยการตั้งฎา ข้อหนึ่งนาระกา ล่มแล้ว โจทย
 จำเลยยังไม่ผูกขึ้น ข้อหนึ่งนาระกายังไม่ล่มตั้งสองผูกขึ้นพร้อมกันนั้น
 จะผิดชอบผิดใด พระมหาราชากรมทิวกราบบังคมทูลสมเด็จพระพุทธ
 เจ้าอยู่หัวว่า คำนำตั้งนาระกา มีโทษบทพระอัยการ รมแต่ว่าคำหน้ากัน
 ให้กรมขุนกระบัตร์ กลั่นใจสามกลั่น ถ้าผูกขึ้นพร้อมกันให้เขาพิในหลวง
 ทั้งสองข้าง แลเมื่อถึงราชบุรีนั้น ถ้าคำนำกันตั้งนาระกา สามกลั่นเป็น
 อย่าง มาหลายคู่ จึงสมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณธรรมอัน
 มหาประเสริฐโปรดเกล้าฯ กำหนดพระราชโองการ ท้ายพระญาณบารมีแจ้ง
 ว่ากฎหมายให้ตั้งนาระกา นั้น ครมได้ กรมการหัวเมือง หากก็ให้ตั้งนาระกา
 คำนำกันกำหนดกฎหมายไว้เป็น อย่าง มา จะเอาแต่เงินพิในยศำฤชาคำ
 ธรรมนิยมเป็นประโยชน์ ท้ายหลวงโลกเขียกเขียฝัดข้อประบัตกัน เป็น
 การโกหกให้ยกเสีย ทำดังนี้ เขาเป็นยุติธรรมไม่ แต่นี้ สืบไปเมื่อนำตั้ง
 โจทยจำเลยถึงพิศุท คำนำดูเพลิง กันให้มันทำตาม อย่าง ธรรมนิยม ถ้า
 ข้างหนึ่งเป็น ชายข้างหนึ่ง เป็น หญิง ให้ดูเพลิง กันจึง มิได้ เสียเปรียบกัน
 ถ้าชายด้วยกัน หญิงด้วยกัน ให้คำนำกันแต่ ตีของ สัตยญา ห้ามอย่าให้
 ตั้งนาระกา ถ้าตั้งสองผูกขึ้นพร้อมกันให้เลิก ความเสีย อย่าให้เขาพิในยศ
 คุงหนึ่ง แต่ก่อนเป็นอื่น จากที่เดียว ถ้าพิศุท คำนำ ข้างหนึ่งผูกก่อน ถ้า
 ดูเพลิง ข้างหนึ่งฝ่าเท้า พง ให้เขาเป็น แพ้แก่พิศุท ปรียบใหม่ทิวคุณ
 เป็นสิ้นใหม่ถึง พิในยศ ถึง หนึ่งพิรุชใน กรมคำนำ ดูเพลิง ผู้ใดไปผูกท

เชื่อม สอน บอก ข้อความ ประการ ใดๆ บอก ลัทธิ ต่าง ๆ ให้ ชะแ่น พิสดร
 แล ให้ หนังสือ และ สอน ใน ข้อ ความ คดี เขียน มนตรกล ศาสดา ลง กับ อิน ไท
 ให้ แต่ ผู้ อยู่ กรรม จน ได้ พิจารณา เป็น สติย ว่า ให้ โทษ ก็ คดี ให้ จำเลย ก็ คดี ให้
 กฎ เขา เนื้อ ความ เป็น แพ้ ปรับ โทษ ทวิคุณ แล ทั่ว ผู้ เขามา ให้ ๆ เขา เป็น
 โทษ ทั่วย ถ้า แล มั่น อด ปลัก ทิ้ง สิ่ง อิน ไท เขียน เป็น เลข ยัญ มนตรกล
 ศาสดา เข้า ไป ใน กรรม จับ ทมิ ไท ได้ ตั้ง อยู่ กรรม ใหม่ ถ้า โทษ ถ้า จำเลย เข้า
 อยู่ กรรม ถ้า ผู้ ไท ออก นอก กรรม ใน กำหนด สาม วัน ผู้ นั้น เลมี ทให้ โทษ ตาม
 ยศ ภาษ กก็ หนึ่ง ให้ เลิก กรรม เลี้ย ตั้ง กรรม อยู่ ใหม่ หนึ่ง เนื้อ ความ หลวง เป็น
 การ แผ่นดิน ถ้า โทษ จำเลย ถึง พิสดร ทำ น้ำ แต่ ผู้ เดียว หาก มี ได้ จึง ให้
 หมั้น เทวาทิก เขา นาระกา สาม กลัน ซึ่ง ทำ ไว้ ไป ตั้ง แล เขา ช้อง ไป ต่ ตาม
 อย่าง ธรรม เนียม ถ้า คน เดียว ก็ คดี หลาย คน ก็ คดี ทำ น้ำ กับ นาระกา ๆ ล่ม
 ก่อน คน ๆ ชะแ่น นาระกา ถ้า ผู้ ก่อน นาระกา ก็ คดี พริ้ม กับ นาระกา ก็ คดี
 ให้ ผู้ ทำ น้ำ เป็น แพ้ แก่ นาระกา ให้ ปรับ โทษ เขา โทษ ตาม บท พระ อัยการ เติม
 ถ้า ผู้ พิจารณา ตระลาการ ผู้ ไท มี ได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย ซึ่ง ห้าม
 ปราบ ไว้ ณ ไซ ให้ เขา ทั่ว ผู้ นั้น เป็น โทษ ตาม โทษ นุ โทษ กฎ ให้ ไว้ เนวัน
 จันทร เดือนห้า ขึ้น ตาม คำ รุส คกราช ๑๑๕๗ ปี เาะ สปัตศก ๖๖

๓๐ ๑ กฎ ให้ ไว้ แก่ พระสุรตัวที่ ข้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่ เจ้าพระ
 ยาแล พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชนิกุล ชุน หมั้น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน
 แล ชุน โรงชุน ศาล แห่ง สุภา จำเมือง ภูทาส เสมียร บินนา ไท บังคับ บัญชา อรรถ
 คดี ถ้อย ความ ทุๆ กระทรวง ทั่วย พระบาท สมเด็จ บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธ
 เจ้า อยู่ ทวิ. เสกัจ ออก ณ พระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน จึง พระกระหม่อม กราบ บัง
 คมทูล พระกรุณา ว่า มี บท พระอัยการ ว่า ทาย พิ้อง ร้อง ทุกช ส่ง เงิน คำ ทวิ
 ให้ แห่ง หมายถึง ไป ให้ นายเงิน ออก มา รับ เขา เงิน แล นายเงิน รู้ หมายถึง แล

กำหนดให้มาในเวียงสามวัน นอกเวียงเจ็ดวัน ถ้ามีมาพัน กำหนดเข้า
 ใต้รับบังคับบัญชา ทุกวันนี้รับใส่เกล้าฯ ทนายไปให้นายเงิน มารับเงิน
 นายเงิน รู้ ทนายแล้ว บิดพลัวผิดเพี้ยนไป มิใช่ มา ก็มิใช่ บ้าง มา แต่ภอเป็นที่
 ก็มีมิใช่ อยู่ว่ากล่าวให้สำเร็จ ก็มีบ้าง แกล้งทำ ประเว่ ประวิง ค่นวงเพิ่น
 ไว้ซ้ำ จึงทรงพระกรุณา ตรัสเห็นแก่เกล้าฯ สั่งว่า แค่นี้ สืบไปเมื่อนำ ถ้าผู้
 คุณเขา ทนายไปให้นายเงิน ออกมาว่ากล่าว แล รับเงิน ตามกำหนดมันไม่
 รับ ทนายมันว่าให้ทนายไปให้มูลนายส่ง แลว่า บิดพลัวไป ประการใดก็
 ใต้ทั้ง ทนายไว้ให้มันที่นั่น หนึ่งถ้า มัน รับ ทนายแล้ว มาใน กำหนดแต่ภอ
 เป็นที่ หลาย ครั้ง หลาย คน ไม่ อยู่ว่า คดีให้สำเร็จ มัน แกล้ง จะให้ยาก
 แก่ความเมือง มันไปพันเคียน หนึ่ง แล้วมัน กลับมา จะว่าต่อไป เข้าใต้
 รับบังคับบัญชา ให้มัน จาก จาก เจ้า จาก ทนายกัน ให้เอาเงินค่าตัวทนาย
 นั้น ไว้จ่ายราชการแผ่นดิน แลให้เจ้า กระจ่าง ทนาย บอก แก่ มูลนายได้
 ห้าม ขวาม นายเงิน แล พรอค พวก นายเงิน เสีย เข้าใต้ เกาะ กุ่ม ชุกคร่า ว่า
 เปน ทนาย แล ที่ จำ ทำ ช่ม เหวง เปน ชัน จาก ที่ เคี้ยว ถ้า แล นายเงิน รู้ ทนาย
 ห้าม ขวาม นั้น แล แล้ว บังอาจ ชุก คร่า เกาะ กุ่ม อีก เล่า ใต้ ท่าน ว่า มัน ล่ม
 พระราช อาญา ความ เมือง ท่าน ให้ ทวน ผู้ นั้น ทำ สืบ ที่ แลแล้ว ให้ ปรีช โทม
 ตาม บท พระอัยการ แล ให้ ทนาย บอก จง ทั่ว แก่ ข้า ทูล ของ ฯ แล ชุน โรง
 ชุน ศาล ให้ ทำ ความ กฎหมาย นี้ จง ทุก ประการ ผู้ ใด มิ ใต้ ทำ ตาม จะ เอา
 ตัว เปน โทษ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน พุทธ เดือน หก ขึ้น สี่ ค่ำ รุศคักราช ๑๘๘๗ ปี
 เกาะ สัปตศก

๒

๓๓ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่ เจ้า พระ
 ยง แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้าราชนิล ชุน หมื่น พันทนาย ฝ่าย ทวาร
 พลเรือน มหาศรเสก ขะ เจ้า ข้า เจ้า ต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แล เจ้า หลว

พระราชวังบรมสถานมงคล กรมพระราชวังหลัง แลผู้รักษาเมืองผู้รั้ง

กรมการเมือง ^{๒๓}) ปากใต้ฝ่ายเหนือ แขวงจรัล ทเวต นายบ้าน

นายอำเภอ อาณาประชาราษฎร์ทั้งปวง จงทั่ว ท้ายพระบาท สมเด็จพระบรม

บพิตรพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระคุณ ขรรคมอัน มหา ประเสริฐ เสด็จ

ออก ณพระที่นั่งจักรพรรดิพิมาน แลเสนา พฤตมาตยราชปรีทิตาจารย์

มุขมนตรี โดยอันตบเส้า พระบาท สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระ

ขรรคมอัน มหา ประเสริฐ มีพระราชโองการ มาร พระบันฑูรคำทรัสเหนือเกล้าฯ

สั่งว่า มีบท พระอัยการ ห้ามไว้แต่ก่อน ตาม พระราชประเพณีสืบมา มี

ให้ผู้ใดทำทองเคลือบทอง อาบทองพราง ซ้อชายจ่านำเป็นอันขาดที่

เคี้ยว ถ้าผู้ใดจับได้พิจารณาเป็น สัตย์ไซ้ ให้ทวนทวย ลวดหนึ่ง ซี้ สิบ

ห้าที่ห้า สิบที่ หนึ่ง มีอทเวน อย่าให้กุมค้อน กุมคีมได้ แลไว้ให้เร่ง

เงินให้แก่ผู้มีซ้อผู้รับจ่านำพระราชอาญาถึงเท่าตังนี้ผู้มีซ้อ ซึ่งเป็นคน ซัว

มิได้ เกรงกลัวพระราชอาญา คบ หากัน ชอบลัททำทองเคลือบทอง อาบ

ทองพราง ซ้อชายจ่านำ แก่ผู้มีทวิรับไว้ เมื่อพิเคราะห์ดูคนทั้งสอง จำ

พวกนี้ ฝ่ายผู้ทำผู้รับจ่านำเป็นเหตุเป็น ประจักษ์ถึงกัน ฝ่ายผู้ทำเป็น

คนโมหะคะติเคยไปทวยยากจน คิดกลอุบายได้เท ซึ่งจะ หา ทวิพยให้

ไว้เป็น อาณาประโยชน์แก่ตัว มิได้กลัวโทษใน ชาติ อนาคต ประจุบัน จึง

กระทำการทั้งนี้ ที่จะให้ไว้ทวิพยโดยเร็ว ฝ่ายผู้มีทวิพยซึ่ง รับซ้อรับ

จ่านำเล่า บางที่เป็นคนโสมมเจตนา หาบัญญัติมิได้ เห็นว่า รุปพรรณ

ซึ่งผู้มีซ้อเอา มาขายแลจ่านำ สาราตำ ถู รับไว้จะได้กำไร มาก มิได้พินิจ

พิจารณาให้ผู้รู้ มาดู ช่วยททลงให้รู้ว่าทองที่ถูซัว ก้อนรับไว้ด้วย ใจโลภ

ฉฉ นานมาจึงรู้ว่าทองเคลือบทอง อาบเขา มาฟ้องรับว่ากล่าว แก่แห่งสุภ

จำเมือง หวัง จะเอาทรัพย์สินของตนคืน ผู้รับฟ้องก็ยิ่งลำบาก ยากที่จะพิจารณาหาความจริงได้ จนเคืองใจได้เล่า ลอยง...ฯ สมเด็จพระพุทธเจ้าอยู่หัว ผู้ทรงพระธรรมอันมหาประเสริฐ กอปรด้วยพระปฤชาญาณ ทรงพระดำริเห็นว่ายกบพระอัยการ ซึ่งให้เอาโทษแก่ผู้ทำของพรางของเกลือบของอาบแลผู้รู้เห็นช่วยชายชู้ขำนานนั้น ก็ควรด้วยโทษอยู่แล้ว แต่ทว่าให้เรียกเอาเงินทอนให้แก่ผู้นั้น ครั้นจะยื่นคงไว้ตามบทพระอัยการ ฝ่ายผู้มีทรัพย์สินซึ่งรับชู้รับชายชำนานนั้น หาเจ็ดหลายไม่ ด้วยใจโลภเจตนามิได้พิจารณาพิจารณา ก็จะไม่รับจำนำไว้อีก ถึงเช่นของเกลือบของอาบก็ไว้ใจว่า จะได้คืนโดยบทพระอัยการ แต่นี้สืบไปเมื่อนำตัวผู้ผิดชู้ จะเอารูปพรรณของเงิน ชู้ชายแลกเปลี่ยนจำนำประการใดก็ดี ได้ผู้ชู้ผู้รับจำนำพิจารณา วานผู้อื่น มาช่วยดูแลทกลงเขา ให้รู้ว่าของดีแลชั่วแต่เดิม ถ้าทกลงรู้ว่าของค่าดี แล้วจึงให้รับชู้รับจำนำไว้ตามควรด้วยราคา ถ้าแลทกลงเห็นเป็นของเกลือบของอาบแลแลเห็นแก่กันหนึ่งเสียมิได้จับกุมเอา มาว่ากล่าว จะเอาตัวเป็นโทษในระหว่างรู้เห็น เป็นใจด้วยผู้ผิด ถ้าแลผู้ผิดทรัพย์สินรับชู้รับจำนำไว้ มิได้พิจารณา หาผู้รู้ ให้ช่วยดูแลทกลงให้มันคงถ้วนรับไว้ นานไปจึงรู้ว่า เป็นของเกลือบของอาบ เขามาร้องฟ้องว่ากล่าว พิจารณาเป็นสัจว่ารับของเกลือบของอาบไว้ไซ้ ให้ลงโทษผู้สมชู้สมชาย ตามพระราชกำหนดบทพระอัยการเดิม แลทูลทรัพย์สินผู้รับชู้รับชายนั้น อย่าได้ให้แก่เจ้าของผู้รับชู้รับชายเลย เพราะมันมักง่ายมิได้พิจารณา แลได้เร่งเอาทรัพย์สินแก่ผู้เอาของ มาชายมาจำนำจ่ายราชการ สำรับแผ่นดิน ผู้มีทรัพย์สินซึ่งจะรับชู้รับจำนำสืบไป จะให้เจ็ดหลายรวังไว้ พินิจพิเคราะห์ วานผู้รู้ มาช่วยดูแลทกลงให้รู้ว่าของดีของชั่ว ฝ่ายชายคนร้ายซึ่งจะทำ

ของ เหลือบทอง ฉาบ^๕ ขาย จะค่อยเกรง กลัว สงบลง แลให้เอา พระราช
 กำหนดนี้ หมายแจกไป แควง จังหวัดใน พระนคร นอก พระนคร แลหัวเมือง
 ปาก ไต้ฝ่ายเหนือให้ทั่ว ถ้าแลผู้ใด มิได้ทำตาม กฎหมายซึ่ง แจก มา นี้ จะ
 เอา ทิว เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ ณ วัน พุทธศักราช ๒๓๕๔
 จุลศักราช ๑๒๕๔ ปี มี ไร่อัฐศก

๕

๑๒๑ ๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ ซ้ายขวาใน นอก ให้กฎหมาย บอก แก่ เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระหลวงเมืองเจ้า ราชินิกุล ชนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือ
 มหาศาลเอก ขอ เจ้าชาว ที่ เข้า เจ้าต่าง กรม ฝ่ายหน้าฝ่ายใน แล เจ้าหลวง กรมพระ
 พระราชวัง บวร ฯ ซ้ายหลวง กรมพระราชวัง หลัง ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ

เมือง ๒ } ปากไต้ฝ่ายเหนือ อาณา ประชากรราษฎร ทั้ง ปวง จงทั่ว ท่วย พระบาท

สมเด็จพระ บรมนารถบรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง พระมหากฤษฎา เสถียร อภ
 ษณพระที่นั่ง สวรรค์อมรินทร์ตามหาคุณสุคติปราสาท ฝ่ายอุทิศทิศ พระโสมน้อยเสนาบดี
 มาตย ราช ปโรหิตทวารวชิกราย ถวาย บังคมเจ้า พระบาทโดย อนุกรมลำดับ แล
 เจ้า พระยา ุชยวิจิตรสิทธิสงคราม กรมการ กรุงเก่า บอก หนังสือ ลง มาให้กรวย
 บังคมทูล พระกรุณาว่า จีน มี ชี้อลัก ตัม สุวา พิจารณา เปน สักย จึง สมเด็จ
 พระพุทธเจ้า อยู่หัว มีพระราชโองการมาว่า พระอินทร์สุรัสวดี ทานาคำรัสเหนือ
 เกลาเหนือ กระหม่อม ฯ สั่งว่า อย่าง ขวรมเนียม ไบราณ ราช สืบ มาตั้ง แต่ นาย
 อากร ตัม สุวา มา สำนับ พระนคร เพื่อ จะให้จำหน่ายบำบัติโรค แลกิจการ
 ฌรงค สงคราม แล ทวิพยนั้น จะ ได้เอา มา แจกจ่าย ทหาร ผู้ มี บำเหน็จ ความ
 ชอบ ผู้ใด ลอบลัก ตัม กลั่น สุวา ขยับ เอา วัน หนึ่ง สาม สิบ เทๆ ละ สาม สิบ
 สอง ทนาน ๆ ละ สลึง เปน เงิน สาม ชั่ง ถึงเท่าคั้งนี้ ยังมี เจ็ด ซยาค สัน

กาน คน พาล ถมินพระราชกำหนดกฎหมายเสียไม่ กลัวเกรง ความพินาส ผิดหวง
 ลอบลัก ทัพ กลั่น น้ำ สุรา ซ้อ ชาย เป็น อาณา ประโยชน์ กรณ์ จะ มิ ชาติโดยอ้าง
 พวกนี้ จะ มีใจ กำเริบ ลอบ ลัก ทัพ กลั่น น้ำ สุรา ปลอมปน ซ้อ ชาย มาก มาย
 ไป ประเพณีโบราณ จะ พัน เพื่อน เลี้ย แต่ นี้ สืบไป ถ้า ผู้ใด มิ ได้ เกรง
 พระราช อาญา อาณาจักร ของ ขาง ลอบ ลัก ทัพ กลั่น สุรา ทัพ เจ้า ทัพ เยื่อ กัษ
 มัน ลัก ทำ น้ำ คาด ลัม น้ำ แชน้ำ อ้อ ทัพ สัมภาร ทั้ง ปวง มี ผู้ รัง พึง
 กัด ทำ ผู้ รัง พึง มิ ได้ กัด สืบ สว จับ ทัพ พิจารณา เป็น สักย ให้ ลง โทษ
 เสนิก ปรัย โหม ทวี ชัน สาม วัน เก้า สิบ เท เป็น เงิน เก้า ชั่ง ฝ่าย ผู้ รัง จะ
 รัง ชาย รู้ เหน เป็น ใจ ให้ โหม กิ่ง ผู้ กระ ทำ ผิก แล ผู้ สม ซ้อ สม ซ้อ ต่อ ๆ มา
 รู้ เหน เป็น ใจ ทัพ ไซ ให้ ลง โทษ กิ่ง ผู้ สม รู้ สม ชาย เป็น อิน ทัพ ต่อ ๆ กัน
 ลง ไป โดย พระราช กำหนด บท พระ อัยการ แล เงิน ปรัย โหม นั้น แบ่ง เป็น
 อำเภอ ให้ ผู้ รัง เขาคความ มา ว่า เป็น เงิน ชั่ง หนึ่ง เหลือ นั้น ถ้า นาย ขากร
 มิ ได้ รัง ผูก ซาก ให้ เงิน นั้น ไว้ จ่าย ราชการ แผ่นดิน อย่า ให้ คน ทั้ง ปวง
 ทุ เชียง อย่าง กัน สืบ ไป แล ให้ ทนาย บอกล ใน พระนคร นคร พระนคร ให้
 ผู้ รัง ษา เมื่ ผู้ รัง กรมการ แฉวง นาย บ้าน นาย อำเภอ ป่าว รัง ประการ ราชฎ
 ทั้ง ปวง จง ทวี ถ้า บอกล ไม่ ทวี จะ เขา ทัพ เป็น โทษ ตาม โทษ นาน โทษ กฎ ใช้
 ไว้ วัน วัน พุทธ เดือน หก แรม คำ คำ จุศ ศักราช ๑๑๔๘ ปี มี รัง อัง รุก จะ
 ๓๓๐ กฎ ใต้ ไว้ แก่ พระ สุริย ทัพ ทัพ ขวา ใน นคร ให้ กฎ ทนาย บอกล แก่ เจ้า พระ
 ยา แล พระ ยา พระ หลวง ชุน หมื่น พัน ทนาย ฝ่าย ทหาร พล เวื่อน ข้าง นำ ช้าง ใน
 ผู้ รัง ษา เมือง ผู้ รัง กรมการ เมือง ^{๑๐}/_๓ | ทวี น ทก ทวี น ออก ปาก ทัพ ฝ่าย เหนือ บันก
 นิคม ขอบ เขต รัน แก่ กรุง เกพฯ จง ทวี ทัพ สม เตจ บรม นารท บรม บพิกร พระ
 ทุท เจ้า อยู่ ทวี บรม รรม มี กรม หาราชา ธิราช เจ้า ผู้ ทรง ทศ พิศ ราช รรม ษัตริย์

คุณ สุนทรามหาอุปถัมภ์ พระพุทธศาสนาถาวร รุ่งเรืองจำเนียรศรค้ำฟ้าพันพรรษา
 เสด็จ ออก ณ พระที่นั่งทักษิณ ทานาธิบดีรัตนมหาจักรพรรดิพิमान พว้หมด้วย
 มุข มาทนายเสนามนตรีกระวีชาติราชปโรหิตาโหราจารย์ราชบัณฑิตยเส้า พระบาท
 บงกชมาศ จึงมี พระปริหาร คำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า โดย พุทธโฆวาท ปาฏิ
 โมช อัน สมเด็จพระพุทธเจ้าทั้ง หลาย มากกว่าเมกทรายใน ท้อง พระมทา.
 สมุทนั้น ย่อม ครัสไว้วัรพุทธศาสนา สอน สัตว์ ด้วย พระธรรม สาม บทๆ หนึ่ง
 คือ กิริยา มิได้ กระทำ ซึ่ง ขาป ลามก ทั้ง ปวง หนึ่ง คือ ให้ บริบูรณ์ ด้วย กุศล
 ธรรมอัน ปราศจากโทษ หนึ่ง คือ อยู่่าห หนัก ทรมาณ จิตรอัน ร้าย ชั่ว นั้น ได้ ติ
 หนึ่ง ธรรมสาม ประการ นี้ ชื่อว่า พระพุทธศาสนา เหตุ ธรรมทั้ง สาม บท
 นี้ รวมใน กอง คัด คือ พระวินัย สมาธิ คือ พระสุตธ ปัญญา คือ พระบรมกต
 อยู่ใน พระธรรมสาสนา สาม บทนี้ สัน ผู้ใด ประฏิบัติ ใ้ๆ ชื่อว่า ภย บำรุง
 พระพุทธ ศาสนา ผู้ใด มิได้ ประฏิบัติ ตาม พระธรรมสาม บทนี้ ได้ ชื่อว่า มิ
 ใ้ ภย บำรุง พระพุทธศาสนา พระองค์ จึง ปัญญัติ พระวินัย สอง ประการ อัน
 เปน ต้น พระธรรมสาสนา ทั้ง สาม บทนี้ ไว้ คือ พระปาฏิโมช เปน วินัย ภิกษุ
 คือ ทศกุกุศลกรรมขล เปน วินัย ชมราวาศ แล ท้าว พระยา เสนา บั้ อาณาประชา
 ราชฎร แต่ ก่อน ที่ ประมาท มิได้ ประฏิบัติ ตาม ทศกุกุศลกรรมขลวินัย ได้
 ชื่อว่า มิได้ ใ้ ภย บำรุง พระศาสนา นั้น มี แต่ อกุศล ซ้ำ มชาน ไปใน สันการ กระทำ
 อกุศลกรรมต่าง ๆ ก็ได้ ทุคช เวทนาใน อนาคต ประจุบัน แต่ นี้ สืบ ไป เมื่อน่า
 ได้ ชาติ ของ รุติฯ ทั้ง ปวง ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย ทหาร พลเรือน ข้าง น่าง ข้าง
 ใน ผู้รักษา เมือง ผู้รั้ง ธรรมเนียม อาณาประชา ราชฎร ประฏิบัติ ตาม ใ้ ทั้ง
 อยู่ใน ทศกุกุศลกรรมขล วินัย ทั้ง สิบ ประการ คือ กายกรรม ๗ จักรกรรม ๔
 มโนกรรม ๓ เปน สิบ ประการ แล กายกรรม ๓ นั้น คือ ห้าม มิได้ ฆ่า สัตว์

อัน มีชีวิตไว้ให้ตาย โดยทำไปแต่ใจเล็งใจเฝ้า ก็ อย่าฆ่า หนึ่งห้ามมิให้ลัก สวิญญานกทรัพย์ สวิญญานกทรัพย์ อัน มนุษย์ หวงแหนมมิได้ให้ โดยทำไป แต่ทำ ภาณูภาคย์ เย่าลัก หนึ่งห้ามมิให้เสพ เมถุนธรรม อันเป็นที่นักปราศุติเตียน คือ เย่าล่วง ลัก ประเวณีในหญิง ๒๐ จำพวก คือ หญิงลูกสาว หญิง บุตรเลี้ยง หญิง หลาน สาวท่าน ทาฬมิได้มีแปกจำพวก คือ บิดารักษา มารคารักษา พี่น้องญาติโคตร รักษา บรรพชิตรักษา มิให้จะกล่าวก่อน แลล่วง ลัก ประเวณี หนึ่ง แล หญิง มีสวามีรักษา สิบสองจำพวก สวรัทชาภิริยา คือ หญิง อัน สวามีรักษาเป็นต้น แล หญิง ๒๐ จำพวก เย่าล่วง ประเวณี หนึ่ง เป็น กายกรรม ๓ วาจักรกรรม ๔ นั้น คือห้ามมิให้เจรจา สวาท สัมปลับคำ พวง ๑ ห้ามมิให้เจรจา ส่อเสียด ๑ ห้ามมิให้เจรจา พยาบาท ๑ ห้ามมิให้เจรจา ตลก คนง เป็นวาจาอัน มิเป็น ประโยชน์ หนึ่ง แล มโนกรรม ๓ นั้น คือ ห้ามมิให้ จิตร โลก เหน ของ ท่านผู้อื่นคิด จะใคร่ได้เป็น ของ ตน หนึ่งคือ ห้ามมิให้ จิตร คิด พยาบาท ลัก ผู้อื่นได้ พิณาศ ฉิบหาย หนึ่ง คือ ห้ามมิให้ จิตร คิด เหน ผิดว่า บุคคล จะทำ กิริยา ฆ่า สัตว์ ลัก ทรัพย์ ล่วง ประเวณี เป็นต้น กิริยาที่ฆ่า สัตว์ ลัก ทรัพย์ ล่วง ประเวณี อันเป็น บาป นั้น จะตาม สนธฺย ตน ทา มิได้ แล ถ้าคิด เหน ผิดว่า สัตว์ ทั้ง ปวง เกิด มา นี้ ที่ เอง ชั่ว เอง ทา เหตุ บั้จจัย ตก แต่ง ให้ ชั่ว ให้ ที่ มิได้ แล อย่าคิด เหน ผิดว่า จะทำ บุญ นี้ ยศ ก็ ตี มาก ก็ ตี จะมี ผล ไป ใน อนาคต มิได้ แล คิด เหน ผิด จาก พุทธวจน ทั้ง สาม ประการ นี้ ได้ ชื่อว่า นิคมมฤจฺจาทิจู เป็น มโน กรรม สาม ประการ เข้า กัน เป็น กาย กรรม ๓ วาจักรกรรม ๔ มโนกรรม ๓ เป็น ทศกุศลกรรมบถวินัย ๑๐ ประการ สำหรับ ชมารวาท แล ให้ ศึกษา ประวัติดีทั้ง อยู่ใน พระวินัย ก็ จะเป็น บั้จจัย ได้ ได้ พระ ศาสนา ธรรม ทั้ง สาม อัน พรวณา แล้ว แต่ เติมนั้น ได้ ชื่อว่า ผู้ นั้น กษ บำรุง พระพุทฺธศาสนา ของ พระศรีสรรเพชญ์ พระพุทธเจ้า แล ให้ ตั้ง อยู่ใน ทศกุศล

กรรมบทเป็นนิจวินัยศีล ครั้นถึงวารวัน ๑๕ { คำ ให้รักษาพระอุโบสถ
 ศีล แปรศีล สืบประการ เป็น อติเรกศีล ชอนกันทำบุญให้ทาน สดับฟัง
 พระธรรมเทศนา จำเริญ ธรรมกว่านา ให้เป็น ตรีโยอุโบสถ จำเริญ ขานีสงษ
 ยิง ขึ้นไป แลให้ข้า ราชการทูลของธูลี่พระบาทผู้ ใหญ่ผู้น้อย ฝ่าย ทหาร พล
 เวื่อนข้าง นำข้างใน ผู้รักษา เมืองผู้ รัง กรมการ อาณา ประชา ราษฎร ทั้งปวง
 ประปฏิบัติ กระทำ ตาม พระราชโองาทานุสาสน กำหนด กฎหมายนี้ ึ่งทุก ประการ
 ผู้ใด ละเมิด เสีย มิได้ปฏิบัติ ตาม พระราชโองาท กำหนด กฎหมายนี้ จะ
 เขาตัวเป็นโทษ ตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ เหนวัน จันทร เกือนแปด ขึ้น แปด
 คำ จุลศักราช ๑๑๔๔ ปี ขาน จักราชก

๓๔ ๑ กฎให้ พระสุริยวงศ์ ข้าย ขวาว ใน นถก ให้กฎหมาย บชก แก่เจ้าพระยา
 แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชันีกุล ชุน หมั้น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พล เวื่อน
 แลข้าหลวง กรม พระ ราชวัง บวรสถานมงคล ข้าเจ้าต่าง กรม ฝ่าย นำฝ่าย ใน
 ทั้ง ปวง ึ่งทั่ว ท้าย สมเด็จ บรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า เยื่อ หิว ผู้ทรง
 ทศพิช ราชธรรม มหันตารฤคคุณ ฤคตย ศรัทธา ยิง ประปฏิบัติ พระศาสนาพระมหา
 ชิโนรส สงฆ คำรง เวียง ยศ ศีล สวัสดิทิจพระจุฑาปริศทุทศีลสังวรวิชัย ไพรบรมพิเศศ
 เป็น บุญเชิกร แก่ เทพนิกร มนุษย ทั้งปวง เสกัจ ออก ณ พระที่นั่ง ศุภสิกา มหาปราสา
 โดโยอุทวารภิมุช. พริ้ม ท้าย มุขมนตรี กระวี ชาติ ราช เสถวา ปโรหิตา ไทรา
 ราชครู เจ้า พระบาท บงกชมาศ ึ่ง มี พระราชโองการ มารพระบัณฑูร สุรัสสีหนาท
 คำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ครั้นนี้ จะทำนุบำรุง พระราชกำหนดกฎหมาย ขนบ
 ธรรมเนี่ยม ราชกิจ บ้านเมือง ให้ยัง ขึ้นโดยโบราณราชประเพณี แผ่นดิน สืบ
 มาแต่ก่อน แลมีใน พระราชกำหนดแต่ก่อนว่า ถ้า สมเด็จ พระเจ้าลูก
 เชอ หลาน เชอ เจ้าต่าง กรม แล ข้าทูลของธูลี่พระบาทผู้ ใหญ่ผู้น้อย ฝ่าย
 ทหาร พลเวื่อน ผู้ใด ละ กวบายทูล พระกรุณา ท้าย ธรรมดา คดีสิ่งใด แล ขอผู้คน
 ข้าง ม้าโค กระบือ สวีญาณกทรพัย อวีญาณกทรพัย แล สมเด็จ พระพุทธเจ้า

อยู่ทวี ถ้าทรงพระกรุณาโปรดพระราชทานให้ แต่มีไว้ตั้งผู้ใด ให้กราบ
 ทูล พระกรุณาขอพระราชทานผู้รับสั่ง ๆ ให้โดยชอบกับราชการ อันควร
 ครั้งนี้ ข้าหลวงกรมพระราชวังบวรสถานมงคล ข้าเจ้าต่างกรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน
 แลข้าราชการผู้ใหญ่ผู้น้อย ที่แจ้งในพระราชกำหนดก็ดี ที่ไม่แจ้ง
 ก็มิบัง แต่ให้สืบไปเมื่อนำ ถ้าแลเจ้าต่างกรมแลข้าราชการของ ข ผู้ใดจะ
 กราบทูล พระกรุณาขอ สวิญาณकर्พรพย อวิญาณकर्พรพย โปรดพระราชทาน
 ให้ แต่ยังมีผู้รับสั่งมิได้ ให้ผู้ทูลขอ กราบทูล พระกรุณาขอ ผู้รับสั่ง จงทุก
 จ้อย ห้ามอย่าให้เจ้าต่างกรมเอาชื่อรับสั่งไปสั่งแก่เจ้ากรม ปลัดกรม นาย
 เวณปลัดเวณมหาดเลขาใน กรม ให้บอกหมายมาใน พระราชวังหลวง แล
 ห้ามอย่าให้ข้าราชการของ ข ผู้ กราบทูล พระกรุณาขออ้างว่า เป็นผู้รับสั่ง ๆ เวณ
 ไปเอง ให้ผิด ด้วย พระราชกำหนดกฎหมายเก่าใหม่ แต่สิ่งใดสิ่งหนึ่งได้
 ถ้าผู้ใด มีพึงละเมิดทำผิดด้วย พระราชกำหนด ประการใด จะเอาตัวเป็น
 โทษตามโทษานุโทษ กฎให้ไว้ เหนวัน จันทร เดือน ๖ ค่ำ ขึ้น ๑๕ ค่ำ
 ราช ๑๑๔๔ ปีชาน จักรวรรดิ ๖

๓๕ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ เจ้าชวาใน นอก ให้กฎหมายเขตฝ่ายหน้าฝ่าย
 ใน แลกรมพระราชวังบวรสถาน มงคล กรมพระราชวังหลัง เจ้าพระยา
 แลพระยา พระทอง เมือง เจ้าราชสีสุภ ชนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร พลเรือน
 ผู้รักษาเมืองผู้ รับ ราชการ ปากใต้ฝ่าย เหนือทั้งปวง จงทั่ว ด้วย พระบาท
 สมเด็จ บรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ทวี ผู้ทรง ทศพิชราชธรรมอันมหา
 ประเสริฐ เสด็จไปปราบดาภิเษกใน เขมโทยสุริยราชสมบัติ บำเพ็ญพระบารมี
 ธรรมเพื่อ จะให้ไว้ไว้แก่ พระบรมนาถโคก สมโพธิญาณ เสด็จ ออก ณพระที่
 นิ่ง กุศลมหาปราสาทโดยอุทราภิมุข พรมด้วยมุข มีจา เสวกามาตย์ มนตรี กระ
 วิราช ขาติพฤตมาโหรราชบัณฑิตย เจ้าพระบาท บงาษมาศ ทรงพระราช
 วิพิงโทย ศุขุมคำภีร์ ภาพ ธรรมานุสาสน แลสิ่ง มี พระราชโองการมาพระ

บิณฑุรสุรัสวดีท้าวท้าวว่า สัตว์โลกยทั้งปวงทุกวันนี้ ประพฤติผิด จากพระ
 ไตรยสรณาคม จะไปสู่อบายภูมิทั้งสี่เสียเป็นอันมาก โดยกระแสพุทธรัก
 ทรสเทศนาไว้ว่า พระไตรยสรณาคมนี้ มีเป็นยศก มงกุฎ เกษัตน์ ชรรวมทั้งปวง
 ยากที่บุคคลจะรักษา พระไตรยสรณาคมให้บริสุทธิ์ได้ ด้วยเหตุว่า พระไตรย
 สรณาคมจะ อยู่เป็นมันคงนั้น เพราะถ้อย พระพุทธรูปคุณ พระธรรมคุณ พระสังฆ
 คุณ เป็นเที่ยงแท้ จิตร มิได้ผันแปรไป ถ้อยคุณอันอื่นนอกจากนี้ ว่า
 ประเสริฐกว่า พระรัตนไตรยคามีได้ เป็นอันขาดที่เที่ยงถนั้น พระสรณาคมจึง
 จะคง อยู่แก่ผู้นั้น ทุกวันนี้ สัตว์ทั้งปวงเป็นโลภีย ครั้นมีทุกข์ ชนมา
 หน้าจิตรนั้นก็ผันแปรไป จาก พระรัตนตยาธิคุณ ไปถ้อยผู้สร้างเทพารักษต่าง ๆ
 ที่หน้าใจที่เป็นพหุสตรนั้น ถึงจะนับถ้อย พระภุมเจ้าที่ เทพารักษนั้น ก็ถ้อยเขา
 แต่โดยจิตรคิดว่าเป็นมิตรสหายเป็นเป็นที่พึ่งอันอันตราย มิได้คิดว่าจะ
 เสริฐกว่า พระรัตนตยาธิคุณ คามีได้ แต่เพียงนี้ พระไตรยสรณาคมก็ยังมิได้
 ซาก ที่หน้าใจภอที่ไกลจาก สกัษตรัย พัง ครั้นทุกข์บังเกิดมี เพราะกรรม
 ของตน แต่หลังมิได้แจ้ง ก็เข้าใจว่า ตนถ้อย พระรัตนตยาธิคุณ ช่วยไม่ได้
 เสียหน้าใจก็ละ พระรัตนตยาธิคุณ เสีย ไปถ้อยภุมเทพารักษผู้สร้างต่าง ๆ ภอ
 สันกรรมจะพ้นทุกข์ก็เข้าใจว่า ภุมเทพารักษผู้สร้างที่ตนถ้อยนั้นว่า ประเสริฐ
 กว่า พระรัตนไตรยถนั้น พระไตรยสรณาคมก็ขาด เหมือนผู้นั้น ทาศีละมิ
 ไร เหนจะไปสู่จักรุบายเที่ยงแท้ ครั้นจะให้ห้ามเสียไม่ให้ถ้อยผู้สร้าง
 เทพารักษ ศักสิทธิ์เล่า ก็มี พระพุทธรัก ทรสไว้ ในสัตตบริวาริยธรรมเจ็ด
 ประการ อันจะให้บ้านเมือง สมบูรณ์ จึงว่า ให้สมเด็จพระมหา กระษัตรา
 ชีราชเจ้า บำรุงเทพารักษในกรุง เทพมหานคร นอกกรุง เทพมหานคร
 เป็นต้นเหตุนี้ จึงมีพระราชโองการ ท้าวท้าวเหนือเกล้าฯ สั่งว่า แต่
 นี้สืบไปเมื่อนำ ให้ข้าทูลของอุลผู้ใหญ่ผู้นั้นย ผู้รักษาเมืองผู้ รังกรมการ

เมือง ^๒/_๓ } ทั้งปวง บันทามี ศาลเทพารักษ์ พระภุมเจ๊กิ พระเสื่อเมืองทรง

เมืองให้บำรุงซ่อมแปลงที่ปรวรัก หัก ฟังนั้น ให้บริบูรณ์ แลแต่ง เครื่อ
กระยาบวช ผลไม้ถั่ว งา เป็นต้น แลอุปเทียบ ของ บุษบาพ็อน ว่านำ บวงสรวงพล
กรรมถวาย สิ่งซึ่งอิน สมควร แก่เทพารักษ์ แต่อย่าถับถือ ว่ายิ่งกว่า พระไทร
สรวนาคม ห้ามอย่าให้พลักรรมด้วยฆ่าสัตว์ต่าง ๆ มีโค กระบือ สุนัข
ไก่ เป็นต้น บุษบา จะไปสู่อุบายอุบายเสีย แลให้กระทำบุญได้ ทาน วัชช
การ กุศลสิ่งใด ๆ จงอุทิศ ส่วนกุศล ให้แก่ภุม อารักษ์ เทพยตาทั้ง ปวง ได้
อนุโมทนา ส่วน กุศล ก็ จะ ชื่นชม ช่วย ภิบาล วัชชา จะได้เป็น พยาน บอกลาญ
แก่ทั่วโลกบาดอินเทียว มา เขา บัญชีนั้น แต่ซึ่ง ศาลเทพารักษ์อินเขาไม่
ทำเป็น เพศ บุรุษยถึงคดีใหญ่ยัยต่าง ๆ ทนึ่งชายชวณ กัน นัถอินนั้น ทรง
พระกรุณาให้นักปราช ราชบัณฑิตยคัน ใน พระไทรยบัญญัติ มิได้มี อย่าง ได้
สืบถามตุ อย่าง ธรรมเนียม ใน พระนครราชธานีต่าง ๆ ก็มีได้มี เยี่ยง อย่าง
จึง ทรง พระวิจารณ์ เหนว่า แรก เหตุนี้ จะมี มา เพราะ คน พาลกักขระ อยาบช้า
แข่ง กระทำ เพศ อินนี้ เหยะเย้ย ทนึ่ง แม่มก อิน มี มารยา ทา ความ ลอยมิได้
เป็น เกม สืบ มา ทนึ่งชายผู้หา บัญญา มิได้ ก็ เขา เยี่ยง อย่าง นัถอิน สืบมา
เป็นที่ เทวศา ศักสิทธิ์ จะ ซึ่ง ซังอีก สม ควร แต่ แก่ผู้สง อินต่ำ ศักก็ ลัวทว
เผ่า พาล อยาบช้า นั้น หนึ่งเป็น ที่ แยก เมือง นาๆ ประเทศ ไป มา ค้าขาย
ได้ เหน จะ คหมีน ถิ่น แคลน กรุง เทพมหานคร อิน กอบ ทวย เกียรติยศ จะ คีได้ย
ว่า มิควรที่ จะ นัถอินก็ มา นัถอินทำนุ บำรุงนั้น จะ เขา ความ ลามก อัยมงคล
นี้ ไปเล่าต่อๆ ไปใน นา ๆ ประเทศต่าง ๆ ก็ จะ เสื่อม เสีย สาศวาคม
เกียรติยศ ศักทิภาพ กรุง เทพมหานคร ไป ห้ามอย่าให้มี เพศ บุรุษยถึงอิน
ลามก อัยมงคลไว้ ใน ศาล เทพารักษ์ เป็นอิน ซากที่ เตียว แลให้ ผู้ วัชชา เมือง

ผู้รั้งกรมการ กำหนดพันทนายบ้านไปเก็บเอา มาเผาไฟเสีย จง สิ้น อย่าให้
 มีอยู่ ณ โรง ศาล บ้าน เมือง นิคม เขต ประเทศ ไต ๆ มีผู้รู้ เห็น เขา เนื้อ ความ
 มา ว่า กล่าว พิจารณา เป็น ลัทธิ จะ เขา ผู้รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ แล พันทนาย
 บ้าน แล ชาว บ้าน ตำบล ประเทศ นั้น เป็น โทษ ๆ ถึง สิ้น ชีวิต แล ได้ ทนาย
 บอก จง ทัว ให้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย นี้ จง ทุก ประการ ถ้า ผู้ใด
 มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมาย นี้ จะ เอา ตัว ผู้ นั้น เป็น โทษ ตาม โทษ
 นุโทษ กฎ ให้ ไว้ ณ วัน พุทธ เดือน เก้า ขึ้น สิบ สาม คำ จตุศักราช ๑๑๑๔ ปี
 ชาน จัตุวา ศก ๗

๓๒ ๑ กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ชาย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่ ข้า
 ทูล ของ ๗ ผู้ใหญ่ ผู้ น้อย ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน ฝ่าย ทหาร พล เวื่อน แล เจ้า ต่าง กรม

ผู้รักษา เมืองผู้รั้ง กรมการ เมือง ^๓ } ๓ วัน ทก ทวัน ออก ปาก ได้ ฝ่าย เหนือ บัน
 ทา ขอบ เขต ๗ ชั้น เสมอ ขึ้น แก่ กรุง เทพมหานคร จง ทัว ด้วย พระบาท สมเด็จ
 บรมนารถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่ ทัว ผู้ ทรง พระ ราชธรรมคุณ อัน มหา
 ประเสริฐ เสด็จ ได้ ปราย ตาม ภิเศก ใน เอก โข สุริย สมบัติ ทุก วัน นี้ มี พระราช
 ประนิทาน ปรารถนา พระพุทธนาม โภชญาณ เสด็จ ออก ณ พระที่นั่ง บุศยภักดา
 มหาจักรพรรดิพิฆาน โดย บรมพราหมินฯ พร้อม ทวย อุภัย สมุหบริวาร อัครมหาเสนา
 อธิบดีมนตรี กวีวิชาติราช ปรโรหิตา โหราชาริย เจ้า พระบาท บงกชมาศ จึง มี
 พระ ราชโองการ मारพระ บันฑูร สุรัสือ นาท คำ รัส ทิว วิจารณ์ ญาณ อย่าง เหน ไป
 ใน พระพุทธ ประเพณี สมเด็จ พระพุทธเจ้า ทั้ง ปวง เมื่อ บำเพญ พระบารมี มา ใน
 วัฏสงสาร ช่อมมี พระกรุณา ญาณ เมทาส์ ทิว โลกย ทั้ง ปวง จะ ใคร ให้ ได้ โสภณ
 ศุข แล พระโลกุตร ศุข เป็น มูล พระบารมี มา แม้น เสวย พระชาติ เป็น บรมกระ
 ษัตริย ทา พระพุทธศาสนา มิได้ สัตว ทั้ง ปวง ก็ อาไศรย บรมกระษัตริย ผู้ สร้าง

พระบาทมี ย่อมมีพระกรุณาช้ชวณ สรรพพรหมณา อาณาประชาราษฎร
 ให้ตั้งอยู่ในกุศลสุจริตจิตรก็คู้ณ เคยเข้าใน การกุศล เมื่อกระทำกาลกิริยา
 ทายจิตรก็ประวัติเข้าเอา ขาวรณ กุศลซึ่งคู้ณเรียนนี้ ก็เช่นมหานิมิตรมีก่า
 ลัง เกียง ครวัน บัง บาปเสียได้ ก็ขึ้นไปเสวย สวรรค สมบัติ มนุษย์สมบัติ
 เพราะ พระโพธิสัตว์เจ้าเป็นท้าว พระยา มีพระกรุณาช้ชวณนำสัตว์นั้น ก็
 เป็น อย่าง ขรมเนียม มา ทรง พระกรุณาเห็นว่าแผ่นดิน ก่อขึ้นนั้น อาณาประช
 ราษฎรทั้ง ปวง มีน้ำ จิตร ยังมี สนิท คู้ณ เคยใน การกุศล รณ อยู่ด้วย การ
 บาป เกทโรยาคติถลว ราชไทย ก็ชวณ ก้นคู้ณ เคยไป ใน การ บาป อยาเข้า
 ด้วย ราชกิจ การ นั้น สืบ สัน พันประมาณ ประการ หนึ่ง กระทำ การณรงคสงคราม
 ด้วย ความ จำเป็น เห็นว่าทำประโยชน์ มิได้ เสียที่ที่ใดเกิด มาเป็น มนุษย์แ
 ภย พระพุทธศาสนาอัน ยากที่ จะได้ ภัยเห็น ครั้นนี้ จึง ทรงพระกรุณาไปร
 เกดต่างๆ ลก ย่นย่อ พระราชอาณา อาณาจักร ราชกิจทั้ง ปวงลง มีแต่ การกุศล
 ให้มีความ สุข สบายเพื่อ จะให้ จิตรนั้น เกิดชอบ โทล บาป คู้ณ เคยเข้าใน การ
 กุศล จึง ทรง พระอุยาศึกศึกษา เว้ง รัต บำเพญ พระราชาคุณต่าง ๆ เช่น ประ
 ชาน ช้ นำ อาณาประชาราษฎร ทั้งปวง แล้ว ให้มี พระราชกำหนดกฎหมายเว้ง ใต้
 บำเพญ ทาน วิชาศีล สกัปปัง พระธรรมเทศนา ให้ตั้ง อยู่ใน ทศกุศลกรรมมถ
 ๑๐ ประการ แล้ว ยัง ทรง พระมหากุณา อนุเคราะห์ เห็นว่า ยังมีคู้ณ เคย
 เข้าใน การกุศล เพราะ ว่า อาณา ประชาราษฎร ลัทธิ ครั้นนี้ มีแต่ โลกะ มีแต่
 โมหะ เป็น คุ้มมูล จะทำ การกุศล สิ่งใด ๆ ก็ ปราศจาก ปัญญา สัก แต่ ว่าทำ
 ไป ตาม ประเพณี มาทว่า วิชาศีล ๕ ประการ ศีล ๑๐ ประการ พระสงฆ
 ผู้ให้ว่า ประการใด ก็ ว่าด้วย แต่ทว่า เองนั้น จะ เรียง ลำดับ ศีลให้ ถูก ตั้ย แล
 ลักขณ เนื้อ ความ ของ กแห่ง ศีลอัน จะได้ เข้าใจ วิชา ตามนั้น วัชยคน พัน คน
 จะ รู้ นั้น น้อย ถึง ที่ รู้ เท่า ตังนี้ เพราะ มีวิญญา ปัญญา ที่ กี่ ที่ ปัญญา มิได้

มีมัญญาณ บัญญาอิน ระ ทัก จิตร อากุศลธรรม ก็คือสี่เป็นอิน มัน นั้น ก็นี้ยนิก็
 ย่อม ชลเยยละเสียมมีได้ สมาทานก็มีบ้าง ถึงรู้แต่มีได้ ประฏิบัติ ก็ได้ชื่อว่า
 มีได้ ขึ้นเคยเข้าใน การกุศล ก็เสียที่ด้วย จวนจะมา พยาธิมรณ ทุกๆ โลกถึง
 แล้ว ครั้น มีพระราชกำหนดกฎมณเฑียรบาล ให้นำเข้าไว้ ด้วยกับ พระพุทธชายน
 จักร สัตว์ทั้ง ปวงก็ จะ ประมาท มีได้ จะ ประฏิบัติ ตามกุศล สุจริต จึงมี พระ
 ราชโองการมารพระบิณฑุร คำรหัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า แต่นี้ สยไปเมื่อนำ
 ให้ชำทลของฯ ช้าง นำช้าง ใน ฝ่ายทหาร พลเรือนทั้งปวง อิน อยู่ในราชอาณาจักร
 จักร นั้น ให้รู้จัก ลักษณะ คือ ๕ } คือ ๑๐ ให้รู้ เนื้อ ความใน ภาษาไทยใน พระ
 ราชโองการทุก ลึกซาบทุก ใน บท ราชโองการ ปาณาติปาตา เวรมณี สิกขา ปทัง สมามิยามิ
 นั้น ให้เข้าใจ ใน ภาษาไทย ว่า ช้าง จะ สมาทาน ก็เขา เป็นมัน คง ทราบ
 เท่า สัตว์ ชีวีตร ทัก หน้าใจ เว้น จาก กิริยาอิน จะ ยัง ชีวีตร แห่ง สัตว์ ให้ตกเสีย
 คือ นำ สัตว์ หนึ่ง เขินนาทานา จาก กิริยาอิน ลัก ซึ่ง สิ่ง ของอิน เจ้าของ มีได้
 ให้หนึ่ง กาเมสมิฉญาจาวา จาก ประพฤติผิด ภรรยา แล ลูก สาวท่าน หนึ่ง
 อพรหมจริยา จาก กิริยา ประพฤติ การ มีได้ ประเสริฐ คือ เมณฺฑนธรรมอิน เป็น
 มูลทุกข นั้น หนึ่ง มุสาวทา จาก กิริยาอิน กล่าวคำเท็จ แล คำพราง หนึ่ง
 สุราเมระมะชะปมาทกานา จาก กิริยาอิน คมกิน ซึ่ง น้ำเมา อิน โส แล ชันอิน
 เป็น เหตุแห่ง จะ ลืม สมประญาติ นั้น หนึ่ง วิกาลโภชนา จาก กิริยาอิน จะกิน
 ซึ่ง โภชนาหาร ของกิน ในอิน ใช้ กาล คือ ทวัน บ่าย หนึ่ง นี้จะคือ ทาทิวส
 กทัศนา จาก กิริยาอิน พ้อน ขับ ตัก สัตว์ เป้าเอง แล กูฟุ้ง ซึ่ง พ้อน แล ขับ ตัก
 สัตว์ เป้า นั้น หนึ่ง มาลา คันชวิเลปะนะธารมะมณฺฑนชานะ วิกสนนํกานา จาก กิริยา
 อิน ทรง แล ทา ซึ่ง ของ หอม แล พวง ดอกไม้ แล เครื่อง ประดับ ชัก เกลา ซึ่ง
 ทิว อิน เป็น การ ตกแต่งอิน ประดับ ทิว นั้น หนึ่ง อุจาสสะนมหาสยนา จาก
 กิริยาอิน นั่ง แล นอน เหนือที่หนึ่งที่ นอนอิน สูง พ้น จาก ประมาณ แลอิน ประ

เสวยถึงโดยค่านั้นหนึ่ง ชาลฐฐฐฐฐฐ จาก กิริยาอัน รัย หวง แทน ซึ่ง ทอง
 แลเงิน เป็น ต้น นั้น เป็น คีล๕ } ประการ คีล ๑๐ ประการ ให้เข้าใจใน
 เนื้อ ความใน พระบาทอัน รัย ตามคำ พระสงฆ์ให้ถึง พรรณา มา นี้ จึง จะ รักษา
 เป็น ญาณสัมประยุกเจตนา มี ผลานิสงษ นั้น จะ นัย จะ ประมาณ มิได้ แล เมื่อ
 รัย คีล๕ } คีล ๑๐ นั้น แลว่า จะ เว้น จาก ชั่ว สัตว์ แล ตก ทรม เป็น ต้น
 ทราบเท่าถึง คีลอัน เว้น จาก รัย หวง แทน เงิน ทอง เป็น ที่ สุก นั้น ครั้น รัย
 แล ก็ ตำรวม จิตร อย่าได้ คิด พยาบาท วิทก ที่ ผูก อาฆาต ชั่ว สัตว์ วิทิงษา วิทก
 คีล ที่ จะ เบียด เบียด สัตว์ กามวิทก คิด ถึง กามคุณ กำหนด ยินดี ใน รูป ใน รส
 ใน กลิ่น ใน เสียง ใน ที่ สำสัด ที่ เคย บริโภค นั้น จึง ได้ ชื่อ ว่า เว้น จาก ความ
 ชั่ว เป็น คีล บริสุทธิ ถ้า รักษา คีล แล้วย่าง ล่วง คีล ด้วย กาย ด้วย วาจา โดย
 แต่ มากกว่า คิด ใน ใจ เป็น กาม พยาบาท เป็น วิทิงษวิทก ยินดี กำหนด ใน วิทก
 กาม แล ปรากฏารูปรส กลิ่น เสียง ที่ สำสัด ที่ เคย บริโภค นั้น ชื่อ ว่า มิเป็น อัน
 เว้น จาก ความ ชั่ว คีล นั้น เสรว่า หมอของ มิได้ บริสุทธิ มี ผล อัน นี้ ชัย หนักหนา
 ● ประการ หนึ่ง พึง รู้ ว่า คีล ปาณาติปาทา นั้น จะ ชขาดด้วย ประโยชน์ ชั่ว สัตว์
 หก ประการ คือ ชั่ว ด้วย มือ ของ แล เครื่อง สาดราวุธ กับ มือ กัด ก็ ใช้ ให้ ผู้อื่น
 ชั่ว กัด ก็ ยิง ฟัง สาดราวุธ ไป แต่ โกล กัด ก็ ชั่ว ด้วย บ่วง จาว หัว บ่อ หลุม โทธาธา
 พิศม ชั่ว ด้วย มลทิน กัด ก็ ชั่ว ด้วย อาถรรพ์ เล่ห์ กล ทำให้ เป็น โภค พยาธิ ต่าง ๆ
 ภาย โดย อัน นี้ ชัย แต่ เลือด แล เวณ ภาย กัด ก็ คีล นั้น ชขาด แล คีล ปาณาติปาทา
 จะ ชขาด ต่อ พร้อ ม ด้วย องค์ ห้า ประการ คือ สัตว์ มี ชีวิต ๑ จิตร รู้ ว่า สัตว์
 มี ชีวิต ๑ จิตร คิด จะ ชั่ว สัตว์ ๑ เทียว ขวน ขวาย ชั่ว สัตว์ ๑ สัตว์ ภาย ด้วย
 ความ เพียร ๑ ต่อ พร้อ ม องค์ ๕ ประการ ดัง กล่าว มา นี้ คีล ปาณาติปาทา จึง ชขาด
 ถ้า มิครบ ทั้ง ๕ หย่อน องค์ใด องค์ หนึ่ง คีล นั้น มิได้ ชขาด อนึ่ง ใน คีล ฉนิน
 นาทาน มี องค์ ๕ ประการ คือ ทรม นั้น เป็น ของ มนุษย์ หวง แทน มากกว่า

ศาลั้นหนึ่งก็ตี เป็น องค์อื่น หนึ่ง แคลง ส่งไปย ชู่ก็ตี รู้แต่ว่าเป็น
 ของ มนุษย์ หวงแทน ชู่ ๑ คือ จิตร นั้นก็ตี ปลง ลงว่า จัก ผล ลัก หรือ ประมัต
 เขา ๑ คือ เพียร ขวน ขวาน ผล ลัก หรือ เขา ด้วย กายก็ตี ไซ้ด้วยวาจาให้ผลลัก
 หรือ เขา ๑ คือ ลัก เขา ของ มาได้ ด้วย กิรยาอื่น ลอบ ลัก สกต สกม คัด ผา เรือน
 ชัน เขา ทพย ก็ตี พ่อ ลวง เขา ด้วย ทรราชูกล ทนานกลใส่ที่ บุค ของ แคน ปลอม
 เงิน ของ หรือ ประมัต เขา ก็ตี ช่ม เหวง ทูบ ที่ จึง เขา ด้วย กาลัง ธิบ ราชร บพุง
 จึง ทพย แล บ้าน เมือง . ช่ม เหวง เรียก เขา ส่ง บ่าว ให้ ลัก เหลือ พิกัด อีตรา
 เติมนั้น ก็ตี กำหนด กฎหมาย แล ลัก เขา ทพย แล ที่ แคน เรือ กสวน ไร่ นา
 ก็ตี ปก บ้าง เบียด บ้าง เขา ก็ตี แล เปลี่ยน เขา ของ ที่ ค่า มาก ก็ตี ลัก เขา
 ทพย มา ได้ ด้วย อาการ ถึง ว่า มานี้ เป็น องค์ เคาบ ๕ ต่อ พร้อม องค์ ทั้ง ๕
 คือ อชิ นาทาน จึง ซาต แล คือ กาม สุมิ จาจาร นั้น คือ ห้าม มิได้ เสพ
 เมถุน ใน ทญิง ๒๐ จำพวก คือ ทญิง อ้น นิคา รัรักษา มารท รัรักษา บิคา มารท
 รัรักษา พี่ รัรักษา นัง รัรักษา ญาติ รัรักษา โคคร รัรักษา บรรพชิต รัรักษา เป็น ๘
 จำพวก แล ทญิง อ้น มี สามี่ รัรักษา ๑๒ จำพวก คือ สารักขา รัรักษา ทญิง อ้น
 ทระกุล ทั้ง สอง รัรักษา บัด ฎิฎาณ กัน ไว้ ใน ครรภ ว่า ถ้า ลูก เรา ทั้ง สอง บัง เกิด
 มา เป็น ทญิง แล ชาย เรา มิ ไป สู่ ขอ เรือน อื่น เลย เรา จะ ให้ ชู่ ด้วย กัน โดย ที่
 สุก ไป แต่ ทญิง บุคกล เขา พวง คอกไม้ แล ชัน มาก หมั้น ไป สู่ ขอ ไว้ ด้วย สำคัญ
 ว่า ทญิง เป็น กิรยา เรา อ้น นี้ ก็ ชื่อ ว่า สารักขา รัรักษา หนึ่ง อ้น นี้ สประวิทัน
 ทา รัรักษา คือ ทญิง อ้น ท่าน เฉพาะ ชื่อ เฉพาะ เว้น เฉพาะ ทรอก บ้าน แล ทั้ง
 อาญา สิ้น ไทม ไว้ ว่า ผู้ใด มา ล่วง ลัก ประเวณี ทญิง ชื่อ นี้ ทญิง เรือน นี้ ทญิง
 ทรอก นี้ สิ้น ไทม เท่านั้น จะมี ชาย ผู้ นั้น ชื่อ สประวิทัน ทา รัรักษา หนึ่ง แล
 จนดิกตา กิรยา คือ ทญิง อ้น ชาย ไถ่ มา ด้วย ทพย มาก น้อย ก็ตี เขา มา เป็น
 กิรยา ชื่อ จนดิกตา กิรยา หนึ่ง ฉันทวา สิ้น กิรยา คือ ทญิง อ้น ชู่ ด้วย ความ รัรักษา

โกร๋นชอบใจกันเอง ชื่อฉันทวาสินีภริยาหนึ่ง โภทวาสินีภริยา คือหญิงอื่น
 อยู่เป็นภริยาชายด้วยโภทสมบัติ แลได้ซึ่งเครื่องเรือนอุปการะใช้สอย มี
 ครก สาก เป็นต้น แลได้เป็นภริยาชายหนึ่ง บัทวาสินีภริยา คือหญิงอื่นได้
 มาด้วยมาตว่าแต่ผ้าถุงผ้าห่มแล้วเป็นภริยาชายหนึ่ง โยทาบัททนีภริยา
 คือหญิงอื่น ชายผู้ชอบเป็นภริยา แลผู้แก่ผู้แก่เขานี้เจ้าข่าวเจ้าสาวลง
 ในถาดน้ำอันเดียวกัน แลให้พรว่าท่านทั้งสองอย่าให้ผิดแยกแตกฉาน
 จงรักษโกร๋น อยู่กินด้วยกัน เป็นอันดีทั้งนี้ อยู่ในถาดนี้เถิด โยภักทบุณนิก
 ภริยา คือหญิงอื่น ชายช่วยปลงภาระอันหนักลง จากศีรษะ แลอยู่เป็นภริยา
 เรือนชายหนึ่ง ทายีภริยา คือหญิงอื่น เป็นทายีชายเขาเป็นภริยาหนึ่ง กรรม
 กวีภริยา คือหญิงอื่น จ้างทำการเรือนแลชายสมัควิภักโกร๋น ด้วยหญิงเขา
 เป็นภริยาหนึ่ง ทักชาหัททชภริยา คือหญิงอื่น ชายร้อยกัโธเขาเป็นภริยา
 หนึ่ง มะหุททภริยา คือหญิงอื่นชาย อยู่ด้วยขณะหนึ่งแลหญิงใส่ใจสำคัญ
 ว่าชายเป็นผี ถ้ามิได้ใส่ใจเป็นอันอย่าขาดกันหนึ่ง แลหญิง๒๐ จำ
 พวกตั้งพรณมานี้ ถ้าชายมิได้ใจถ่วงแลล่วงลัก ประเวณี จากศีลกา
 เมสุมิจฉาในหมวดศีล๕ นั้น ฝ่ายหญิงหาผิดไม่ แต่บุทกล๔ จำพวกรักษา
 หญิงมิได้ขาดศีลกาเมสุมิจฉา ขาดแต่ชายฝ่ายเดียว แลหญิงสามี่ทวง
 แทน๑๒ จำพวกนั้น ถ้าล่วงลัก ประเวณีทั้งชายทั้งหญิง ขาดศีลกาเมสุมิจฉา
 ทั้งสองฝ่าย ประการหนึ่งห้ามมิได้เสพยเมถุนธรรมในภริยาตนนั้น ๕ ประ
 การ ระกาโลห้ามมิได้เสพยเมถุนธรรมในหญิงอื่นเป็นโรค ไกล้มรรมทุก
 ชัน ปราศจากกำลัง ด้วยอาภัพ กะบด้วยโรค วิศทวง มงคร๑๑ แลหญิงอื่นมี
 ระกุไหลอยู่ ๑ แลหญิงอื่นมีภรรษา ๑ แลหญิงเทกนักอื่นมิได้ปราศนาเม
 ถุน ๑ แลร้องให้พิลาป ๑ แลหญิงอื่นมีทุกขโทมนัสทุกหนนั้น ๑ ชื่อระกณะ
 มิควร จะเสพยเมถุน ฟังเว้น ถ้าเสพยเป็นกาเมสุมิจฉา ๑ ระกโสคือห้าม

มิให้เสพยาณใน ที่ใกล้อุปัชฌาย พระธาตุเจดีย์ แล รูป พระพุทธรูปปฏิมากร แล
 ศัมภีร์ ถาน จากา พระไตรปิฎก แล อาจารย์อุปัชฌาย บิณฑบาต ถ้าเสพยาณใน ที่
 ห้ามนี้ ชี้ ๕ ทะแสะ เป็น กาเมสุมิฉาจาร ๑ ะหนึ่งโค คือห้ามมิให้เสพยาณ
 ณใน มุขมัท แล เวรมัท ถ้าเสพยาณ เป็น กาเมสุมิฉาจาร ๑ ะศัมโม คือห้าม
 มิให้เสพยาณ องอิน เป็น ลุก สาว แล น้อง สาว ทน เป็น ทัน ๑ ถ้าเสพยาณ เป็น กาเม
 สุมิฉาจาร ในภริยาตนเอง ๔ ประการ ดังนี้ อิน มีใน หมวก คือ ๔ แล
 หมวก คือ ๔ อพรหมจริยานั้น พรหมทวัช ของค สาม ประการ จึง ซาก คือ
 ทวาร ปาก ๑ ทวาร เบา ๑ ทวาร หนัก ๑ เป็น สาม อิน นอกกว่า ทวารทั้งสาม
 คือไม่ ซาก แต่โทษ หนัก เศร้า หมอง คือ เป็นโทษ ทาย เพราะ อุกุศลจิตร ก่า
 หนักนั้น คือ จิตร ยินดีใน ที่ สมากม สยัง เสนนั้น ถ้าแต่ มีความ ทุกข เวทนา
 หนัก มีผู้ มา ช่ม ชื่น ก็มี ไ้ ยินดี เอย ชวน ขวาย จะให้ พัน ทั้ง ถ่าน เพลิง แล
 องคชาติ เข้าไป ใน ปาก อสรพิศม นั้น คือ อพรหมจาวี มี ไ้ ซาก ๕

๑ หนึ่ง กัย ยัง ทวาร มัท ให้ เข้า ไป ใน ทวาร มัท อิน ไค อิน หนึ่ง นั้น เป็น องค
 อิน ๑ ถ้า มี ไ้ เข้า ไป ใน ทวาร มัท อิน ไค อิน หนึ่ง นั้น คือ มี ไ้ ซาก ต่อ พรหม ทวัช
 องค ทั้ง ๓ ทั้ง พรหม มา นั้น คือ อพรหมจาวี จึง ซาก ประการ หนึ่ง วิทยา คือ
 อพรหมจาวี จะให้ บริสทธิ มี ผล มาก นั้น ห้าม เย่า ให้ ก่า หนัก ใน รัชนิยามณ
 ประเวณี บิณฑบาต ที่ ลับ ทวัช อุกุศลจิตร อิน เป็น โทษ หนัก เศร้า หมอง
 คือ นั้น ๑ คือ ห้าม มิให้ มี จิตร คิก ก่า หนัก ใน ที่ สำนัค ถูก ต้อง กาย บุคคล ผู้ อื่น
 อิน ควร จะ ก่า หนัก เป็น โทษ หนัก ไ้ คือ เศร้า หมอง ๑ ห้าม มิให้ มี จิตร ก่า
 หนัก ยินดี ที่ จะ กล่าว เมณ กิจ เป็น คำ ทาย ออก ชื่อ ถึง มัท ทวาร แล เมณ
 กิจ อิน เป็น โทษ ไ้ เศร้า หมอง คือ นั้น ๑ หนึ่ง เย่า มี จิตร ก่า หนัก บำ รวจิตร
 คน กล่าว ถึง ที่ เมณ อิน คน ก่า หนัก ต่อ หน้า คน เป็น โทษ เศร้า หมอง คือ
 นั้น ๑ หนึ่ง ห้าม เย่า เรง จาก ชัก ชู้ สู้ สาว ไ้ เศร้า หมอง คือ อพรหมจาวี นั้น ๑

ประการ หนึ่งใน คีล มุสาวาทานัน พริ้มท้วย องค์ ๔ ประการ จึง จาก คีล คือ ถ้อยคำ เจริญ นอกนั้น สับปลับไม่จริง ๑. หนึ่ง แม้น จิตร กิต แกล้ง จะ สับปลับ พราง แต่ ปาก พลั้ง พลากไปต้องจริง เจ้าก็ มิได้ ซาก คีล หนึ่ง คือ จิตร แกล้ง พราง สับปลับ ๑. ถ้า จิตร บมี แกล้ง จะ สับปลับ แต่ ปาก พลั้ง พลากไปก็ มิได้ ซาก คีล หนึ่ง คือ ขวนขวาย สำแดง ออกไป ด้วยกาย แล วาจา นั้น ๑. ทั้ง ว่า มีผู้ มา ถาม คลาค สิ่ง นั้น ไป แล แกล้ง พราง ด้วย วาจา ก็ ค้ำพิง เขา ด้วยกาย หน้าตา ก็ ค้ำคัล มุสา ซาก ถ้า แต่ คิด ในใจ มิได้ ขวน ขวาย ด้วยกาย ด้วยวาจา คีล มิได้ ซาก หนึ่ง เมื่อ เจริญ พราง แก่ ผู้ใด ผู้หนึ่ง รู้ เหน แล ก็ พัง แจง ชึ่ง คำ พราง ใน ขณะ พราง นั้น คีล จึง ซาก ถ้า พัง นั้น งาม งง อยู่ หนึ่ง หนึ่ง แล้ว จึง คิด เหน คือ คีล มุสา นั้น มิได้ ซาก แล คีล มุสา นี้ ต่อ พริ้มท้วย องค์ ๔ คือ วาจา นั้น ก็ ไม่จริง ๑. จิตร นั้น ก็ แกล้ง มุสา ๑. แล สำแดง ออก ด้วยกาย ด้วยวาจา ๑. ผู้ พัง นั้น ก็ รู้ แจง ใน ขณะ สับปลับ นั้น เป็น องค์ ๔ พริ้ม คีล มุสาวาท จึง จาก แม้น ว่า กล่าว หย อกลูก หลาน เล่น ก็ เป็น มุสา จึง พระ สามเณร ถาม ว่า ยัง เหน อุษัฒมา ขำ บ้าง ฤ อุษัฒมา อยู่ ที่ นั้น แต่ ผู้ หนึ่ง เขี่ย เล่น ว่า ชรย อุษัฒมา ท่าน ไป แล้ว จึง ไม่ เหน ว่า เล่น ถึง นี้ คีล มุสาวาท นี้ ก็ ซาก แม้น ขง น้อย อวก ว่า มาก ก็ ซาก คีล เมื่อ บุคคล จะ วิชา คีล มุสาวาท ให้ บริสุทธี มี ผล มาก นั้น ห้าม มิให้ กล่าว วาจา ทุก วิธ อัน เป็น โทษ หนัก ของ คีล มุสา นั้น ๑. ประการ คือ เจริญ อาย เสียม แสง จิตร ท่าน สำเลิก ด้วย อาการ ๑. ๑. มี สำเลิก ขาติ โศคร เป็น คัน ๑. ห้าม มิให้ กล่าว ส่อ เสียม ให้ ท่าน แทก ร้าว จาก กัน นั้น ๑. คือ ห้าม มิให้ เจริญ คำ สัมผัส ประบาท เป็น วาจา อัน ภาส ภา ประโยชน มิได้ ๑. ถ้า เจริญ เป็น โทษ ให้ คีล มุสาวาท นั้น เสรว่า หมอง มี ผล น้อย แล ใน คีล สุวา เมรย นั้น คือ ขยา เสพ หน้า สุวา ไส เมรย หน้า ชัน ตั้ง แต่ แรก เขา คง ว่า จะ ทำ น้ำ เมานั้น ประการ ๑. ถ้า เจริญ มิได้ แต่ง เป็น น้ำ เมา แล ประกอบ เจริญ ยา ต่าง ๆ คง ด้วย น้ำ ผิง น้ำ ตาล น้ำ ร่ม

เพื่อให้เป็น ยานี้ แม้น ว่ากลืน แลรสเหมือน น้ำเมาก็ดี แม้น จะ ต้มกิน คีล
 สุรามิได้ ซาก หนึ่ง แม้น จิกรนี้ รู้ ว่าน้ำเมาแล้ว ปรารถนา จะ ไร้ ต้มกิน นั้น
 คือ ขวน ขวาย ที่ จะ กลืน เข้าไป ทั่ว กาย นี้ ๑ ถ้า แต่ อด ไว้ ใน ปาก คีล ยัง มิ
 ซาก ท่อ พร้อม ทั่ว ๔ ๔ ถึง พรพณา มา นี้ คีล สุรา จึง ซาก ใน คีล วิกาล
 โภชน นั้น พร้อม ทั่ว ๔ ๔ ประการ คีล จึง ซาก คือ บริโภค อาหาร ล่วง กาล
 อัน ควร ที่ พระรีย จะ พึง ผิน แต่ เข้า จน เกียง มา ทว่า บ่าย แต่ ชั่ว เส้น ผม
 หนึ่ง ทราบ เท่า รุ่ง ชื่อ กาล มิ บังควร จะ บริโภค ๑ หนึ่ง คือ เข้า ปลา อาหาร
 แล ลุกไม้ รากไม้ ตกไม้ พัง ปวง อัน เป็น ของ กิน ปรกติ แห่ง โลก ย ตาม
 สังเกต ใน ประเทศ นั้น ห้าม ถ้า เว้น ไว้ แต่ เกส ซยา ใจ น้ำ ผิง น้ำ อชย น้ำ
 ทาล น้ำ อัฐยาน ทั้ง ๔ คือ น้ำ มะม่วง ๑ น้ำ มะปราง น้ำ มะทราง ๑ น้ำ กล้วย มี
 ลุก ใน ๑ น้ำ กล้วย หาลุก ใน มิ ไ้ ๑ น้ำ ลุก หว่า ๑ น้ำ ลุก จัน ๑ น้ำ ผิง ๑ อัน
 พระองค์ อนุญาต นี้ คือ ขวน ขวาย จะ ไ้ รว กลืน กิน นี้ ๑ ท่อ พร้อม ทั่ว ๔
 ประการ ถึง พรพณา มา นี้ คีล วิกาล จึง ซาก แล ใน มหาผล ทั้ง ๔ ประการ คือ
 กาล มะพร้าว ชนุนใหญ่ ชนุน ส้ม ลอ พัก น้ำ เต้า แดง โม แดง ไทย แดง กวา
 นี้ จะ คั้น น้ำ เยื่อ กิน เมื่อ ทวัน บ่าย นั้น ซาก คีล แต่ น้ำ ใน มะพร้าว สิ่ง เกียว นี้
 กิน ได้ เมื่อ ทวัน บ่าย ไม่ ซาก คีล แล คีล นี้ จะ คีล ทวา ิระ นี้ พร้อม ทั่ว ๓
 ประการ จึง ซาก คีล สุรา จะ พ้น ขบ คีล สี่ ที่ เป้า นี้ ๑ คือ ไป ใ้ พัง กี่ กี่ กระ
 ทำ เอง กี่ ไ้ ใช้ ผู้ อื่น ให้ กระ ทำ กี่ กี่ ประการ หนึ่ง ถ้า มิ ไ้ ไป มิ ไ้ ไ้ แล หนึ่ง
 นน อยู ใน ที่ ไ้ ไ้ หนึ่ง แล ใ้ ไป กี่ ไ้ พัง กี่ คีล มิ ไ้ ซาก หนึ่ง คือ ใ้
 แกล้ง จำ เาะ ไป ใ้ พัง ทำ เอง แล ใ้ ใช้ ผู้ อื่น กระ ทำ นี้ ๑ ท่อ พร้อม ทั่ว
 องค์ ตาม ประการ ถึง พรพณา มา นี้ คีล นี้ จึง ซาก ใน มาลา คนี้ นั้น พร้อม ทั่ว
 องค์ ๓ ประการ จึง ซาก คีล คือ พวง คก ไม้ ของ ทอม อัน จะ พึง ชัด เกลา แล
 เครื่อง ประคั บ ทั้ง ปวง นี้ ๑ คือ ทรง ชัด เกลา ประคั บ ทว นี้ ๑ คือ จิกร แกล้ง

ทำชักรอกลาจำเกาะ ประทับ ตก แต่งนี้ ๑ ท่อพร้อมด้วย องค์ ๓ ประการ
 คีล มาลา จึง ซาก ถ้าโรค จะ ทาโซลม เกร็ง หอมนี้ คีล มีได้ ซาก ใน
 คีล อุจาสยณะ นั้น มี องค์ ๓ ประการ พร้อม คีล นั้น จึง ซาก คีล เกร็ง ลากอิน
 มีค่า มาก มีพรม เป็น ทัน ๑ เทียง นอน อิน สง กว่า คอก ซ่างไม้ ๑ คีล กน อิน
 นอน ใน ซากน เกร็ง ลากอิน สง อิน มี เกร็ง มาก ๑ คีล องค์ ๓ ถ้าพร้อม ทั้ง ๓
 คีล อุจาสยณะ จึง ซาก ใน ซาก ปรชฎะ นั้น พร้อม ด้วย องค์ ๓ มี เงิน ทอง ๑
 เฆาะ เป็น ของ ทน ๑ เขา ให้ แล ยิน ที่ รับ เขา ด้วย ยิน ที่ มิ ได้ หัม เขา ๑ พร้อม
 ด้วย องค์ ๓ ประการ คีล ซาก ปร จึง ซาก แล ลัก ยิน คีล ๕ คีล ๘ คีล ๑๐ คีล
 พรณา ไป รก มา ทั้ง นี้ ซ้ำ ทูล ของ รุ ลี พระ บาท ผู้ ใหญ่ ผู้ น้อย ทั้ง ปวง พิจารณา
 กุ ให้ ชน ปาก ชน ใจ ไต่ถาม ให้ คั้น ความ สง ใส ยแล้ว จึง ให้ สมาทาน คีล ๕
 เป็น นิหิตล สมาทาน คีล ๘ ใน วัน อุโบสถ ถ้า ศว ทา จะ สมาทาน คีล ๑๐ ให้
 มี ผลานิสงษ มาก ก็ ได้ แล ให้ นิมนท พระ สงฆ เจ้า มา รับ พระ ราชทาน ฉัณ
 ศาลา ใน พระ ราชวัง ชัน ใน วัน ละ ๕ รูป แล ให้ ซ้ำ ทูล ของ รุ ลี พระ บาท ผู้ จะ เข้า
 มา เฝ้า ทูล ของ รุ ลี พระ บาท มา พร้อม กัน สมาทาน คีล ๘ คีล ๑๐ ทั้ง นี้ ใน
 สำนัก นี้ พระ สงฆ ฉัณ ศาลา ใน พระ ราชวัง กัณย จึง ให้ เข้า มา เฝ้า ทูล ของ รุ ลี พระ
 บาท ฉัณ ึ่ง ทุก วัน จิตร นั้น กัณย เคย เข้า ใน การ กุศล ก็ จะ เป็น อุปันิโส
 แก่ คน ไป ใน ประมุข ชาติ เมื่อ จะ ทำ กถ กิริยา นั้น เพราะ เขา อาณิณ ธรรม
 กุศล สุจริต ทิ กั เป็น บุร พวาคณา ขาว มี ไป ใน ฉนาคค แล ให้ ประพฤติ ประวิ
 บัติ ตาม พระ ราชกำหนด กฎหมาย นี้ ึ่ง ทุก ประการ ถ้า ผู้ใด มิ ได้ กระทำ ตาม
 พระ ราชกำหนด นี้ จะ เขา ทิว ผู้ นั้น เป็น โทษ ตาม โทษานุ โทษ กฎ ให้ ไว้ เหวิน
 พฤทศ์ เกิดน แปรค แรม แปรค คำ สุต คักราย ๑๑๔๔ ปี ขาน จัควา ศก ๓๗
 ๓๗ ๑ กฎ ให้ ไว้ แก่ พระ สุริย วัฑ ิ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ ทนาย บก แก่ เจ้า พระ ยา
 แล พระ ยา พระ ทรวง เมือง ๓ ราช นิ กุล ชุน หมื่น พินทนาย ฝ่าย ทวาร

พลเรือน มหาภคโลก ขอเผ้าข่าวที่ ข้าในเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายหลัง
 แล ข้า หลวง กรมพระวชิรขันธ์บรรพตฐานมงคล ผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ
 เมือง ปากใต้ฝ่ายเหนือ อาณา ประชากรราษฎร ทั้ง ปวง จงทั่ว ๆ ทั่ว สัม เก็ช บรม
 อบรมมิกมหาราชวิชาวบรม เน้นศุภณ พิบุลยสัมภวาราทิเรก อนุเกศ ศวทิชา อธิคุณ
 ดำรง ทรง พระอัครสันนิษยาต สรณาคม อุดม อาจสามารถ จะ สละ พระชนม ชีวา
 เปน มหาปรมาตมบูชา พระรัตนยาศิคุณไว้ เสกช้ ออกรณพระที่นั่ง บุศยภ
 มาลา มหาจักรพรรดิพิมาณ พระบรมมยุข มนต์วีระวิชาติ ราชปโรหิตา
 โหรา ราชครู เผ้า พระบาทบงกชมาศ จึงมี พระราชโองการ มาว พระบิณฑู
 สุรัสวดีนาททำหรัสเหนือเกล้า ฯ สั่งว่า ชายใด สมเสพยกแม่สุมีจมา ล่วง ประ
 เวนณีภริยาผู้อื่น นั้น ย่อมเกิด ความกำหนด พร้มเต็มบริบูรณ์ จึงสำเร็จ เป็นคร
 กรรมออกอุทโยช ครั้นถึง สังขาร อนาคต ไป ตระ อยู่ใน โลหกุมภี นรก ทก
 หมัน บั แล้ว ชนมา ทนทุกข์เวทนา อยู่ใน อุสุทธ นรก สัมพลไม้ จึง หนาม ยาว
 สิบ ทก ของคู่ลี นายนิเวศบาล รุมกัน ทิมแทง แร้งกา รุมกัน จิก ครั้นสิ้น กรรม
 ชน มาเป็น หลิงทำ ร้ายชาติ เปน กตยศ ๕๐๐ ชาติ เปน ลัทธิเขา ๓๓
 เสี่ย ๕๐๐ ชาติ ฆ่าป กรรมใน ฌายกม ฌนี้ ในประจุบันนี้เล่า พระมหากระ
 มัทธิยเจ้าได้มีพระราชกำหนด บท พระอัยการไว้ว่า ชายใดล่วง ประเวณีภริยา
 ท่านให้ปรับโทษได้โทษโดย ยศดาศักดิ์ ส่วน หลิง ร้ายให้ลงโทษประจาน
 เพื่อว่าจะให้ล้าง ชาติระโทษอันใหญ่ อันนี้ให้เขา บาง แล ข้าราชการ อา
 ณา ประชา ราษฎร ทุกวันนี้ มิได้กลัวโทษใน อธิโลกย ประโลกย ตกกล่าวมานี้
 ยัง ล่วง ประเวณี ภรรยา กัน จะ เกิด ที่ท่าฆ่า พันกัน จะ เป็น จลาจลใน แผ่น
 ดิน จะ ละวางโทษเสียมิได้ แต่ นี้ สืบไป ชายใด ละ ล่วง ประเวณี ภรรยา กัน
 ชายเจ้าผัวจับได้ เอาตัว มา ถูหมาย ร้องฟ้องแก่ สุภาจำ เมือง พิจารณาณ
 สักยว่าทำ ชู้ช่วย ภรรยา ท่าน จริงใช้ ถ้าชายเจ้าผัวมีความเจ็บแค้น ไม่เอา

บาทเบี้ยสิ้นไหม จะเอาชีวิตกันแต่ชายผู้เกียวนั้น จะให้ก็มีได้ เป็นกัน
 เพราะหญิงปลงใจให้ชายสมตาม จึงให้ร่วม ประเวณีกัน ให้ผู้พิจารณา ตระ
 ลากการส่งชายผู้แฉ หญิงให้แก่ชายเจ้าฉวี มกัผู้ไปพ้น แทงเสียทั้งหญิง
 ร้ายชายผู้ กุระหนึ่ง เพชฌาฎพ่น แทงคนโทษถึงตายนั้น ห้ามอย่าได้
 สับแฉ เขี้ยกเนื้อเถื่อ หนังสือ ขาวกรมทำ ลำบากไว้ เป็นอัน ซากที่เคี้ยว แฉให้
 สุภา ตระลาการไป กู้ให้รู้ เห็น ท้าย ถ้าชายเจ้าฉวี ยังรักษา ภรรยา ตลอด
 นุเรือน จะคิดพิณธักวี จะฆ่าชายผู้แฉ หญิงเสียมิได้ จะเอาบาทเบี้ยสิ้นไหม
 ก็ได้ สุภา ตระลาการ ส่ง ลัทธิไป ให้ปรับ ถ้า บันดาศักดิ์ ชายเจ้าฉวี มาก ให้เอา
 ทั้ง ปรับใหม่ ทัว ชายผู้ ถ้า บันดาศักดิ์ ชายผู้ มาก เอา ทั้ง ปรับใหม่ ทัว ชายผู้
 ส่วน หญิง ร้ายผู้ ซัก สื้อ ก็ได้ ปรับใหม่ โดย พระราชกำหนด บก พระอัยการ
 ถ้าผู้ใด มิได้ กระทำ ตาม จะเอาทัว เป็นโทษ ตามโทษานุโทษ แฉให้ กฎหมาย
 บอก จงทั่ว กฎให้ ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน สิบ สอง แรม สิบ คำ รุสถัก ราช ๑๑๔๔ บ
 ขาน จักรวาศก ฯ

๓๘ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ ร้าย ขวาน ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่ เจ้าพระยา
 แฉ พระยาพระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พระเวิน
 มหาเกลก ของ เจ้า ชาวที่ ข้า เจ้าต่าง กรม ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน แฉ ข้าหลวง กรม พระ
 ราชวัง บวรสถานมงคล กรมพระราชวัง หลัง ผู้ วิชา เมือง ผู้ รั้ง กรมการ

เมือง ^{๒๐}/_๔ | ปากใต้ ฝ่าย เนื้อ ทั้ง ปวง จงทั่ว ด้วย สมเด็จ บรมธรรมนิคม

ราชาธิราช เจ้า ผู้ ทรง ทศพิช ราชธรรม อัน มหา ประเสริฐ เล็ก ขอด ณ พระที่นั่ง
 ศุภสิกา มหาปราสาท โดย บุรพาภิมุข พัว้ม ด้วย อัครมหาเสนา ขิขิต มนตรี กระวี
 ขาพิราช บันดาศักดิ์ ไทรวาษกร เจ้า พระบาท บงกชมาศ จึง มี พระราชโองการ
 มารพระบัณฑูรสุรสีหนาท คำรัส เนื้อ เกลา ฯ สั่งว่า มี กฎหมาย ขรรณเนียม แต่

ก่อนว่า ผู้ซึ่ง สมัค เจ้า มาทำ ราชการ เปน มหาตลก ชาว ที่ ขอ เล้า ย่อม มี
 ความ ชอบ กอบ ทั่ว วุฒิ แล ธิน ที่ สี่ ประการ คุณานุรูป สมควร จึง ให้ กรวย
 บังคม ทูล พระกรุณา ฯ ถวาย ใช้ ราชการ ถ้า เปน หินชาติ หาก กระจก มิ ได้
 จะ มา เปน มหาตลก ขอ เล้า ชาว ที่ เย้า ให้ รับ เอา บังคม ทูล ถวาย เลย เปน อัน
 ซาก ที่ เกี่ยว ทั่ว เหตุ ว่า ไม่ เคย สู้ พระราชทาน อัน กอบ ทั่ว เครื่อง ผลิต การ
 เปน ที่ ห้าม ยาก ที่ บุคคล จะ ได้ ภัย ได้ เหน ครั้น ได้ ภัย ได้ เหน เล้า แทน พิน
 ทูล ได้ จะ มี น้ำ ใจ กำ เริบ ของ ทนง ศักดิ์ สำ หาว ทำ ราชการ ใน แผ่นดิน ให้ ได้
 ได้ ตลอด ๓ ท่าง ๆ สืบ มา ทุก วัน นี้ ผู้คน ร้อง ไร กว่า แต่ ก่อน บุกร แล
 หลาน ข้าราชการ ผู้ มี ชาติ กระจก เคย ทำ ราชการ นั้น มี อยู่ น้อย จึง ทวี หมั้น
 นาย เวณ มหาตลก แล เจ้า กรม ปลัด กรม จิต เขา ผู้ สมัค ทำ ราชการ มี ผู้ มา
 ถวาย ใช้ ราชการ เปน ชุน หมั้น มหาตลก ขอ เล้า ชาว ที่ สมเด็จ พระเจ้า ลูก เขอ
 หลาน เขอ ๆ เจ้า ท่าง กรม ๆ ฝ่าย นำ ฝ่าย ใน ที่มี สติ บัญญา มีความ ลอย อก
 ฐิติ แล ชอบ ก็ เกรง กลัว พระราช อาญา บัญญา ธิ อนุ หก ทั ทำ ราชการ ได้
 ราชการ อยู่ ไม่ เคือง ได้ ตลอด ๓ ที่ เปน คน หินชาติ ชั่ว มี คุณ วุฒิ แล อัก ธิ ยา
 ไตรย ความ ลอย อก ฐิติ แล ชอบ ไม่ ก็ มี น้ำ ใจ กำ เริบ ของ ทนง ศักดิ์
 สำ หาว ถัด ละ ฌาย ฐิติ

๓๕

- นายเถื่อน มหาตลก เวณ เสง
- นายจัน เปน หมั้น ราชบริวิทย์ ๓๒๓ ของ ๓
- กุง หนึ่ง นายทองจัน มหาตลก สมเด็จ พระเจ้า ลูก เขอ
- นายสาม เปน หมั้น ภาทิ ๓๒๓ กรมวัง นอก
- นายทองสุก มหาตลก พระเจ้า หลาน เขอ พระราชวัง

คย พวก

เพื่อน เสพสุรา เล่น โจน น้ำ ตะพาน บ้าน ม่อ ผลัก แจ่ม อนุภรรยา พระยา พระคลัง
 ซึ่ง เติง ไป ตก น้ำ ลง มี ผู้ ห้าม ปราม พาล พา โลก ทั ที่ วิวาท เกิด ความ เคือง

ใต้ลของฯ มีชเยนนักหนาให้ลง พระราชอาณาเข็ญน คน ละ ๑๕๐ คน ละ ๑๐๐
 คน ละ ๕๐ คนละ ๓๐ ที่ส่งไปจำไว้ณคุก ตามโทษานุโทษ แต่ที่สืบไป เมื่อนำ
 ถำข้า ราชการ ผู้ใหญ่ผู้่น้อยเจ้า กรม ปลัด กรม ทัว ทมิ้น นายเวน มหาคเลกจะ
 จักผู้ใหญ่ทูลเกล้าฯ ถวายใช้ ราชการ ใน มหาคเลก ขอเฝ้า ชาวที่ สมเด็จพระ
 เจ้าลูกเธอ หลานเธอ ๆ เจ้าต่าง กรม ๆ ฝ่ายนำฝ่ายใน แลเจ้า ทากรม มิได้
 นั้นให้พิณิจพิเคราะห์ดู คุณานุรูปผู้ซึ่ง จะเข้ามาทำ ราชการนั้น ถ้ามีบิภา
 มารทญาคิที่ น้อยที่ อาไศรยกิน อยู่ มีเย่าไว้เช่น เชน หลัก แกลง แลก็เป็น
 คน สักขีซึ่ง มีสติปัญญาชดวาทไศรยความ ลุฮายชดสุริยฉิกชชย มีคุณวุฒิสม
 ควร จึงให้รับทูลเกล้าฯ ถวายไว้ ใช้ ราชการ ถ้าหาบิภา มารทญาคิที่
 น้อย ที่กินที่ อยู่ เชน หลัก แกลง มิได้ เชน คนไว้ไว้ เทียวไว้ อาไศรยกิน อยู่
 ฐาน คลากพศาล วัคทา ขวาม เย่าให้รับ ทูลเกล้าฯ ถวายใช้ ราชการ เชน
 มหาคเลก ขอเฝ้า ชาวที่ สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ สมเด็จพระเจ้า หลานเธอ พระ
 เจ้าลูกเธอ พระเจ้า หลานเธอ เจ้าต่าง กรม ๆ ฝ่ายนำฝ่ายใน แลเจ้า ทา
 กรม มิได้ ใช้ ราชการ มิสมควร ถ้าได้เข้า มาเป็นมหาคเลก ขอเฝ้า ชาวที่ อยู่
 ก่เช่น แลแล้ว ก็ให้เจ้า กรม ปลัด กรม ทัว ทมิ้น นายเวน มหาคเลก ขำระเล็ดสัน
 ออกจาก มหาคเลก ขอเฝ้า ชาวที่ ให้สัด มีชเยนผู้พวยเลกเข้าเต็นชอก
 เต็นชอ ใช้ ราชการ คุง นึ่งไพร่ เย่าให้เขาไว้เป็น มหาคเลก ขอเฝ้า ชาวที่ เป็น
 ฐาน จากที่เคียว ถ้ามีทำ ตามรับสั่งนี้ จะเฮ ทัว ทัว ทมิ้น นายเวน มหาคเลก
 เจ้ากรม ปลัด กรม ขางวาง เปนโทษ ตามโทษานุโทษ แล สักขีที่ ขำยชวฯ หมาย
 ขอก จงทัว กฏให้ไว้ณวัน พุทธเต็นชอ สิบสอง แรม หกค่ำ รุศ ศักราช ๑๑๔๖ ปี
 มีโรง ฉศก

๓๐ ๑ กฏให้ไว้แก่ พระสุริยศักดิ์ ขำยชวาใน นอกให้กฏหมาย ขอก แก่เจ้าพระ
 ยาแล พระยา พระหลวงเจ้า ราชินิกุล ชุน ทมิ้น พันทนาย ฝ่าย ทวาร พลไว้ใน

มหาดเล็ก ขะเฝ้าข้าเจ้าต่าง กรม กรมพระราชวัง บวรสุฐาน มงคล กรมพระ

ราชวัง หลัง ผู้รักษาเมืองผู้ รัง กรมการ ทิวเมือง ^{๒๓}/_๔ ปากใต้ฝ่ายเหนือ

อาณา ประชากรราษฎร ทั้ง ปวง จงท้าว ด้วยพระบาท สมเด็จพระ บรมนารถบรมบพิตรพระ
 พุทธเจ้าอยู่หัว บรมธรรมมิกมหาราชธิราชเจ้าผู้ ทรงพระคุณอันมหาประเสริฐสุดที่
 ออก ณพระที่นั่ง บุษยามาลามหาจักรพรรดิพิฆาน พระบรมด้วยเสนา พลความมากย
 ราชปโรหิตาจารย์ เฝ้า พระบาท มี พระราชโองการ มารพระบัณฑิตบุรุษสุลีหนาท
 คำรัสเหนือเกล้าฯ สั่งว่า ทุก วัน นี้ไพร่ ฟ้าข้า แผ่นดิน ซึ่ง ตั้ง อยู่ใน สัตยสุรวิต
 เลียงชีวิตร เป็น สำมาชาชีวะ นั้น น้อย ที่มีได้ตั้ง อยู่ใน สัตยสุรวิตเลียง
 ชีวิตร ไม่เป็น ขรรม มีได้กลวโภยใน ชาติ อนาคต ประจุบัน เทน แต่ ระได้
 พักคุเงิน ทอง มาเป็น ประโยชน เลียงบุคร ภรรยา นั้น เป็น อัน มาก ย่อมคย
 คึกคักกัน แต่ พวก พาลทำอุบาย เขาบุคร ภรรยาญาติพี่น้อง ลูก หลาน ข้าคน
 คนไป ขายไว้แห่ง หนึ่ง แล้ว ๆ เขาไปขายไว้แห่ง หนึ่ง สองแห่งเล่า ลาง
 บ้างจ้าง วาน คน หลวง แลบ่าวไพร่ ข้าทูลของ ขลุ้พระบาท ช้าง นำช้าง ใน ไป
 ขายได้เงินแล้ว แบ่งปัน ให้ตัว เขียบบ้าง ให้นาย ประกัน บ้างผู้ ขายเขียบ้าง
 ขายไว้วัน หนึ่ง สอง วัน เดือน หนึ่ง สอง เดือน ให้ตัว เขียบหนึ่งก็มีบ้าง บางที
 เขาไป ขายแล้ว มีได้ เขาตัว เขียบมาให้ใช้ ภากัน หลบ หลีก หนีทั้งตัวเขีย
 นาย ประกัน ก็มีบ้าง บางที ย่อมคึก พ้อ ลวงลักเอา ทาย ของ ไพร่ ฟ้าประชากร
 ซึ่ง มีค่าตัวแล้ว เขาไป ขายก็มีบ้าง นายเงิน ค้อ นายเงิน วิวาท ร้อง ฟ้อง ให้
 เรียก ต้อง เสียพัคคุเงิน ทอง ค่า ฤชา ภาระลาการ ข้า ลงอีก ได้ ความเดือด
 ร้อน เป็น อัน มาก แลอ้ายอี่ มี ชื่อคนชั่ว ไม่กลวโภยคยคึกคักกันทำ หนี้ ชุก
 ชุมชัน มากกว่าแต่ก่อน จะ ละ วางโทษไว้มิได้ แต่หนี สืบไปเมื่อนำ ท้าม
 ข่าให้ผู้ใด เขาบุคร ภรรยาญาติพี่น้อง ข้าคน บ่าวไพร่ ซึ่ง ขายไว้แห่ง หนึ่ง

แล้ว ยังมีใ้ให้เงินแก่ นายเงิน เติม นั้น เขาขายต่อๆ กัน ไปอีกแห่ง
 หนึ่ง สองแห่ง สาม แห่ง เป็น หลาย ประทวน ก็ดี แลจ้างวานเขา คน หลวง
 แล บ่าวไพร่ ข้างตลของฯ ข้างนำข้างใน แลลัก เขาเข้าไทยไพร่ ฟ้ำ ประชากร
 ซึ่ง มีใ้เป็น บุตร ภรรยาญาติพี่น้อง ข้า คนคน เขาไป ขายเป็น อัน ซากก็เกี่ยว
 ถ้าผู้ใด มี พัง ยัง คบ หากัน กระทำ กุญหนึ่ง กล่าว มา นี้ มีผู้ยัง พังว่า กล่าว
 พิจารณา เป็น สัตย์ จะให้ส่ง พระราชอาญา เหมือนผู้ ชาย นาย ประกัน ทิวเบ็ช
 คนละ สาม ยก ให้ทวน บก สามวัน ทวน เรือ สามวัน แล้ว ทิวเบ็ชนั้น ถ้าเป็น
 คน หลวงแลมี นายเงิน อยู่ ก็ให้ส่งไปเป็น คน หลวง แล นายเงิน เก้า ตาม
 เติม แล บุตร ภรรยาผู้ ชาย นาย ประกัน มีใ้เป็น คน หลวง มีใ้เป็น ทาย
 ก็ให้ส่ง ให้แก่ นายเงิน ใหม่ ใช้ต่าง ทาย ใช้ต่าง เงิน ถ้าผู้ ชาย นาย ประกัน ทา
 บุตร ภรรยา มีใ้ ให้เหมือนผู้ ชาย นาย ประกัน เร่ง เอา เงิน ส่งให้แก่ นายเงิน
 ใหม่ให้ครบ ถ้าใ้เงิน ครบแล้ว ทิวผู้ ชาย นาย ประกัน ถ้า ชายให้ส่ง เป็น
 ทิว สิบ ซ้าง ถ้า หญิงให้ส่ง ไปสี่เข้า ผาง หลวง ใช้ราชการที่ อัน หนัก กฎ
 ให้ไว้เนวัน อังคาร เดือน สี่ ขึ้น สิบ สี่คำ รุคักกราช ๑๑๖๖ ปีมีโรง ผอศก ฯ

๔๐ ● กฎให้แก่ พระสุศักดิ์ ข้าย ขวาใน นอก ให้กฎหมายบอกแก่เจ้าพระ
 ยา แล พระ ยาพระ หลวง ข้างตลของขลุ้ พระบาทผู้ ใหญ่ผู้ น้อยฝ่าย ทหารพลเรือน
 กรมฝ่ายนำฝ่ายใน จงทั่ว ด้วย สมเด็จพระพุทธเจ้า อยู่ หัว บรมนารถ บรมบพิตร
 สุรวิต อรรคมหันตคุณ สุนชรา มหา สาสนุปลมภก พระพุทธศาสนา เสกข์ ธน
 ณพระที่นั่ง บุศยก มาลา มหัจกรพรทิพमान พร้อมด้วย มุขมนตรี กะวี ชาติ
 ราช ปโรหิตา โหรราชบัณฑิตยเจ้าพระบาท บงกชมาศ จึง มี พระราชโองการ
 มारพระบัณฑูร สุรัสือหนาท คำหรัส เห็น อ เกลาฯ สั่งว่า ประเวณี กระบิล เมียงกรุง
 เก่าแต่ก่อน นั้น ครั้นถึง พิธี ตรุศ สารท แล ข้างตลของฯ ผู้ใหญ่ผู้ น้อย
 ไป ถือน้ำ พระพิพัทสัทยา เข้าไป สัมมาคารวะไว้ นบ นบ ถึกรู ป พระเชษฐภคินี

คือ รูป พระเจ้า รามาชิตี ก่อน แล้วจึงไปตำรพยับน้ถึง พระรัตน ไทรยท้อ
 เมื่อ ภายหลัง ประฏิบัติ กลับ ปลายเป็นต้น นั้น ฉนี้ ประเวณี อันนี้ ผิด เพราะ
 เหตุ พระมหากษัตริย์แต่ ก่อน พระราชวงษานุกรมทั้งปวง มีทฤฎีมานะ
 มาก ถึง พระองค์ว่า เป็น กษัตริย์อัน ประเสริฐ เกิด ก่อน จึงตั้ง ราชประ
 เวณีไว้ ให้ข้าทูลของ แล ราชวงษานุกรมทั้งปวง กระทำ สัมมาคารวะ รูปตน
 ก่อน พระรัตน ไทรย อัน ทรง โลภุทรคุณ ประเสริฐ กว่า ไทรย พลอยทั้ง สาม
 ฉนี้ เพราะ ทฤฎีมานะ มาก จะให้เป็น เกียรติยศ แก่ พระ องค์ มิได้ มีวิจารณ์
 ปัญญา พิจารณา เห็นโทษ ที่ข้าทูลของ แล ผู้ใหญ่ผู้น้อย ครั้น จะ กระทำ
 ตาม ก็ จะ ซาก พระไตรยสรณาคม เป็น มฤดา ทฤฎี แล หม่น หมอง พระไตรย
 สรณาคม ฝ่ายข้าทูลของ ผู้ใหญ่ผู้น้อยแต่ ก่อน แล ทุกวันนี้ กลับทำ
 ตาม สืบกัน มาด้วย โมหาคติ ภายคตินันทาคติ ทำด้วย หลง ปราศจาก ปัญญา
 พิจารณา เห็น ผิด แล ชอบก็มี ที่ทำด้วย กลัว โภยใน พระราชบัญญัติ นั้น ก็มี
 ที่ทำด้วย ฉันทา ฮามิต วัณชโคว คารพยับน้ถึง ถ้า เลิศ ประเสริฐ ก็มี ก็ เป็น
 รวง โทษที่ พระไตรยสรณาคม จะ ซาก เศร้า หมอง เพราะ มี พระราช ประฏิบัติไว้
 ให้ ไหว่นบ เคารพ รูป พระเจ้า รามาชิตี คือ รูป พระเชษฐนิกร ก่อน พระรัตน ไทรย
 นั้น แล จิตรโลกย์ถึง พระไตรยสรณาคม ก็ เป็น โลภย์ ก็ จะ ซาก พระไตรย
 สรณาคม เป็น มฤดาทฤฎี แล หม่น หมอง พระไตรย สรณาคม ด้วย ความ หลง
 แล ความ สงไสย มิได้ เอื้อเฟื้อ วัณชโคว ใน พระรัตนตยาธิคุณ คลายลง ด้วย
 ความ คั่น เคย น้ถึง รูป พระเชษฐนิกร เทพารักษนั้น ประการ นี้ จะ มี เห็น ผิด ไป
 ว่า รูป ท้าว พระยา เทวทาล้า เลิศ ประเสริฐ กว่า พระรัตน ไทรย แล ฤ จึง
 ไป นอบนบ นมัสการ รูป พระเจ้า รามาชิตี ก่อน พระรัตน ไทรย ฉนี้ มิควร หนักหนา
 จึง ทรวง พระมหากษัตริย์ ไปรอกเกล้า ให้ ข้าทูลของ แล ผู้ใหญ่ผู้น้อยทั้งปวง รักษา
 พระรัตน ไทรย สรณาคม แล คี่ ๕ คี่ ๘ คี่ ๑๐ นั้น ให้ บริสุทธิ์ เป็น มหาผล

พ้น จากจักรวาลย สวรรทุกข เปนสุขใน ประมุขินนาศค ครั้น มีพระวิจารณ์
 ัญญาเทนคุณ แลไทย แลแล้ว จะ มีทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ อนุเคราะห์
 ห้ามปรามก็ จะเสียด่าง พระกรุณาไมตรีไป มิควร หนักหนา แต่ นี้ สืบไปเมื่อ
 นำ ครั้น พืช ทรุศสวาท จะ ถือน้ำ พระพิพิท สักยา แล้ว ให้เจ้าทูลของธูพระ
 บาททั้ง ปวง มีเครื่อง สการบูชา แล เครื่อง ประโคม แตรสังข์ บัฟาทย ฆ้องไซ
 ประโคม สำเร็จ แล้ว จึง กราบบนนิทการ พระพุทธปฏิมากร พระแก้ว มรกฏ แล
 พระสารีริกธาตุเทียบ พระพุทธรูป พระธรรม พระสงฆ์ ด้วย สักยเคารพยเส็จแล้ว
 จึง รัย พระราชทาน น้ำ พระพิพิท สักยาก่อน แลแล้ว ออก มาอุทิศ กุศล ผลได้
 แก่ภูม เทพารักษ์ แล อากาศ เทวดา แลแล้ว เหวพระรัตนคยานุภาพ จำเวียนพรให้
 แก่ มนุษย มนุษย เทวดา ทั้ง ปวง ด้วย พระบาฬีภาตุลสัมปมังคลัง จน จบ หมู่ มนุษย
 มนุษย เทพารักษ์ ทั้ง ปวง ได้ รัย อนุโมทนา ส่วน ผลกุศล ซึ่ง แผลให้ด้วยพรหม
 วิหารานุสคินัน ก็ จำเวียนทิพสมบัติยิ่ง ๆ ขึ้นไป จะมีน้ำใจ เลื่อมใสยินดี
 ทำ อัญ มนุษย อันมีน้ำ จิตร อุทิศส่วน ผลกุศล ให้นั้น จะ ช่วย ภิบาล รักษาให้พ้น
 จากภัยอันตรายทั้งปวง ด้วย สัมมาปฏิบัติ มีน คง ยั้ง ยืน อยู่ใน คุณพระรัตนไตรย
 อัน เปน มหามงคล ถ้า เลิก ประเสริฐ ก็ จะ เชน อุนนลย โกลั พระโลตุตรวณาคม
 พ้น จากทุกข สงสาร เปน เทียงแท้ แลให้เจ้าทูลของ ฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายนำ
 ฝ่ายในทั้ง ปวง กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ จึงทุก ประการ ก็
 แลผู้ใด มิได้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด กฎหมายนี้ จะเอาตัวเป็นโทษ ตาม
 โทษานุโทษ กฎให้ไว้ ณ วัน ศุกร เดือน หก ขึ้น สิบสี่ ค่ำ จุลศักราช ๑๙๔๗ ปี
 มเสง สัปรศก

ฯ

๔๑ ● กฎให้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้ กฎหมาย บกแก่ข้าราชการ
 การผู้ใหญ่ผู้น้อยฝ่ายทหาร พลเรือน พระราชวัง ทลวงทุก หมู่ทุก กรม ด้วย
 มีพระบัญชาโปรดเกล้าฯ สั่งว่าทุกวันนี้ จำไซลอน พระราชวังบรรตฐาน มงคล

เอาข้อรับสั่งใน กรมพระราชวังบวรฯ มาขอผู้คนบ่าวไพร่ แลมาสั่งด้วย
 เนื้อ ความ สิ่งใดต่อ ข้าราชการ พระราชวัง ทลวง นั้น ถ่วงเกิน ทา อย่าง ไม่
 ฝึก มิชอบ หนักหนา แต่นี้ สืบไปเมื่อน่า ถ้ แลจำโฮตณ กรมพระราชวังบวร
 สฐาน มงคล จะเอาข้อรับสั่งขอผู้คนบ่าวไพร่ แลมาสั่งด้วยเนื้อความสิ่งใด
 แก่ ข้าราชการ พระราชวัง ทลวงนั้น ขอให้ข้าทูลของฯ ผู้ใหญ่ผู้น้อย พระราช
 วัง ทลวง เชื้อ ถ้อย พึงคำ เป็น อัน ซากที่เคี้ยว ให้จับเอาตัวผู้นั้น ส่ง ยัง กรม
 วังพระราชวังบวร สฐานมงคล ให้เร่งเอาเนื้อความบังคมทูล ถ้ แลข้าราชการ
 พระราชวัง ทลวง เหน แก่จำโฮตณ ผู้เอาข้อรับสั่ง มาว่า มิได้จับ
 กุมส่ง แลรู้ถึ้นทำ ตามสั่งผิด ด้วยรับสั่ง จะเอาตัวข้าราชการผู้นั้น แล
 จำโฮตณผู้เอาข้อรับสั่ง มาว่า เป็นโทษทุกกันโดย โทษานุโทษ ให้มหาดไทย
 กระทบโทษ หมาย บอก จงทั่ว กฎให้ไว้.พรวัน พุทธศั เก็น สิบ สอง แรม สิบ สอง
 คำ รุศศักราช ๑๑๔๙ ปีมีแม นพศก

ฯ

๔๒ ๐ กฎให้ พระสุริยวงศ์ย้ายชวาใน นอก ให้กฎหมาย บอก แก่เจ้าพระยา
 แล พระยา พระทลวง เจ้าราชสีสุคน หนั้น มหาดเล็ก ชูเจ้า ชาวที่พันทนายฝ่าย
 ทหาร พล เรือน ข้าเจ้าต่าง ารมฝ่ายนำฝ่ายใน แล ข้าทลวง กรม พระราชวัง
 บวรสฐานมงคล ข้าทลวง กรม พระราชวัง หลง ผู้รักษาเมืองผู้รั้ง กรมการ
 ปากใต้ฝ่ายเหนือ อาณา ประชากรราษฎร ทั้ง ปวง จงทั่ว ด้วยพระบาท สมเด็จพระ
 นารท บรม บพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิธราชธรรมอันมหา ประเสริฐ
 เสถียร สถิตย.ณพระที่นั่งบุคบก มาลา มหาจักรพรรดิพิมาน พร้อมช่วยเสนา
 พลุคามาตยนักปราชราชบัณฑิตย ปโรหิตาจารย์ เฝ้า พระบาท ตามอันด้วยผู้ใหญ่
 ผู้น้อยโดยขนาด พระศรีวิโรจราชเสฐีกราบ บังคมทูล พระกรุณาว่า นัก
 เถง มีชื่อทุก วันนี้ ชนไก่พนันกัน เขา มีกผูก เท้าให้ชนกัน ถึงแก่
 ชีวิต บ้าง บางทีเขามีคี่ใส่ ไชโยลิตถ อตก บ้าง บางทีแพกัน

คา บอด ทั้ง สอง ข้าง เย็บ ทา ถ่วง ทุไว้ บ้าง ให้นำ หัก บัด กเทียบ เสีย บ้าง
 บาง ที่ ไล่ ยา เบื่อ เม้า ให้ กิน บ้าง กลับ ขณะ เปน แพ้ คีค อุบาย เขา แต่ ทพย
 เปน ธาณา ประโยชน เกิก วิวาท กั้น เนือง ๆ จึง มี พระราช โองการ มาร พระ
 บดินทร์ สุรัสวดี ทาน ท้า หวัส เห็น เกล้า เห็น อกรรม หม่อม สั่ง ว่า ทุก วัน นี้ ตั้ง พระ โท
 แต่ ที่ จะ ทำ นุ บำรุง พระ วร พุทธ ศาสนา ไพร่ พ้า ประชากร ให้ อยู่ เอ็น เปน สุข ใ
 ตั้ง อยู่ใน คติธรรม ทั้ง สี่ ตำรง จิตร จัตุร ศิ บำเพญ คีล ทาน จะ ใ้ ศุค คิกุม
 มนุษย สมบัติ สวรรค สมบัติ นิพพาน สมบัติ เปน ประโยชน แก่ ตน ฝ่าย จ้า
 ราชการ แล ไพร่ พ้า ประชากร มิได้ เหน โทษ โภช ใน ธนาศต ประจุนัน คบ
 ทา ซัก ชวน กั้น ชน ใ้ ชน นก คุ่ม ชน นก กทา ชน นก ศรี ชม พู จับ ปลา
 ได้ กัด พัน กั้น ทำ กล โทท ก น้อ เขา ทพย เปน ธาณา ประโยชน ปราศ จาก
 บัญญา มิได้ พิจารณา เหน คุณ แห่ง บุญ กุศล ทน ทลึง ทั้ง แต่ มัว เม
 ลุ่ม หลง ไป ด้วย ทพย สมบัติ พัด ดาน ทำ การ อกุศล ทจริต จิตร เปน พาล
 กอบ ไป ด้วย บาป อุลามก ไม่ เกรง บาป กลัว บาป ถือ ฝิด มี ความ ชั่ว ต่าง ๆ
 ครั้น ด้ บั จิตร ทำ ลาย เบนู ชน ช ไป ทก นรก อยู่ ซ้ำ หัง นาน ครั้น พัน ชัน
 มา เปน เปรท ถือ กระบอง เหล็ก ลูก เปน เปรต เพลิง คน ละ ธัน ถ้อย ที่ ถ้อย ด้
 กั้น ทน ทุข เวทนา แสน สาค ศ เพราะ กระทำ อจิณกรรม ก็ เปน ครุกรรม อัน
 ใหญ่ จะ ชวน กั้น ไป สู่ อายาญม เลี้ย สิ้น จะ ละ ไว้ มิได้ แต่ นี้ สิบ ไป เมื่อ น้า
 ห้าม ฆ่า ให้ ผู้ ไค ๆ คบ ทา ซัก ชวน กั้น ชน ใ้ ชน นก คุ่ม ชน นก กทา ชน
 นก ศรี ชม พู แล จับ ปลา ได้ กัด กั้น เปน อัน ซาก ที่ เดียว ถ้า ผู้ ไค มี พัง จับ
 ใ้ พิจารณา เปน ลักย จะ ใ้ ลง พระราชา ญำ เจ้ ын ปรับ โหม ตาม โทษาน โกษ

แล ใ้ ลักย ด้ ทนาย ขก แล มี ทรา แจก ไป เมื่อ ง ๒) ๒) ปาก ใ้ ฝ่าย เหนือ ประ
 กาศ บ้า ว ้อง ธาณา ประชากร ฐว ทั้ง ปวง จง ทั่ว ใ้ กระทำ ตาม พระราชกำหนด

แจะมานี้ กฏให้ไว้ ณ วันศุกร์ เดือนสี่ขึ้นค่ำหนึ่ง จุลศักราช ๑๓๖๒ ปี
วอกโทศก

ฯ

๔๓ ๐ กฏให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ซ้ายขวาใน นอก ให้กฏหมาย บดแก่
เจ้าพระยา แล พระยา พระหลวง เจ้าราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนายฝ่ายทหาร
พลเรือน มหาตลก ขยเฝ้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน มีกรม ทา กรม มิ
ไต้ แล ข้าราชการ กรม พระราชวัง บวร สฐาน มงคล กรมพระราชวัง หลัง

แลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการหัวเมือง ^๒/_๓ ปากโตฝ่ายเหนือทั้งปวงจงทั่ว

ด้วย พระบาท สมเด็จพระบรมนาถ บรมบพิตร พระพุทธเจ้าอยู่หัว เสด็จพระราช
ดำเนิน ออก ณ พระที่นั่งกุสีดา มหาปราสาท พร้อมด้วยมุขมนตรี เฝ้า
พระบาทเป็นอันดับ มีพระราชโองการ มาวพระบัณฑิตมหาพรตเห็นเกล้าฯ
สั่งว่า ทรงพระราช ครุฑาบำเพ็ญ พระราชกุศล ถวายเงินทักษิณาคัดยแก้
พระสงฆ์ ราชาคณะอันดับ อนุจร มาทุก ขวามเป็นนิตย แล พระยาประเทศ
ราชซึ่งเข้า มาเฝ้า ถวายบังคม พระบาท แจ้ง ราชการ ณ กรุงเทพฯ ทั้งพม่า
กระแสดาวญวนเขมร ซึ่งเข้ามาสู่พระบรมโพธิสมภาร ก็รับพระราชทาน
เป็นอันมาก แลราษฎรทำนาได้เข้าน้อยไม่ระกวมคน แลเจ้าเมือง
กรมการหัวเมือง ลุกค้าแพงเรือเข้ามาซื้อเข้าณกรุงเทพฯ ออกไปขาย
ต่าง ประเทศ ฝ่ายลูกค้าโรงสีทุกวันนี้ ขายเข้า ลงสำเนาเรือเสารเรือใบเป็น
อันมาก เข้าใน พระนคร น้อยลง ราคาเข้าแพงขึ้น สมณชีพราหมณ์
ไพร่ฟ้าประชาชน จะได้ความขัดสน ประการหนึ่งเกลือกจะมี ราชการศึก
สงครามมา จะขัดสนด้วยเสบียงอาหาร เข้าเป็นกำลัง ราชการ แลนี้สืบไป
เมื่อนำ ห้ามอย่าให้ผู้ใดซื้อเข้าขายเข้า ลงสำเนา แลเรือเสารเรือใบเป็น
อันขาดที่เกี่ยว ถ้าแลผู้รักษาเมืองผู้รั้งกรมการ ราษฎรเมืองใดขัดสนเข้า

จะแต่ง เวชเจ้ามา ซื่อเจ้าเอวาไปเป็น ตำลึง ราชการ ก็ได้บอกเข้ามา เมื่อ
 นั้น กระลาโหม กรมท่า ให้เขาเนือ ความกราบของ พระกรุณา ถ้าทรงพระ
 กรุณาโปรดเกล้าฯ พระราชทานให้ จะ คงเข้า ลง เวชสำโด ให้บอก ล่าม
 พนักงาน กรมท่า แล กรมท่า กำกับ ให้รู้ จัก จำนวน เข้า ถ้า ผู้ใด ละบ ลัก ซื่อชาย
 เข้า ลง สำเนา แล เวชเสา เวชโย มี ผู้มา ร้อง ฟ้อง พิจารณา เป็น สัตย์ จะ เขา
 ตัว เป็น โทษ กฎให้ ไว้ ในวัน เสาร์ เดือน หก แรม เจ้า คำ จุลศักราช ๑๑๖๕ ปี
 กุน นักษัตร เบญจศก

๔๔ ๐ กฎให้ แก่ พระ สุริยวงศ์ ซ้าย ขวา ใน นอก ให้ กฎหมาย บอก แก่ เจ้าพระ
 ยา แล พระยา พระหลวง ชุน หมื่น พันทนาย ฝ่าย ทหาร พลเรือน กรม พระ ราช
 วัง บวร สฐาน มงคล แล กรม พระราชวัง หลัง เจ้าต่าง กรม ทา กรม มี ได้

หัวเมือง ปากใต้ ฝ่าย เหนือ จง ท้ว ทั่ว ยสมเด็จ พระพุทธเจ้า อนุทวี

บรมนารถ บรมบพิตร ผู้ทรง ทศพิธ ราชธรรมคุณ อัน มหาประเสริฐ เลิศ
 ชก ณ พระที่นั่ง ศุภิกามหาปราสาทโดย อุตวามิขุ พร้อมด้วย อัครมหาเสนา
 เชียบี่ ภาวะวิชา ทิวาช โปริทิกา ทิวาชาครุ เจ้า พระบาท บงกชมาศ จึง มี พระ
 ราชโองการ มาร พระบิณฑูร สุรัสสี ทนาทคำทรัส เห็น เกเกล้าฯ สั่งว่า พระราชกั
 หนด กฎหมาย อย่าง ขวรมเนียม แต่ก่อน มี อยู่ว่า ทรง พระกรุณา โปรดเกล้าฯ
 ให้ เจ้า ราชการ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ไป วัง เมือง ครอง เมือง ให้ เสน ปลัด ขกบ ยักร กรม
 การ ผู้ใหญ่ ผู้น้อย ก็ ตี แล เจ้าเมือง กรมการ จะ บอก ขอ ผู้มี ชื่อ เป็น กรม
 การ หลวง ชุน หมื่น ชาว ท่าน ก็ ตี ให้ เจ้า พนักงาน ผู้ตั้ง ณ กรุง เทพฯ ทั้ง
 แต่ง ไป รับ ราชการ ตาม ตำแหน่ง ที่ ถ้า หัวเมือง ชัน มหาดไทย ได้ มี ตรา พระ
 ราชสีห์ หัวเมือง ชัน กระลาโหม ให้ มี ตรา พระคชสีห์ หัวเมือง ชัน กรมท่า
 ให้ มี ตรา ชิว แก้ว หน้า ตรา เจ้า พนักงาน ตาม หัวเมือง ชัน เจ้าเมือง กรมการ

จึงได้รู้จัก มุขนายผู้ทั้งๆ จึงจะได้รู้จัก บ่าวของตัว เจ้าพนักงาน ผู้
 ทั้งแล เจ้าเมือง กรมการ ทุกวันนี้ ละพระราชกำหนด กฎหมาย เสีย ผู้ทั้ง
 ก็มิได้รู้จัก บ่าว เจ้าเมือง กรมการ ท่าน ชาว เล่าก็มิได้รู้จัก ผู้ใด เป็นมุขนาย
 ผู้ทั้ง เป็น หล่น ถิ่น ชู้หาเป็น ขนบ ขนากไม่ อย่าง ขรรณนิยม สำหรับ แผ่นดิน
 พันเพื่อนไป จะชำระ เขาราชการ สำหรับ กรมจัด สัน แล พระยาพิศลุง พระ
 ปลัด กรมการ คนมี ชื่อ เมือง พิศลุง พ้องกล่าวโทษกัน เป็น ความซื่อใหญ่
 หลายข้อ ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้เอา ทลวงซุน หมื่น กรมการ เจ้า
 มา ชำระ นำ พระที่นั่ง จะเอา ความจริง ทลวงซุนหมื่นทั้งนี้ คุณานร ปัก เป็น
 โพร่ หาสมควร ที่จะ เป็น พระทลวงซุนหมื่น กรมการไม่ แต่ ซอชบรอกัน
 กับเจ้าเมือง ปลัดแล้ว ก็เอากัน มาตั้งไว้ ฝ่ายข้าง ผู้ใด ทั้ง แต่ง บังคับ บัญชา
 ว่ากล่าว ก็ให้การ สมข้างผู้หนึ่ง เป็น พวกๆ เหล่าๆ กัน อยู่ จะพิจารณา
 เอา ความจริง ยาก แต่ นี้ สืบไป เมื่อนำ ถ้า ทรงพระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้
 ชำทลวงของ ผู้ซึ่ง มี บำเหน็จ ความชอบ ไป รัง เมือง ครอง เมือง เป็น ปลัด
 ขกบัตร์ กรมการ ชาว ท่าน แล เจ้าเมือง กรมการ จะ ขอก ขอเอาผู้ มี ชื่อ เป็น

ที่ กรมการ ชาว ท่าน ทวีเมือง ปากใต้ ฝ่ายเหนือ ท่งปวง ก็ดี ถ้าเป็น

ที่ ผู้รักษาเมือง ผู้รัง ปลัด รอง ปลัด เมือง ชัน มหาดไทย ให้ มหาดไทย ตั้ง
 เมือง ชัน กระลาโหม ให้ กระลาโหม ตั้ง เมือง ชัน กรมท่า ให้ กรมท่า ตั้ง ถ้า เป็น
 พล เป็น ท่าน ให้ เจ้าพนักงาน กรม อาษา เกษไชย ท้ายน้ำ ตั้ง ตาม ตำแหน่ง เมือง
 ชัย ชวามหาดไทย ให้ เจ้า พนักงาน กรม มหาดไทย ตั้ง

- ๑) เมือง ชัน มหาดไทย ให้ จางวาง มหาดไทย ตั้ง
- ๒) เมือง ชัน กระลาโหม ให้ จางวาง กระลาโหม ตั้ง
- ๓) เมือง ชัน กรมท่า ให้ จางวาง กรมท่า ตั้ง

ยกรบัตร	} รอง สุกุมাত্রา	} ให้เจ้าพนักงาน กรมวังตั้ง
วัง		
สุกุมাত্রา	นาย พ้ามวง	
โกษา		ให้เจ้าพนักงาน กรมท่า ตั้ง
คลัง		
นา		ให้เจ้าพนักงาน กรมนา ตั้ง
เสนา		
เมือง	รอง จำเมือง	ให้เจ้าพนักงาน กรมเมือง ตั้ง
แขวง	รอง แขวง	
แพ่ง	รอง แพ่ง	ให้เจ้าพนักงาน แพ่ง
สุภา	รอง สุภา	กลาง
ศักดิ์	รอง ศักดิ์	กระษेत्र
ภคาน	กลาง	ให้เจ้าพนักงาน กรม ศักดิ์
ถึง	บ แล้วให้เข้ามาหาผู้ตั้ง	กลาง
		ซ้าย
		ขวา
		ตั้ง
สารเลข		ให้เจ้าพนักงาน กรม พระอาลักษณ์ ตั้ง
เสมียนเร็ว		

ถ้าหัวเมืองขึ้น กระลาโหม ให้กระลาโหม มี ครวากำกับเจ้าพนักงานผู้ตั้ง ถ้าหัวเมืองขึ้น มหาดไทย ให้มหาดไทย มี ครวากำกับเจ้าพนักงานผู้ตั้ง ถ้าหัวเมืองขึ้น กรมท่า ให้กรมท่า มี ครวากำกับเจ้าพนักงานผู้ตั้ง ตาม อย่างธรรมเนียมแต่ก่อน ถ้าเจ้าเมือง กรมการ จะ ขอก ขอเอาผู้มีชื่อ เป็นที่ ทรวงขุนหมื่น กรมการ นั้น ให้ส่งตัวผู้ที่ จะเป็น นั้นเข้า มา ณกรุงเทพฯ ให้เจ้าพนักงานผู้ตั้ง พิจารณาเหตุ คุณานรูป สติปัญญากำลัง สมควร จะเป็น ที่นั้นได้ ก็ให้เอา ปฤภษาว่า กล่าวตั้ง แต่งไป ตามตำแหน่ง ห้าม อย่าให้จักแรงตั้ง แต่ง พระทรวงขุนหมื่น กรมการ ซึ่ง เป็น ตำแหน่งเจ้าพนักงาน กรุงเทพฯ ได้ตั้ง เป็น อัน ซาคที เคียว ให้จักแรงตั้ง แต่งกัน แต่ที่ เป็น ทรวงขุนหมื่น ขวากำน กรมการ นอกกว่าเจ้าพนักงาน กรุงเทพฯ ได้ตั้ง ซึ่งเจ้าเมือง

กรมการ รัย ราชการ อยู่ เจ้า พนักงานผู้ตั้งยัง หาได้ตั้งแต่งไม่ ก็ให้เจ้า มา
 รัย เอา ครา ตั้งต่อเจ้า พนักงานผู้ตั้ง ผู้ซึ่งจะได้ เป็น ที่ จึง จะได้ รู้จัก มุค
 นายผู้ตั้ง จึง จะได้ชำระเอา ราชการ สำรับ กรม สทวงแลเจ้าเมือง กรมการ
 ชาวท่านผู้ใด มิได้ ให้เจ้าพนักงานผู้ตั้ง ๆ ไปรับ ราชการ ตาม กฎหมาย อย่าง
 ขรรมนิยม ลอบ ลักตั้ง แต่งกันเอง ปลอมเป็น ชุนนางมีผู้ร้องฟ้อง ว่ากล่าว
 ว่า ทาตราตั้ง ครา นำ มิได้พิจารณา เป็น สัตย จะเอาตัวผู้นั้น เป็นโทษ
 ตามโทษานุโทษ แลให้มหาดไทยกระลาโหมให้กรมท่า มี ครวา ไปถึงเจ้า

เมือง กรมการหัวเมือง ^๑/_๒ } ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวงจงทั่ว ให้ทำตามพระ

ราชกำหนดกฎหมายนี้ จงทุก ประการ กฎให้ไว้ ณวัน จันทร์ เดือน สาม แรม
 ค่ำ หนึ่ง รุศศักราช ๑๖๖๔ ปี จอจัตวาศก ๖๕

๔๕ ๑ กฎให้ไว้แก่ พระสุริยวงศ์ ชายชวา ใน นอก ให้กฎหมาย บดแก่
 เจ้า พระยา แล พระยา พระหลวง เมือง เจ้า ราชินิกุล ชุนหมื่น พันทนายฝ่าย ทหาร
 พลเรือน มหาดเล็ก ขอเฝ้าข้าเจ้าต่าง กรมฝ่ายหน้าฝ่ายใน ผู้รั้ง กรมการ

เมือง ^๑/_๒ } ปากใต้ฝ่ายเหนือทั้ง ปวง จงทั่ว ด้วย พระบาท สมเด็จพระนารวณ

บรมบพิตร พระพุทธเจ้า อยู่หัว ผู้ทรง ทศพิช ราชธรรมอัน มหา ประเสริฐ เสถียร
 ออก ณพระที่นั่งบุศบก มาลา โดยอุทราวิมุขจตุลิตา มหาปราสาท พร้อมด้วย
 หม่อมมุข มาตยา มนตรี ภาวะวิชาติ ราชปโรหิตา จารีย์ บำเรอหเส้า พระบาท ครัส
 สังสนทนาด้วย คติโลกย คติธรรมต่าง ๆ จึง มีพระราชโองการ มารพระบัณ
 ทูรสุรสีหนาททำหรัสเหนือเกล้า ๆ สั่งว่า อาณา ประชา ราษฎร ทั้ง ปวงทำสืบ ๆ
 กันมา ครั้น ปลองสพญาติเป็น ต้น ว่า บิดา มารดา เสรีแล้ว เกือบรู้ใส่มือ
 ห่อผ้าไปไว้ในกฎวิหาร การ เปรียบญาติได้ ธรรมมาศน อาศนสงฆ์ แลอุปัชฌาพระ

พุทธบริษัท ๓ พระเจ้าพี่ พระศรีมหาโพธิ กระทบได้ เปรนที่ ริงเกีย เกลียก กลัว
 แก่ พระสงฆ สามเณร แล สปริมุข ทายกทั้งปวง ที่ไปทำ บุญได้ทานใน อาราม
 ถึงผู้ที่เขา อธิไปไว้ นั้น ถ้าเห็น อธิ แห่งผู้อื่น ก็ยอม ริงเกีย เกลียก กลัว
 อยุ่เหมือนกัน กระทำนั้น หา เปรน ปวงโยชนไม่ ถ้า ริงเกียใคร จะเอาไว้ เปรน ที่ใคร
 ทำศกการบูชา ก็ จะเอาไว้ ใน ที่บ้านที่เรือน แห่งตน นี้ สิทาเอาไว้ ใน บ้านใน
 เรือน แห่ง ตนไม่ เขาไปทิ้งไว้ ไม่ เอื้อเพื่อ นำภา จะคิดทำบุญได้ทานก็
 หาไม่ แต่ จะรู้ว่าเป็น ของๆใคร ก็ไม่รู้ ครั้น มื่อ แดกอธิอยู่นั้น เรือราย
 กระจาย อยู่ เปรน ที่ ริงเกีย เกลียก กลัว แก่ พระสงฆ สามเณร สปริมุข ทายก
 ทั้งปวง ดังนี้ จะมีแต่ กอง ขาป กอง โทษใน เบื้อง หน้า ถึง พระสงฆ สามเณร
 ทั้งปวง ก็ หา ฟอง ปัญญา พิจารณา เขาเป็นพระกรรมฐานได้ไม่ พระสงฆ
 สามเณร แล สปริมุข ทายกทั้งปวง มีความ ริงเกีย เกลียก กลัว มาก เท่าใด
 กอง ขาป กอง โทษ ก็ จะบังเกิดแก่ ผู้เก็บอธิ มาทิ้งไว้ มาก ขึ้นเท่า นั้น หนึ่งกับ
 อธิไปทิ้งไว้ ให้ กระจัด กระจาย เรือ ราย อยู่ ดังนี้ หาได้ ซื่อ ว่า การระการพยุ
 บิคา มารดา ฟูย่า ทายก แห่ง ตนไม่ ยิ่ง พิจารณา เลอียดไป ก็ ยิ่ง เคน แต่ที่
 จะ เปรน ขาป เปรน โทษ นั้น ฝ่าย เกียว เขาเหล่านี้ สำคัญ สัญญา เป็นวิ ปลาต ถือ
 ผิดมา แต่ บรรณ เขา เขียง อย่าง ธรรมเนี่ยมาน ทำ สับๆ กัน มา ภา กันได้ ขาป
 สิ้นตัวยกันทั้งนั้น แล อธิอื่น ทั้ง เรือ ราย อยู่ ใน ที่ ทั้งปวง ทุก อารามในกรุง
 แล แขวง จังหวั่นั้น ทรง พระกรุณาโปรดเกล้าฯ ให้ กรม พระนครบาล
 เทียว เก็บ รอม ซ่อม เจ้า แล้ว พระราชทาน เงิน ให้ บังสกุล แล ค่า ฟัน ให้ เมา
 สุม เลี้ย ให้ เป็น เท่า เป็น จุณ มิให้ เปรน ที่ ริงเกีย เกลียก กลัว แก่ คน ทั้งปวง ได้
 แล ฝ่าย หัวเมือง ปาก ไต้ ฝ่าย เหนือ ทั้ง ปวง นั้น ให้ ผู้ ริง กรมการ บังกับ บัญชา
 ให้ นาย บ้าน นายอำเภอ ไป เทียว ทุก อาราม ถ้า เห็น อธิ ใส่ มื่อ ห่อผ้า ทั้ง เรือ
 ราย อยู่ ใน กุฎีวิหาร การ เปรี๊ยญาติได้ ธรรมมาศน ชาคนสงฆ แล อุบารว พระพุทธ

ปฏิมากร พระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ ก็ให้เก็บเอาเอาเสียมเสี้ยนให้เป็นเท่า เป็น
 จุณ แล้วกวาดจุกหลุมฝังเสี้ยนให้หมด อย่าให้เป็นที่วังเกี้ยวเกลียดกลั้ว
 แก่สงฆ สามเณร แล สัปรุขย ทายกผู้ไปทำบุญให้ท่านนี้ แต่ให้สืบ
 ไปเมื่อนำอาณา ประชวรวายฎวทั้งปวง ปลง สพ ญาทิเป็นต้น ว่า บิคา มารดา
 แล้วนั้น ถ้ามีความ กตัญญูรักษา ญาทิ ปรารถนา จะเก็บอัฐิไปทำบุญให้
 ท่าน จะเอาไว้ที่บ้านที่เรือน ของ ตน ก็ตาม จะฝังในที่ควร จะฝังนั้นก็
 ตาม แต่ อย่าเก็บเอาอัฐิทิ้งไว้ใน กุฎีวิหาร การเปรียญติไต้ ธรรมมาศน ฮาศน
 สหณ แลอุปัฏฐการ พระพุทธรูปปฏิมากร พระเจดีย์พระศรีมหาโพธิ เหมือนอย่าง
 แต่ก่อนนั้น เป็นอัน ซากที่เทียบ แลให้สังฆการี ธรรมการผู้รั้ง กรมการทั้ง
 ปวง ประกาศแต่ถึงแก่ พระราชาคณะ ฝ่าย อริยวาครี คามวาครี เจ้า อธิการ
 ทุก อากรม ให้เอาใจใส่ระวังว่ากล่าว อย่าให้ผู้ใดเอาอัฐิมาทิ้งไว้ในกุฎี
 วิหาร การเปรียญติไต้ ธรรมมาศน ฮาศน สงฆ แลอุปัฏฐการพระพุทธรูปปฏิมากร พระ
 เจดีย์พระศรีมหาโพธิเหมือนอย่างแต่ก่อนนั้น ถ้าผู้ใดไม่ทำตามพระราช
 กำหนดกฎหมายนี้ จะให้ลงโทษแก่ผู้ทำผิด แล กรม พระนครบาลผู้รั้ง กรม
 การ นายบ้าน นายอำเภอ ซึ่งไม่เอาใจใส่ ระวังว่า กล่าวนั้นโดยโทษานุโทษ
 กฏให้ไว้ ณวัน อังคาร เดือนเจ็ด ขึ้นเจ็ดค่ำ จุลศักราช ๑๒๖๗ ปี นล ๓๒๓๓

๑ พระราชกำหนดใหม่ จบเท่านี้ ๗๕

๑๑ หนังสือเรื่องกฎหมาย

บุตศักราช ๑๒๒๘ ปีเถาะ นพ ศก

ไ้ที่พิมพ์ใน เล่มที่สองนี้ ศิริ รวมกันเป็น ๑๒ เรื่อง คือ

๑ มุลคดีวิวาท แบ่ง ปั้น บานแผนก หมู่ชากัน	หน้า	กััน
๑ โจรห้าเส้น	หน้า	๓๐
๑ กฎสามสิบหกข้อ	หน้า	๔๕
๑ พระราชบัญญัติ	หน้า	๖๐
๑ ลักษณะพิสูตร คำนำ ลุยเพลิง	หน้า	๗๗
๑ กฎมณเฑียรบาล	หน้า	๘๐
๑ กฎหมาย พระสงฆ	หน้า	๑๑๒
๑ ลักษณะ อาญาหลวง	หน้า	๑๓๗
๑ ลักษณะ อาญา รามฎร	หน้า	๒๓๖
๑ ลักษณะชบถคัก	หน้า	๒๕๐
๑ พระราชกำหนดเก่า	หน้า	๒๖๗
๑ พระราชกำหนดใหม่	หน้า	๔๐๕

ทั้ง ๑๒ เรื่องนี้ไ้ที่ทาน แล้

รก ทั้งกันกับ ฉบับ หอ หลวงทุก เล่ม

